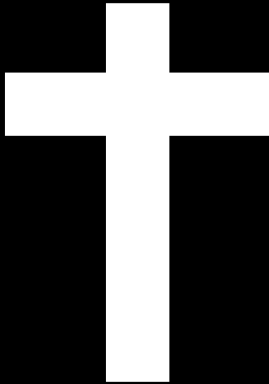

Liá'a Chuánshi Dios
Shínaa

Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

**Liá'a Chuánshi Dios Shínaa
Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Achagua

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

89800e26-7a01-5d4e-9138-09f536d25dde

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	90
SAN LUCAS	141
HECHOS	228
EFESIOS	304
1 TESALONICENSES	315
2 TESALONICENSES	322
1 TIMOTEO	326
2 TIMOTEO	336
SAN JUDAS	343

Evangelio según SAN MATEO

*Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica
(Lc 3:23-38)*

¹ Liáni áabai lista nashínaa náa'a Jesucristo wérrinaimica, rey David cúuleemi ya Abrahám.

² Abrahámcala Isaac sálijinaa,

Isaac Jacob sálijinaa,

Jacob Judá sálijinaa ya náa'a libécanata náajcha náa'a líshibimica.

³ Judá Fares ya Zérah sálijinaa, natúwa náarra Tamarca.

Fares Esrom sálijinaa,

Esrom Arám sálijinaa.

⁴ Arám Aminadab sálijinaa,

Aminadab Nahasón sálijinaa

ya Nahasón Salmón sálijinaa.

⁵ Salmón Booz sálijinaa, rucúulee ruá'a Rahab;

Booz Obed sálijinaa, rucúulee ruá'a Rut.

Obed Isaí sálijinaa.

⁶ Isaí rey David sálijinaa.

Rey David Salomón sálijinaa, ne ruá'a Salomón túwaca ruyáwa línumi liá'a Uríasca.

⁷ Salomón Roboam sálijinaa,

Roboam Abías sálijinaa,

ya Abías Ása sálijinaa.

⁸ Ása Josafat sálijinaa

ya Josafat Joram sálijinaa

ya Joram Uzías wérrimi.

⁹ Uzías Jotam sálijinaa náimi,

Jotam Acáz sálijinaa

ya Acáz Ezequías sálijinaa.

¹⁰ Ezequías Manasés sálijinaa,

Manasés Amón sálijinaa

ya Amón Josías sálijinaa.

¹¹ Josías Jeconías sálijinaa ya náa'a léenajinaibimi, liyáali éerrimi natée'inaami israelítabini preso Babilonia.

¹² Liáwinaami liá'a presocaica, Jeconías Salatíel sálijinaa ya Salatíel Zorobabel sálijinaa.

¹³ Zorobabel Abihud sálijinaa,

Abihud Eliaquim sálijinaa

ya Eliaquim Azor sálijinaa.

¹⁴ Azor Sadoc sálijinaa,
Sadoc Aquín sálijinaa
ya Aquín Eliud sálijinaa.

¹⁵ Eliud Eleazar sálijinaa,
Eleazar Matán sálijinaa
ya Matán Jacob sálijinaa.

¹⁶ Jacob José sálijinaa, liá'a Joséca rúnirrimi ruá'a
Maríaca,

ya ruyá litúwa liá'a Jesúsca, liá'a wáni jí'inaa Mesíasca.*
Ne jócani yáa náajcha wáacoo újnibii.

¹⁷ Néenee wacába catorce generaciones Abrahám néenee, cáashia línu David néerra; David néenee áabata catorce generaciones, natée'inaami israelítabini preso Babiloniala, ya áabata catorce néenee presoquictami náa'a israelítabinica cáashia lijíacoo liá'a Mesíasca.

Jesús jíactau
(Lc 2:1-7)

¹⁸ Quéechanacu'inaa Jesucristo jíacoo cháji'i: Ruá'a María litúwaca comprométechoo rucásacoo liájcha liá'a Joséca. Libéecha'inaa nayá náajcha wáacoo, náa léenaa quéenibi ruyá Espíritu Santo dánaniyu. ¹⁹ Litáaniaca'ee ruájcha, liá'a José washialicuerrri saícaica, jócai liwówa chóniwenai yáa léenaa ruiwanaa, jáiwa'ee liwówai limáaca ruyái cabáyainta. ²⁰ Néenee nácula lipénsaa linácu liáni, báqueerri ángel Dios shínaa iyadau lirrú dajuíshi rícueji, limá lirrú: “José, rey David táqueerrimi, ucáarru jitée María újni jíinucaa, léecaa liárta yéerri ruáwi rícu ruwáaliani Espíritu Santoyu. ²¹ María rucúlicuminaa rucúulejoo, jíaminaa lijí'inaa Jesúsjo, liyáca wásedeerri'inaa lishínaa chóniwenai najíconaa yúchau.” ²² Quíninama liáni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo, liá'a Wawácali máyu'umica linúma licuéji liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa: ²³ “Báquetoo miyácau jócau cúnusia máachu, quéenibiminaa rumáacacoo ya ruwáalia báqueerri rucúuleu, náani'inaa jí'inaa Emanuel” (liwówau'u limáca: “Dios wáajcha”).

²⁴ Néenee licáwia'inau liá'a Joséca, liméda léjta Dios shínaa ángel máyu'u lirrú, lirríshibia María línuyu. ²⁵ Ne jócau limáa yáajcha, cáashia rucúlicu liá'a rucúuleecoo quéechanacu saíca, liá'a José yáni jí'inaa JESÚS.

* **1:16** Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá léchchoo ‘Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala’.

2

Áabi chóniwenai cawíteeni mawí déecucha sána ínuenai nacába Jesús

¹ Jesús jiá'inau lirrícu liá'a Belénca, yéerri áabai cáinabi íta'aa jí'ineerri Judea, liyáali éerri Herodes máanuica jái reycai. Néenee náinu Jerusalén néerra áabi chóniwenai cawíteeni mawí, ínuenai cáiwia jiáctejcoo, nashínaa tráawajo éewidenaiu sáalii nácu ² Nasáta'ee néemiu: “¿Tanácucha liyá léji liá'a jiéirricoo judíobinica shínaa rey'inaaca? Níwata wacábacaala sáalii jiácoo, wayá éebidenai wacába lijiácalawai, tánda wáinu wáa lirrú saícai.” ³ Liá'a rey Herodes éemi'inaa liáni, néenee urrúni liwówa léemicani, chacábacanaa nabésunacoo quinínama náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu. ⁴ Néenee rey wána namáida nayá quinínama náa'a sacerdote wácanaica, ya náa'a éewidenaica ley shínaaca, ya lisáta léemiu nayá táshia nácuha'inaa lijiáu jiliá'a Mesíasca. ⁵ Néenee namá lirrú: “Liyá jiéirri'inau Belénca rícu, Judea cáinaberra íta'aa, chácate litánaca liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi limá'inaa:

⁶ Ne jiyá chacáalee Belén, liá'a cáinabi Judea shínaa, áawita píituirri jiyá,
máanuiminaa jiiwana médacojoo náiiibicha náa'a chacáalee máanui namánica líta'aa liáni cáinabica; jiniwata jiiibichaminaa lijiáu báqueerri wánacaleerri bánuerri'inaa nanácu náa'a nushínaa chóniwenai náa'a israelítabinica.”

⁷ Néenee Herodes máida nayá cabáyainta náa'a cawíteeni mawí déecucha sána, jáiwa liá léenaa narrícueji liá'a éerri saíca nacába'inaami rujiáctamicoo ruá'a sáalii.

⁸ Néenee libánua nayá Belénra ya limá nalí:

“Yáau néerra isátada éemiu saíca linácu liarra samálitaca; jáicta ínu linácujo, íiwa nulíjoni, quéewique'e nuáacoo nuá lirrú saícai lécchoojoo.”

⁹⁻¹⁰ Néenee nanísa'inaa néemi limáyu'u liá'a reyca, jáiwa náawai Belénra. Quéecha'inaami néejoocoo nacába ruá'a sáliica, saícta wéerri nawówa, níwata rujínacalau ruácoo nabéecha, cáashia línu quirrácuca yáctalaca, jáiwa rubárruawai liwícau. ¹¹ Néenee nawárruawai cuíta lícula, jáiwa nacába liá'a quirrácuaca María yáajcha, ruá'a litúwaca; néenee natúyau lirrúi náaque'e lirrú saícai. Jáiwa naméecu nashínaa cajón natéeni náacoo, jáiwa náa lirrúi oro, ya áabai saíctai juménibee jí'ineerri incienso, ya áabata juménibee jí'ineerri mirra. ¹² Liáwinaami Dios íiwa nalí dajuíshi rícueji jócubecha néejoo Herodes néenee, níwata Dios yáirri léenaa Herodes wówai línu liá'a

quirrácua; néenee néejoowai nashínaa cáinabi ítalau áabai iníjbaa rícu.

Cánaquenaiu Egiptola náa'a José ya María, Jesús yáajcha

¹³ Quéecha'inaa náacuwai náa'a yáine léenaa, néenee José cába báqueerri ángel Dios shínaa dajuíshi rícueji, ángel ma lirrú: "Jibárruo jiwína liárta samálitaca litúwa yáajchau, jicánacau Egipto shínaa cáinabi ítala, jimáacau néerrajoo cáashia nuiíwa jirrúni, níwata Herodes wówairri libánua namúrru liárta samálitaca náinuaque'ini." ¹⁴ Néenee licáwiacuwai libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau táayee lijíáu Egipto néerra, ¹⁵ Namáacau néerrai cáashia máanali liá'a Heródesca. Cháwa lijíácuwai léjta limáyumi liá'a wawácalica linúma licuéji liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa: "Numáidaminaajoo nucúuleu Egipt-toeji."

Herodes wána náinuua náa'a sáamanaica

¹⁶ Ne Herodes yá'inaa léenaa nachálujueda liyá náa'a yáine léenaa, néenee íwirri wérri liwówa, liwána náinuua quinínama náa'a sáamanai máachuca wáalienai chámai camuí cáinacula yéenai Belén rícu, ya quinínama narrícu náa'a chacáaleeca yéenai Belén téjei. Liwána náinuua nayá léjta éerrimi náiiwa'inaa lirrúni náa'a yáine léenaa*.

¹⁷ Cha licúmpliacuwai liá'a limánimica liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Jeremías, limá'inaa:

¹⁸ Néemi'e áabau wítama líta'aa liá'a Ramá† néeni, íchenai wérri cáiwinaa, ruyáwoo Raquelbinica íchanenai nanácueji náa'a natáqueenai'inaaca, jócau índa sáicta naméda ruwówa, níwatajani máanalicai.

¹⁹ Liáwinaami máanali'inaami Herodes, néenee báqueerri ángel Dios shínaa, íyadau Josérru dajuíshi rícueji chalé'e Egiptola. ²⁰ Limá lirrú: "Jibárruo, jiwína liárta samálitaca litúwa yáajchau, jéejoo jiácoo Israel shínaa cáinabi ítala, máanalica náa'a wówainaimi náinuua liárta samálitaca." ²¹ Néenee libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau, léejoo Israel shínaa cáinabi ítala. ²² Ne liá'inaa léenaa Arquelao wánacaala Judea néeni, liáarrumirra liá'a Heródesca lisálijinaa, néenee cáarru liácoo néerrai liá'a Joséca.

* **2:16** Herodes pénsa'ee lirrúwoo liwánacta'ee náinuua liá'a samálitca Jesúsca jócubecha ta reyni. † **2:18** Ramá áabai chacáalee píituimi yéerri urrúni Belénru, níwata linácueji Mateo máni licúni.

Quéecha'inaa Dios íiwa lirrú dajuíshi rícueji, néenee liáu lirrícula liá'a cáinabica jí'ineerri Galilea. ²³ Ne líinu'inaa néerrai, néenee liáu liyá áabai chacáalee rícu jí'ineerri Nazaret. Cha licúmpliacuwai liá'a namánimica náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi, namá'inaa náaque'e lijí'inaa Nazaret néeni sái.

3

Liá'a Juan Bautista wáunamactalaca

(Mr 1:1-8; Lc 3:1-9,15-17)

¹ Íchaba camuí liáwinaami líyadau liá'a Juan Bautístaca á'a cáinabi Judea shínaa wáunamactalaca; néerra chóniwenai yáau néemi lirrú. ² Lichuáni rícuejiu limá'ee: "¡Éejoo Diosru, jiníwata liá'a Dios wánacaalactalaca urrúniyi!" ³ Léewa Juanja lierra Dios máni jinácucha lirrú liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaíasca: "Báqueerri chóniwerri máidada á'a wáunamactalaca: 'Ichúni iyáu libéecha quéewique'e irríshibia wawácali jáicta líinuí,'"

Léjta nachúni iníjbaa libéecha liá'a chóniwerri cawéni íinuerrri'inaaca. ⁴ Juan íbala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líwali rícu áabai ímanaayu; ya líiya langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu. ⁵ Náa'a chóniwenai Jerusalén néeni sánaca, ya íchaba wérrri náa'a yéenai Judea téjeji, ya náa'a yáanai urrúni méeda jí'ineerri Jordán najiáu néemicani. ⁶ Náiiwanaa najíconau chóniwenai náneewa Diosru ya Juan báutiseerri nayá á'a méeda jí'ineerri Jordán.

⁷ Ne Juan cába'inaa íchaba náa'a fariséobinica ya saduceobinica, náiiu liyáctala quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: "¡Áai cawálai táqueenaimi! ¿Tána ma irrúí iwásedacaala'inau liúcha liá'a carrúnatabeeca máanuí wérrica urrúniyaca?" ⁸ Imédau saíca, chacábacanaa quéewique'e nacábacani icúcani éejuacoo Diosru, ⁹ ya jócu imá irrúwoo iyá jájiu: 'Jócu cáarru wacába liá'a Dios shínaa carrúnatabeeca, níwata wayá Abrahám táqueenaimi'; Dios éewerri liá irrú carrúnatabee, liyácta rúnaa Abrahám táqueenaimi, liyá éewerri liquénuda nayá matuínaami íbicha áawita íba íbicha. ¹⁰ Léjta báqueerri washíalicuerri liwínacta lishínaa chúushiu, liwíchuaque'e áabai áicuba yáirri lítau, ya liúca chichái rículani jócta liá lítau saíca, chacábacanaa Dios yáairri urrúni quéewique'e liá lirrú carrúnatabee liá'a jócai chúni liwíteu. ¹¹ Nuyá, yáawaiyi, nubáutisa shiátaiyu quéewique'e numáida iyá éejuacoo Diosru; ne liá'a ínuerrri'inaa nuíshirricu,

yáirri'inaaminaa irrú Espíritu Santo, quéewique'e icámbia iwítee yáayu'u yáminaa liá'a nalí carrúnatabee náa'a jócani éebida infierno shínaa chicháiyu. Liyá mawí cadánani núcha, jiní báawita nutéeyu'inaa lishínaa cotiza. ¹² Liá'a wawácalica léjta washíalicuerri cáabanacai téerri licáaji ricúu lipálaníu, quéewique'e lisárraa lishínaa trigo, ya licháquidaque'e máashiibee yúcha. Liwáaliaminaa lishínaa trigoca liáarrui rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibee chichái ricúla jócai chácacajiu. Chacábacanaa Dios shírri náa'a chóniwenai machácanini wítee ya táminaa léema'inaa náa'a chóniwenai jócani éebida áabai chichái ricúla jócai chácacajiu.”

Jesús báutisactau

(Mr 1:9-11; Lc 3:21-22)

¹³ Jesús yáau Galilea néenee méedala jí'ineerri Jordán, Juan yáctalaca, quéewique'e Juan báutisacani.

¹⁴ Quéechanacu Juan jócai wówai libáutisacani, limá lirrú:
—Nuyá jócai saícanata báutisa jiyá, jiyáwata arrúnai'inaata báutisa nuyá.

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—Jimáaca cha nírra íchaitaa, ne jiniwata arrúnaa wacúmplia quinínama liá'a saícaica Dios náneewa.

Néenee Juan áabenama liyá. ¹⁶ Ne liyáalimi Jesús báutisa'inau, lijiáu shiátai yáacucha, jáiwa éerri méecu lirrúi, licába'ee liá'a Espíritu Dios shínaaca, yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma. ¹⁷ Néenee léemi'e áabai chuánshi áacaiji, máirri'e: “Léwa nucúulee caníinai nucábaca, saícta nuwówa liájcha.”

4

Wawásimi énederri Jesús

(Mr 1:12-13; Lc 4:1-13)

¹ Liáwinaami libáutisa'inaa liá'a Jesúsca, Espíritu Santo litée liyá wáunamactala jiníctala yáairri, quéewique'e Wawásimi énedacani. ² Cuarenta éerri Jesús jócai íya, ya cuarenta táayebée, liáwinaami sáamu liwówai.

³ Wawásimi rúniu lirrú lénedaque'e liyá, limá lirrú:
—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate nanáawacoo náani iibaca íyacaishiyu.

⁴ Néenee Jesús éeba'ee:

—Jóca'inaa numéda. Liá'a tánerricoo máirri: 'Jócai bácai íyacaishiyu cáwi liá'a washíalicuerri, cáwica liyá lécchoo liyú liá'a Dios chuáni jíeirricoo linúma licuéji.'

⁵ Liáwinaami, Wawásimi téé liájcha Jesús lirrícula liá'a chacáalee majíconaa jí'ineerri Jerusalén, libárruedani templo máanui númacua íta'aa. ⁶ Limá'ee lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinacula, jái tánacuwai,

'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini jinácu'inaa, nawínaque'e jiyá nacáaji rícuu, jócubeecha jíinua jíibau íiba nácula.'

⁷ Néenee Jesús ma lirrú:

—Jócai'inaa numéda. Jái tánacuwai lécchu, 'Ujiméda carrúnatai quéewique'e jéneda wawácali litúyaque'e jiyá.'

⁸ Néenee Wawásimi téé liyá báaniwai áabai dúuli áacai wérri itala, líyada lirrú quinínama chacáalee cáinabi íta sána, saíctani wérri cawéninamani. ⁹ Limá lirrú:

—Nuá jirrú quinínama léju liéni, jitúyactau jitájeda jinániu nulí jái nulí saícai jiwówa yáajchau.

¹⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Jócai'inaa numéda. Jidánau núcha, Wawásimi, jái tánacuwai: 'Jiméda lirrú saícai jiwówa yáajchau liá'a jiwácali Diosca, jishírrueda lirrú bácai.'

¹¹ Néenee Wawásimi shírriu Jesús yúcha, jáiwa ángelbini ínuenai nashírrueda lirrú.

*Jesús cháneerri liméda lishínaa tráawaju Galilea rícu
(Mr 1:14-15; Lc 4:14-15)*

¹² Néenee Jesús éemi'inaa naníqui Juan cuíta manúmai rícula, léejoo Galilea cáinaberra itala. ¹³ Ne jócu limáacau Nazaret á'a liyáctamica, jócta liáu liyáca Capernaúm chacáalee rícula, litácoowa liá'a manúa jí'ineerri Galilea, nayácta náa'a tribu Zabulón shínaa ya Neftalí. ¹⁴ Liáni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo liá'a litánani liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaíasca:

¹⁵ "Cáinabi lishínaa liá'a Zabulón ya Neftalí,

bajíala Jordán, manúa tácoowa:

Galilea nayácta náa'a jócani éebida."

¹⁶ Náa'a chóniwenai jínanenai'inaacoo catáwacabee jirrícu,

nacábaminaa áabai jucámarrabee* máanui;

áabai jucámarrabee úcuni nalí náa'a yáainaimi catáwacabee jirrícu máanalínimica.

¹⁷ Néenee liyáali Jesús lichánau líiwadeda nalí: "Éejoo Diosru, jiníwata Dios wánacaalactalaca jái urrúnicai."

* **4:16** Jucámarrabee. Áani táanierrri liyá linácu Jesúsca, ya lichuáni wásedeerri'inaa nayá jícónaashi yúcha.

*Jesús máida cuatro catésucanica**(Mr 1:16-20; Lc 5:1-11)*

¹⁸ Jesús jínaneerriu litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, jáiwa licábai chámata washiálicuenai néenajinai wáacoo: báqueerri liá'a Simónca, Jesús yáni'inaa jí'inaa Pé'eru, ya liá'a báqueerrica Andrés. Náani catésucani, yúquenai nayá nashínaa máayau manuá yácula. ¹⁹ Jesús má'ee nalí:

—Yáau nuájcha, numédaminaa iyá cáindacani'inaa chóniwenai Diosru.

²⁰ Liyáalimi namáaca nashínau máayamiu, jáiwa náau liájchai.

²¹ Mawí nabéechala, Jesús cába áabibi chámata washiálicuenai néenajinai wáacoo: Santiago ya Juan, léenibi liá'a Zebedeoca, yéenai nasálijinaa yáajchau áabai bóncu rícu, chúneenai nayá namáayaniu. Jáiwa Jesús máida nalí. ²² Liyáalimi namáaca nashínaa bóncu ya nasálijinaami, jáiwa náau liájchai liá'a Jesúsca.

*Jesús éewida íchaba chóniwenai**(Lc 6:17-19)*

²³ Jesús lijínanu quinínama Galilea shínaa cáinabi, léewida limácoo narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadeda linácu liá'a sáicai chuánshica linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ya lichúni chóniwenai quinínama bálinaaalashi ya cáiwibee. ²⁴ Natáania Jesús nácu quinínama náa'a yéenai Siria shínaa cáinabi íta'aa, naínda lirrú quinínama náa'a bálinaaicoo méenaami bálinaaalashi ya cáiwibee, ya náa'a wáalenai espíritu máashii, ya náa'a cúcunenaicoo, ya náa'a macáwanica. Yá'ee Jesús chúni nayá, ²⁵ íchaba chóniwenai yáau Jesús yáctalaca, náa'a Galilea sánaca, ya náa'a chacáalee Decápolis sánaca, náa'a Jerusalén néenee sánaca, náa'a Judea néenee sánaca, ya náa'a yáine Jordán cáinaberra ítacha cáiwia jíáctejcoo, najínani'eewoo Jesús íshiirricu.

5*Jesús éewiderrri dúuli íta'aa*

¹ Licába'inaa íchaba wérrri chóniwenai, Jesús írrau liwáacoo dúuli lítala quéewique'e léewidaca. Náa'a éewidenaicoo liájcha náiiinu liyáctalaca, ² jáiwa lichánau léewida nayái, limá'ee:

*Liá'a yáawaiyi méda washiálicuerri sáicta liwówa**(Lc 6:20-23)*

³ “Sáicta wérrri nawówa náa'a yáine léenaa narrúnijinaa cáwicaishi Dios shínaa,

jiniwata nashinaa'inaa lia'a saicaica Dios wanaaalactalaca.

- 4 Saicta werri nawowa naa'a maashiini wowa, jiniwata Dios yairri'inaa nali saictaque'e nawowa.
- 5 Saicta werri nawowa naa'a imyanica, jiniwata Dios yairri'inaa nali lia'a cainabi limanimi lishiirri'inaa nali.
- 6 Saicta werri nawowa naa'a walianai inaaishi ya naa'a imeeni wowa namedaque'e lejta Dios wanaaalau'u, jiniwata liyaminaa liwana licumpliaco lejta nawowau'i.
- 7 Saicta werri nawowa naa'a carruni jinatatani caba aabi, jiniwata Dios carruni jinatataminaa licaba nayá.
- 8 Saicta werri nawowa naa'a masaculani wowa, jiniwata abai erri nayaminaa Dios yactalaca ya nacabaminaa liya.
- 9 Saicta werri nawowa naa'a murruenai saictaque'e nawowa, jiniwata Dios ya naji'inaa nayá leenibiyu.
- 10 Saicta werri nawowa naa'a nacanaquedanica namedacala lia'a Dios banua namedaca, jiniwata nashinaa'inaa lia'a Dios wanaaalactaca.
- 11 "Saicta werri iwowa, jaicta choniwenai baulidacta iya ya nacaitadeda iya, ya nunacue jini nawina iya quininama numashi yuwicayu. 12 Jaicta libesunau leju liani, saicta iwowa, cachunica iwowa, jiniwata irrishibiacaala'inaa abai iwenu manui acairra; chai lecchoo nacanaaida naa'a iwadedenai Dios chuani bainacu yainaimi ibeecha.

Iyája nárra iwíduma ya jucámarrabee cainabi shínaa (Mr 9:50; Lc 14:34-35)

- 13 "Iyawa chanii cabacanaa jica'a iwíduma cainabi shinaa. Ne ya limaacacta lijuwacau, ¿chitashia leewa liwina lijuwacau jini? Jai jocu sirbia mawiá, naucaminaani binawala ya choniwenai baawedani. 14 Iyawa chanii cabacanaa jica'a jucámarrabee cainabi shinaa. Lejta jucámarrabee chacáalee shinaa yairriictani duuli ita'aa, jocai ewa libayaco, chacabacanaa naa'a choniwenai neewa nacaba quininama iya imedanica. 15 Jocu watuculia abai lampara waniquique'e abai cajon ricuni; mawi saicaca, wamaacacani acai ita'aa liquenaque'e quininama yanai cuita rícu. 16 Chacabacanaa, imedau machacani, queewique'e quininama naa'a choniwenai neewa nacaba lia'a saicai imedani iya, ya quininama naa saicai liru lia'a isalijinaaca yeirri acairra.

Jesús éewida linácu lia'a leyca

17 “Iyá u'éebida nuíinucala numárda liá'a leyca o liá'a néewidani náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu; nuyá jócai íinu nuá linúmami, nuyá ínuerri nuá lirrú yáawaiyi licábacanaaca. 18 Ne yáawaiyi numá irrú, nácula liyája liá'a éerrica ya cáinabi, jiníminaa nuédani liúcha liá'a leyca, báawita áabai púnto'inaa báawita áabai letra, cáashia libésunacoo quinínama liá'a arrúnaa libésunacoo. 19 Tándawa, liá'a jócai éewida néenaa náa'a ley shínaaca, báawita píituicani, jiní léewidacala náa'a chóniwenaica éewidacani, nacábadedacani'inaa jiní wéni liúcha liá'a wánacaleerri Dios shínaa. Ne liá'a éewiderrica ya léewida lécchoo áabi méda léjta liyá, mawí'inaa cawéni wérri chaléeni Dios liwánacaalactalaca. 20 Tándá numá irrú, iyá jócta iméda mawí sáica Dios náneewa, náucha náa'a quéewidacani ley shínaaca ya náa'a fariséobinica, jiní wérri wárroo áacairra Dios yáctalaca.

Jesús éewida linácu liá'a úiwirri wówa
(Lc 12:57-59)

21 “Iyá jái éemicai namá nalí náa'a wawérrinaimica: ‘Ujínua, ne liá'a ínuerrica yúquerri'inau carrúnatai rícula.’ 22 Ne nuyá ma irrú, tánashia úiwirri wówa léenajirri yáajchau, yúquerri'inau. Tánashia cáitadedeerri léenajirriu, nacábadedani yáawacta cajíconaajani náa'a nawácanaica; tánashia cáiteerri cáiwinaa wérri léenajirriu, arrúnai'inaa chichái infierno shínaaca.

23 “Chái jitécta jishínaa ofrendau Dios íibana rícula, jédacanictau áicta jéenajirri wáaliani jíajchau jináculaja, 24 jimáaca jishínaa ofrendau néenijaa, arrúni lirrú liá'a néemacta ofrenda, ya jáu jéenajirri néerrau jichúni jishínaa wíteshiu quéecha. Ta jéewa jéejocoo jitée jishínaa ofrendau Diosru, néemactala'inaacani.

25 “Ya áicta yáirri jijíconaaja ya liwówai jiyá máashictala néerra, jénedau jimédacoo áabenaa liájcha nácula jócu libésunajau, jócubeecha léējuéda jiyá juezru; táda jóctacala, liá'a juez yúquerri'inaa jiyá ya léentregaa jiyá nalí náa'a catúyacanica ya naníqui jiyá cuíta manúmai rícula. 26 Numá jirrú yáawaa, jócala jijíáu chéni jóctacala jipáida quinínamani liá'a jimówinianica.*

Jesús éewida linácu liá'a méderri máashii línaayu

27 “Iyá éemini quéecha namáyu'u: ‘Ujiméda jirrúwoo liá'a máashii jíinayu.’ 28 Ne nuyá ma irrú, tánashia liá'a

* 5:26 Jédacaniu arrúnaa jichúni'inaa jicáwicau Dios yáajcha jóctanaa máanali jiyá.

cáberri báquetoo íinetoo liméda rúnainaa, jáiyi méda máashii ruájchai liwówa licuéjiwai.

²⁹ “Chacábacanaa, jituícta saícaquictejica liwána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicábau újnii jijédacchu jituúya ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí saícaca jipérdia áabai jitánai saí, ne jócaita quinínama jináananaica liúcacoo infierno rícula. ³⁰ Jicáaji saícaquictejica wánacta jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicába újni jiwíchuacchu jicáajiu ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí saícaca jipérdia áabai jitánai saí, ne jócaicta quinínama jináananaica liúcacoo infierno rícula.

Jesús éewida linácu liá'a máaca yáquenaicoo
(Mt 19:9; Mr 10:11-12; Lc 16:18)

³¹ “Cha lécchoo Moisés litána quéechanacumi: ‘Tánashia máaquerri línuu, arrúnaa liá rulí áabai cáashta limáctaca shírrida yáaqueneu.’ ³² Ne nuyá ma irrú, báqueerri washíalicuerri máacacta línuu, ne jócta ruméda ruínayu máashii, limáacani carrúnata ruméda máashii ruínayu, ya liá'a cásairricoo ruájcha ruá'a namáacanimi, liméda máashii línaayu lécchoo.

Jesús éewida linácu liá'a júlerricoo

³³ “Iyá éemenai lécchoo liá'a Moisés tánani nalí náa'a iwérrinaibimica: ‘U'imíya máecha iméda liá'a imánimi iméda iwácalirru juraméntoyu.’ ³⁴ Ne nuyá ma irrú: ‘U'ijúrau mawiá. U'ijúra linácu liá'a éerri áacairra saíca, jiníwata liyáwa Dios yáctalaca.’ ³⁵ Jiní liá'a cáinabica, níwata Dios wánacaalacta líta'aa lécchoo; báawita Jerusalén nácu, níwata liá'a chacáaleeca lishínaa liá'a Dios máanui wérrí reyca. ³⁶ Jiní ijúracalau inácu iyá jájiu, jiníwata jócta éewa iméda cabálai ya cachájulai báawita bácu iwíta báinau. ³⁷ Imácta iyá ‘jajá’, jajá'inaa; imácta iyá ‘jócai’, jócai'inaa, ne liá'a shírrerriu liúcha líáni, máashiiyii.

Jesús éewida linácu liá'a éejueda júnibau
(Lc 6:29-30)

³⁸ “Iyá éemini namáyu'u quéecha: ‘tuíshiyu'inaa ya éeshiyu'inaa.’ ³⁹ Ne nuyá ma irrú: Ujiméda lirrú máashii liá'a méderri máashii; mawí saíctaca, jáicta báseerri jináni saícaquicteji já'a, jináawida lirrú béema. ⁴⁰ Ya áicta yáirri jijíconaaja ya wówerri léda jicámisani já'a, jínda lítée lécchoo liá'a jishínaa cápaca. ⁴¹ Ne báqueerri wánacaleerri liwánacta jitée jíánairrau áabai déecuchala, jitée chámaichu lidécuchaca. ⁴² Jáicta báqueerri sáteerri

áabai rúni jináshi já'a, yáa lirrúni; ya áicta báqueerri sáatani préstau jiúchaja, jiprésta lirrúni.

Jesús éewida linácu liá'a caníinaa wacába náa'a wajínaica

(Lc 6:27-28,32-36)

⁴³ “Iyá éemenai lécchoo namá irrú: ‘Caníinaa icába náa'a ijúninaica ya cadéni icába náa'a ijínaica.’ ⁴⁴ Ne nuyá ma irrú: Arrúnaa caníinaa icába ijínaiu lécchoo, ya i'óra nanácu náa'a cánaquedeenaí iyá. ⁴⁵ Iméda liáni, cháminaa léenibi iyá liá'a Dios isálijinaa yéerri áacairra; ya liyá wáneerri cáiwia jiácoo nanácu náa'a sáicanica ya máashiinica, libánua únía sáicani nácu ya máashiini nácu. ⁴⁶ Jiniwata canínacta jicába náa'a canínaani icába iyá, ¿tána iwéni irrishibia? Báawita náa'a cóbrenai impuesto Romarru cháni médacajau, ya iyá pénsenai máashiica wéerri nayá. ⁴⁷ Ne itácta nalí rímija náa'a éenajinaica, ¿tána iméda mawí sáicacai? Báawita náa'a jócani éewida médenaiu chá'a. ⁴⁸ Iyáyu machácani, ya caníinaa icába lécchoo náa'a cadénini cába iyá, chaléjta isálijinaa yéerri áacairra machácani.

6

Jesús éewida linácu liá'a wamédacta sáicai

¹ “Ujénda linácu liá'a jiwíteecoo, quéewique'e chóniwenai cába iyá sáicai. Jimédacta cháni, isálijinaa liá'a yéerri áacairra, jiníminaa iwéni liéni'inaa irrú.

² “Tándawa jiyúdacta náa'a carrúni jináatanica, ujíiwadeda matuínaamini, chaléjta namédani náa'a chámai wítee sinagoga rícu, ya namédani bináawala chóniwenai natáaniaque'e nanácuí sáica. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nisa nawáalia nawéniwai, Dios jócai liá nalí nawéni mawí. ³ Ne jiyúdacta náa'a rúnenaicani, ujíiwadedani báawita jijúnicaírru wáni; ⁴ jimédaca cabáyaintani. Ya Jisálijinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirru jiwéni.

Jesús éewida nasátacoo

(Lc 11:2-4)

⁵ “Jáicta i'órawai, uchá iyá léjta náa'a chámaini wítee, ísenai nabárruacoo na'óraca sinagoga rícu ya plaza táiba, quéewique'e chóniwenai cába nayá. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nisa nawáalia nawéniwai. ⁶ Jiyá jáicta ji'óra, jiwárruo jíibana licúlau, jibáya cuíta núma ya ji'óra jisálijinau yáairri bácai jiájcha, ya jisálijinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirru jiwéni.

⁷ “Jáicta jì'óra ujéneda chuánshi jócai sírbia, chaléjta namédani náa'a jócani éebida, namá naliwoo, ne mawícta'ee natáaniaca, mawíminaa'ee Dios méda nali nawánacaala. ⁸ Uchá cábacanaa iyá léjta nayá, jiníwata isálijinaa jái yáa léenaa liá'a jirrúnaanica, libéecha isáta liúchani. ⁹ Ne iyá éewenai i'óra chá'a:

‘Wasálijinaa yáairri áacairra,
chóniwenai cawáunta nacába jijí'inaa.

¹⁰ Jíinu chérra jiwánacaala áani,
jiméda jiwánacaalau áani cáinabi íta'aa,
chaléjta jimédau'inaa áacairra.

¹¹ Já walí iyacaishi warrúnaanica éerri jútainchu.

¹² Jipérdona wáucha máashii wamédanica,
chaléjta wapéndonau wayá,
náa'a médenai walí máashii.

¹³ Ujínda wacácoo máashii rícula,
jitúya wayá liúcha liá'a wawásimica.’

¹⁴ “Ipérdonaa náa'a médenai irrú máashii, níwata chacábacanaa, liá'a Isálijinaa yáairri áacairra, lipérdonaaminaa iyá lécchoo; ¹⁵ Ne jócta ipérdonaa áabi, chacábacanaa jócu Isálijinaa pérdonaa iyájoo ijíconaa lécchoo.

Jesús éewida nayá ayuno nácu

¹⁶ “Iyá jáicta iyúnaa, umáashii iméda inániu máashii wówa chaléjta náa'a chámai wítee, iyadeneu nayá jájii máashii naméda nawówau chóniwenai cábaque'e nayá cháji'i. Yáawaiyi numá irrú, liyú léja lierra iwáalia iwénieu.

¹⁷ Jiyá, jáicta jiyúnaa, jibádeda jinániu jichúndaniu saíca,
¹⁸ quéewique'e náa'a chóniwenai jócu yáa léenaa jinácu jiyúnaaca. Bácai rími jisálijinaa yáa léenaani, báawita jócu wacábani, liyá cáberri quinínama liá léenaa linácu, ya yáairri jiájcha, liyá yáa jirrú jiwénieu.

Rícucaishi yáairri áacairra

(Lc 12:33-34)

¹⁹ “Oyáawaqueda warrúwa líta'aa liéni cáinabica, á'a wijíi márdacta'inaa ya shínaashi amáarrai'inaa o yúquerri'inau, nayácta náa'a canédica nawáaroo nanéduca. ²⁰ Mawí saícaca, iméda liá'a saíctai Dios cábaca, imédacta chacábacanaa, chaléjta wáalenai rícucai éerri ítala, níwata Dios yáa iwénieu. ²¹ Édacaniu, táshia nácuha jiwáaliacta jirrícucau, jiwówa néeni yáa lécchoo.

Jucámarrabee yáairri wanácu

(Lc 11:34-36)

22 “Náa'a watuíca jicá'a lámpara wanáanairru, nayú wéewa wacába matuínaami. Tándawa, ituí saícai, éewa nacába saíca quinínama. Chái cábacanaa, jócai camáisani ya náa'a iwáalinica, iyá éewenai yáa léenaa atéwa quinínama liá'a Dios wówerri iyá yáni léenaa. 23 Ne máashicta náa'a ituíca, iyá jócu éewa icába saíca matuínaami. Ya liáni mamáarraca namédacoo chá'a, líinuminaa liá'a éerrica jáicta jiní éewani icábaca. Iyáminaa quinínama catáwacabee rícu. Chái cábacanaa, mamáarraca namédacoo camáisaniniyu, quinínama icáwica yáairri catáwacabee rícu. Quinínamacta iyá éewani icába ya iwítee pénsani náa'a matuínaami éerri shínanaa, quinínamaminaa liá'a imédanica máashii'inaa.

Dios ya warrúwa

(Lc 16:13)

24 “Jiní éewerri lishírrueda chámatacta liwácali, jiníwata máashii licába báqueerri, ya caníinaa licába liá'a báqueerrica, jócta machácani báqueerrirruni ya lichánini liá'a báqueerrica. Jócai wéewa washírrueda Diosru ya warrúwarru. Chái cábacanaa, iyá jócai éewa yáa icáwica Diosru ya lécchoo yáa icáwica yáawacaidaque'e warrúwa ya matuínaami.

Dios túyerri léenibiu

(Lc 12:22-31)

25 “Tánda numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a iyacaishi, ya írra'inaa nácu ya iyáayu'inaa, jiní íibalashi nácu lécchoo liá'a isúwani'inaaca. ¿Jócu cawéni icáwica mawí yúcha liá'a iyacaishica ya ináanai liúcha liá'a íibalashica? 26 Icóba náa'a míshiiduca yáarraneneecoo áacai: Jócani yáabana, jócani yáawaqueda, jócani wáalia iyacaishi náabana lícu; ne liá'a isálijinaa yáairri áacairra yáirri náaya'inaa. ¡Ne iyá mawí cawéni náucha náa'a míshiiduca! 27 Ne máayabaca, báawita íchaba urrúni wawówa, ¿chíta quéewau jini wadáwineda wacáwicau jini báawita áabai hóra'inaa? Néenee iyá jócai urrúni wówa iyacaishi nácu jócta íibalashi nácu.

28 “¿Tánda bájjiala urrúni iwówa íibalashi nácu? Icóbau chítashia lidáwinau'u náa'a íiwinaashi yáairri bacháida rícu: jócani tráawajaa, jócani súcueda. 29 Ne áawita chácani, numá irrú, áawita rey Salomón, quinínama lishínaa chúnica, jócu lisúweda líibalau saícabeetaica léjta íiwinaashi. 30 Ne Dios súwacta chacábacanaa íiwinaashi saíctani wérri, wáalee liyá bacháida rícu, ya cajójcha léemau chichái rícula, ¡mawíminaa liá'a íibalajoo, chóniwenai cháuctani éebidaca! 31 Dios

caniinaa licába iyá, tánda cha numá irrú jócubeecha isátada éemi: '¿Tána'ee wáayai?' o '¿Tána'ee wáirrai?' o '¿Tána'ee wasúwai?' ³² Quíninama líeni wáneerri urrúni nawówa náani jócani éebida, ne iyá wáalianai báqueerri isálijinau yáairri áacairra ya yáirri lénaa liá'a irrúnaana. ³³ Tándawa numá irrú ya liwíbanaa líeni numáni irrú Dios wánacaalactalaca, imédaque'e lirrú léjta liwówau, chacábacanaa irrishibia quíninama méenaami. ³⁴ U'urrúni iwówa linácu liá'a cajójcha sái éerrica, jiníwata cajójcha ái éerri já'a urrúni iwówa. Éerri jútainchu wáalianai lishínaa chúnsai máashiica. Tándawa, jócu urrúni iwówa libéecha liá'a éerrica.

7

Ojimá báqueerri nácucha máashiicalani

(Lc 6:37-38,41-42)

¹ "Ujitáania máashii linácu liá'a namédanica náa'a áabica, quéewique'e Dios jócu litáania máashii linácu liá'a imédani iyá. ² Chacábacanaa Dios yúca jiyá máashictala lécchoo, jimédacta máashii báqueerrirru; ne liyúja liá'a jenedauca iyá lécchoo, Dios éejoo lénedá iyá liyú lécchoo. ³ ¿Tánda arrúnaa jicába jéenjirri tuí rícu liá'a catábibee liwáalianica, ne jócai jicába liá'a jiwáaliani áicuba shírricu yáairri jituí rícu lécchoo? ⁴ Ne jiwáaliacta jituí rícu áabai áicuba shírricu, ¿chíta quéewa jimá jéenjirrirru jini: 'Jínda nujéda jiúcha liá'a catábibee yáairri jituí rícu?' ⁵ ¡Chámai wítee! jijéda quéechanacu liá'a áicuba shírricuca yáairri jituí rícu, cháminaajoo jéewa jicába saica, jéewaque'e jédaca liwáalia lituú rícu jéenjirrica.

⁶ "Ujiá nalí náa'a yáawaiyi dujíwala chuánshi saicai Dios bánuani, nalí náa'a chóniwenai cháneenai ya jócu nawówai néemica. Lierra léjta wácta áulirru, jócu náa lénaa néemica ya néewa náamueda iyá; jócta jiá íiba cawénii pútirru, jócani yáa lénaa íiba cawénii ya éewenai nabáwedani.

Sáteerri ya múrruerri ya máiderri cuíta núma lícu

(Lc 11:9-13; 6:31)

⁷ "Isátau, ya Dios yáminaa irrújoni; imúrru, ya íinuminaajoni; imáida cuíta núma lícu, ya liméecuminau irrújoo. ⁸ Jiníwata liá'a sáterrca, lirrishibiaminaani; liá'a múrruerricani, líinuminaa; liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

⁹ "Néenee Jesús liméda líani licábacanaa: ¿Ne éenaminaa iyá yáa licúulee íyau bátui íiba, jáicta lisáta líyau jiúcha páani? ¹⁰ ¿O lisáctacta líyau jiúcha cubái,

jiáminaa líya bácuá áai cawálai? ¹¹ Ne chaléjta iyá báawita máashii, éewa yáa saícai éenibirru, ¡chítashia mawí jini isálijinaa saícai yáairri áacairra liá irrú, méenaami saícai wérri tánashia nasátani liúchai!

¹² “Chacábacanaa, iméda náajcha náa'a áabi chóniwenai, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica; jiníwata cháwa libánuacani liéni leyca, nashínaaminaa náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi.

Cuíta núma pítui

(Lc 13:24)

¹³ “Jesús liméda liáni licábacanaa, limá nalí: Iwárrro rícuba liá'a cuíta núma áulabai téerri'inaa iyá áacairra. Níwata liá'a linúma ya iníjbaa téerri'inaa máashictala manúshidai ya jócai tráawajui wáacoo rícu, ya íchabaminaajoo wárrro lirrícubajoo; ¹⁴ ne liá'a linúma ya iníjbaa téerri'inaa liá'a cáwicaishi jócai amáarra, áulabani wérri ya tráawajui wérri wáau rícu, ya áulabani rími náiinujoni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácueji

(Lc 6:43-44)

¹⁵ “Cáwiwa icába yúchau náa'a chóniwenai médenai nómashi yúwica, quéewique'e nawána áabi éebidacani nayá táanianai Dios nácu, ne jócai yáawaiyi. Náinu iyáctala náabala léjta oveja, ne yáawaiyi nawówa lícúeji chaléjta cháawi carrúnatai. ¹⁶ ¿Chíta quéewau yáa léena tánashia cachálujedacani? Iyá éewani icúnusiaca tánashia jiliá'a namédanica, jócu wéewa nawína uva áabai banácali catúwirre ítacha, jócu wéewa wawína ítashi banácali máashii nácucha. ¹⁷ Chacábacanaa, quinínama banácali saícaítani yáairri lítau saíca, ne liá'a banácali máashictani liá lítau máashii léchchoo. ¹⁸ Liá'a banácali saícaítani jócai éewa liá lítau máashii, jini banácali máashii éewau liá lítau saíca. Cha léchchoo nabésunau náa'a chóniwenai. ¹⁹ Quinínama banácali jócai yáa lítau saíca, nawíchuani ya náuca chichái rículani. Cha léchchoo Dios méda náajcha náa'a chóniwenai cachálujedacanica. ²⁰ Iyáminaa yáa léenaajoo icúnusia yúchau linácu liá'a namédanicojoo.

Jócuminaa quinínama nawárrro Dios
wánacaalactalaca

(Lc 13:25-27)

²¹ “Jesús má'ee: jócuminaa quinínama náa'a máine nulí: ‘Nuwácali, nuwácali’, nawárrroominaujoo Dios wánacaalactalaca, nayá rímininaajoo wárruaujoo náa'a médenai nusálijinaa wánacaala yáairri áacairra. ²² Liyáli

éerriminaajoo íchaba ma nulíjoo: 'Nuwácali, nuwácali, wayá arrúnaa jída wawárruacoo Dios wánacaalactala, níwata wayá táanianai jijí'inaa nácu, jijí'inaa nácu wajéda demonio chóniwenai yúcha, jijí'inaa nácu waméda íchaba jócai wacába cáji.' ²³ Néenee nuéebaminaa nachuánijoo numá nalí: 'Jócuwa nucúnusia iyá; jishírriu núcha iyá camédacani máashii!' "

Náa'a chámai dánanica
(Mr 1:22; Lc 6:47-49)

²⁴ Jesús má'ee chóniwenairru: "Táda numá, tánashia éemerri liáni nuchuánica ya liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washiálicuerri cawítee bárruedeerri líibanau íiba íta'aa. ²⁵ Néenee únia yúwawai manúta quinínama méeda, cáuli cánaca'eewoowai lécchoo, náiiinu linácula quinínama liá'a cuítaca, ne jócu licáwai, níwata'ee lidáni bárruerriu íiba íta'aa cabálininaa. ²⁶ Ne tánashia éemerri liáni nuchuánica ya jócai liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washiálicuerri mawítee, bárruedeerri líibanau cáina íta'aa. ²⁷ Néenee únia yúwawai manútai quinínama méeda, cáuli cánaca'eewoowai lécchoo, náiiinu linácula quinínama liá'a cuítaca néenee licáwai. ¡Licáarraliawai quinínama!" ²⁸ Néenee Jesús nisa'inaa litániacai, quinínama náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo néemica léewidau nayá Jesús, ²⁹ níwata léewida nayá léjta báqueerri yáirri léenaa linácu liá'a léewidani liyáca, jócani chaléjta náa'a quéwidacani ley shínaaca.

8

Jesús chúni báqueerri bálinnerriu lepra nácu
(Mr 1:40-45; Lc 5:12-16)

¹ Quéecha'inaa Jesús yúrrucuacoo dúuli ítacha, íchaba chóniwenai yáa líshirricu. ² Liyáalimi'e lirrúniu báqueerri bálinnerriu lepra nácu, jáiwa litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jiwówaicta, jéewaminaata jichúni nuyá liúcha liá'a nubálinacaalaca.

³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee lirrú:

—Jajá nuwówai. ¡Jimáacacoo masáculaiyu!

Liyáalimi, liá'a bálinnerricoo lepra nácu limáacacoo masáculai. ⁴ Jesús má'ee lirrú mawí:

—Jicábate, ówa júiwa jiyá áabirrujoni jiní wérri; jimédani já'a jíá namówai jíyadacoo lirrú liá'a sacerdotéca, jitée lierra ofrendaca Moisés wánani yáaca, quéewique'e

quinínama yáa léenaa jáicala masáculai jiyái jishínaa bálínacaalashi yúchau.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui tráawajairri soldádobini wácalirru
(Lc 7:1-10)

⁵ Jái'inaa Jesús wárruau lirrícula liá'a chacáaleeca jí'ineerri Capernaúm, néenee báqueerri soldado wácali romano, lirrúniu lirrú lisáta liwówa yáajchau liúcha.

⁶ Limá lirrú:

—Nuwácali, liá'a icúlirrijui tráawajairri nulí bálínerriu, jócai éewa libárruacoo ái ruwáirriu núbana néeni, súfriერი cáiwíbee.

⁷ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Nuáu nuchúniani.

⁸ Jáiwa soldado wácali léeba'ee:

—Nuwácali, nuyá jócai saícanata jiwárruacoo núbana rícula, jimá cháji'i liárra chuánshica, lichúnique'iniujoo liá'a icúlirrijuica. ⁹ Níwata ái áabi wánacaleenai cadájcueta nuyája'a, nuyá cháí wánacaala léchchoo soldado. Numácta báqueerrirru jiá namówai, yáairriu. Numácta báqueerrirru jíinu chérra, ínuerri néenee. Numácta lirrú liá'a nushínaa tráawajairri nulí, jiméda liáni, liméda jíni.

¹⁰ Jesús nisa'inaa léemiqui jíni, néenee licáarrudau léemiqui jíni saícta liwówa léchchoo, limá'ee nalí náa'a máinecoo liájcha:

—Yáawaiyíi numá irrú, jíni nuínuni nácu náa'a israelítabinica, báawita bácairrimi, éebiderri'inaa nunácu, léjta liáni washialícuerri. ¹¹ Numá irrú íchabaminaa chóniwenai ínu déecuhejjoo cáiwia jíáctejcoo ya cáiwia wárruactalacoo, nawáau náaya liájcha liá'a Abrahám, ya Isaac ya Jacob, chaléeni Dios wánacaalactalaca. ¹² Ne náa'a Dios máidani quéechanacu, arrúnaa nayá Dios wánacaalactalaca, náucaminaa nayájoo bináawala catáwacactaca. Néenee náichaminaajoo ya námueda néu licáicha.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a soldado wácalica:

—Jiá namówai, jíibana néerra, cha limédacoo jirrú léjta jéebidau'u.

Liyáalimija liá'a tráawajairri lirrú limáacau saíca.

Jesús chúni Pé'eru néerru
(Mr 1:29-31; Lc 4:38-39)

¹⁴ Jesús yáa'eewoo Pé'eru íibana néerra, jáiwa'ee líinu Pé'eru néerru runácue yáaichoo cama íta'aa bálínechoo licámunayu. ¹⁵ Jáiwa Jesús dúnu rucáaji nácuí, ya liyáalimi

licámuna éedau rúchai, jáiwa'ee rubárruawai, ya ruchána rushírrueda náaya'inaa.

Jesús chúni íchaba bálíneneu

(Mr 1:32-34; Lc 4:40-41)

¹⁶ Catáwaca'inaa liácuwai natée'e Jesúsru íchaba chóniwenai wáalenai espíritu máashii; áabai wánacaalashiyu já'a lijéda espíritu máashiini, yá'ee lécchoo lichúni'e quinínama bálíneneeco. ¹⁷ Liéni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo líiwadedani báinacu liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu liá'a Isaiasca, limá'inaa:

“Liyá'ee liwína washínaa májinabee
ya litée washínaa bálínacaalashi.”

Náa'a wówenai náacoo Jesús íshirricu

(Lc 9:57-62)

¹⁸ Jesús, cába'inaa'ee liyáu cashiámu litéeji chóniwenai, limá'ee wabésunau bajiála manuí. ¹⁹ Libéecha nabésunacoo bájiála, lirrúni lirrúi báqueerri quéewidacai ley shínanaa, limá'ee lirrú:

—Quéewidacai, nuwówai nuáacoo jíjcha táshia jíáctalau jíni.

²⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalenai náutabeu, ya náa'a míshiiduca wáalenai namúrrubeu, ne nuyá washíalicuerri Dios cúuleeca, jócai wíta wáalia núbanau chúnsai táshia nurrúwaida'inaa nuwítai.

²¹ Báqueerri'e lishínaa éewiderricoo, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jínda nuáacoo quéechanacu nuquéni nusálijinau.

²² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jíáu nuíshirricu, ya jimáaca namáanalínica* naquéni nashínaa máanalínica.

Jesús iyabaida cáuli ya marrádaca

(Mr 4:35-41; Lc 8:22-25)

²³ Jesús yúrrucoo lancha rícula, lishínaa éewidenaicoo natálideda liyá. ²⁴ Jáiwa cawíquinta áabai cáuli cadánani wérrí íinu manuí yáacu, jáiwa'ee marrádaca ísau lancha rículai. Né'e liá'a Jesúsca máairri liácoo. ²⁵ Néenee náau nacáweda liyá náa'a lishínaa éewidenaicoo, namá lirrú:

—¡Wawácali, jiwáseda wayá! ¡wayájani waquétacoo wayácai!

²⁶ Néenee léeba'ee nalí:

* **8:22** Liwówau limá áani, náa'a jócani éebida Cristo nácu, jócaita náa'a máanali náanai.

—¿Tánda cáarru wérri iyá? ¡Iyá pítuirrimi imáaca iwówau nunácu!

Limá'inaa liáni, libárruau'eewoo liá'ee áabai wánacaalashi lirrú liá'a cáulica ya lirrú liá'a manuáca, quinínama limáacau machúnucunaa wérri. ²⁷ Néenee nacáarrudau nacábaqui jíni nasáta néemiú wáacoo:

—¿Tána washiálicuerri léji liáni, báawita cáuli ya manuá éewidani lirrú?

Jesús chúni báqueerri Gerasa sái wáalierrri íchaba espíritu máashiini

(Mr 5:1-20; Lc 8:26-39)

²⁸ Néenee Jesús ínu'inaa bajiála manuá, nashínaa cáinabi náa'a Gerasaca, jáiwa chámata wáalenai demonio jáineu útawi rícuha máanalini yáarruica, jáiwa narrúniu Jesúsru. Nayá carrúnatani wérri, jíní éewerri libésunacoo lirrícuba liá'a iníjbaaca; ²⁹ Jáiwa nachánau namáidadaca namá'ee:

—¡Ujiníquiu wáajcha, jiyá Jesús, Dios cúulee! ¿Jíinu áani jiwánau'e wasúfriaca libéecha liá'a éerrica?

³⁰ Ne urrúni néeni já'a íchaba puíti íyenai'e nayáca, ³¹ náa'a demonioca namésuda Jesúsru:

—Jijédacta wayá, jínda wawárruacoo nalí náa'a puítica.

³² Jesús ma nalí:

—Yáa namówai.

Náa'a demonio najiáu náucha náa'a washiálicuenaica, jáiwa nawárroo nalí náa'a puítica; ne liyáalimi náa'a puítica, jáiwa nacánacawai báju rícula cáashia náiiinu manuá néerra, néeni'e nasácumawai.

³³ Náa'a túyenaimi puíti najiáu nacánacacoo nacárruniu, náiiinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleeca, nachánau náiiwadedaca liá'a bésuneerricoo, quinínama libésunacoo náajcha náa'a wáalenai demonio. ³⁴ Néenee bájalanaa náa'a chacáalee rícu sánaca, najiáu chaléeni Jesús yáctalaca, nacába'inaami jíni namá lirrú lijíaque'iu lirrícucha liá'a nashínaa cáinabica.

9

Jesús lichúni báqueerri macáwai

(Mr 2:1-12; Lc 5:17-26)

¹ Néenee liáwinaami liéni, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula, lichuáu bajiála manuá, liyáctala quéecha, jáiwa líinui lishínaa chacáalee rículawai. ² Néeni natée lirrú báqueerri macáwai, rúwerriu áabai yáarruishi íta'aa; Jesús cába'inaa'ee néebida linácu, limá lirrú liá'a bálinnerricoo:

—Cadánani jiyá, nucúulee, jishínaa jíconaashi jái méetuacuwai.

³ Áabibi qéewidacani ley shínaa, namá'ee nawówa licuéjiu: “Limáni jiliéni máashii Dios nácucha, níwata liyá táanierri újni Dios.” ⁴ Ne Jesús yáa léenaa liá'a namáni naliwoo, lisáta léemiu nayá:

—¿Tánda iwáalia iwíteu máashii wérri? ⁵ ¿Tána mawí jócui tráawajui, numácai: ‘Jijíconaashii jái méetuacuwai’, jócta numá ‘Jibárruoo jijínau’? Nulí áabenai jócai tráawajui numéetua jíconaashi jócta nuchúni bálinaaalashi. ⁶ Ne nuyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáliierri wánacaalashi líta'aa líéni cáinabi liméetua'inaa jíconaashi. Néenee limá macáwairru:

—Jibárruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jiiibana néerrau.

⁷ Liá'a macáwaica jáiwa libárruawai, jáiwa liáwai líibana néerrau. ⁸ Nacába'inaa líáni, náa'a chóniwenaica, jáiwa cáarru nayái, jáiwa náa saícai Diosrui, liácala lidánaniu nalí náa'a washiálicuenaica.

Jesús máida Mateo limédaque'e liwánacaala
(Mr 2:13-17; Lc 5:27-32)

⁹ Liáwinaami Jesús yáau néenee. Néenee licába báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Mateo wáairriu liyá á'a licóbracta liyá impuesto Romarru. Jáiwa'ee Jesús ma lirrú:

—Jíinu nuájcha, quéewique'e jéewida'au nunácu.

Néenee Mateo bárruawai ya liáu liájchai.

¹⁰ Libésunaute quéecha Jesús íya liyáca Mateo íibana rícu, jáiwa náa'a íchaba cóbrenai impuesto wánacaalactalaca Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, náiiinu'e nawáacoo mésa nácu lécchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo. ¹¹ Ne nacába'inaa líáni náa'a fariséobinica, néenee nasáta néemi náa'a éewidenaicoo liájcha:

—¿Tánda ishínaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya náajcha náa'a áabi cajíconaanica?

¹² Jesús éemi'inaa liá'a namánica, limá nalí:

—Náa'a yáainai saíca ya jócu nabálinau, jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálinaicoo. ¹³ Yáau éewidacoo chítashia liwówau'i limáqui jini liá'a tánerricoo: ‘Uwówai mawí carrúni jináata icába áabi, náucha náa'a cuéshinai éemanica altarca ita'aa.’ Jiniwata nuyá jócaita íinu numáida náa'a namáni naliwoo majíconaashii nayá, nuíinu numáida náa'a cajíconaanica, quéewique'e nacámibia nawíteu.

*Nasáta néemiu ayuno nácu**(Mr 2:18-22; Lc 5:33-39)*

¹⁴ Náa'a jínanenaicoo liájcha liá'a Juan Bautístaca, narrúniu Jesúsru nasátaque'e néemiu liyá namá'ee:

—Wayá ya náa'a fariséobinica wayúnaa bájjiala, ¿tánda jishínaa éewidenaicoo jócu nayúnaa?

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—¿Ya néewaminaw máashii nawówa náa'a nacúmidani áabai bódarru, nácula liá'a nashínaaca yáa náajcha? Ne línuminaa liá'a éerrica jinícta'inaa nuyá náajcha; jáicta línu liá'a éerrica, néenee liyáli éerriminaa nayúnaaca.

¹⁶ Jiní chúneerri áabai íibalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha, jiníwata liá'a wáarruma wáliica liáwaqueda liá'a íibalashi dánumimica jái lisúbirria jini, ya liá'a shírricuerriu mawí máanuique'e jini. ¹⁷ Chacábacanaa jócu wachácuma vino wáalii* íimanaashi dánumimica rícu, jiníwata carrúnatai dúwacoo, chacábacanaa liúcacoo liá'a vinoca léjta íimanaashi jái liúcawai. Tándawa arrúnaa wanuá liá'a vinoca wáalii lirrícu liá'a íimanaashi wáliica, quéewique'e sáica nayá chámaina.

Jesús chúni Jairo miyácaula, ya báquetoo ínetoo dúnuechoo líbala

(Mr 5:21-43; Lc 8:40-56)

¹⁸ Nácula Jesús táania liyáca chóniwenairru, báqueerri nawácali náa'a judíobinica línu, litúyau lináneewa, limá lirrú:

—Numíyacaula máanaliuyi chóca rímijani; ne jiáctau jichánaa jicáajiu runácu rucáwiaminaujoo.

¹⁹ Jesús bárruawai ya liáwai lishínaa éewidenaicoo yáajchau. ²⁰ Néenee báquetoo ínetoo bálínechoo doce camuí, íirrai éechani, rurrúniu Jesúsru liwójune, rudúnu líbala númacua nácu. ²¹ Jiníwata rumá'ee rulíwoo: “Lécta nudúnucta líbala nácu, sáicaminaa nuyájoo.” ²² Ne Jesús náawau, licába ruá'a ínetooca, ya limá rulí:

—Cha jiwítemija'a, numíyacaula, jéebidacala nunácu sáica jiyái.

Liyáalimi éerri sáica ruyái.

²³ Néenee Jesús íinuí'inaami líbana néerra liá'a judío wácalica, licába'ee náa'a músicoca ya náa'a chóniwenai

* **9:17** Liá'a namédanimi náa'a judíobini báincumi, léjta nawíteemi, líerra léjta íibalashi dánumimi ya vino dánumimi. Chóque'e éerri jiníbinai. Náa'a sáicai chuánshi, náa'a éebidenaica ya wíteeshi Jesús índani, chaléjta áabai wárruma wáalii jócta vino wáalii. Néenee jócai sírbia chánaida liá'a wáalii lidánimi yáajcha; wéebidacta Jesús nácu, jócu arrúnaa wapénsaa léjta wapénsani quéecha wéebida linácu.

máidadenai náichaca máashiica nawówa, naméda bájjiala nawítamau. ²⁴ Jesús má'ee nalí:

—Ijiáyu mayéji áani, ne ruá'a miyácauca jócau máanali,† máichoo ruyáca.

Nacáida'ee Jesús náa'a chóniwenaica, náaca léenaa ruá'a miyácauca máanaliu. ²⁵ Jáiwa liwána najiácuwai; néenee liwárruawai liwína rucáaji nácu ruá'a miyácauca, liyáalimi rubárruawai. ²⁶ Ya quinínama líta'aa liá'a cáinabica, liiwanaa cánacacoo liá'a bésuneerricoo.

Jesús chúni chámata matuúni

²⁷ Jesús jiá'inaamiu Jairo íibana rícuha, chámata matuúni jiáu liánai namáidadaca:

—¡Carrúni jináata jicába wayá, David táqueerrimi!

²⁸ Néenee Jesús wárroo áabai cuíta rícula, náa'a matuúnica narrúniu lirrú, néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Eebidaminaa nuéewacta nuchúni iyá?

—Nayá néeba'ee lirrú: —Jajá, wawácali.

²⁹ Néenee Jesús dúnu natuí nácu, ya limá nalí:

—Nuchúni iyá éebidaque'e nunácu.

³⁰ Liyáalimi néewa nacába báaniu. Jesús má'ee nalí bájjiala:

—Jiní jibéecha yáa léenaani.

³¹ Ne, liyáalimi najiáwai, náiiwadede jini quinínama cáinabi liá'a Jesús médani náajcha.

Jesús chúni báqueerri jócai éewa litáaniaca

³² Nácula najiáu náa'a matuúnica, áabibi chóniwenaica, naínda Jesúsru báqueerri jócai éewa litáaniaca, liwáliaca demonio. ³³ Ne liyáalimi Jesús jéda'inaa demonio, liá'a jócaimi éewa litáaniaca, jáiwa litáania. Náa'a chóniwenaica nacáarruda'eewoo, namá'ee:

—¡Jócai wacába cáji líta'aa liéni Israel shínaa cáinabica cháí cábacanaa jí'i!

³⁴ Ne namá'ee náa'a fariséobinica:

—Léeminawa chúnsai demonio wácali, liáni'inaa liéni lidánani lijéda demonio náuchani.

Carrúni jináata Jesús cába náa'a chóniwenaica

³⁵ Jesús jínaniu quinínama chacáalee ya náa'a chacáalee júbini rímica, léewidaca narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadede chuánshi sáicaica liá'a Diosca wánacaleerrica, ya lichúni quinínama bálínacaalashi ya cáiwibee.

³⁶ Licába'inaa náa'a chóniwenaica, carrúni jináata wérrí licába nayá, jiníwata yáainai urrúni wérrí nawówa ya

† 9:24 Jesús liáni léenaa ruá'a miyácauca máanaliu, ne liyá éewerri licába náa'a máanalínica újni namáccchu nayáca ya léewa licáweda nayá.

jini néewactalau, chaléjta náa'a oveja jinínicta túyanini.
³⁷ Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Yáawaiyi wéerri liá'a shínaashica íchabai, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani. Chacábacanaa, éerri rícu ái íchaba chóniwenai jócani yáa léenaa Dios nácu, ne náa'a íiwadedenai nalí Dios chuáni áulabani rími. ³⁸ Tándawa, cháucta tráawajadorbini arrúnaa isáta liúcha liá'a shínaashi wácalica, libánuaque'e mawí tráawajadorbini quéewique'e náawaquedacani. Chacábacanaa, isáta Dios yúcha, libánuaque'e mawí náa'a íiwadedenai Dios chuáni nalí náa'a chóniwenai.

10

Jesús wína náa'a doce éewidenaicoo liájcha
 (Mr 3:13-19; Lc 6:12-16)

¹ Jesús máida lishínaa doce éewidenaicoo, liáque'e nalí lidánaniu quéewique'e najéda náa'a espíritu máashiinica, ya quéewique'e lichúni quinínama bálinaaalashi ya cáiwibee. ² Léewa liáni nají'inaa náa'a doce apóstolucá: Quééchanacu lijí'inaa Simón, lijí'inaa lécchoo Pé'eru ya limérrerri Andrés; Santiago ya léenajirri Juan, licúlee liá'a Zebedeoca; ³ Felipe ya Bartolomé; ya Tomás ya Mateo cacóbracaica impuesto Romarru; Santiago Alfeo cúulee, ya Tadeo; ⁴ Simón liá'a cananita,* ya Judas Iscariote, liáwinaami éntregueerri'inaa Jesús lijínairru.

Jesús bánua lishínaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios wánaaalactalaca
 (Mr 6:7-13; Lc 9:1-6)

⁵ Jesús bánua náani doce apóstolucá, liájcha liá'a tánashia namédani'inaaca: Uyáu nashínaa cáinabi ítala náa'a jócani judío, u'iwárrroo lirrícúla náa'a chacáalee Samariaca;† ⁶ Yáau machácani chaléeni nayáctala náa'a Israel shínaa cáinabi ítala, nalí náa'a chóniwenai yáainai jicá'a oveja yúquenai. ⁷ Yáayu íiwadedaca urrúnicala liá'a Dios wánaaalactaca. ⁸ Ichúniu náa'a bálinaicoo, icáweda náa'a máanalínica, iméetua nashínaa bálinaaalashi náa'a chorrówai sánaca ya ijéda demonio. Iyá irríshibia mawéni liáni danáanshica; u'icóbra náucha wéni'inaami ichúni nayá.

⁹ U'itée oro, báawita warrúwa ya cobre, ¹⁰ jini chácála'inaa iníjbaa lícu. Jini itéeca íibalau áabai

* **10:4** Liéni Simón néenaa náa'a chóniwenai wówainai najéda Israel cáinaberra ítacha, náa'a jócani judíobini wánaacaleenai judíobini itá'aa.

† **10:5** Náa'a samarítánobínica jócani chúnsana judíobini, níwata quéewisani áabi chóniwenai yáajcha jócani judíobini.

mawiá, báawita cotiza, báawita icháque'e, jiniwata liá'a catráawajaacaica arrúnaa liwáalia liya'inou.

11 Jáicta ínu áabai chacáalee rículai, jócta chacáalee júbini rími, imúrru áabi chóniwenai saícanictani, iyá nábana néeni cáashia yáacoo lirrícucha liá'a chacáaleeca.

12 Jáicta iwárroojoo nábana rícula, itáa nalí náa'a yéenai lirrícu liá'a cuítaca.

13 Náa'a chóniwenai cuíta narrishibiacta saíca iyá, saícabee wérri'inaa nalí; inísa iméda saícai, ne jócta narrishibia iyá saíca, Dios jócu liméda nalí saícai lécchoo.

14 Jócta narrishibia iyá, ya jócu nawówai néemi irrú, ijiáyu lirrícucha liá'a cuítaca, jócta chacáalee rícula ya icúsudau íba nácucha liá'a pucúpucubeeca, quéewique'e náa'a chóniwenai náaqué'e léenaa Dios íwirri liwówa náajcha, níwata nayá nachánicala liyá.

15 Ne éemi saíca numáni irrú, liyáli éerri amáarracta'inaa cáinabi, Dios cástigaaminaa mawí nárra chóniwenai, jócani wówai narrishibia iyá ya jócu néemi irrú, náucha náa'a chóniwenaimica yáainaimi cáinabi ita'aa Sodoma ya Gomorra rícu.

Chítashia nasúfriau'inaa náawa ébidenai Jesús nácu

16 “¡Icábate! Nubánua iyá léjta oveja náa'a níquenai'inou béewami cháawirru. Imédau léjta liá'a áai cawítee wérrica, báawita iyá arrúnaa lécchoo léjta paloma jócani méda máashii.

17 Cá'wa yúchajoo, jiniwata néntregaa iyájoo nalí náa'a cawánacaalanica, nabáseda iyájoo narrícu náa'a sinagogaca, 18 ya cáashia náyadaminaa iyá nanáneewa náa'a cawánacaalanica ya reybini nunácue; cháminaa éewa íwadedada chuánshi saícaica nunácu nanáneewa náa'a jócani judíobini.

19 Ne jáicta néntregaa iyái nalí náa'a wánacaleenaica, cha iwíteemija'a linácu liá'a imáni'inaaca, léjta liá'a imáni'inaaca, jiniwata jáicta línujoo táaniacta'inaaca, Dios yáminaa ichuánijoo. 20 Ne jócuminaa iyájoo cha táaniaca, Isáljinaa shínaa Espíritu táaniaminaa irrícueji.

21 “Néenajinai néntregaaminaa néenajinai náinuaque'e nayá, ya náa'a nasálijinaaca néntregaaminaa néenibiu; náa'a néenibica nanáawaminou nasálijinaa náculau náinuaque'ini.

22 Íchabaminaa chóniwenai máashiiminaa nacába iyá nunácueji; ne liá'a cabálininaa wérri yáca nunácu, liyáminaa liwásedajoo.

23 Jáicta namúrru iyái áabai chacáalee rícu, yáau áabai rícula; ne yáawaiyi numá irrú,

nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaajoo‡ jóctanaa icánaqueda quinínama chacáalee Israel shínaaca.

²⁴ “Jiní wérri báqueerri éewidenaicoo mawíyi lishínaa quéewidacai yúchau, jiní wérri catráawajaacai mawíyi liwácali yúchau. ²⁵ O'inénda chóniwenai méda báqueerri éewiderri mawí saícai lishínaa quéewidacai yúcha, jócta naméda báqueerri shírruederri mawí saícai liwácali yúcha. Chái cábacanaa, níwata nuyá ishínaa quéewidacai, iyá arrúnaa inénda chóniwenai méda irrú máashii, níwatajani méda nulí máashii. Ne mawí, iyá arrúnaa inénda náa'a chóniwenai naméda máashii iyá, léjta naméda nuyá. Nayá nacáitadede nuyá náa nuji'inaa Beelzebú,§ néenee yáawaiyii iyá mawí wérri naméda irrú máashii.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai

(Lc 12:2-7)

²⁶ “Ucáarru icába náa'a chóniwenai. Jiníwata quinínama liá'a cabáyaintaica, áabai éerri'inaa náa léenaajoni; quinínama liá'a yéerri báyeerricoo, áabai éerri'inaa náa léenaani. ²⁷ Liá'a numáni irrú catáwacabee rícu, íiwa jucámarrabee jirrículani; ya liá'a numáni cabáyainta, imáidadau íiwacani cuíta íta'aa. ²⁸ Ucáarru icába náa'a ínuenai ináanai, ne jócani éewa náiinua liá'a icáwicaca; saícanata cáarru icábaca liá'a éewerri líinuaca* ya lécchoo éewerri limárdaca iyá infierno rícula mamáarraca éerri.

²⁹ “¿Jócu iwénda chámai míshiidu áabai moneda rími nácueji? Ne jiní wérri, áabai néenaa máanali, jóctaca wasálijinaa Dios wówai. ³⁰ Báawita iyá jájiu, cáashia iwíta báinaa liwáaliani jútaderriu bácuanaa. ³¹ Tándá ucáarru iyá: Iyá cawénini wérri mawí náucha náa'a míshiidu rími íchabanica.

Náa'a íiwadedenai Jesucristo chóniwenai náneewa

(Lc 12:8-9)

³² “Báqueerriicta íiwadede nunácu nanáneewa náa'a washíalicuenaica, nuyá lécchoo nuíiwadede lináawa nusálijinaarru liá'a yéerri áacairra. ³³ Ne liá'a báyeerri nunáawa náucha náa'a chóniwenai, nuyá lécchoo nubáyaminaa, lináawa lécchoo liúcha liá'a nusálijinaa yéerri áacairra.

‡ **10:23** Áani Jesús táanierrri liyáca léejotacoo cáinabi ítala léjta Rey, liáwinaami máanalicani ya licáwiacoo náibicha náa'a máanalínica. § **10:25**

Beelzebú: Léwa áabai lijí'inaa líeni Wawásimica. * **10:28** Náa'a chuánshi ínuerri ya limárdaca áani, wówerri limáca liá'a carrúnatabee infierno rícula.

*Jesús linácu liá'a lishírridaUCA**(Lc 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “U'éebida irrúwoo nuínucala nuíndacala saíctacta nawówa lítala liéni éerrica; nuyá jócai ínu nuínda saíctacta nawówa, nuyá iínderri jináawiu. ³⁵ Nuyá ínuerri nuwánaque'e liá'a washiálicuerrica lináwacoo lijúnta liá'a lisálijinaacoo, ya rumíyacaula rutúwa júntau, ya ruá'a runírruca rúneerru júntau; ³⁶ nayáminaa nája nárra éenajinai bácaínaa, nayáminaa ijínai'inaa nárra.

³⁷ “Liá'a wówerri wérrí lisálijinau jócta litúwa mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; liá'a wówerri wérrí licúuleu jócta limíyacaula mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; ³⁸ liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu lisíguia nuyá, jócai éewa nushínaaca. ³⁹ Tánashia náa'a báyenai nuyá chóniwenai náneewa, jócu nabéecha náiinua liyá, jócai nacáwi Dios yáajcha mamáarraca. Ne liá'a máirrica léebidaca nunácu, báawita náiinua liyá, cáwiminaa liyá Dios yáajcha mamáarraca.

*Náa'a wénishi'inaaca**(Mr 9:41)*

⁴⁰ “Jesús síguerri limáca: Liá'a ríshibierri iyá, ríshibierri nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, ríshibierri liá'a nusálijinaa bánuerri nuyá. ⁴¹ Liá'a ríshibierri báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, lirríshibiaminaa liyá liwéníu, léjta liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni; ne liá'a ríshibierri báqueerri saícaica, jiníwata saícacalani, lirríshibiaminaa chacábacanaa áabai liwéníu léjta liyá. ⁴² Ne tánashia yáirri náirra shiátai casálini, náani júbinica máinecoo nuájcha nasíguia nuyá, yáawaiyi numá irrú, liwáaliaminaa liwéníujoo.”

11*Náa'a Juan Bautista bánuanica**(Lc 7:18-35)*

¹ Quéecha'inaa Jesús nisa líiwadeda nalí náa'a doce éewidenaicoo, liáu néenee líiwadedaca ya léewidaca liá'a chuánshica Dios shínaa nalí náa'a chacáaleeca liá'a shínaa cáinabica.

² Juan, yéerri cuíta manúmai rícula, léemi líiwanaa liá'a Cristo médani liyáca. Néenee libánua áabibi néenaa náa'a jinanenaicoo liájcha, ³ nasátaque'e néemiu Jesús liyácta yáawaa liá'a Cristoca léjta náiiwadedau náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ínuerri'inaaca, jócta arrúnaa nanénda báqueerri.

4 Jesús éeba'ee nalí: “Yáa namówai íiwa Juanruni liá'a icábanica ya liá'a éeminica. 5 Íiwa Juanruni náa'a matuínica cábenai, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a chorrówai sánaca saícani nabálinacaalashi yúchau, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalínimica éejueneu nacáwiacoo, náa'a carrúni jináatanica náiiwadedada nalí liá'a chuánshi saícaica wásedeerri'inaa nayá. 6 ¡Ya saíctai wérri liwówa liá'a jócai éejueda liwówau núcha!”

7 Néenee náa'ináamiwai, jáiwa Jesús táania nalí náa'a chóniwenaica linácu liá'a Juanca, limá'ee: “¿Tána ijiáu icábacai á'a wáunamactalaca? ¿Báqueerri washiálicuerri éerri jútainchu lináawida lichuániu? Jócai. 8 Jiníctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washiálicuerri saíctai wérri íibala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi saíctai yáainai nábana rícu náa'a reybinica. 9 Ya jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Icába báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyi, Juan mawíyi wérri náucha náa'a íiwadedeenai Dios chuáni báinacu. 10 Juan léewa liá'a limáni jiliá'a tánerricoo cáashta íta'aa:

‘Nuyá bánua cáiiwadecai chuánshi jibéecha,

quéewique'e lichúni* liá'a iníjbaa.’

11 Ne yáawai numá irrú, jiní náiiibicha náa'a washiálicuenaica, jiní wérri mawí máanui liúcha liá'a Juan Bautístaca; ne máayabacaminaa, nayá náa'a chóniwenai máaquenai nawówau Dios nácu, mawíni cawéni Juan yúcha, báawita nayá jiní nawéni.

12 “Néenee liyáli éerri jáicta Juan Bautista íneda líiwa Dios chuáni chóque'e, liá'a Dios wánacaalactaca súfriერი jináwiu, ya náa'a médenai danáanshi nénedaque'e namárdacani. 13 Quíninama náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya liá'a leyca yáainai bácai náiiwadecanica linácuha liá'a wánacaalactaca, cáashia Juan ínuca; 14 ne iyá iwówaicta éebida liáni, Juan† léjta liá'a Elíasca íiwadedeerri Dios chuáni ínuerri'inaaca. 15 Iyá iwówaicta yáa léenaa liáni numánica, arrúnaa édacanicoo saíca. 16 ¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenaica chóque'e? Iyá cháni léjta sáamanai jócani wówai naséwica áabi sáamanai yájcha, wáanenaicoo plaza rícu namáidadaca najúnicairru:

17 ‘Wáiiuuate íiwa,
ne iyá jócuwa iwáilaa;

* 11:10 ‘Jibéecha’ ya ‘lichúni’ líyada Cristoja. † 11:14 Juan liyáwa liá'a náiiwadedanimi Dios chuáni nácu báinacu, namá'ee liá'a ínuerri'inaaca lichúnique'e chóniwenai libéecha líinu liá'a Cristoca.

warrábate shímashi cáiwii,
 ne iyá jócute iwowai ichálujueda íchaca chaléjta
 wawówau imédacani.’
 18 Jiniwata Juan ínuerri, jócai íya jiní lírraca, iyá
 imá'ee liwáaliaca'ee espíritu máashii, níwata jócai iwówai
 néemica lirrú. 19 Néenee nuínui nuyá washíalicuerri Dios
 cúuleeca, íyeerrica ya nuírra, iyá imá'ee cáyacai ya
 cáirracalai, najúnicaí náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya
 áabi chóniwenai máashiini íwanaa. Ne liá'a Dios wíteeca
 iyaderriu liyú liá'a méderricoo quinínamarru.”

Náa'a chacáalee jócani éebida
(Lc 10:13-15)

20 Néenee Jesús, báawita jócu liyá náibi, lichána liárraca
 náa'a chacáaleeca á'a limédacta mawí máanuica jóca
 nacába cáji, jiniwata náa'a chóniwenai yáainai náibi
 jócani éejueda nayáu Diosru. Jesús má'ee: 21 “¡Ái jiyámi
 carrúni jináata, Corazín! ¡Ái jiyámi carrúni jináata,
 Betsaida! Jiniwata á'a Tiro néeni ya Sidón néenictata
 naméda jócai nacába cáji, namédani íibi, báinacuminaata
 éejueda nayáwai Diosru, náayadaminata nasúwa íbalashi
 cadúrruderri ya nawáta báali nawíteu. 22 Ne numá irrú
 liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa
 máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai
 yáainai Tiro ya Sidón rícu. 23 Ya jiyá, chacáalee Ca-
 pernaúm, ¿jéebidaminaa jinácudacoo áacairra? Jócai,
 ¡mawíminaa dujívula wérri jiáu útawica! Jiniwata
 á'a Sodoma néeni naméda liáni jócai nacába cáji,
 liá'a méderricoo íibi, liarra chacáaleeca yéerri'inaata
 chóque'e. 24 Ne numá irrú liyáali éerri amáarraquicta
 cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu
 náucha náa'a chóniwenai yéenaimi Sodoma shínaa cáinabi
 íta'aa.”

Ínu nuli iwówa íyaba'au
(Lc 10:21-22)

25 Ne liyáali éerri Jesús ma: Nuá jirru sáicai nusálijinaa
 cawánacaalacai áacairra ya cáinabi, jiniwata jíyadaca
 nalí náa'a imíyanica iwíteu, ya jibáyate náucha náa'a
 yáainai léenaa ya náa'a cawíteenica. 26 Jajá, nusálijinaa,
 jiniwata le jiwówau jáni. 27 “Nusálijinaa liá nuli
 quinínama wíteeshica. Jiní wérri cúnusierrri yáawaa
 nuyá liá'a licúuleeca, léerrimija liá'a lisálijinaaca; jiní
 wérri cúnusierrri yáawaa liá'a lisálijinaaca, léerrimija
 nuyá liá'a licúuleeca ya léerrimija náa'a nuyá licúulee
 wówaini liméda nacúnusiacani. 28 Ínu nuli quinínama

iyá sámunica ishínaa tráawajuyu ya cadúcunibeeca, nuyáminaa wána iwówa íyabacoo. ²⁹ Irríshibia nulíni liá'a cadúcunini nuáni irrú, ya éewidau nunácu, nuyácala saícai wáaleerri nuwówau imíyai; cháminaa ínu iwówa íyabacoo. ³⁰ Jiniwata liá'a nuwánanica ya liá'a cadúcunibeeca nuá irrú, itéeni'inaa madéjcanamai.”

12

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue éerdi nawówa íyabactacoo

(Mr 2:23-28; Lc 6:1-5)

¹ Ne liyáli éerri, áabai éerri nawówa íyabactacoo, Jesús jinaneerriu náabanacta banácali. Lishínaa éewidenaicoo, jáiwa sámu nawówai, jáiwa nachána néerrueda líta liá'a trigoca náyaque'e líta. ² Náa'a fariséobinica nacába'inaamini liá'a namédani nayáca, namá'ee Jesúsru:

—Jicábate, jishínaa éewidenaicoo médani nayáca báawita jócai wéewa wamédaca éerri wawówa íyabactacoo.

³ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Jócu iliá éemiu liá'a David médanica, liyáli éerrimi liyá ya lijúnicaibinica sámu'inaa nawówa? ⁴ Ne liwárruateu Dios íbana rícula, jáiwa líya liá'a páanica Dios shínaaca, jócai'inaa ta saícanaa líyaca, liyá ya náa'a limánabacaca, liyárrimi léja liá'a sacerdotébinica, ya Dios jócai licástigaa naméda linácueji. ⁵ ¿Jócu iliá éemiu Moisés shínaa ley rícu, náa'a sacerdotéca templo rícu jócani méda cajíconau, báawita natráawajaaca liá'a éerri nawówa íyabactacoo? ⁶ Ne numá irrú ái ája áani, báqueerri* mawí cawénica templo yúcha. ⁷ Iyá jócani yáa léenaa éemi limáni nácucha liáni tánerricoo: 'Nuwówa iyá carrúni jináataiyu, jócubeecha éema cuéshinai. Yácta ta léenaa éemicani, jócuminaa ta yúca chóniwenai chaléjta éebidenaicoo nuájcha, jiníni méda máashii.' ⁸ Ne saícai, nuyá Washiálicuerrica Dios Cúuleeca, wálierri wánacaalashi lirrícu liá'a éerri nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerri cáaji íshiderricoo

(Mr 3:1-6; Lc 6:6-11)

* **12:6** Áani Jesús táanierri liyá linácuchau, ne jócai líiwa jucámarranaa, liyá máirri liwáliacala wánacaalashi mawí liúcha liá'a ley templo shínaaca; ne náa'a chóniwenai arrúnaacala naméda liwánacaala liúcha liá'a áabata leyca.

9 Néenee Jesús yáau náabanactalaca, liyáali éerri sábadoca, jáiwa liwárroo sinagoga† rícula yéerri néeni. 10 Néeni lirrícuja'a báqueerri washiálicuerri cáaji íshiderriu; namúrrucala chítashia néewau'inaa náuca Jesús, nasáta néemiui liyá:

—¿Léewaminau wachúni báqueerri léerdi wáalee liá'a wawówa iyabactacoo?

11 Jesús éeba'ee nalí:

—¿Tána éenaa iyái, wáaleerri áabai oveja licáctau áabai útawi rícula, á'a nawówa iyabactacoo, jócuminaa yáau ijédacani? 12 ¡Mawí cawénica báqueerri washiálicuerri oveja yúcha! Yáawaiyi sáica waméda liá'a sáicabeeca éerrica nawówa iyabactacoo lécchoo.

13 Néenee Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidáquinia jicáajiu.

Jáiwa dáquinia licáajiu liá'a washiálicuerrica, limáacau lirrú sáica léjta ruá'a béemaca. 14 Ne náa'a fariséobinica, jócai sáicta nawówa, quéecha'inaa najiácoo nachána natáania nalíwoo chítashia néewau'inaa náiinua Jesús jini.

Áabibi chuánshi linácueji liá'a Jesúsca jóctanaa línu

15 Jesús yáa léenaa nawówai náiinua liyá liáu néenee, íchaba chóniwenai yáau liájcha. Jesús chúni quinínama náa'a bálinaicoo, 16 limá'ee nalí jócubeecha natáania linácu chóniwenai íibi. 17 Léja líáni licúmpliaque'iu liá'a limánimi liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isafasca, limá'inaami:

18 “Ái ája áani nushínaa cashírruedacaica, liá'a nuwínanica,

liá'a canínai nucábaca, sáicta nuwówa nucábacani.

Nuáminaa lirrú nushínaa Espíritu,

ya líiwadeda machácani quinínama cáinabi íta'aa.

19 Jócai'inaa litáania chuánshi amuíyiu,

jócuminaa lécchu limáidada,

jini lécchoo éemenai'inaa lichuáni cáaye rícuba béewami chacáalee.

20 Limédaminaa‡ nalí sáica náa'a máajinaa néebidauca,

cháni léjta liá'a basuéca wówerri litúcuacoo,

cháni léjta lámpara íyacua májtarrimi jéda íisa.

† 12:9 Liá'a Sinagoga yáarruishi náawacactacoo náa'a judíobinica, néeni néewidau linácu liá'a táaneerricoo báinacu, néeni natáania comunidad nácu, ya lécchoo lisírbia léjta néewidactacoo. ‡ 12:20 Áani wówairri limáca, Jesús yéerri madánainaa lisúfriaca ya máanalicaní wáarru rícu, wayá náa'a máajinanaanica ya máaquenai bácai cajícónaanica, quéewique'e wawáalia wawásedau'inau, ya liá'a machácanibeeca Dios yánica Jesús nácueji.

Limédaminaa chájoni cáashia machácanicani
liwánacaalactala'inaa quinínama cáinabi ita'aa.

²¹ Ya chóniwenaica quinínama cáinabi ita'aa sánaca,
namáacaminaa nanéndacaishi linácu.”

Náa Jesús jíconaa lirríshibiaca demonio wítee
(Mr 3:20-30; Lc 11:14-23; 12:10)

²² Natée Jesúsru báqueerri washíalicuerri matuíyii
ya jócai éewa litáaniaca, níwata wáaleerri demonio,
jáiwa Jesús éejua liwána licába báníwai ya léewa
litáaniaca jáicta Jesús jéda liúcha demonio. ²³ Quinínama
nacáarrudau nasáta néemiu nalí wáacoo: “¿Liyáminaa
léja liáni Cristo, litáqueerrimi liá'a washínaa rey Davidca?”

²⁴ Néemi'inaamini liáni, náa'a fariséobinica namá'ee:
“Beelzebú, liá'a demonio wácalica, liyája lierra yáairri
lidánani liéni washíalicuerri lijédaque'e demonio.”

²⁵ Jesús, yáirri léenaa liá'a napénsaa nayáca, limá nalí:
“Quinínama país náawaca yáacaquictau máashii nacába
yáacacoo, namárda yáacau nayá jájiu; áabai chacáaleeca
o néenajinai yáacoo máashii nacába yáacacoo, jócani
éewa nayá sáica, amáarrani'inaa. ²⁶ Chacábacanaa,
Wawásimi jédacta lishínaa chúnsana demonio, liyá jájiu
limárdau; ¿chíta quéewau liwáalia lidánaniu jíni? ²⁷ Iyá
máinai nujédacala demonio Beelzebú dánaniyu; ne
cháctani, ¿tána yáa irrú náa'a ijúnicaica liá'a danáanshica
quéewique'e ijéda demonio? Tándawa nayája náiiwa
ináawa iyáca yúqueneu. ²⁸ Jiníwata nujédacta demonio
Espíritu Dios dánaniyu, liwówau limáca liá'a wánacaleerri
Dios shínaa jái íinu irrú.

²⁹ “Nuá irrú áabai licábacanaa nuiwaque'e tádashia
nuyá nuéewa nujéda demonio: ¿Chíta quéewoo
liwárruacoo báqueerri shínaa cuíta rícula jíni liá'a
washíalicuerri cadánanica lédaque'e lishínaa, jócta
libájida liúchau quéechani? Támina, libájidaqui jíni
léewa lijédaque'e lishínaa.

³⁰ “Liá'a jócai yáau nuájcha, yáairriu báawachala
núcha; liá'a jócai yáawaqueda nuájcha, cáarralerrí'inau. §

³¹ “Tánda numá irrú Dios pérdonaa náa'a
washíalicuenaica quinínama jíconaashi, ya quinínama
máashii namánica, ne jócuminaa lipérdonaa liá'a
namáni máashiica Espíritu Santo nácuha. ³² Dios

§ 12:30 ‘Jini éewerri limáacacoo béewami nulí. Ne náa'a jócani éebida
léca liá'a espíritu Santo liá nulí wánacaalashi quéewique'e nujéda demonio,
yáainai nayá nujúnta, ne náa'a jócani índa nulí chóniwenai quéewique'e
namédacoo nushínaa éewidacanicoo, naméda náani chóniwenaica náacoo
jiní éebidenai nunácu.

pérdonaaminaa quinínama cha lécchoo táaneerri máashii nuyá washíalicuerri Dios Cúuleeca; ne táaneerri máashii Espíritu Santo nácula, jócuminaa lipérdonaani nácula cáwi liyá líta'aa liáni cáinabica, ne jíní áabata léerdi liáwinaami liáni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu

(Lc 6:43-45)

³³ “Yáabanau saíca áabai banácali, iwáalia'a lítau saíca; yáabanau máashii iwáalia'a lítau máashii; ne liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu. ³⁴ ¡Áai éenajinai! ¿Chíta quéewoo imá chuánshi saícai jíní, ne iyá jájiu máashiini? Liá'a yéerri iwówa lícu, litáania inúma licuéji. ³⁵ Liá'a washíalicuerri saícaica táaneerri chuánshi saícai, jíníwata saícaca liyá, ne liá'a washíalicuerri máashiica táaneerri chuánshi máashii, jíníwata máashii yéerri linácu. ³⁶ Ne numá irrú liyáali éerri Dios márdacta'inaa cáinabi, arrúnaa náa nashínaa cuenta quinínama chuánshi mawénii namánica. ³⁷ Ne linácueji liá'a chúnsai jichuánica namáni jiyácta saícai jócta cajíconai.”

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jócai nacába cáji

(Mr 8:12; Lc 11:29-32)

³⁸ Áabi néenaa náa'a fariséobinica ya néenaa náa'a áabibi quéewidacani ley shínaaca, néenee namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wawówai wacábaca jimédaca áabai cábacanaashi jócai wacába cáji.

³⁹ Néenee Jesús éeba'ee nalí:

—Nárra chóniwenai máashiini ne yáawaiyi jócai éebida Dios nácu, nasáta'ee áabai jócai nacába cáji; iyadaque'e nusálijinaa Dios bánuani nuyá, ne jócuminaa nuá mawí señal léjta liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Jonás. ⁴⁰ Chaléjta Jonás yáayumi matáli éerri ya matáli táayebee liáawi rícu liá'a cubái máanuica, chacábacanaa nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, nuyáminaa matáli éerri ya matáli táayebee cáinabi yáajabala. ⁴¹ Náa'a yáainaimi Nínive rícu nacáwiaminaujoo máanalicai yúcha amáarracta'inaa cáinabi, ya natáaniaminaa ijúnta iyá quéewique'e Dios cástigaa iyá; níwata nárra chóniwenai yáawani nanáawida nacáwicau néemi'inaami liá'a chuánshi Jonás íiwani nalí. Ne iyá éemenai nuchuáni ne jócai éebida, báawita nuyá mawí cáiwana Jonás yúcha. ⁴² Ruá'a reina wánacaleechoo chaléeni sur néerra, rubárruaminau amáarracta'inaa cáinabi, jáicta líuca chóniwenai le

éerri jiliéni, ya rutáaniaminaa ijúnta iyá, níwata ruyá iinuechoo déecucheji wéerri cáinabica, quéewique'e ruéemi Salomón wítee. Ne iyá jócani wówai éemica nuéewidacala, báawita nuyá mawí cáiwana Salomón yúcha.

Liá'a espíritu máashiica éejuerricoo
(Lc 11:24-26)

⁴³ “Jáicta áabai espíritu máashii lijiáu báqueerri washíalicuerri yúchai, jínaneerriu yáarrushi máacarraí rícu múrruerri limáacoo liárrui; ne jinícta línuni limá lirrúwoo: ⁴⁴ ‘Nuéejo'quictátawai núbana rículau báaniu nujiáctejmicoo.’ Jáicta léejua'inaawai, línu linácu liárta washíalicuerrica, léjta áabai cuíta máisaictani, jíchuderrictau wáni ya nachúndadanini. ⁴⁵ Néenee liáwai liáwaqueda áabi siete espíritu íchaba mawí máashiini wéerri liúcha, ya quinínama nárra sieteca nawárruau lirrú liá'a washíalicuerrica, mawíque'e nawána máashii wéerri mawíjani. Chacábacanaani'inaa bésunacoo nárra chóniwenai máashiini wérrica.

Litúwa ya léenajinaica liá'a Jesúsca
(Mr 3:31-35; Lc 8:19-21)

⁴⁶ Jesús táania'inaa liyá újnibii nalí náa'a chóniwenai, jáiwa náinu lirrú lécchoo ruá'a litúwaca ya léenajinai, nawówaica'ee natáania liájcha. Ne jáiwa namáacoo bináaweji, ⁴⁷ néenee báqueerri íiwa Jesúsru jíni:

—Jitúwa ya jéenajinai yáaine bináaweji, wówenai natáania jiájcha.

⁴⁸ Néenee Jesús éeba'ee liá'a íiwerri lirrúni:

—¿Tána nutúwai ya nuéenajinaica?

⁴⁹ Néenee, lidúcuá nátala náa'a lishínaa éewidenaicoo, limá'ee:

—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ⁵⁰ Níwata tánashia méderri liwánacaala liá'a nusálijinaa yéerri áacairra, nuwówai lécchoo cháí cábacanaa léjta nuéenajirri, nuéenajetoo ya léjta nutúwa.

13

Licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:1-9; Lc 8:4-8)

¹ Liyáali éerrimija lijiáu liá'a Jesúsca lirrícucha liá'a cuítaca léewidacta liyáca, néenee liáu liwáacoo manuá tácoowala. ² Ne íchabaca wéerri chóniwenai yáawacacoo Jesúsru, jáiwa Jesús yúrrucuaú áabai lancha rícula, jáiwa liwáawai léewidaque'e, nácula náa'a chóniwenai

máaquenaiu cáina íta'aa. ³ Néenee litáania nali íchaba nácu licábacanaayu. Limá'ee nali:

“Báqueerri cáabanacai liáu licása banácali íimi. ⁴ Ne liábana'inaa áabata léenaa liá'a líimica cáu injbaa lícu, náinu náa'a míshiiduca, jáiwa náya jini. ⁵ Áabata cáirriu íiba íibirra, jinícta sáica cáinabi; jáiwa liarra líimica páquiau madéjcata, jiníwata jinirru cáinabi dújwala; ⁶ ne liá'a cáwiaca lijiá'inaamiwai, jáiwa léema jini, jiníwata jini jichu sáica, jáiwa léemawai míshii jini. ⁷ Áabata léenaa liá'a líimica cáirriu túwirri íibi, ne jáiwa lidáwinau náa'a túwirrica, jáiwa lisácumeda jini. ⁸ Ne áabata liá'a banácalica cáirriu sáiquitacta cáinabi, jáiwa liá lítau sáica; áabata yáa lítau újni cien líimi máanabaca, áabata sesenta líimi máanabaca, áabata treinta limáanabaca. ⁹ Ne iwówaicta liwárrueda lirrú liá'a numánica, arrúnaa e'écanicoo sáica.”

*Tánda Jesús éewida licábacanaayu
(Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)*

¹⁰ Náa'a lishinaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca náinu lirrú nasáta néemi liyá, tándashia léewida chóniwenai licábacanaayu. ¹¹ Jesús éeba'ee nali: “Iyá Dios wána yáa léenaa cabáyainta liá'a liwánacaalanica, ne nali jócai. ¹² Cháwajani, éemi sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá példerri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu. ¹³ Tándawa nutáania nali licábacanaayu; níwata nayá báawita néemi nuchuáni, néemi bácai licábacanaa, cháija ne yáawaa jócai wárrueda nali limáyuca yáawaiyí liá'a numáni nácuca. ¹⁴ Cháminaa léjta nabésunau nayá, licúmpliawai liá'a limánimi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías, limá'inaate:

‘Iyá éemiminaa liá'a numánica,
ne jócuminaa liwárrueda irrú.

Iyá síguiaminaa icába liá'a numédanica,
ne jócuminaa liwárrueda liéni limáyu'ca.

¹⁵ Ne nawítee náani chóniwenai yáainai mawíteeni,
níwata jócani wówai liwárrueda nali,
wáalianai nawíbau báyeerriu,
wáalianai natuí báyeerriu,
quéewique'e jócu néewa nacába ya néemica,
ya jócubeecha náa léenaa;
jócubeecha néejoo nulí, nuchúni nayá.’

¹⁶ “Ne Dios sáicta wérri liwówa yáajcha, níwata iyá cábenai liá'a numédanica, ya yáayu léenaa

liá'a numánica. ¹⁷ Ne numá irrú yáawaa, íchaba cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ya chóniwenai saícanica, wówenai nacába liáni icábani iyá, ne jócu néenaa nacábaqui jíni; nawówai néemi liáni éemini iyáca, ne jócu néenaa néemi qui jíni.”

Jesús íiwa licábacanaa nácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:13-20; Lc 8:11-15)

¹⁸ Liáwinaami, Jesús ma nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo: “Éemite liáni liwówau'i limáca liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica. ¹⁹ Náa'a éemenai liá'a chuánshi Dios shínaa linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ne jócu náa léenaa néemicani, nayá léjta liá'a banácali íimica cáirricoo iníjbaa lícu; línu liá'a Wawásimica lijéda liá'a Dios chuáni liáabanani liwówa lícu. ²⁰ Liá'a banácali íimica cáirricoo íiba íibirra, cháí licábacanaa léjta náa'a chóniwenaica éemenai Dios chuáni, narríshibia saícta néemicani, ²¹ ne jóca liwáalia lijíchu saíca, jócani yáa cabálininaa, ne jáicta linácue liá'a Dios chuánica, nasúfria carrúni jináata nayá o nacánaqueda nayá namúrru namédaque'e nalí máashii, náuca náuchau liá'a néebidauca. ²² Liá'a banácali íimi cáirricoo túwirri íibi, léjta náa'a chóniwerrica éemenai Dios chuáni, ne nawówai namédacoo cawárruanicajiyu, néenee nayá urrúni nawówa bácai linácu liá'a shínaashica. Libésunau'e nalí namíya máecha liá'a Dios chuánica ya jócu naméda liá'a shínaashica Dios wówaini'e nayá médaca. ²³ Ne liá'a banácali íimi yáabaneerricoo cáinabi saícai íta'aa, cháí léjta náa'a chóniwenaica éemenai Dios chuáni, náa léenaa néemicani. Natráawajaa Diosru saíca, áabi cháni léjta liá'a banácali íimica yáairri cien lítau, naméda bájjalanaa, áabi léjta líimica yáirri sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi cháni léjta líimica yáirri treinta, naméda píituita.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máashiibee trigo íibi

²⁴ Néenee Jesús íiwa báaniu áabata licábacanaa: “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta báqueerri washiálicuerri yáabaneerri banácali íimi saícai bacháida lícu. ²⁵ Ne quinínama namáa'inaami nayáca, línu báqueerri najínai, jáiwa liáabanai máashiibee máashii nashínaa trigo íibi, jáiwa liáwai. ²⁶ Ne jái'inaami lidáwinau liá'a trigoca, jáiwa líwinaa jiáwai lécchoo, néenee lijíáu lécchoo máashii máashibeeca. ²⁷ Néenee náa'a tráawajadorbinica náawai náiiwa lirrúni liá'a liwácalica: ‘Wawácali, liá'a banácali íimi jiáabanonica bacháida lícu saícaica, ¿chíta lijíáu jiliá'a máashii máashibeeca?’ ²⁸ Liá'a liwácalica limá

nalí: 'Báqueerri wajínai médaniminaa liáni.' Naa'a catráawajaacánica nasáta néemiu liyá: '¿Jiwówai jiyá wáacoo wéerruaque'e liá'a máashii máashibeeca?'
²⁹ Néenee limá nalí: 'Jóca, éerruacta liá'a máashii máashibeeca, carrúnata éerrua lécchoo liá'a trigoca.
³⁰ Mawí sáica waínda lidáwinacoo áabena, cáashia lidáwinacoo wawínaquicta'inaacani; néeneeminaajoo nubánua náawaquedacoojoni, nashírrique'e quéecha liá'a máashii máashibeeca, nabáji macáishitani, wémaque'ini, ne liábinaami nawína ya náawaqueda liá'a trigoca nushínaa liárrui rículau.' "

Liá'a licábacanaa linácu liá'a líimi jí'ineerri mostaza.

(Mr 4:30-32; Lc 13:18-19)

³¹ Jesús íiwa nalí lécchoo liéni licábacanaa: "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta áabai líimi jí'ineerri mostaza, báqueerri washíálicuerri yáabanani bacháida lícu. ³² Liéni yáawaiyi, áabau néenaa náa'a mawí píituica quinínama náiiibicha náa'a líimica; ne jáicta lidáwinawai mawí máanuica liúcha liá'a yéerri lirrícu liá'a náabanactacani, lidáwinau léjta áabai áicuba máanui, máanui wérri míshiidu íinu naméda líibanau linácai nácu." Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána píitui rímiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai.

Liá'a licábacanaa wáneerri páani múrracacoo lij'inaa levadura

(Lc 13:20-21)

³³ Jesús íiwa nalí lécchoo liéni licábacanaayu: "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta liá'a múrracairricoo, báquetoo ínetoo píilechoo matálinai harina íinabi, quéewique'e cáiwique'ini quinínamani liá'a liináica."

Tánda Jesús táania licábacanaayu

(Mr 4:33-34)

³⁴ Jesús táania quinínama liáni nalí náa'a chóniwenairru linácueji liéni licábacanaayu, cháiji jócai táania nalí liyáwoo licábacanaayu. ³⁵ Cháwa quéewique'e licúmpliacoo liá'a limáni liá'a cáiwadedacai Dios chuáni báinacu:

"Nutáaniaminaa liyáwoo licábacanaayu;

núíwa áabata yéerri cabáyainta liyáalimi Dios liquénuda'inaami cáinabi".

Jesús íiwa licábacanaa máashii máashibeeca trigo úbi

³⁶ Néenee Jesús íiwa lináwau nalí náa'a chóniwenai, jáiwa liwárrawai áabai cuíta rícula, jáiwa lishínaa éewidenaicoo narrúniu lirrú, ya nasáta néemiu liyá

namá lirrú líiwaque'e nalí linácu liá'a licábacanaa liá'a máashii máashibeeca yéerri bacháida rícu. ³⁷ Jesús éeba'ee nalí: "Liá'a yáabaneerri líimi sáicaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ³⁸ léja liérna bacháidaca liyáwa éerrija. Liá'a líimi sáicaica, wówerri limáca náa'a médenai Dios wówainica, ya liá'a máashii máashibeeca wówerri limáca náa'a médenai Wawásimi wówainica, ³⁹ liá'a wajínai yáabaneerri máashii máashiibece íibi, léwa Wawásimi liérna. Liá'a lítaca wówerri limáca amárrau'inaa liá'a cáinabica, náa'a yáawacadenai banácali íta, náawa ángelbini nárra. ⁴⁰ Licábacanaa léjta náawaquedau máashii máashibeeca náucaque'ini chichái tuírricula lémaque'iu, chacábacanaa libésunacoo nalí náa'a Wawásimi shínaaca jáicta amáarra cáinabijoo. ⁴¹ Nuyá Washiálicuerri Dios cúuleeca, nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, náawaquedaque'e nushínaa nuwánacaalactaca, náa'a quinínama wánenai naméda máashii chóniwenaica cajíconaica, ya náa'a médenai máashii. ⁴² Náucani'inaa lirrícula liá'a chichái túculerricoo, náichactala'inaa náamueda néu quirríquirrinaa licáichau. ⁴³ Néenee náa'a médenaica léjta Dios máyu'uca, quéenenai'inaa chaléjta cáiwia quéenau chaléeni wánacaalactalaca nusálijinaa néerra. Iyá iwówaicta yáa léenaa líáni numánica, arrúnaa édacanicoo sáica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cawénii báyeerricoo

⁴⁴ "Jesús má'ee nalí: Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a áabai cawéni wérrica báyeerricoo cáinabi yáawi rícula. Báqueerri washiálicuerri íinu linácu liá'a cawéni wérrica, ya léejoo libáya néeni jíni; liwówa chúnicaú liáu liwénda quinínama liá'a liwáalianica, ya liwéni liérna cáinabica, quéewique'e liá'a cawéniica lishínaacani.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a íiba úcuni cawénica

⁴⁵ "Jesús má'ee nalí léchho: Liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí léjta báqueerri cawéndacai jínaneerriu limúrruerri íiba úcunini cawéninamai;* ⁴⁶ jái'inaa líinu linácu liá'a áabai cawéni wérrica báqueerri yúcha, liáu liwénda quinínama liá'a liwáalianica, ya liwéni liá'a íiba úcuni cawéniica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máaya nawínau cubái

* **13:45** Áani wówerri limáca báqueerri éebiderri Dios nácu, arrúnaa liá lirrú bájjalanaa liwéni jáicta Dios shínaa jíni liwánacaalactalaca. Arrúnaa limáca quinínama liá'a méenaami éerri shínaaca jócai índa limédacoo Dios shínaayu.

47 “Jesús má'ee báaniu, lé'e liá'a Dios wánacaalactaca chá'i'e léjta áabai máaya náucanicta manuá yáaculani, lijéda matuínaami cubái cábacanaa. 48 Jáicta cashiámu léji liá'a máayaca, náa'a catésucanica najédani cáina ítala, nawáctala'inau naníwacani náa'a cubáica; nawáaliani náa'a cubái saícanica náarrui rículau ya náuca liá'a máashiica. 49 Chacábacanaa jáicta amáarra léju liá'a cáinabica; Dios bánuaminaa náa'a ángelbinica nashírridaque'e máashiinica báawachala ya náa'a saícanica, 50 náucani'inaa náa'a máashiinica lirrícua liá'a infiernoca írranii chicháiyu, náichactala'inaa ya náamuactala'inaa néu quirríquirrinaa licáichau.”

Cawéninamai wáliica ya liá'a lidánimimica

51 Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Éemi jini quinínama liáni?

—Jajá, wawácali —namá'ee.

52 Néenee Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri quéewidacai ley shínaa léewidau saíca linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, chá'i léjta báqueerri cuíta wácali, liá'a liwáalianica liá léena lijéda méenaami wáliica ya liá'a lidánimimica.

Jesús Nazaret néeni

(Mr 6:1-6; Lc 4:16-30)

53 Ne Jesús nisa'inaa líiwadeda liyú liá'a licábacanaaca, néenee liáwai néeneje, 54 jáiwa líinui lishínaa cáinabi néerrau, jí'ineerri Nazaret, jáiwa lichánau léewidaca lirrícua liá'a sinagogaca. Náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo, namá'ee:

—¿Tanácucha jéewidau linácu quinínama liéni jíani léena? ¿Chíta quéewau jéewa jiméda léji lierra jócai wacába cáaji? 55 ¿Jócaita le licúulee liá'a camédacai méenaami áicubayu, ya María cúulee? ¿Jócaita le Santiago éenajirri ya José ya Simón ya Judas, 56 ya léenajinai ína yéenai léchho wáibi áani? ¿Néenee tána bésunawai chóque'e litáania íchaba wíteeshiyu ya léewa liméda jócai wacába cáaji?

57 Tándawa jóca nawówai naméda liwánacaala. Tándawa Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri cáiiwadecacai litáania Dios chuáni nácu, báawachala jócaita lishínaa cáinabi, náa'a chóniwenai cawáunta ya néebida lirrú, ne jáicta litáania nalí náa'a chóniwenai lishínaa chacáalee rícu sánaca o á'a líibana néeni, nayá jócu cawáunta nacábacani jini néebidaca lirrú.

⁵⁸ Jiní limédani íchaba jócai nacába cáji néerra, jiníwata náa'a chóniwenai ca jócani éebida liyácala liá'a Mesíasca.

14

Juan Bautista máanalicami

(Mr 6:14-29; Lc 9:7-9)

¹ Liyáali éerrimi, Herodes Antipas, wánacaleerri léjta rey á'a Galilea, léemi'e natáania Jesús nácu. ² Herodes má'ee lishínaa tráawajadorbinirru: “Le Juan Bautístaja lierra cha cáwiaco; tádawa léewa liméda jócai wacába cáji.”

³ Jiníwata quéechami liá'a Heródesca wáneerri nawína Juan preso, liwánani nabájida cadénayu natéque'ini cuíta manúmai rícula. Herodes wánaca nawárrueda Juan preso ruwánaca ruá'a Herodíasca, líinu liá'a Felipeca Herodes éenajirri. ⁴ Jiníwata Juan máirrite Heródesru: “Jócai éewoo jijéda jíinu ruárta ínnetooa cáwicalani rúnirri liá'a jéenajirrica.”

⁵ Linácueji Herodes wówai líinua Juan, ne cáarru licába náa'a chóniwenai ca, jiníwata quinínamarru néebida liá'a Juanica cawéni wérri líiwadedaca Dios chuáni. ⁶ Ne liyáali éerri Herodes shínaa licúmpliacta camuí, rumíyacaula ruá'a Herodíasca rujiáu ruwáilaca nanáneewa náa'a namáidanica, Herodes gusta ruyá ruwáilauca bájalanaa, ⁷ tánda Herodes ma rulí liwánacaala nácu, liáminaa rulí tánashia rusátani liúchai. ⁸ Néenee ruá'a miyácauca rutúwa éewidaca'ee ruwítee, rumá'ee Heródesru:

—Jiá nulí áabai mitájia rícu, liá'a liwítami liá'a Juan Bautístaca, nacábaque'ini.

⁹ Linácueji liwána máashii wérri liwówa liá'a rey Heródesca; ne jiníwata arrúnaa licúmplia liá'a limánimica nanáneewa náa'a limáidanica, liwána náa ruliní. ¹⁰ Libánua báqueerri soldado nawíchua Juan wáa cuíta manúmai rícula. ¹¹ Jáiwa natée liwítamica báji mitájia rícu náa rulí jini ruá'a miyácauca, jáiwa rutée jini rutúwarru.

¹² Néenee náiiinu náa'a jinanenaicoo Juan yáajcha, natée limáashiicaimi nabáyaque'ini, liáwinaami náawai náiiwacani Jesúsru jini.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washiálicuenaica

(Mr 6:30-44; Lc 9:10-17)

¹³ Jesús éemi'inaa líeni chuánshica liáu lancha rícu náajcha náa'a éebidenaicoo liájcha, liáu chaléeni báawachala. Ne chóniwenai éemi'inaa jini, jáiwa najiáwai chacáalee rícuha, quéewique'e náacoo lijúnta macáshtai. ¹⁴ Jesús jiá'inau lancha rícuha, licába chóniwenai íchabani, carrúni jináata licába nayá,

jáiwa lichúni náa'a bálinaicoo natéenica. ¹⁵ Jái'inaa samásamai liácuwai, náa'a lishínaa éwidenaicoo narrúniu namá'ee lirrú:

—Jái táicalacai, liáni júshiquitawa áani. Jíiwana náacoo náa'a chóniwenai, náaque'iu nawéni náayau lirrícula liá'a chacáalee júbininica.

¹⁶ Jesús éeba'ee nalí:

—Jócai arrúnaa náacoo; yáa náaya iyá.

¹⁷ Néenee néeba'ee lirrú:

—Wawáalia áani bácai cinco páani rími ya chámagua cubái.

¹⁸ Jesús má'ee nalí:

—Índa nulíni ájini áani.

¹⁹ Néenee liwána náa'a chóniwenai máanabanaamica nawáaque'iu imíshi ita'aa. Jáiwa liwína licáaji rícu náa'a cinco páanica ya náa'a chámagua cubáica, licába áacairra, liá saícai Diosru, litúcueda liá'a páanica, ya náa'a cubáica; liá jini lishínaa éwidenaicoorru, nayá nashírridaque'ini chóniwenairru. ²⁰ Quíninama náaya cáashia cáawai wérri nayá, ya újnibii nacámusheda doce canasta lishídanaami máaquerricoo. ²¹ Namáanabaca náa'a íyenaica cinco mil washíalicuenai nayáwoo, jócani jútada íina ya sáamanai léchoo.

Jesús jínerriu shiátai náani nácu
(Mr 6:45-52)

²² Liáwinaami, Jesús bánua náa'a lishínaa éwidenaicoo náurrucocoo lancha rícula, nachuáque'iu bajiála manúa libéecha, nácula líiwa lináwau nalí náa'a chóniwenai.

²³ Jái'inaa líiwa lináawau nalí náa'a chóniwenai, Jesús líirrau áabai dúuli itala quéewique'e líoraca bácai.

Líinu'inaa liá'a catáwacabeeca yéerri néeni bácai, ²⁴ nácula liá'a lanchaca jái yáacuwai déecuchala litácoowa yúcha. Liá'a marrádacaca ínuerri lancha nácula cadánani, jiniwata cáuli ínuerri najúnta.

²⁵ Jái'inaa újni cátai Jesús jínau najúnta shiátai náani nácu.

²⁶ Nacába'inaateni lishínaa éwidenaicoo lijínacoo shiátai náninacu, nacáarrudau wérri, namáidada nacáarruniu namá'ee:

—¡Wówanaashimi cháí jínacoo!

²⁷ Ne Jesús táania nalí, limá'ee:

—¡Ya iwówau cadánani, nuyácani, ucáarru iyá!

²⁸ Néenee Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Nuwácali, jiyáquictani, jiwána nujínacoo jiyáctala shiátai náani nácu.

²⁹ —Jesús má'ee lirrú: —Jínu chérrea.

Néenee Pé'eru yúrrucoo barco rícuha, jáiwa lichána lijínacoo shiátai náani nácu Jesús yáctalaca. ³⁰ Ne licába'inaa náa'a marrádaca ya cáuli máanui wérriyu, jáiwa cáarru jini; jái'inaa liwówai liájuacuwai, jáiwa limáidadaí:

—¡Jiwáseda nuyá, nuwácali!

³¹ Liyáalimi'e Jesús wina licáaji nácuí, limá'ee lirrú:

—¡Jiyá jócai máacai jiwówau nunácu saíca! ¿Tánda jócu jéebida nuyá wásedeerri jiyá?

³² Náirra'inaamiwai lancha rícula, machúnucunaa liá'a cáulica. ³³ Néenee liyáali, náa'a yáainai lancha rícu, jáiwa natúyau náurruí juátamiyu Jesús náneewa, namá'ee lirrú:

—¡Yáawaiyi jiyá Dios Cúulee!

Jesús chúni náa'a bálinenaicoo Genesaret néeni

(Mr 6:53-56)

³⁴ Nachuáu bajiala manúa, jáiwa náinuque'e lishínaa cáinabi ítala liá'a Genesaret. ³⁵ Náa'a chóniwenai néeni sánaca nacúnusia nacába liá'a Jesúsca, lichuáni licáarraliau quinínama liá'a cáinabica. Natée Jesúsru náa'a bálinenaicoo, ³⁶ ya namésuda'ee liwówa namá'ee lirrú jinda nadúnu líibala númacua nácu cadánia; ya quinínama náa'a dúnuenaicani, saícani máacacoo.

15

Liá'a wáneerri casácula washíalicuerri

(Mr 7:1-23)

¹ Narrúniu Jesúsru áabibi fariséobini ya áabibi quéewidacani ley shínaa, ínuenai Jerusalén néenee, ya nasáta néemiu jiyá:

² —¿Tánda jishínaa éewidenaicoo jócu néewida nawítee náa'a wawérrinaimica? ¿Ya tánda jócu nacúmplia nawítee nabádeda nacáajiu quéecha jóctanaa náaya, chaléjta nawánau'i naméda náa'a wawérrinaibimica?

³ Jesús má'ee nalí:

—Iyá jócani arrúnaa yáasacalaca náa'a éewidenaicoo nuájcha, níwata iyá iméda máashii mawí, ne iyá jócani méda Dios chuáni wánacaala, imédaque'e chaléja limáyu'u liá'a iwíteeca. ⁴ Jiníwata Dios má'ee: 'Cawáunta jiyá jitúya jisálijinau ya jitúwa,' ya 'liá'a máashii núma lisálijinaa nácu, ya litúwa nácu lécchoo, arrúnai'inaa náinuaca.' ⁵ Ne iyá máinai yáawaa báqueerri washíalicuerri éewerri limá lisálijinaarru jócta litúwarru: 'Jócu nuéewa nuyúda jiyá, jiníwata liá'a nuwáaliani quinínama nuáni'inaa Diosru'; ⁶ ya tánashia máirri liáni, jócai éewa liyúda lisálijinau jócta litúwa.

Chacábacanaa iyá jócani éewida Dios chuáni, quéewique'e iméda léjta iwítee wówau'ca. ⁷ ¡Iyá chámainsi iwítee! Sáicai litáania liá'a Isaiasca íiwadedeerrimi Dios chuáni báinacu, limá'inaami inácu iyá:

⁸ 'Náani chóniwenaica éebidenai nanúmayu cháji'i,
ne nawówa déecuchai yáa núcha.

⁹ Jiní wéni báawita naméda culto nulí;

ne éewida nuchuáni nácu,
ya éewida liá'a napénsanica namáta náa'a
nawánacaalactaca,
ne liyáwoo washiálicuenai chuáni bácai.'

¹⁰ Jáiwa Jesús máida náa'a chóniwenaica, limá'ee:

—Éemini ya yáa léenaa: ¹¹ Liá'a wárruerricoo washiálicuerri núma lícueji, jócai wána casácula liwówa. Ta léja liá'a jíerricoo washiálicuerri núma lícueji, wáneerri casácula liwówa.

¹² Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca narrúniu lirrú, jáiwa nasáta néemiu liyá:

—¿Jiá léenaa íwirri nawówa náa'a fariséoca néemi'inaa liáni jimánica?

¹³ Jesús éeba'ee limá'ee nalí liyú liáni licábacanaaca:

—Nusálijinaa liá'a yáairri áacairra, liúcaminaa bináawala quinínama náa'a éewidenai méenaami yáairri báawachala yáawaiyi yúcha, chaléjta liá'a cáabanacaica léerrua liúca quinínama lijíchu yáajchau náa'a banácali jócani liábana. ¹⁴ Imácani, matuíyii liérta cháí téé áabi matuíyii. Ne báqueerri matuíyii técta báqueerri matuíyii, chámataanaa nacáacoo útawi rícula.

¹⁵ Néenee Pé'eru ma Jesúsru:

—Jichúni jíiwadeda walí liá'a jimánica.

¹⁶ Jesús éeba'ee:

—Nuyá máashii wówa níwata iyá jócu yáa léenaa liá'a nuéewidanica. ¹⁷ Iyá arrúnaa yáa léenaa liá'a quinínama wárruerricoo wanúma lícu, yáairriu wáayacua rícula, qéewique'e liáwinaami lijiáu wáiiibicha. ¹⁸ Ne lijiérricoo linúma lícueji, jíerri liwówa lícueji liá'a washiálicuerrica, léwa liérta cháí wána casácula liyá. ¹⁹ Níwata liwówa liá'a washiálicuerrica najiáu náa'a máashii liwíteeca, liá'a náiinua'inaaca, namáa washiálicuerri yáajcha jócai náanirri, ya ínetoo rumáa washiálicuerri yáajcha jócai rúnirri; camédacani máashii náiiinaayu, náa'a nédishica, nanúma yúwica, ya liá'a nacáitauca. ²⁰ Léewa liéni wáneerri casácula liá'a washiálicuerrica; ne náayacta ya jócu nacúmplia nabádeda nacáajiu, jócai wána casácula liyá.

Báquetoo ínetoo bájirra cáinabi ítee sáu éebidechoo Jesús nácu

(Mr 7:24-30)

²¹ Jesús yáau chéni Genesaret néenee liáque'iu cáinabi Tiro ya Sidón néerra. ²² Báquetoo ínetoo Caná néenee sáu, yéechoo líta'aa liá'a cáinabica jí'ineerri Tiro, ruínu Jesúsru rumáidadaca:

—¡Nuwácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá! ¡Numíyacaula wáalechoo áabai espíritu máashii méderri rulí máashii!

²³ Jesús jócai éeba ruchuáni. Néenee lishínaa éewidenaicoo rúniu lirrú, nasáta'ee liúcha:

—Jíiwa rulíni ruáque'iu wáucha ruá'a ínetooca bájjalaca rumáidadaca wáishiirricu.

²⁴ Jesús má'ee:

—Dios bánuerri nuyá nalí náa'a bácai náa'a chóniwenai yéenai Israel néeni, léjta oveja yúquenaicta wáni.

²⁵ Ne ruá'a ínetoo ruáu rutúyacoo rúrui juátamiyu Jesúsru, rumá lirrú'e:

—¡Nuwácali, jiyúda nuyá!

²⁶ Jesús éeba'ee ruchuáni:

—Jócai sáicanata wéda náayanibi náa'a wéenibicoo wáaque'e nalí náa'a áulica.

²⁷ Ruyá rumá'ee:

—Yáawaiyi, nuwácali; ne náa'a áulica íyenai liá'a lítabi cáirricoo nawácanai shínaa mesa yáajabala.

²⁸ Néenee Jesús ma rulí:

—¡Ínetoo, máanui wérri liá'a jéebidauca! Liméda jirrú léjta jiwówauca.

Liyáalimi rumíyacaula ruá'a ínetooca sáica jíni.

Jesús chúni íchaba bálínenai

²⁹ Jesús jiáu néeni, jáiwa línu á'a litácoowa liá'a lishínaa manuá liá'a Galileaca; néenee líirrau áabai dúuli ítala, jáiwa liwáawai. ³⁰ Íchaba chóniwenai yáawacau Jesúsru. Natée lirrú macáwani, matuáni, ya máacarrani cáaji, jócai éewa natániaca, ya áabibi wáalenai íchaba bálínacaalashi, náindani Jesús yáctalaca, jáiwa lichúni nayái. ³¹ Tánda náa'a chóniwenai cáarrudeneu, nacába natániacala náa'a jócanimi éewa natániaca, ya náa'a máacarrani cáaji, namáacau sáica lécchu, náa'a macáwanimica éewenai najínacoo, ya náa'a matuínica néewa nacábaca. Jáiwa nachána náa lirrú sáicai liá'a Dios chóniwenai Israel shínaaca.

Jesús yáa náaya náa'a cuatro mil washiálicuenaica
(Mr 8:1-10)

³² Jesús máida lishínaa éewidenaicoorru, limá'ee nalí:

—Carrúni jináata nucába náani chóniwenaica, jiníwata nawáalia matáli éerri nayá nuájcha áani, jinícala nalí náayani'inaa. Jócu nuwówai nubánua nayá máayaca náabana néerrau, carrúnataca májina nayá iníjbaa lícu.

³³ Lishínaa éewidenaicoo namá'ee lirrú:

—Ne ¿chíta quéewau wáinu iyacashi áji'ani náaya náa'a chóniwenai íchabanica, líta'aa líani júshiquitaca jinícta yáairri?

³⁴ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia jini?

—Siete páani ya pítui rími cubái júbinini, —néeba'ee nayá.

³⁵ Néenee Jesús wána nawáacoo cáinabi rícu náa'a chóniwenaica, ³⁶ jáiwa liwína jini náa'a siete páanica ya náa'a cubái rími, jáiwa liá sáicai Diosrui, lipúrraida, jáiwa liá lishínaa éewidenaicoorru jini, néenee nashírrida jini nalí náa'a chóniwenaica. ³⁷ Quíninama náaya cáawaina wérri, néenee náawaqueda néenamiu liá'a máaquerricoo siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ³⁸ Náa'a íyenaica cuatro mil namáanabaca washiálicuenaica, jócani najútada náa'a ínaca ya sáamanai. ³⁹ Néenee Jesús íiwa lináawau nalí náa'a chóniwenaica, jáiwa lírrawai lancha rícula, jáiwa liáwai chaléeni áabai cáinabi jí'ineerri Magadán.

16

Náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica nasáta áabai señal jócai nacába cáji

(Mr 8:11-13; Lc 12:54-56)

¹ Náa'a fariséobini ya náa'a saduceobini náau nacába Jesús néerra, nawówa namédaque'e lirrú áabai trampa, namá lirrú limédaque'e áabai señal jócai nacába cáji, néenedaque'i nacábawani yáawaicta ínuerri Dios néenee jini, ne nanúma yúwicawajani. ² Ne Jesús éeba'ee nalí: “Táicala imá iyájoo: ‘Sáitai'inaa liá'a éerrica, jiníwata liá'a éerrica chunídai wérri'inaa’; ³ manúlacaiba namá'ee: ‘Wáalee máashii'inaa éerri, jiníwata liá'a éerrica quíirrai ya casáculai’. Ne yácta léenaa icába liá'a éerri cábacanaa, ¿chíta quéewau'u jócu éewa yáa léenaa liá'a Dios médanica? ⁴ Iyá chóniwenai máashiini jócani éebida yáawaiyiyu, nasáta áabai señal jócai nacába cáji; ne jócuminaa nuá irrú áabai señal mawiá léjta Jonás.” Jáiwa limáaca nayái, liáwai.

Néewida jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica
(Mr 8:14-21)

⁵ Quéecha'inaami nabésunacoo bajíala manuá, náa'a éewidenaicoo namíya máecha natée páani. ⁶ Néenee Jesús ma nalí:

—Icábate, cáwi icába yúchau levadura fariséobini shínaaca ya saduceobinica.

⁷ Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha jócu náa léenaa néemicani limánica, táda cha namá nayá jájiu:

—¡Jócuwa'ee waínda páanii!

⁸ Jesús yáa léenaa nanácu, limá'ee nalí:

—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¡Píitui rími éebidaca yáawaa! ⁹ Nuyá máashii wówa níwata iyá újnibi jócai yáa léenaa éemicani nuyá éewerri numéda jócai icába cáji, jiní éedanicoo linácu liá'a cinco páani nushírridani nalí náa'a cinco mil washíalicuenaica. ¿Ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jíni? ¹⁰ ¿Jiní édacanicalau léchho linácu liá'a siete páani, nushírridani nalí náa'a cuatro mil, ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jíni? ¹¹ ¿Chíta jócu yáa léenaa éemiqui jíni jóca nutáania nuyá páani nácu? Cáwi acá'a yúchau náa'a jócani éewida yáawaiyi fariséobini shínaaca ya saduceobini shínaaca.

¹² Néenee náa léenaa néemiqui jíni, Jesús jócai ma liyáca itúyaque'iu liúcha liá'a wáneerri páani múrracacoo, jócta quéewique'e cáwi nacá'a náuchau liá'a éewidacaishi nashínaa náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesíasca

(Mr 8:27-30; Lc 9:18-21)

¹³ Quéecha'inaami Jesús ínucai lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaaca, lisáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:

—¿Tána namá nunácu cháí náa'a chóniwenai nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca?

¹⁴ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyácala'ee Juan Bautista cáwerriwai; áabi máinei jiyácala'ee Elías cáwerriwai, ya áabi máinei jiyácala'ee Jeremías cáwerriwai o áabimi cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu cáweneu.

¹⁵ —Ya iyá, ¿tánashia imá nuyái? —Lisáta léemiu nayá.

¹⁶ Simón Pé'eru éeba'ee:

—Jiyá walierra, Mesíasca, liá'a Dios Cúulee cáwiica mamáarraca éerri'inaa.

¹⁷ Néenee Jesús ma lírrú:

—Sáicta wéerri jiwówa, Simón Jonás cúulee, jiníwata jiní báqueerri washíalicuerri íyaderri jirru líani, liyárrimija liá'a nusálijinaa yáairri áacairra. ¹⁸ Ne nuyá ma jirru

jiyácala Pé'eru, linácueji liáni jinísani jimáca, jicá'a áabai iiba nubárruedaque'e nushínaa iglésiau, jiníminaa máanalicai shínaa danáanshi éenaaca limárdaca nushínaa iglesia. ¹⁹ Nuáminaa jirru wánacaalashi áacai saí jicá'a áabai yáawi; liá'a jibájini líta cáinabi liáni, ne cháminaa limáacacoo libáji áacairrajoo, ne liá'a jiyá liwásedanica líta cáinabi liáni, cháminaa limáacacoo liwásedacoo áacairra.

²⁰ Jáiwa Jesús bánua lishínaa éewidenaicoorru jócubecha náiwadeda matuínaamirru liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús úiwadeda limáanalicau

(Mr 8:31-9:1; Lc 9:22-27)

²¹ Liáwinaami liáni Jesús chánau liiwadeda lishínaa éewidenaicoorru, arrúnaaca'ee liácoo Jerusalénra, ya chaléeni náa'a salínai, sacerdotébini wácanai, ya qéewidacani ley shínaabinica, nawánaminaa carrúni jináata bájjialanaa. Limá nalí nuyá náinuaminaajoni, ne nucáwiau joo matáli éerri rícula. ²² Néenee Pé'eru téé liyá báawachalani, jáiwa lichánau licáita Jesús, limá lirrú:

—¡Dios jócu wówai, nuwácali! ¡Liéni jócai éewa libésunacoo jiájcha!

²³ Jáiwa Jesús náawawai, limá Pé'erurru:

—¡Jishírriu núcha, níwata jiyá pénserrri ya jitáania jiyáca chaléjta limédau'u liá'a Wawásimica, linácu jiliéni jimánica carrúnata jiwánata jócu néewida nusálijinaarru! Jiyá jócai cábau léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta nacábau náa'a washiálicuenaica.

²⁴ Jáiwa, Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Tánashia wówerri nushínaa éewiderricoo, limíya máecha liyá jájiu, yéerri liyá báitanacu lirrú liá'a carrúnataica ya cáashia máanalictalacani léewa que'e línu nuíshirricu, chaléjta litécta áabai cruz. ²⁵ Jiniwata liá'a wówerri liwáseda licáwicau jócai amáarra, yúquerri'inau; ne liá'a yúquerri licáwicau jócai amáarra nunácueji, línuminaa cáwicaishi jócai amáarra. ²⁶ ¿Tána liwéni lirrú liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama cáinabi, ya liúca licáwicau jócai amáarra jóca limédau chaléjta éewidenaicoo nuájcha? ¿O chíta máanaba léenaa lipáida liá'a washiálicuerrri licáwica jócai amáarra nácuejiu? Jiní wérri léewa liwárruacoo áacairra báawita lipáidaca. ²⁷ Tándawa, yáau nuíshirricu báawita libésunacoo liá'a bésuneerri'inaacoo, jiniwata nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca, nuínuminaa nusálijinaa wítee yáajchau ya nushínaa ángelbinica, ya néenee nupáidaminaa bácaínaa tánashia namédanii. ²⁸ Ne

yáawaiyi numá irrú, áabi yáainai áani jócuminaa máanali nayá, cáashia nacába nuyá Washiálicuerri Dios Cúulee nuínu nuwánacaalaca.

17

Jesús bawachactau

(Mr 9:2-13; Lc 9:28-36)

¹ Seis éerri liáwinaami, Jesús téé liájchau Pé'eru, Santiago ya Juan Santiago éenajirrica, ya liáu náajcha báawachala áabai dúuli áacai wéerri ítala. ² Néeni libáwachau nanáneewa licábacanau liá'a Jesúsca. Lináni quéneerri jicá'a cáiwia, ya líibala náawerriu cabálaiyu jicá'a jucámarrabee. ³ Liyáli nacába Moisés ya Elías táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁴ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, ¡saícai wéerri wayá áani! Jiwówaicta, waméda'a matálii cuíta rími; áabai jirru sái'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁵ Nácula Pé'eru táania liyáca, áabai sáanai quirrámini lirrícueda nayá catámuabeeyu, líibee sánaica áabai chuánshi jiáu, máirri nalí: “Léewa nucúlee caníinai nucábaca, líerra nuwínanica, éemiu lirrú.”

⁶ Néemi'inaamini líáni, náa'a éewidenaicoo natúyau náurrui juátamiyu, náa nanániu cáinabi nácula, cáarru wéerri nayá. ⁷ Jáiwa Jesús rúniu nalí, lidúnu nanácu limá'ee nalí:

—Ibárruo, ucáarru iyá.

⁸ Quéecha'inaami nacábacani, jiní néeni Moisés ya Elías, Jesús bácai yáa néeni.

⁹ Nácula náurrucoo dúuli ítacha, Jesús ma nalí:

—Jiníqui béecha náiiwadede rúni liá'a nacábanica, cáashia nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanalini íbicha.

¹⁰ Néenee náa'a éewidenaicoo nasáta'ee néemiu Jesús:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elías ínucala'ee libéechalawau liá'a Mesíasca?

¹¹ Jesús éeba'ee:

—Yáawaiyi báqueerri léjta Elías ínuca quéechanacu, ne liyáminaajoo lipréparaminaa nawówa nayá quinínamajoo.

¹² Ne nuyá ma irrú Elías jái nisa líinucai, ne nayá jócu nacúnusia nacábaque'e jini, ne naméda liájcha máashii quinínama liá'a nawówaini naméda lirrú. Chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nusúfria nacáaji rícujuo.

¹³ Néenee lishínaa éewidenaicoo yáa léenaa néemica, Jesús táaniaca liyá Juan Bautista nácuca, litáania'inaa liyáca jicá'a Elías.

Jesús chúni báqueerri icúllirrijui wáalierrri espíritu máashii

(Mr 9:14-29; Lc 9:37-43)

14 Náiiinu'inaami Jesús ya matálitai éewidenaicoo liájcha néerra báaniu chóniwenai yáctala ya náa'a áabi éewidenaicoo liájcha, báqueerri washiálicuerri rúniu Jesúsru, túyerrii lináneewa limá lirrú:

15 —Nuwácali, carrúni jináata jicába nucúulee, súfrierri bájjiala liwáaliaca espíritu máashii, wánacaleerri liyá, jiniwata íchabachu licáacoo chichái rícula, jócta shiátai yáacula lécchoo. 16 Áani nuúnda nalíni náa'a jishínaa éewidenaicoo, ne jócai néenaa nachúnica.

17 Jáiwa Jesús éeba jíni:

—¡Wóo, iyá chóniwenai jócani éebida, ya máashiicani! ¿Chacálita arrúnaa nuyá yáajcha jíni? ¿Chacálita arrúnaa nuwánta yáajcha jíni? Índa nulí áani lierra icúllirrijuica.

18 Néenee Jesús licáita jíni liá'a espíritu máashii ya jáiwa liwána lijiácuwai icúllirrijui yúcha, jáiwa limáacau saícai liyáalimi.

19 Liáwinaami náa'a lishínaa éewidenaicoo linácu natáania liájcha báawacha Jesús, jáiwa nasáta néemiu jíni:

—¿Tánda jócu wéenaa wajéda liá'a espíritu máashii wayá?

20 Néenee Jesús ma nalí:

—Iyá jócani éenaa ijéda bináawalani liá'a espíritu máashii, níwata jócala éebida Dios dánaniyu éewa imédacani. Yáawaiyii numá irrú, iwáaliactata liá'a éebidauca, áawita píitui rími léjta áabai ítashi ími rími jí'ineerri mostaza, néenee éewa imá lirrú liáni dúulica: 'Jishíroo chérra, ya jiáu báawachala', ya dúuli lishíroominau. Yácta léenaa éebidaca, éewa iméda quinínama. [²¹ Ne lierra licábacanaa espíritu máashiica, jócai najiáu jócta na'órra Dios ya nayúnaca.]

Jesús úiwadeda limáanalica nácuu

(Mr 9:30-32; Lc 9:43-45)

22 Nácula lijínaniu náajcha líta'aa liá'a cáinabi Galilea shínaaca, Jesús má'ee nalí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedani'inaa nacáaji rícu'inaa nalí náa'a washiálicuenai, ²³ ya náiiinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri rícula nucáwiauujoo.

Néemi'inaami liá'a chuánshi limáni nalí, máashii wérri nawówai.

Napáidau'u impuesto templorru

²⁴ Quéecha'inaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo ínu Capernaúmra, náa'a cóbrenai impuesto templorru, náuu nacába Pé'eru, jáiwa nasáta néemiu liyá:

—¿Ishínaa quéewidacai lipáida impuesto templorru?

²⁵ Pé'eru éeba'ee:

—Jajá, lipáidani. Jáiwa, Pé'eru wárruo'inaamiu cuíta lícula, Jesús táania'ee lirrú quéechanacu, limá'ee lirrú:

—¿Chíta jimáqui jíni, Simón? ¿Tána yúcha nacobra impuesto ya náawaqueda yúcha náa'a reyebini cáinabi íta'aa sánaca: Náa'a chúnsana ásana áani o náweji náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca?

²⁶ Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca.

Jesús má'ee mawí:

—Cháwajani náa'a chúnsana ásana áani, jócani rúnaa páidaca. ²⁷ Ne, jiníqui béecha wáucani chuáni, já namówai jitésuca manuála, jíuca jicúlupaniu úniacula, ya jijéda quéechanacu sái cubái wíneerri jirrú. Linúma lícu liá'a cubáica jíinuminaajoo áabai moneda, liyáminaa éena lipáida impuesto nushínaaca ya jishínaa, jitéeyuni jíáu jipáidaca.

18

¿Tána jiliá'a mawíyii cawénica?

(Mr 9:33-37; Lc 9:46-48)

¹ Liyáalimi éerri náa'a éewidenaicoo rúniu Jesúsru, nasáta'ee néemiwani:

—¿Tána mawí cawéni wérri cái Dios médacta jiyá reyyu?

² Néenee Jesús máida báqueerri samálita, libárrueda nalí béewamini, ³ ya limá'ee:

—Yáawaiyi numá irrú, jóctaca ináawida iwíteu ya éejoo jicá'a líeni samálitaca, jócuminaa éewa iwárruacoo Dios wánacaalactalaca. ⁴ Liá'a mawí cawéni wérri Dios wánacaalactalaca, liyáwa arrúnnaa imíyai limédacoo, ya limédactau jicá'a líeni samálitaca níwata náa'a sáamanaica jócani pénsaa nayáca cawénini náibi náa'a máanui namánica. ⁵ Ya liá'a ríshibierrri nují'inaa nácu báqueerri samálita léjta líeni, lirríshibiaminaa nuyá léchho.

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula

(Mr 9:42-48; Lc 17:1-2)

⁶ “Matuinaami tánashia wáneerri nacáacoo jíconaashi rícula, bácai náani júbini éebidenai nunácu, mawíminata cawéni lirrú náajuedactatani dujíwala wérri manuá yáacula, áabai íbayu máanui wérri molino shínaa,

nabájini liwáa nácu. ⁷ ¡Tándawa máashii wérri náani chóniwenai yáainai cáinabi ita'aa íchabacala máida naméda najíconau! Chái'inaa mamáarraca, ne ¡carrúni jináatai rími liá'a washiálicuerri wáneerri naméda najíconau áabica, súfrierri'inaa mawí bájialanaa castíguca!

⁸ “Lítala mawí, jicáajicta o jíiba wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jiwíchuani ya jíuca jíuchau déecuchalani, mawí saícaca jiwárroccoo áacairra macáaji o máiba, ne jócubeecha jíáu chámainaa jicáaji ya jíiba, jíácco chichái rícula jócai amáarra. ⁹ Jituícta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a jíjéda jíuchau ya jíuca déecuchalani, mawí saícaca jiwárruacoo cáwicashi rícula, bátui jituí yáajchau, ne jócubeecha jíáu chámai jituí yáajchau infierno rícula.

Licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo
(Lc 15:3-7)

¹⁰ “Jini icháanini náani júbini* rímica. Ne numá irrú, áacairra nashínaa ángelbini yáainai séewirri nusálijinaa náneewa áacairra. [¹¹ Jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri nuwásedaca náa'a yúquenaimicoo nayáca.]

¹² “¿Chíta icábaqui jiníni? Báqueerricta washiálicuerri wáliacta cien oveja, ya áabai yúquerriu liúcha, ¿jócuminaata limáaca náa'a noventa nueve awáca íbi, liáque'iu limúrru ruá'a áabai oveja jíáchoccoo liúcha? ¹³ Ne léenactata línu runácu, ne yáawaiyi saíctai wéerricta liwówa runácue ruarra ovejaca, náucha náa'a noventa nueveeca jócani yúcau. ¹⁴ Cháwa cábacanaa léchchoo liá'a Isálijinaaca yáairri áacairra, jócai wówai náucacoo liúcha naáni júbinini rímica.

Chíta wéewau wapérdonaa wéenajirriu jíni
(Lc 17:3)

¹⁵ “Ne jéenajirri médacta jirru máashii, jítáania liájcha bácai, ya jiwána liá léenaa lijíconau. Ne limédacta jiwánacaala, jái jigáana liá'a jéenajirricoo. ¹⁶ Ne jócta liméda jiwánacaala, jimáida jíájchau báqueerri o chámata chóniwenai mawí, quéewique'e quinínama náa lijíconaa, limáaque'iu chámata o matálitai chóniwenai náneewa náa'a yáainai léenaa linácu. ¹⁷ Ne jócta liméda nawánacaala léchchoo, íiwa nalíni náa'a iglesia ísanaca éebidenai Dios chuáni; ne jócta liméda iglesia wánacaala,

* **18:10** Ne litáaniacta nanácu náa'a 'júbinica' versículo néeni 6, 10 ya 14 liwówau'inaa limáca quinínama náa'a éebidenaica, báawita náa'a imíyani wéerrica.

néeneeminaa imáacani léjta jócai éebida Dios nácu,† o léjta náa'a cóbrenai impuesto Romarru.

18 “Yáawaiyi numá irrú, liá'a ibájini mayéji áani cáinabi íteeji, lécchoo chalé'inaa ya áacairra, ne quinínama liá'a iwásedani mayéji áani cáinabi íteeji, chámínaa cábacanaa liwásacoo áacairra.

19 “Liéni numá irrú: Ne chámata iyá, áabeenacta iwówa cáinabi íta'aa, quéewique'e isáta máayabaca oraciónyu, nusálijinaa yáairri áacairra, liáminaa irrúni. 20 Níwata chámata o matálitai yáawacactacoo nují'inaa nácu, néeniminaa nuyá béewami nalí, néemique'e nalí ya nusátaque'e Dios nanácu.

21 Néenee Pé'eru yáau lisáta léemiu Jesús:

—Nuwácali, ¿chíta máanabachu arrúnaa nupérdonaa nuéenajirriu méderrickta nulí máashii mamáarracani? ¿Sietechu limáanabaca?

22 Néenee Jesús éeba'ee:

—Jócai numá jirru sítechucalani, numá jirru setentachu‡ siete namáanabaca.

Liá'a bésuneerricoo liájcha liá'a jócani wówai lipérdonaaca

23 Numéda irrú áabai licábacanaa quéewique'e yáa léenaa tánda iyá arrúnaa ipérdonaa liá'a méderri máashii irrú. “Liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí cábacanaa léjta báqueerri rey wówerri liméda cuenta lishínaa tráawajadorbini yáajchau. 24 Wáli'inaate liméda liyáca, quéecha'inaami náayada lirrú báqueerri mówinierri máanui wérrí millones. 25 Ne liá'a catráawajaacai quiníyu léenaa lipáidaca, jáiwa liá'a reyca liwána nawénda liyái léjta esclavo, chámatanaa línu yáajcha, ya léenibi, ya quinínama liá'a liwáalianica, quéewique'e limáacacoo páiderriu limówinialau.

26 “Liá'a catráawajaacaica, jáiwa litúyawai liúrrui juátamiyu lináneewa liá'a reyca, ya lisáta liúcha cáiwinaa, limá'ee: ‘Nuwácali, carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirru quinínamani.’ 27 Néenee liá'a reyca, jáiwa carrúni jináata licábaqui jini, jáiwa lipérdonaa liúcha quinínama liá'a limówinianica, jócu liwána liácuwai cuíta manúmai rículai.

28 “Ne quéecha'inaami lijíacoo, liá'a mówinierrimica, jáiwa lijúnta báqueerri lijúnicaí yáajcha, limówinierri

† 18:17 Náa'a judiobinica léjta nawítee séewirrinaa namáaca báawachala náa'a chóniwenica Dios shínaaca, náa'a jócani éebida, náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai cábeneu cajíconai máanui wérrí. ‡ 18:22 Jesús liwówau'inaa limá áani, wayá arrúnaa wapérdonaa máanamachu naméda walí máashii.

lirru píitui rími warrúwa. Jáiwa liwína liwáa nácui, lichána lisácumedacani, ta limá lirruí: ‘jipáida nuyá liá'a jimówinianica!’²⁹ Ne liá'a lijúnicaica, litúyau liúrrui juátamiyu lináneewa, limá'ee lirru cáiwinaa: ‘Carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirru quinínamajoni.’³⁰ Ne liá'a lijúnicaica jócu liwówai lipérdonaa liúcha jini, jáiwa liwána naníquiqui jini cuíta manúmai rícula, cáashia lipáida limówiniacalau lirru.³¹ Jáiwa cáwi liyá nalí náa'a áabi tráawajadorbinica rey shínaa, náau náiiwa reyrru quinínama liá'a bésuneerricoo.³² Néenee rey wána namáida liyái, jáiwa limá lirruí: ‘jMáashiicai jiyá! Nupérdonaa júcha quinínama liá'a jimówinianimica, jiníwata jisátawa núchani cáiwinaa.’³³ Ne jiyá lécchoo éewerriicta carrúni jináata jicábacani liá'a jijúnicaica, chacábacanaa léjta carrúni jináata nucába jiyá lécchoo.’³⁴ Néenee íwirri wérri liwówa liá'a reyca, jáiwa liwána nacástigaa cáiwinaa jini, cáashia lipáida quinínama liá'a limówiniacalacoo.”

³⁵ Jesús má'ee nalí mawí:

—Cháminaa cábacanaa liméda yáajcha liá'a nusálijinaa yáairri áacairra, jóctaca bácainaa ipérdonaa iwówa yáajchau éenajirriu.

19

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca naníinaiu (Mr 10:1-12; Lc 16:18)

¹ Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús yáau Galilea néenee, jáiwa línu Judea shínaa cáinabi ítala, yéerri Jordán nácue cáiwia jíáctejcoo. ² Íchaba chóniwenai yáau liájcha, néeni lichúni náa'a bálinenaicoo.

³ Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e naméda lirru áabai trampa, ne nasáta néemiu liyá:

—¿Léewaminau báqueerri máaca línu matuínaami nácueji?

⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Léjta iyájani iliá Dios chuáni rícueji, arrúnaa yáa léenaa jái'inaa Dios liquénuda chóniwenai, liyá liquénuda báqueerri washiálicuerri, néenee liméda báquetoo ínetoo quéewique'e línucani liá'a washiálicuerri. ⁵ Jáiwa limá'ee: ‘Tándawa, liá'a washiálicuerri lishírriminau lisálijinaa yúchau ya litúwa, quéewique'e lirrunicoo línu yáajchau, ne nayá namédaminau léjta bácai rími chóniwerri.’ ⁶ Tándawa, jócu chámata nayá mawíá, Dios náneewa nayá léjta bácai rími. Tándawa

liá'a washíalicuerri jócu arrúnaa lishírrida liá'a Dios rúndanica.

⁷ Nayá nasáta néemiu liyá:

—¿Ne tánda libánua Moisés liá'a washíalicuerri liwówai limáaca líinu, liyá liá lirrú ruá'a líinuca, áabai cáashta quéewique'e limáaca ruyái ya libánuacani?

⁸ Jesús má'ee nalí:

—Tándawa, jócala iwówai éebida Dios chuáni, Moisés wána imáaca ruá'a íinuca; ne quéechanacumi jócaimi chárra. ⁹ Numá irrú liá'a máaquerri líinu, jócaita linácu ruyá médechoo máashii báqueerri washíalicuerri yáajcha, ya liyá licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii líinayu. Ya liá'a éederri líinu máaquechoo rúnirriu, liméda máashii líinayu léchchoo.

¹⁰ Namá lirrú éewidenaicoo:

—Cháctaca libésunacoo liáni washíalicuerri líinu yáajchau, jócai saícanata léda líinuu.

¹¹ Jesús éeba'ee nalí:

—Jócai quinínama néewa náa léenaa linácu liáni, ne nayá rími yáa léenaa néemicaní náa'a Dios wánani náa léenani. ¹² Ne ái íchaba nácueji liá'a jócai índa washíalicuenai múrru náiiinu: Áabi jiániu méewi, táda jócu arrúnaa cáinu nayá; ya áabi náa'a washíalicuenai jócu naínda néewa namúrru náiiinu náijudaca nayá máashiiyu, áabi yáainai léjta jócani éewoo linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca. Náa'a éewenai cáinuca nacásaque'iu, ne náa'a éewenai nayá bácai, nayáque'e cha járra.

Jesús yáa saícai nalí náa'a sáamanaica

(Mr 10:13-16; Lc 18:15-17)

¹³ Natée áabi sáamanai Jesúsru, quéewique'e lichánaa licáajiu nanácu ya líóraque'e nanácu; ne náa'a éewidenaicoo, jáiwa nachánau nacáita náa'a téenai nayá.

¹⁴ Néenee Jesús ma nalí:

—Imáaca náiiinu nulí náa'a sáamanaica, u'imáisania núchani, jiniwata liá'a wánacaalactalaca Dios shínaa, cháni léjta náa'a éebidenai Dios nácu léjta sáamanaica.

¹⁵ Jáiwa Jesús chánaa licáajiu nanácu náa'a sáamanaica, jáiwa liáu náuchai néeneeji.

Báqueerri icúlirrijui rícuerri litáania Jesús yáajcha.

(Mr 10:17-31; Lc 18:18-30)

¹⁶ Báqueerri icúlirrijui yáau licába Jesús, ya lisáta léemiwani:

—Quéewidacai, ¿Tána saícai arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra?

17 Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Tánda jisáta jéemiu nuyá linácu liá'a saícaica? Liá'a saícaica bácairrimi, Dios. Ne jiwówaicta jiwárruacoo cáwicashi jócai amáarra, jicúmplia náa'a wánacaalashi Dios máacánica Moisés nácueji.

18 —¿Tána jiliá? —Lisáta léemiu liá'a icúlirrijuica.

Ya Jesús ma lirrú:

—'Ujínua, ujiméda máashii jínayu, ujinédu; ujiméda jinúma yúwicau újnii áabi nácueji, ¹⁹ cawáunta jiyúda jisálijinau ya jitúwa, ya caníinaa jicába jiyácchuniu, léjta caníinau jicába jiyá jájiu.'

20 —Quinínama lierra jái nunísa numédacai, —limá liá'a icúlirrijuica—. ¿Tána cháucta mawí numédacai?

21 Jesús éeba lirrú:

—Jiwówaicta machácani jiyá, jiáu jiwénda liá'a jiwáalianica ya jiá nalíni náa'a carrúni jináatanica. Cháminaa jiwáalia jirricucau áacairra. Néenee jínu jiáu nuíshirricu.

22 Néenee léemi'inaami liáni liá'a icúlirrijuica, jáiwa liáawai máashiita liwówa, jiníwata bájalai rícuerrica, ya jócute liwówai liá lirrícucau nalí náa'a carrúni jináatanica.

23 Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Yáawaiyi numá irrú, tráawajuminaa nalí náa'a rícuibinica namáaca Dios wánacaala nacáwica. ²⁴ Nuéejoo numá irrú, áabai caméeyu jócai léewa libésunacoo lituí rícu liá'a áabai ishíduica, ne mawí tráawajuca báqueerri rícuerrirru léewa liwárruacoo Dios wánacaalactalaca.

25 Néemi'inaamini, náa'a lishínaa éewidenaicoo mawí nacáarrudacoo néemicani,* ya namá'ee:

—¿Néenee tána éewa liwásedacai?

26 Jesús cába'ee nalí ya léeba'ee:

—Washiálicuenairru liéni jócaiminaa néenaa namédaca, ne Dios jócai, Dios éewerri liméda quinínama.

27 Néenee Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Wayá máaquenai quinínama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wáacoo jíshirricu, ¿tána'inaa warríshibia?

28 Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jáictaminaa línu liyáli éerri quinínama wáliiminaajoni, jáicta nuyá Washiálicuerri

* **19:25** Náa'a judíoca éebidene liá'a rícucaishica nalí áabai señal liá'a Diosca wínanica báqueerri chóniwerri ya liá lirrú saícai (Salmo 128; Proverbios 10:22). Tádawa náa'a éewidenaicoo nacárrudau wérrri néemi'inaami liá'a Jesús mánica; ne nayá namá nalíwoo náa'a rícuibinica, nayáwa Dios yáni irrú saícai, ne jócu néewa nawásedacoo, néenee jiní'inaa éewerri línu áacairra.

Dios Cúuleeca, nuwáau nuárrubaishi balíbalí íta'aajoo, iyáminaa ínuenai nuúshirricu, iwáaminau léquichoo doce yáarrubaishi, quéewique'e iwánacaala náa'a doce tribu Israel shínaaca. ²⁹ Ne quinínama náa'a máaquenai nunácueji náabanau, o néenajinai, o néenajetoo, o nasálijinaa, ya natúwa, o néenibi, o cáinabi, narríshibiaminaa cien máanabachu mawí liá'a namáacadanica, ya lécchoo narríshibiaminaa cáwícashí jócai amáarra. ³⁰ Ne íchaba chóque'e náa'a cawéninica, jócani'inaa cawéni, ya náa'a mawéninica chóque'e, nayáminaa cawénini'inaa.

20

Licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbinica

¹ “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa jicá'a báqueerri finca wácali, lijíáu manúlacaiba wérri limúrru tráawajadorbini quéewique'e natráawajaa lishínaa uva yáanai íta'aa. ² Líinu'inaami nanácu náa'a tráawajadorbini, lichúni liwéni náajcha ábái éerriquictacani, ya ta libánua natráawajaacai lishínaa uva yáanai íta'aa. ³ Liáwinaami léejoo lijíácoo las nueve manúlacaiba, jáiwa licába áabi yáainai nayá plaza rícu, jiníni médani nayáca. ⁴ Néenee limá nalí: ‘Yáau iyá lécchoo itráawajaaca nushínaa uva yáanai ítala, máta nupáida iyá saícai.’ Jáiwa náawai natráawajaaca. ⁵ Uva wácalica léejoo lijíácoo wíyaicumi, ya las tres táicala léejoo lijíácoo lécchoo, chacábacanaa léejoo liméda náajcha. ⁶ Léejoo lijíácoo plaza néerra las cinco táicala rími, jáiwa licába áabi báníwai jiníni médani nayáca, lisáta léemiui nayá: ‘¿Tánda iyá áani éerri yáajinaa jócani tráawajaa?’ ⁷ Néenee néeba lirrú: ‘Níwata jiní ínuerri litáa wáajcha.’ Néenee limá nalí: ‘Yáayu iyá lécchoo itráawajaa nushínaa uva yáanai ítala.’

⁸ “Jái'inaa táayebee ínuui, liwácali máida lishínaa wánacaleerri náa'a tráawajadorbinica, limá lirrú: ‘Jimáida náa'a tráawajadorbinica ya ta jipáidaqui jini, quéechanacu náa'a wárruenaicoo natráawajaa amáarractalacani, ya liáwinaami náajcha náa'a wárruenaimicoo quéechanacu.’ ⁹ Ne náinu'inaa éena, wárruenaimicoo natráawajaa las cinco táicala rími, ya ta narríshibia nawéniwai áabenaá ábái éerriquictacani. ¹⁰ Liáwinaami náinu'inaa náa'a wárruenaimicoo natráawajaa quéechanacu, napénsaa nalíwoo narríshibiacala'inaa mawí, ne báciaanaa nayá narríshibia nawéniu ábái éerriquictacani.

11 Nacóbra'inaamini nachánau namúnumunuacoo linácula liá'a nawácalica, ¹² namá'ee: 'Náani ínuenaimi éerri éenaami nácu, natráawajaa áabai rími hóraa, jiyá páidenai nayá áabena wáajcha, wayá wántenai liá'a tráawajo ya cáiwia amuá quininama éerri.' ¹³ Ne liá'a chúnsai nawácalica léeba'ee báqueerri chuáni: 'Nujúnicaí, jiní máashii numédani nuyá jirru. ¿Jócute wachúni liwéni liá'a áabai éerri jitráawajaani nulí? ¹⁴ Ya jiwína jiwéniu ya jiá namówai. Ne nuwówaicta nupáida liéni wárruerricoo litráawajaa hóraa éenami nácu, áabena léjta nupáidau jiyá, ¹⁵ léewa nuwówau'u numédaca nuwárruani yáajchau. ¿O cadéniwee jiyá saícacala nuyá?'

16 "Chái'inaa cábacanaa léjta Dios yá'inaa nawéni náa'a chóniwenai áacairra; chóque'e náa'a cawéninica, liáwinaami'inaa jócai cawéni, ya chóque'e jiníni wéni, liáwinaami cawéniminaa nayá.

Jesús íwa báaniu limáanalicau

(Mr 10:32-34; Lc 18:31-34)

¹⁷ Liáwinaami Jesús lijínau liácoo iníjbaa lícu Jerusalén néerra'inaa, limáida báawachala lishínaa éewidenaicoo ya limá'ee nalí:

¹⁸ —Léjta icábau'ini, chócaja'a wáau Jerusalén néerraminaa, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaaminaa nuyá nalí náa'a sacerdotébini wácanaica, ya nalí náa'a quéewidacani ley shínaa, máine'inaa arrúnaaca náiinua nuyá, ¹⁹ ya néejuedaminaa nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca, quéewique'e nacáida nacábau nuyá, ya náiinueda nuyá, ya nacúajidaque'e nuyá cruz nácu; ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo máanalicaí yúcha.

Liá'a rusátani ruá'a Santiago ya Juan túwaca

(Mr 10:35-45)

²⁰ Natúwa náa'a Zebedeo éenibica, náajcha náa'a ruéenibica rurrúniu Jesúsru, jáiwa rutúyau lináneewai rusátaque'e liúcha áabai saícaí. ²¹ Jesús sáta léemiu ruyá:

—¿Tána jiwówai?

Rumá'ee lirrú:

—Jiwána nawáacoo náani nuéenibica chaléeni jiwánacaalactalaca, nawáacoo báqueerri saícaquictejica ya báqueerri apáulicue jíajchau.

²² Jesús éeba'ee nalí:

—Iyá jócani yáa léenaa isátanica. ¿Ya éewaminaa isúfria chaléjta nusúfriaui'inaa?

Néenee namá'ee lirrú:

—Wéewani.

²³ Jesús éeba'ee:

—Iyá yáawani'inaa isúfriaca léjta nuyá, ne liá'a wáairri'inaacoo nuémanacu saícaquictejica o apáulicueji, jócai arrúnaa nuyá yáa irrú, liyáminaa yáa nalíni náa'a nusálijinaa chúninica.

²⁴ Quéecha'inaami néemicani náa'a áabi diez éewidenaicoo liájcha, jáiwa íwirri nawówai náa'a chámataca léenajinaica. ²⁵ Ne Jesús máida nalí limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náibi náa'a jócani éebida Dios nácu, nawácanai wánacaleenai máashii náa'a nashínaa chóniwenai, ya náa'a nawácanaica mawíni máanuica, saíctani wánacaala áabibi. ²⁶ Ne íbicha jócai éewa chácaarra. Arrúnaa báawatacani, íbicha iyá tánashia wówerri máanui limédacoo Dios náneewa, arrúnaa lisírbia quinínamaru. ²⁷ Ne liá'a íbicha iyá, tánashia wówerri quéechanacu sái'inaa, arrúnaa línáa nawánacaala liyá. ²⁸ Iyá arrúnaa éenueda nuyá, báawita nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócai nuínu quéewique'e nasírbia nulí, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jiconaa.

Jesús chúni chámata matuúni

(Mr 10:46-52; Lc 18:35-43)

²⁹ Najiá'inaamiu nayá Jericó rícuha, íchaba chóniwenai náau Jesús íshiirricu. ³⁰ Chámata matuúni wáaineu nayáca injbaa éema nácu, néemi'inaami Jesús bésunacoo, namáidada'ee:

—¡Wawácali, David táqueerrimi,* carrúni jináata jicába wayá!

³¹ Náa'a chóniwenai nacáita nayá quéewique'e manúmata, ne nayá namáidada mawí cadánani:

—¡Wawácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába wayá!

³² Néenee Jesús bárruawai, limáida náa'a matuúnica lisáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai numéda irrúí?

³³ Néeba'ee lirrú:

—Wawácali, wéejuaque'iu wacába báaniu.

³⁴ Jesús carrúni jináata licába nayái, jáiwa lidúnu natuí. Liyáalimi náa'a matuúnica néewa nacába báaniu, ya ta náacoo Jesús íshiirricui.

* **20:30** David táqueerrimi", náa'a judíobinica jóca náa lijí'inaa quinínama litáqueerrimi liá'a rey David, bácairrimi liá'a Mesíasca, liá'a Cristoca ínuerri'inaaca; néenee liéni namáni nayá áani, jiyáwajani liá'a Mesíasca'.

21

Jesús wárroo Jerusalén néerra

(Mr 11:1-11; Lc 19:28-40)

¹ Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, liá'a Jesúsca náa'a lishínaa éewidenaicoo yáajchau, náinu'inaa'ee áabai chacáaleerru jí'ineerri Betfagé, yéerri áabai dúuli yáajba jí'ineerri Olivos, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo liájcha, ² limá'ee nalí:

—Yáau chaléeni lirrícula liá'a chacáalee rímica yéerri wajúntami. Néenimichu ínu runácujoo áabai burro nabájini rucúulee yáajchau. Iwáseda wáajooni índa nulíjoni rucúulee yáajchaujoo. ³ Áicta báqueerri máni irrú já'a, imáwa lirrújoo, Wawácali rúnaani, liyáalimi léejuedanijoo.

⁴ Liéni bésuneerricoo quéewique'e licúmpliacoo léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacumi, litána'inaamica:

⁵ “Imá nalí chóniwenaica yéenai lirrícu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Sión:

‘Icábateni, ishínaa Rey ínuerri liá'oo irrú,

imíyayu, írrerriu burro íta'aa,

áabai burro rími, licúulee liá'a cuésherri cadúcunibee shínanaaca.’ ”

⁶ Néenee náa'eewoowai náa'a lishínaa éewidenaicoo naméda'ee lirrú léjta Jesús bánua'u nayá, ⁷ Natée'e ruá'a búrroca rucúulee yáajchau, namáaca náabalau líta'aa, jáiwa Jesús wáa'eewoo líta'aa liá'a búrroca.

⁸ Íchaba wéerri chóniwenai. Áabibi nadáquinieda'ee nashínaa capa iníjbaa lícu, ya áabi nawíchueda'ee cushíbai báinaa ya áicuba náacai nadáquinieda iníjbaa lícu. ⁹ Náa'a chóniwenai yáainecoo libéecha ya náa'a ínuenai líshírricu namáidada'ee namá'ee:

—¡Wáa lirrú saícai liá'a Rey David táqueerrimi! ¡Saícai wéerri bájjalanaa liá'a ínuerrica líj'inaa nácu Wawácali! ¡Wáa lirrú cawéni wéerri liá'a yáairri áacairra!

¹⁰ Jesús wárrua'inaa'eewoo Jerusalén rícula, quinínama chóniwenai chacáalee rícu sánaca nacáarralia'eewau, ya íchaba nasáta néemiu:

—¿Tána léji líáni?

¹¹ Néenee náa'a chóniwenaica néeba'ee:

—Léwa Jesús íwadedeerri Dios chuáni, Nazaret saí wálierra yéerri Galilea rícu.

Jesús chúndeda liá'a temploca

(Mr 11:15-19; Lc 19:45-48)

¹² Jesús wárroo templo rícula, jáiwa lijéda náa'a wéndenai nayáca ya náa'a wéenenai nayáca. Lináawida

nashínaa mesa náa'a cámbianai nayá warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai palomas; ¹³ ya limá nalí:

—Á'a Dios chuáni ita'aa limá: 'Núbana jí'ineerriminaa cuíta oración shínanaa', ne iyá médenaini áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.

¹⁴ Narrúniu Jesúsru templo rícua, náa'a matuínica, ya náa'a macáwanica, jáiwa lichúni nayái. ¹⁵ Ne quéecha'inaami náa'a nawácanai sacerdotébinica ya éewidenaica ley shínaaca, nacába jócai nacába cáji limédanica, ya néemi sáamanai máidada templo rícu, namá'ee: "¡Wáa lirrú saícai liá'a David táqueerrimi!", jáiwa íiwirri nawówai éemiqui jíni, ¹⁶ ya namá'ee Jesúsru:

—¿Jéemi jiyá liá'a namáni náa'a sáamanaica?

Jesús éeba'ee nachuáni:

—Jajá, nuéemini. Ne ¿jócu iliá icábau Dios chuáni litáaniacta nanácu náani sáamanaica? Limá chá'a:

'Náa'a sáamanai júbinica,

ya náa'a quirrácuá újnibii,

narrábaminaa saícai wérri jirrújoo,'

¹⁷ Néenee limáaca nayái, jáiwa liáu chacáalee rícuchoi Betania néerra, libésuneda táayebee.

Jesús máandisierra higuera jiní ita

(Mr 11:12-14,20-26)

¹⁸ Manúlacaiba, Jesús éejoo'inaami chacáalee rícua, jáiwa ínaaishi lirrúu. ¹⁹ Licába'inaami áabai higuera urrúni ínjbáa, jáiwa lirrúniu néerrai, ne línu liyáwoo libáinaa. Néenee limá higuérarrui:

—¡Jiníminaa jéejoo jíá jítau mawiá!

Ne liyáalimi míishii liá'a higuéramica.

²⁰ Nacába'inaami liá'a bésuneerricoo, nacáarruda'eewoo náa'a éewidenaicoo, nasáta'ee néemiu Jesúsru:

—¿Chíta quéewoo míishii higuérami madéjcanaa jíni?

²¹ Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, éebidacta yáawaiyi, ya jócu éejueda iwówau, jócai bábaujuta éewa iméda líeni numédani higuera yáajcha, éenamínaa iméda mawíyi liájcha líani dúulica imácta lirrú: 'Cachéerra jichácau manuí yáacula', ya cháminaa libésunacoo irrú. ²² Ne quinínama iyá isátacta i'óracoo ya éebidani, cháminaa limédacoo irrú léjta isátau'uni.

Liá'a wánacaalashi Jesús shínaa

(Mr 11:27-33; Lc 20:1-8)

²³ Liáwinaami liáni, Jesús wárroo templo rícula. Nácula léewida liyá néeni narrúniu lirrú náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, nasáta néemiu wáni:

—¿Tána wánacaalashiyu jiméda léji liéni? ¿Tána yáa jirrú wánacaalashi?

²⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Nuyá lécchoo nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi nácu: ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai? Ne éewacta éeba nuchuáni, nuyá lécchoo nuúiwaminaa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.

²⁵ Jáiwa nachánau najútacoo nalí wáacuwai, namá'ee: “Ne wamácta lirrú Dios bánuani Juan, limáminaajoo walí: ‘Néenee, ¿ne tánda jócai éebida lirrúi?’” ²⁶ Jiní wéewaca wamá washiálicuenai, jiníwata cáarru wacába náa'a chóniwenai, jiníwata quinínama éebidenai Juan táaniacala Dios chuáni rícueji.” ²⁷ Jáiwa néeba'ee Jesúsruí:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá cha já'a jóca nuéewa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a chámata cúuleeca

²⁸ Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta liyáyu'u irrú léji liéni? Báqueerri washiálicuerri wálierri chámata licúuleu, jáiwa limá báqueerriru: ‘Nucúulee, jáu wáalee jitráawajaa nushínaa uva yáanai itala.’” ²⁹ Jáiwa licúulee éeba'ee lirrú: ‘¡Jócu nuwówai nuáacoo!’ Ne liáwinaami lipénsaa lirrúwoo báaniu, jáiwa liáwai. ³⁰ Jáiwa lisálijinaa yáau linácula liá'a báqueerrica, néenee limá lirrú chacábacanaa. Néenee léeba lisálijinaa chuániwai: ‘Jájá, nusálijinaa, nuáaminajoo.’ Ne jócu liáwai. ³¹ ¿Tána náji náani chámataca méderri lisálijinaa liwówainica?

—Liá'a quéechanacu sáica, néeba'ee Jesúsru.

Néenee Jesús má'ee nalí:

—Yáawaiyi numá irrú, náa'a cóbrenai impuesto Romarru, ya náa'a rúmbaca, wárruenai'inau Dios wánacaalactalaca liárrumirra'inaa iyáca. ³² Jiníwata Juan liá'a Bautístaca ínuerri léewida chítashia arrúnau'inau iyáqui jini, ne iyá jócu éebida lirrúi; ne ta nája náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a rúmbaca éebidenai lichuáni. Ne iyá, áawita icába quinínama liáni, jócu éenaa ináawida iwíteu queéwique'e éebida lirrú.

Licábacanaa nanácu náa'a máashiicani
tráawajadorbinica
(Mr 12:1-12; Lc 20:9-19)

³³ Jesús má'ee nalí: “Éemiu áabai licábacanaa báaniu: Báqueerri finca wácali, liábana áabai shínaashi uva yáanai ya ta lirrícueda litéejii, lichúni áabai yáarrushi limédacta'inaa vino, ya libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani lishínaa shínaashi. Néenee limáaca nalí liá'a cáinabi shínaashi áabi tráawajadorbinica, quéewique'e natráawajaacani ya nashírri lishínaa éenaa lirrú, jáiwa liáwai áabai viaje.

³⁴ Quéecha'inaami línucai éerri salírriquicta quinínama liá'a lishínaa shínaashica, jáiwa libánua áabi náa'a shírruedenai lirrú, nasátaque'e lirrú náucha náa'a tráawajadorbinica liá'a léenaa liá'a lishínaa shínaashica.

³⁵ Ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa nawína náaji náa'a shírruedenai lirrú: ya ta náiiuueda báqueerri, ya náiihua báqueerri, ya báqueerri náiiuueda íibayu.

³⁶ Néenee liwácali liá'a shínaashica, léejoo libánua mawí shírruedenai lirrú quéechasanami yúcha; ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa naméda náajcha léjta licábacanaa.

³⁷ “Ne liáwinaami ya ta libánua chúnsai licúuleewai, limá lirrúwoo: ‘Yáawaiyimináa nucúulee cawáuntai ya páiderri lirrú.’ ³⁸ Ne nacába'inaami licúulee ínuca, náa'a tráawajadorbinica namá nalí wáacoo: ‘Léwa licúulee liá'a shínaashi wácalica, lé'inawaa máaquerriu lirrúwoo liájcha liá'a shínaashica; wáiiinuani quéewique'e wamáacacoo liájcha liáni cáinabica.’ ³⁹ Jáiwa nawína jíni, najéda shínaashi ítacha jíni, ya ta náiiuuaqui jíni.

⁴⁰ “Ya chóque'e, jáicta línu liá'a shínaashi wácalica, ¿tána imá irrúwoowai tánashia liméda náajcha jinárta tráawajadorbini máashiinica?”

⁴¹ Néeba'ee Jesúsru:

—Jócuminaa carrúni jináata licába nayá, línuaminaa nayá limáashiicayu, ne táminaa liá áabi tráawajadorbinirru liá'a shínaashimica, yáaine'inaa lishínaa shínaashi éenaa lirrú, jáicta léerdi nawína lítai.

⁴² Néenee Jesús má'ee nalí:

—¿Jócai cáji iliá icábau Dios chuáni cáashta íta'aa? Limá'ee:

‘Liá'a íibaca nacháaninimi náa'a camédacani cuíta, náawerriu íiba quéechanacu sáiyu.

Liáni limédani liá'a wawácalica, tándawa wayá cáarrudenaiu.’

43 Jiniwata iyá yáasacalaca nuyá nuíwa irrú, léedacala'inau yúcha liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa liá nalíni náa'a chóniwenaica namédenai léjta Dios wówainica. [44 Ne linácu liá'a íbaca,* tánashia cáirriu linácula limáacani lishídanaamiyu, ne íbacta cáu báqueerri ita'aa, limédaminaa pucúpucunani.]

45 Náa'a nawácanai náa'a sacerdotébini ya fariséobinica, néemi'inaami náa'a licábacanaa Jesús íiwadedani liyáca, jáiwa náa léenaa néemicani litáania liyá nanácu.

46 Néenee nawówai nawína Jesús preso, ne cáarru nayá, jiniwata náa'a chóniwenai éebidenai Jesús báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni.

22

Licábacanaa linácu liá'a saíctacta nawówa liá'a cáserrícoo

(Lc 14:15-24)

1 Jesús lichána litáania nalí báaniu, limá'ee nalí: Nanácu náa'a chóniwenai jócai ríshibia Dios wánacaalactaca chaléjta liwówau'u, nuá irrú áabai licábacanaa:*

2 "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a liá'a báqueerri rey méderri áabai saíctacta nawówa cáserrícoo licúulee shínaa. 3 Libánua lishínaa náa'a shírruedenai lirrú náaque'iu namáida náa'a nawánani ínuca, ne náani jócu nawówai náacuwai. 4 Léejoo libánua áabi lishínaa shírruedenai lirrú, licárgueda nalí: 'Imá nalí náa'a wamáidanica, jáica wanísa waméda iyacaishii. Nuwánacaala náiinua pacáa ya cuéshinai quéenanica, ya quinínama jái yácai; quéewique'e náiiu licásactalacoo.'

5 Ne náa'a náanicoo namáidaca jócu naméda nawánacaala. Báqueerri néenaa yáau lishínaa cáinabi ítala, báqueerri yáau liwéndaque'e lishínau, 6 ne náa'a áabica jáiwa nawína náa'a shírruedenai reyrru, jáiwa náiinueda jini cáashia náiinua nayá. 7 Néenee liá'a reyca íwirri liwówa bájjala, jáiwa libánua lishínaa soldado náiinuaque'e'inaa cáinuacanica ya néema nashínaa chacáalee. 8 Jáiwa limá nalí náa'a lishínaa shírruedenai lirrú: 'Quinínama jái yácai cáserrí'inaacoo, ne náa'a

* 21:44 Liá'a íba liyáwa Jesús, náa'a chóniwenaica, nayáwa yáasacalenai Jesús, nayáwa licástigaani'inaa.

* 22:1 Linácu liáni licábcanaaca, liá'a reyca iyaderri liyá Dios, ya liá'a licúulee liá'a reyca iyaderri liyá Jesús; ya náa'a cashírruedacanica o catéecanica rey chuáni, iyadenai nayá náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni, báawitami léji liá'a Juan Bautistaca. Náa'a namáidanica quéecha, iyadenai nayá judíobini nacháani Dios máidau nayá. Náa'a namáidanica liáwinaami, iyadenai nayá quinínama áabi chóniwenaica, mawí náa'a jócani judíobini narríshibia liá'a Dios máidau nayá. Liá'a íbalashica iyaderri liá'a machácanica.

wamáidanica jócani saícanata ínuca. ⁹ Yáa namówai iyá, cáaye cawéni mawí, imáida quinínama náa'a tánashia ínununi nácuí cáserricoo.' ¹⁰ Náa'a shírruedenai lirrú liá'a nawácali saíctacta nawówa, najiáu cáaye rícula, jáiwa náawaqueda quinínama náa'a náiinuni nácu, náa'a máashiinica ya náa'a saícanica, jáiwa cashiámu chóniwenaiyu liá'a cuítaca.

¹¹ "Jáiwa liwárrua'inaamiu liá'a reyca licába náa'a namáidanica fiestarru, ya licába báqueerri washiálicuerri jócai yáau íbalashi rícu liwárruaque'iu nacásactalacoo. ¹² Liá'a rey sáta'ee léemiu: 'Nujúnicaí, ¿chíta quéewoo'u jiwárruacoo áji áani, jiyá jócai ínu íbalashi cáserricoo shínanaaca?' Ne liá'a washiálicuerrica manúma'ee liyá. ¹³ Néenee rey má'ee nalí náa'a shírruedenai mesa nácula: 'Ibáji líiba ya licáaji, yúca bináawala catáwacactalaca, néeniminaa lícha lirrúwoo liámueda léu cáiwinaa.' ¹⁴ Jiniwata Dios máida íchaba chóniwenai, ne aulabaniminaa náa'a liwínanica."[†]

Nanácu náa'a impuestoca

(Mr 12:13-17; Lc 20:20-26)

¹⁵ Liáwinaami liáni, náa'a fariséobini nacúmida yáacau, quéewique'e nawána Jesús cácoo áabai máashictaca, quéewique'e néewa náa lijíconaa. ¹⁶ Néenee nabánua'ee áabi nashínaa chóniwenai náajcha, náajcha náa'a chóniwenai Herodes shínaaca, quéewique'e namá lirrú:

—Quéewidacai, wáa léenaa jimánica yáawaiyi, ya jéewidacala yáawaa léjta Dios wówau'u wayáca, jóca jiméda nawánacaala náa'a chóniwenai léjta namáyu'u, jiniwata jócai jicába náa'a washiálicuenai máanuini cábacoo, áabebactani jicábaca.‡ ¹⁷ Jiiwate walí, chítashia jimáyu jini: ¿Sáicai wérri wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácali jí'ineerri César, o jócuwee wapáida?

¹⁸ Jesús, yá'inaami léenaa nashínaa nawítee máashiica natéenica, limá'ee nalí:

—Chámai wítee, ¿Tánda imáaca nulí trampa? ¹⁹ Íyada nulí liá'a moneda ipáidanaiyu impuesto.

† **22:14** Dios narrícué náa'a téene lichuáni limáida quinínama chóniwenai nasíguiaque'e liyá ya nayáque'e léjta liwówau'u, íchaba nacháani liá'a limáidau nayá, áabi báawita narríshibia liyá, jócani yáa léjta liwówau'u; quinínama náani jócani liníwa. Ne náa'a ríshibiani liá'a limáidauca, ya narréptintiau ya nayá léjta Dios wówau'u, nayáwa náarra liníwanica. ‡ **22:16** Náa'a fariséobini ya náa'a chóniwenai yáainai áabenama náajcha, namá nalíwoo jócala arrúnaa napáida impuesto Roma wácalirru, jócta nalí náa'a judíobinica; ne néenaa náa'a chóniwenai lishínaa liá'a Herodes Antipas, limáacani nalí liá'a nawácanai náa'a Romanoca, namá nalíwoo jócubeecha napáida impuesto judíobinirru, jócta lirrú léji liá'a Roma wácalica.

Jáiwa naínda lirrúi áabai moneda jí'ineerri denario.
 20 Néenee Jesús sáta léemiui nayái:

—¿Tána náani léji liéni yáairri moneda nácu, ya lijí'inaa tánerricoo áani?

21 Néeba'ee Jesúsru:

—Liwácali liá'a Romaca, jí'ineerri César.

Néenee Jesús ma nalí:

—Ne yáa lirrú liá'a Roma wácalirru liá'a lisátanica, ya yáa Diosru liá'a lisátanica.

22 Néemi'inaami liá'a Jesús mánica, jáiwa nacáarrudau néemiqúi jíni, ne lishínaa léebau'u jócu línda náa lijíconaa.

Nasáta néemiui linácu liá'a nacáwiactacoo
 (Mr 12:18-27; Lc 20:27-40)

23 Liyáli éerrimi, áabi chóniwenai jí'ineenai saduceobini, náau nacába Jesús. Náa'a saduceobinica namá'ee jíni nacáwiactau náa'a máanalínica; tánda náiiwa Jesúsru liá'a bésuneerrimiteu náiiibi:

24 —Quéewidacai, Moisés máirrite báqueerricta máanali, ya jócu limáaca licúuleu, léenajirri arrúnaa liwína línu ruá'a máanali íinirri, liáque'e licúulee liá'a léenajirri máanalica, quéewique'e náa'a chóniwenai nacába léjta licúulee liá'a máanalica. 25 Ne sáicai, áani wáiiibi, áija'a siete néenajinai wáacoo. Liá'a natátanica lédate línu, jáiwa máanali jíni. Ne jócala liwáalia licúuleu, limáaca ruá'a máanirriuca léenajirri líshimirru.

26 Chacábacanaa libésunacoo líshimica, ya liáwinaami matálitai yáajcha, ya chacábacanaa cáashia máanali náa'a sieteca néenajinai. 27 Ne liáwinaami quinínama máanali lécchu ruá'a íinetoomica. 28 Ne sáicai, jáicta nacáwiawai náju náa'a máanalínimica, ¿tána'inaa chúnsai rúnirri róju ruáni íinetooca, jíniwata quinínamanimi rúnirrica náani siete néenajinai yáacau?

29 Jesús éeba'ee nalí:

—Iyá yúquenaiu iyáca, jíniwata jócani yáa léenaa liá'a Dios chuánica, jíni icúnusiacala lécchoo Dios wítee quéewique'e licáweda máanalini. 30 Jáicta máanalínimi cáwiaufoo, náa'a washiálicuenai ya náa'a íinaca jócuminaa nacásau mawiá, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yáainai áacairra. 31 Ne nanácu náa'a máanalini cáwienai'inaacoo, ¿jócu ilíá iyá Diosja chuáni limáctaca:

32 'Nuyáwa liá'a Diosca Abrahám shínaaca, ya Isaac ya Jacob'? ¡Ya Dios jócai máanali shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica, áawita máanalini nayá cáwiniyaca!

³³ Néemi'inaami liéni, náa'a chóniwenaica nacáarrudau namáacacoo néemi Jesús éewidacala.

Liá'a wánacaalashi mawíyi cawénica
(Mr 12:28-34)

³⁴ Náa'a fariséobinica náawaca'eewoo ná'inaami léenaa Jesús wána manúma namáacacoo náa'a saduceobinica.
³⁵ Ne báqueerri néenaa náa'a quéewidacai ley shínaaca, quéewique'e limáaca áabai trampa Jesúsru, limá'ee:

³⁶ —Quéewidacai, ¿tánawa wánacaalashi mawíyii cawénicai líta'aa liá'a leyca?

³⁷ Jesús má'ee lirrú:

—'Caníinaa jicába Jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, ya quinínama jicáwica yáajchau, ya quinínama jiwítee yáajchau.' ³⁸ Léwa mawí cawéniyi liéni ya quéechanacu sái wánacaalashica. ³⁹ Ya liá'a áabaica atéwai chacábacanaa léjta liáni; limá cha: 'Caníinaa jicába jiyáacchuniu léjta caníinau'u jicába jiyá jájiu.' ⁴⁰ Liéni chámai wánacaalashica§ léwa cawénii ley íta'aa, ya le néewidau'unaa íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

¿Tána rícueji línu léju liá'a Mesíasca?
(Mr 12:35-37; Lc 20:41-44)

⁴¹ Nácula náawacau újnibi náa'a fariséobinica, ⁴² Jesús sáta'ee léemiú nayá:

—¿Chíta imá irrúwoo jíni linácueji liá'a Mesíasca? ¿Tána nasálijinaa báinacu sáimi rícueji línuui?

Néeba'ee lichuáni:

—Ínuerri wawérrinaimi David éenibi rícueji.

⁴³ Néenee Jesús má'ee nalí:

—¿Ta quéewoo Espíritu Santo wítabee rícueji, David, limá lirrú nuwácali? Jíníwata David má'ee:

⁴⁴ 'Dios má'ee nuwácalirru liá'a Mesíasca: Jiwáayuu nuéema nácu saícaquictejica, cáashia numáaca jijínai jíiba yáajbeji quéewique'e naméda léjta jiwówau'u.'

⁴⁵ ¿Chíta qéewau Mesías ínu David éenibi rícueji jíni, Davidmija ma lirrú nuwácali? Néenee liá'a Mesías jócai éewa báacai David táqueerrica. Liyá arrúnaa mawí cawénica David yúcha.

⁴⁶ Jíní éeneerri léeba áabai chuánshi lirrú, ne liyáali éerrimi, jíní yáairri liwówau lisáta léemiú mawíá jíni.

§ 22:40 Áabai cábacanaa quéewique'e wamá liáni: 'Báqueerricta méda náani chámaica Wánacaalashi, méderrí liyáca quinínama náa'a áabica wánacaalashica'.

23

Jesús liá najíconaa náa'a fariséobinica ya quéewidacani ley nácu

(Mr 12:38-40; Lc 11:37-54; 20:45-47)

¹ Liáwinaami quinínama liáni, Jesús má'ee nali náa'a chóniwenai ya lishínaa éewidenaicoo liájcha: ² “Náa'a quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobini, wáalianai néewidaque'e ya náiiwa Moisés shínaa ley. ³ Tándawa éewida nali iyá ya iméda quinínama liá'a namánica; ne u'iwína nawítee, jiníwata nayá namá áabai chuánshi, ne nayá naméda áabai. ⁴ Éewidenai wánacaalashi nácu liá'a tráawajui wérri naméda'inaa, ne nayá jiní wérri namédani nacúmpliani'inaa; chaléjta liá'a méderri cadúcuni máanui wéerri, náaque'ini naséjcu ita'aa náa'a áabica, ne nayá jócai nawówai nadúnu báju nacáajiyu. ⁵ Quinínama naméda liéni quéewique'e chóniwenai cába nayá. Chacábacanaa, nabústani natéeca nanáni ita'aa ya naná nácu Dios chuáni, tánerriu ya naníquini náusacai rícuu nabájidani naná nácu manújirrai cínca íimanaayu; ya nabústa nasúwaca náabalau saíctai dírrirri lichílinaa máanui yáajchau manújirrai númacua. ⁶ Wówenai nawáalia náarru saíctacta'inaa náayactaca, ya yáarrubaishi quéecha nácu saíca ya cawéni wérri sinagoga rícu, ⁷ ya wówenai quéewique'e chóniwenai ta nali cawáunta cáaye rícuba ya namáque'e irrú quéewidacánica.

⁸ “Ne iyá jócani arrúnaa iméda liáni, quéewique'e chóniwenai máida irrú quéewidacánica, jiníwata iyá quinínama éenajinai wáacoo, wáalianai bácairrimi quéewidacai. ⁹ Ya iyá u'imá áabirru nusálijinaa cáinabi ita'aa sánaca, jiníwata iyá wáalienai bácairrimi isálijinau: Liá'a Dios yáairri áacairra. ¹⁰ Jiní imédacala quéewique'e namá irrú wawácali, jiníwata nuyá Cristo bácairrimi iwácalica. ¹¹ Bácainaa iyá wówenai quéewique'e Dios cába iyá cawényu, arrúnaa ishírueda nali náa'a áabica. ¹² Jiníwata liá'a mawí máanui médacoo jiyá jájiu, léwa jiní'inaa wéni lierra; ne liá'a imíyai médacoo, liyá'inaawa máanui lierra.

¹³ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, báyeenai linúma liá'a Dios wánacaalactaca, quéewique'e jócu néewa nawáruacoo náa'a áabica. Jiní iwáruacalau iyá jájiu, jiní índaca nawáruacoo náa'a wówenai namédacani.

[14 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, jiniwata éedacala rúbana náa'a máanirriuca, ya quéewique'e áabi pénsaa sáica inácueji, imédaca oración machénii. Tándawa linácu jiliéni irrishibiaminaajoo máanui wéerri liá'a carrúnataica.]

15 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá iméda quinínama liá'a éenanica, quéewique'e igáanaa báqueerri irrúwoo, ne jáicta inísa imédaqui jini, imédaminau liá'a chóniwerrica, chámaichu mawí saícaminaata liácoo infierno rícula, chaléjta iyá jájiu.

16 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, jicá'a náa'a matuínica jinedenai náa'a chóniwenaica!, imá'ee: 'Báqueerriicta liméda áabai promesa, lijúracoo templo nácula, jócai'inaa cawéni lirrú; jócta liméda liá'a limánica, ne ta lijúractau oro nácu yáairri templo nácu, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.' 17 ¡Iyá mawíteeni ya léjta matuíni! ¿Tána mawí cawénicai: liá'a óroca o léwee jiliá'a templo, wáneerri oro máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa lénaa liá'a templo mawí cawénica. 18 Iyá máinai lécchoo: 'Báqueerriicta ma liá'a limédani'inaa, lijúractau altar nácu, jócai'inaa cawéni lirrú; ne ta lijúractau ofrenda yáairri altar ita'aa, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.' 19 ¡Matuíni! ¿Tána mawí cawénicai, liá'a ofrendaca o léwee jiliá'a altarca, wáneerri ofrenda máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa lénaa liá'a altar mawí cawénica. 20 Ya liá'a júlerricoo altar nácu, jócaita báabajuta júracoo altar nácu, limédani liyá quinínama yáairri altar ita'aa; 21 ya liá'a júlerricoo templo nácu, jócaita báabajuta júracoo liyá templo nácu, ne jóctata lécchui Dios wánacai liá'a yáairri néeni. 22 Ya liá'a júlerricoo éerri nácu, júlerriu* liyáca Dios yáarrubai nácu, ya Dios nácu, wáairricoo liyá liárrubai ita'au néeni.

23 “¡Ái iyámi, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, shírrenai Diosru quinínama ishínaa banácali éena diezmoyu, áawita banácali píitui léjta menta ya anís ya comino éenaani yáaca, ne jócani méda liwánacaala liá'a néewidauca mawíyii cawénica ley shínaaca, léjta liá'a imédau'u saícái quinínama, ya carrúni jináatau jicá'a áabi ya síguia

* 23:22 Jesús táanierri cadánaniyu nali náa'a quéewidacánica ley nácu ya nali náa'a fariséobini, linácueji náa'a wíteeshi mawíteeca linácueji liá'a najúrauca namáaque'e yáawaiyiica nacúmpliajani liá'a namánica, ne mawí saícaca nacúmpliaque'ini.

machácanii iwítee. Léwa arrúnaa iméda liérra, jiní imáacacala liá'a áabata lécchoo. ²⁴ ¡Iyá, cajínedacani matuíni, jínedenai chóniwenai wítee, iyá léjta náa'a jíchuenai maliíwi, quéewique'e jócu íya irrúwoo wáni, ne jócai yáa léenaa iyau'u áabai cuésherri caméeyu máanui!

²⁵ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá léjta náa'a méetuedenai baso ya mitájia íteeji, quéewique'e nacábacoo majíconaaniyu chóniwenai náneewa, ne liwówa lícu cashiámui liyú liá'a quinínama inédunica, ya liá'a éedani áabi wójunaa íteeji yawíquica iyá. ²⁶ ¡Fariseo matuíyii: quéechanacu iméetueda baso rícu, cháque'e cábacanaa masácula líteeji lécchoo!

²⁷ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, cháni cábacanaa léjta liá'a máanalini yáarrii nasáquedani líta'aa, saíctai líteeji, ne iwówa lícu léjta liá'a máanalini yáarriica cashiámui iyájimiyu ya íchaba cacháninabee lirrícu. ²⁸ Cháwa cábacanaa iyá jírra: íteeji iyada jicá'a náa'a saícani chóniwenai náneewa, ne iwówa lícu cashiámui ya liyú liá'a ichálujuedauca ya áabata máashii mawí.

²⁹ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, médenai nayájide yáarrii saíca náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, ya ichúni cuíta júbini rími cachílinani náa'a chóniwenai saícanimica, ³⁰ ya ta imácai: ‘Wayáquictactai liyáli éerrimi cáwi'inaami wawérrinaibimi, jócaminaata wayúda náiinua náji náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu.’ ³¹ Chái cábacanaa iyá íiwactani néenibimica ya quéewidacani náa'a ínuenaimi náa'a íwadedenai Dios chuáni báinacumi. ³² ¡Inísa imédacani, náa'a iwérrinaibimi nachánanimi naméda báinacu!

³³ “¡Iyá máashiini wérrí! Iyá carrúnatani wérrí chaléjta náa'a áaica wálierrí veneno. ¿Iyá pénsenai jócu yáau infierno rícula chalée'i Dios cástigactala'inaa náa'a chóniwenai máashiinica? ³⁴ Linácue jiliéni nubánuaminaa irrú áabi cáiiwadedacani Dios chuáni, cawíteenica, ya náa'a quéewidacánica. Ne iyáminaa ínuaminaa néenajoo ya icuájida nayá cruz nácu néenaa nárra náiinuaque'ini, ya áabi nabásedami'inaa nayájoo sinagoga rícu, ya táminaa icánaqueda nayájoo chacáalee jútainchu. ³⁵ Cháminaa línu inácujoo carrúnatai wérrí, linácueji quinínama náa'a chóniwenai saícani náiinuedanimica, rícuete náiinua Abel majíconaica, cáashia Zacarías

Berequíás cúulee, liá'a ínuanimica templo rícu altar éema nácu. ³⁶ Ne yáawaiyi numá irrú, liá'a carrúnatai wérrica quinínama'inaa liáni nacáminau nanácu náani chóniwenai chóque'e sánaca.

Jesús ícha Jerusalén nácu

(Lc 13:34-35)

³⁷ “¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedenai Dios chuáni ya náa'a ínuedanimi íibayu náa'a índenaimi nalí náiiwa Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda nayá jéenibiu, léjta ruá'a cawáamaica yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajabalau, ne nayá jócani wówai! ³⁸ Ne icábate, liá'a íibanaca† máaquerrí'inau juíshi jinícta'inaa yáairri; ³⁹ ne numá irrú, liáwinaami liáni éerrica, jócuminaa éejoo icába nuyá mawiá, cáashia imáca: ‘¡Sáictai wérrí liá'a ínuerrica lijí'inaa nácu liá'a wawácalica!’ ”

24

Jesús íiwa linácu liá'a templo máanui cáarralerrí'inaacoo

(Mr 13:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Quéecha'inaa Jesús jiácoo templo máanui rícuha, ya yáairriu liácoo, néenee narrúniu lirrú náa'a lishínaa éewidenaicoo, nachána náyada lirrú náa'a lishínaa cuítaca máanui liá'a temploc. ² Néenee Jesús má'ee nalí: ¿Icába quinínama liáni? Yáawaiyii numá irrú, náani íiba máanuica templo shínanaaca, jócani wérrí'inaa máacau nayáca nátaba wáacoo. Quinínama cáarralerrí'inau.

Liá'a bésuneerrí'inaacoo libéecha jóctanaa amáarra quinínama éerri

(Mr 13:3-23; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Jáiwa náawai lítala liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, Jesús wáairriu náajcha náa'a éewidenaicoo liájcha, ya narrúniu lirrú náa'a éewidenaicoo liájcha nasátaque'e néemiu báawachala:

—Wawówai jíiwa walíni chacálitashia libésuna léji liáni. ¿Tánashia jíyada licábacanaajoo jáicta jéejoo jínucojoo, ya amáarractala'inaa liá'a éerrica?

⁴ Jesús éeba'ee nalí:

† **23:38** Ne jíibanaminaa cájbami táaneerri liyá templo nácu, macáishitaque'e nayá judíobini yáajcha Dios yáajcha chaléjta náa'a chóniwenai nawínanica. Quéecha'inaa judíobini cháani liá'a Jesúsca, léji liá'a macáishitaimica lisúbirriawai, néenee limáacau bácai liá'a temploc.

—Cáwiwa yúchaujoo jiníbeechea chálujuedeerri iyájoo. ⁵ Jiníwata ínujoo íchaba nují'inaa nácu, nanúma yúwicau nunácueji, namájoo: 'Nuyáwaa liá'a Mesíasca', ya nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo. ⁶ Néenee éemijoo liwítama urrúni léju liá'a jináwiucojoo áani ya déecuchejijoo; ne úwa icáarrudaujoo, Dios ma arrúnaa cha libésunacoo; ne máayabaca, jócai amáarra újnibi. ⁷ Níwata náa'a chóniwenai áabai cáinabi íta sánaca, náiinua yáacau najúnta, ya bájirra cáinabi, ínua yáacau bájirra cáinabi júnta; ya ínuminaajoo ínaaishijoo, ya cáinabi cúsuminau matuínaami. ⁸ Ne quinínama liáni píitui rími cáiwibeecha quéechanacu sái'inaa nali náa'a chóniwenai; néenee libésunauminaajoo áabata máashiica liwánaminaa íchaba cáiwibee.

⁹ “Néenee néejuedaminaa iyájoo náinuuedaque'e iyá; ne áabata náinuaminaa iyájoo, ya quinínama chóniwenai máashiiminaa nacába iyájoo nunácueji. ¹⁰ Liyáli éerriminaajoo íchaba chóniwenai namáacaminaa liá'a néebidauca, máashiiminaa nacába yáacacoo, ya íchabaminaa táania nanácu wáacoo. ¹¹ Náyadaminaujoo íchabaminaa cáiiwadedacani Dios chuáni jócai yáawaiyi, ya nachálujuedaminaa íchaba chóniwenai; ¹² íchabaminaa máashijoo, tándawa íchaba chóniwenai jócu canínaa nacába áabi. ¹³ Ne náa'a máaquerri liwówau Dios nácu mamáarracaa, nayáminaajoo Dios wásedajoo. ¹⁴ Náiiwaminaa linácu liá'a chuánshi saícaica, linácu liá'a Dios wánacaalau'uca quinínama cáinabi ítala, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa lénaa. Néenee ta ínuminaa amáarraqui jíni.

¹⁵ “Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Daniel, litána linácu liá'a lijíconaa cacháninai wérrica. Jáicta icába jíni o éemicani á'a yáarruishi majíconai rícu —liá'a liérrica, liá lénaa—, ¹⁶ néenee tánashia yáainai Judea shínaa cáinabi ítala, quéewique'e nacánacacoo dúuli íbirra. ¹⁷ Tánashia yáairri áacai líibana íta'au, ujíurrucoo jijéda jishínau cuíta lícucha; jiá namówai ujíwarruau cuíta lícúla; ¹⁸ ne tánashia yáairri bacháida lícu, ujéejoo wíttau liáwaqueda líibalau. ¹⁹ ¡Carrúni jináata náa'a ínaca liyáli éerrica yáawirricuenaica, o náa'a júbinini éenibi írrenaica! Níwata tráawajui wérri náucha namánicoo. ²⁰ Isátau Dios yúcha, jócubeecha ijíáu icánacacoo uníabi yáaji, jiní éerdi nawówa íyabactacoo; ²¹ Jiníwata línuminaa áabata carrúni jináata máanui wérri, jiní cháí cábacanaa rícu cáinabi, cáashia chóque'e, jiní liyácala liáwinaami. ²² Ne jóctata Dios wána chúcu

éerri jiliérra, jinícata wásedeerriwai; ne liwánaminaa chúcucani nanácueji'inaa liwínanica.

²³ “Néenee áabi mácta irrú: ‘Icábateni Mesías liéni yáa áani,’ o namáweeca, ‘icábateni liá'a yáa á'a,’ u'éebidani u'iméda liwánacaala. ²⁴ Jiniwata náinuminaa náa'a Mesías jócai yáawai, ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni jócai yáawai; ya namédaminaa máanui wérrri licábacanaa ya jócai nacába cáji, quéewique'e néewacta nachálujueda áawita náa'a éebidenai Dios wínanica. ²⁵ Tándawa núíwa irrúni libéecha libésunacoo. ²⁶ Tándawa, namácta irrú: ‘Icábateni, liá'a Mesías yáa á'a, jiníctala yáairri’, uyáu néerra; o namáwee irrú: ‘Icábateni, libáyau áani’, u'éebidani. ²⁷ Jiniwata jicá'a áabai éenu cámarraa liquénacta cáiwia jíactejucoo cáashia liwárractalacoo, cháwa cábacanaa jáicta nuéjoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁸ Jiniwaa táshia máanalini máashiicaimi yáctami jini, néeni wáachuli yáawacau. Chacábacanaa, jáicta icába náani señalca, quinínama éewa yáa léenaa yáawaiyiyu nuyá ínuerri'inaa madéjcanaa.

Léjuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca

(Mr 13:24-37; Lc 17:26-30,34-36; 21:25-33)

²⁹ “Cawíquinta libésunacoo liá'a éerri cacháninai wérrica, liá'a cáiwiaa lichácaminau catáwacanaa, ya quéerrica jócuminaa ruá rucáamarrau, ya sáalii cáinenau áacaiji, ya espíritu wánacaleenai áacai éerri rícu nachéchinaminau. ³⁰ Néenee nacábaminaa áacairra nácu, liá'a licábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nacáarrudaminau bájjiala náa'a quinínama chacáalee yáairri cáinabi ita'aa, náichaminaa ya ta nacába nuyá washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri sánai íibi éerri íteeji quinínama máanui nudánani yáajchau nucáamarrayu. ³¹ Ya nubánuaminaa nushínaa ángelbinu, quéewique'e náinua cadánani trompeta, quéewique'e náawaqueda náa'a Dios wínanica quinínama yáainai éerri rícu, ya náa'a yáainai cáinabi ita'aa cáiwia jíactejucoo cáashia cáiwia wárruactalacoo.

³² “Éewidau linácu liéni áicuba higuéraca: Jáicta icába wáalii libáinaa ya icába libáinaa páquiaco, yáa léenaa jáica urrúni camuí.* ³³ Cháwa cábacanaa, jáicta icába quinínama liáni, bésuneerricoo, yáa léenaa jáica urrúni nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁴ Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama libésucala'inau liéni, jóctanaa máanalí náani chóniwenaica liyáali éerri sánaca. ³⁵ Iyá éewenai iyá yáawaiyiyu quinínama liáni numáni irrú

* 24:32 Cháwa'ee israel shínaa cáinabi ita'aa.

bésuneerri'inau. Liá'a éerrica ya cáinabi amáarrai'inaa, ne liá'a nuchuánica jócainaa arrúnai'inaa cúmpliacoo.

³⁶ “Ne liá'a éerrica, ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, jiní áawita náa'a ángelbinica yáainai áacairra, báawita Licúlee. Bácairrimi liá léenaa liá'a lisálijinaaca.

³⁷ “Léjta libésuna'inaamiu Noé éerdimica, cháwa cábacanaa lécchoo jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁸ Ne liyáli éerrimi libéecha liá'a unésaca wérrica, cáashia Noé wárruacoo barco rícua, náa'a chóniwenai náaya ya náirra ya nacásau, jócani édacaniu Dios nácu. ³⁹ Ne á'a jócta naméda nayácani, línu léji liá'a unésaca wérrimica, jáiwa litée quinínama nayái. Chái cábacanaa'inaa nacárrudau jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ⁴⁰ Ne liyáli éerriminaa, jócu nutée quinínama chóniwenai áacairra, bácai rími náa'a éebidenai nunácu, léjta liéni: Chámata washiálicuenai yáaminaa nayá bacháidala, báqueerriminaa natée liyájoo, ya báqueerriminaa namáaca liyájoo. ⁴¹ Chámata ínaminaa júli nayá molino rícuéji, báquetoominaa natée ruyájoo, ya báquetoominaa namáaca ruyájoo.

⁴² “Arrúnaa cáwi iyá iyáca, jiníwata jócai yáa léenaa liá'a éerri táshia línu liá'a iwácalica. ⁴³ Ne yáa léenaa linácu liáni, báqueerri cuíta wácali yáctata léenaa táshia hóraa táayebee línu liá'a canédica, linéduca, cáwicata liyá cá jócata línda liwárruacoo líbana licúlai linéduca. ⁴⁴ Tándawa, iyá lécchoo arrúnaa iyá saíca; jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca ínuerri'inaa jócta inénda iyácani.

*Liá'a tráawajador saícaica ya tráawajador máashiica
(Lc 12:41-48)*

⁴⁵ “¿Tánawa léji liá'a tráawajador saícaica cáwi wítee yáca, jáicta liwácali limáaca lirrú cuíta ísana yáaca, quéewique'e licábateda áabi ya liá náaya léerdictaca lécchoo? ⁴⁶ Sáicta liá'a tráawajador liwácali máacani, jáicta línu liwácali méderri liyá léjta limáyu lirrú saíctaminaa liwówa liá'a liwácalica. ⁴⁷ Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa lirrú quinínama liá'a lishínaaca licáaji rícu. ⁴⁸ Ne liá'a tráawajador máashiictani, ya lipénsaa lirrúwoo liwácali déecudacalau ⁴⁹ ya ta lichána máashii náajcha náa'a áabi tráawajadorbinica, ya ta liwína yáacacoo náajcha camáiwanaica líya náajcha ya lírraca, ⁵⁰ liyáli éerri jócta linénda liyácani, ya áabai hóraa jócta liá léenaa, línuminaa liá'a liwácalica ⁵¹ ya támina línuéda liyájoo, carrúni jináataminaa liméda

liyájoo léjta náa'a chámai wítee. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

25

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a diez miyácanaica

¹ “Numá irrú áabai mawí linácu liá'a liyáali éerri jáicta nuéejojoo áaqueji léjta rey. Íchaba chóniwenai namá'ee nacúnusiaca nuyá, nabésunaaminau léjta nabésu náa'a diez miyácanai áabai saíctata nawówa nacásactacoo. Náa'a miyácanai nawína nashínaa lámparau acéiteyu saíca, jáiwa najiáu nashínaa cuíta najúntedaque'e liá'a nashínaacoo, ya natálideda liyá licásactalacoo. ² Cinco néenaa mawíteeni, ya cinco cáwini wítee. ³ Náa'a mawíteenica natée nashínaa lámparau, ne jócu natée aceite nacámushedaque'e báaniwani; ⁴ ne ta nája náa'a cawíteenica, natée nashínaa aceite botella rícu ya nashínaa lámpara. ⁵ Ne lidécudacalau línu liá'a nashínaacoo, jáiwa cadájuni nayái quinínamai, ya ta namáacai. ⁶ Ya wówai'inaami béewami táayebee cái, jáiwa néemi namáidadaca: 'jái línu chéjirra nashínaacoo! ¡ljiáyu irríshibiacani!' ⁷ Quinínama náa'a miyácanaimica nabárruau, jáiwa nachána nachúndadani nashínaa lámparau. ⁸ Néenee náa'a cinco mawíteenica, namá'ee nalí náa'a cinco cawíteenica: 'Yáa walí píitui ishínaa aceite éenau, jiniwata washínaa lámpara cháqueneu nayáca.' ⁹ Ne náa'a cinco miyácanai cawíteenica néeba'ee: 'Jóca, jiniwata jóca léenaa walí jiní irrú. Mawí cawénica yáacoo chaléeni nawéndactalacani iwénique'e irrúwoo iyá jájiwani.' ¹⁰ Ne nácula náa'a cinco miyácanaica náau nawéni aceite, jáiwa línu léji liá'a nashínaacoo, ne náa'a cinco cawíteeninica nawárroo liájcha boda rícula, jáiwa cuíta númaca báyeerriwai. ¹¹ Ne liáwinaami náinu náa'a áabi miyácanaimi namá'ee: '¡Wawácali, wawácali, jiméecu wáajaba cuíta númaca!' ¹² Ne léeba'ee nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, jócai nucúnusia iyá, tándawa jócai numéecu cuíta núma.'

¹³ “Cáwi iwítee yáca, jiniwata jócai yáa léenaa, tánashia éerri rícu, ya hóraa nuínui. —Jesús má'ee.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácu (Lc 19:11-27)

¹⁴ Linácu liá'a nuéejoocoo áacairra néeni léjta rey, nuá irrú áabai licábacanaa. “Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa léjta báqueerri washílicuerri, wówerri liácoo liyáca áabai cáinabi itala, limáida lishínaa

tráawajadorbiniu, jáiwa licárgueda nalí natúyaque'e liwárruanica. ¹⁵ Báqueerri néenaarru léntregaa lirrú cinco mil monedayu, báqueerrirru dos mil moneda, ya báqueerri mil moneda. Bácainaa liá nalí léjta nawítee éenau'u liá léenaami. Jáiwa liáwai áabai cáinabi néerra. ¹⁶ Liá'a tráawajadorca ríshibierri cinco mil moneda, néenee liméda negocio liyú liá'a warrúwaca, jáiwa ligáana áabata cinco mil moneda liyú. ¹⁷ Chacábacanaa liá'a ríshibierri dos mil moneda, ligáana áabata dos mil mawí. ¹⁸ Ne liá'a ríshibierri mil moneda, jáiwa liáwai libáya liwácali wárruaniwai, útawi rícu liméda cáinabi rícu, quéewique'e léējueta liwácalirru wáni.

¹⁹ “Íchaba éerri liáwinaami léejoo liá'a nawácalica náa'a tráawajadorbinica, jáiwa lichánau liméda náajcha cuenta. ²⁰ Quéechanacu línu liá'a ríshibierri cinco mil moneda, jáiwa léējueta liwácalirru áabata cinco mil, limá'ee: ‘Nuwácali, jiyá yáirri nulí cinco mil, áajee áabata cinco mil nugáanani jirru.’ ²¹ Liwácali má'ee lirrú: ‘Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai machácani wítee; ne machánica jiyá liyú liéni pítuica, numáacaminaa jiyá jiwánacaala áabata mawí. Jiwárroo sáicta jiwówau nuájcha.’ ²² Liáwinaami línu liá'a tráawajadorca ríshibierri dos mil moneda, limá'ee: ‘Nuwácali, jiyá yáirri nulí dos mil moneda, áajee áabata dos mil nugáanani jirru.’ ²³ Liwácali má'ee lirrú: ‘Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai machácani wítee; ne machánica jiyá liyú liéni pítuica, numáacaminaa jiwánacaala áabata mawí. Jiwárroo sáicta jiwówau nuájcha.’

²⁴ “Ne quéecha'inaami línu liá'a tráawajador ríshibierri mil moneda, limá'ee liwácalirru: ‘Nuwácali, nuyá yáairri léenaa jiyáca washílicuerri cabálini wérri, léjta liyá yáawaquederri ítashi áabi shínaa bacháida rícu, ya jiáwaqueda á'a jócta jiáabana. ²⁵ Cáarru nuyái wísta jócu nugáana ya nupérdia jiwárruani, tándawa nuáu nubáya jiwárruani cáinabi yáajabala. Ne áajee liéni jiwárruanica jishínaaca.’ ²⁶ Liwácali éeba'ee lirrú: ‘Jiyá tráawajador máashii ya ínui, ne jiácta léenaa nuáwaqueda banácali á'a jócta nuáabana ya nuáwaqueda á'a jócta nucása, ²⁷ jirru'inaa jitée ta nuwárruani banco rícula, ya jáicta nuéejoo wai nurríshibiacta nuwárruaniyu ya ta liá'a ligáanani nulí lítala.’ ²⁸ Néenee liwácali ma nalí náa'a yáainai nayá néeni: ‘Éeda liúcha liérta mil monedaca, ya yáa lirrúni liá'a wáalierrri diez mil. ²⁹ Liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderrri'inaa liá'a píitui rími liáni

léenaa nácu. ³⁰ Ya liéni tráawajador jiní sírbiani, ijéda bináawalani catáwacactalaca. Néeneeminaa líchajoo ya líámuedaminaa léujoo licáichajoo.

Liá'a bésuneerri'inaacoo quinínama chóniwenai jáicta amáarra cáinabijoo

³¹ “Jáicta nuyá washiálicuerri Dios Cúulee, ínujoo quinínama macájirra nucáamarra yáajchau, ya quinínama nushínaa ángelbini, nuwáaminau nuárrubai balíbalí ita'au. ³² Quinínama chóniwenai cáinabi ita'aa sánaca, náawacaminau nunáneewa, ya táminaa nushírrida nayái bácaínaa, jicá'a báqueerri pastor shírridau'u lishínaa ovejau cabra íibicha. ³³ Léjta pastor máidau oveja sáicaquictejica ya náa'a cabraca apáuliquictéjica; chacábacanaa numéda'inaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, numáidaminaa náa'a Dios wínanica sáicaquictejica, ya náa'a chóniwenai máashiinica numáidaminaa apáuliquictéjica. ³⁴ Numáminaa nuyá Reyca nalí náa'a yáainai sáicaquictejica: ‘Ínu chérra iyá, nusálijinaa yáaque'e irrú sáicabee; irríshibia liá'a wánacaalactalaca níseerri lichúnicuwai irrúí, rícuete Dios méda éerrica. ³⁵ Quéecha'inaamite ínaaishi nulí, iyáte yáate núya; iméete nuwówa, yáate nuíirra shiátai; nujínani'inaamiteu jiní núbana, yáate nuárrui. ³⁶ Cháuctate núbala, yáate nulíni; nubáalina'inaamiteu, yáateu iyúda nuyá; nuyá'inaamite cuíta manúmai rícula, ínute icába nuyá.’ ³⁷ Néenee nasátaminaa néemiú náa'a majíconaanica Dios wínanica: ‘Wawácali, ¿chacálitate wacába ínaaishi jirru jíní, ya wáate jíya? ¿O chacálitate wacába imée jiwówa jíní, ya wáate jíirra shiátai? ³⁸ ¿Chacálitate wacába jiní jiárrui jíní, wáate jiárrui, o cháucta'inaamite jíibala, ya wáate jirruíni? ³⁹ ¿Chacálitamite wacába jibálinacoo jíní, ya jiyá cuíta manúmai rícula, ya wáateu wacába jiyá?’ ⁴⁰ Nuyá Rey nuéebaminaa nalí: ‘Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a imédani nalí náani nuéenajinai* mawíni rími imíyaca, nulí iméda iyácani.’

⁴¹ “Néenee nuyá Rey máminaa nalí náa'a yáainai apáuliquictéjici: ‘Ishírriu núcha iyá náa'a Dios nísani limárru nayácala licástigaani'inaa; yáa namówai infierno rícula méderricoo Wawásimirru ya lishínaa ángelbinica. ⁴² Iyá'ee éenalicuni yáacoo infierno rícula, níwata ínaaishite nulí, ne jóctate yáa núya; iméete nuwówa, ne jóctate yáa nuíirra shiátai, ⁴³ nujínaniteu déecucha

* **25:40** Jáicta Jesús táania áani léenajinai nácuachau, wówairri limáca náa'a éebidenaica.

nucáinaberra yúchau, ne jóctate yáa nulí yáarrushi. Cháuctate núbala, ne jóctate yáa nulíni; nubálineateu ya nuyá cuíta manúmai rícula, ne jóctate íinu iyúda nuyá.' ⁴⁴ Néenee nasátaminaa néemiui liyá: 'Wawácali, ¿chacálitate wacába ínaaishi jirru, o imée jiwówa, o léjta liá'a jiní yáarrui liyácta'inaa, o cháucta júbala, o jibálineacoo, o cuíta manúmai rícula, ne jóctate wayúda jiyá?' ⁴⁵ Nuyá liá'a Reyca léebaminaa nalí: 'Ne yáawaiyi numá irru, quinínama liá'a jócai iméda nalí náani éebidenaica imíyani rímica, chacábacanaa jóca iméda nulíni.' ⁴⁶ Náaminau náani carrúnatai néerra jócai amáarra, ne náa'a majíconaanaica náaminau cáwicashi néerra jócai amáarra."

26

Náa'a chóniwenaica napénsaa chítashia néewo'inaa nawína Jesús preso jini

(Mr 14:1-2; Lc 22:1-2)

¹ Liáwinaami linísa'inaami limá quinínama léji liáni, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoo:

² —Léjta yáyu'u léenani, chámai éerri rícula, fiestaminaa pascua shínaaca, ya nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedaminaa nuyá quéewique'e natáata nuyá cruz nácu.

³ Liyáali éerrimi, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, jáiwa náawacawai Caifás shínaa cuíta máanui néeni, chúnsai sacerdotébini wácalica, ⁴ namá'ee naliwau chítashia néewau'inaa nawína Jesús jini númashi yúwica nácué jini, náiinuaque'ini. ⁵ Ne namá'ee:

—Ne jócu wamedani fiesta éerdi rícu, quéewique'e jócu nacáarraliau chóniwenai.

Báquetoo ínetoo nuádedeechoo Jesús nácu juménibee
(Mr 14:3-9)

⁶ Jesús jínaniu áabai chacáalee jí'ineerri Betania, líibana néeni Simónca náanimi jí'inaa chorrówai sái; ⁷ nácula lirrúwedau, báquetoo ínetoo rúniu lirrú, téechoo ruácoo áabai urrúwa rími, namédani íibayu jí'ineerri alabastro, cashiámui juménibeeyu cawéni wérri. Nácula Jesús rúweda liyáu líyaca, jáiwa runuádeda Jesús juáta licué jini.

⁸ Náa'a lishínaa éewidenaicoo, nacába'inaamini, jáiwa íiwirri nawówai ya nachána namá'ee nalí wáacoo:

—¿Tánda ruínu runuádeda léji lierra juménibeeca?

⁹ Sáicaicta nawéndaca máanui warrúwa nacuéjica, quéewiquinicta wayúda náa'a carrúni jináatanica.

¹⁰ Jesús éemi'inaani, limá'ee nalí: —¿Tánda ijódia ruáni iinetooa? Liéni rumédani ruyáca nuájcha saícai.
¹¹ Ne náa'a carrúni jináatanica mamáarracani'inaa yáa íibijoo, ne nuyá jócainaa mamáarraca yáa yáajcha.
¹² Liéni rumédani nuájcha ruáni iinetooa, runuádedau'u juménibee nutánai, chúnechoo ruyá nuyá urrúnica naquéni nuyá. ¹³ Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácucha quinínama cáinabi íta'aa náiiwadedacta liáni chuánshi wáseđerri'inaaca, natáaniaminaa runácu lécchoo liá'a rumédani ruáni iinetooa, cháminaa nédacanicoo runácujuo lécchoo.

Judas náawerri'inaa Jesús júnta

(Mr 14:10-11; Lc 22:3-6)

¹⁴ Judas Iscariote, báawitate néenaa náa'a doce éewidenaicoo, liáu licába nayáctala náa'a sacerdote wácanaica ¹⁵ ya limá'ee nalí:

—¿Chíta máanaba iwówai yáa nulí jíni, nuéntregaaque'e irrú Jesús?

Nayá chánaa liwénija: Treinta moneda warrúwayu. ¹⁶ Lirricuete liáwinaami Judas limúrru chítashia léewau'u léntregaa Jesús jíni.

Liá'a cena Wawácali shínaaca

(Mr 14:12-25; Lc 22:7-23)

¹⁷ Quéechanacu saí éerri fiestaca, éerdi náayacta liá'a páanica jíní íibisai wáneerri limúrracacoo, náa'a éewidenaicoo narrúniu Jesúsru nasáta néemiu liyá:

—¿Tanácucha jiwówai wachúni liá'a íyacaishi pascua shínaaca?

¹⁸ Jesús éeba'ee:

—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleeca, líibana néerra liá'a washíalicuerrica nutáaniani'ini irrú nácu, imá lirrú: 'Quéewidacai má'ee: Liá'a éerri numánimi jirrú nácu jái urrúnicaí, nuáu jíibana néerra numéda íyacaishi pascua shínanaaca nushínaa éewidenaicoo yáajchau.'

¹⁹ Náa'a éewidenaicoo naméda léjta Jesús bánua'u nayá, ya ta naméda íyacaishi pascua shínanaaca.

²⁰ Quéecha'inaami catáwacacai, Jesús yáau liyá mesa nácula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau; ²¹ ne nácula náaya nayáca Jesús ma nalí: —Ne yáawaiyi numá irrú, báqueerri éenaa náawerri'inau nujúnta.

²² Jáiwa máashii wéerri nawówai, ya nachána bácainaa nasátada néemiu liyá:

—Nuwácali, ¿nuyáminaa?

²³ Jesús éeba'ee nalí:

—Báqueerri íyeerri nuájcha, chaléjta nujúnicaí mawíyica, lé'inawa náawerriu nujúnta líerra. ²⁴ Nuyá washíálicuerrica Dios Cúuleeca, arrúnaa máanali nuyá, léjta limá liá'a Dios chuáni; ¿ne carrúni jináatai rími'inaa liá'a náawerricoo nujúnta! Sáicanata lirrú jócu lijíáu liúchau cáinabi ítala.

²⁵ Néenee Judasca, náawerri'inaacoo lijúnta, lisáta léemiú Jesús:

—Quéewidacai, ¿nuyá'inaamina?

—Jesús éeba'ee lirrú: —Chái já'a léjta jimáyu'u.

²⁶ Nácula náaya nayáca, Jesús wína licáaji rícuu páani, linísa'inaami liá sáicai Diosru, lisúbirreda ya ta liá lishínaa éewidenaicoorru jíni, limá'ee:

—Íyau, léwa nuínaa liéni.

²⁷ Jáiwa liwína licáaji rícuu áabai copa, liá sáicai Diosru, lidúcua nalíni limá'ee:

—Íirrau quinínama iyá liéni cópaca, ²⁸ níwata léwa nuírranaa, liéni nuéejo'u numéda yáajcha áabai wáalii wíteeshica; liéni íirraica nuádedeerri'inaaminau íchaba nácueji, quéewique'e najíconaa méetuacoo. ²⁹ Ne numá irrú jócuminaa nuéejoo nuírra liábi liáni uvaca, cáashia liyáali éerri nuírra yáajchani liá'a vino wáalii nusálijinaa wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru yáawaa inácala'inaa libáya lináwa (Mr 13:26-31; Lc 22:31-34)

³⁰ Liáwinaami nanísa'inaami narrába salmo, náau dúuli ítala jí'ineerri Olivos. ³¹ Ya Jesús má'ee nalí:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaa éebidauca nunácu wáalee táayee. Cháwa limá tánerricoo cáashta íta'aa:

'Nuwánaca nuínuaminaa liá'a pastorca, ya táminaa oveja nacáarraliacoojoo.*

³² Ne quéechanacu jáicta nucáwiauujoo, nuáaminaajoo íbéechajoo Galilea rículajoo.

³³ Pé'eru má'ee lirrú:

—Áawita quinínamacta yúrrucueda néebidauca jinácu, nuyá jócai'inaa yúrrucuedani.

³⁴ Jesús má'ee lirrú:

—Ne yáawaiyi numá jirrú, wáalee béwaami táayee yáawinaami, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, matálichu jibáyaminaa nunáawa jócala jicúnusia nuyá.

³⁵ Pé'eru éejoo'ee limá mamáarraca:

* **26:31** Liáni áabai cábacanaa, Jesús chaléjta liá'a pastorca ya náa'a éewidenaicoo liájcha, cháni léjta náa'a ovejaca.

—Arrúnacta máanali nuyá jiájcha, jócuminaa nubáya jináawa.

Ya quinínama éewidenaicoo liájcha namá'ee chacábacanaa.

Jesús óreerri Getsemaní néeni

(Mr 14:32-42; Lc 22:39-46)

³⁶ Jáiwa Jesús yáau lishínaa éewidenaicoo yáajchau, áabai yáarruishi jí'ineerri Getsemaní, limá'ee nalí:

—Iwáayu áani, nácula nuáu nuóracoo chaléeni.

³⁷ Ne jáiwa litée Pé'eru ya chámata léenibi liá'a Zebedeoca, jáiwa lichánau lisíntia limáashii wérri liwówai ya cáwi licábacoo. ³⁸ Limá'ee nalí:

—Nusíntia nucáwica nácuu máashii nuwówa máanalicaiyu. Imáacau áani, ya cáwi iyá nuájcha.

³⁹ Liyáalimi Jesús yáau píituirrimi libéechalawoo, litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lióra'eewoo limá'ee: “Nusálijinaa, jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u.”

⁴⁰ Jáiwa léējuawai licába lishínaa matálitai éewidenaicoo néerrawai, línu nanácu máinai nayáca. Limá'ee Pé'erurru:

—¿Ne jócuwita éena cáwi áabai hóraa nuájchai?

⁴¹ Cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha icáu máashictalaca. Iyá saícani métaa iwówai imédacani, ne ináanai wáneerri máajinaa iyá.

⁴² Chámaichu léejocoo lióraca chá'a: “Nusálijinaa, ne jócta jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica, jimédau léjta jiwówau'u.”

⁴³ Léejua'inaamiu, línu nanácu náa'a éewidenaicoo máinai nayá báaniu, jiníwata natuí báyeerriu dajuíshiyu.

⁴⁴ Limáaca nayái léejoo liácoo li'óracoo matálichu, limá léja liá'a chuánshi cháí cábacanaa. ⁴⁵ Néenee léejoo nayáctala náa'a éewidenaicoo, limá'ee nalí:

—¿Iyá mamáarracani máa iyáca, ya iwówa iyabactacoo? Jái línu liá'a léerdicai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregacta'inaa nuyá nacáaji rícula náa'a cajíconaana. ⁴⁶ Ibárroo, wayúwai; jái urrúnicai liá'a éentreguerri'inaa nuyá nujínairru.

Nawína preso Jesús

(Mr 14:43-50; Lc 22:47-53)

⁴⁷ Nácula Jesús táania liyá újnibii, Judas ínu'inaami, báqueerri néena náa'a doce éewidenaicoo, ínuerri íchaba chóniwenai téenai espada ya áicuba yáajcha. Yáaineu nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini

wácanai ya salínai judíobini wácanai. ⁴⁸ Judas, liá'a náawerri'inaacoo Jesús júnta, liá nali áabai chítashia quéewau'u náa léenaa nacábaqui jiníni, limá'ee nali: "Tánashia icábani nushíshi wídani, liyáwa léju liárta; iwínani preso áani." ⁴⁹ Jáiwa'ee, lirrúniu Jesúsruí, limá'ee: —¡Yáali, quéewidacai!

Jáiwa'ee lishíshi liwídani. ⁵⁰ Jesús éeba'ee lirrú:

—Nujúnicaí, liá'a jíinuni jimédaca, jimédani. Néenee náa'a áabica narrúniu, nawína Jesús, natée preso jíni.

⁵¹ Liyáalimi, báqueerri néenaa náa'a yáainai Jesús yáajcha, lijéda lishínaa espadau, jáiwa liwíchua liwíba liá'a shírruederri nali náa'a sacerdotébini wácanaica. ⁵² Jesús má'ee lirrú:

—Jiwáalia jishínaa espadau liárrui rículau. Jiniwata quinínama náa'a ínuu yáaquenaicoo espadau, espadau lécchu máanali nayá. ⁵³ ¿Jócu jíá léenaa nusáctata nusálijinaa yúchau, libánuaminaata nulí chóca jirrimitaja'a setenta y dos mil ángelbini? ⁵⁴ Ne cháctatani, ¿chítashia quéewaucta licúmpliacoo liá'a cáashta tánerricoo máirrica arrúnaaca libésunacoo cháa?

⁵⁵ Liyáalimi Jesús sáta léemiú náa'a chóniwenai:

—¿Tánda ínuu iyá espada yáajcha ya áicuba iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? Éerri jútainchu nuéewida templo máanuica, ne jiniwaa iwínacta nuyá. ⁵⁶ Ne quinínama liéni libésunau quéewique'e licúmpliacoo léjta liá'a namáyu'u náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, tánerricoo cáashta ita'aa. Ne liyáalimi, quinínama éewidenaicoo liájcha, namáaca bácai Jesús, jáiwa nacánacawai.

*Jesús natéeni najúnta náa'a judíobini wácanaica
(Mr 14:53-65; Lc 22:54-55,63-71)*

⁵⁷ Néenee náa'a wínenai Jesús natée Caifás íbana néerra, liá'a sacerdote wácanaica, náawacai yáacactalau náa'a quéewidacanica ley shínaa ya náa'a salínaica. ⁵⁸ Pé'eru yáau líshírricu déecucheji lishínaa patio néerra liá'a sacerdote wácalica. Néenee liwárruau liwáacoo náajcha náa'a soldado túyenai liá'a templo máanuica, quéewique'e licába namédau'e lirrúni quinínama liá'a Jesúsca.

⁵⁹ Náa'a sacerdote wácanai ya quinínama náa'a Judío wácanaica, namúrru áabai chuánshi jicá'a liá'a sáicaica, áawita máashiicani, quéewique'e nawána náinuacani liá'a Jesúsca, ⁶⁰ ne jócai náinu, áawita íchaba chóniwenai iyadacoo ya náa lijíconaa jócai yáawaiyíi. Ne máayabaca náayadacoo chámata mawí, ⁶¹ namá'ee:

—Ne liáni washíalicuerrica limá'ee: 'Nuéewa nucáarralia liá'a templo Dios shínaaca, ya nuéewa nubárrueda báaniwani matálii éerri rícula.' ⁶² Néenee libárrua'eewoo liá'a sacerdote wácalica, lisáta léemiu Jesúsru: ¿Jini jéebaca? ¿Tána léji liáni namáni nayá jinácucha?

⁶³ Ne Jesús máaquerriu manúma. Jáiwa'ee sacerdote wácali má'ee lirrú:

—Lijí'inaa nácu Dios cáwiica mamáarraca, nubánua jimáque'e liá'a yáawaiyica. Jáiwa walíni, jiyáctani Mesíasca, Dios Cúuleeca.

⁶⁴ Jesús éeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u. Ne numá irrú lécchoo iyá icábaminaajoo nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, wáairri'inau léema nácu sáicaquicteji liá'a Dios cadánani wítee, ya líinu sáanaí íbeji áacaiji.

⁶⁵ Néenee lishírrica líibala liá'a sacerdote wácalica, líyadaque'e liyáu íwirri wérrica liwówa, ya limá'ee:

—¡Liéni washíalicuerrica táanierri léjta liyáccchu Dios! ¿Tánda warrúnaa wamúrru áabi mawí táanianai'inaa linácu? Ne iyá inísa éemi lichuáni, jócala cawáunta licába Dios; ⁶⁶ ¿chíta icábau jiníni?

Jáiwa néeba'ee:

—Jái cajíconaacai, arrúnaa máanalicani.

⁶⁷ Néenee'e nawísada lináni ya náiinuedani. Áabi nabáya lituí tá'ee nabáseda lináni, ⁶⁸ namá'ee lirrú:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, jidiwináte tánashia ínuu jiyái!

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca

(Mr 14:66-72; Lc 22:56-62)

⁶⁹ Pé'eru, nácula liwáau liyáca bináawa, patio íta'aa. Liyáalimija, báquetoo ínetoo nawánacaala yáarru rurrúniu Pé'erurru, ya rumá lirrú:

—Jiyá lécchoo yéerrimi Jesús yáajcha, liá'a Galilea néenee sái.

⁷⁰ Ne Pé'eru báya lináawa quinínama náneewa, limá'ee rulí:

—Jócu nuá léenaa liá'a jitáaniani jiyá nácu.

⁷¹ Jáiwa liáwai cúita núma néerra, néeni báquetoo ínetoo cábani, ya rumá nalí:

—Liérta jínaneerrimiu Jesús yáajcha, liá'a Nazaret néenee sáica.

⁷² Pé'eru báaniu báya lináawa, limá'ee:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyi, jócai nucúnusia liérta washíalicuerrica!

⁷³ Íchaitaa liáwinaami, náa'a yéenaí néeni narrúniu Pé'erurru ya namá'ee lirrú:

—Yáawaiyi jiyá báqueerri néenaa náa'a jinaneneecoo Jesús yáajcha, níwata jitáaniacala chaléjta nayá.

⁷⁴ Néenee Pé'eru chána limáca cadánani mawí:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá yáawaiyi, jócu nucúnusia liérra washíalicuerrica!

Liyáalimi já'a, áabai gáayu máidai. ⁷⁵ Néenee Pé'eru édacaniu linácu liá'a Jesús mánimi lirrú: 'Libéecha limáida liá'a gáayuca matálichu jibáya nunáawajoo'. Néenee Pé'eru jiáu néeni, lícha cáiwinaa wérri.

27

Jesús néntregaani Pilatorru

(Mr 15:1; Lc 23:1-2)

¹ Quéecha'inaa jucámarracai, quinínama náa'a sacerdote wácanai, yá'ee náa'a salínai Judíobini shínaaca, náawaqueda yáacau chítashia néewo'inaa nawána náiinua Jesús jíni. ² Naté'inaa jíni nabájini ya néntregaa Pilatorru jíni, liá'a wánacaleerri Roma néenee sái.

Judas máanalica

³ Néenee liá'a Judasca náawerricoo Jesús júnta, licába'inaa náiinua liá'a Jesúsca, jáiwa cáiwí liyá lirrú. Néenee lipénsaa léējuenda náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, nalí náa'a sacerdote wácanai yá'ee náa'a salínaica. ⁴ Limá'ee nalí:

—Cajíconaa nuyá nuéntregaacalani máanalique'ini liá'a báqueerri washíalicuerri majíconai.

Néenee néeba'ee lirrú:

—Jíní wéni walí. ¡Jiyáíwa méda jirruwoojani!

⁵ Néenee'e Judasca liúca náa'a moneda templo rícula, ya lijíáu néenee, jáiwa'ee lijórcawai.

⁶ Néenee'e náa'a sacerdote wácanai náawaqueda liá'a warrúwaca, namá'ee:

—Liéni warrúwaca yáairri casáculai írraiyu, jócai wéewa wamáaca á'a yáarrushi ofrenda shínaaca, níwata liá'a washínaa ley jócai línda.

⁷ Jáiwa'ee naméda áabenaama, nawínaque'e liyú áabai cáinabi jí'ineerri Campo del Alfarero (liwówau'u limáca: lishínaa cáinabi liá'a washíalicuerri méderri méenaami cáinabiyu) naquénicta'inaa náa'a chóniwenai máanali déecucha sánaca. ⁸ Tándawa, liá'a cáinabica, lijí'inaa chóque'e éerri Yáarruishi írrai shínaa. ⁹ Cha libésunacuwai léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías, limá'inaa: "Nawína'inaa náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, léwa liwéni namáacani náa'a israelítabini wácanaica. ¹⁰ Néenee nawéni'inaa nayú náa'a monedaca liá'a

cáinabi lishínaa liá'a tráawajairri méenaami cáinabiyu. Namédani'inaa liáni níwata nuwácali cháa liwówaicani." Cháwate limá liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías.

Jesús Pilato náneewa

(Mr 15:2-5; Lc 23:3-5)

¹¹ Náa'a soldádobini natée Jesús lijúnta liá'a wánacaleerrica, néenee wánacaleerri sáta léemiu jini limá'ee:

—¿Jiyá rey judíobini shínaaca?

Jesús léeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u.

¹² Nácula náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a salínaica náa lijíconaa, Jesús jini jócai éeba. ¹³ Tándawa Pilato sáta léemiu Jesús:

—¿Jóca jéemi quinínama liá'a namáni jinácucha? ¿Táda jócu jéeba?

¹⁴ Ne Jesús jiniwita áabai chuánshi léebani Pilatorru; tándawa licáarrudau wérri licábacani liá'a wánacaleerrica.

Jesús nawánani náinuaca

(Mr 15:6-20; Lc 23:13-25)

¹⁵ Nácula liyá liá'a fiesta jí'ineerri pascua, liá'a wánacaleerrica séewirrinaa liwásaida báqueerri preso, tánashia chóniwenai wínanii. ¹⁶ Ái báqueerri preso cáiwanaí jí'ineerri Jesús Barrabás; ¹⁷ ya nácula náawacaida yáacau quinínama, Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai nuwásedacai: Jesús Barrabás o liyáwee Jesús, liá'a náa jí'ineerri Mesías?

¹⁸ Jiniwata líaca léenaa néntregaa liyá cadénica nayá, ne jáiwa nasáta'inaa liúcha liwáseda.

¹⁹ Nácula Pilato wáau liyáca á'a lijí'inacta tribunal, línu rubánua namá lirrú: "Ujiméda máashii lirrú lierra washiálicuerrica sáicaica, jiniwata táayee nudájuni áabai dajuíshi cáarrui wérri linácueji."

²⁰ Ne náa'a chóniwenáica nawówai'e Pilato liwáseda liá'a Barrabásca, ya lishínaa soldádobini náinuaque'e Jesús, léjta sacerdotébini wácanaí ya salínaí wówau'u.

²¹ Liá'a wánacaleerri lisáta léemiu nayá báaniu:

—¿Tána néenaa náa'a chámataca iwówai nuwásedaca? Néeba'ee liúchani:

—¡Barrabás!

²² Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Ya tánaque'e numéda liájcha lierra Jesús, namáni nácuha Mesías?

Quinínama néeba'ee:

—¡Jitáata cruz nácuni!

²³ Pilato limá'ee nali: Ne çtána máashii limédai? Ne nayá namáidada báaniu: —¡Jitáata cruz nácuni!

²⁴ Jái'inaa Pilato cába jócu léenaa lináawida nawítee náa'a chóniwenai, mawí'e naméda nawítamau, libánua náacoo néeda shiátai ya libádeda licáajiu quinínama náneewa, limá cháa:

—Nuyá jócai wáaroo limáanalicau nácu liáni washiálicuerrica; ishínaa ítalashi iyá jájiu.

²⁵ Quinínama chóniwenai néeba'ee:

—¡Wayá ya wéenibi ta wayá waméda limáanalica!

²⁶ Néenee Pilato wáseda liá'a Barrabásca; jáiwa liwána nabásaida Jesús ya léntregaa nali náa'a soldádoca quéewique'e natáata liyá cruz nácu.

²⁷ Náa'a soldádoca lishínaa liá'a wánacaleerrica, natée Jesús líibana máanui néerra, ya náawacau litéeji quinínama náa'a áabibi soldádoca. ²⁸ Namídu líibala, nasúwa linácu áabai capa quíirrai, léjta báqueerri rey, ²⁹ ya namáaca liwíta nácu áabai túwirri yáacanaa chaléjta corona, ya báju vara licáaji sáicaquicteji léjta nawáaliani reybinica. Jáiwa natúyau lináneewa, nacáida liyá namá'ee lirrú:

—¡Jiyá yéerri íchaba camuí, jiyá rey judíobini shínaa!

³⁰ Yá'ee nawísada lécchoo, yá'ee liyú liá'a varaca nabása'ee liwíta nácu. ³¹ Liáwinaami nacáidaqui jíni, namídu'e liúcha íibalashi quíirrai, néejo'e nasúwa linácu líibala, yá'ee natée quéewique'e natáata cruz nácuni.

Jesús natátani'inaa cruz nácu

(Mr 15:21-32; Lc 23:26-43)

³² Quééchanacu'inaa najíau náacoo, Jesús litécta liácoo lishínaa cruz, náiiinu linácu báqueerri washiálicuerrica jí'ineerri Simón, áabai chacáalee sái jí'ineerri Cirene, ne liáni nawána máashiiyu liyúda litée Jesús shínaa cruz.

³³ Náiiinu'inaa linácu áabai dúuli rími lijí'inacta Gólgota, (wówerri limáca: “Iyájimi yáarru”). ³⁴ Néenee náa líirrai liá'a Jesúsca vino éewiderriu ténaashiyu; ne Jesús jáiwa linísa'inaa'ee liprówaqui jíni, jócai liwówa líirraqui jíni.

³⁵ Néenee namídu líibala ya nanísa'inaa natáataniqui jíni cruz nácu, náa'a soldádoca náuqueda tánashia wíshii, náaque'e léenaa tánashia máacau nashírdaque'e nali wáacoo líibala liá'a Jesúsca. ³⁶ Jáiwa nawáau néeni natúyaque'e liá'a Jesúsca. ³⁷ Namáaca liwíta wícau áabai tánerriu íwerri tándashia náiihua jíni, máirri'e: “*Le Jesúsja liáni, rey Judíobini shínaa.*”

38 Natáata cruz nácu lécchoo liájcha liá'a Jesúsca, chámata canédi, báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri apáuliquicteji. 39 Náa'a chóniwenai ca bésunenaicoo néeni nacáitani ya nacúsuda nawíta nacáidaque'e, 40 ya namá'ee:

—¡Yáawaicta Dios cúulee jiyá, jiúrrucoo cruz nácuha! ¡Jiyá máirri jéenacala jicáarralia liá'a temploca, jéejoo jinácuda báaniujoni matálii éerri rícula, jiwásedateu jiyá jájiu!

41 Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdotébinica wácanaica náajcha náa'a qéewidacani ley shínaaca yá'ee náajcha náa'a salínai lécchoo. Namá'ee nalí wáacoo:

42 —Jiyá chúneerri náa'a bálíneneecoo ya jicáweda náa'a máanalica, ne jócu jéewa jiwásedacoo náinuuda'echa jiyá. Israel shínaa reyca waliérta: ¡icúwaa liúrrucuacoojoo chóca já'a cruz nácuha, ya wéebidaque'e linácu! 43 Liyá máirri limáaca liwówau Dios nácu: ¡ne Dios wáseda chócu jiní'i, yáawaicta canínaa licába liyá! ¿Jócai limácala Dios cúuleecaalani?

44 Chacábacanaa lécchoo natáania máashii linácu náa'a canédibinica táatenecoo cruz nácu liájcha liá'a Jesúsca.

Jesús máanalica

(Mr 15:33-41; Lc 23:44-49)

45 Néenee'e catáawaca quinínama cáinabi wíiyaicumi cáashia las tresca. 46 Liyáali hóraami, Jesús máidada'ee cadánani limá'ee: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?” (wówerri limáca: “nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿tánda jimáaca nuyá bácai?”)

47 Néenee nanísa'inaa néemi qui jíni náa'a áabica namánabaca yáainai néeni, namá'ee:

—Liáni washíálicuerri máiderri liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías.

48 Néenee báqueerri yáau madéjcanaa línda esponja, újni espumaca. Néenee'e lisábida jíni liyú liá'a vino ijíshiiyu,* jáiwa libájini báju shitúwa, jáiwa liá Jesús íirraqui jíni. 49 Ne náa'a áabica namá'ee:

—Jimáacani, wacába'aa Elías íinucta liwásedacani.

50 Jesús limáidada cadánani báaniu, jáiwa máanali jíni. 51 Liyáalimi, liá'a cortina templo núma lícu sáica, lishírricuawai† béewami áaquejei cáinaculanaa. Cáinabi

* 27:48 Liá'a vino ijíshiica áabai íirracaishi mawénitai, ne náirrani náa'a chóniwenai carrúni jináatanica ya báawita lécchoo náirrani náa'a soldádoca queéwique'e léda nawówa méeca. † 27:51 Liéni wówerri limáca, chóque'e méenaami chóniwerri éewerri liwárruacoo Dios náneewa. Nanácu nawíteé náa'a judíobinica bácai liá'a sacerdotéca éewerri liwárruacoo néeni, ya bácai báitachu camuí máanabaca.

cúsuwai yá'ee íiba wérri páquiawai. ⁵² Yá'ee útawi namáacacta máanalnimi méecuenai'eewoo, néenee íchaba washiálicuenai Dios shínaa máanalicai néejoocoo nacáwiacoo. ⁵³ Néenee licáwia'inau báaniu liá'a Jesúsca, najiáu útawi rícuha náa'a mashíquishimica, nawárruau lirrícula liá'a chacáalee Dios shínaa jí'ineerri Jerusalén, ya íchaba chóniwenai cábacta nayá.

⁵⁴ Jái'inaa liá'a soldado wácalica ya náa'a yáaine liájcha néeni túyenai Jesús, nacába'inaa cáinabi cúsucoo yá'ee quinínama liá'a bésuneerricoo, cáarru wérri'e nayá ya namá'ee:

—¡Yáawaiyii liáni washiálicuerrica Dios Cúulee!

⁵⁵ Íchaba íina yáa néeni cábenai nayá déecucheji, íinuenai Jesús yáajcha Galilea rícuha nayúda liyá. ⁵⁶ Náiibi ruyá lécchoo ruá'a María Magdalenaca ya ruá'a báquetoo Maríaca natúwa náa'a Santiago ya José, ya ruá'a natúwa náa'a nacúulee liá'a Zebedeoca.

Jesús naquéni

(Mr 15:42-47; Lc 23:50-56)

⁵⁷ Jái'inaa catáwacai, líinu báqueerri washiálicuerri rícuerri jí'ineerri José, Arimatea néenee sái, liá'a lécchoo éebiderri Jesús nácu. ⁵⁸ José yáau licába Pilato néerra, ya lisáta liúcha Jesús máshicaimi quéewique'e liquénicani. Pilato bánua néntregaa Jesús náanaimi Josérru. ⁵⁹ Jáiwa José ya áabi nawína limáshicaimi, nawówanaani áabai wárruma íibi jí'ineerri lino, masáculai, ⁶⁰ ya liwárrueda útawi wáalii rícuha José shínaa, liwánani naquéni íiba máanui rícu. Liáwinaami linísa'inaa libáya útawi íiba máanuiyu jíni, jáiwa liáwai. ⁶¹ Ne ruá'a María Magdalena ya ruá'a báquetoo Maríaca namáacau nawáanicoo útawi júntami.

Catúyacani Jesús shínaa útawi

⁶² Cajójchanaami, liwówai limá, liá'a éerri nawówa iyabactacoo, náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a fariséobini náau nacába Pilato, ⁶³ ya namá lirrú:

—Wawácali, wayá édacanineu liá'a limáni liá'a canúma yúwicaica, cáwi'inaami liyá újnibi, limá'inaa matáli éerri yáwinaami máanalicani shínaa, licáwiominaa báaniu. ⁶⁴ Táda, bánua náa'a soldádoca natúyaque'e útawi, cáashia matáli éerri bésunacoo, jócubeecha náiiinu táyee náa'a lishínaa éewidenaicoo ya nanédu limáshicaimi, ya liáwinaami namá chóniwenairru licáwiacaalawai. Libésunactau liáni chá'a, liá'a amáarractalacani nómashi yúwica máashii mawí liúcha liá'a quéechanacu sáimica.

⁶⁵ Pilato limá'ee nalí:

—Soldado nárra iwáalia áarra natúyaque'e. Yáau itúya útawi léjta yáayu'i léenaa.

⁶⁶ Náau nachúni sáica wérri útawi núma, namáaca sello íiba nácu nabáyau liá'a útawica, quéewique'e nayá náa léenaa tánashia méecu jini, jáiwa namáaca soldádoca túyacani.

28

Jesús cáwiarriu máanalicai yúcha

(Mr 16:1-8; Lc 24:1-12)

¹ Libésuna'inau liá'a éerri nawówa íyabactacoo, jái'inaa jucámarrai liá'a éerri quéecha sái semana nácu, María Magdalena ya báquetoo María náau nacába útawi. ² Cawíquinta cáinabi cúsucoo cadánani, jiníwata báqueerri ángel wawácali shínaa yúrrucuerriu ácaai, ya lirrúniu útawirru, léeda íiba nabáyau'i útawi núma, jáiwa liwáau líta'aa. ³ Liá'a ángelca licámarra quéenaca újni éenu bérrudau'i, ya líbala cabálai wérri. ⁴ Nacába'inaa ángel, náa'a soldádoca nachéchinou nacáarruniu ya namáacau újni máanalínica. ⁵ Liá'a ángel limá nalí náa'a íinaca:

—O'icáarrudau iyá. Nuá léenaa imúrru imácoo Jesús, liá'a natáatanimi cruz nácu. ⁶ Jiní áani, cáwierriwai, léjta limáyu'umi. Íinu icába áani namáacactami limáshicaimi. ⁷ Yáa namówai madéjcalicu ya íiwa nalíni náa'a éewidenaícoo: 'Cáwerriwai, ya liáu íbécha Galilearra, néerra icábajoni.' Léwa arrúnai'inaa núíwa irrú liáni, —limá'ee liá'a ángelca.

⁸ Náa'a íinaca náau madéjcanaa útawi néenee, cáarruni ne sáicta wérri nawówa, ya nacánacau natée chuánshi sáicaica nalí náa'a éewidenaícoo. ⁹ Liyáalimi rímija Jesús jiáu nalí najúnta yáa litáa nalí. Narrúniu Jesúsru natúyau nanánimiyu lirrú ya nashíquia licáwa nácu. ¹⁰ Jáiwa Jesús ma nalí:

—Ocáarru iyá. Yáau íiwa nalí náa'a éewidenaícoo nuájcha, náaque'iniu Galilearra, ya néerra nacába nuyájoo.

Náiiwani náa'a soldádoca linácu liá'a bésuneerrícoo

¹¹ Nácula náa'a íinaca náau náiiwa nalíni náa'a éewidenaícoo, néenaa náa'a soldado túyenai útawi, náiiwu chacáalee rícula, ya náiiwa sacerdote wácanairru quinínama liá'a bésuneerrícoo. ¹² Náani nawácanaica náau natáania náajcha náa'a salínai wácanaica quéewique'e áabenaawówa náajcha. Yá'ee náa íchaba warrúwa nalí náa'a soldádoca, quéewique'e

áabenamaa nayáca ya náiiwaque'e léja liá'a namáni náa'a nawácanaica. ¹³ Náa'a nawácanaica néewida nawítee náa'a soldádoça chá'a:

—Máta imájoo táayeemi, nácula wamáa wayáca, náa'a éewidenaicoo Jesús shínaaca, náiiinu nanédu Jesús máshicaimi. ¹⁴ Ya wánacaleerri wérri yácta léenaa liáni, wayá wachúni quinínama liájcha, jiní éecha ibésunau'iu.

¹⁵ Náa'a soldádoça nawína liá'a warrúwa, jáiwa'ee naméda léjta namáyu'i nalí. Íchaba chóniwenai éemi liáni íiwadedeerriu, ya cáashia chóque'e éerri náa'a judíobini namá chá'a.

Jesús íiwata nalí náa'a éewidenaicoo namédaque'e léjta liwówau'i

(Mr 16:14-18; Lc 24:36-49)

¹⁶ Liáwinaami, náa'a once éewidenaicoo náau Galilea néerra, lítala liá'a dúulii Jesús máni nácuha nalí. ¹⁷ Ya nacába'inaa Jesús, natúyau nanánimiyu lirrú, báawita áabi éewidenaicoo napénsaa nalíwoo jócai liyá liá'a Jesúsca. ¹⁸ Jesús rúniu nalí ya limá'ee:

—Dios yáa nulí quinínama lidánaniyu áacairra ya cáinabi íta'aa. ¹⁹ Yáau nalí náa'a chóniwenai yéenai quinínama cáinabi ítala, ya éewida nayá quéewique'e nushínaa éewidenaicoo nulí; ibáutisa nayá nusálijinaa jí'inaa nácu, ya licúulee ya Espíritu Santo, ²⁰ ya éewida nayá naméda liwánacaala liáni quinínama nuwánini iméda iyá. Nuyáminaa, yáajcha éerri jútainchu, cáashia amáarra liá'a éerrica.

Evangelio según SAN MARCOS

*Liá'a Juan Bautístaca jiníctala yáairri
(Mt 3:1-12; Lc 3:1-9,15-17)*

¹ Quééchanacu saícai chuánshi bangéliu* Jesucristo Dios Cúulee shínaa. ² Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaías litánanímica limáni Licúuleerru:

“Nubánua nubéechau íiwerri'inaa nuchuáni jibéecha, quéewique'e lichúni iníjbaa.

³ Báqueerri chóniwerri máidaderri jiníctala yáairri: Ichúni iníjbaa íiwaca lirrú; iméecu áabai iníjbaa machácani”.

⁴ Libésunate'eewoo Juan Bautista íyadau wáunamactaca libáutisa chóniwenai; limá'ee nalí, arrúnaa éjuederri iyáu Diosru ya ibáutisacoo, quéewique'e Dios méetuerrri ijíconaa. ⁵ Íchaba náa'a yáainai Judea shínaa cáinabi ita'aa, ya liá'a chacáalee Jerusalén najiáu néemicani. Náiiwa najíconaa Diosru, ya Juan báutisa nayá méeda Jordán yáacula. ⁶ Juan íbala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líwali rícu áabai íimanaayu, ya líya langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu awáca íibisai. ⁷ Léewidacala limá'ee: “Nuáwinaami báqueerri íinu mawí cadánani núcha, jócaita cawówanaa nutájiacoo nuwáseda lishínaa sandalia báji. ⁸ Nuyá báutiseerri iyá shiátaiyu; ne liyá liáminaa irrújoo iyá Espíritu Santoyu.”

*Jesús báutiseerriu
(Mt 3:13-17; Lc 3:21-22)*

⁹ Liyáali éerrimite, Jesús jiáu Nazaret rícuha yáairri cáinabi Galilea rícu, ya Juan báutisa méeda Jordán yáacu jini. ¹⁰ Quéécha'inaami lijiácoo shiátai yáacucha, Jesús cába éerri méecucoo ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma. ¹¹ Jáiwa'ee Jesús éemi Lisálijinaa chuániu éerri rícueji, máirri'ee: “Jiyáwa Nucúulee caníinai nucábaca, liá'a nuwínanica”. —Cháwa'ee Dios ma licúuleerru.

*Wawásimi wówairri licába Jesús cáacoo
(Mt 4:1-11; Lc 4:1-13)*

¹² Liáwinaami liáni, liá'a Espíritu Santo libánua Jesús liáque'iu jiníctala yáairri. ¹³ Néerra liyá cuarenta éerri, liyá cuéshinai cawálani íibi ya Wawásimi wówairri licába

* **1:1** bangéliuBangéliu liwówai limá liá'a chuánshi saícaica.

licáacoo liá'a Jesúsca; ya ángelbini ínuenai ya nasírbia lirrú.

Jesús prínsipia lishínaa tráawaju Galilea rícu
(Mt 4:12-17; Lc 4:14-15)

¹⁴ Liáwinaami naníqui Juan cuíta manúmai rícula, Jesús yáau Galilea néerra líiwa liá'a chuánshi saícaica Dios bánuani líiwaca. ¹⁵ Jesús má'ee chóniwenairru: "Jái ínucai liá'a léerdica, ya liá'a Dios wánacaalauca urrúnii. Éejoo Diosru ya irríshibia éebidayu liá'a saícai chuánshica".

Jesús máida cuatro catésucani
(Mt 4:18-22; Lc 5:1-11)

¹⁶ Áabai éerri Jesús bésuneerriu líacoo Galilea shínaa manuá tácoowa, licába'inaa Simón ya léenajirri Andrés. Yúquenai nayá nashínaa máaya shiátai yáacula. ¹⁷ Jesús limá'ee nalí:

—Yáau nuájcha, ya nuyá numéda iyájoo catésucani washíalicuenai.

¹⁸ Liyáalimi namáaca namáayaniu ya náau liájchai.

¹⁹ Piítui rími libéechalata, Jesús cába Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi, yéenai áabai lancha rícu nachúni nashínaa máayau. ²⁰ Liyáalimi limáida nalí, ya jáiwa'ee namáaca nasálijinaa Zebedeo lancha rícu náajcha náa'a yúdainai liyá, ya náau Jesús yáajchai.

Báqueerri washíalicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii
(Lc 4:31-37)

²¹ Náiiinu Capernaúm néerra, lirrícula éerrica liwówa iyabactacoo, Jesús wáaroo sinagoga† rícu (cuíta náawacatau náa'a judíobini) ya lichána léewida'ee nayá chóniwenai. ²² Náa'a chóniwenai nacaárrudau nacába léewidacala, jiniwata limédacala quinínama wánacaalashiyuni, ya jócala léewida léjta náa'a éewidenai ley nácu. ²³ Chacáalee shínaa sinagoga rícu ái báqueerri washíalicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii, liyá limáidada'ee Jesúsru:

²⁴ —¿Táda jiwáaroo wáajcha Jesús Nazaret néenee saí? ¿Jiyá ínuerri limárda wayá? Nucúnusia jiyá, nuá léenaa jiyá Santo Dios shínaa. Chá'ee limá Jesúsru liá'a espíritu máashiica.

²⁵ Jesús cáita liá'a espíritu limá lirrú:

—¡Manúmata jimáaca washíalicuerri liéni!

† 1:21 sinagoga Yáarruishi náawacactacoo náa'a judíobinica.

²⁶ Liá'a espíritu máashiica licúsuda liá'a washíalicuerrica, ya limáidada cadánani lijiáu liúchai.
²⁷ Quinínama nacáarrudau, ya nasáta néemi nayá wáacoo:

—¿Tána léji liéni? ¡Léewidaca wáaliyu, ya wálierri quinínama libánuaca! ¡Lécchoo liá nalí bánua náa'a espíritu máashii ya naméda liwánacaala!

²⁸ Ya liyáalimi náa léenaa Jesús íwanaa quinínama Galilea shínaa cáinabi íta'aa.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru

(Mt 8:14-15; Lc 5:38-39)

²⁹ Quéecha'inaami najiácoo sinagoga rícuha, Jesús yáa'eewoo Santiago ya Juan yáajcha, náabana néerra náa'a Simón ya Andrés. ³⁰ Ruá'a Simón néerruca rúwechoo cama íta'aa bálínechoo ruwáalia licámuna. Jáiwa náiiwa Jesúsru jini, ³¹ jáiwa lirrúniwai, liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; liyáalimija léedau rúcha liá'a licámuna, jáiwa rusírbia nalí.

Jesús chúni íchaba bálíneueu

(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)

³² Wówai'inaami cáiwia wárruacuwai samáaque'e, natée quinínama náa'a bálíneueeco ya náa'a wáalianai demonio Jesúsru, ³³ ya quinínama chacáalee náawacau cuíta núma lícu. ³⁴ Jesús chúni matuínaami bálínacaalashi chóniwenai wáalianica, ya lijéda íchaba demonio; ne jócai línda natáaniaca náa'a demonioca, níwata nacúnusiani.

Jesús éewiderri sáicai chuánshi náa'a sinagoga rícu

(Lc 4:42-44)

³⁵ Ujnicáta'inaa, catáwacai újnibii, Jesús bárroo ya lijiáu chacáalee rícuha quéewique'e liácoo líoracoo chalée jiníctala yáairri. ³⁶ Simón ya lijúnicaí náau namúrru Jesús, ³⁷ ya náiiinu'inaami jini namá'ee lirrú:

—Quinínama namúrru jiyá.

³⁸ Ne léeba'ee nachuáni:

—Wáau áabata chalée urrúnicta mawí; néeni lécchoo nurrúnaa núiiwa sáicai chuánshica, linácuejiwa nujiáu líáni.

³⁹ Cháwa'ee Jesús jinanicoo quinínama Galilea, líiwa limácoo sáicai chuánshica sinagoga rícuba ya lijéda demonio.

Jesús chúni báqueerri leproso

(Mt 8:1-4; Lc 5:12-16)

40 Báqueerri washiálicuerri bálinnerriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra‡ nácu, irrúniu Jesúsru, ya litúyau liúrruii ita'aa limá'ee:

—Jiwówaicta jéewa jichúni nushínaa bálinaaalashi.

41 Jesús carrúni jináata licábacani; lidúnuni licáajiyu wáni limá:

—Jajá, nuwówai ¡Jimáacau sáica!

42 Liyáalimi léedau liúcha lepraca bálinnerrimicoo ya limáacau sáica. 43 Jesús wána liácoo liyáalimi, ya líiwa lirrú bájialanani:

44 —Jicábateni, ujíiwa áabirruni; bácai rími jiáu jiyadacoo sacerdoterru, ya jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimita imédaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáica sáica jiyái jibálinacaala yúchau.

45 Ne liá'a washiálicuerri liáwai, jáiwa líiwadeda quinínamarru jini liá'a bésuneerricoo. Tándawa Jesús jócai éewa liwárruacoo matuínaami chacáalee rícu, arrúnaa limáacacoo bináaweji, á'a báawachala jinícta chóniwenai; ne quinínama matuínaami náinu nacába liyá.

2

Jesús lichúni báqueerri macáwai

(Mt 9:1-8; Lc 5:17-26)

1 Áabi éerri liáwinaami, Jesús éejoo liwárruacoo Capernaúm rícula. Quéecha'inaami náa'a chóniwenai náa léenaa liyá cuíta lícu, 2 jáiwa náawacau íchaba chóniwenai jócani éenaa cuíta nánibala; ya líiwa nalí sáicai chuánshica. 3 Néenee, cuatro washiálicuenai téee lirrú, báqueerri macáwai. 4 Ne bájialaca chóniwenai jóca néewa narrúnda Jesúsruni, jáiwa náirrau cuíta ita'aa néeda áabai libáinaa á'a liyáctaca, súwarra rícueji náurrucueda liá'a bálinnerricoo liárrubai ita'au lirrú wáctacoo. 5 Jesús cába'inaami néebida linácu, limá lirrú liá'a bálinnerricoo:

—Nucúulee, jijíconaa máaquerriu liméetuacoo.

6 Áabi éewidenai yáaine léenaa ley wáaineu nayáca, napénsaa: 7 ¿Chíta quéewoo litániaca cháji liéni? Lichuáni táanierri máashii Dios nácula. Bácairrimi Dios éewerri liméetua jíconaashi. 8 Ne Jesús liyáalimi liá léenaa liá'a napénsani nayáca, néenee lisáta léemiu nayá:

—¿Tánda ipénsa chárta? 9 ¿Tána mawí jócai tráawajui, numá macáwai: “Jijíconaa máaquerriu liméetuacoo”, o numá lirrú: “Jibárru, jiwína jiárrubaiu jijínau”? 10 Ne

‡ 1:40 lepra Bálinaaalashi íyeerri náinaa.

núyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wálierri wánacaalashi cáinabi íta'aa liméetua'inaa jíconaashi.

Néenee limá macáwairru:

¹¹ —Numá jirru, jibárruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíbana néerrau.

¹² Liá'a bálínerricoo libárroo cawíquinta, ya liwína liárrubaiu lijiáu néenee, natuími rícua quinínama. Linácue jiliéni, nacáarrudau quinínama, jáiwa náa saícái Diosrui, namá'ee:

—Jócai wacába cáji cháí bésunacoo.

Jesús máida Leví lishírruedaque'e lirrú

(Mt 9:9-13; Lc 5:27-32)

¹³ Liáwinaami Jesús yáu báaniu manuá tácoowala; náa'a chóniwenai yáawacau lirrú, ya liyá léewida nayá.

¹⁴ Libésuna'inaamiu licába Leví, licúulee liá'a Alfeo, wáairriu liyáca náarrui náa'a cóbrenai impuesto Romarru. Jesús ma lirrú:

—Jíinu nuájcha.

Leví bárroowai liáu liájchai.

¹⁵ Jáiwa'ee Jesús íyeerri liyáca Leví íibana néeni, ya íchaba cóbrenai impuesto Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, wáaine'eewoo mésa nácu lécchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo, jiniwata íchabani náa'a yáainecoo liájcha. ¹⁶ Áabi éewidenai ley shínaa, náa'a fariséoca, nacába'inaami Jesúsca íyeerri liyáca náajcha quinínama náa'a, nasáta néemi náa'a éewidenaicoo:

—¿Tánda ishínaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a cajíconaánica?

¹⁷ Jesús éemi'e jíni, yá'ee limá nalí:

—Náa'a saícánica jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálínenaicoo. Chacábacanaa, nuyá jócai ínu numáida náa'a máinai saícaca nayá, náwa núinu numáida náa'a cajíconaánica.

Nasáta néemiu ayuno nácu

(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

¹⁸ Báitate yúnenai nayáca náa'a éewidenaicoo Juan Bautista ya náa'a fariséoca, néenee áabi chóniwenai náa'a'eewoo Jesús néerra nasáta néemiu wáni:

—Náa'a Juan shínaa éewidenaicoo ya náa'a fariséoca yúnenai: ¿Tánda jóca jishínaa éewidenaica nayúna?

¹⁹ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Ya néewa nayúnaa náa'a nabítani áabai boda, nácula nashínaa novio yáa náajcha? Nácula liyá

náajcha nashínaa novioca jócani éewa nayúnaaca. ²⁰ Ne línuminaa liá'a éerrica natécta'inaa nuyá léjta nashínaa novio; jáicta línu liá'a éerrica, néenee liyáli éerriminaa nayúnaa.

²¹ Jesús iyada chuánshi mawí litáania linácu liá'a wáalii léewidani jinácu ya liá'a ajuítami nawáalianica quéecha. Jiní chúneerri áabai íibalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha, jiniwata liá'a wáarruma wáliica liá'awa queda liá'a íibalashi dánumimica jái lisúbirria jini, ya liá'a shírricuerriu mawí mánuique'e jini. ²² Jiní léchcho yáa vino wáalii íimanaashi lidánumimi rícu, jiniwata liá'a vino wáliica wáneerri lisúbirriaco liá'a íimanaashica, ta lipérdiaco liá'a vinoca ya íimanaashica. Tándawa arrúnaa yáa vino wáalii íimanaashi wáalii rícu.

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue sábadó rícu

²³ Áabai sábadó* Jesús jínaneerriu náabanacta banácali, ya lishínaa éewidenaicoo nabésunau náaco, jáiwa néerrua trigo dácue. ²⁴ Jáiwa náa'a fariseo nacába'inaami líani, nasáta néemiu:

—Jicábate, ¿Tánda naméda náa'a jishínaa éewidenaicoo jócai wéewa waméda sábadó rícu?

²⁵ Ne limá nalí:

—¿Jócai cáji iliá icábau Dios chuáni nácu, liá'a David médanimica áabai éerrite quéecha'inaamite liyá ya lijúnicaibinica jáiwate nawáalia jiní rúnijinaa ya nasíntia ínaashi? ²⁶ Quéecha'inaami Abiatar yáairri sacerdote wácaliyu, David wáaroo Dios íbana rícula, jáiwa líya liá'a páanica Diosru sáica; bácai sacerdotébini éewa náayacani, jáiwa liá náaya léchcho náa'a chóniwenai yáainecoo liájcha.

²⁷ Jesús túculeda mawí:

—Dios limáaca liá'a sábadoca chóniwenairru, ne jócai chóniwenai sábadorru. Náa'a chóniwenai jócai arrúnaa néndaca táanashia namédani sábadó rícu, jiniwata wawácali nísani limáacai. ²⁸ Linácueji líeni, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wálierri wánacaalishi léchcho éerri nawówa iyabactacoo.

3

Liá'a washiálicuerri cáaji íshiderricoo
(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

* 2:23 Éerri nawówa iyabactacoo nashínaa náa'a judíobinica

¹ Jesús wárroo báaniu sinagoga rícu; lirrícu báqueerri washíalicuerri wálierri áabai licáaji íshiderríu. ² Náa'a fariseo néda lituínaa Jesúsca lichúnicta nacába sábado rícu, quéewique'e néewa náa lijíconaa. ³ Jesús ma lirrú liá'a washíalicuerri cáaji íshiderrícoo:

—Jibárroo jimédau béewami.

⁴ Jáiwa lisáta léemíu náa'a áabíca:

—¿Tána wéewa waméda sáica mawí éerri wawówa iyabactacoo: Liá'a sáicaica o léewee jiliá'a máashiica? ¿Wawáseda áabai cáwicashi o wamárdacani?

Ne jáiwa manúma nayái. ⁵ Néenee Jesús cába nalí íiwirri liwówa náa'a yáaine litéjei, máashii liwówa cabálinica nawówa, limá lirrú liá'a washíalicuerrica:

—Jidáquinia jicáajiu.

Liá'a washíalicuerri dáquinia jíni, ya licáaji chúniwai.

⁶ Quéecha'inaami najíacoo fariséoca, nachánau naméda natáaniaca náajcha náa'a heródesbinica quéewique'e náiinua Jesús.

Íchaba chóniwenai manuá tácoowa

⁷ Jesús, náaniu íshiirricu íchaba chóniwenai Galilea sánaca, ya liáu lishínaa éewidenaicoo manuá tácoowala.

⁸ Quéecha'inaami náa léenaa máanui limédanica, jáiwa íchaba lécchoo náau nacábacani náa'a Judea sánaca, ya Jerusalén, ya Idumea, cáiwia jiáctejcoo Jordánca ya náa'a cáinabi Tiro ya Sidón. ⁹ Tádawa linácu jiliéni, Jesús bánua jishínaa éewidenaicoorru nawáaliaque'e libéecha madánainaa áabai lancha, quéewique'e jóca chóniwenai bádadani. ¹⁰ Jiníwata íchaba lichúni, quinínama náa'a bálinenaicoo náiniu linácula nadúnuque'ini.

¹¹ Quéecha'inaami espíritu máashiini cábacani, nacáu náurruimiyu lináneewa namáidada'ee:

—¡Jiyáwa Dios Cúulee!

¹² Ne Jesús liwána jócu natáania linácu quinínama chóniwenai náneewa.

Jesús níwa doce apóstolubínica

(Mt 10:1-4; Lc 6:12-16)

¹³ Liáwinaami Jesús írrerrii dúuli ítala, jáiwa limáida léjta liwówau. Báitate náawacau, ¹⁴ liníwa náibicha doce, quéewique'e natálinedacani ya quéewique'e libánua náiiwa sáicai chuánshica. Náani liá nají'inaa apóstolubínica. ¹⁵ Ya liá nalí wánacaalashi najédau'inaa demonio chóniwenai yúcha. ¹⁶ Náawa liníwani doce náani: Simón, liáni jí'inaa Pé'eru; ¹⁷ Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi, limáni jí'inaa Boanerges (liwówa limáca "túrrunerrii éenibi"); ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo,

Tomás, ya Santiago, Alfeo cúulee; Tadeo, Simón cananeo sái, ¹⁹ ya Judas Iscariote, liáwinaami wáneerri'inaa náiinua Jesús.

Náa Jesús jíconaa

(Mt 12:22-32; Lc 11:14-23; 12:10)

²⁰ Liáwinaami Jesús wárroo áabai cuíta rícu, éejoo náawacacoo íchaba chóniwenai, jócai éewa líiyaca ya lishínaa éewidenaicoo. ²¹ Náa'inaami léenaani náa'a Jesús éenajinaica, náau natéecani, namá'ee lócucala éewani.

²² Lécchoo quéewidacani ley shínaaca ínuenai Jerusalén néenee namá'ee: “Beelzebú, chúnsai demonio wácalica, léewa yáairri lirrú liéni washíalicuerrica wánacaalashi léewau'inaa lijédacani chóniwenai yúcha”.

²³ Jesús máida nayá, jáiwa liá nalí áabai licábacanaa limá'ee nalí: “Wawásimi jócai jéda chúnsai Wawásimica.

²⁴ Áabai país shírrerriu yáaineu grupoyu máashiini cába yáacacoo, jócani éewa nayá machúnuca; ²⁵ ya áabai éenajinai shírreneu, jócai éewa nayáca. ²⁶ Cháwa lécchoo ya Wawásimi lishírrictau ya libárroo lináculawoo, jóca éewa liyáca; líinuminaa amáarractala liyá.

²⁷ “Litáania chítashia wéewau'inaa wagánaqui jíní Wawásimica, liá'a cadánani wérrica, Jesús má'ee: Jíní éewerri liwárruacoo líbana rícula washíalicuerri cadánanirru ya linédu lishínaa, jóctaca libájidaque'e cháani; bácai cha já'a léewa linéducani.

²⁸ “Nuúíwa irrú Dios éewerri liméetua quinínama washíalicuenai jíconaa ya quinínama liá'a máashii namánica: ²⁹ Ne liá'a táanierrri máashii Espíritu Santo nácu, jócuminaa lédacaniu linácu liá'a limédanica, máaquerriminau cajíconaiyu mamáarraca.”

³⁰ Liéni Jesús máni'e, jiníwata namácala'ee liwáaliacala espíritu máashii.

Litúwa ya Jesús éenajinai

(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

³¹ Néenimichu ruínu ruá'a litúwaca ya Jesús éenajinai, jáiwa namáacau bináaweji nabánua namáidacani.

³² Náa'a chóniwenai wáainecoo Jesús téjei namá lirrú'e:

—Jítúwa, ya jéenajinai ya jéenajetoo yáaine bináawa, namúrru jiyá.

³³ Jesús éeba nachuáni:

—¿Tána nutúwai ya nuéenajinai?

³⁴ Jáiwa, licába náa'a wáainecoo litéejei, lidúcueda'ee:

—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ³⁵ Quinínama náa'a médenai Dios wánacaala, léewa nuéenajirri liérra, ya nuéenajetoo ya nutúwa.

4

Jesús méderrri licábacanaa liá'a cáabanacaica
(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

¹ Báaniu lichána léewidaca calísa tácoowa liá'a Jesúsca. Jáiwa náawacau lirrú íchaba wérri chóniwenai, néenee Jesús irrau áabai lancha rícula liérra calísa yáacu, jáiwa liwáawai, nácula chóniwenai máacau litácoowa. ² Néenee léewida nayá íchaba nácu chá'a licábacanaayu. Liyú liá'a léewidau'u limá nalí: ³ “Éemi liáni: báqueerri cáabanacai liáu licása banácali íimi. ⁴ Liábana'inaa liyáca áabata líimi cáu liúcha iníjbaa lícu, náinu náa'a míshiiduca jáiwa náaya jíni. ⁵ Áabata cáu líibi íibaca, jinícta sáica cáinabi, liérra banácalica, jáiwa lipáquiau madéjcata, jócala sáica cáinabi, dujíwalanaa liá'a cáinabica; ⁶ Néenee cáiwia éema jíni lipáquia'inaamiu jiníwata lijíchui, máacarra jíni. ⁷ Áabata léenaa liá'a banácalica cáirriu túwirri íibi, jáiwa túwirri dáwinawai línua jíni jócu liá lítawai. ⁸ Ne áabata liá'a banácalica cáirriu saíquitacta cáinabi, lidáwinawai liá lítau sáica; áabata yáa lítau léjta treinta bátuinaa, áabata sesenta lítau ya áabata cien.” ⁹ Ne Jesús túculedani mawí: “Náa'a wáalianai nawíbau, néemi'a.”

Jesús ma tánda liméda licábacanaa
(Mt 13:10-17; Lc 8:9-10)

¹⁰ Néenee liáwinaami, Jesús máaca'inaamiu bácai, náa'a yéenai urrúni lirrú náajcha náa'a doce léewidanicoo, nasáta néemiú Jesús tánashia liwówai limá léji liéni licábacanaaca. ¹¹ Jesús éeba'ee limá'ee nalí: “Iyá Dios wána yáa léenaa jócai náa léenaa liwánacaalactaca shínaaca; ne náa'a jócani éebida Dios nácu numá nalí quinínama licábacanaayu, ¹² quéewique'e nacába mawí, ne jócai nacába, ne mawícta éemica jócai éemi, quéewique'e jócai éejoo Diosru, ya tándawa jócai Dios pérdonaa nayá.”

Jesús íiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mt 13:18-23; Lc 8:11-15)

¹³ Jáiwa limá nalí: “¿Iyá jócani yáa léenaa éemi licábacanaa liéni? ¿Chíta quéewoo yáa léenaa éemi quinínama áabata?” ¹⁴ Liá'a yáabaneerri líimi chaléjta liá'a íiwadederri Dios shínaa chuánshi. ¹⁵ Ái áabi chaléjta líimi cáirricoo iníjbaa lícu: Néemini liá'a Dios

shínaa chuánshi, ne liáwinaami néemicani líinu liá'a Wawásimi ya lijéda liá'a Dios chuáni yáairri nawówa lícu, léjta míshiidu iyau'u banácali íimi cáirricoo iníjbaa lícu. ¹⁶ Ái áabi já'a léjta líimi liá'a náabanani íiba íibi: Éemenai Dios chuáni narríshibia nawówa yáajchau ya néejoo Diosrui, ¹⁷ ne jócala liwáalia lijíchu sáica, léjta banácali íimi cáirricoo íiba íibi, jócu léewa machácani liyáca; táda linácueji, Dios chuáni nácueji naméda máashii nalí, jócai namáaca nawówa Dios nácu, tánda néewa nacáacoo Dios chuáni yúcha. ¹⁸ Áabi chaléjta náa'a líimi náabanani túwirri íibi: Éemenai Dios chuáni, ¹⁹ ne náa'a shínaashica yéenai áani cáinabi íta'aa, nawána urrúni liwówa bájala, lináinaa liá'a rícucai lichálujueda nayá, nawówaicta nawáalia quinínama cábacanaa. Quinínama liáni liwáaroo nanácu, ya jócu línda nadáwinacoo Dios chuáni nácu, léjta banácali jócai éewa liá lítau. ²⁰ Ne ái áabi éemenai Dios chuáni ya narríshibiani, nayá médenai sáicai, chaléjta líimi náabanani sáicacta cáinabi. Áabi néenaa náani cháí léjta lítau yáainai treinta lítau bátui líimi nácu, naméda píituica, áabi chaléjta yáirriu lítau sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi chaléjta yáairri cien lítau, naméda bájalanaa.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámparaca
(Lc 8:16-18)

²¹ Ne limá'ee nalí lécchoo: “¿Ne léquichoo naínda áabai lámpara namáacani cajón yáajaba ya cama yáajaba? Jócai, áabai lámpara namáacani áacai, liquénique'e. ²² Chacábacanaa, jiní éenaa libáyacoo liúcha quinínama liá'a léenaajoo, jiní cabáyaintai máacacoo. ²³ Náa'a nawáalianai nawíbau, néemique'e.” ²⁴ Ne limá'ee nalí lécchoo: “Yáa liwówanaa linácu sáica liá'a éemini lécchoo. Ne liá'a néenee dáuca liyú Dios éeneda iyá lécchoo; ya liáminaa irrú mawíjoo. ²⁵ Liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu.”

Jesús táania licábacanaa liá'a líimi dáwinerricoo

²⁶ Jesús má'ee lécchoo: “Dios wánacaala chacábacanaa jicá'a báqueerri washílicuerri yáabaneerri liáabanacaalau cáinabi íta'aa: ²⁷ Chacábacanaa újni jimácta, chacábacanaa újni cábichu liyá, chacábacanaa léjta táayee, léjta éerrinacu, liá'a líimi páquerriu dáwinerriu jócai liá léenaa dáwinau'iu. ²⁸ Liyá jájju liá'a cáinabica liwána: Quéechanacu lipáquiau áabai

máashiibeeca, néenee lidáwinau liwínaca, néenee liáwinaami líta cámushederri'inaa lináanaa. ²⁹ Jáicta salírrii lítai, liwína jíni, jiníwata jái yácai léerdi rícuwai." Cháwa jáicta amáarra liáni éerrica, Dios yúcaminaa wayájoo, o lirríshibiaminaa wayájoo áacairra.

Jesús táania licábacanaa liá'a mostaza ímica
(Mt 13:31-32; Lc 13:18-19)

³⁰ Jesús má'ee lécchoo: "¿Chíta licábacanaa irrú jíni Dios wánacaala? ¿Tánayu ta wéewa wacómparaqui jíni? ³¹ Chaléjta mostaza íimi náabanane cáinabi íta'aa. Léwa áabai banácali íimi mawí piituica yáairri quinínama cáinabi íta'aa. ³² Ne liáwinaami náabana'inaa jíni, jáiwa lidáwinawai mawí máanui quinínama banácali yúcha, léjta áabai áicuba, linácai máanui namái míshiidu éena naméda nábanau, libáinaa yáajba. Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána piitui rímiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai."

Liá'a limédani Jesús licábacanaayu
(Mt 13:34-35)

³³ Chacábacanaa Jesús éewida nayá linácu liá'a lichuánica, léewida nayá chacábacanaa léjta licábacanaa, limáyu liáni táshia náctala néemi qui jíni. ³⁴ Ne jócai limá jiní licábacanaa, báawita éewidenaicoo íiwa quinínama báawachala.

Jesús iyabaida cáuli ya marrádaca
(Mt 8:23-27; Lc 8:22-25)

³⁵ Liyáali éerri táayeemi, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:

—Wáau bajíala manúa, —limá'ee nalí.

³⁶ Néenee namáaca ná'a chóniwenaica ya natée Jesús lirrícu liá'a lancha liániu liácoo rícu; ya áabi lancha natálideda náacoo liyá. ³⁷ Cawíquinta ínuerri cáuli wérri, áabai cáuli cadánani wérri marrádaca íserriu lancha rícula, jái wáuwai cashiámu shiátaiyui. ³⁸ Ne Jesús máairri liáju néenee, ruwáirriu liwíta yáarrubai íta'au. Jái nacáweda jíni, namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¿Tánda jiní jiwéni jicába wayá báawita jicába waquétacoo wayáca?

³⁹ Jesús bárruawai limá'ee cáulirru, ya limá'ee manuárru:

—¡Jibórroo! ¡machúnuca!

Néenee libárroo cáuli, ya quinínama machúnucai.

⁴⁰ Liáwinaami Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:

—¿Tánda bájjiala cáarru iyá? ¿Ái újnibii jócu éebida nunácu já'a?

41 Ne nayá bájjalani wérri cáarruca, ya nasáta néemiu nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, cáuli ya manuá éewidani lirrú?

5

Jesús chúni báqueerri Gadara sái wáalierrri íchaba espíritu máashiini

(Mt 8:28-34; Lc 8:26-39)

1 Jesús bésunau bajíala manuá náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo, áabai cáinabi ítala, urrúni áabai chacáaleerru jí'ineerri Gerasa. 2 Jáyaali Jesús jiáu lancha rícuha, néenee báqueerri washiálicuerri rúniu lirrú, wáalierrri espíritu máashii, ínu lijúnta lirrícucha náa'a útawi yénei máanali íbi. 3 Ne liyá yéerri narrícu náa'a útawica liáni washiálicuerrica, jiní éewa libájica, báawita cadénayu. 4 Nabájidanimi íchabachu cadénayu licáaji nácu ya jiárruyu líiba nácu, jiníwata carrúnatai, ne liwíchua náucha liá'a cadénaca ya liá'a jiárruca liwíchua liúchau léchchoo, jiní éena libárruedaca. 5 Limáu séewirrinaa éerrinacu ya táayee limáidada narrícula náa'a útawica ya náiiibi náa'a dúulica, ya ínuederrri íibayu. 6 Licába'inaa Jesús déecucheji, néenee licánacau litúyau Jesúsru. 7 Néenee liá'a espíritu máashii máidada cadánani limá'ee: ¿Táda jiwárruau nuájcha, Jesús, licúulee liá'a Diosca yéerri áacairra quinínama íta'aa? ¡Nusáta Dios yúcha jócubecha carrúni jináata nuyá bájjala!

8 Limáni liáni Jesúsca ma liyá lirrú:

—¡Espíritu máashii, jijiáu liúcha liárri washiálicuerrica!

9 Néenee Jesús ma lirrú:

—¿Tána jijí'inaa?

Ne liyá ma Jesúsru:

—Nují'inaa íchabani, jiníwata wayáca íchabani.

10 Néenee liá'a espíritu máashiica lisáta'ee bájjala Jesús yúcha, jócu lijéda nayá báawachala liúcha liá'a cáinabica nayáctaca. 11 Ái íchaba puíti urrúni nalí íyenai dúuli íta'aa. 12 Táda nasáta Jesús yúcha namá'ee:

—Jibánua wayá nanácula puíti náa'a wawárruaque'iu nawówa rícula.

13 Néenee línda náacoo nawárruacoo. Néenee náa'a espíritu máashiinica najiáu liúcha liá'a washiálicuerrica nawárruaque'iu narrícula náa'a puítica, újni dos mil namánabaca, néenee nacánacau danáanshiyu

carrátalia íteeji, náa'a puítica nacáacoo manuá yáacula nasácumactala'inau.

¹⁴ Néenee náa'a natúyenai puíti nacánacawai náiiwaque'e chacáalee rículani ya nalí náa'a yéenai bacháida lícu. Néenee náa'a chóniwenai éemenai líani ínuenai nacába liá'a bésuneerricoo. ¹⁵ Náiiinu'inaa Jesús néerra, néenee nacába liá'a washiálicuerrica wálierrimi náa'a espíritu máashiica, náa'a espíritu máashiini íchabanica. Nacába liyá wáairriu, líibala rícu, jái sáica wítee, cáarru nacábaqui jíni. ¹⁶ Néenee náa'a cábeneemi liá'a bésuneerricoo, náiiwadedada nalí chítashia libésunau'u jiliá'a washiálicuerri wálierrimi náa'a espíritu máashiinica, ya nanácu lécchoo náa'a puítica. ¹⁷ Táda linácueji nasáta Jesús yúcha nawówa yáajchau, quéewique'e liácoo nashínaa cáinabi ítacha, jiniwata cáarrui nacábaca linácu liá'a Jesús médanica.

¹⁸ Jesús wárrua'inau liyáca lancha rícula liáque'iu, néenee liá'a wálierrimi náa'a espíritu máashiini lisáta liúcha liwówa yáajchau liáque'iu liájcha. ¹⁹ Ne Jesús jócai índa liácoo liájcha, limá lirrú:

—Jiáu jíibana néerrau jéenajinai íbirrau, jíiwadedada quinínama líani jiwácali médani jirrú ya chítashia carrúni jináatau'u licába jiyá jíni.

²⁰ Néenee liá'a washiálicuerrica liáwai, ínedada lichánacoo líiwadedada narrícuba náa'a chacáaleeca Decápolis shínaaca, liá'a Jesús médanica lirrú, ya quinínama namáacau nacáarrudacoo.

Jesús chúni Jairo míyacaula, ya báquetoo ínetoo dúnuéchoo líibala

(Mt 9:18-26; Lc 8:40-56)

²¹ Quéecha'inaa Jesús éejuacoo lichuácoo bajiála manuá, náawacau lirrú íchaba chóniwenai, liyá yáairri manuá tácoowa. ²² Liyáalimi líinu liá'a liwácali liá'a báqueerrica nawácanai náa'a sinagogaca, jí'ineerri Jairo, licába'inaa Jesús litúyau líiba néeni. ²³ Liyá sáteerri wérri, liwówa limá lirrú:

—Numíyacaula máanaliuyaca; jíinu jicháanaa jicáajiu runácu sáicaque'e ya cáwique'e ruyá.

²⁴ Jesús yáau liájcha, ya íchaba chóniwenai yáau liájcha bádada yaaquenaiu litéeji. ²⁵ Náiiibi náa'a chóniwenai báquetoo ínetoo bálinechoo doce camuí, írrai éechani. ²⁶ Carrúni jináatau bájalanaa íchaba médico cáaji rícueji, rugásta quinínama liá'a ruwáalianimica, jiní wéni rulí, mawíu rubálinacuwai. ²⁷ Ruéemi'inaami cáiwanaa Jesús chúnica, jáiwa ruáni ínetoooca rurrúniu liwójuna íteeji, chóniwenai íibi, jáiwa rudúnu Jesús íibala nácu.

28 Jiniwata rumá'ee ruliwoo: "Nudúnuucta líibala nácu, saícaminaa nuyájoo". 29 Liyáalimi, liá'a firraica libárroo rúcha, ya rusíntia rutácai rushínaa bálínacaalashi saíca ruyái. 30 Jesús, yá'inaa léenaa lijiácoo liá'a lidánanica lináwau licába chóniwenairru, ya lisáta léemiu nayá:

—¿Tána dúnu núbala nácuí?

31 Lishínaa éewidenaícoo ma lirrú:

—Jicába chóniwenai bádada yáaquenaiu, ya jisáta jéemiu "¿Tána dúnu nuyái?"

32 Ne Jesús licábadeda litéejiu, tánashia licába dúnu liyái. 33 Néenee ruá'a ínetooça, cáarru wérri chéchinecho ruáca léenaa liá'a rubésunaucóo, jáiwa ruáwai rutúyacoó lináneewai, ruiíwa lirrú quinínama yáawaiyi. 34 Jesús ma rulí:

—Numíyacaula, jéebidaca nunácu jisánawai. Jiá namówai chajiwíteemija'a ya saíca jiyái.

35 Újnibii Jesús táaneerri liyáca, náiiinu lirrú áabi líibana néenee liá'a sinagoga wácanaica, namá'ee lirrú liá'a samáshta sálijinaacarru:

—Jimíyacaula máanaliuyi. ¿Táda jijódia liá'a quéewidacaica?

36 Ne Jesús, jini limédaca nawánacaala, limá sinagoga wácalirru:

—Ocáarru jiyá, jéebida nunácu cháji'i.

37 Ya nayárrimi já'a tálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan, Santiago éenajirri. 38 Líinu'inaa liácoo líibana néerra liá'a sinagoga wácalica, Jesús éemi nawítama ya licába chóniwenai íchaca ya namáidadaca. 39 Liwárroo ya limá nalí:

—¿Táda bájjiala iméda iwítamau ya ícha chárta? Ruá'a samáshta jócau máanali, máichoo ruyáca.

40 Náa'a chóniwenai nacáida Jesús nácu, ne liyá liwána najiácoo bináawala quinínama, ya liwína rusálijinaa ya rutúwa ya náa'a liájcha sánaca, liwárroo ruyáctala ruá'a samáshtaca máanaliuca. 41 Liwína rucáaji nácu ya limá rulí:

—Talita, cumi (liwówau'i limáca: "miyácau, numá jirrú jibárroo.")

42 Liyáalimi, ruá'a miyácau, wáalechoo doce camuí, rubárrowai ya rujínawai. Ya chóniwenai nacáarrudau nacábacani. 43 Ne Jesús bánua wérri nayá jini éecharru náiiwani, ya jáiwa libánua náaque'e rúya ruá'a samáshtaca.

6

Jesús Nazaret néeni sái
(Mt 13:53-58; Lc 4:16-30)

¹ Jesús jierriu lítacha cáinabi néenee liáwai lishínaa cáinabi néerrau, ya lishínaa éewidenaicoo yáaineu liájcha. ² Líinu'inaa liá'a éerri nawówa iyabactacoo, lichána léewidacai sinagoga rícu. Manuábani chóniwenai, néemi ná'ee Jesús éewidaca, nasáta néemiu nacáarrudau néemicani:

—¿Tanácucha léewidau léji liéni bájjiala liá'a léenaa? ¿Tanácucha lijéda léji liéni liwíteeshica ya léji liéni jócai wacába cáji limédanica? ³ Léwa carpintero liáni, María cúuleeca, Santiago, José ya Judas ya Simón léenajirri, léenajinai ina yáainai wáiiibi áani.

Tánda jóca néewa naméda liwánacaala. ⁴ Ne Jesús má'ee nalí:

—Quíninama cáinabi naméda liwánaca liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, ne jócaita lishínaa cáinabi ita'au, jócaita léenajinai íibi ya líibana rícu.

⁵ Jóca léewa liméda jócai wacába cáji, bácai rími licháanaa licáajiu nanácu áabi nabálineneecoo ya lichúnique'e nayá, jiníwita jócala quinínama néebida linácu. ^{6a} Licáarrudau licába nayá jócala chóniwenai éebida linácu.

Jesús bánua lishínaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios wánacaalactala
(Mt 10:5-15; Lc 9:1-6)

^{6b} Jesús jínaniu chacáalee júbini rími urrúni léewida limácoo. ⁷ Limáida nayá náa'a doce éewidenaicoo Jesús yáajcha, jáiwa libánua jini chámataanaa, liá nadánani najédau'inaa espíritu máashiini. ⁸ Jáiwa limá nalí jiní béecha natéeni iníjbaa lícu, báajui rími licháque'e. Jóca néewa natée chácala ya páani ya warrúwa. ⁹ Néewa nasúwa cotiza, ne jóca natée íibalashi áabai rími. ¹⁰ Limá'ee nalí:

—Jáicta iwárroo áabai chacáalee rículai, imáacau áabai cuíta lícu já'a cáashia yáacoo néenee. ¹¹ Táshia jócta nawówai narríshibia iyá jini, jócta nawówa néemirru, ijiáu liúcha icúsudau íiba tábiu, quéewique'e jái náiiwa nalí bésuneerri'inaacoo.

¹² Néenee najiáwai náa'a éewidenaicoo namá'ee chóniwenairru néejuedaque'e nayáu Diosru. ¹³ Íchaba espíritu máashii najéda léchchoo, ya íchaba nachúni bálineneu nachánaa nanácu aceite.

*Herodes bánua náiinua Juan Bautístaca**(Mt 14:1-12; Lc 9:7-9)*

¹⁴ Rey Herodes léemi natáania Jesús nácu, líiwanaa cáarralia'eewoo quinínama. Ya limá'ee Heródesca: "Juan Bautista jái cáwiacuwai báaniu, tánda liwáalia lidánaniu, limédau jócai wacába cáji."

¹⁵ Áabi má'ee: "Léewa liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elías ya áabi: Chaléjta íiwadedeerri Dios chuáni báinacu sánamica."

¹⁶ Ne Herodes, léemi'inaa lé'ilieni, limá'ee:

—Juan walierra, nuyá wána nawíchua liwíta, ne léejoo licáwiacuwai.

¹⁷ Ruwánaca ruá'a Herodíasca, Herodes wána nawína Juan ya nawána nabájanani cadénayu ya nawárrueda cuíta manúmai rícula, Herodías líinu liá'a Felipeca, éenajirri liá'a Herodes, ne Herodes cáaserriu ruájcha. ¹⁸ Juan má'ee Heródesru: "Jóca jéewa jiwáalia jínuyu wáni, jiníwata jéenajirri íinu."

¹⁹ Herodías máashii rucába Juan limáca rulí jóca ruéewa rumáacoo liá'a Herodes, ne ruwówaine ruíinuaca; ne jócai ruéewa ruíinuaca. ²⁰ Jiníwata cáarruca Herodes, yáa léenaa liyá washíalicuerri saícai wítee ne litúyani. Libánua namáidaca quéewique'e litáaniani lirrú, báawita léemicani jiní léewa limédacani, Herodes saíctaimi éemi Juan mánica. ²¹ Né'e Herodías rucába'inaami éerri íinu rulí léjta ruwówau ruínua Juan, ne líinu'inaa'ee lirrú liá'a Herodes licúmplia camuí, liméda áabai fiesta máanui nalí náa'a nawácanai mawí máanuica ya nalí náa'a chóniwenaica cawéni wérri náa'a Galilea sánaca. ²² Né'e Herodías míyacaula, ruwárroo saíctacactala wérri nawówa rícula, Jáiwa'ee ruwáila, jáiwa'ee Herodes ligústaa wérri ya náa'a íyanai liájcha, ne rey má'ee rulí íinetooca:

—Jísata núcha tánashia jiwówaini, nuáni'inaa jirrú.

²³ Yá'ee lijúra'eewoo limá'ee rulí yáawaiyi numá jirrú, nuáminaa jirrú tánashia sátni núchai, báawita arrúnaa nuá jirrú béewami cáinabi. ²⁴ Jáiwa'ee rujiáwai rusáta ruéemiu rutúwau:

—¿Tána nusátai?

Jáiwa'ee rumá rulí:

—Sáta Juan Bautista wíta.

²⁵ Ruá'a íinetooca jáiwa'ee ruwárroo madéjcanaa liyácta liá'a reyca, ya rumá'ee lirrú:

—Nuwówai madéjcanaa jiá nulí Juan Bautista wítami mitájia rícu, quéewique'e quinínama cábacani.

²⁶ Rey éemi'inaami ruchuáni, jáiwa máashii liwówai; ne lijúracala'eewau nanáneewa náa'a chóniwenai limáidanica, jócai liwówa liásacala rúcha liá'a rusáta liúcha. ²⁷ Néenimichu'e libánua báqueerri soldado lishínaa wánacaleerri rícueji litéeque'e lirrú Juan wítami. ²⁸ Liá'a soldado liáu cuíta manúmai rícula, jáiwa liwíchua Juan wítai, jáiwa litée mitájia rícu jíni. Jáiwa'ee liá rulí jíni ruá'a ínetooa, ne ruyá jáiwa ruá rutúwarru jíni.

²⁹ Náa'inaa léenaa jíni náa'a máinecoo Juan yáajcha, jáiwa nawína limáashiicaimi, jáiwa'ee náau nabáyaqui jíni.

Jesús yáa cinco mil washiálicuenai íya
(Mt 14:13-21; Lc 9:10-17)

³⁰ Quéecha'inaami néejoocoo chacáalee rícuha náa'a Jesús bánuani náiiwadede Dios chuáni, náawacau Jesús yáajcha, náiiwadede lirrú quinínama liá'a namédanica ya liá'a néewidauca. ³¹ Jesús má'ee nalí:

—Ínucherra, iyáawoo iyábitau wá'au wawówa iyabactacoo íchaitaa á'a wáunamactaca.

Jiníwata íchaba chóniwenai yáainaiu ya éejuenaiu, nayá jiní nalí yáarrushi náayau'inaa. ³² Jesús ya lishínaa éewideneubinica yáainaiu áabai lancha rícu chaléenii wáunamactalaca. ³³ Ne íchaba cába náacoo, ya nacúnusia nayá; néenee quinínama náa'a chacáalee rícu sánaca nacánacau néerra, náiiinu'e nabéecha. ³⁴ Liúrrucua'inaawai lancha rícuha, licába íchaba chóniwenai, jáiwa'ee carrúni jináata licába nayái, jiníwata yáainai bácaínaa léjta oveja jinícta shínaa pastor, ya jáiwa léewida nayái íchaba Dios chuáni nácu. ³⁵ Táicala náawacau lirrú náa'a lishínaa éewideneu namá lirrú:

—Jái táicala cáí áani jiníctawa yáairri liáni. ³⁶ Jíiwa jináwau nalí náa'a chóniwenai, quéewique'e náau bacháidala ya chacáalee júbini yáainai litéeji ya nawéni íyacaishi náayau.

³⁷ Ne Jesús má'ee nalí:

—Yáa náaya iyá.

Namá'ee:

—¿Jiwówai wáa'au wawéni páani, cháí léjta tráawajo doscientos éerri tácani liwéni, quéewique'e wáa náaya? Íchabani, jócani wéenaa wáa íya.

³⁸ Jesús má'ee nalí:

—¿Ta mánabaca páani iwáalia jíni? Yáau icábacani.

Quéecha'inaa nacábaqui jíni, namá lirrú:

—Cinco páani rími ya chámai cubái.

³⁹ Jáiwa limá nalí libánua nayá nawáaque'eu macáishita imíshi ulé ita'aa. ⁴⁰ Jáiwa nawáawai macáishita áabi wáau cien ya áabi cincuéntanaa. ⁴¹ Néenee Jesús wína licáaji rícuu, liá'a cinco páanica ya náa'a chámai cubáica, jáiwa licába áacairra, liá saícai Diosru, litúcueda liá páanica lishínaa éewideneurru nachújidaque'ini chóniwenairru. Lichújida léchchoo liá'a chámai cubáica quinínama chóniwenai nácu. ⁴² Quinínama náaya cáawaina wérri namáacau saícta nawówa. ⁴³ Jáiwa náawaqueda léenaami liá'a máaquerricoo páanica ya cubái ya nacámusheda doce canastas. ⁴⁴ Náa'a íyenaicani liá'a páanica cinco mil washiálicuenai.

Jesús jínerriu shiátai náani nácu

(Mt 14:22-27)

⁴⁵ Jesús nísá'inaa'ee liá chóniwenai iyai, liwána'ee nawáruacoo náa'a lishínaa éewideneu lancha rícula nabésunaque'iu libéecha bajiála áabai chacáaleerra jí'ineerri Betsaida, nácula libánua náacoo náabana néerrau náa'a chóniwenai. ⁴⁶ Linísá'inaa'ee libánua náacoo náabana néerrau, lijiáu dúuli itala li'óraca. ⁴⁷ Néenee samásama'inaa, liá'a lanchaca jái ya béewami manúa. Yá Jesús máaquerriu macáshtai bácai; ⁴⁸ licába'ee tráawaju natéeniaca, cáuli cánacacaa'eewoo najúnta. Ujnicáta'inaa'ee, lirrúni'eewoo nanácula jínerrí'eewoo shiátai náninacu jái'e wówai libésunacuwai. ⁴⁹ Nacába'inaa'ee lijínacoo shiátai náninacu, napénsa'ee natuí rícusai cháí léjta wówanaashi, néenee namáidada'ee; ⁵⁰ jiniwata nacába'ee quinínama cáarru'e nacábacani. Ne madéjcanaa litáania náajcha limá'ee nalí:
—¡Nuyácani, saícta iwówa! ¡O'icáarrudau!

⁵¹ Linísá'inaa'ee litáania náajchai, liwárrua'eewoo náajcha lancha rícula. Linísá'inaa'ee liwárruacuwai, cáuli iyaba'eewowai, nacáarrudau wérri'e nacábacani. ⁵² Jócta néenaa nédacanicoo linácu páanimica, nawítee cabálini, jócala néenaa náa léenaa saíca Jesús nácu.

Jesús chúni'inaa bálineneecoo Genesaret rícu sánaca

(Mt 14:34-36)

⁵³ Jesús lishínaa éewideneu yáajchau nabésunau bajiála manúa náiiinu lijí'inacta Genesaret, nabájita nashínaa lancha manúa tácoowa. ⁵⁴ Cawíquinta najiá'inau lancha rícuha náa'a chóniwenai náa léenaa Jesúsqui jini. ⁵⁵ Najiá'eewoo quinínama lirrícu liá'a nayáctaca, nachána'ee natéeca liárrubai ita'au náa'a bálineneecoo nácta léenaa Jesús yáaca. ⁵⁶ Táshia Jesús wárruactau liácoo jini, báawita báawachalacani, chacáalee júbini

rícula, o chacáalee rícula o bacháida lícu, najéda náa'a bálineneeco bináawala ya namésuda Jesús wówa nadúnuque'e líbala númacua nácu; ya quinínama nadúnuenai linácu namáacau sáica nayái.

7

Liá'a wáneerri casácula washiálicuerri (Mt 15:1-20)

¹ Narrúniu lirrú fariséoca Jesúsru, náajcha náa'a áabi quéewidacani ley shínanaaca ínuenai Jerusalén néenee. ² Náani, nacába'inaa néenaa náa'a Jesús shínaa éewidenaicoo, náaya nacáaji sáculau, liwówau'i limáca, jócu nabádeda nacáajiu éerri jútainchu, natáania máashii nanácu. ³ Jiníwata náa'a fariséobini ya quinínama judíobinica nasíguia naméda nawítee báinacu sáimi, jócani íya jócta nabádeda nacáajiu léjta arrúnaa nabádedacani. ⁴ Ya néejo'inau nawéniqui téjica, jócau íya jóctanaa nabádeda icáajiu libéecha. Ya lécchoo nawáalia íchaba áabi wíteeshi, léjta nabádedau báasu, náa'a jáarru, náa'a mulíquia jíarru shínaa ya náa'a camaca. ⁵ Táda, náa'a fariséobini ya náa'a quéewidacani ley shínaa nasáta néemiú Jesús:

—¿Táda jishínaa éewidenaicoo jócani síguia naméda nawítee báinacu sáimi, jócta náaya nacáajiu masáculai?

⁶ Jesús éeba'ee nayá:

—Sáicai litáania nácu liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaíasca ishínaa chámai wítee, litána'inaa linácu: 'Líeni chacáalee nanúmayu natáania nanácu sáica, ne nawówa déecuchai ya núcha, jócani éemi nulí.

⁷ Jiní sírbiani naméda culto nulí,

nashínaa néewidacala washiálicuerri wánacaala.'

⁸ Táda iyá imáaca liá'a Dios bánuani namédacala, quéewique'e nasíguia naméda nawítee báinacu sáimi washiálicuerri shínaa.

⁹ Léccchoo limá nalí:

—Quéewique'e nawáalia mamáarraca naméda nawítee báinacu sáimi, iyá bésuneneu liwícau liá'a Dios bánuani imédaca. ¹⁰ Táda Moisés ma: 'Caníinaa jicába jisálijinau ya jítúwa', ya liá'a mándisierrri jisálijinau ya jítúwa, éewerri máanalica. ¹¹ Ne iyá imá yáawacaala báqueerri washiálicuerri éewerri limá lisálijinaarru o litúwarru: "Jócu nuéwa nuyúda jiyá, jiníwata quinínama liá'a nuwáalianica 'corbán' (liwówau'i limáca, fréserrri Diosru)"; ¹² ya léccchoo yáawacaala tánashia máirri líeni jái jócai arrúnaa yúda jisálijinau o jítúwa. ¹³ Chái líerra iyá quiní wéni liá'a Dios bánuanica liyú liá'a naméda liwítee

báinacu sáimi liá'a ibésunaidani irrú wáacoo. Ya iméda áabata íchaba méenaami áabenamai.

¹⁴ Jáiwa Jesús máida chóniwenai ya limá:

—Éemi nulí quinínama ya yáa léenaa éemica: ¹⁵ Jiní liá'a wárruerricoo bináaweji (íyacaishi wáyanica) léewa máashii liméda chóniwenai. Liá'a liérricoo washialicuerrí wówa lícúeji liyáwa wáneerri máashii chóniwenai. [¹⁶ Iyá wáalenee iwíbau éemiu.]

¹⁷ Quéecha'inaa Jesús máaca chóniwenai ya liwárroo cuíta lícula, lishínaa éewidenaicoo nasáta néemiu liyá linácu liáni léewidauca. ¹⁸ Liyá ma nalí:

—¿Cha iyá lécchoo jócai yáa léenaa? ¿Jóca yáa léenaa éemi quiní liá'a wárruerricoo bináawe éewa máashii liméda chóniwenai, ¹⁹ táda jócai wárroo wówashí rícula, jócta yáawaishi rícula, quéewique'e liáwinaami lijiácoo tácaishi yúcha?

Liyú liáni léewidauca liwówa limá quinínama íyacaishi masáculani. ²⁰ Limá lécchoo:

—Liá'a jiérricoo washialicuerrí yúcha, ta liyá méderríu casáculai liá'a washialicuerrí. ²¹ Táda lirrícueji, liwówa limáca, nawówa licuéji náa'a washialicuenaica, najiáu náa'a máashiini ínuerri nawíta lícu, máashii namédani náinaayu, náa'a nédishi, cáinuacabini, ²² náa'a báawachala línu yúchau, wówairri lirrúwoo quinínama, náa'a máashiicaica, liá'a cháluedacalashi, náa'a ísadenecoo naméda máashii, cadéni cába áabi shínaa, náa'a númashi yúwica, sáictai cábacoo áabi yúcha, ya cháucta liwítee pénsaca. ²³ Quinínama náani méenaami máashiinica jiáneu narrícueji ya naméda máashii chóniwenairru.

*Báquetoo báawatau ébidechoo Jesús nácu
(Mt 15:21-28)*

²⁴ Néenee lijiáu Jesús lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro. Liwárroo áabai cuíta rícula, jiní liwówaini yáa léenaa; ne jócai léewa libáyacoo. ²⁵ Madéjcanaa ruá léenaa rutúwa ruá'a báquetoo miyácauca wáalechoo áabai espíritu casáculai, ruyá ruáni ínetoooca ruínu rutúyacoo Jesús íiba néeni. ²⁶ Ruá'a ínetoo áabai cáinabi báawata ítesana, yéechoo sirofenicia rícu. Néenee ruáu, ya rusáta bájiala Jesús quéewique'e lijéda rumíyacaula yúcha liá'a demonioca. ²⁷ Ne Jesús ma rulí:

—Jída náaya quéecha náa'a néenibica náa'a judíobinica, jiníwata jócai sáica néda náucha páani náa'a néenibica náaque'e nalí náa'a áulica, náa'a báawacha sánaca.

²⁸ Ruyá ruéeba liúchani:

—Jajá, nuwácali, ne cáashia áuli íyene mésa yáajaba lítabi náidani cáacoo náa'a néenibica.

²⁹ Jesús ma rulí:

—Jiyá táaniechoo sáica; jéewa jiácowai. Liá'a demoni-oca jái jiácoo jimíyacaula yúchai.

³⁰ Jái'inaa ruínu rúbana néerrau, ruínu rumíyacaula cama íta'aa, ne demonio jái jiácoo rúchai.

Jesús chúni báqueerri jócai éemi ya jócai táania

³¹ Jesús éejoo lijiácoo lítacha liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro, ya libésunau Sidón, ya náa'a chacáalee yáaine lirrícu liá'a cáinabi jí'ineerri Decápolis, línu Galilea shínaa manúa néerra. ³² Néeni naínda lirrú báqueerri jócai éemi ya jócai táaniaca, ya nasáta liúcha lichánaque'e licáajiu linácu.

³³ Jesús téé báawachala, náucha náa'a chóniwenaica, liníqui licáaji shíwianaa liwíba rícu, ya jáiwa lérrueyu lidúnu línane. ³⁴ Jáiwa, licába áacairra, léjueda licálesau máanui ya limá lirrú liá'a washiálicuerrica: “¡Efata!” (liwówa limáca, “¡jiméecu!”).

³⁵ Liyáalimi, liwíba liá'a jócani éemi liméecuwai, ya línane máacau sáica léewa litániacai sáicai. ³⁶ Jesús bánua nayá jiní éecharru náiiwani; ne áawita libánua jócubecha náiiwani, mawí náiiwadedaca. ³⁷ Bájialai nacáarrudacoo nacábaca, namá: “Quíninama liméda sáicai. ¡Cáashia léewa liméda náa'a jócani éemi néemique'e ya náa'a jócani táania natáaniaque'e!”

8

Jesús yáa cuatro mil chóniwenai íya
(Mt 15:32-39)

¹ Áabai éerri báaniu náawacau íchaba chóniwenai ya jiní nawáalia náaya'inaaca, Jesús máida lishínaa éewidenaicoo ya limá nalí:

² —Nusíntia carrúni jináata náani chóniwenai, jiníwata jái matálíi éerri nayá nuájcha áani ya jiní wáaliani náaya'inaa. ³ Ya nubánuacta nayá jiní náayaca nábana néerrau, néewa májina nayá iníjbaa lícu, jiníwata áabi ínuene déecucheji.

⁴ Lishínaa éewidenaicoo néeba liúcha:

—¿Ne chíta quéewoo wáa náaya áani, jinícta yéerri?

⁵ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia iyá jíni?

—Siete —néeba nayáni.

⁶ Néenee libánua nawáacoo náa'a chóniwenaica cáinabi rícu, liwína licáaji rícu náa'a siete páanica, ya néenee liáwinaami liá sáica Diosru, lipúrraidá ya liá lishínaa

éewidenaicoorru, ya nayá jáiwa nashírrida chóniwenai nácu. ⁷ Nawáalia lécchoo jócai íchaba cubái rími; Jesús yá saícai Diosru nanácu, ya lécchoo libánua nashírrida. ⁸ Quíninama náayaca cáashia namáacacoo cáawaina, ya újnibii cashiámui siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ⁹ Náa'a iyeneca urrúnini yáca cuatro mlru. Jáiwa Jesús líiwa lináwau, ¹⁰ liwárroo lancha rícula lishínaa éewideneu yáajchau, ya liáu liá'a cáinabi jí'ineerri Dalmanuta.

Náa'a fariséobini nasáta áabai señal jócai nacába cáji
(Mt 16:1-4; Lc 12:54-56)

¹¹ Náiinu náa'a fariséobinica naméda yáacacoo Jesús yáajcha. Ya quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, nasáta liúcha limédaque'e áabai jócai nacába cáji, quéewique'e néeneda yáawacta Dios bánuajani. ¹² Jesús léejueda licálesau máanui ya limá:

—¿Táda nasáta náani chóniwenai áabai jócai nacába cáji? Nuyá yáawai numáca irrú jiníminaa numédani icába.

¹³ Néenee limáaca nayá, ya léejoo liúrrucocoo lancha rícula liáu bajiála manuá.

Éewidacaishi jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica
(Mt 16:5-12)

¹⁴ Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha namíya máecha natée iyacaishi, ya bánai rími báshida páani nawáalia lancha rícu. ¹⁵ Jesús íiwa nalí:

—Icába, yúchau liá'a levadura fariséobini shínaaca ya lécchoo liá'a Herodes shínaaca.

¹⁶ Ne jócu náa léenaa néemi Jesús wówaini limáca, náa'a lishínaa éewidenaicoo Jesús yáajcha, natáania'ee nalí wáacoo:

—Limá walí liáni jócala waínda páani.

¹⁷ Jesús yáa'inaa léenaa, limá nalí:

—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¿Újnibii jócai yáa léenaa éemica jiní yáaca léenaa? ¿Iwáalia iwíteu cabálini wérri? ¹⁸ ¿Iwáalia ituúu ya jócai icábaca, ya iwíba jócai éemi? ¿Jócu édacaniu? ¹⁹ Quéecha'inaa nuchújida cinco páani nanácu náa'a cinco mil washíalicuenai, ¿chíta máanaba canasta cashiámui lishídami yáawacaida jíni?

Nayá éeba:

—Doce.

²⁰ —Ya quéecha'inaa nuchújida náa'a siete páani nanácu náa'a cuatro mlca, ¿chíta máanaba canasta cashiámui yáawacaida jíni?

Nayá éeba:

—Siete.

²¹ Néenee limá nalí:

—¿Újnibii jócu yáa léenaa?

Jesús chúni báqueerri matuíyii lirrícu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida

²² Liáwinaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo náinu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Betsaida, néenee náinda lirrú báqueerri matuíyii nasáta liyá nawówa yáajchau lidúnuque'e linácu, lichúnique'ini. ²³ Néenee Jesús wína licáaji nácu liá'a matuíyiica lijéda báawachala chacáalee yúcha jíni. Néenee liwísa lituí ita'aa lichánaa náa'a licáajicoo linácu lisáta léemiú liyá áicta léewani licábaca já'a. ²⁴ Néenee licába liá'a matuíyiica limá'ee:

—Nucába washíalicuenai újnini áicubaca ne jíneneu.

²⁵ Néenee Jesús chánaa náa'a licáajicoo lituí ita'aa báníu néenee liwána licábacai. Néenee lichúniwai liá'a matuíyiica licába quinínama jucámarranaa. ²⁶ Néenee Jesús bánua líbana néerra jíni limá lirrú:

—Ojiwárruau chacáalee rículajoo, jíni jíiwanirru néerrajooni.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesías

(Mt 16:13-20; Lc 9:18-21)

²⁷ Liáwinaami líeni, Jesús ya lishínaa éewideneu náau náa'a chacáalee júbini lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaa. Iníjbaa lícu Jesús sáta léemiú lishínaa éewidenaicoo:

—¿Tána namá náa'a chóniwenaica tánashia nuyá?

²⁸ Nayá éebani:

—Áabi ma jiyácala liá'a Juan Bautista, áabi ma jiyácala liá'a íiwaderri Dios chuáni báinacu Elías, ya áabi ma jiyácala báqueerri néenaa náa'a éewidenai Dios chuáni báinacumi.

²⁹ —Ya iyá ¿tánashia imá nuyái? —lisáta nayá.

Pé'eru éeba liúcha:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani liméda saícai chóniwenairru.

³⁰ Ne Jesús bánua nayá jócubeecha natáania linácu, liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íiwadeda limánalicau

(Mt 16:21-28; Lc 9:22-27)

³¹ Jesús chánau léewida nayá, Nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca arrúnai'inaa carrúni jináata'inaa médacoo bájjala, ya nacháani nuyá náa'a salínaica, náa'a sacerdotébini wácanai ya náa'a quéewidacani ley shínaa. Limá nalí, nuyá náinuani'inaa, ne matálii éerri rícula

nucáwiau joo. ³² Liáni líiwani nalí jucámarranaa. Néenee Pé'eru téé liyá báawachalani ya licáitacani. ³³ Ne Jesús linácuau, licába nalí náa'a éewidenecoo ya licáita Pé'eru, limá lirrú:

—¡Jidánau núcha, Wawásimi! Jiyá jócai cába léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta washiálicuenai cábau'u.

³⁴ Jáiwa Jesús limáida náa'a lishínaa éewidenaicoo ya chóniwenai, ya limá:

—Tánashia wówairri limédacoo nushínaa éewidenaicoo, limíya máecha liyá jájiu, liánaida lishínaa cruz ya jiáu nušhiirricu. ³⁵ Jiniwata liá'a wówerri liyá léjta liwítee wówau'u, jócuminaa línu licáwicau sáica Dios yáajcha; ne liá'a yúquerri licáwicau nunácueji ya linácueji liá'a chuánshi wásedeerrica, liwásedaminau joo.

³⁶ ¿Tána lisírbia washiálicuerrirru ligáanacta quinínama éerri, ya liúcacta licáwicau Dios yúcha báawachala? ³⁷ Jini éeneerri washiálicuerrica lipáida quéewique'e liwáalia licáwicau Dios yáajcha. ³⁸ Áicta áabi báini nunácueji ya nushínaa chuánshi nácueji nanáneewa náani chóniwenai jócani éebida ya mamáarraca cajíconaani, cha lécchoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa nucába liyá, jáicta nuínu nusálijinaa balíbalicta lichúnicayu ya nuájcha majíconaani náa'a ángelbini.

9

¹ Jesús lécchoo limá nalí: Numá irrú yáawaiyi néenaa náani yáaine áani nunáneewa jócani'inaa máanali cáashia nacába liá'a Dios wánacaalaca línu lidánaniyu.

Jesús bawachactau

(Mt 17:1-13; Lc 9:28-36)

² Seis éerri liáwinaami, Jesús yáu áabai dúuli áacai ítala, litée liájcha yáu Pé'eru, ya Santiago ya Juan. Néeni, nanáneewa, libáwachau licábacanau liá'a Jesúsca.

³ Líbala náawerriu quirrámini, cabálai wéerri quinínama yúcha liá'a nabádedaniquictani. ⁴ Jáiwa nacába Elías ya Moisés táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁵ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, ¡sáicai wéerri wayá áani! Waméda matálii cuíta rími: áabai jirrú sái'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁶ Jiniwata náa'a éewidenaicoo cáarrudenaiu, ya Pé'eru jócai liá léenaa liá'a limáni liyáca. ⁷ Liyáalimi, áabai sáanai yúrrucoo nanácu catámuana. Jáiwa áabai chuánshi, jiáu sáanai íbeji limá'ee: “Léewa nucúlee caníinai nucába líeni, éemiu lirrú”. ⁸ Liyáalimi,

nacába'inaami natéejiu, jiní nacábani náajcha, Jesús bácai rími.

⁹ Nácula náurrucoo náacoo dúuli ítacha, Jesús yáarra nayá jócubeecha náiiwadedá nayá áabi rúni liá'a nacábanica, cáashia Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanali íibicha. ¹⁰ Linácu jiliéni nawáliadani nawíta lícuu, áawita nasáta néemiu nayá jájiu tánashia léji liá'a licáwiacoo máanalini íibicha. ¹¹ Nasáta'ee néemiu Jesús:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elíasca'ee arrúnai íinu quéecha nácu?

¹² Néenee léeba nachuáni:

—Yáawaiyi arrúnaa Elías íinu quéecha nácu, liyáminaajoo lichúni quinínamani. Tándawa namá náa'a cáashtaca arrúnaacala Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca carrúni jináatayu ya nacháani nuyá. ¹³ Ne nuyá ma irrú Elías jái íinucái, ne nayá naméda liájcha léjta nawówau, léjta litánau'inimi limáyu'u linácu cháa.

Jesús chúni báqueerri icúulirrijui wálierri espíritu máashii

(Mt 17:14-21; Lc 9:37-43)

¹⁴ Quéecha nácu'inaami néejoocoo náacoo nayáctala náa'a áabi néenaaca éewidenaicoo Jesús yáajcha, náiiinu nanácu íchabani wérrí chóniwenai natéeji, ya áabi quéewidacani ley shínaaca méda yáaqueneu nayá náajcha. ¹⁵ Ne nacába'inaami Jesús, quinínama nacánacau natáa lirrú nacáarrudacalau. ¹⁶ Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Tána ijútau iméda iyá náajchai?

¹⁷ Ne báqueerri yáairri liyá néeni léeba:

—Quéewidacai, nuínda nucuúuleu áani, wáaleerri áabai espíritu máaquerri liyá machuáni. ¹⁸ Táshia nácuha liyácta jíni, liá'a espíritu liwínani liúcani cáinabi rícula; ya cacáli jiáu liwálicueji, liwána liá'a muéda léu, ya limáacau cadácani. Ne nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha najédaque'e liúcha liá'a espírituca, ne jócai néena. ¹⁹ Jesús éeba'ee:

—¡Chóniwenai jócani éebida! ¿Cachálita arrúnaa nuyá yáajcha mamáarraca jíni? ¿Cachálita arrúnaa nuwánta yáajcha jíni? Índa lierra icúulirrijui máyala áani.

²⁰ Néenee natée liá'a icúulirrijui Jesúsru. Ne quéecha'inaami espíritu cába Jesús, liwána icúulirrijui cúcunacoo, jáiwa licáu cáinabi rícula liwówanaanicoo cacálibee jiáu liwálicueji. ²¹ Jesús sáta léemiu lisálijinaa:

—¿Cachálitami liwáalia cháiqui jilierra?

Lisálijinaa éeba:

—Rícue samálitaqui jíni. ²² Ya íchabachu liérta espírituca liúcani chichái ricúla ya shiátai yáacula, línuaque'ini. Jéewacta jimédacani walí, carrúni jináata jicába wayá ya jiyúda wayá.

²³ Jesús má'ee lirrú:

—¿Chíta 'Jéewacta jimédacani'? ¡Quínama éewacoo lirrú liá'a éebiderri nunácu!

²⁴ Néenee lisálijinaa liá'a icúulirrijuica limáidada:

—Nuyá éebiderri. ¡Jiyúda nuéebida mawí!

²⁵ Jesús cába'inaami náawacacoo íchaba chóniwenai, licáita liá'a espíritu máashii, limá'ee:

—Espíritu jócai índa táaniaca ya mawíbai nuyá wána jijíacoo liúcha liérta icúulirrijuica ya ujéejoo jiwáruacoo linácu mawíá.

²⁶ Liá'a espíritu limáidada, liwána icúulirrijui cúcunacoo. Jáiwa lijíáu liúchai, limáacani jicá'a máanali, tánda íchaba ma máanalicalani. ²⁷ Ne Jesús wína licáají nácu, libárruedaque'ini; jáiwa libárroo liá'a icúulirrijuica.

²⁸ Néenee Jesús wárrroo áabai cuíta licúla, jáiwa lishínaa éewidenaicoo sáta néemiu liyái nayá bítau:

—¿Tánda jócu wéena wájéda liérta espírituca?

²⁹ Ne Jesús éeba'ee:

—Liéni demonio cháica'a jíáirriu bácai oración ya ayúnouy.

Jesús úiwadeda chámaichu limáanalicau

(Mt 17:22-23; Lc 9:43-45)

³⁰ Quéecha'inaami náacoo chéni, nayáctami nayáca nabésunau Galileai. Ne Jesús jócai liwówai áabi yáa léenaa táshia nayá jíni, ³¹ jiniwata éewiderri liyá lishínaa éewidenaiu liájcha. Limá'ee nalí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nayá nalí náa'a washiálicuenaica, ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálie éerri ricúla nucáwiauujoo máanalicai yúcha.

³² Ne nayá jócai náa léenaa néemica liúcha cáarru nasáta néemiwani.

¿Tánaji liá'a mawíyii cawénica?

(Mt 18:1-5; Lc 9:46-48)

³³ Néenee náinu chacáalee jí'ineerri Capernaúm. Nayá'inaami cuíta ricúla, Jesús sáta léemiu nayá éewidenaicoo liájcha:

—¿Tána ijútau yáacoo iníjbaa lícui?

³⁴ Ne jáiwa manúma nayái, jiníwata iníjbaa lícuu jútenaiu náinuca tánashia mawí cawénii wérrí náiiibicha.

³⁵ Néenee Jesús liwáawai, limáida náa'a doceca, limá nalí:
—Tánashia wówerri quéecha nácu, arrúnai'inaa náishiirricuu quinínama yúcha, ya lishírrueda nalí quinínama.

³⁶ Jáiwa libárrueda béewami nalí báqueerri samálita, jáiwa liwína liná licúlau jíni limá nalí:

³⁷ —Tánashia ríshibierrí nují'inaa nácu báqueerri samálita léjta líeni, ríshibierrí nuyá; ya liá'a ríshibierrícta nuyáni, jócai bábaujta lirríshibia nuyá, ya lécchoo liá'a bánuerri nuyá.

Ne liá'a jócaicta yáa wajúntani, yáairri wáajcha
(Mt 10:42; Lc 9:49-50)

³⁸ Juan má'ee lirrú:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jéderri demonio jijí'inaa nácu, ne jócaica wáajcha sái jíni, jáiwa waprúbibia liúcha jíni.

³⁹ Jáiwa Jesús éeba'ee:

—Jócai iprúbibia liúchani, jiníwata liá'a méderri jócai nacába cáji nují'inaa nácu, jócai éewa litáania máashii nunácueji. ⁴⁰ Ne liá'a jócaicta ya wajúntami, yáairri wáajcha. ⁴¹ Matuínaami tánashia yáairri írra áabai báasu shiátai iyá Cristo shínaaca, yáawai numá irrú liwáaliaminaa liwéníujoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula
(Mt 18:6-9; Lc 17:1-2)

⁴² “Matuínaami tánashia wáneerri nacáacoo jíconaashi rícula náani áabi júbini éebidenai nunácu, Dios cástigaa liyá, saíctami náuca manuá yáaculani áabai íiba wérrí liwánacoo nabájini linácula. ⁴³ Ne jicáajiquicta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerrí jicáajiu; saícai jiwárruacoo macáaji áacairra, ne jócubeecha chámai jicáajiyu jiáu jibárruacoo infierno rícula, chaléeni jóctala chichái éewa lichácacoo. [

⁴⁴ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.] ⁴⁵ Ne jíibacta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerrí jíibau; saícai jiwárruacoo áacairra macáwa, ne jócubeecha chámai jíibayu jiáu jibárruacoo infierno rícula. [

⁴⁶ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácáu.] ⁴⁷ Ne jituícta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jijédanica jituíu; saícai jiwárruacoo bátui tuíshiyu Dios wánacaalactaca rícula,

ne jócubeecha chámataui jituíyu jicáu infierno ricúla.
 48 Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.

49 “Jiniwata quininama mináajoo nasálau chicháiyu, liwówau limáaca arrúnaa wabésunacoo íchaba cacháninai íbeji. 50 Iwiduma saícai; ne jáicta majúwacani, ¿chíta quéewau éewa iwána lisírbia bániu jini? Iyá léjta iwiduma saícaica, saíca iyá iyáwaacoo.”

10

*Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca yáacau
 (Mt 19:1-12; Lc 16:18)*

1 Jesús jiáu Capernaúm néenee, jáiwa liáu Judea shínaa cáinabi ítala, cáiwia jiáctejcoo Jordán shínaa cáinabi ítala. Néeni néejoo náawacacoo lirrú náa'a chóniwenaica, jáiwa léejoo léewida nayái léjta limédau'uni séewirrinaa.
 2 Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e néeneda nacába wáni, nasáta néemiu wáni washiálicuerri léewacta limáaca línu, léjta wawítee báinacu. 3 Jáiwa léeba nachuáni:

—¿Tána Moisés bánua imédacai?

4 Namá'ee:

—Moisés máca néewaca namáaca naníinai, liá nalí áabai cáashta namáaca yáaca'inau.

5 Néenee Jesús ma nalí:

—Moisés yáa irrú lierra wánacaalashica liyá júrricacala iyá. 6 Ne quéechanacu'inaami Dios quénuda cáinabi, Dios quénuda washiálicuerri ya ínetoo, 7 Linácu jiliéni washiálicuerri shírriu lisálijinaa yúcha ya litúwa quéewique'e cáinu liyá. 8 Ne nayá chámata léjta chóniwenaica áabaiminaa nayája. Chá'a jóca chámata nayá mawiájani bácaicai. 9 Linácue jiliéni liá'a washiálicuerrica jócai éewa lishírrica liá'a Dios rúndanica.

10 Jái'inaami nayá cuíta rículai lishínaa éewidenaicoo sáta néemiu liyá linácue jiliéni. 11 Jesús má'ee nalí:

—Tánashia liá'a máaquerri línu ya licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii línayu runácula ruá'a quéecha nácu sámica. 12 Ya ínetoo máacta rúneerriu ya rucásau báqueerri yáajcha, cháí cábacanaa ruméda ruínayu máashii.

*Jesús yáa saícai nalí náa'a sáamanaica
 (Mt 19:13-15; Lc 18:15-17)*

¹³ Natée Jesúsru áabi sáamanai lidúnuque'ini; ne náa'a éewidenaicoo jáiwa nacáita náa'a téenei lirrúni. ¹⁴ Jesús cába'inaami jini liáni, íwirri liwówa ya limá nalí:

—Imáaca sáamanai ínu nulí, ya u'ipróbibia núchani, jiniwata náa'a éebidenai Dios nácu, léjta náani sáamanaica, jócai éewa náinuminaa Dios néerra. ¹⁵ Yáawai numá irrú jócta éebida Dios nácu léjta náani sáamanaica, jócai éewa liwárroocoo néerra.

¹⁶ Jáiwa linácuda limá licú sáamanai, jáiwa liá nalí saícai nayái lichánaa licáajiu nanácu.

Báqueerri washiálicuerri rícuerri táania Jesús yáajcha (Mt 19:16-30; Lc 18:18-30)

¹⁷ Jái'inaa Jesús jiáu liwína liájabau, báqueerri washiálicuerri cánacau línuca litúyau lirrú, lisáta léemiu jini limá lirrú:

—Quéewidacai saícai, ¿tána arrúnaa numédacai quéewique'e nuyá Dios yáajcha mamáarraca?

¹⁸ Néenee Jesús ma lirrú:

—¿Táda jiá nuji'inaa saícai? Jini saícai, bácai Dios. ¹⁹ Jiá léena náa'a Dios wánacaalau'uca: 'Ujínua; Ujimá báquetoo yáajcha jínu yúchau, (ujimá báqueerri yáajcha jínirri yúchau lécchoo); ujinédu; ujiméda jinúma yúwicau báqueerri nácuca; ujichálueda; cawáunta jisálijinau ya jitúwa lécchoo.'

²⁰ Néenee limá Jesúsru liá'a washiálicuerrica:

—Quéewidacai, quinínama liáni numédani icúulirrijuicteji nuyá.

²¹ Néenee Jesús cába lirrú canínaa licába liyái limá lirrú:

—Cháucta jirrú áabai rími mawí: Jiáu, jiwénda quinínama liá'a jiwáalianica ya jiá nalíni náa'a carrúni jináatanica. Jiwáaliaminaa méenaami chaléeni áacairrajoo. Néenee jínu jijnanicoo nuájcha.

²² Néenee liá'a washiálicuerrica, linísa'inaa léemi liá'a Jesús máni lirrú, liúrrucueda liwówau liáwai máashii wérrica liwówa yáacoo, bájalaca rícuerricani.

²³ Néenee Jesús cába náa'a lishínaa éewidenaicoo yéenaí litéjei limá nalí:

—¡Tráawajui wérrí nalí náa'a rícubinica nawárrua'inou Dios wánacaalactalaca!

²⁴ Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo nacáarrudau néemi lichuáni, ne Jesús éejoo limá nalí:

—Nuéenibi, ¡tráawajui wérrí nalí náa'a máaquenai nawówau warrúwa nácu nawárrua'inou Dios wánacaalactalaca! ²⁵ Tráawajui mawí báqueerri rícuerrirru liwárrua'inou Dios wánacaalactalaca liúcha

léjta áabai caméeyu jócai éewa libésunacoo ishídui tuí rícueji.

²⁶ Néenee nacárrudau wérrí néemicani namá'ee nalíwaacoo:

—¿Yáawaicta líani, tána éewa líinu Dios néerra?

²⁷ Néenee Jesús cába nalí limá nalí:

—Chóniwenai jócai néewa naméda líani, ne Dios, léewaca liméda, ne Dios léewaca liméda quinínama.

²⁸ Jáiwa Pé'eru ma lirrú:

—Wayá wamáacani quinínama liá'a wawáaliamimica, quéewique'e wéewa wasíguia jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee:

—Ne yáawaiyi namá irrú matuínaami máaquerricta nunácueji o nuchuáni nácueji sálwerrica limáacacta líibanau, o léenajinai, o léenajetoo, o litúwa, o lisálijinaa, o léenibi, o cáinabi, ³⁰ lirríshibiaminaa lirrícu liéni éerrica, cien cuíta yúcha mawí, léenajinai, léenajetoo, litúwanai, léenibi ya cáinabi, báawita namúrru iyá namédaque'e irrú máashii; ya liá'a éerri ínuerrica iwáaliaminaa cáwicashi jócai amáarra. ³¹ Ne íchaba náa'a chóque'e cawéninica, nayáminaa mawénini'inaa; ya íchabaminaa chóque'e náa'a mawéninimica, nayáminaa cawénini'inaa.

Jesús úiwadedeerri matálichu máanalicala'inaa liyá
(Mt 20:17-19; Lc 18:31-34)

³² Ná'eewoo Jerusalénra, Jesús jínerríu éewidenaicoo béecha. Ne nayá cáarrudenaiu, ne náa'a yáainecoo líshíirricu cáarruni. Jesús éejoo limáida náa'a doce éewidenaicoo báawachala, jáiwa líiwa nalí liá'a libésuna'inaacoo. ³³ “Léjta icábau'uni, wayá yáaineu Jerusalénra, chaléeni nuyá Washiálicuerri Dios Cúulee'inaaca néntregaani'inaa nuyá nalí náa'a sacerdotébini wácanaica, ya nalí náa'a quéewidacai ley shínaa, nawánaminaa náinuacojoni nuyá, ya néntregaaminajoni nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca. ³⁴ Nacáidaminaa nuyájoo, nawísadaminaa nuyá, náinuedaminaa nuyá ya náinuaminaa nuyájoo; ne matáli éerri yáwinaami nucáwiaminaujoo máanalicalí yúcha.”

Santiago ya Juan sátenai áabai sáicai
(Mt 20:20-28)

³⁵ Santiago ya Juan, Zebedeo éenibi, narrúniu Jesúsru namá'ee lirrú:

—Quéewidacai, wawówai jiméda walí áabai sáicai wasátani'inaa jiúcha.

³⁶ Ne lisáta léemiu nayái:

—¿Tána iwówai numéda irrúi?

³⁷ Namá'ee lirrú:

—Jimáca walí jiwána wawáacoo jiwánacaalactaca balibalictaca báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri apáulicueji.

³⁸ Jesús éeba'ee:

—Iyá jócai yáa léenaa isátanica. Nuyá carrúni jináata'inaa namédaca ya náiinua nuyá. ¿Iyá éenaa iméda carrúni jináata ya máanali iyá léjta nuyá?

³⁹ Jáiwa néebai:

—Wéenani.

Jesús má'ee nalí:

—Iyá carrúni jináatani namédaca ya máanali iyá léjta máanali nuyá; ⁴⁰ Ne iwáayu'inou sáicaquictejica o apáulicueji, jócai nutóca nuá irrú, ne náa'a nusálijinaa wínani quéecha, náwa wáaine'inou néeni nárra.

⁴¹ Quéecha'inaami néemicani náa'a áabi diez éewidenaicoo, jáiwa íwirri nawówai Santiago yáajcha ya Juan. ⁴² Ne Jesús máida'ee nalí limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náibi náa'a jócani éebida, aí wánacaleerri nayá já'a mawí máanui cábacoo náucha, ya náa'a máanuini cábacoo áacai nacábacoo áabi yúcha. ⁴³ Ne íbicha jócai éewa chácaarra. Báawacha wáucha, iyá, liá'a wówerri máanui limédacoo íbicha, arrúnaa lisírbia quinámarru. ⁴⁴ Ne liá'a íbicha wówerri limédacoo cawényu arrúnaa lishírrueda áabirru. ⁴⁵ Jiníwata Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuca jócai nasírbia nulí, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jíconaa.

Jesús chúni Bartimeo matuíyica

(Mt 20:29-34; Lc 18:35-43)

⁴⁶ Liáwinaami Jesús ínu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Jericó náajcha náa'a lishínaa éewideneu. Jáyaali najiáu Jericó rícula, íchaba chóniwenai yáajcha, néenee báqueerri matuíyii jí'ineerri Bartimeo, licúulee liá'a Timeoca, wáairriu liyáca injbaa éemanacu sáteerri warrúwa chóniwenai yúcha. ⁴⁷ Léemi'inaa liyáca Jesús Nasaret sái, néenee limáida liá'a matuíyica limá'ee:

—¡Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁸ Néenee íchaba cáita liyá quéewique'e manúmata liyáca, ne limáidada danáanshiyu mawí:

—¡Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁹ Néenee Jesús bárruawai limá'ee:

—Imáida lirrú.

Néenee namáida lirrúi matuíyica namá lirrú:

—Cadánani, jiwówa, jibárroo, limáida jirru liá'a Jesúsca.
⁵⁰ Néenee liúca lishínaa sábanawai léjta ruana liá'a Bartimeoca léenu libárruacoo línu Jesús néerra. ⁵¹ Néenee Jesús sáta léemiu jini limá lirrú:

—¿Tána jiwówai numéda jirruí?

Liá'a matuíyica limá Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai nucábaca báaniu.

⁵² Néenee Jesús ma lirrú:

—Jéewa jiácuwai. Nunísa nuchúni jiyái jéebidacala nunácu. Madéjcanaa léewa licábaca liá'a matuíyica láu Jesús yáajcha iníjbaa lícui.

11

Jesús wárroo Jerusalénra

(Mt 21:1-11; Lc 19:28-40)

¹ Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, á'a chacáalee Betfagé ya Betania rícu, urrúni lirrú liá'a Olivos shínaa awácaca, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo, ² limá'ee nalí:

—Yáayu'u áabai chacáalee píitui rími júntami, iwárruaminau néerrajoo ínuminaa áabai burro bájerriu, jini írracajiu íta'aa újnibii. Iwásedani ya ta índaque'e jini. ³ Ne áabi sáacta néemi iyá tánda imédani, imá nalí wawácalirru náani, ne liyáalimin léējuéda irrújoni.

⁴ Jáiwa náawai, náinu linácu liá'a búroca cáaye rícu, bájerriu cuíta núma lícu, jáiwa nawáseda jini. ⁵ Áabi yáaine nayá néeni nasáta néemiu nayá:

—¿Tána imédai? ¿Tánda iwáseda líarra búroca?

⁶ Ne néeba nachuáni léjta Jesús máyu'u nalí; jáiwa naínda náacuwai. ⁷ Néenee namáaca náabalau burro íta'aa ta natée Jesúsru jini. Jáiwa Jesús irrau burro íta'aa. ⁸ Íchaba dáquinia náabalau iníjbaa lícu, liá'a Jesús bésunactacoo, ya áabi dáquinia áicuba nácai nawíchua bacháida lícu. ⁹ Ya náa'a yáainecoo libéecha ya líshirricu, namáidada'ee:

—¡Cawéni wérri! ¡Sáicai wérri ínuerri lijí'inaa nácu Wawácali Diosca! ¹⁰ ¡Sáicai wérri línuca liá'a wánacaleerrica, léjta wawérri Davidmi wánacaalactamica lishínaami sáictai wérri! ¡Cawéni wérri Jesúsru áacairra!

¹¹ Jesús wárroo Jerusalénra jáiwa láu templo néerra. Licábadeda litéejiu néenee ta líacoo Betania néerra náajcha náa'a doce éewidenaicoo, níwata jái táicalacai.

Jesús mándisierrri higuera jini íta

(Mt 21:18-19)

¹² Áabai éerri ricúla, najiá'inaamiu Betania rícueji, Jesús síntia ínaaishi. ¹³ Déecucheji licába áabai higuera cabáinai, jáiwa lirrúniwai licába cáactani, ne línu licába liyáwoo libáinaaca, jócala léerdi liá'a lítau. ¹⁴ Néenee limá higuérarrui:

—¡Jiníminaa mawiá éejoo líiya jíta mawiá!
Lishínaa éewidenaicoo néemini.

Jesús yúca templo rícuha náa'a wéndenaica
(Mt 21:12-17; Lc 19:45-48)

¹⁵ Liáwinaami Jesús ínu Jerusalénra náajcha náa'a lishínaa éewidenaicooca. Quéecha'inaa liwárruacuwai (lishínaa patio ítala liá'a) templo máanuica, néenee licába náa'a wéndenai néeni ya náa'a wénenai lécchoo. Néenee ya ta líuca bináawala jíni. Lináawida nashínaa mésa náa'a cámbianai warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai paloma, ¹⁶ jócu línda jiní'eecha bésuneerriu templo rícueji tánashia natéeni. ¹⁷ Néenee léewida nayá limá nalí:

—Jái tánacuwai,
'Núbana jí'inaaminaa cuíta na'óracta'inaa náa'a quinínama chóniwenai yéenai cáinabi íta'aa',
ne iyá médani léjta áabai útawi canédibini shínaa.
(Jesús ma nalí líáni náa'a wéndenaica nachálujedacala chóniwenai.)

¹⁸ Néemi'inaa liá'a Jesús médani náa'a sacerdote wácanai ya náa'a quéewidacai ley shínaa, néenee namúrru chítashia náiiinuau'u'inaa Jesús jíni, cáarruca nacábacani, níwata quinínama chóniwenai cáarrudau néemi léewidacala, sáicta néemi lécchuni. ¹⁹ Ne cataáwaca'inaa, Jesús jiáu lirrícucha liá'a chacáaleeca lishínaa éewidenaicoo yáajcha.

Higuera máataica miiishiyii
(Mt 21:20-22)

²⁰ Manúlacai'inaami néejoo nabésunacoo higuera júntami, jáiwa nacába jíni miiishii lijíchu yáajchau. ²¹ Néenee Pé'eru, lédacaniu bésuneerricoo, limá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jicábate, liá'a higuera jimándisiani miiishiyii.

²² Jesús éeba'ee:

—Éebida Dios nácu. ²³ Ne báqueerri chóniwerri éebidacta liwówa yáajchau Dios nácu éewerri limá lirrú líáni dúulica: '¡Cachéerra, jichánau manúa yáacula!', ya yáawaa léebidaca cháminaa libésunacoo léjta limáyu. ²⁴ Tándawa numá irrú quinínama liá'a isátani Dios yúcha,

éebidani jái ínucai, ya irríshibiaminaajoni. ²⁵ Ne jáicta isáta iyá Dios, ipérdonaa yáacau jáicta máashii imédani irrúwacoo, quéewique'e isálijinaa yáairri áacai liméetuaque'e ijíconaa lécchoo. [²⁶ Ne jóctaca ipérdonaa, chacábacanaa isálijinaa yáairri áacai jócai lipérdonaa ijíconaa lécchoo.]

Liá'a wánacaalacta Jesús shínaa

(Mt 21:23-27; Lc 20:1-8)

²⁷ Liáwinaami liáni néesjoo Jerusalénra. Nácula Jesús jínaniu templo rícu, jáiwa narrúniu lirrúi náa'a sacerdotébini wácanai, náa'a quéewidacai ley shínaaca, ya náa'a salínaica, ²⁸ ya nasáta néemiu wáni:

—¿Tána wíteeshiyu jiúqueda nashínaa náa'a cawéndacani templo rícu? ¿Tána yáa jirru wíteeshi jimédau'inaani?

²⁹⁻³⁰ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Nuyá lécchoo nusáta nuéemiu iyá: ¿Tána bánua Juan Bautístaca, Dios o washiálicuenai? Éeba nulíni. Ne íiwacta nulíni, nuyáminaa lécchoo núiwaminaa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

³¹ Jáiwa nachánau najútacoo nayá wáacoo: “Ne wamácta lirrú Dios bánuani, limáminaaajo: ‘Néenee, ¿ne tánda jóca éebida lirrúi?’ ³² Ne wamácta washiálicuenai bánuani,” íwirriminaa chóniwenai wówa wáajcha, quinínama yáine léenaa yáawaiyii, Juan táania yáawaiyi Dios rícueji. ³³ Jáiwa néeba Jesúsruí:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá chajá'a jóca núíwa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

12

Liá'a licábacanaaca náa'a catráawajaacánica máashiicanica

(Mt 21:33-36; Lc 20:9-19)

¹ Jesús litáania nalí licábacanaayu. Limá'ee nalí: “Báqueerri washiálicuerri liábana uva yánai, jáiwa lirríjcueda litéejii; lichánau lichúni liárrui limédacta'inaa vino, jáiwa libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani quinínama. Néenee liá nalí jíni lishínaa shínaashiwai áabi tráawajadorbinirru, jáiwa liáwai. ² Léerdi'inaami náawaqueda banácali ita, libánua báqueerri lishínaa tráawajadorru yáairri liájcha, lisáta náucha náa'a cáabanacani lishínaa cáinabi ita'aa, léenaa liá'a shínaashi éenaaca banácali ita litócani'inaaca. ³ Ne jáiwa nawína

liyái, náiinuedaque'ini nabánuani cháaji macáaji rícu sái.
 4 Néenee liá'a liwácalica libánua báqueerri léenaa, ne liáni nawánani catúca liwíta nácu ya nacáitadedada liyá.
 5 Libánua báqueerri jáiwa náinua jíni. Liáwinaami libánua áabi íchabani; ya áabi nabásedani ya áabi náinuani.

6 “Újnibii limáacau lirrú báqueerri: Licúulee, caníinai wérri licábaca. Último libánua liyá lipénsaa lirrúwoo: ‘Cájbami cawáunta nacába liáni nucúuleeca.’
 7 Ne namá nalíwoo, náa'a cáabanacánica: ‘Lé'inaa léju liáni ríshibierrí'inaa liá'a máacaderricoo jáicta máanali lisálijinaajoo, wáinuani washínaa áani quinínama.’
 8 Jáiwa'ee nawína jíni, náinua jíni ya náuca jíni limáashiicaimi bináawala banácali yúcha.

9 “¿Ya tána imá irrúwoo tána liméda liá'a liwácali liá'a banácalica? Ya liáminau línuaca náa'a cáabanacánica, liáminaa liá'a banácalica áabirru.

10 “¿Jóca iliá icábau liá'a Dios chuánica? Limáctaca: ‘Cristo léjta liá'a íbaca nacháninica náa'a camédacaica, liyá'inaawa íba chúnsai saícaca.

11 Liáni limédani liá'a Wánacaleerrica, ya wayá cárrudenai.’ ”

12 Néenee náa'a wánacaleenai judíobini nawówai'e natée Jesús preso, jiniwata náaca léenaa liméda licábacanaa nanácula. Ne cáarru nayái chóniwenai nácueji, néenee namáaca jíni, ya náawai.

Linácu liá'a napáidau impuesto
 (Mt 22:15-22; Lc 20:20-26)

13 Nabánua Jesús náa'a áabica fariséobinica ya lishínaa néenaa náa'a Heródesca, quéewique'e nawána limá áabata náucaque'e linácue jíni. 14 Nayá janárra ma lirrúni:

—Quéewidacai, wáa léenaa jimáni yáawaiyi, jócala jínda natée jiwítee jiní cáarrucala jicába chóniwenai, áabenaacala jimédacoo quinínama chóniwenai yáajcha. Jiyá éewiderríu yáawaa léjta Dios máyu'u. ¿Sáicai wérri wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácalirru, o jócta wapáida? ¿Arrúnaa wapáida o jócuwee wapáidani?

15 Ne Jesús, yáirri léenaa nawówaicala naméda lirrú máashii, limá nalí:

—¿Tánda iméda nulí trampa? Índa nulí áabai moneda nucába áani.

16 Natée jíni, ya Jesús ma nalí:

—¿Tána náani léji liérra ya liérra jí'inaa tánerricoo lináni nácu?

Namá'ee néebacani:

—César, romanobini wácali.

17 Néenee Jesús ma nalí:

—Ne yáa lirrú liá'a César tánashia lishínaa, ya Diosru liá'a lishínaa lécchoo.

Ya liá'a léebau náuchani nacáarrudau wérri néemicani.

Liá'a nasátau néemiu linácu liá'a nacáwiactacoo
(Mt 22:23-33; Lc 20:27-40)

18 Néenee náau nacába Jesús áabi néenaa náa'a saduceoca. Namá'ee náani náa'a máanalínica jócani éewa nacáwiacoo mawiá; táda náau nalí namá chá'a:

19 —Quéewidacai, Moisés máacani tánerriu báqueerri washílicuerri máanali cáinui ya jiní licúulee ruájcha ruá'a línuca, liá'a léenajirrica liwínaminaa línu ruá'a máanirriuca, náa'a léenibi jiáinecoo, máaquenaimicoo léenibiyu liá'a léenajirri máanalimica. 20 Wée saícai wérri, áitee já'a siete léenajinai, liá'a quéecha nácu saíca cáserriu, jáiwa máanali jini jócai máaca licúuleu.

21 Néenee liá'a líshiirricusaica licásau ruájcha ruá'a máanirriuca, liyá cháí máanalica jiní máacani licúuleu. Chacábacanaa liá'a báqueerri léenajirri líshiirricusai lécchoo, 22 ya náajcha náa'a sieteca; ne jiní wérri éeneerri limáca licúuleu. Néenee máanali ruá'a línumica. 23 Wée saícai wérri, jáicta rucáwiaufoo, nayá náajcha wáacofoo báaniu, ¿Tánashia néenaa náani rúnirri'inaa náani sieteca yéenaimi ruájcha cásenaimiu?

24 Jesús má'ee nalí:

—Iyá yúquenaiu wérri iyáca, jócala yáa léenaa liá'a tánerricoo ya liá'a Dios wíteeca. 25 Jáicta máanalini cáwiaufoo, náa'a washílicuenaica ya náa'a ínaca jócuminaa nacásau, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yéenai áacairra. 26 Léjta jáicta máanalini cáwiawai, ¿Jócu iliá iyá, liá'a cáashta Moisés tánanimica? Moisés cába'inaami áabai banácali éemacoo liyáca ne jiní bálanaa. Dios má'ee Moisésru: —Nuyá jáa lierra Dios néebidanimi nácu liá'a Abrahámca, ya Isaac ya Jacob. 27 ¡Ya Dios jócai máanalini shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica! Tándawa iwítee wérri iyá yúquerriu liyáca. Dios má'ee chá'a áawita máanalini nayá, cáwiniyaca.

Liwánacaala mawí cawéni wérrica
(Mt 22:34-40)

28 Lirrúniu Jesúsru báqueerri néenaa náa'a éewidenai Moisés chuáni éemerrimi Jesús méda yáacau'u chóniwenai yáajcha. Liá'inaa léenaa Jesús éeba nachuáni saíca, néenee lisáta léemiu jini lécchoo limá'ee lirrú:

—¿Tána náiiibicha náa'a Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha?

29 Ne Jesús ma lirrú:

—Le Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha liáni: 'Israel shínaa chóniwenai, éemite liáni: Wawácali, washínaa Dios, Wawácali Dios bácai rími. ³⁰ Táda arrúnaa canínaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jiwítee yáajchau ya quinínama jidánani yáajchau.' Liyáwa Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha liáni. ³¹ Ya liá'a yéerri líshirricu liá'a Dios wánacaalau'u cawéniica cha léjta liáni: 'Arrúnaa canínaa jicába áabi léjta jiyá jájiu.' Jiní áabai Dios wánacaalau'u mawí cawéniica náuchaja liáni.

³² Néenee liá'a éewiderri Moisés chuáni ma lirrú liá'a Jesúsca:

—Sáicai jimáca, Quéewidacai. Yáawaiyi jimácaa bácai rími Dios, jiní báqueerri mawí liúcha. ³³ Arrúnaa canínaa wacába Dios quinínama wawówa yáajchau, ya quinínama wawítee yáajchau, ya quinínama wacáwica yáajchau ya quinínama wadánani yáajchau. Arrúnaa canínaa wacába wayáccuniu léjta wayá jájiu. Cawénii mawí náucha náa'a cuéshinai wéemani wáa Diosruni, ya quinínama náucha náa'a áabata náindani altar ítala.

³⁴ Jesús cába'inaa liá'a quéewidacai ley shínaaca, léeba liwítee sáicaiyu jíni, néenee limá lirrú:

—Jócai déecucha yáaca Dios wánacaalactalaca.

Néenee náa'a éemenai nayácani, jócu náa'a nawówau nasátau néemiu liá'a Jesúsca.

¿Tána lisálijinaa báiñacu sánami liá'a Mesíasca?

(Mt 22:41-46; Lc 20:41-44)

³⁵ Jesús yéerri liyáca templo rícu éewiderri liyáca, ya lisáta léemiu:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca lécala liá'a Mesíasca néenaa náa'a Davidca? ³⁶ Le Davidja liérra, táanierri Espíritu Santo dánaniyu limá'ee:

'Liá'a Diosca limá nushínaa cawánacaalacai:

Jiwáau nulí sáicaquictejica,

caashia nuwáalia jijnaiyu jiájabalau'.

³⁷ ¿Chíta quéewau liá'a Mesíasca David cúuleequi jiníni, liyá jájiu limáni liwácalica? Náa'a chóniwenai, íchabani néemi nawówa yáajchau Jesús chuáni.

Jesús liá najíconaa náa'a quéewidacani ley shínaaca

(Mt 23:1-36; Lc 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Jesús má'ee já'a léewidacta liyáca: "Itúyau náucha náa'a quéewidacani shínaa leyca, náa'a wówenai namáacoo machénita náabala ya natáaque'e sáica

nawówa yáajchau plaza rícu. ³⁹ Níiwenai yáarrubaishi mawí saícaca sinagoga rícu, ya níiwenai liá'a yáarrushi mawí saítaca ya íyacaishi saícaica. ⁴⁰ Ya néda náabana náa'a máanirrinica, nawówaiyu ta náa'a óraca machéni. Nayá rishíbenai'inaa carrúnatabee máanui mawí."

Ofrenda rushínaa ruá'a máanirriuca ruyá carrúni jináatau

(Lc 21:1-4)

⁴¹ Jesús yéerrite lijúntami náa'acaja náawaquedani rícu warrúwa nachúnique'e liyú templo, licába liyáca náayu'u warrúwa lirrícula. Íchaba rícu bini yáa íchaba warrúwa. ⁴² Jáiwa'ee ruínu báquetoo máanirriu carrúni jináatau, jáiwa'ee ruácaja rícu chámai moneda rími cobre, jiníjtai wéni. ⁴³ Néenee Jesús máida lishínaa éewidenaicoo, ya limá nali:

—Ne yáawaiyi numá irrú ruáni máanirriuca carrúni jináatau yáichoo lirrícula mawí máanui náucha náa'a áabibica; ⁴⁴ ne yáainai quinínama liá'a sóberrerri nali, ne ruyá carrúni jináatau ruáni quinínama carrúni jináataiyu ruyáu'inaa.

13

Jesús úiwadeda linácu liá'a templo cáarralerrri'inau

(Mt 24:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Jesús jía'inaamiu templo rícu cha, báqueerri néenaa náa'a lishínaa éewidenaicoo limá Jesúsru:

—¡Quéewidacai, jicábateja íiba ya cuíta máanui namáni saíquitani!

² Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Jicába náani cuíta máanui namánica? Ne jócai éenaa lichánacu linácula íiba líta'aa wáacoo. Quinínama cáarralerrri'inau.

Jócai icába cáji libéechalau amáarractala'inaa cáinabi

(Mt 24:3-28; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Jáiwa náawai awáca íibirra jí'ineerri Olivos, yéerri templo júntami. Jesús wáairriu ya Pé'eru ya Santiago ya Juan ya Andrés nasátani néemiu báawacha ⁴ chacálita'inaa libésunau jiliérra, tánashia lishínaa señal liá'a bésuneerri'inaacoo urrúniquictacani.

⁵ Jesús éeba'ee limá'ee nali: "Cá'wa yúchaujoo jini béecha chálujueda iyájoo. ⁶ Jiniwata ínuenai'inaa íchaba ménai nuyája liéni Cristo. Namá'ee nuyája liáni Cristoca, nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo.

⁷ “Jáicta éemi jináawiu íibana áanijoo ya chaléenii, u'icáarrudau. Arrúnaawa chácani, libésunacoo, ne jócai amáarra újnibi. ⁸ Jiníwata áabi cáinabi íinua yáacaminau áabi cáinabi júnta, ya áabi chóniwenai naméda jináawiu nalí wáacoo, ya cáinabi cúsuu matuínaami, já'inaa ínaaishi. Liyáminaa wacábani quéechanacu carrúnatabeeca.

⁹ “Itúya iyáu; jiníwata náa'inaa iyá nalí náa'a wánacaleenaica carrúnatanica ya básaida iyá sinagoga rícu lécchoo. Nawánaminaa yáacoo nanáneewa náa'a wánacaleenaica ya reybiní náneewa éebidacala nunácueji; cháminaa éewa itáania éebidau'u nunácu nanáneewa. ¹⁰ Quéechanacu jóctanaa amáarrajani, liá'a chuánshica wásedeerrica arrúnaa cáiiwanacani quinínama cáinabi. ¹¹ Ne u'urrúni iwówa iyá linácue liá'a imánica jáicta néntregaa iyájoo lirrú liá'a carrúnataica. Jáicta nasáta néemiui iyá, imáyu liá'a Dios wánani imáca, jiníwata jócta iyá táania léja liá'a Espíritu Santo táanierri'inaa nalí irrícueji. ¹² Néenajinai wáacoo néntregaaminaa néenajinaiu náiiinuaque'inini, ya nasálijinaa néntregaa néenibiu lécchu; ya náa'a néenibica nanáwaminau náiiinua nasálijinau. ¹³ Quinínama chóniwenai máashii nacába iyá éebidacala nunácu; ne liá'a bárruerricoo machácani cáashia quiníctala mawiá, liyáminaa wásedeerri'inau.

¹⁴ “Jáicta icábajoo línuminaa líerra chóniwerri máashiicai wérrica, Dios jínaica. Liwárruaminau Dios íibana licúla, jóctala léewa liwárruacoo, —Liá'a líerrica léemini—, jáicta libésunau léju liáni, náa'a yéenai Judea rícu, náau awáca íibirra nabáyacoo, ¹⁵ ya liá'a yéerrica líibana lícu jócu limúrru lishínau, jiníwata liyáali éerri carrúnatai wérr'iinaaca, cánacau ibáyacoo. ¹⁶ Néenee liá'a yéerri bacháida lícu jócu léejoo líibana néerra liáwaqueda líibalau. ¹⁷ ¡Carrúni jináatani náa'a íinaca máanuini yáawai, ya náa'a wáalenai sáamanai írrenai náini! ¹⁸ Isátau Dios yúcha jócubeecha uniábi yáajini, ¹⁹ jiníwata liyáali éerrica bájjialai cacháninaca, jócai wacábacaji líta'aa líeni cáinabi limédanica, jiníminaa mawiá cháí. ²⁰ Jóctata Dios wána amáarraitai liyáali éerrica, jiníminata wásedeerriwai; ne amáarraitai nanácueji, náa'a lishínaacoo liníwanica, jócubeecha carrúni jináata bájjiala nayá.

²¹ “Ne jáicta máirri irrú já'a ‘Cristo líeni yáa áani, o icábateni liá'a yáa á'a’, u'éebidani”. ²² Jiníwata náiiinuminaa chóniwenai máinei'inaa nayáca'ee Cristo,

ya iiwadedenai chuáni báawachala. Namédaminaa íchaba señal ya méenaami, quéewique'e nachálujueda chóniwenai, áawita néewacta náa'a Dios wínanica. ²³ ¡Cá'wa yúchaujoo! Quíninama liáni nunísani núüwa irrúi jóctanaa libésunajau.

Léejuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca
(Mt 24:29-35,42,44; Lc 21:25-36)

²⁴ “Ne liyáli éerri'inaa, libésunactacoo carrúnatacaica, liá'a cáiwiaa lichácaminau, liá'a quéerrica jócai'inaa quéena, ²⁵ ya sáalii cáinenau áacai ya náa'a quíninama yáinai áacai nachéchinaminau léccchu. ²⁶ Néenee nacábaninaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca líinu'inaa sáanaí íbeji lichúnicyu lidánaniyu. ²⁷ Nubánuaminaa nushínaa ángelbinu, náawaquedaminaa náa'a nushínaa chóniwenai quíninama cáinabi íta'aa, quíninama licúchui rícu liá'a cáinabica cáashia último licúchui rícueji áacairranaa.

²⁸ “Éewidau linácu liáni licábacanaa áicuba báinaça: Jáicta acá'a libáinaa páquiawai wáa léenaa ái urrúni camuí. (Cháwa'ee Israel shínaa cáinabi íta'aa). ²⁹ Chacábacanaa, jáicta acábai libésunacoo liá'a núüwani irrú, yáa léenaa urrúni núinuca, Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁰ Numá irrú yáawaa quíninama lierra bésuneerri'inau yáawaa jóctanaa máanali náa'a chóniwenai cábenai liáni bésuneerricoo liyáca. ³¹ Quíninama cáinabi ítasai ya éerri rícu amáarraí'inaa, ne nuchuáni arrúnaa licúmpliacoo.

³² “Ne liá'a éerrica ya liá'a hóraca jiní yáa léenaa, báawita náa'a ángelbinica yéenai áacai, báawita Licúulee. Bácai yáa léenaa liá'a Lisálijinaaca.

³³ “Tanda, arrúnaa iyá cáwitui yáca icábadeda iyáca, jócta yáa léenaa chacálishia núinuojoni. ³⁴ Chái cábacanaa léjta báqueerri washiálicuerri, yáairrietau liyácani bájirra cáinabi ítala, licárgueda lishínaa tráawajadorbinu natúyaque'e líibana. Bácaínaa nabánua natráawajaaca ya libánua liá'a catúyacai cuíta núma cáberri liyá líinuquicta. ³⁵ Chacábacanaa, cáwitui yáca, jócta yáa léenaa chacálishia núinojoni nuyá cuíta wácalica, jócta samásamanaa, jócta béewami táayebée, jócta á'a cawáamai máidactaca, jócta manúlacaiba; ³⁶ jócubeecha núinu walíqueda núinu'inaacu máinei iyáca. ³⁷ Liéni núüwani irrú, núüwani irrú quíninama: ¡Cáwique'e ituí yáca quíninama!”

14

Nacúmida yáacau nawínaque'e Jesús preso

(Mt 26:1-5; Lc 22:1-2)

¹ Cháucta chámai éerri liyáali lishínaa saíctacta nawówa lijí'inaa pascuaca, náayacta'inaa liá'a páanica jócai múrracau. Náa'a nawácanaica, náa'a sacerdotébinica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca náawacau natáania nali wáacoo, chítashia néewoo nawínaque'e Jesús natéeque'e cuíta manúmai rículani, númashi yúwica nácueji ya náiinuaque'inini. ² Ne áabi má'ee:

—Jócaita fiesta éerdi rícu, jócubeecha íiwirri chóniwenai wówa naméda máashii.

Báquetoo ínetoo nuádeda juménibee Jesús nácu

(Mt 26:6-13)

³ Jesús yáairriu Betániala, Simón íbana néerra, liá'a Simónca wáalierrimite lepra; nácula liwáau mésa nácula, ruínu báquetoo ínetoo índechoo áabai frasco alabastro yúsai cashiámui juménibeeyu jí'ineerri nardo liyáwoo, cawéni wérri. Lisúwirria liá'a frascoca léewaque'e liméecucoo ya linuádeda liá'a juménibeeca Jesús wíta nácu. ⁴ Áabibi náa'a yéenei néenee íiwirri wówa, namá'ee nali wáacoo:

—¿Táda namáshida liá'a juménibeeca? ⁵ Éewerriicta wawéndaca áabai camuíta liwéni liá'a tráawajuca, quéewique'e nayúda náa'a carrúni jináatanica.

Ya táania máashii runácula ruá'a ínetooca.

⁶ Ne Jesús má'ee:

—Imáacani; ¿tánda ijódiáni? Liáni rumédani nuli saícai wérri. ⁷ Ne náa'a carrúni jináatanica arrúnaa iyá íibi, ya éewani iméda irrú saícai táshia éewacta jiníni; ne nuyá jócai'inaa nayá íibi mamáarraca. ⁸ Ruáni ínetooca le ruénani rumédacaja liáni: Rujúsueda nunácu juménibee jóctanaa naquéni nuyá. ⁹ Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácuha cáinabi jini táshia náiiwadedacta liá'a chuánshica wásedau'inaacoo, natáaniaminaa runácu ruá'a ínetooca liá'a rumédanica, cháminaa nédacanicoo runácujo.

Judas fréserrri léntregaa Jesús

(Mt 26:14-16; Lc 22:3-6)

¹⁰ Judas Iscarioteca, néenaa náa'a doce éewideneu, yáairriu licábaca nawácanai náa'a sacerdotébinica quéewique'e chítashia léewoo'u léntregaa nali Jesús.

¹¹ Néemi'inaami, saíta nawówa ya nafrésia náa lirrú warrúwa liá'a Judasca, liyá prínsipierri limúrru liyáalimi saíca léntregaaque'e Jesúsca.

*Liá'a santa cena Wawácali shínaaca**(Mt 26:17-29; Lc 22:7-23)*

¹² Quéechanacu áabai éerri liá'a fiestaca náayacta liá'a páanica jócai náarru limúrracau'u, quéecha'inaa náiinua liá'a cordéroca pascua shínanaaca, náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai jiyá jíni wáacoo waméda liá'a iyacashica pascua shínaaca jirú jíni?

¹³ Néenee'e libánua chámata lishínaa éewidenaicoo ma nalí:

—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleca. Néeni ínujoo báqueerri washiálicuerri téerri áabai cántaru shiáta; yáau liánai, ¹⁴ táshia liwárruactau jíni, imá lirrú liá'a cuíta wácalica: 'Liá'a quéewidacai lisáta léemiu: ¿Tanácucha liyá jíni liá'a cuartoca núyacta'inaa nushínaa éewidenaicoo yáajchau pascua íyaninaaca?'

¹⁵ Liyá líyadaminaa irrú liá'a piso áacaica áabai cuarto máanui, ichúnini ya listo náayacta'inaa cena. Iméda árra quinínama liá'a arrúnai'inaa wáayaca.

¹⁶ Néenee náa'a éewidenaicoo jáiwa náawai chacáalee rícula. Náiiinu quinínama léjta Jesús máyu'u nalí, ya naméda liá'a cenaca pascua shínanaaca.

¹⁷ Quéecha'inaa samáacai, líinu liá'a Jesúsca cuarto rícula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau. ¹⁸ Nácula'ee nawáacoo náayaque'e Jesús má'ee nalí:

—Yáawai'inaa numá irrú, ái báqueerri íibi já'a íyeerri nuájcha éntregueerri'inaa nuyá náiinuaque'e nuyá.

¹⁹ Néenee máashii nawówai náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu liyá bácainaa namá'ee:

—¿Nuyáminaani? Báqueerri ma lécchoo: — ¿Nuyáminaani?

²⁰ Jesús ma nalí:

—Báqueerri íibi iyá doceca íyeerri nuájcha lirrúcu liáni mitájiaca. ²¹ Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri Dios néenee yáairri'inau máanalica léjta litánau'u Dios chuáni rícu. Ne máashii wéerri lijiácoo lirrú liá'a washiálicuerri léejueda'inaa náiinua nuyá. Sáictaminaata jíni jóctata lijiáwai liá'a washiálicuerrika cáinabi íta'aa.

²² Nácula náaya náa'a éewidenaicoo liájcha liá'a Jesúsca, liwína páani, liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica, lítúcuedani liá nalí, limá'ee:

—Íyau, nuínaa walierra.

²³ Néenee liwína vino áabai báasu liá Diosru sáicai linácu. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácu, liá jíni nalí náiiirra quinínama báasu rícueji. ²⁴ Limá nalí:

—Liáni wówerri limáaca nuírranacaalani, nuádedani'inaa íchaba jíconaashi nácueji. Liyú liáni íirraica, numéda nuyá léjta Dios máyu'u numédaque'ini quéewique'e numéetua íchaba jícona. ²⁵ Yáawaayii numá jóca nuírra liábi liá'a uvaca mawiá ne liyáli éerri'inaajoo nuírra liábi liá'a wáliica chaléeni áacairra Dios wánacaalactalaca.

Jesús úwa Pé'erurru libáyaque'e lináawa liá'a Jesúsca
(Mt 26:30-35; Lc 22:31-34)

²⁶ Quéecha'inaa narrába áabai shímashi, jáiwa najiáu cuíta lícucha náau áabai dúuli néerra jí'ineerri Olivos. ²⁷ Néenee'e Jesús má'ee nalí náa'a éewidenaicoo:

—Quíninama iyájoo yúrrucuedaminaajoo iwówaujoo nunácueji wáalee táayee, imáaca nuyá bácai, jiníwata jái tánacuwai wanácu:

'Nuínuaminaajoo léju liá'a pastorcojoo,
náju náa'a ovejaca nacáarraliaminaujoo.'

²⁸ Ne quéechanacu jáicta nucáwiauujoo, nuáuminaajoo ibéechajoo Galilea rículajoo.

²⁹ Néenee'e Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Áawita náurruccueda nawówaujoo quinínamajoo namáaca jiyá bácai, nuyá jócai'inaa.

³⁰ Néenee'e Jesús éeba'ee Pé'eru chuáni: —Yáawaiyii numá jirru jiyá, wáalee táayee, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, jibáya jináawaujoo matálichujoo nunácueji, jócala yáa léenaa nunácu.

³¹ Ne limá'ee Jesúsru danáanshiyu mawí:

—Áawita rúnaa máanali nuyá jíájchajoo, jóca nuéjoo nubáya jináawa mawiá.

Quíninama cha namácai.

Jesús óreerri Getsemaní néeni
(Mt 26:36-46; Lc 22:39-46)

³² Jáiwa náawai chaléeni jí'ineerri Getsemaní. Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Iwáayu íchaitaa áani nácula, nuáu nu'óracoo.

³³ Ya litée Pé'eru, ya Santiago ya Juan, ya néenee lisíntia bájjiala máashii liwówa cáwi licábacoo lécchu. ³⁴ Limá nalí:

—Nusíntia nácuu máashii máanalicai. Imáacau áani, úwa imáajoo.

³⁵ Liyáalimi Jesús yáu libéechalawoo mawí, litájiau cáashia lináni dúnu cáinabi, lisáta'eewoo Dios yúcha, jócubecha línada carrúni jináata limédacoo bájjiala. ³⁶ Á'a lí'óractacoo limá'ee: Nusálijinaa, jiyá éewerri jiméda quinínama: Jéda nútacha liáni carrúnatai wérrica; ne

jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u. ³⁷ Néenee léējuawai chaléeni nayáctalaca ya línu nanácu máainai. Limá'ee Pé'erurru:

—Simón, ¿jimáa jiyáca? ¿Jócu wíta áabai hóraa jéewa jiyá cáwi jitálededa nuyá? ³⁸ Arrúnaa cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha licáu irrú liá'a máashiica. Iyá saícai iwówa, ne ínaa wáneerri cáarru iyá.

³⁹ Ne liáu báaniu, ya li'orau lirrípítia liyája chuánshicaja. ⁴⁰ Néenee lééjua'inau báaniu, línu nanácu náa'a éewidenaicoo báaniu máainai, jiníwata dajuíshi báya wérri natuí. Jiní náa léenaa namá lirrú. ⁴¹ Lééjoo matálichu, ya limá nalí:

—¿Isíguia imáaca ya iwówa iyabacoo? Cáí ája árra, línu léji liárta hóraaca Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nacáaji ricúla náa'a cajíconaana. ⁴² Ibarroo, wáawai; áí urrúnicaí liá'a éntregueerri'inaa nuyá nujínairru.

Natée preso liá'a Jesúsca
(Mt 26:47-56; Lc 22:47-53)

⁴³ Jesús táania'inaa liyá újni'ii, línu néerrai liá'a Judasca néenaa náa'a doce éewidenaicoo, íchabani chóniwenai yáajcha índenai espada ya áicuba. Ínuenai nawánacaala nácu náa'a sacerdote wácanaica, náa'a íiwadenai Moisés chuáni, yá'ee náa'a salínaica. ⁴⁴ Liá'a Judasca éntregueerri nalí Jesús linísa líiwa nalí chítashia quéewo'oo náa léenaa Jesúsqui jini:

—Léju liárta nushíshi linánijoo, liyáwa léju liárta. Iprésudani itée saícani.

⁴⁵ Línu'inaa liá'a Judasca, lirrúniu Jesúsru madéjcalicunaa limá lirrú:

—¡Quéewidacai!

Néenee lishíshi jini. ⁴⁶ Linísa'inaa lishíshiqui jini, néenee nawína jini natée preso jini.

⁴⁷ Néenee báqueerri néenaa yáainai néeni, lijéda lishínaa espada líimanaca licúchau, jáiwa líiju le jiliá'a sacerdote wácali shínaa chóniwerri tráawajairri lirrú liwíchua liwíbai. ⁴⁸ Ya Jesús lisáta léemiu náa'a chóniwenai:

—¿Tánda índa espada ya áicuba quéewique'e iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? ⁴⁹ Éerri jútainchu nuyá yáajcha nuéewida iyá lirrúcu liá'a templo máanuica, jócai iwína nuyá preso. Ne liáni imédani iyáca léjta limáyu'u liá'a Dios chuánica.

⁵⁰ Néenee quinínama náa'a lishínaa éewidenaicoo namáaca jini liá'a Jesúsca nacánacau liúchai. ⁵¹ Ne

báqueerri icúlirrijui yáau liánai, dájiderriu áabai éeyaishiyu. Ne liárra jáiwa nawína jíni. ⁵² Ne liyá jáiwa liwáseda lishínaa éeyaishimiwai jáiwa licánacau jushícai.

Jesús náajcha náa'a judío wácanaica

(Mt 26:57-68; Lc 22:54-55,63-71)

⁵³ Natée Jesús lirrú liá'a sacerdote wácalirru, ya náawacau quinínama náa'a wácanaica sacerdotébinica, náa'a salínaica ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca. ⁵⁴ Pé'eru yáau líshirricu déecuchata, cáashia línu patio ítala lishínaa cuíta liá'a sacerdote wácalica, ya jáiwa limáacawai náajcha náa'a catúyacani templo, licámudau liyá chichái téjei.

⁵⁵ Náa'a sacerdotébini wácanaica ya quinínama nawácanaica, namúrru'e chítashia quéewau'inaa cajíconaa nalí Jesús náiinuaque'inini; ne jócai jiáu nalí léjta nawówau. ⁵⁶ Jiníwata báawita namá íchaba ne jócai yáawaiyi, namá'ee nalí wáacoo bácaínaa. ⁵⁷ Áabi bárroo namáca újnii namé'e nanúma yúbicau:

⁵⁸ —Wayá éemenai limáca: 'Nuyá cáarralerrí'inaa liáni temploca namédani náa'a washiálicuenaica, ya matáli éerri nubárrueda áabai ya jócai namédacala náa'a washiálicuenaica.'

⁵⁹ Ne jíní éewiderrini liá'a namánica.

⁶⁰ Néenee liá'a sacerdotébini wácanaica libárroo béewami nalí quinínama, ya lisáta léemiu liá'a Jesúsca:

—¿Jíní éebaca? ¿Tána léji liéni namáni nayá jáica jiyá jíní?

⁶¹ Ne Jesús máacau manúma, jíní éebacta; jiníwata náa'aca léenaa jócu liwáalia ítalashi. Liá'a sacerdotébini wácanaica léejoo lisáta léemiuni:

—¿Jiyá jiliérra Mesías, liá'a licúulee Dios sáicaica?

⁶² Jesús ma lirrú:

—Jajá, nuyá. Ya iyá icábaminaajoo nuyá Licúulee liá'a Washiálicuerrica wáairriu chéni sáicaquictejica liá'a Dios cadánani wítee, ya línu sánai íibeji.

⁶³ Néenee liá'a sacerdotébini wácanaica jáiwa lishírricua líibalawai liwówau limáca íwirricala liwówa, ya limá'ee:

—¿Tána arrúnaa warrúnaacai nacábaque'e mawí jíní?

⁶⁴ Iyá éemenai limá chuánshi máashii Dios nácu. ¿Chíta icábau jiníni? Quinínama namá cajíconaacalani ya arrúnaacala máanalicani.

⁶⁵ Áabibi chánau nawísadacani, ya nabáya lituí ya nabásaida liyá, namá lirrú:

—¡Jiácta léenaa tánashia básaida jiyái!

Ya náa'a catúyacani templo nabáseda lináni.

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca
(Mt 26:69-75; Lc 22:56-62)

⁶⁶ Nácula Pé'eru yáa liyáca cáinacula patio íta'aa, néenee ruíinu ruá'a báquetoo néenaa náa'a sacerdote wácali shínaa chóniwenai néeni sána yáca. ⁶⁷ Rucába'inaa Pé'eru nábeerri liyáca chichái dáninacu, néenee'e rucába'ee lirrú rumá'ee lirrú:

—Jiyácani yáairrimi liájcha lécchoo liá'a Jesús Nazaret saíca.

⁶⁸ Ne Pé'eru báya jíni limá'ee:

—Jócai nucúnusia liyá, jíní nuá léenaa liá'a tánashia jítáaniaca.

Néenee lijiáu bináawalai cuíta núma licúla néenee gáayu máidai. ⁶⁹ Rucába'inaa lirrú báaniu ruá'a chóniwetooa, néenee rumá nalí náa'a yáinai néerra:

—Léwa báqueerri néenaa liárna náa'a yéeneemi Jesús yáajcha.

⁷⁰ Néenee Pé'eru léejoo libáya báaniu jíni liá'a Jesús náwa. Íchaitaa rími liáwinaami, náa'a yáainai néerra namáwee Pé'erurru báaniu:

—Yáawaiyii, jiyá báqueerri néenaa, níwata jiyá Galilea saí lécchoo, jítáaniacala léjta nayá.

⁷¹ Néenee'e lijúrawai limá'ee:

—Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyiica. “Dios yáa léenaa jócai nucúnusia liá'a washiálicuerrica cháí itáania iyá nácu”.

⁷² Liyáalimi já'a, gáayu éejoo limáida báaniu. Néenee'e líinu Pé'eru liwíta lículai liá'a chuánshica Jesús mánimi lirrú:

—Jóctanaa gáayu máida chámaichu, jibáya nunáawa matálichu.

Ne lédacani'inau linácu liáni, néenee líchai.

15

Jesús Pilato náneewa

(Mt 27:1-2,11-14; Lc 23:1-5)

¹ Jucámarra'inaami liácuwai, nawáca yáacau náa'a sacerdotébini wácanaica náajcha náa'a salínaica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca, quinínama judío wácanaica. Ya natée Jesús libáji rícuu, jáiwa néntregaa jíni Pilatorru.

² Pilato sáta léemiuni:

—¿Jiyá jilierra rey judíobini shínaaca?

—Jiyái máca, —Jesús éeba'ee.

³ Jíníwata sacerdotébini wácanaica náani nalíta'aa íchaba chuánshi, ⁴ Pilato éejoo lisáta léemiuni:

—¿Jini jéebacta? Jicába chítashia mánaba najútacoo jini.

⁵ Ne Jesús jócai éeba lichuáni; jáiwa'ee Pilato cáarrudawai.

Jesús nawána náinuaca
(Mt 27:15-31; Lc 23:13-25)

⁶ (Nuwówai nuíwa irrú áabai chuánshi rími). Lijútainchu liá'a fiestaca jí'ineerri pascua, Pilato wáseda nalí náa'a judíobinica báqueerri preso tánashia nasátani. ⁷ Ái báqueerri cuíta manúmai rícula já'a jí'ineerri Barrabás náajcha náa'a limánabacaca, ínuenai chóniwenai lirrúcu liá'a jináwiuca namédani náajcha náa'a gobierno shínaa chóniwenai, ya náinuwa báqueerri chóniwerrite. ⁸ Néenee narrúni'inau Pilatorru náa'a chóniwenai íchabanica, néenee nasáta limédaque'e nalí léjta liwítee séewirrinaa. ⁹ Néenee Pilato má'ee nalí:

—¿Iwówai nuwáseda irrúni liá'a Judíobini shínaa reyca?

¹⁰ Pilato liáca léenaa náa'a sacerdotébini wácanaica, néejueda Jesús lirrú cadénica nayá. ¹¹ Ne náa'a sacerdotéca wáneenai nacáarraliacoo náa'a chóniwenai queewique'e nasáta Pilato wáseda saíca mawí liá'a Barrabásca. ¹² Néenee Pilato má'ee nalí báaniu:

—¿Tánawa iwówai numéda liájcha liá'a imáni liá'a imáni nácucha judíobini shínaa reyca?

¹³ Néenee namáidada báaniwai namá'ee:

—¡Jíinua cruz nácuni!

¹⁴ Néenee Pilato má'ee nalí:

—¿Tánawa máashii limédai?

Ne namáidada danáanshiyu mawí namá'ee:

—¡Jíinua cruz nácuni!

¹⁵ Néenee Pilato wówai limáacacoo saíca chóniwenai yáajcha, néenee liwáseda nalí jini liá'a Barrabásca. Néenee'e liwána nabása liyá danáanshiyu mawí liá'a Jesúsca. Nanísa'inaa nabásaqui jini, néenee'e liá nalí jini queewique'e máanali cruz nácuni.

¹⁶ Néenee náa'a soldádoca nanísa'inaa natée Jesús lítala liá'a cuíta wérrica shínaa bináawaca, néenee náawaqueda yáacuwai náa'a soldado íchabani mawí.

¹⁷ Néenee nasúwa lirrú liá'a líbala quíirrai wérrica léjta rey íbala, jáiwa'ee nanísa'inaa nayáaqui jini liá'a túwirrica macájcuiyu újni corónaca, nasúwa liwíta nácu jini. ¹⁸ Néenee'e ya ta nachána namáidadaca namá'ee lirrú:

—¡Yáli, Judíobini shínaa Rey!

¹⁹ Nanísa'inaa natáa lirrúni jini, néenee nabáseda náacoo jini liwíta nácu varayu, nawísadani náacoo

natúyau náacoo náurrui ita'au lirrú naméda náacoo lirrú nacáidaque'inini. ²⁰ Nanísa'inaa nacáidaqui jíni, néenee namídu líbalami liá'a quíirrai wérrica néenee nasúwa lirrú le jiliá'a líbalaca. Néenee natée jíni náinuaque'e cruz nácuni.

Jesús natáatani'inaa cruz nácu

(Mt 27:32-44; Lc 23:26-43)

²¹ Báqueerri washiálicuerri Cirene néenee sái, jí'ineerri Simón, liá'a lisáljinaa liá'a Alejandro ya Rufo, ínuerri bacháideji. Libésuna'inaamiu á'a, nawána litée máashiyyu Jesús shínaa cruz. ²² Natée Jesús áabai sitio jí'ineerri Gólgota (wówerri limáca: “iyájimi yáarru”); ²³ Náa líirra vino éewiderriu mirra yáajcha, áabai debé cáiwibeeyuca, jí'ineerri mirra, ne Jesús jócai líirra náuchani. ²⁴ Ne jáiwa natáata jíni. Ya náa'a soldádoca jáiwa nachújida nalí wáacoo líbalami liá'a Jesúsca, nacába tánashia natée nalí wáacuwai.

²⁵ Manúlacaiba las nueve natáata'inaamini liá'a Jesúsca.

²⁶ Ya nachánaa áabai letra cruz nácu wówerri limáca tándashia nácueji náiinua jíni, limá: “*Rey judíobini shínaa*”. ²⁷ Liájcha natáata chámata máashiinini léchho, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri apáuliquicteji. [²⁸ Cha licúmpliacoo liá'a tánerricoo: “Naníquini náiiibi náa'a máashiinica”].

²⁹ Náa'a bésunenaicoo náacoo nacáita liyá, nacúsuda nawítau ya namá lirrú:

—¡Jéemite, jiyá cárralerrri templo ya matáli éerri jinácuda báaniu wáni, ³⁰ Jiwásedateu jiyá jájiu ya jiúrrucoo cruz nácucha!

³¹ Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdotébinica wácanaica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca. Namá'ee: —liwáseda áabi, ne liyá jájiu jócai éewa liwásedacoo.

³² ¡Jiúrrucoo cruz nácucha liá'a Mesíasca, Rey Israel shínaa, quéewique'e wacábacani ya wéebidaque'ini! Ya náa'a chámataca táatenaicoo liájcha nacáitade liyá.

Jesús máanalica

(Mt 27:45-56; Lc 23:44-49)

³³ Ne wówai'inaami wíyaicumí cáí, quinínama cáinabi máaquerriu catáwaca cáashia las tresca. ³⁴ Liyáali hóraami Jesús máidada cadánani: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” (wówerri limáca: “Nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿Tánda jimáca nuyá bácai?”)

³⁵ Áabi náa'a yéenai á'a, néemini namá'ee:

—Éemite, máiderri liá'a íiwadedeerri Dios chuáni Elíasca.

³⁶ Néenee báqueerri néenaa jáiwa licánacawai, jáiwa lisábida áabai esponja vino ijíshiiyu, libájini báju shitúwa juáta lícu, jáiwa lidúcua Jesúsru jíni quéewique'e lírracani, limá'ee:

—Imáacani, wacába Elías ínucta liúrrucueda cruz nácuchajoni.

³⁷ Ne Jesús jáiwa limáidada cadánani wérri, jáiwa máanali jíni. ³⁸ Ne liá'a cortinaca templo núma lícu sáica jáiwa lishírricuawai béewami cáinacueji áacairra. ³⁹ Liá'a wánacaleerri romanoca, yéerri Jesús júntami, licába'inaa máanali Jesús, limá'ee:

—Yáawaiyi liéni washiálicuerrica Dios Cúulee.

⁴⁰ Lécchoo ái áabi ína já'a cábenai nayá déecucheji; náibi ruyá ruá'a María Magdalena, María litúwa liá'a Santiago líshiimica ya José, ya Salomé. ⁴¹ Náani ínaca yáainaiu Jesús yáajcha ya nayúda liyá quéecha'inaa liyá Galilea néeni. Ái áabi mawí já'a áani íchaba áabi yéenaiu líjcha Jerusalén néerra.

Jesús naquénini

(Mt 27:57-61; Lc 23:50-56)

⁴² Jesús máanali'inaami liyáali éerrica náa'a judíoca nachúnicta quinínama nayáca liá'a éerrica sábadoca, liwówai limá walí, libéecha liá'a éerri nawówa iyabactacoo, táda samáabee béecha. ⁴³ Jáiwa, báqueerri washiálicuerri Arimatea sái jí'ineerri José ínuerri. Liá'a Joséca wánacaleerri áacai náibi náa'a wánacaleenai judíobini, néenderri Dios wánacaalau'u lécchoo, jócai cáarrunaa wárruacoo Pilato néerra lisátaque'e liúcha Jesús náanaimi. ⁴⁴ Néenee Pilato cáarrudau léemi jáica máanali liá'a Jesúsca néenee limáida lirrú liá'a soldado wácalica lisátaque'e léemiu liyá jáicta máanali jíni. ⁴⁵ Jáyaali soldado wácali íiwa lirrú jíni, néenee Pilato línca áabi éntregaa Josérruni Jesús náanaimi. ⁴⁶ Néenee José wéni bájirra wáarruma mawíyíi cawénica. Liúrrucoo Jesús cruz liúcha jíni, linísa'inaa lidájidaqui jíni, néenee libáyani útawi rícu wáalii jíni naquénini íiba íibi. Linísa'inaa libáyaya útawi rícu jíni, néenee liwówaneda áabai íiba libáyaque'e útawi núma. ⁴⁷ Ruá'a María Magdalena ruájcha ruá'a María José túwaca nacábani liá'a namáacactacani.

16

Jesús cáwiactau

(Mt 28:1-10; Lc 24:1-12)

¹ Libésuna'inau liá'a éerri nawówa iyabactacoo, ruá'a María Magdalena, ruájcha ruá'a María Santiago túwaca ya ruá'a Saloméca, nawéni juménibee náaque'iu najúsua Jesús náanai nácuni (jócubeecha máashii líisaani).

² Domingo manúlacaiba wérri, cáiwia wáalii jiácuwai, náau útawi néerra. ³ Namá'ee náacoo naliwaacoo:

—¿Tána wówanaida walí útawi núma ricucha liá'a íibaca?

⁴ Ne nacába'inaa nabéechau, nacába liá'a íibaca shírruerriu liárru ríuchau liá'a íiba máanui wérrica.

⁵ Néenee nawárrua'inau útawi rícula, nacába báqueerri icúlirrijui wáacoo liyáca sáicacaquictejica wálierri líibalau cabálai díirrirri néenee nacáarrudau bájjiala. ⁶ Ne limá nali:

—O'icáarrudau. Imúrru imácoo liá'a Jesús Nazaret sáica liá'a náinuanimi cruz nácu. Ne cáweerriwai, jiní áani. Icábateni áani namáacactamicani. ⁷ Yáa namówai, íiwa nali náa'a lishínaa éewidenaicoo ya Pé'erurru lécchoo: 'Líacalau nabéecha Galilearra. Icába néerrajoni, léjta limáyu'umi irrúni.'

⁸ Néenee najiáu nacánacacoo útawi yúcha náa'a íinaca, níwata chéchineneu, nacáarrudacalau. Jiní namá áabirru jiníwata cáarrucaá nayá.

Jesús iyaderriu María Magdalenarru

[⁹ Quéecha'inaa Jesús cáwiacuwai domingo manúlacaiba wérri, líyadau rulí quéechanacu ruá'a María Magdalenaca, lijédanimi yúcha siete espíritu máashiini.

¹⁰ Néenee ruáu ruiíwa nali náa'a yéenaimi Jesús liájcha náa'a máashiini wówa íchenaica. ¹¹ Néemi'inaa cáwicaa Jesús báaniu rucábacalani, ne nayá jócai néebida rulí.

Jesús iyaderriu chámata lishínaa éewidenaicoo

(Lc 24:13-35)

¹² Liáwinaami, Jesús iyaderriu nali áabaiyu nali náa'a chámata limáanabaca yéenaimi liájcha yáaineu náacoo náibayu bacháidala. ¹³ Néenee néejoo náaque'iu náiiwa áabi apóstolu Jesús yáajcha, ne nayá jócai néebida nali lécchoo.

Jesús íiwacta nali náa'a apóstolucá namédaque'e léjta liwówau'i

(Mt 28:16-20; Lc 24:36-49)

¹⁴ Liáwinaami, Jesús iyadau nali náa'a once éewidenaicoo nali já'a nácula náaya nayácacaa, néenee licáita nayá cháuctacaa néebidaca ya cabálinicala nawówa níwata jócai néebida nali náa'a cábeneemi licáwiacoo. ¹⁵ Néenee limá nali: "Yáau quinínama cáinabi

íiwa liáni chuánshica wásedeerri'inaa quinínamarru. ¹⁶ Tánashia éebiderri liá'a chuánshi sáicaicojoo libáutisacoo, liáminaa Dios néerra, ne tánashia jócai éebida liá'a chuánshijoo, jócani liwásedaujoo, liúcaminau máashiiquictalaca. ¹⁷ Namédaminaa léju liáni, náa'a éebidenai nuchuáni: Nují'inaa nácu najédaminaa espíritu máashii chóniwenai yúchajoo; natáaniaminaa chuánshi wáaliyujoo; ¹⁸ Nawínaminaa áai nacáaji rícujuo; ya náiiirra'ee méenaami máanalicaica, jócuminaa máashii liméda nalíjuo; ya mawí'inaajoo jáicta nachánaminaa nacáajiu nanácu náa'a bálínenecoo sáicaminaa nayájoo.”

Jesús úrrerriu áacairra

(Lc 24:50-53)

¹⁹ Linísa'inaa litáania náajcha liá'a Nawácali Jesúsca, néenee linácudawai narríshibia áacairra jíni, liwáau Dios éemanacu sáicaquictejica, wáaque'e léenaa Dios máaca liyá áacai wérri. ²⁰ Néenee najíau náa'a éewidenaicoo náiiwa liá'a chuánshi sáicaica matuínaamirru. Liyá Nawácali yúda nayá líyadaque'e quinínamarru lichuáni sáicai nayú náa'a méenaami libánuani lichuáni yáajchau. Chácajani.]

Evangelio según SAN LUCAS

Quéechanacu sái

¹ Íchaba chóniwenai natána liá'a quéecha sáimi bésunacoo wáibi. ² Chaléjta néewidaumi náa'a chóniwenai cábenai quéechanacumi, ya narríshibia liá'a libánuani namédaca náiiwa liá'a sáica chuánshica Jesucristo shínaaca. ³ Nuyá Lucas, léchchoo nujúnicaí cawéni wérrí Teófilo, nunísa nuá léenaa quinínama sáica quéechanacu sáimica, nucába lirrúnaacoo nácu íchaba nutána jirru quinínama liáni nuchúni jirru sáicani, ⁴ quéewique'e jicúnusia sáica liá'a yáawaiyica néewidani jiyá nácu.

Báqueerri ángel iíwa Juan Bautista jiácta'inaacoo

⁵ Liyáali éerrimi liwánacaala'inaami liá'a rey Heródesca líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, yéerri néeni báqueerri sacerdote jí'ineerri Zacarías, báqueerri Abías táqueerri éenaami. Líinu liá'a Zacaríasca rují'inaa Isabel Aarón táquetoomi. ⁶ Chámatanaa nayá majíconaani Dios náneewa ya naméda liwánacaala liá'a Dios wánani namédaca, táda jiní éewa liá najícona. ⁷ Ne jócai nawáalia néenibiu, jiníwata Isabel jócau éewa quéenibica; ya mawíjani salínai cáí.

⁸ Áabai éerri arrúnaa naméda nashínaa tráawaju náa'a Zacarías máanabaca Dios náneewa, ⁹ léjta séewirrinaa nawítee nayáwacoo náa'a sacerdotébinica, naníwani náibiú tánashia wárruerri'inau templo rícula, jáiwa lijíawai Zacaríasru arrúnaa liwárruacoo Dios shínaa templo rícula quéewique'e léema juménibee nafrésiani Diosru. ¹⁰ Nácula léema liá'a juménibeeca Diosru, quinínama chóniwenai na'óraa nayáca bináaweji. ¹¹ Liyáalimija báqueerri ángel Dios shínaa iyadau Zacaríasru, bárruerriu altar éema nácu sáicaquictejica néemactaca juménibee jí'ineerri incienso. ¹² Jáí'inaa Zacarías cába ángel, jáiwa licáarrudawai. ¹³ Ne ángel má'ee lirrú:

—Zacarías, ocáarru jiyá, jiníwata Dios éemerri jisátau'u liúcha, ya ruá'a jíinu Isabelca wáaleecho'inaa rucúuleu, jáicta samálita jiáujoo jíáni'inaa jí'inaa Juan. ¹⁴ Iyá saíctai wérrí'inaa iwówa, ya íchabaminaa saícta wówajoo jáicta lijíajúoo. ¹⁵ Jiníwata jicúulee cadánani'inaa

wítee Dios náneewa. Jócai'inaa írra írracaishi cáiwii, cashiámui'inaa Espíritu Santoyu jóctanaa lijiájau. ¹⁶ Liwánaminaa íchaba éejueda nawíteu nashínaa Diosru, náa'a chóniwenai Israel rícu sánaca. ¹⁷ Liéni Juan yáairri'inau, Wawácali béecha, Espíritu dánaniyu ya liwítee léjta liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías, quéewique'e néejoooco áabenaawówa nasálijinaa néenibi yáajchau ya náa'a máashiinica néewidaque'iu naméda saícai. Cha licábacanaa lichúni náa'a chóniwenai narríshibia'inaaque'e Wawácali. — Limá'ee liáni ángelca.

¹⁸ Zacarías sáta léemiu ángelca:

—¿Chíta quéewau'inaa nuá léenaa nuéewa nuwáalia nucúuleu níwata nuyá bájjialai salírranica ya nuínu lécchoo.

¹⁹ Ángel éeba'ee lichuáni:

—Nuyá Gabriel ya nutráawajaa Diosru; liyá bánuerri nuyá nutáaniaque'e jíajcha, ya nuíwa jirrú liáni saícai chuánshica. ²⁰ Ne wáalee, níwata jócai jéebida liáni chuánshica numáni nácuha jirrú, jiyá manúmai'inaa; jócuminaa jéewa jitáaniacojoo, cáashia libésunacoo quinínama liáni.

²¹ Nácula, náa'a chóniwenai nanénda Zacarías bináaweji ya nasáta néemiu nayá jájiu táda lidécudau bájjiala lijiácoo templo rícuha. ²² Lijiá'inaawai, jócai éewa litáania nalí; néenee náa léenaa jini licábaca lituírricu saíu templo rícu, litáania nalí señalyu; cha lisíguiacoo jócu litáania.

²³ Linísa'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru templo rícu, Zacaríasca jáiwa léejoo líbana néerrawai. ²⁴ Liáwinaami liáni, ruá'a línu Isabelca ruáwi rícu, ya nácula cinco quéerri jócau jáu rúbana yúchau, rupénsaa rumá ruliwoo: ²⁵ “Liá'a Nuwácali chóque'e liméda nulí liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai jócubeecha nacháani nuyá mawiá.”

Báqueerri ángel íiwa Maríarru linácu liá'a Jesús jíácta'inaacoo

²⁶ Ruwáalia'inaa seis quéerri ruáwi rícucai ruá Isabelca, néenee Dios bánua báqueerri ángel jí'ineerri Gabriel, lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Nazaret, yéerri áabai cáinabi íta'aa judíobini shínaa jí'ineerri Galilea, ²⁷ quéewique'e litáania ruájcha ruá'a miyácau jócai yáacaji washiálicuerri yáajcha, jí'ineechoo María, compométechoo rucásacoo báqueerri washiálicuerri yáajcha jí'ineerri José, litáqueerrimi liá'a rey David. ²⁸ Néenee liwárruau ruyáctala liá'a ángelca limá rulí:

—¡Nutáa jirru, Dios wówairri liméda jirru áabai saícabee máanui! Wawácali yéerri jiájcha. Dios méderri saícai mawí náucha náa'a íina quinínama.

²⁹ Ne rucába'inaa ángel ruá'a Maríaca, jáiwa rucáarrudau ruéemi lichuáni, rumá ruliwoo tádashia íinu limá ruli cháji'i. ³⁰ Néenee liá'a ángel ma ruli:

—Ocáarru jiyá, María, níwata Dios wówairri liméda jirru saícai. ³¹ Jiáwi rícuminaajoo, jiwáaliaminaa jicúuleujoo, jáminaa lijí'inaa Jesúsjo. ³² Liyá saícai'inaa chóniwenai yúcha, jí'ineerri'inaa Licúulee

liá'a Dios yéerri áacairra wéerri, ya Wawácali Dios méderri'inaa liyá reyyui liwánacaalae'e léjta liwéerri David. ³³ Liwánacaalamináa náa'a israelítacujoo Jacob éenibimica mamáarraca éerri, liá'a liwánacaalau'uca jócai'inaa amáarra.

³⁴ Néenee ruá'a Maríaca rumá ángelrru:

—¿Chítai'inaa libésuna'inau liáni? nuyá jócai yáacaji washiálicuerri yáajcha.

³⁵ Néenee limá ruli liá'a ángelca:

—Liá'a Espíritu Santoca ínuerri'inaa jináculajoo ya lidánani liá'a Dios yéerri áacairra wéerri liúrrucominau lidájida jiyájoo léjta áabai sánai. Tándawa liá'a samálita jíerri'inaacoo jí'ineerri'inaa majíconai Dios Cúulee. ³⁶ Ya jéemite liáni: —Ruá'a jéenajetoo déecucheji jí'ineechoo Isabelca, ruyá jáu yáawi rícu lécchoo, báawita salítueni ruyá. Namánimi náucha jócala éewa quéenibi ruyá, ne chóque'e ruáwi rícu, ruwáalia seis quéerri, ³⁷ “níwata Dios éewerri liméda quinínama.”

³⁸ Néenee rumá ruá'a Maríaca:

—Nuyá yéerri Dios wánacaala nácu. Dios méda'aa nuli léjta jimáyu'u nuli.

Néenee ángel jiáu rúchai.

María yáau rupáshia Isabel néerra

³⁹ Liyáli éerrimica, María yáau madéjcanáa áabai chacáalee rícula yéerri dúuli namáctalaca Judea shínaa cáinabi ita'aa. ⁴⁰ Ruwárroo Zacarías íibana rícula ya rutáa Isabelru. ⁴¹ Jái'inaa Isabel éemi María táa ruli, liá'a samálita ruáwi rícu saíca jáiwa lichúnuniwai, ya Isabel máacau cashiámu Espíritu Santoyu. ⁴² Néenee Isabel rumá cadánani chuánshiyu: —¡María, Dios túya jiyá mawí náucha náa'a quinínama íinaca, ya litúya jicúulee! ⁴³ ¿Tána nuyái? Nuyá jócai cawéni quéewique'e jíinu jipáshia nuyáctalaca Nuwácali túwaca. ⁴⁴ Nuéemi'inaa jitáa nuli, nucúulee chúnuniu liwówa

chúnicau nuáwi rícu. ⁴⁵ ¡Sáicta jiwówa jiyá jéebidacala liá'a cúmplerri'inaacoo Wawácali máni nácucha jirru!

⁴⁶ María má'ee:

“Nucáwica méda saícai lirrú liá'a Nuwácali máanui wérrica;

⁴⁷ nushínaa espíritu saícta liwówa Dios nácu liwáseda nuyá.

⁴⁸ Jiníwata Dios cába nulí saíca, nuyá imíyau, cashírruedacau jirru,

ya chóquejoo chóniwenai ma nunácucha saíctau wówa;

⁴⁹ jiníwata liá'a Dios éewerri liméda quinínama liméda nulí máanui wérrí saícaica majíconaa lijí'inaa.

⁵⁰ Dios wáalia séewirrinaa carrúni jináata licába náa'a cawáunta liyá.

⁵¹ Dios méda íchaba quinínama liwítee dánaniyu, licáarralia náucha nashínaa náa'a fachósunica.

⁵² Liúrrucueda náa'a reyebini náarrubai ítachau ya limáaca áacai náa'a imíyanica.

⁵³ Dios yáa saícai nalí náa'a sáamuni wówa ya liwána náacoo macáaji rícu saí náa'a rí cubinica.

⁵⁴ Liyúda nayá chóniwenai Israel shínaaca sírbeerri lirrú, ya jócai limíya máecha nayá liméda saícaica carrúni jináataca licába nayá.

⁵⁵ Dios íwanimi báinacu wawérrinaimirru, ya Abrahámru ya náa'a jitáqueenemi jiénecoo liáwinaami léni.”

⁵⁶ María máacau ruájcha ruá'a Isabelca matálicua quéerri, liáwinaami ruéejoo rúbana néerrau.

Juan Bautista jiácta'inaacoo

⁵⁷ Línu'inaa liá'a éerrica, Isabel cúlicuctála'inaaca, jáiwa ruwáalia rucúuleewai. ⁵⁸ Náa'a yéenai urrúni ya náa'a ruéenajinai náau nawána saícta ruwówa náa'inaa léenaa Dios méda rulí saícai, liá rucúulee. ⁵⁹ Liwáalia'inaa ocho éerri natée liá'a samálitaca namédaque'e lirrú náiju nachípi juáta líimana, ya nawówai náa lijí'inaa léjta lisálijinaa, Zacarías. ⁶⁰ Ne litúwa rumá nalí:

—Jócai. Arrúnaa yáa lijí'inaa Juan.

⁶¹ Néeba'eerru chuáni:

—Jiní jéenajinai wáaleerri lijí'inau chárta.

⁶² Néenee natáania nacáajiyu samálitaa sálijinaarru, náaque'e léenaa tánashia jí'inaashi liwówai licúuleerru.

⁶³ Zacarías sáta náucha áabai tablero píitui litánaque'e ya jáiwa litána: ‘Lijí'inaa Juan’. Ya jáiwa báawata liyá nalí quinínama. ⁶⁴ Liyáalimi rímija Zacarías léewa litáania báaniuwai, ya lichána liá saícai Diosru. ⁶⁵ Quinínama náa'a yéenai urrúni báawatai wérrí yájnali, ya quinínama liá'a

cáinabi yéenai dúuli íibi Judea shínaaca, náiiwadedada liá'a bésuneerricoo. ⁶⁶ Quinínama náa'a éemenai liáni nasáta néemiu nayá jájiu: “¿Tánashia liméda liáni samálitaca jáicta máanui jíni?” Níwata yáawaiyi Dios íyada liwítee dánaniu liájcha liáni samálitaca.

Zacarías shíma

⁶⁷ Zacarías, samálita sálijinaaca, cashiámui Espíritu Santoyu, ya litáania lijí'inaa nácu, limá:

⁶⁸ “¡Nuá lirrú saícai nuwácalica, Dios Israel shínaaca, jiníwata línuca quéewique'e lishínaa chóniwenai éewaqué'e náacoo áacairra!

⁶⁹ Libánua walí báqueerri cadánani wítee wásedeerri'inaa wayá wajíconaa yúchau,

báqueerri David táqueerrimi sírbeerrimi lirrú.

⁷⁰ Liyáwa limánimi liá'a walí báiñacu, náiiwanimi náa'a majíconaani íiwadedenai Dios chuáni báiñacu.

⁷¹ Liwásedaqué'e wayá wajínai yúcha,

ya quinínama náucha náa'a máashiini cába wayá,

⁷² ya licába carrúni jináataiyu wawérrinaimica,

ya jócai limíya máecha liá'a limánimi limédaca wawérrinaimi yáajcha.

⁷³ Liyáwa liéni yáawaiyi Dios máni nácuha lirrú liá'a wasálijinaa Abrahámmica:

⁷⁴ Liwásedacala'inaa wayá náucha náa'a wajínaica, quéewique'e wasírbia lirrú jócu cáarru wayá,

⁷⁵ ya wayá lináneewa machácaniyu ya majíconaani, ya quinínama éerri jútainchu wacáwica.

⁷⁶ Ya jiyá, nucúulee rími, jiyá jí'ineerri'inaa cáiiwadedaca Dios chuáni,

lishínaa liá'a Diosca máanui wérri yéerri áacairra wérri, níwata yáairri'inau libéecha liá'a Wawácali jichúnique'e libéecha iníjbaa.

⁷⁷ Quéewique'e jiwána náa léenaa náa'a lishínaa chóniwenai Dios méetuerrí najíconaa ya línua nawárruacoo liyáctalaca.

⁷⁸ Jiníwata washínaa Dios, carrúni jináataca wérri, liwána jucámarra wawítee, újni líndachu cáiwia chaléjta éerri wáalii.

⁷⁹ Quéewique'e liá nali cámarashi náa'a yéenai dujíwala catáwacabee rícu, quéewique'e litée wayá lirrícuba liá'a iníjbaa sáictactaca wawówa.”

Limá liá'a Zacarías.

⁸⁰ Liá'a samálitaca lidáwinau ya liwíteu cadánani liwítee Dios wíteeyu, ya liyá jiníctala yéerri, cáashia línu liá'a éerri liyadactacoo nacába náa'a israelítabinica.

2

*Jesús jiáctau**(Mt 1:18-25)*

¹ Liyáali éerrimi, liá'a wánacaleerri íchaba cáinabi jí'ineerri Augusto César, liwána, natána nají'inau quinínama náa'a chóniwenai cáashta ita'aa lijútadaque'e nayá. ² Liáni quéechanacu sái natána najiá'inau chóniwenai quéecha'inaa Cirenio ya lishínaa wánacaleerri liá'a cáinabica jí'ineerri Siria. ³ Quinínama arrúnaa náacoo natána nají'inau chúnasai nashínaa chacáalee rícula. ⁴ Tándawa José jiáu liúcha liá'a chacáaleeca jí'ineerri Nazaret yéerri áabai cáinabi rícu jí'ineerri Galilea, ya liáque'iu áabai chacáalee néerra jí'ineerri Belén, yéerri áabai cáinabi jí'ineerri Judea rey David jiáctamicoo, Josécala David táqueerrimi. ⁵ Liáu néerra quéewique'e litána lijí'inau cáashta ita'aa ruájcha ruá'a línu'inaa Maríaca comprométechoo rucásacoo liájcha, liyáali éerri jáu yáawi rícucai. ⁶ Néenee nácula nayá'inaa Belénra, línu liá'a éerdi María cúlicucta'inaaca, ⁷ jáiwa lijíáu néenii quéechanacu sái rucúuleeca, jáiwa rudájida jini wáarruma shídami íibi, rurrúwaida cuéshinai íibana rícu jini, jinícala náarrui nayácta'inaa cuíta rícu.

Ángelbini ya pastorbini

⁸ Urrúni Belénru áabi washiálicuenai catúyacani ovejas, nají'inaa pastorbini, nayá bésunedenai táayebee bacháida rícu túyenai nashínaa ovejaca. ⁹ Cawíquinta báqueerri ángel Dios shínaa iyadacoo nalí náa'a pastorbinica ya Dios shínaa camarrashi quéena natéjei, jáiwa cáarru bájiala nacábacani. ¹⁰ Ne ángel ma nalí: "Ocáarru iyá, nuínda irrú áabai chuánshi saícai, quéewique'e saícta wéerri iwówai quinínama chóniwenai. ¹¹ Wáalee lijíáu irrú, David shínaa chacáalee rícu jí'ineerri Belén, báqueerri cawásedacai iyá cáarrunatai ijíconaa yúchau, Iwácali Cristo'inaaca. ¹² Ne quéewique'e yáa léenaa tánashia jini, íinuminaa iyájoo línácu liá'a quirrúcuaca dájiderriu wáarruma shídami íibi ruwáirriu cuéshinai íibana rícu."

¹³ Liyáalimi cawíquinta, íchaba ángel áacai sána iyadacoo mawí liájcha liá'a ángelca náa Diosru saícai namá'ee:

¹⁴ "¡Wáa lirrú saícai liá'a Diosca yéerri áacai!

¡Saíctaque'e nawówa quinínama yéerri áani cáinabi ita'aa, saícaque'e chóniwenai!"

¹⁵ Quéecha'inaa jáyaali néejoo áacairra náa'a ángelmica, náa'a pastorbini namá'ee nalí wáacoo:

—Wáateu Belénra, wacába liáni bésuneerricoo Wawácali íiwani walí.

¹⁶ Néenee náau madéjcanaa náiiu María ya José ya quirrácu ruwáirriu cuéshinai íibana rícu. ¹⁷ Nacába'inaa jíni, náiiwadedá liá'a ángel máni nalí linácu liáni samálitaca.

¹⁸ Ya quinínama náa'a éemenaicani nacáarrudau néemi nachuáni namáni náa'a pastorbinica. ¹⁹ Né'e ruá'a Maríaca ruwáalia ruwówa lícuu quinínama liáni rupénsani'e nácu séewirrinaa. ²⁰ Náa'a pastorbinica néejua'inaa'eewoowai náa'ee saícai Diosru quinínama linácu'e liá'a néeminica yá'ee liá'a nacábanica, ne quinínama bésunau léjta náa'a ángelbini máyu'u nalí.

Liá'a samálita Jesús náyadani templo rícu

²¹ Liwáalia'inaa ocho éerri nacírcuncida* liá'a samálitaca, ya ná'ee lijí'inaa Jesús, liyá'ee jí'inaashica liá'a ángel máni Mariárru jóctanaa quéenibi ruyá.

²² Líinu'inaa liá'a éerrica arrúnaa naméda léjta Moisés wánau'mi namédaca masáculaque'e nayá, natée liá'a samálitaca Jerusalénra náyadaque'ini Diosruni. ²³ Cha namédaqui jíni, jiníwata ley lishínaa liá'a wácalishica tánerriu: “Quinínama quéechanacu saí samálitaca arrúnaa nashírru Wawácalirruni.” ²⁴ Néenee náawai nafrésia sacrificio liá'a libánua naméda liá'a ley Wawácali mánica: Chámai paloma wérri o chámai paloma éenibi.

²⁵ Liyáali éerrimi liyá Jerusalén rícu báqueerri washíalicuerri jí'ineerri Simeón. Liéni washíalicuerri machácani ya saícai wítee, ya yáairri saícai Diosru, ya liméda léjta Dios wówau'i, ya linénda liwásaida Israel táqueenaimi. Liá'a Espíritu Santo liyá Simeón yáajcha.

²⁶ Espíritu Santo wána liá léenaa jóctanaa máanali liyá libéecha, cáashia lijiáctala'inaa ya licába liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani'inaaca. ²⁷ Espíritu Santo bánua Simeón liáque'iu templo rícula; ya jái'inaa litúwanai liá'a samálita Jesúsca natée liyá lécchoo, nacúmpliaque'e léjta ley wánacaalau'i, náiiu Simeón nácu. Nawíchua lichípi íimanaa dácu. ²⁸ Néenee Simeón liwína liná lícu liá'a samálitaca, liá Diosru saícai limá chá'a:

²⁹ “Ya ta, Nuwácali, jinísa jiméda léjta jimáyumi;

ya ta jéewa jimáaca máanali nuyái jishínaa cha liwíteemija'a, nuyá cashírruedacaica jirru’.

³⁰ Jiníwata nunísa nucába liá'a wásedeerri'inaa wayá Dios shínaa máashii yúcha,

³¹ lichána limédacoo quinínama chóniwenai tuími rícula,

* 2:21 Nacírcuncida: Nawíchua lichípi íimanaa dácu

³² liá'a cámarashica liquénaminaa nawítee rícuejjioo quinínama chóniwenai, yáminaa liwánaque'e cawáunta nayá Israel táqueenaimi. Limá liáni Simeónca.”

³³ Néenee José ya litúwa liá'a Jesús nacáarrudau néemi liá'a simeón máni linácucha liéni samálitaca. ³⁴ Néenee Simeón liá nali saícai, ya limá Mariarru, Jesús túwaca:

—Jéemite, liéni samálitaca Dios wínani quéewique'e liméda íchaba chóniwenai israel néenee sána nacáu o nabárruo. Liyá'inaminaa áabai señal, íchabaminaa cháani liyá, ³⁵ quéewique'e liá'a yéerri íchaba wówa lícu líyadaque'iu. Ne quinínama liéni jirru'inaa cáwi wérri'inaa, chaléjta áabai espada dúurruerri jicáwica íbeeji.

³⁶ Cha léchchoo ruyá néeni báquetoo ínetoo jí'ineechoo Ana, rutáania Dios jí'inaa nácu, limíyacaulami liá'a Panuel, litáqueerrimi liá'a Aser. Ana bájalau salítuenica, ya rucása'inaamiu miyácau wáaliu rími, ya rúnirri máanali nawáalia'inaa náajcha wáacoo siete camuí; ³⁷ liyáalimi éerri ruwáalia ochenta cuatro camuí, ruyá máanirri. Jócáu jiáu templo rícuca, rusírbia Diosru táayenaa ya éerrinacu ayúnoyu ya oraciónyu. ³⁸ Ana ínu liyáalimi jáa, ya ruchánaa ruá Diosru saícai, ya rutáania linácu liá'a samálita Jesúsca ya quinínama náa'a chóniwenai néndenai liwásaida, náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu.

Néejoo Nazaret néerra

³⁹ Liáwinaami nanísa'inaa nacúmplia quinínama léjta libánua liá'a ley Wawácali shínaa, jáiwa néejoo Galilea néerra, nashínaa chacáalee jí'ineerri Nazaret. ⁴⁰ Ya liá'a samálita Jesús lidáwinau cadánani ya mawí cawíteeca, ya Dios yáa lirrú saícai mamáarraca.

Liá'a samálitaca Jesús yáairri templo rícu

⁴¹ Jesús túwanai yáaineu Jerusalén néerra camuí jútainchu lirrú liá'a fiestaca jí'ineerri pascua.

⁴² Quéecha'inaa Jesús cúmplia doce camuí, yáaineu Jerusalénra naméda fiesta léjta nawíteeyu. ⁴³ Ne amáarrai'inaa fiestai, néejoowai, ne liá'a samálita Jesús máaquerriu Jerusalén rícu, jócani litúwanai yáa léenaa.

⁴⁴ Namáta'ee Jesús yáairri chóniwenai íibi, najínactacoo áabai éerri iníjbaa lícu. Quéecha'inaa namúrruqui jíni náibiui náa'a néenaaca náa'a nacúnusianica léchchoo, ⁴⁵ jócái náiiinu linácu liá'a Jesúsca. Néenee néejoowai Jerusalén rícula báaniu namúrruque'e néerrani.

⁴⁶ Liáwinaami matálie éerri rícula, náinu linácu templo rícu, wáairriu liyá náibi náa'a éewidenaica Moisés chuáni, éemerri liyá nalí ya sáteerri liyá léemiu nayá. ⁴⁷ Ya quinínama náa'a éemenai Jesúsru nacáarrudau néemi liwítee ya léebaca nachuáni. ⁴⁸ Litúwanai cába'inaa jíni, nacáarrudau nacábaque'e jíni, litúwa ma lirrú:

—¿Nucúulee rími, táda jiméda walí liarra? Jicá'ateni, jisálijinaa yáajchau urrúni wawówa wamúrru jiyá.

⁴⁹ Jesús ma nalí:

—¿Táda imúrru nuyá? jócai yáa léenaa arrúnaa báwatui nuyáca linácu liá'a nusálijinaa wówainica?

⁵⁰ Né'e jócai náa léenaa néemi liá'a limáni nalí.

⁵¹ Néenee Jesús léejoo náajcha Nazaret néerra, lisíguia liméda nawánacaala. Quinínama liáni litúwa jócai rumíya máecha, ruwáaliani ruácoo ruwówa lícuu. ⁵² Ya Jesús mamáarracai dáwinacoo linánaica, ya liwítee, ya sáicta liwówa Dios yáajcha chóniwenai yáajcha léchho.

3

Juan Bautista yáairri jiníctala yáa

(Mt 3:1-12; Mr 1:1-8)

¹ Jái'inaa quinse camuí liwánacaala liá'a chúnsai wánacaalaca jí'ineerri Tiberio, liyáli éerrimi Poncio Pilato liwánacaala cáinabi jí'ineerri Judea, Herodes liwánacaala cáinabi jí'ineerri Galilea, ya léenajirri Felipe liwánacaala cáinabi jí'ineerri Iturea ya Traconite, ya liá'a Lisinias liwánacaala cáinabi jí'ineerri Abilinia. ² Anás ya Caifás sacerdotébini wácanai. Liyáalite Dios táania Juanru licúulee liá'a Zacaríasca yáairri jiníctala yáa, ³ ya Juan libésunau quinínama cáinabi urrúni méeda jí'ineerri Jordán, limá liácoo chóniwenairru arrúnaa néejooocoo Diosru ya nawána nabáutisa nayá, quéewique'e Dios méetua najíconaa. ⁴ Liáni bésuneerriu léjta litánaumi liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías:

“Báqueerri chóniwerri máidaderri'inaa jiníctala yáairri:

‘Ichúni liá'a iníjbaaca Wawácalirru,

iméecu áabai iníjbaa machácani.

⁵ Quinínama sájaba máanui wérri báyeerri'inau, quinínama dúuli wérri ya dúuli rími naquénini nabáyaque'e liyáque'e áabee, náa'a iníjbaa cúwaneerricoo arrúnaa machácanicani, ya áabee naméda iníjbaa dujíwanamaica.

⁶ Quinínama chóniwenai nacábaminaa liá'a Dios bánuani wáseda wayá.’ ”

⁷ Najiá'inau náa'a chóniwenai quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: “¡Iyá léjta áai éenajinai! ¿Tána ma irrúi ibáutisaacalau iwásedacaalau liúcha liá'a car-rúnatai rúneerricoo liácoo? Ipénsacta chárra iyá yúquenaiu iyáca. ⁸ Iyá sáica, nacábaque'e yáawacta éejoo Wawácalirru, ya ówa imá irrúwoo: ‘¡Wayá Abrahám táqueenaimi wásedeenai'inau!’ Ne yáawaiyi numá irrú, Dios éewerri lináwida náani íibaca Abrahám táqueenaimiyu. ⁹ Ya mawí, liá'a chúushi jái ya cái quéewique'e liwíchua áicuba lijíchu yáajchau. Quíninama áicuba jócai yáa lítau sáica, wíchuerru ya náuca chichái rículani.”

¹⁰ Néenee chóniwenai sáta néemiu liyá:

—¿Tána wéewa wamédacai?

¹¹ Juan éeba nachuáni:

—Liá'a wáaleerri chámai íibalashi, jái lirrú áabai liá'a jiní wáaliani; ya liá'a wáaleerri íyacaishi, jishírrida liájcha liá'a jiní wáaliani.

¹² Néenaa náa'a cóbrenai impuesto Romarru narrúniu Juanru quéewique'e nabáutisacoo ya nasáta néemiu liyá:

—Quéewidacai, ¿tána wéewa wamédacai?

¹³ Juan ma nalí:

—Jócai cobra bájjiala liúcha liá'a léjta nawánau icóbraca.

¹⁴ Néenaa náa'a soldado nasáta néemiu lécchoo:

—Ya wayá ¿tána arrúnaa wamédacai?

Juan éeba nachuáni:

—Jiní éedani náucha cháji'i, jiní ibáulidaca nayá, uyáa najíconaa cháji'i jócai naméda; ya sáicta iwówa liájcha liérta iwénica napáida iyá.

¹⁵ Náa'a chóniwenai nanénda nacábau tána'inaa bésunawai, nasáta néemiu nayá wáacoo Mesías liá'a Juanca; ¹⁶ Ne Juan ma nalí quíninama: “Nuyá yáawaa nubáutisa shiátaiyu; ne báqueerri íinuminaa báutiseerri'inaa Espíritu Santo wíteeyu, ya chicháiyu. Liyá mawí cadánani wítee núcha, jócai sáicaminaata nutájiacoo nuwáseda lishínaa cotiza báji. ¹⁷ Línca licáaji rícuu léjta áabai pala, quéewique'e liáwaqueda trigo ya lishírrini máashiibee liúcha. Liwáaliaminaa trigo líbana rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibeeca chichái rícula jócai chácacajiu.” Liáni wówerri limáca lishírru náa'a sáicanica, ya máashii liúcani'inaa chichái rícula jócai chácacajiu.

¹⁸ Cháwate Juan íiwa nalíni, ya áabi íchaba wítee lécchoo, Juan íiwa nalí sáicai chuánshi chóniwenairru.

¹⁹ Ya lécchoo licáita Herodes wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi, jiníwata liwáaliaca línuyú ruá'a Herodíasca,

léenajirri Felipe iinucoo, ya lécchoo quinínama máashii limédanica; ²⁰ Ne Herodes jócai méda liwánacaala liá'a Juanca, litúculeda áabai máashii mawí: liwárrueda Juan cúita manúmai rícula.

Juan Bautista báutiseerri Jesús
(Mt 3:13-17; Mr 1:9-11)

²¹ Jóctanaa Juan yáa cúita manúmai rícula, báutisa'inaa quinínama chóniwenai, Jesús báutisau lécchoo; ya nácula li'óra, liá'a Jesús éerri méecu lirrú, ²² ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula léjta áabai paloma, ya nacábani; ya léemi áabai chuánshi áacai mérri lirrú:

—Jiyá Nucúulee nuwówaini, jiyáwa nuwínani.

Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica
(Mt 1:1-17)

²³ Jesús wáalia'inaa újni treinta camuíca lichánau liméda lishínaa tráawajo.

Léjta néebidau'u José cúuleecani.

José Elí cúuleemi,

²⁴ Elí Matat cúuleemi,

Matat Leví cúuleemi,

Leví Melqui cúuleemi,

Melqui Jana cúuleemi,

Jana José cúuleemi,

²⁵ José Matatías cúuleemi,

Matatías Amós cúuleemi,

Amós Nahum cúuleemi,

Nahum Esli cúuleemi,

Esli Nagai cúuleemi,

²⁶ Nagai Maat cúuleemi,

Maat Matatías cúuleemi,

Matatías Simei cúuleemi,

Simei Josec cúuleemi,

Josec Judá cúuleemi,

²⁷ Judá Joanán cúuleemi,

Joanán Resa cúuleemi,

Resa Zorobabel cúuleemi,

Zorobabel Salatiel cúuleemi,

Salatiel Neri cúuleemi,

²⁸ Neri Melqui cúuleemi,

Melqui Adi cúuleemi,

Adi Cosam cúuleemi,

Cosam Elmadam cúuleemi,

Elmadam Er cúuleemi,

²⁹ Er Jesús cúuleemi,

Jesús Eliezer cúuleemi,

Eliezer Jorim cúuleemi,

Jorim Matat cúuleemi,
³⁰ Matat Leví cúuleemi,
Leví Simeón cúuleemi,
Simeón Judá cúuleemi,
Judá José cúuleemi,
José Jonam cúuleemi,
Jonam Eliaquim cúuleemi,
³¹ Eliaquim Melea cúuleemi,
Melea Mena cúuleemi,
Mena Matata cúuleemi,
Matata Natán cúuleemi,
³² Natán David cúuleemi,
David Isaí cúuleemi,
Isaí Obed cúuleemi,
Obed Booz cúuleemi,
Booz Sala cúuleemi,
Sala Nahasón cúuleemi,
³³ Nahasón Aminadab cúuleemi,
Aminadab Admin cúuleemi,
Admin Arni cúuleemi,
Arni Esrom cúuleemi,
Esrom Fares cúuleemi,
Fares Judá cúuleemi,
³⁴ Judá Jacob cúuleemi,
Jacob Isaac cúuleemi,
Isaac Abrahám cúuleemi,
Abrahám Taré cúuleemi,
Taré Nacor cúuleemi,
³⁵ Nacor Serug cúuleemi,
Serug Ragau cúuleemi,
Ragau Peleg cúuleemi,
Peleg Heber cúuleemi,
Heber Sala cúuleemi,
³⁶ Sala Cainán cúuleemi,
Cainán Arfaxad cúuleemi,
Arfaxad Sem cúuleemi,
Sem Noé cúuleemi,
Noé Lamec cúuleemi,
³⁷ Lamec Matusalén cúuleemi,
Matusalén Enoc cúuleemi,
Enoc Jared cúuleemi,
Jared Mahalaleel cúuleemi,
Mahalaleel Cainán cúuleemi,
³⁸ Cainán Enós cúuleemi,
Enós Set cúuleemi,
Set Adán cúuleemi,
Adán Dios cúuleemi.

4

Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau
(Mt 4:1-11; Mr 1:12-13)

¹ Jesús Espíritu Santo cámuisheda liwítee, léejoo méeda Jordán néenee, ya Espíritu litée jiníctala yáairri. ² Néerra liyá cuarenta éerri, ya liá'a Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau. Jesús jiní íyani narrícu náa'a éerrica, táda cha liáwinaami lisíntia ínaaishi. ³ Néenee Wawásimi ma lirrú: —Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate lináawacoo liéni íibaca páaniyu.

⁴ Jesús éeba'ee:

—Limá'ee liá'a Dios chuáni jái tánacuwai: 'jócai bácai iyacaishiyu liyá liá'a washiálicuerrica.'

⁵ Néenee Wawásimi írrida Jesús ya líyada lirrú quinínama náa'a país éerri rícu, ⁶ limá lirrú:

—Nuá jirru quinínama jiwánacaalague'e éerri rícu cawéninica. Níwata nuyá nunísani nurríshibiaca, ya nuá tánashia nuwówaini nuárru jíni. ⁷ Jitúyactau nulí ya jái nulí saícai, quinínama jishínaaminaa.

⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jócai túyau jirru, jiníwata limá liá'a tánerricoo: 'Jitúyau Diosruja, ya jisírbia lirrú bácai.'

⁹ Liáwinaami Wawásimi tée Jesús chacáalee Jerusalénra, lírrida liyá templo ítala mawíta áacaica ya limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinabi rícula wayéji áani; ¹⁰ Jiníwata limá liá'a tánerricoo: 'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini nayúda ya natúya jiyá.

¹¹ Nanácudaminaa jiyá nacáaji rícuu, jócubecha jíinuau íiba nácula'.

¹² Jesús éeba'ee Wawásimi chuáni:

—Limá lécchoo liá'a tánerricoo: 'Ujimáca máashii Diosru jiwówaini limédaca.'

¹³ Quéecha'inaami Wawásimi jócu léenaa liwána Jesús méda lijíconau, néenee Wawásimi dáanau liúcha íchaba éerri.

Jesús chánau liméda lishínaa tráawaju Diosru Galilea rícu

(Mt 4:12-17; Mr 1:14-15)

¹⁴ Liáwinaami Jesús éejoo lishínaa cáinabi ítalau jí'ineerri Galilea Espíritu Santo dánaniyu, néenee natáania linácu quinínama lírrícu liá'a cáinabica yéerri litéeji. ¹⁵ Ne léewida nayá narrícu náa'a cuíta jí'ineenai sinagoga, ya náa lirrú quinínama saícai.

*Jesús Nazaret néeni**(Mt 13:53-58; Mr 6:1-6)*

¹⁶ Jesús yáau Nazaret néerra, chacáalee lidáwinactamicoo. Léerdi nawówa íyabactacoo liwárrroo sinagoga rícula, léjta liwíteeja, jáiwa libárruawai quéewique'e liliá Dios Chuáni. ¹⁷ Náa liliá cáashta litánanimitá'á íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaíasca, limécu'inaamini línu linácu liá'á tánerricoo chá'a:

¹⁸ “Espíritu nuwácali shínaa yáairri nunácu, jiniwata liníwaca nuyá quéewique'e nutée chuánshi wáalii nali náa'á carrúni jináatanica;

libánua nuyá nuíiwadeda chítashia éwau'inaa mabáji náa'á presoca ya nuéjueda natuí náa'á matuínica; nuchánaa nuéda nabáji náa'á nabádadánica;

¹⁹ nuíiwa liá'á camuí saíctaica Wawácali shínaaca.”

²⁰ Liáwinaami Jesús támu liá'á cáashta, jáiwa liá lirrú jini liá'á yúderri nayá sinagoga rícu, jáiwa liwáawai. Quinínama náa'á yáaine néeni nacába lirrú. ²¹ Jáiwa lichánau litániacai limá'ee:

—Wáalee éerri linísa licúmpliacoo liéni tánerricoo ináneewa.

²² Quinínama natáania Jesús nácu saíca ya nacáarrudau nacába liá'á limánica saíctaica. Nasátada'ee néemi nayá wáacoo:

—¿Jócaita le José cúulee léji liéni?

²³ Jesús éeba'ee nali:

—Yáawaiyi numá irrú, imáminaa nulí léju liéni chuánshica: ‘Médico, jichúni jiyá jájiu.’ Mawí imáminaa nulíjoo: ‘Liá'á wéeminica jimédani Capernaúm rícu, jiméda lécchoo ája áani chúnsai jicáinabeerra ita'au.’

²⁴ Ne mamáarraca limá'ee: —Ne yáawaiyi jini báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, jócai saíca narríshibia lishínaa cáinabi ita'au. ²⁵ Yáawai méetaa íchabate máanirrini Israel rícu, éerri liyá'inaami liá'á íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elíasca, quéecha'inaamite jócu liúwau matálii camuí ya béewami mawí, jáiwa íchaba íinaishi quinínama Israel cáinaberra ita'aa; ²⁶ ne Elías Dios jócai libánua nali náa'á máanirrinica Israel rícu, ne ta chaléjani Sarepta néerra, urrúni lirrú liá'á chacáalee Sidónca. ²⁷ Chacábacanaa íchabate bálinenaiu liyú liá'á chorrówa íyeerri náinaa Israel rícu, éerrimi liyá liá'á cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Eliseoca, ne jini éeneerri lichúnicoo néenaaca bácai rími Naamán, chéesaicani Siria saíca.

²⁸ Quéecha'inaami néemi quinínama liéni, náa'á yáaine sinagoga rícu íwirri wéerri nawówa bájjalanaa.

²⁹ Nabárrua'inaamiu, jáiwa najéda chacáalee rícuha

Jesús, natée'e wáni dúuli áacai ítala chacáalee yáctaca, quéewique'e najusunedacani cáinacula néenini. ³⁰ Ne Jesús bésunau nadécumi quinínama, jáiwa liáu néenee.

Báqueerri washiálicuerri wáliierri áabai espíritu máashii

(Mr 1:21-28)

³¹ Jesús yá'eewoo Capernaúmra, áabai chacáalee Galilea sái, ne léerdi nawówa iyabactacoo léewida náa'a chóniwenai. ³² Ne náa'a chóniwenai nacáarrudau nacába léewidacalaca, jiníwata táanierri quinínama wánacaalashiyu.

³³ Sinagoga rícu báqueerri washiálicuerri yá'ee wáliierri demonio, jáiwa'ee limáidada lidánaniyuwai:

³⁴ ¡Jimáaca wayá! ¿Tánda jiníquiu wájcha, Jesús Nazaret néenee sái? ¿Jiyá ínuerri'e jimárda wayá? Nuyá cúnusierri jiyá, nuá léenaa jiyá majíconaica Dios shínaaca.

³⁵ Jesús cáita'ee liá'a demonioca limá'ee lirrú:

—¡Manúmata ya jimáaca liéni washiálicuerrica! Néenee liá'a demonio liúca liá'a washiálicuerrimica cáinabi rícula nanáneewa quinínama, ya jáiwa lijíáu liúchai jiní limédacta lirrú máashii. ³⁶ Quinínama nacáarrudau'eewoo, ya namá'ee nalí wáacoo:

—¿Tána chuánshiqui jiliéni? Quinínama liá'a wánacaleerrica ya liwítee dánani liéni washiálicuerrica liwána najiácoo náa'a espíritu máashiinica, ¡ya nayá jíáneu!

³⁷ Ya natáania sáica Jesús nácue quinínama líta'aa liá'a quinínama cáinabica.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru

(Mt 8:14-15; Mr 1:29-31)

³⁸ Jesús jíá'inaamiu sinagoga rícuha ya jáiwa liwárroo líibana lícula liá'a Simónca. Linéerru liá'a Simónca bálínechoo'eewoo ruyáca, máanui wérri licámuna, nasáta Jesús yúcha runácuí. ³⁹ Jesús tájia'eewoo ruyáctaca ya jáiwa licáita liá'a licámunacaa, jáiwa licámuna éedawai, liyáalimi, jáiwa rubárruawai ya ruchánau rushírrueda nalí.

Jesús chúni íchaba Chóniwenai bálíneeu

(Mt 8:16-17; Mr 1:32-34)

⁴⁰ Éerri wárruau'inaami liyá cáí, quinínama náa'a nawáalia bálínacaalashi, matuínaami bálínacaalashi natée'e nayá Jesúsru; ne jáiwa licháanaa licáajiu nanácuí bácainaa, jáiwa lichúni nayái. ⁴¹ Ne náiiibicha náa'a bálínechoo íchaba lécchoo najiáu náa'a demonioca, namáidadaca namá'ee: —¡Jiyáwa lierra Dios Cúuleeca!

Ne Jesús cáita náa'a demonioca, ya jócu línda natáaniaca, jiníwata náaca léenaa liyá liá'a Mesíasca.

Jesús íiwa liá'a chuánshica sinagoga rícu

(Mr 1:35-39)

⁴² Jucámarra'inaami, Jesús jiáu chacáalee rícuha, áabai yáarruishi jiníctala yáairri. Ne náa'a chóniwenaica namúrru liyá, jáiwa náiiinu liyáctala liyáca. Nawówai náayabedacani jócubeechata liáu, ⁴³ ne Jesús má'ee nalí:

—Lécchoo arrúnaa núíwa liáni chuánshi sáicaica linácue sái liá'a Dios wánacaalactalaca nalí náa'a áabi chacáaleeca, linácueji liéni Dios bánua nuyá máyala áani.

⁴⁴ Cháwa'ee Jesús íiwa liácoo liá'a chuánshica sinagoga rícuba cáinabi nashínaa náa'a judíobinica.

5

Natésu jócai nacába cáji

(Mt 4:18-22; Mr 1:16-20)

¹ Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Genesaret, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai máanabanaamica wówenai néemi Dios chuáni. ² Jesús cába chámai lancha cáina nácu. Máisananiyaca níwata náa'a catésucanica yúrrucuenaiu lirrícucha nabádeda nashínaa máayau. ³ Jesús yúrrucoo áabai lancha rícua, Simón shínaaca, jáiwa liwána lidánaa píituita litácooweji bachátairra. Jáiwa liwáau lirrícu liá'a lanchaca néenee lichánau léewida náa'a chóniwenaica. ⁴ Linísa'inaami litániacai, limá'ee Simónru:

—Jítée liá'a lanchaca chaléeni bachátala dujíwactalaca, ya ta yúca ishínaa máayawai itésuque'e.

⁵ Simón éeba'ee:

—Quéewidacai, táayenaa watráawajaaca watésuca, ne jiní wérri wajédani; ne jiyáctaca bánuani, nuá'au nudáquinia numáyaníu.

⁶ Ne naméda'inaami jíni, náawaqueda bájjialanaa cubái liá'a namáayani atéwanamai súbirriacoo. ⁷ Néenee namáida náa'a nashínaa najúnicaica máinecoo áabai lancha rícu, quéewique'e náacoo nayúda nayá. Néenee náau néerrai, nacámusheda náa'a chámai lanchaca atéwa namácta natámucoo. ⁸ Simón Pé'eru cába'inaami liéni, litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa limá'ee lirrú:

—¡Jishírriu núcha, Nuwácali, níwata nuyá cajíconai!

⁹ Jiníwata Simón ya quinínama cáarrudenaiu nacába liá'a najédau cubái, máanaba náami jócai nacába cáji. ¹⁰ Lécchoo cáarrudenaiu náa'a Santiago ya Juan, Zebedeo éenibica, Simón máanabacaca. Ne Jesús má'ee Simónru:

—Ocaárru jiyá; léjta jinísau jitésucái, chacábacanaa jimúrru nulí chóque'e chóniwenai nasíguia nuyá.

¹¹ Néenee natée lanchami litácoowalai, namáaca quinínama, jáiwa náau Jesús yáajchai.

Jesús chúni báqueerri bálinneriu lepra

(Mt 8:1-4; Mr 1:40-45)

¹² Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca áabai chacáalee rícu, línu báqueerri washíalicuerri bálinneriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra; licába'inaami Jesús litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lisáta'ee liúcha:

—Nuwácali, jiwówaicta, jichúni nuyá nubálinacaala yúcha.

¹³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee:

—Nuwówai, jichúnicoo! Liyáalimi libálinacaala'ee chorrówa íyeerri línaa éedau liúcha, ¹⁴ Jáiwa Jesús ma lirrúi:

—Jíníwaa jíiwani jiyárrujoni; bácai rímii jíáu jíyadacoo sacerdote náneewa, ya jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimi imédaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáica sáica jiyái jibálinacaala yúchau.

¹⁵ Ne mamáarraca, Jesús íiwanaa cáarraliacoo quinínama matuínaami, ya íchaba chóniwenai yáawacau néemique'e lichuáni ya lichúnique'e nabálinacaala. ¹⁶ Ne Jesús lishírriu jiníctala yáairri quéewique'e li'óracoo.

Jesús chúni báqueerri macáwai

(Mt 9:1-8; Mr 2:1-12)

¹⁷ Áabai éerri Jesús éewidacta liyáca, nawáau nayá néeni náa'a áabi fariséobini ya quéewidacánica ley shínaabinica ínuenai quinínama chacáalee rími Galilea shínaaca, ya Judea ya Jerusalén néenee. Ya Dios wítee iyadau Jesús nácu lichúni náa'a bálinaicoo.

¹⁸ Néenee áabi washíalicuenai ínu índenai báqueerri macáwai liárrubai íta'au. Nawówaicta'ee nawárrueda cuíta licúlani ya náyada Jesús náneewani; ¹⁹ Ne jócu náiiinu táshia nácuha nawárrua jíni, jiníwata bájialaca íchaba chóniwenai; jáiwa náirda liyá cuíta íteeji, néeda bájirra cuíta báinaa ya náurrucuedaque'e liyá néenee bálinnericoo liárrubai íta'au, néeni béewami nalí quinínama, Jesús náneewa. ²⁰ Quéecha'inaami Jesús yáa léenaa néebida'inaa linácu, limá'ee lirrú liá'a bálinnericoo:

—Nujúnicaí, jijíconaa jái méetuacuwai.

²¹ Néenee náa'a quéewidacánica ley shínaabinica ya náa'a fariséobinica nachánau napénsaaca: “¿Tána léji

liéni éeneerri limá chá'a chuánshi máashii Dios nácula? Bácai rimi Dios éeneerri liméetua jíconaashi."

²² Ne Jesús yáirri léenaa liá'a napénsaani nayáca, lisáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána ipénsa irrúwoo chárta? ²³ —¿Tána mawí jócu tráawajui, wamácai: 'Jijíconaa máaquerriu liméetuacuwai', o numáca: 'Jibárrroo jijínau?' ²⁴ Ne nuyadaminaa irrú, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca wáalierrri wánacaalashi cáinabi ita'aa liméetua'inaa jíconaashi.

Néenee limá lirrú liá'a macáwaica:

—Numá jirrú, jibárrroo, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíibana néerrau.

²⁵ Liyáalimi, liá'a macáwaica léenuu libárruacoo quinínama náneewa, liwína liárrubaiu lirrú wánimicoo ita'aa, jáiwa liáu líibana néerrawai liá saícai Diosru.

²⁶ Quinínama nacáarrudau nacábacani, jáiwa náa saícai Diosrui ya bájjalanaa nacáarrudacoo namá'ee:

—Wáalee wacába watuíyu jócai wacába cáji.

Jesús máida Levírru

(Mt 9:9-13; Mr 2:13-17)

²⁷ Liáwinaami liéni, Jesús jiáu, jáiwa licába báqueerri cacóbracai impuesto Romarru. Jí'ineerrimi Leví, wáairriu liyáca yáarrubaishi ita'aa licóbra liyá impuesto. Jesús má'ee lirrú:

—Jisíguia nuyá.

²⁸ Néenee Leví bárroowai, limáaca quinínama, jáiwa liáu Jesús yáajchai. ²⁹ Táicala'inaami mawí, Leví méda áabai fiesta máanui wérri líibana néeniu Jesúsru; ya íchaba náa'a cóbrenai impuesto Romarru, náajcha náa'a áabi chóniwenaica, wáaineu nayáca mesa nácula náajcha.

³⁰ Ne náa'a fariséobinica ya náa'a quéewidacanica ley shínaabinica néenaacajaa, nachánau nacáida Jesús shínaa éewidenaicoo. Namá'ee nalí:

—¿Tánda íya ya írta náajcha nárra cacóbracani impuesto ya cajíconaánica?

³¹ Jesús éeba'ee nachuáni: —Náa'a saícanica, jócani rúnaa médico, ta nayá náa'a bálinaicoo. ³² Nuyá jócai ínu numáida náa'a saícanica, núinu numáida náa'a cajíconaánica, quéewique'e néejueda nayáu Diosru.

Linácue saí liá'a ayúnoca

(Mt 9:14-17; Mr 2:18-22)

³³ Néenee namá'ee Jesúsru:

—Náa'a casíguiacani Juan ya fariséobini shínaaca yúnenai bájjalanaa ya naméda bájjalanaa oración, ne

jishínaa éewidenaicoo jíajcha éerri jútainchu náaya ya náirra.

³⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Léewaminaatau éewa iwána nayúnaa náa'a namáidani áabai matrimóniorru, nácula liyá náajcha néeni liá'a novioca? ³⁵ Ne líinúnaa liá'a éerrica, natécta'inaa liá'a novioca; jáicta líinu liá'a éerrica, liyáaliminaa nayúnaajoo.

³⁶ Chá'a léechoo líiwa nalí áabai licábacanaa:

—Jíní dáulerrí áabai íibalashi wáalii quéewique'e lichánaida áabai íibalashi dánumimi. Ne limédactacala cháni'i, ya táminaa líuca liá'a íibalashi wáliimica; mawiyí liá'a shídanaamica wálii, jócai saícta máacacoo íibalashi dánumimi yáajcha. ³⁷ Ne jíní léechoo wanuácala vino wálii áabai íimanaashi salírrani rícula, níwata liá'a vino wáliica wáneerri lisúbirriacoo liá'a íimanaashi dánumimica, léjta liá'a íimanaashi ya liá'a vinoca jái líucawai. ³⁸ Tádawa arrúnaa wanuá vino wálii lirrícula liá'a íimanaashi wáliica. ³⁹ Ne liá'a írrerri vino salírrani, jócai wówai liáwinaami vino wálii, jíníwata jái limái: 'Liá'a vino salírranica mawí saíctaca.'

6

Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha éerruedenai trigo ita léerdi nawówa iyabactacoo
(Mt 12:1-8; Mr 2:23-28)

¹ Áabai éerri nawówa iyabactacoo Jesús jínaniu nabáanacaala íibi. Lishínaa éewidenaicoo liájcha néerrua líta liá'a trigoca, ya ta nacárta nacáaji rícuu jíní ya ta náaya líimii. ² Jáiwa áabi fariséobini nacába'inaami líáni, nasáta néemiu:

—¿Tánda iméda iyá líerra jócai wéewa waméda éerdi wawówa iyabactacoo? Jíníwata jócai ley índa wamédaca.

³ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Jócai ilíá ícábau Dios chuáni nácu báitate David ya náa'a limánabaca nawáliate ínaashi? ⁴ Jáiwate líwárruawai Dios íbana rícula, jáiwa líwína náji náa'a páanica nashírrini Diosru, líya líyái ya liá náaya léechoo náa'a limánabaca, báawita bácai rími ta náa'a sacerdotébinica éewata náayacani bácai liá'a páanica.

⁵ Néenee Jesús ma mawí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáalia wánacaalashi linácu liá'a éerrica nawówa iyabactacoo.

Liá'a washiálicuerrica máacarraí cáaji
(Mt 12:9-14; Mr 3:1-6)

⁶ Áabai éerri nawówa íyabactacoo náa'a judíobinica, Jesús wárruerriu sinagoga rícu ya lichánau léewidaca. Báqueerri washiálicuerri yáairri néeni máacarraí cáaji ché'e saícaquictejica. ⁷ Néenee néeda litúinaa liá'a Jesúsca náa'a éewidenaica Moisés shínaa ley ya fariséobini lécchoo, nacábaque'e lichúnicta liá'a máacarraí cáaji, lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo, néewaquee'e náa lijíconaa liá'a Jesúsca. ⁸ Ne liá'a Jesúsca, liá léenaa chítashia nawítee jíni, limá lirrú liá'a washiálicuerrica máacarraí cáaji:

—Jibárrroo, jimédau béewami.

Néenee libárruawai. ⁹ Néenee Jesús ma nalí náa'a áabica:

—Nuwówai nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi rími: ¿Lirrícu liá'a éerrica wawówa íyabacoo, wéewa waméda saícai o máashii? ¿Wawáseda cáwicaishi o wamárdacani?

¹⁰ Linísa litáania náajcha, liá'a Jesúsca licába quinínama litéejju limá lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidúcua jicáajju.

Liméda jíni, saícai báaniu jíni licáajica. ¹¹ Ne náa'a áabica íwirrini wérri nawówa. (Namáctacala'ee Jesús méda lijíconau litráawajaaca lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo). Táda natáania nalí wáacoo tánashia néewa namédaca Jesús júnta.

Jesús níwa náa'a doce éewidenaicoo

(Mt 10:1-4; Mr 3:13-19)

¹² Liyáali éerrite, Jesús yáau áabai dúuli ítala li'óracoo, libésuneda quinínama táayebée li'óracoo Diosru. ¹³ Quéecha'inaami jucámarra cáí, limáida lishínaa éewidenaicoo, jáiwa liwína doce néenaa, liá nají'inaa apóstolu. (Wówerri limá bánuani naméda áabai tráawajuca). ¹⁴ Léewa nají'inaa liáni: Simón, liá liéni jí'inaa Pé'eru; Andrés, Simón éenajirrica; Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago, licúulee liá'a Alfeo; Simón liá'a Celote, ¹⁶ Judas, Santiago cúuleeca, ya Judas Iscariote, liá'a náawiderrriu liwítee máashii éejuederri'inaa Jesús.

Jesús éewida íchaba chóniwenai

(Mt 4:23-25)

¹⁷ Jesús yúrrucoo dúuli ítacha lishínaa apóstolu yáajcha, jáiwa limáacau áabai bacháida lícui. Néeni náawacau íchaba náa'a síguianai liyá, ya íchaba chóniwenai Judea shínaa cáinabi ítesanaca ya Jerusalén ya litácooweji liá'a Tiroca ya Sidón. Ínuenai néemique'e Jesús

chuáni ya quéewique'e lichúni nashínaa bálínacaalashi.
 18 Ya náa'a carrúni jináata nanácueji náa'a espíritu máashii, máaquenai lécchoo saíca. 19 Chacábacanaa quinínama Chóniwenai wówenai nadúnu Jesús nácu, níwata lichúnicala nayá quinínama liyú liá'a Dios wítee jiáirricoo linácucha.

Liá'a saíctacta nawówa ya máashicta nawówa
 (Mt 5:1-12)

20 Jesús cába'ee lishínaa náa'a éewidenaicoo liájcha, ya limá'ee nalí:

“Sáicta iwówa iyá carrúni jináatanica,
 níwata liá'a Dios wánacaalactalaca ishínaa.

21 Sáicta iwówa iyá chóque'e ínaaishinirru,
 jiniwata imáacaminajoo cáawai.

Sáicta iwówa chóque'e iyá íchenaica,
 jiniwata liáwinaamiminaa icáidaminaajoo.

22 “Sáicta iwówa iyá jáicta máashii chóniwenai cába iyái, jáicta nawáana yáacuwai, jáicta máashii nanúma irrúi ya jáicta nacháani iyái jicá'a náa'a máashiinica, nunácueji nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, 23 Sáicta wérrí iméda iwówau, cashiámu iméda iwówau liyú liá'a saícai liyáali éerri, níwata iyá ríshibianai'inaa máanui wérrí saícai áacairra; cháwa cábacanaa náiinueda náa'a nawérrinaibimi chóniwenai náa'a íiwadedenaimi Dios chuáni báinacu nabéecha.

24 “Ne, ¡ái éénaa já'a carrúni jináata'inaa iyá rí cubinica, jáni nísá saícta iméda iwówawai!

25 “¡Ái éénaa já'a carrúni jináata iyá chóque'e nisenai cáawaica, ne liáwinaami'inaa ínaaishi irrújoo!

“¡Ái éénaa já'a carrúni jináata'inaa iyá chóque'e cáidenaica, ne liáwinaami'inaa ícha irrúwoo máashii'inaa iméda iwówau!

26 “¡Ái éénaa já'a carrúni jináata'inaa iyá quinínama cáinabi ítesana náa irrú saícai, ne cháwa cábacanaa nabésunacoo náajcha náa'a chóniwenai íbéecha sánaca, náajcha náa'a íiwadedenai Dios chuáni jócai yáawaiyi!

Canúinaa wacába wajínaiu
 (Mt 5:38-48; 7:12)

27 “Ne iyá éemenai nulí numá irrú: Canúinaa icába ijínaiu, iméda nalí saícai náa'a máashiini cába iyá. 28 Yáa nalí saícai náa'a mándisieni iyá, i'óra nanácu náa'a máashiini numá inácucha. 29 Áiwee báseerri jiwídani já'a, jináawida lirrú béema; ne áiwee éederri jisácuni já'a, jimáaca lécchoo litée jicámisani. 30 Ne matuínaami tánashia nasátani jiúcha, jiá lirrúni, ne léedacta jishínaa,

ujisáta liúchani. ³¹ Iméda náajcha náa'a chóniwenaica, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica.

³² “Ne iyá caníinacta icába iyá jájiu liá'a caníinai cába iyá, ¿tána iwáalia mawí saícacai? Áawita náa'a cajíconaanica caníinaa nacába yáacacoo. ³³ Ne imédacta nalí saícacai náa'a médenai irrú saícacai iyá jájiu, ¿tána iwáalia mawí saícacai? Áawita náa'a cajíconaanica naméda saícacai nalí wáacoo. ³⁴ Ne ipréstacta nalí bácai náa'a ipénsani éejueda irrú lijúnta náa'a sái, ¿tána iyada néenii iwíteecoowai? Lécchoo náa'a cajíconaanica préstenaí nashínaa wáacoo bácaínaa napénsaa narríshibia lijúnta sái náucha wáacoo. ³⁵ Iyá éewenai caníinaa icába ijínaiu, ya iméda nalí saícacai, ya éewa iprésta ishínau jíní inéndacala néejueda irrú lijúntanaa sái. Cháminaa máanui ishínaa saícabee ya iyáminaa léenibi liá'a Dios áacai saíca, liá'a lécchoo saícaica náajcha náa'a chóniwenai cháaninica, ya náa'a máashiinica. ³⁶ Arrúnaa iyá carrúni jináata icába áabi, léjta carrúni jináata isálijinaa Dios cába iyá.

Ujiúca áabi máashiiquictala
(Mt 7:1-5)

³⁷ “Ojiúca áabi máashiquictala, jócubeecha Dios yúca jiyá máashiquictala lécchoo. Jócu jiá áabi jíconaa, ya Dios jócuminaa liá ijíconaa lécchoo. Jimíya máecha áabi jíconaa, ya Dios pérdongaminaa iyá. ³⁸ Yáa áabirru, ya Dios liáminaa irrú lécchoo. Liáminaa ishínaa cháacala rícu áabai léenedayuináa saícacai wérri, libádadani, licúsudani ya cashiámunaa. Dios éenedaminaa iyá lécchoo léjta cábacanaa éenedau'u áabibi.”

³⁹ Jesús máaca nalí liéni licábacanaa: “¿Léewaminau báqueerri matuíyii lijíneda báqueerri matuíyii wítabii? ¿Jócuminaa nacáu chámataanaa útawi rícula? ⁴⁰ Jiní báqueerri éewiderricoo mawíyii lishínaa quéewidacai yúchau; jáicta limárda lishínaa estúdiowai línuminaa limédacoo léjta lishínaa quéewidacai.

⁴¹ “¿Tánda jicába jéenajirri tuí rícu catábibee, ne jócu jicába liá'a áicuba dánumimi yáairri jituí rícu? ⁴² Ne jócta jiá léenaa jiwáalia'u áicuba dánumimi chúnsai jituí rícu, ¿chíta jéenau'u jimá jéenajirrirru jíní: ‘Nuéenajirri, jínda nujéda'aa jituí rícuha liérta catábibeeca’? ¡Chámai wítee! Jijédau quéechanacu liérta áicuba dánumimi yáairri jituí rícu, táminaa cha jéewa jicába saíca quéewique'e jéewa jijéda jéenajirri tuí rícuha catábibee.

*Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu**(Mt 7:17-20; 12:34-35)*

⁴³ “Jini banácali sáicai éewa liá lítau máashii, jini banácali máashii éewa liá lítau sáica. ⁴⁴ Quíninama banácali wáa léenaa wacába líta nácuejiu: Jócu wéewa wawína ítashi sáicai áabai túwirri náanai ítacha, jini wéewaca wawína uva catícali ítacha. ⁴⁵ Liá'a washíalicuerri sáicaica, táanierri chuánshi sáicai, níwata sáicacala liá'a yáairri liwówa lícu, liá'a washíalicuerri máashiica, táanierri chuánshii cacháninai, jiniwata máashii liá'a yáairri liwówa lícu. Ne tándawa liá'a cashiámui ya liwówa lícu, léewa linúma táaniani lierra.

*Náa'a chámai cuíta dánanica**(Mt 7:24-27)*

⁴⁶ “¿Tánda imá nulí, ‘nuwácali, nuwácali’, ne jócani méda léjta numáyu'u irrú? ⁴⁷ Nuíiwa'ee irrú liá'a cháí cábacanaa ínuerri nulí léemi nuchuáni ya limédani liá'a numáni lirrú: ⁴⁸ cháí cábacanaa léjta báqueerri washíalicuerri, jáicta libárrueda líibanawai, quéechanacu liméda dujíwala útawi, ya ta limáaca lidánani íiba íta'aa. Quéecha'inaami manútaa méedai, unésaca ínu linácula liá'a cuítaca, ne jócu léenaa lichúndaqui jini, níwata bárruerriu sáica íiba íta'aa. ⁴⁹ Ne liá'a éemerri nuchuáni, ya jócu liméda liá'a numáni lirrú, cháí cábacanaa léjta báqueerri washíalicuerri bárruedeerri líibanau cáina íta'aa, jáiwa jócu liá'a lidánani dujíwalai; quéecha'inaami manútaa méedai unésaca ínu lítala liá'a cuítamica, jáiwa licáuwai limáacacoo licáarraliacoo.”

7*Jesús chúni báqueerri shírruederri lirrú liá'a wánacaleerri romano sái**(Mt 8:5-13)*

¹ Jesús nísá'inaami litáania náajcha náa'a chóniwenáica, jáiwa liáwai Capernaúm néerra. ² Néeni báqueerri yáa Roma sái nawácali náa'a soldádoca, wáliierri báqueerri shírruederri lirrú canínai wérrí licábaca, bálínerriuminaatanaa atéwacta máanalicani. ³ Quéecha'inaami romanobini wácali éemi natáania Jesús nácu, libánua áabi salínai judíobini shínaaca, quéewique'e nasáta liúcha liácoo lichúni liá'a shírruederri lirrú liá'a romano wácalica. ⁴ Jáiwa náinu Jesús yáctalai nasáta liúcha cáiwinaa namá'ee lirrú:

—Liéni wawácalica sáicanatai jiyúdaca, ⁵ jiniwata canínai licába washínaa chóniwenai quíninama, ya liwána naméda walí washínaa sinagoga.

6 Jesús yáau náajchai, ne quéecha'inaami urrúni línu cuítarrui, liá'a nawácalica libánua áabi lijúninaui namá lirrú: “Nuwácali, chajiwítemija, jiniwata nuyá jócai saícanata jiwárruacoo núbana rícula; 7 tándawa, jócu nuáu nuyá jájiu numúrru jiyá. Bácai rími já wánacaleerri chuánshi quéeewique'e jichúni shírruederri nulí. 8 Jiniwata nuyá jájiu yáairri nuwánacaala nácu lécchoo, liyáalimi lécchoo nuwáalia náa'a soldado nuwánacaalaninica. Jáicta numá néenaa báqueerrirruí jáiyu, arrúnaa liácoo; jáicta numá báqueerrirruí jínuu, arrúnaa línuca; ya jáicta nubánua nushínaa shírruederri nulí liméda nuwánacaala, jái liméda jini.”

9 Jesús cáarrudau léemi jiliéni, licábadedada nalí náa'a chóniwenai yáaineu líshiirricu, limá'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jiniwita Israel rícu nuínuni nácu éebiderri wérri léjta liáni washiálicuerrica.

10 Quéecha'inaami néejoocoo cuíta néerra, náa'a libánuanimica náinu linácu liá'a cashírruedacaica, jái saícacai.

Jesús cáweda rucúulee ruá'a báquetoo únetoo máanalíu íinirrimi

11 Liáwinaami Jesús yáau áabai chacáaleerra jí'ineerri Naín, náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo ya íchaba chóniwenai liájcha mawí. 12 Línu'inaa urrúni chacáalee numá lícula, licába náinda náacoo báqueerri máanalíi naquénique'inini. Liyámi'e bácairrimi rucúuleeca ruá'a máanalíu íinirrimi, ya íchaba chóniwenai chacáalee rícu sána yáaineu ruájcha. 13 Jesús cába'inaa ruyái, néenee carrúni jináata licába ruyái limá rulí:

—Ujicha.

14 Néenee Jesús rúniu lidúnu cajón nácu, néenee nabárruawai náa'a índenai náacoo liá'a máanalica. Néenee limá lirrú liá'a máanalica:

—Icúlirrijui, numá jirrú: jibárroo!

15 Néenee libárrueda liá'a máanalimica ya ta litániaca, néenee Jesús éejueda litúwarru jini. 16 Nacába'inaa liáni, cáarru quinínama náa'a chóniwenaca náa Diosru saícacai namá'ee:

—Báqueerri cawénii cáiiwadedacani Dios chuáni járrui wáibi.

Namá'ee lécchoo:

—Dios ínuerri liyúda lishínaa chóniwenai.

17 Néenee náiiwadedada liá'a namáni Jesús nácuca quinínama lirrúcu liá'a Judeaca rícu lécchoo liá'a cáinabi yéerri Judea téjei.

Náa'a Juan Bautista bánuanica
(Mt 11:2-19)

¹⁸ Juan éemi quinínama liá'a Jesús médanica, náiiwacala lirrúnini náa'a máinecoo liájcha. Limáida chámata néenaa, ¹⁹ jáiwa libánua Jesús néerra jini, nasátaque'e néemiuni liyácta yáawaa liá'a nanéendani nayáca, o wanéendawee báqueerri. ²⁰ Náa'a Juan bánuanica narrúni'eewoo Jesúsru namá'ee lirrú:

—Juan liá'a Bautístaca libánua wayá wasátaque'e wéemiu, jiyácta liá'a wanéendani wayáca o arrúnaawee wanéenda báqueerri.

²¹ Liyáalimi nanáneewa Jesús chúni íchaba chóniwenai bálinaicoo ya liá'a máashii yáairri nanácu, ya náa'a wáalianai espíritu máashii, jáiwa liwána íchaba matuúni cábaca. ²² Néenee léeba nachuánii: —yáayu Juan néerra íiwa lirrú liá'a icábanica ya liá'a éeminica. Íiwadeda lirrú náa'a matuúnica éewenai nacábaca, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a cacháunanica méetuerrui náucha liá'a nabálinacaalaca, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalimica éejueneu nacáwiacoo, ya nalí náa'a carrúni jináatanica náiiwa liá'a chuánshi wásedeerri'inaaca. ²³ Sáicta liwówa liá'a chóniwerri éebiderri nunácu mamáarraca, jócai náawida liwíteu núcha.

²⁴ Quéecha'inaami náacoo náji náa'a Juan bánuanimica, Jesús chánau litáania chóniwenairru Juan nácu, limá'ee nalí: “¿Tána ijiáu icábacai iyá chaléeni jiníctala yáairri? ¿Áabai basué cáuli cúsudani? ²⁵ Ne jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washiálicuerri cawéni namái íibala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi cáwena namái yáainei nawíteeyu, yáainai nábana rícu náa'a wánacaleenaica. ²⁶ Ne cháctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri íiwadederri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyii, ne báqueerri ta mawíyii máanui liúcha liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu. ²⁷ Juan liá'a litáanianimi nácu liá'a cáashtaca:

‘Nubánua catéecai nuchuáni jibéecha,
quéewique'e lichúni jibéecha injbaa.’

²⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, náiiibicha quinínama náa'a washiálicuenaica, jiní máanui Juan yúcha mawí; ne áawita liá'a mawí píitui Dios wánacaalactalaca mawíyii máanui liúcha.”

²⁹ Quinínama náa'a éemenai Juan chuáni, áawita náa'a cacóbracani impuesto Romarru, wánenai Juan báutisa nayá, néebidacala yáawaa Dios machácanii; ³⁰ Ne náa'a fariséoca ya náa'a quéewidacánica ley shínaaca, jócani

inda Juan báutisa nayá, nacháani quinínama liéni Dios wóweni liméda nawícaubali.

³¹ “¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca? ¿Chíta nacábacanaa jíni?” ³² Cháni cábacanaa léjta náa'a sáamanaica wáainecoo naséwicaca plaza rícu ya ta namáidada najúnicaírruwai:

‘Wáinuante irrú butútu,
ne iyá jócani báaweda;
warrábate shímashi cáiwii wítama,
ne iyá jócani ícha.’

³³ Áawita Juan Bautista ínuca, jócai íya páani jíní líirracá vino, ne iyá máinaí jáica liwáalia áabai demonio. ³⁴ Néenee liáwinaami nuínu nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, íyeerrica ya nuírra, ne iyá máinaí jáica yawíqui jíni ya cáirracalai, najúnicaí náa'a chóniwenai máashiini íwanaa ya náa'a cacóbracani impuesto Romarru. ³⁵ Ne Dios íyada quinínama liwíteu linácueji liá'a limédanica.”

Jesús líbana néerra liá'a Simón fariséoca

³⁶ Báqueerri fariseo cúmida Jesús íya liájcha, jáiwa Jesús yáau líbana néerrai. Liwáau liyá mesa nácula, ³⁷ jáiwa báquetoo ínetoo máashiu íwanaa yáichoo lirrícu léja liá'a chacáaleeca, jáiwa ruá léenaa Jesús yáacoo líiya líbana néerra liá'a fariséoca, ruínda áabai frasco jí'ineerri alabastro* cashiámu juménibee. ³⁸ Ruchánau ruíchaca Jesús íiba néeni, rusábida rutuí yáabiyu. Jáiwa rumácarra ruwíta báinayu, ya ta rushíshi líibai, jáiwa runuádeda juménibee linácuí. ³⁹ Liá'a fariseo cúmideerri Jesús, licába'inaamini liéni limá'ee lirrúwoo: “Liéni washiálicuerrica yáawaictata báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, liá'aca ta léenaa tánashia chóniwetooca róji ruárta dúnuechoo ruyá linácu: báquetoo ínetoo máashiu íwanaa.” ⁴⁰ Néenee Jesús ma lirrú liá'a fariséoca:

—Simón, nuwáalia áabai chuánshi nuíiwani'inaa jirrú.

Léeba'ee liá'a fariséoca:

—Jíiwate nulíni, quéewidacai.

⁴¹ Néenee Jesús má'ee lirrú: —Chámata washiálicuenai mówiniate warrúwa báqueerri caprétacai warrúwa. Báqueerri mówiniate léjta liwéni liéni quinientos éerrictaca, ya liá'a báqueerrica cincuenta éerrictaca; ⁴² ne jócala néenaa napáida lirrúni, liá'a caprétacai nalíni, jáiwa jócu liwána néejueda lirrúí líerrumirrai náa'a chámataca jíni. Ya ta jíiwa nulí jíni, ¿tána néenaa caníinaa licába mawí?

⁴³ Simón éeba'ee lichuáni:

* 7:37 Áabai íiba namédau náa'a frascoca.

—Nulí tá'ee liá'a washiálicuerri mawíyíi mówiniaca.

Jesús má'ee lirrú:

—Yáawaiyi jimácaa.

⁴⁴ Néenee licába rulí ruá'a ínetooca, Jesús má'ee Simónru: —¿Jicába róji ruáni ínetooca? Nuwárroo jíbana rícula, ne jócu jíá nulí shiátai nubádeda'inaa nuúibau; ne ta rója ruáni ínetooca bádedeechoo nuúiba rutuí yáawiyu, ya ta rumácarra ruwíta báinayu jíni. ⁴⁵ Jócai shíshi nuyá, ne ruyá rícue ruwárruacuwai jócau máaca rushíshi nuúiba. ⁴⁶ Jóca jíinu nuwíta nácu aceite, ne ruyá nuádedeechoo juménibee nuúiba nácu. ⁴⁷ Tándawa numá jirrú íchaba wérri rujíconaa méetuerríu, níwata bájalaca caníinaa rucábaca; ne liá'a chóniwerri píitui mówiniaca, píitui líyada canínau'u licá'aca.

⁴⁸ Néenee Jesús má'ee rulí ruá'a ínetooca:

—Jijíconaa jái méetuacuwai.

⁴⁹ Náa'a áabi yáainai nayá néeni, nachánau nasáta néemiu nayá jájiu:

—¿Tána léji liéni éneerri liméetua jíconaashi?

⁵⁰ Ne Jesús má'ee mawí, rulí ruá'a ínetooca:

—Jéebidacala jiyá'au jíconaa méetuacuwai; jáu chaiwíteemija'a.

8

Náa'a íinaca yúdenai Jesús

¹ Liáwinaami liéni, Jesús jínaniu íchaba chacáalee rícu ya náa'a júbininica, lichánau léewidaca ya líiwadeda Dios wánacaalactaca. Náa'a doce apóstolu natalideda liyá. ² Ya lécchoo áabi íina tálideda liyá, náa'a liwásedani espíritu máashii yúcha ya áabata bálínacaalashi; náiiibicha lécchoo ruáu ruá'a María jí'ineechoo Magdalena, siete demonio jánimicoo yúcha; ³ lécchoo Juanaca, líinu liá'a Cúzaca, liá'a wánacaleerrimi Heródesru; ya Susana, ya áabi íchaba mawí náa'a yúdenaimi nayá liyú liá'a nawáalianica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica (Mt 13:1-9; Mr 4:1-9)

⁴ Íchaba jáu chacáalee rícuha quéewique'e nacába Jesús, jáiwa náawacawai íchaba chóniwenai. Néenee líiwa nalí liéni áabai licábacanaa: ⁵ “Báqueerri cáabanacai jáu licása líimi liá'a liáabanani'inaaca. Licása'inaamini, áabata líimi cáu iníjbaa lícu, jáiwa nabáweda jíni ya ta míshiidu íyaqui jíni. ⁶ Áabata léenaa cáu íiba íibi; ne quéecha'inaami lipáquiacoo, jáiwa máacarra jíni

cháuctacala lirrú shiátai. ⁷ Áabata léenaa liá'a líimica cáu túwirri íbirra; ne quéecha'inaami lipáquiacuwai túwirri yáajcha, jáiwa lisácumeda jíni. ⁸ Ne áabata cáu saícái cáinabi íta'aa; jáiwa lidáwinawai, liá lítai manuába, cáashia liá cien líimiu líta nácuu." Léewa Jesús máni liéni, jáiwa limá mawí cadánani: "¡Náa'a wáalianai nawíbau, néemique'e!"

Tánda Jesús léewida chacábacanaayu

(Mt 13:10-17; Mr 4:10-12)

⁹ Néenee lishínaa éewidenaicoo sáta néemiuni, chítashia liwówau'u limá léji liá'a licábacanaa. ¹⁰ Jesús má'ee nalí: "Iyá Dios iyadani irrú liá'a báyeerricoo liwánacaalactalaca; ne áabimi nutáanianirru licábacanaayu; ya áawita nacábaca jócai néenaa nacába saíca, ya áawita néemica jócai néenaa náa léenaa.

Jesús chúni líiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica

(Mt 13:18-23; Mr 4:13-20)

¹¹ "Léewa liwówau'u limá liéni licábacanaa: Liá'a banácali ímica wówerri limáca léewa Dios chuáni liérri; ¹² ne liá'a áabata líimi liá'a banácalica cáirricoo iníjbaa lícu, wówerri limáca náa'a éemenai Dios chuáni, ne Wawásimi ínu, jáiwa lijéda Dios chuáni nawówa rícuha, jócubecha néebida ya jócu néewa nawárruacoo Dios yáctalaca. ¹³ Liá'a líimi cáirricoo íba íbi wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni narríshibia nawówa yáajcha wáni, ne jócani wáalia saíca najíchu; néebida áabata éerri rími, ne jáicta carrúnatai ínu náatalai jái namáaca Dios chuáni. ¹⁴ Liá'a líimi cáirricoo túwirri íbirra, wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni, ne arrájuatayu náinda lisácumacoo nawówa lícu Dios chuánica nafánacalau éerri shínanaa nácu, namúrru warrúwa ya saícta nacába liá'a éerri iyadanica, chacábacanaa jócu néewa náa'a naméda saícái Diosru. ¹⁵ Ne liá'a líimi cáirricoo saícái cáinabi íbirra, náwa chóniwenai méecuenai nawówa saíca máaqueneu nayáu néemi Dios chuáni namédaque'e léjta liwówau'u, ya ta nayá machácanii náayada nayáu léjta banácali yáairri lítau saíca.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámpara

(Mr 4:21-25)

¹⁶ "Jini túculeerri áabai lámpara ya ta libáyaqui jini o limáaca cama yáajbalani, litúculiactani limáacani áacai, quéewique'e nawáalia jucámarrabee náa'a wárruenaicoo. ¹⁷ Ne cháwa cábacanaa, jini báyeerriu néenaani'inaa náa léenaa, jini liá'a cabáyaintaica éeneerri'inaa náa léenaa

ya limáacacoo jucámarranaa. ¹⁸ Cháwa jáni, éemiu sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderrri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu."

Jesús túwa ya léenajinai

(Mt 12:46-50; Mr 3:31-35)

¹⁹ Jesús túwa ya léenajinai náiiinu liyáctalaca, ne jócu néenaa narrúnicoo lirrú, íchabaca wérri chóniwenai.

²⁰ Áabi náiiibicha íiwa Jesúsruni:

—Jítúwa ya jéenajinai náa'a yáa bináawa, wówenai nacába jiyá.

²¹ Jesús éeba'ee:

—Náa'a éemenai Dios chuáni, ya naméda liwánacaala, náwa nutúwa ya nuéenajinai nárra.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca

(Mt 8:23-27; Mr 4:35-41)

²² Áabai éerri, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula lishínaa éewidenaicoo yáajchau, limá'ee nalí:

—Wáau bajiála manuá. Jáiwa náawai. ²³ Nácula nachuáu manuá íiwalirricu, Jesús máairri. Liyáalimi áabai cáuli wérri íinu manuá yáacoo, jáiwa'ee liá'a lanchaca lichána cashiámu shiátaiyu, ya atéwacta natámucocoo.

²⁴ Néenee náau nacáweda Jesús namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¡quéewidacai! ¡Watámucocoo wayácai! Jesús bárrua'inaamiu litáania cáulirru ya marrádacarru, jáiwa machúnucunaa limáacacoo quinínama chawítemija'a. ²⁵ Néenee limá lishínaa éewidenaicoo liájcha:

—¿Ta liáu éebidaumi jíni?

Ne nayá, cárdaneeneu nacábadedanica, nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, táanierri cáulirru ya shiátairru ya léewida lichuáni?

Jesús chúni báqueerri Gerasa néeni sái wáalierri íchaba espíritu máashiini

(Mt 8:28-34; Mr 5:1-20)

²⁶ Déecu'inaami wáali náiiinu licáinaberra ítala liá'a Gerasaca, yáairri bajiála manuá, lijúntami liá'a Galileaca. ²⁷ Jesús yúrrucue'inaamiu lancha rícuha cáinabi ítala, báqueerri washialícuerri jíáu chacáalee rícuha, wáalierri demonio, jáiwa lirrúniwai Jesúsru.

Íchaba wérri éerri jócai súwa líibalau jiní liyácala cuíta lícu, níwata yáairri útawi rícuha máanalini yáarruica.

28 Quéecha'inaami licába Jesús, licáu liúrruimiyu Jesús náneewa, limáidada'ee:

—¡Ujníquiu nuájcha, Jesús Dios Cúulee áacai saíca!
¡Nusatani wérri jiúcha jócubeecha jiwána nusúfria
bájjala!

29 Limá liáni jiniwata Jesús wáneerri lijiácoo liá'a espíritu máashiica liúcha. Íchabachu liá'a demonioca wáarroo lirrú; áawita chóniwenai bájida liná ya líiba cadénayu quéewique'e nawínacani, liyá léenaani lisúbirriaca, ya liá'a demonio wána licánacacoo liácoo jiníctala yáairri. 30 Jesús sáta'ee léemiu wáni:

—¿Tána jiji'inaa?

Liyá'ee léeba'ee:

—Nují'inaa legión. Limá liáni jiniwata íchaba wérri demonio cha wáarruacoo lirrú. 31 Naa'a demonio nasáta Jesús yúcha jócubeecha libánua nayá liwítabami rícula chaléeni cástigu yáctala'inaa nalí. 32 Ne néeni íchaba puíti íyenai namáacoo dúuli nácu, náa'a espíritu nasáta Jesús yúcha lín daque'e nawáarruacoo puítirru; jáiwa Jesús índa nawárruacoo nalí. 33 Néenee najiáu náa'a demonioca liúcha liá'a washiálicuerrica, jáiwa nawáarroo puítirru, najiáu nacánacau najúsunacoo cáinacula shiátaí yáacula, jáiwa néeni nasácumacuwai.

34 Naa'a túyenai nayá puíti, quéecha'inaami nacába liá'a bésuneerricoo, najiáu nacánacacoo, jáiwa náau náiiwadedada chacáalee rícula jini ya litéejibaa. 35 Naa'a chóniwenai najiáu nacábaca liá'a bésuneerricoo. Ne quéecha'inaami náiiinu Jesús yáctalaca, náiiinu linácu liá'a wálierrimi demonio, wáairriu liyáca Jesús íiba néeni, jái cáabalacai, jócai mawítee mawiá, jáiwa cáarru nayái. 36 Naa'a cábenai liá'a bésuneerricoo, náiiwadedada chítashia liwásedau'u jiníni liá'a wálierrimi demonio. 37 Quíninama náa'a chóniwenai yáainai Gerasa cáinaberra íta'aa, nachánau nasáta Jesús yúcha quéewique'e liácoo nacáinaberra ítacha, níwata bájjalaca cáarru nayá. Jócala nacába cáji liá'a bésuneerricoo. Jáiwa Jesús yúrruacoo lancha rículai, jáiwa liáwai. 38 Liá'a washiálicuerri demonio jiánicoo yúcha, lisáta Jesús yúcha quéewiquini'e liácoo liájcha, ne Jesús wána'ee limáacacoo limá'ee lirrú:

39 —Jéejoo jíibana néerrau ya jíiwadedada quíninama liá'a Dios médani jirrú.

Liá'a washiálicuerrica, jáiwa liáwai ya líiwadedada quíninama chacáalee rícu liá'a Jesús médani liájcha.

Jairo míyacaula ya báquetoo ínetoo dúnuechoo Jesús íbala nácu

(Mt 9:18-26; Mr 5:21-43)

⁴⁰ Quéecha'inaami Jesús éejuacuwai báaniu bajíala manúá, náa'a chóniwenai saícta nawówa níwata nanéndacala nayácani. ⁴¹ Liyáalimi báqueerri ínu jí'ineerri Jairo, liwácali liá'a sinagogaca. Liéni washíalicuerrica litúyau Jesús íba néeni, lisáta liúcha liáque'iu líbana néerra, ⁴² níwata liwáaliacala bácau rími limíyacalau, wáliachoo doce camuí, wówechoo máanali ruyáca. Nácula Jesús yáau, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai íchabanica yáaineu líshiirricu. ⁴³ Náibicha náa'a chóniwenai báquetoo ínetoo rícuete doce camuí ruwáalia bálinaaalashi írrai éechani, [ya rugástaa quinínama ruwáalianica nanácula náa'a médicoca,] ne jíni éeneerri lichúni ruyá. ⁴⁴ Ruáni ínetooca rurrúniu Jesúsru liwójuna itéeki, jáiwa rudúnu líbala númacua, liyáalimi libárruau rúcha liá'a írrai éechau'u ruyá. ⁴⁵ Néenee Jesús sáta léemiu:

—¿Tána dúnu nunácuí?

Ne quinínama nabáyaca liúchani, nadúnu, Pedro má'ee:

—Quéewidacai, náa'a chóniwenai nabádeda jíyá, ya nadáanai jíyá matuínaami.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee mamáarraca:

—Ái dúnuerri nunácu já'a, nuáca léenaa nunácuha jíerri liá'a cadánani witeeshica.

⁴⁷ Ruá'a ínetooca ruá'inaa léenaa jócu ruénaa rubáyaqui jíni, jáiwa ruchéchinou ruácoo rutúyaco Jesús íba néeni. Rúiwa quinínama náneewani tánashia rudúnu jíni, chítashia saícau ruchúnicoo liyáalimi jíni. ⁴⁸ Jesús má'ee rulí:

—Numíyacaula, jéebidacala Dios nácu saíca jíyái, jíá namówai chajiwitemija'a.

⁴⁹ Jesús táaniacta liyá újnibi, báqueerri ínu índeerri chuánshi limá'ee lirrú liá'a sinagoga wácalica:

—Jimíyacaula máanaliuyii; ujijódia mawiá líerra quéewidacaica.

⁵⁰ Ne Jesús éemi'inaamini limá'ee:

—Ucáarru jíyá, bácai rími jéebida Dios nácu, ya jimíyacaula saícaminaa ruyájoo.

⁵¹ Quéecha'inaami náinu cuíta néerra, jíni líndani wárruaco liájcha bácai rímii Pé'eru ya Santiago ya Juan ya rusálijinaa ya rutúwa ruá'a samáshtaca. ⁵² Quinínama íchenai nayáca ya cáwi wéerri nacábaco runácueji ruá'a samáshtaca, ne Jesús má'ee nalí:

—U'ícha, ruárra samáshta jócauwa máanali ruárra, máichoo ruyá cháji'i.

⁵³ Quinínama nacáida'ee Jesús, níwata náa'aca'ee léenaa máanali ruyá. ⁵⁴ Néenee Jesús wína rucáaji nácu, limá'ee danáanshiyu:

—¡Miyácau, jibárruau!

⁵⁵ Jáiwa rucáwica éejoo ruli; liyáalimi rubárruawai, néenee Jesús bánua náa rúyai. ⁵⁶ Rusálijinaa ya rutúwa nacáarrudau nacábacani; ne Jesús wána'ee jiníbeeche náiiwadedanirruni liá'a bésuneerricoo.

9

Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náiiwa Dios wánacaalactalaca

(Mt 10:5-15; Mr 6:7-13)

¹ Liáwinaami, Jesús yáawacaida náa'a lishínaa doce éewidenaicoo liá nali néewaqué'e najéda quinínama demonio ya nachúnique'e bálínacaalashi. ² Libánua náiiwadedada chítashia Dios wówau'u liwánacaala cáinabi ita'aa jini, ya nachúni náa'a bálíneneecoo. ³ Limá'ee nali:

—Jini itéeni iníjbaa lícujuo, jini áicuba icháqui'inaa, jini chácala, jini iyacaishi, jini warrúwa, itée áabai rími íibalashi, jini mawiá. ⁴ Tánashia cuíta íinuni nácu, iyá néenijoo cáashia ijiácoo néenee. ⁵ Ne tánashia chacáalee jócai wówai narríshibia iyá, ijiáu lirrícucha liérra chacáaleeca ya itútuda liá'a pucúpucubee yéerri íiba nácu, quéewique'e náa léenaa jáicala jócu saíca nayá náa'a chóniwenaica jóca narríshibia iyá.

⁶ Néenee najiáu nawárruanicoo narrícula náa'a chacáaleeca quinínama, náiiwa liá'a Dios chuánica nachúni chóniwenai lécchoo.

Herodes jócai éenajta éebidaca

(Mt 14:1-12; Mr 6:14-29)

⁷ Liá'a rey Herodes éemi natáania Jesús nácu quinínama liá'a limédanica, ne jócai éenajta éebidaca, áabi mácala Juancala éejoo licáwiacoo, ⁸ áabi ma jáicala'ee liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Elíasca cha iyadacuwai, ya áabi ma jáicala'ee cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu wérri cha éejoooco licáwiacoo. ⁹ Ne Herodes má'ee:

—Nuyá jájiu nuwána nawíchua Juan wíta liwáa númami. ¿Tánashia léji liérra, cha nuéemi náiiwadedada íiwanaa bájiala?

Tándawa'ee Herodes wówerri licába Jesús.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washíalicuenaica

(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44)

¹⁰ Quéecha'inaa'ee néejuacoo Jesúsru náa'a éewidenaicoo, náiiwadede'ee lirrú liá'a namédanica. Néenee'e litée'e nayái náa'eewowai báawachala chaléeni urrúni lirrú liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida.

¹¹ Quéecha'inaa'ee chóniwenai yáa léenaa jini, náa'eewoo lishiirricu, jáiwa Jesús lirríshibia nayái, litáania nalí chítashia Dios wówau'u liwánacaala nayá jini ya lichúni náa'a bálinaicoo.

¹² Quéecha'inaa táicala liácuwai, narrúni'e náacoo Jesúsru náa'a doce éewidenaicoo liájcha namá'ee lirrú:

—Jiwána chóniwenai yáacuwai, náaque'iniu nawówa iyabacoo ya namúrruque'e náayau chacáalee júbini rícu ya bacháida urrúnii nalí, níwata áani wayáctaca jinícta yáairri.

¹³ Néenee'e Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo:

—Yáa náaya iyá.

Néenee namá'ee lirrú:

—Wawáalia rími cinco páani ya chámacua cubái, yáshiawa wáacoo wawéni náaya'inaa náani quinínama chóniwenanica.

¹⁴ Léjta'ee cinco mil washíalicuenaica máanabaca. Ne Jesús má'ee nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo:

—Iwána nawáacoo cincúentanaa máanabaca.

¹⁵ Chá'ee namédaqui jini, jáiwa nawáau quinínamai.

¹⁶ Néenee'e Jesús wína náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica ya licába'ee áacairra, liá'ee Diosru saícai linácueji liá'a iyacaishica. Linísa'inaami liá Diosru saícai, lisúbirreda jini, jáiwa liá nalí jini náa'a lishínaa éewidenaicoo quéewique'e nachújida chóniwenai íyani.

¹⁷ Náa'a chóniwenai náaya quinínamai cáashia cáawai nayá, ya néenaa náawaqueda doce canasta liá'a máacaderricoo léenaamica.

Pedro íiwa jucámarranaa Jesúsca liá'a Mesíasca

(Mt 16:13-19; Mr 8:27-29)

¹⁸ Áabai éerri Jesús óractau liyá bácai ya lishínaa éewidenaicoo yáainai liájcha, lisáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána chóniwenai ma nunácuchai tánashia nuyái?

¹⁹ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyáca'ee Juan Bautista, áabi máinei jiyáca'ee Elías, ya áabi máinei jiyáca'ee liá'a báqueerri íiwadedeerrimi Dios chuáni báinacu éejuerri'eewoo licáwiacoo.

²⁰ Ne Jesús éejoo'e lisáta léemiu nayá:

—Ya iyá, ¿tána imácai tánashia nuyái?

Jáiwa'ee Pé'eru éebai:

—Jiyáwa lierra Mesías* Dios shínaaca.

Jesús úiwa limáanalicau

(Mt 16:20-28; Mr 8:30-9:1)

²¹ Ne Jesús má'ee nali jini béecha úiwerri liyácani liyáwa Mesías. ²² Limá'ee nali linácu cháú:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, arrúnai'inaa nusúfria bájjalanaa, ya nacháaniminaajoni náa'a salínaica, ya nawácanai náa'a sacerdótebinica, ya náa'a quéewidanica ley shínaabinica. Náinuaminaajoni, ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo.

²³ Néenee limá nali quinínama:

—Ne áicta wówerri já'a limédacoo nushínaa ewidenaicooyu, limíya máechau liyá jájiu liwánacaalacoo, ya línca Dios wánacaala licáwica nácu éerri jútainchu, liyá lichúni carrúni jináatau'inaa ya máanali liyá nunácueji. ²⁴ Jiníwata liá'a canínai cába licáwicau líta'aa líeni éerrica, liúca licáwicau jócai amáarra, ne liá'a jócai canínaa cába licáwicau lítacha líeni éerrica nunácueji, ligáanaminaa lirrúwoo liá'a cáwicashi jócai amáarra. ²⁵ ¿Tána lishírbia lirrú liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama éerri rícu sái yáca, ya liúca lishínaa licáwicau ya licáarraliau liyá jájiu? ²⁶ Ne tánashia báiyii nunácueji ya nuchuáni nácueji, nuyá léchcho Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa núíwa lináawa léchcho, jáicta nuínujoo quinínama nucáamarra yáajchau, ya nusálijinaa cáamarra ya liwítee yáajchau, ya náa'a majíconaa ángelbini shírruedenai nulí. ²⁷ Ne yáawaiyii numá irrú áabi néenaa náani yáainai áani nunáneewa, jócuminaa máanali nayá cáashia nacába liá'a Dios wánacaalactaca.

Jesús báwachactau

(Mt 17:1-8; Mr 9:2-8)

²⁸ Liáwinaami ocho éerri néenee litáaniactami liyá nali, Jesús úirrau áabai dúuli ítala li'óracoo, natálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan. ²⁹ Ne nácula li'óracta liyáca, lináni cábacanaa báwachau, ya líibala náawau cabálai ya úcuni léchcho. ³⁰ Jáiwa najiáu lirrú chámata washiálicuenai natáania nayá liájcha. Náawa'ee Moisés ya Elías. ³¹ Yáainai nayáca natéjeji áabai cáamarrashi úcuni saíctai wérri, ya natáania linácu liá'a Jesús máanalicaica licúmpliani'inaaca Jerusalén néerra. ³² Áawita Pé'eruca

* **9:20** Mesías Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá léchcho 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

ya náa'a limánabacaca cadájuni wérri nayá, jáiwa cáwi nayácai, nacába Jesús cáamarra ya náa'a chámata washíalicuenai yáainai liájcha néeni. ³³ Quécha'inaami náacoo náacuwai náa'a washíalicuenaica Jesús yúcha, limá'ee Pé'eruca Jesúsru:

—Quéewidacai, ¡sáictai walí wayáca áani! Waméda'aa matálii cuíta rími: áabai jirru, áabai Moisésru ya áabai Elíasru.

Ne Pé'eru jócai yáa léenaa tánashia limácai. ³⁴ Nácula litáania liyáca, áabai sánai yúrrucoo libáya nayái, nacába'inaami sánai dájida nayái, jáiwa cáarru nayái. ³⁵ Néenee sánai íbeeji lijiáu áabai chuánshi máirri'e: “Léewa Nucúulee, nuniwani, éemiu lirrú.”

³⁶ Linísa'inaa néemi liá'a chuánshica, Jesús máacau bácai. Jáiwa'ee náa'a éewidenaicoo jiní wérri náiiwadedacta liá'a nacábanimica liyáli éerri.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wálierri espíritu máashii

(Mt 17:14-21; Mr 9:14-29)

³⁷ Áabai éerri rícula cajójchanaami, náurrucoo'inaamiu dúuli ítacha, chóniwenai máanabanaami jiáu najúnteda Jesús. ³⁸ Ya báqueerri washíalicuerri máidada náibicha limá'ee cadánani wérri:

—Quéewidacai, jiméda nulí saícai, jicábate nucúulee bácai rímii nuwáalianica. ³⁹ Áabai espíritu wínani, liwána limáidadaca ya liwána licúcunacoo ya cacálibee jiáu linúma licuéji, liwána línuedacoo jócai liwówai limáacaca. ⁴⁰ Nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha, najédaque'e liúchani lierra espírituca, ne jócai néenaa najédaca.

⁴¹ Jesús éeba'ee:

—¡Wóo, chóniwenai jiníni éebidacta ya máashiicani! ¿Chacálita iwówai nuyá yáajcha mamáarraca jini ya nuwánta yáajcha jiníni? Jínda lierra jicúuleecoo áani.

⁴² Quécha'inaami lirrúnicoo liá'a icúlirrijuica, liá'a demonio yúca cáinabi ricúla, liwána licúcunacoo báaniu; ne Jesús cáita liá'a espíritu máashiica, jáiwa lichúni léji liá'a icúlirrijuimica, ya ta léejueda lisálijinaarru jini. ^{43a} Ya quinínama namáacau nacáarrudacoo nacába Dios wítee máanuica.

Jesús úiwa chámaichu limáanalicau nácula quinínama
(Mt 17:22-23; Mr 9:30-32)

^{43b} Nacáarrudau nacábacani liá'a Jesús médanica, limá'ee lishínaa éewidenaicoo:

44 —Éemi sáica liéni ya u'imíya máechani: Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaani'inaami náa'a nacáaji rícula náa'a washiálicuenaica quéewique'e naméda nuájcha léjta nawówau.

45 Ne nayá jócai náa léenaa néemica liá'a limánica, níwata Dios báya nawítee nájbeechea léenaa néemicani; mawí lécchoo cáarru nayá nasáta néemiu Jesús líiwaquinicta nalíni jucámarranaa.

¿Tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náiiibicha?
(Mt 18:1-5; Mr 9:33-37)

46 Ya néenee náa'a éewidenaicoo nachánau najútacoo nalíwaacoo tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náiiibichai. 47 Jesús, yá'inaami léenaa liá'a nédacanicoo nácu nayáca, liwína'ee báqueerri samálita, libárrueda'ee léema nácuu wáni. 48 Jáiwa limá'ee nalí:

—Liá'a ríshibierri samálitaca nují'inaa nácu, lirríshibiaminaa nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, lirríshibiaminaa lécchoo liá'a bánuerri nuyá áaqueji. Tándawa liá'a mawíyii mawéni icábaca quinínama íibichau, léewa cawénii wérri líerra.

Ne liá'a jócaita ya wajúntani, léewa wáajcha sái líerra
(Mr 9:38-40)

49 Juan má'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jédeerri demonio jijí'inaa nácu, jáiwa jócu waínda limédaqui jini, jiniwata jóca wáajcha sáini.

50 Jesús éeba'ee lichuáni:

—U'imáisaniani liúchani, jiniwata liá'a jócai médau wajúnta, léewa wáajcha sái líerra.

Jesús cáita Santiago ya Juan

51 Quéecha'inaami urrúni liá'a éerrica Jesús íiractala'inaacoo áacairra, liá'a liwówa dánaniu liácoo Jerusalénra. 52 Libánua libéechau catéecani chuánshi, náaque'iu áabai chacáalee júbini rícula yáainai Samaria, quéewique'e namúrru líárrui limáacacta'inaacoo. 53 Ne náa'a samarítanobinica jócai nawówai narríshibiaca, náaca léenaa liácoo Jerusalénra. 54 Quéecha'inaami lishínaa éewidenaicoo Santiago ya Juan cába léji liéni, namá'ee lirrú:

—Wawácali, ¿jiwówai jiwána wáurrucueda chichái áaqueji, quéewique'e wamárdá nayá quinínama?

55 Ne Jesús náawau nanácula, jáiwa licáita nayái máashiica nawítee. 56 Néenee Jesús má'ee: Nuyá jócai íinu nuá chóniwenai jíconaa, nuyá íinuerri nuwáseda

nayá najíconaa yúchau. Néenee náau áabata chacáalee júbini rículai.

Náa'a wówenai nasíguia Jesús

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Nácula náau náacoo iníjbaa lícu, báqueerri washíalicuerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówaicta nusíguia jiyá táshia jiáctalau jíni.

⁵⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalianai útawi nayácta'inaa nawówa iyabacoo ya náa'a míshiiduca wáalianai namúrrubeu; ne nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, jini wíta wáliacta nuwíta yáarrubai nuwówa iyabacta'inaacoo.

⁵⁹ Jesús má'ee báqueerriru:

—Jínu nuíshirricu.

Ne léeba'ee:

—Nuwácali, jínda nuáacoo quéecha nuquéni nusálijinau.

⁶⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jínda máanalini quénicoo nayá jájiu, ne jiyá jáu jíuwadeda Dios wánacaalactaca.

⁶¹ Báqueerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai méetaa nusíguia jiyá, ne quéecha jínda nuáacoo núíwa nunáawau nuéenajinairru.

⁶² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Liá'a caníinai cába éerri shínanaa, cháí jicá'a liá'a tráawajeerrieta liácuwani, ya licába liwójunalau, jócai éewa lipíqueda cáinabi, cháwa limédacoo chóniwerri jírra jócai'inaa sírbia Dios wánacaalactalaca.

10

Jesús bánua náa'a setenta y dosca

¹ Liáwinaami liáni, Wawácalica, liwína lécchoo áabi setenta y dos éewidenaicoo, ya libánua nayá libéechau chámataanaa, quinínama chacáalee ya júbini arrúnactala'inaa líacoo.

² Limá'ee nalí: “Chái cábaçanaa liá'a Dios wánacaalactaca léjta áabai finca, íchabacta banácali náawaquedani'inaa, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani, tándawa isáta liúcha liá'a banácali wácalica, libánuaque'e íchaba tráawajadorbini náawaquedacani.

³ Yáau iyá, icábateni, nubánua iyá léjta oveja béewami cháawirru. ⁴ U'itée chácala ya warrúwa yáarrui, jini zapatos; ya jócu íbarroo itáa déecu ijúntacta báqueerri iníjbaa lícu. ⁵ Jáicta iwárroo áabai cuíta lícu, itáa

ibéechau quéechanacu ya ta imácai: 'sáica iyáca quinínama lirrícu liáni cuítaca'.⁶ Ne áicta néeni chóniwenai sáicani wítee já'a, liá'a nawítee sáicaica licúmpliaminau liyá náajcha; ne jócta sáica nawítee, jócuminaa licúmpliauí nali.⁷ Imáacau néeni já'a lirrícu liá'a cuítaca, ya íya ya irrau liá'a nawáaliani néeni, níwata liá'a tráawajeerrica íwerri Dios chuáni, rúni jínerrí liwéníu. U'ijínaniuí cuíta jútainchu.⁸ Jáicta ínu áabai chacáalee rículai narríshibiacta iyá sáica, íyau tánashia náani íyai;⁹ ichúni náa'a bálínenáicoo néeni, ya imá nali: 'Liá'a Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúí.'¹⁰ Ne ínuacta áabai chacáalee rícula ya jócu narríshibia iyá, ijiáyu imáidada cáaye rícula chá'a:¹¹ '¡Áawita liá'a pucúpucubee yáairri ishínaa chacáalee rícu, liá'a cháneerrícoo wáilba nácu, watútuda ináneewani! Yáaque'e léenaa linácu liéni, Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúí.'¹² Numá irrú liyáali éerriminaa liá'a carrúnatabeeca lirrú liéni chacáaleeca mawí'inaa cacháninaca, náucha náa'a chóniwenáibini yáainai Sodoma rícu.

Náa'a chacáalee jócani éebida
(Mt 11:20-24)

¹³ "¡Áchunu carrúni jináata jiyámi Corazín! ¡Áchunu carrúni jináata jiyámi Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néeni Dios médactata liá'a jócai nacába cáji médanicta íbini, bálnacuminaata néejueda nayáwai Diosru, ya nasúwa náabalau jarrájarrai ya nawáacoo báali íibi quéewique'e náayada néejueda nayáu Diosru.¹⁴ Ne éerri amáarrá'u cáinabi liá'a carrúnatabeeca mawí'inaa cachánina irrú, náucha náa'a chóniwená yáainai Tiro rícu ya Sidón.¹⁵ Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jirrúminaata jéenaa jinácudacoo áacairra? ¡Jiúrrucuaminau mawí cáinacula wérri dújiwala jiúcacoo!

¹⁶ "Liá'a éemerri ichuáni, léemiminaa nulí, ne liá'a cháaneerri iyá, licháani nuyá; ne liá'a cháaneerri nuyá, licháaniminaa liá'a bánuerri nuyá."

Néejuactacoo náa'a setenta y dosca

¹⁷ Náa'a setenta y dosca néejua'inaamiu sáicta wérri'e nawówa, namá'ee:

—¡Wawácali, áawita náa'a demonioca médenai wawánacaala najiácoo jiji'inaa nácu!

¹⁸ Jesús má'ee nali:

—Jajá, yáawaiyi, ne nuyá cábeerri Wawásimi cácoo áaqueji léjta éenu ími únía shínaaca.¹⁹ Nuyá yáirri irrú wíteeshi cadánani quéewique'e ijínanícoo áai íibi ya

aquétu íibi, ya éenaque'e igáanaa quinínama danáanshi lishínaa liá'a wajínaica Wawásimica, jócubeecha liméda irrú máashii. ²⁰ Usáicta iwówa namédacala iwánacala irrú náa'a espírituca, sáicta iméda iwówau mawí jáicala ijí'inaa tánau áacairrai.

Jesús sáictai wówa
(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ne liyáalimi éerri, Jesús sáictai wérri liwówa Espiritu Santoyu, limá'ee: “Nuá jirru sáicai nusálijinaa, Wácalishi wánacaleerri áacai ya áani cáinabi íta'aa, jíyadacala nalí náa'a imíyanica liá'a báyeerrimicoo náucha náa'a yáine léenaa ya néemica. Jajá, Nusálijinaa, léewa jiwówau jáni.

²² “Nusálijinaa éejueda nulí quinínama. Jiní yáirri léenaa tánashia Licúulee nácu, Lisálijinaa rímii; jiní yáirri léenaa tánashia Lisálijinaa, bácai rími Licúulee yáa léenaa jáni, ne tánashia Licúulee wówaini líyadarru jini licúnusiaque'ini.”

²³ Lináawa'eewoo lishínaa éewidenaicoo náculau, limá'ee nalí báawachala: “Sáicta nawówa náa'a cábenai liá'a icábani iyáca; ²⁴ níwata nuúwa irrú íchaba cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu ya náa'a reybinica wówenaimi nacába liáni icábani iyáca, ne jócu nacába jini; nawówai néemi liá'a éemini iyáca, ne jócu néemi jini.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a samaritano sáicaica

²⁵ Báqueerri quéewidacai ley nácu yáau litáania Jesús yáajcha, ya léenedaque'e licábau limá'ee:

—Quéewidacai, ¿tána nuéewa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau jócai amáarra?

²⁶ Jesús má'ee lirrú:

—¿Tána jiliá'a tánerricoo ley rícu? ¿Tána léji liá'a jiliénica?

²⁷ Liá'a quéewidacai ley nácu léeba'ee:

—Canínaaminaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jidánani yáajchau ya quinínama jiwíteee yáajchau; ya arrúnaa canínaa jicába jíyácachuni chóniwenai léjta canínau jicába jíyá jájiu.

²⁸ Jesús ma lirrú:

—Jéebani sáica liáni. Jimédacta liáni, jiwáaliaminaa jicáwicau mamáarraca.

²⁹ Ne liá'a quéewidacai ley shínaaca, liwówai limáacacoo sáica, lisáta'ee léemiu Jesús limá'ee

—¿Ya tána arrúnaa nuyúdacai?

³⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Báqueerri washíalicuerri yáairriu Jerusalén yáajba náalicu Jericó néerra'inaa, jáiwa áabi canédibini jiáu lirrú, jáiwa nanédu jini néedacta liá'a líibalaca; náinuueda jini, jáiwa náawai atéwai náinuaca. ³¹ Chítashiawa wánaca jini báqueerri sacerdote bésunau néenee jini lirrú liá'a iníjbaaca, jáiwa licába jini, jáiwa líshirriu liúcha liáawai. ³² Cha léchchoo báqueerri néenaa náa'a levítaca libésunau néeni, ne licába'inaamini líshirriu liúcha, jáiwa liáawai. ³³ Ne báqueerri washíalicuerri Samaria néenee sái yáairriu lirrícuba léja liá'a iníjbaaca, licába'inaamini, carrúni jináata licábaqui jini. ³⁴ Lirrúniu lirrú, jáiwa liméda lídabee acéiteyu ya vino, jáiwa lidájida litúcai. Jáiwa lírda jini lishínaa éema ítalau, litée jini áabai cuíta rícula litúya jini. ³⁵ Cajójchanaami, liá'a samarítánoca lijéda léjta chámai éerricta lishínaa tráawaju wéni, jáiwa liá lirrú jini liá'a cuíta wácalica ya limá'ee lirrú: 'Jitúya liáni washíalicuerrica, ne jigáastacta áabata mawí, nupáidaminaa jirrújoni jáicta nuéejojoo.' ³⁶ Sáicai wérrí, çtána néenaa náani matálitaica caníinai cába liá'a washíalicuerri canédi ínuedanímica?

³⁷ Liá'a quéewidacai ley shínaaca léeba'ee:

—Liá'a carrúni jináatai cába liyá.

Jesús má'ee lirrú:

—Ya jiáu jiméda chacábacanaa.

Jesús yáairri rúbana néerra ruá'a Marta ya Maríaca

³⁸ Jesús síguia lishínaa iníjbau (náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo) jáiwa liwárroo áabai chacáalee rími, báquetoó ínetoo yácta jí'ineechoo Marta rurrishibia liyá rúbana rícula. ³⁹ Marta wáalia báquetoó ruéenajetoo jí'ineechoo María, wáaichoo ruyáca Jesús íiba néeni ruémique'e liá'a limáni liyáca. ⁴⁰ Ne Marta urrúniu wówa linácu liá'a íchaba arrúnai'inaa rumédaca, tándawa rurrúniu Jesúsru rumá'ee lirrú:

—Nuwácali, çjiní wéni jirrú nuéenajetooca rumáacau'u nuyá bácai quinínama liájcha liáni tráawajuca? Jíiwa rulíni, ruyúda'aa nuyá.

⁴¹ Ne Jesús éeba'ee rulí:

—Marta, Marta, urrúni jiwówa ya máashii jiwówa íchaba jishínaa nácueji. ⁴² Ne ái áabai mawíyii chúnsaica já'a. Maríaca ruwína mawíyii sáictaca, ya jiní'inaa éenaa léeda rúcha.

11

Jesús ya liá'a oraciónca
(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Báitate Jesús órau liyá áabai yáarruishimi, ne quéecha'inaami linísa li'óracuwai, báqueerri néeenaa náa'a lishínaa éewidenaicoo má'ee lirrú:

—Wawácali, jéewida wa'óracoo, léjta Juan éewidau'u lishínaa éewidenaicoo.

² Jesús má'ee nalí:

—Jáicta i'órawai imá chá'a:

'Wasálijinaa yáairri áacairra, chóniwenai cáarru nacába jjí'inaa.

Jíinu chérra liá'a jiwánacaalactaca.

³ Jiá walí iyacaishi warrúnaani éerri jútainchu.

⁴ Jimíya máecha wajíconaa níwata wayá lécchoo wamíya máecha najíconaa quinínama náa'a médenai walí máashii.

Jáicta máashii ínu wáatalai ujínda wacácoo jíconaashi rícula.'

⁵ Jesús má'ee lécchoo nalí:

—Wamáacate báqueerri éenaa wáalierri báqueerri lijúnicaui, yá'ee béewami táayebee'inaa liá'eewoo jíibana néerra ya limá'ee jirrú: 'Nujúnicaui, jiprésta nulí matálii páani, ⁶ níwata báqueerri nujúnicaui chóca rímii nísa línu déecucheji núbana néerra, ya jiní nuwáaliani nuáni'inaa lirrú.' ⁷ Ne yáawaiyi jócta léeba jichuáni cuíta lícucha limáminaa jirrú: 'Ujijódia nuyá, cuíta núma báyeerriu, ya nuéenibi ya nuyájani rúwacuwai; jócu nuéewa nubárruacoo nuá jirrúni.' ⁸ Ne numá irrú áawita jócu libárruo liá irrúni liá'a jirrúnaanica áawita jijúnicaicani, liáminaani jimésudacta liwówa, ya liáminaa jirrú quinínama liá'a jirrúnaanica. ⁹ Tándawa numá irrú: Isátau, ya Dios yáaminaa irrúni; imúrru, ya ínuminaa linácu; imáida cuíta náanibala, ya liméecuminau irrú. ¹⁰ Jiníwata liá'a sáterraica, lirríshibiaminaani; ya liá'a múrruerricani, línuminaa linácu; ya liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

¹¹ "¿Áiminaa báqueerri éenaa já'a cacúlectani, ya licúulee sáacta liúcha áabai cubái, léenaaminaa liá lirrú bácia áai? ¹² ¿O lisátawee jíúcha bátui éewishi, éenaaminaa jíá lirrú áabai aquétu? ¹³ Ne iyá máashiicani séewirri, yáaine léenaa yáa éenibirru sáicabeeca, ¡chítashia ta mawí jini Isálijinaa yáairri áacai liáminaa irrú Espíritu Santo isáacta liúchani!"

Náa Jesús jíconaa lirríshibia demonio wítee

(Mt 12:22-30; Mr 3:20-27)

¹⁴ Jesús jéderrite liyáca áabai demonio báqueerri washílicuerri wáneerrite limáacacoo manúma; ne quéecha'inaami lijíacoo liá'a demonioca, jáiwa léewa

litáaniacai. Náa'a chóniwenai nacáarrudau nacábacani. ¹⁵ Ne áabi má'ee: "Beelzebú, demonio wácalica, léwa cha yáa lirrú liwíteu liáni washiálicuerrica léewa que'e lijéda demonio."

¹⁶ Ne áabibi, namédaquini'e lirrú áabai trampa, nasáta'ee liúcha áabai jócai nacába cáji áaqueji. ¹⁷ Ne Jesús, liáca'e léenaa liá'a nédacanicoo nayá nácu, limá'ee nalí:

"Quíninama país nashírrictau nayá wáacoo, ya máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá jájiu, ya náa'a chóniwenai jócuminaa nayá sáica nayá wáacoo, cháiminaa cábacanaa nalí, léjta áabai néenajinai náiinua yáacaminau nayá wáacoo. ¹⁸ Cháminaa cábacanaa, Wawásimi máashiiquicta licába yáacacoo liyá jájiu, ¿chíta quéewau'u cadánani liwítee cábacoo jíní? Numá irrú liáni, imácala jáica nujéda demonio Beelzebú wítee dánaniyu. ¹⁹ Ne cháctacalani, ¿tána yáa ishínaa chóniwenai irrúu wíteeshi danáanshi najéda que'e demonio? Tándawa, nayá jájiu náayada liá'a yáawaiyica, ne iyácala yúquenaueu iyáca. ²⁰ Jiníwata nuyácta jéda demonio numédani nuyáca Dios wíteeyu, liáni wówerri limáca Dios wánacaalactaca jái iinu irrúu.

²¹ "Áicta báqueerri washiálicuerri cadánani já'a ya liwáalia íchaba arma ya litúya líibanau, liá'a liwáaliani líibana lícuu jiní éenaa linédu liúcha. ²² Ne áicta báqueerri ínuerri liyáctalaca mawí cadánani liúcha ya ligáanani, léeda liúcha lishínaa ármami liwínani liwówau nácula, ya quinínama línda litée liá'a liwáalianimica liméda que'e léjta liwówau'u.

²³ "Liá'a yáa nuájcha áabena, léewa nujínai lierra, ne liá'a jócaicta yáawaqueda nuájcha, léewa cacáarraliacai lierra.

Liá'a espíritu máashii éejuerricoo

(Mt 12:43-45)

²⁴ "Jáicta áabai espíritu máashii jiáu báqueerri washiálicuerri yúchai, jínaneerriu yáarruishi máacarractaca limúrru liwówa iyabacta'inaacoo; ne jinícta línuuctani, lédacanictau lirrúwoo: 'Nuéjoctawai núbana rículau nujiáctejimicoo.' ²⁵ Jáicta léējuawai, línu linácu liá'a washiálicuerrica léjta áabai cuíta máisai jíchuderriu ya nachúndadanini sáica. ²⁶ Néenee liáu liáawaqueda siete espíritu lítalau mawíni máashiicaca liúcha, ya quinínama nawárruau nayá liwówa lícu liá'a washiálicuerrica, mawíque'e nawána máashii wérri liyá quéecha yúcha."

Wówashí saíctai wérri yáawaiyiica

²⁷ Nácula Jesús táania liyáca linácueji quinínama líáni, báquetoo ínetoo chóniwenai íibicha rumáidada'ee rumáca:

—¡Saícta ruá'a ínetoooca cúlicuechoo jiyá ya rudáwinaa jiyá!

²⁸ Jesús éeba'ee:

—¡Saícta mawí tánashia liá'a éemerri Dios chuáni, ya liméda liwánacaala!

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jini éena limédaca

(Mt 12:38-42; Mr 8:12)

²⁹ Náa'a chóniwenai máanabacanaamica náawaca'eewoo Jesús tééji, jáiwa lichánau léewida nayái limá'ee: “Náani chóniwenai chóque'e sánaca bájjialani máashiicaca; nasáta'ee ya nawówai nacába jócai nacába cáji, ne Dios jócai éejoo liméda nalí léjta limédau Jonás yáajcha. ³⁰ Ne léjta Jonás liyá señal nalí náa'a chóniwenai yáainemi Nínive, chacábacanaa lécchoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, núyadaminaa nuyáu léjta áabai señal nalí sána'inaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca'a. ³¹ Jáicta amáarra cáinabijoo

limáidacta'inaa quinínama náani chóniwenai chóque'e sánaca, rubárruaminau ruá'a reinaca ínuechoomi déecucheji rumáminaa jóca saíca nayáca; jiniwata ruyá ínuechoo déecucheji wérri bájjirra cáinabi íteeji, quéewique'e ruéemi Salomón wíteeca, ne nuyá yáairri yáajcha chóca rími áani, mawíyii cawéni Salomón yúcha. ³² Chacábacanaa lécchoo jáicta amáarra cáinabijoo,

nabárruaminaujoo náa'a Nínive sánaca quéewique'e namá náani chóniwenai jócani saícayaca; níwata náa'a Nínive sánaca, néemi'inaami Jonás chuáni, jáiwa néejoo Diosrui, ne nuyá yáairri chóca rími áani, mawíyii cawéni Jonás yúcha.

Liá'a lámpara yáairri'inaa nanácu

(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ “Jini túculierri áabai lámpara ya ta libáyaqui jini, jini limáacalani áabai cajón yáajabani, limáacaminaani áacai, quéewique'e náa'a wárruenaicoo nawáalia jucámarrabee. ³⁴ Jituí cháí cábacanaa léjta áabai lámpara jináanairru; saícaquicta jituí, quinínama jináanai liwáaliaminaa jucámarrabee; ne máashictani, quinínama jináanai yáairri catáwacacta. ³⁵ Jicáwaa jíúchaujoo

quéewique'e liá'a jucámarrabee yáairri jinácu, jócu lináwau catáwacabeeyu, quéewique'e quinínama liá'a

jimédanica lijiáque'iu jirru sáica. ³⁶ Ne quinínama jináanai liwáaliacta jucámarrabee sáicaica, jiní éewo'u jiyá catáwacacta, jicábaminaa quinínama jucámarranaa liá'a jimédanica, léjta áabai lámpara jáicta liquénai quinínama cábani cámarraa.”

Jesús má'ee nanácucha náa'a fariséobinica ya quéewidacaica ley shínaabinica jócala machácani nawítee (Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 20:45-47)

³⁷ Quéecha'inaami Jesús nisa litániacai, báqueerri fariseo cúmida liya liibana néerra, jáiwa Jesús wárruau liwáacoo mesa nácula. ³⁸ Liá'a fariséoca, licáarrudau licába jóca liméda liwánacaala liá'a nawítee nabádeda nacáajiu jóctanaa náayaa. ³⁹ Ne Jesús má'ee lirrú:

—Iyá fariséobinica méetuedenai líteeji liá'a básoca ya mitájia, ne iwówa lícu cashiámui yáca liyú liá'a shínaashica inédunica ya liá'a iwítee máashiica. ⁴⁰ ¡Chóniwenai jócani éewa nédacanicoo sáica! ¿Jócu yáa léenaa liá'a méderri bináawe sái ya liméda liá'a yáairri lirrícu lécchoo? ⁴¹ Yáa ishínau limósnau liá'a yáairri iwówa lícu, cháminaa limáacacoo masácula.

⁴² “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá fariséobinica! shírrenai Diosru diésnaa méenaami éenaa áabata méenaami éenaa liá'a ibánacalaca píituinamai jí'ineerri menta, ya ruda ya quinínama méenaami banácali júbinica, ne jócani méda machácanica ya caníinaabeeca Diosru. Léewa éewani iméda liárta, ya jócu imáaca iméda lécchu liá'a áabatata.

⁴³ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, fariséobinica! wówenai iwáalia yáarrubaiu mawí cawéninamaica sinagoga rícu, ya iwówai chóniwenai natáa irrú sáicai wérri cáaye rícuba.

⁴⁴ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá cháni cábacanaa léjta útawi máanalini yáarrui, jócai iyadau chóniwenai tuírricu, náa'a chóniwenai báawedani jócta náa léenaa jini!

⁴⁵ Néenee báqueerri quéewidacai ley shínaa éeba'ee, limá'ee:

—Quéewidacai, liéni jimáni jiyá nalí náani, jócai sáica cáacoo walí lécchoo.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee:

—¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá lécchoo, quéewidacaica ley shínaaca!, yáainei áabirru cadúcunibee léjta náayu'u éemarru cadúcunibee, ne iyá jócai iwówechoo idúnu nácu icáajiyu.

⁴⁷ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá!, chúndenai iméda náutabee náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu, náa'a iwérrinaibimi ínuanimi báinacu. ⁴⁸ Liyú liárri iwówau'u imáca áabenaaca iwíteu náajcha iwérrinaibimi médani báinacu, ne nayá ínuenai yáawaa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni, ya iyá médenai bárrueda náutabee.

⁴⁹ “Tándawa, Dios liwítee rícuejiu limá'ee: ‘Nubánuaminaa irrú íiwadedeerri nuchuáni ya quéewidacani, ne ínuaminaa áabi néenaajoo, ya áabiminaa icánaquedanijoo.’ ⁵⁰ Ne náa'a chóniwenai chóque'e sánaca, Dios sátaminaa náucha nanácue sái liá'a náirranaami náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, rícuete cáinabi quénucuwai, ⁵¹ rícuete Abel íirranaami néenee cáashia Zacarías íirranaami néerra, liá'a náiiuanimi béewami lirrú altarca ya templo. Tándawa Dios sátaminaa lijúniba sái liá'a limáanalicaca náucha náa'a chóniwenai chóque'e sánaca ya licástigaaminaa nayá.

⁵² “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, éewidenai ley shínaa nácu!, iyá léjta náa'a túyenai cuíta núma Dios shínaa, jiní yácala léenaa linácu saíca, jiní ijínacalau Dios yáajabalicu, jiní índaca áabi jínacoo.

⁵³ Jesús nísa'inaami limá nalí léji liéni, náa'a quéewidacaica ley shínaaca ya fariséobinica, jáiwa íiwirri wérri nawówai, ya ta nachánau najódia nasátada néemiu liyá íchaba chuánshiyu, ⁵⁴ naméda'ee lirrú trampa quéewiquinicta nachálujuedaca liyá cháquinicta néewa náa lijíconaa liyú liá'a chuánshi limánicaja.

12

Jesús éewida'ee lijúnta sái liá'a chámaini wítee
(Mt 10:26-27)

¹ Nácula íchaitaa náawacau miles ya miles chóniwenai, bájalacalani nadánaida yáacau nayá wáacoo. Jáiwa Jesús chánau litáaniacai, limá'ee lishínaa éewidacoo quéechanacu: “Cáwi icába yúchau néewidacala náa'a fariséobinica, liwówau'u limáca, chámaica nawítee. ² Jiniwata liá'a báyeerrimicoo néenaani'inaa náa léenaa nácu, áawita liá'a báyeerrimicoo arrúnai'inaa jiácoo jucámarrai rícula náaque'e léenani. ³ Tándawa, quinínama liá'a itáanianica catáwacacta, jíeirri'inou jucámarrai jíirricula; ya liá'a imáni cabáyainta áawita íbaya íibana númau, arrúnai'inaa namáidada cuíta íteeji.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai
(Mt 10:28-31)

⁴ “Iyá nujúninai, numá irrú: jócai éewa cáarru icába liá'a máanaliu wanáanai, ne jiní léewani liméda mawiá. ⁵ Nuiiwa irrú sáica liá'a tánashia éewani cáarru icába yáawaa: ‘Cáarru icába liá'a wáalierrí wánacaalashi cáwicaishi nácu léewacala lédacani ya ta libánua infierno* rícula jini. Léewa éewani cáarru icába lierra.’

⁶ “¿Jócai iwénda cinco míshiidu chámai moneda nácueji rími? Ne áawita chácani Dios jócai míya máecha áabai néenaa. ⁷ Ne áawita iyá jájiu, iwíta báinaa lijútadani máanabaca báajunaa. Tándawa jócu éewa cáarru iyá. Iyá cawénini mawí íchaba míshiidu yúcha.

Náa'a jócani báí Jesucristo nácueji chóniwenai náneewa (Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Numá irrú áicta báqueerri chóniwerri jócai báí íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, cháminaa cábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócuminaa báí nuiiwa lináawa lécchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca. ⁹ Ne liá'a báiyii íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, báiminaa nuiiwa lináawa lécchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca.

¹⁰ “Dios méetuaminaa lijíconaa liá'a chóniwerri táanierri máashii nunácucha nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne jócuminaa liméetua lijíconaa liá'a táanierri máashii Espíritu Santo nácueji.

¹¹ “Jáicta natée iyái sinagoga rícula o lináneewa náa'a chóniwenai yáairri léenaa léemi sáicani o máashiibeecani o nanáneewa náa'a wánacaleenaica, o'icáarrudau chítashia éewo'inaa ijiácoo o imáqui jini, ¹² jiníwata jáicta línu liá'a éerrica itáaniacta'inaaca, liá'a Espíritu Santoca léewidaminaa iyá, tánashia itáaniani'inaa.”

Carrúnatai nawáaliacta narrícucau

¹³ Báqueerri náiiibicha náa'a chóniwenai limá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jimá lirrú liá'a nuéenajirrica, liáque'e nushínaa léenaa liá'a shínaashi máaquerricoo walí.

¹⁴ Jáiwa'ee Jesús éeba lichuánii:

—Nujúnicaí, ¿tána máaca nuyái irrúí léjta liá'a yaári léenaa licába sáicani o máashictani o cashírruedacaica?

¹⁵ Limá'ee lécchoo: Itúyau iyá quinínama líúcha liá'a iwówau'u iwáalia méenaami quinínama; níwata liá'a cáwicaishica jócai ínu lirrícueji liá'a wawáaliacta méenaami.

¹⁶ Néenee líiwa nalí liéni áabai cha licábacanaa: “Báqueerri washílicuerri rícuerrí, yáte lirrú lishínaa

* **12:5** infierno Yáarruishi náctalau náa'a máanalini nawówanaami jócani éejueda nayáu Diosru.

cáinabi banácali manuábai ita. ¹⁷ Liá'a rícuerrica lichánau lipénsaa lirrúwoo: '¿Tána'ee numédajoo? jócai nuwáalia liárru nuwáaliacta'inaa nushínaa shínaashi ita.' ¹⁸ Limá'ee lirrúwoo: 'Ya ta nuá léenaa numédani'inaa. Nucáarraliaminaa nushínaa banácali yáarrui, ya ta numéda áabi mawí máanuica, quéewique'e nuwáaliada néeni nushínaa banácali ita, ya quinínama liá'a nuwáalianica. ¹⁹ Ne ya ta numá nuliwoowai nuyá jájiu: Nujúnicaí, jiwáalia íchaba wérri shínaashi éeneerri'inaa jirru íchaba wérri camuí; jiwówa iyabau, jiyau, jírra, saícta jiméda jiwówau.' ²⁰ Ne Dios má'ee lirrú: 'Mawítee, wáalee táayee máanali jiyájoo, ya liá'a jiwáliadanica ¿tánarru saí'inaa jini?' ²¹ Cháwa cábacanaa libésunacoo liájcha liá'a washiálicuerri yáawaquederri lirrícucáu liyá jájiu ne carrúni jináatai Dios náneewa."

Dios túya léenibiu
(Mt 6:25-34)

²² Liáwinaami Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: "Liáni numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a iyacaishica éewau'inaa cáwi iyá, jini íbala nácuu isúwani'inaaca. ²³ Liá'a cáwicaishica mawí cawénica iyacaishi yúcha, ya liá'a náanaishica mawí cawénica íbalashi yúcha. ²⁴ Éeda natuúnaa náa'a míshiiduca: Jócani yáabana, jini nawáaliacala nashínau, jócani wáalia nábanau nawáaliadacta'inaa náaya'inau; ne áawita chácani, Dios yáirri náaya'inaa. ¡Chíta mawí jini iyá cawénini míshiidu yúcha! ²⁵ Ne áawita chácani, iméda urrúni iwówau, ¿tána éenaa idáwineda icáwicáu áabai hóraa mawí? ²⁶ Ne jócta éenaa imédacani liá'a mawí píituica, ¿tánda urrúni iwówa linácueji liá'a mawí méenaamica?"

²⁷ "Éeda natuúnaa náa'a íwinaashica chítashia nadáwinau'u jini: jócani tráawajaa jini natíticala. Ne áawita chácani, numá irrú liá'a rey Salomónimica, áawita liwáalia quinínama lishínaa méenaami cawéninamaica, jócai súweda líbalau léjta íwinaashi. ²⁸ Ne Dios yácta saícta nacábacanaa náa'a íwinaashica yáaine chóque'e bacháida lícu, ya cajójchanaami léemawai, ¡chíta mawí iyá jini liáminaa irrú íbala irrúnaanica, iyá chóniwenai jócai éenaa éebidaca! ²⁹ Ne tándawa, umáashii iwówa máacoo, imúrru tánashia íinuni'inaa iyawai ya írri'inaa. ³⁰ Jiniwata quinínama liáni, léewa wáneerri urrúni chóniwenai wówa náa'a éerri rícu sánaca, ne iyá wáalianai báqueerri ísálijinau áacai, yáirri léenaa tánashia irrúnaanica. ³¹ Iyá imáaca iwíteu

linácula liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa irríshibia quinínama léji liéni.

Rícucaishi yáairri áacairra
(Mt 6:19-21)

³² “Ucáarru iyá nushínaa oveja jínanenaiu nuájcha, iyá áulabani rími, ne Nusálijinaa saícalani liwówaiyu liá irrú lishínaa wánacaalashi. ³³ Iwénda liá'a iwáalianica, ya yáa nalíni náa'a carrúni jináatanica; éeneda iwáalia chácala wáalii, jócai salírrani, cháminaa máanui wérri rícucaishi áacairra jócai amáarra, jóctala canédi éewa liwárruacoo jiní camárra iyacala shínaashi néerra. ³⁴ Táshia nácuha iwáaliacta ishínaa cawéninamai, iwówa néeniya lécchoo.

Arrúnaa wachúnicoo

³⁵ “Léjta náa'a cashírruedacanica súwedenai nábalau saíca ya nashínaa lámpara túculerriu, nanénda nawácali ínuca, chacábacanaa iyá chúni jáicta línu léji liá'a Wawácalica. ³⁶ Imédau léjta náa'a tráawajadorbinica néndenai nayáca nawácali éejoocoo áabai boda yúcha, jáicta línueda cuíta númai le naméecu lirrú jiliá'a. ³⁷ Sáicta náa'a cashírruedacanica jáicta línu léji liá'a nawácalica, ya línu nanácu cáwi. Ne yáawaiyii numá irrú nawácalicaja liwána nawáacoo mesa nácula, ya táminaa lishírrueda náayai. ³⁸ Sáicta wérri nayá, línueta nanácu cáwi béewami táayebee o mésactala éerri. ³⁹ Yáa léenaa saíca linácu liéni: Liá'a cuíta wácalica liáctata léenaa táshia hóraa línu léji liá'a canédica, jócata línda naméecu líibanai nanéduque'e lishínaa. ⁴⁰ Iyá lécchoo ichúniu; jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaa jócta nanénda nayá nuyá.”

Liá'a cashírruedacaica machácaniyaca ya liá'a cashírruedacai jócai machácaniyaca
(Mt 24:45-51)

⁴¹ Pé'eru sáta'ee léemiu Jesús:

—Nuwácali, ¿jiiwadede liáni licábacanaa walí sái'inaa já'a bácai o quinínamarru sái'inaa wéeca?

⁴² Limá'ee liá'a Wácalishica: “¿Tána léji liá'a chóniwerri liwácali máacánica machácani liyáca ya cáwi wíteeyaca, liwácali máacani lirrú litúyaque'e líibana, quéewique'e liá iyacaishi éerdi náayaca? ⁴³ Sáicta liá'a cashírruedacaica, jáicta liwácali ínuí méderrii liyá léjta limáyu'u lirrú. ⁴⁴ Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa liwánacaala quinínama liá'a liwáalianica. ⁴⁵ Ne liá'a cashírruedacaica lipénsacta lirrúwoo liwácali déecudacalau, lichánau liméda máashii nanácula náa'a áabi cashírruedacani

ya náa'a íinaca cashírruedacani, ya lichánau líyaca ya líirracá licámadectalaca, ⁴⁶ liá'a éerrica jócta linénda liyá liwácaliu, ya áabai hóraa jócai liá léenaa nácu, liwácali íinuminaa ya ta licástigaa cáiwinaa jíni, liúcaminaa liyá chacábacanaa léjta náa'a jócani machácaniyaca.

⁴⁷ “Liá'a cashírruedacaica yáirri léenaa tánashia liwówai liwána liméda liá'a liwácalica, ne jócai chúni liyáca, jini léewidacala, licástigaaminaani libásaidaminaa liyá íchabachu. ⁴⁸ Ne liá'a cashírruedacaica jócai yáa léenaa liméda liá'a máashiica, jócai'inaami náa bájjiala libásaca. Liá'a náani lirrú mawí íchaba, chacábacanaa lécchoo nasáta liúcha íchaba; ne liá'a namáacani lirrú nashínaa chawítemija'a, chacábacanaa nawána liméda mawí máanui lécchoo.

Náa'a chóniwenai shírridenaiu Jesús nácueji

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nuyá ínuerri éerri rícula nutúcula chichái; ya ¡chítata nuwówau'u nucába léemau'u jíni! ⁵⁰ Arrúnaa nusúfria bájjialanaa, ¡ne máashii wérri nuwówa nunénda libésunacoo quinínama lierra! ⁵¹ ¿Éebida nuínucala éerri rícula nuínda sáictaque'e iwówa iyáca? Numá irrú jócala, índeerri quéewique'e ishírrida yáacaque'iu. ⁵² Ne chóque'e wabéechalawoo, cinco néenajinai wáacoo áabai cuíta lícu máashiiminaa nacába yáacacoo, matálitai chámata júnta, chámata matálitai júnta. ⁵³ Liá'a lisálijinaaca máashiiminaa licába licúuleu, liá'a licúuleeca máashiiminaa licába lisálijinau; ruá'a natúwaca máashiiminaa rucába rumíyacalau ya rumíyacaula máashiiminaa rucába rutúwau; ruá'a rúneerruca máashiiminaa rucába runírru ya runírru máashiiminaa rucába rúneerru.”

Chíta quéewau'u wáa léenaa linácu liá'a éerrica

(Mt 16:1-4; Mr 8:11-13)

⁵⁴ Jesús má'ee lécchoo chóniwenairru: “Jáicta icába sáanai nácu dacoo chéni éerri wárruactalacoo, imá'ee yúwerri'inau, ne yáawaiyi imáca. ⁵⁵ Ne áicta cáuli cánacau bácheji imá amúabeecala'inaa chunídanaa, ne yáawaiyi imáca. ⁵⁶ ¡Chámainsi wíte!, Ne yácta léenaa icába éerri cábacanaa bésuneerri'inaacoo cáinabi íta'aa, ¿chíta quéewau'u jócu yáa léenaa icába líeni éerri Dios iyadani liyá icába?

Arrúnaa jéeneda jiyá liájcha sáica liá'a jijínaica

(Mt 5:25-26)

⁵⁷ “Jesús má'ee nalí: ‘¿Tánda jócu yáa léenaa icábacoo sáicacta o máashicta iyá jájiu imá tánashia sáicai?

58 Báqueerri yácta jijíconaa, ya litée jiyá jíyadacoo nali náa'a wánacaleenaica, arrúnaa jéeneda jichúnicoo jóctanaa natée jiyá ái éerri já'a jéewaqué'e jichúnicani, quéewique'e jócu natée jiyá lináneewa liá'a yáirri léenaa licába saíactani o máashictani; léejuedaminaa jiyá nali náa'a soldado, ya táminaa naníqui jiyái cuíta manúmai rícula. 59 Ne numá jirru jócuminaa jijiáu néenee, cáashia jipáida quinínama liá'a jimówinianica.' ”

13

Liá'a mawí cawénica wéjuacoo Diosru wajíconaa yúchau

1 Liyáalimi éerri áabi yáau nacába Jesús, náiiwadede'ee lirrú Pilato bánuaca náiiñua áabii washíalicuenaí Galilea néenee sánami, yá'ee léewida náirra náa'a cuéshinai írranaa íibi sacrificioyu. 2 Jesús má'ee nali: “¿Imáuminau irrúwau libésunacalau liéni náajcha náa'a washíalicuenaímica yáainaimi Galilea rícu, níwata nali mawíni cajíconaaca náucha náa'a ishínaa cáinabi ita sánaca? 3 Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá. 4 ¿O imáuminau irrúwau nanácu náa'a dieciocho máanalinímica licá'inaamiu nawítee liá'a cuíta áacai yáairrimi chacáalee Siloé rícu, nali mawíni cajíconaaca náucha náa'a yáaine Jerusalén rícu? 5 Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a higuera jiníyii ita

6 Jesús íiwa'ee nali liáni licábacanaaca: “Báqueerri washíalicuerri wáaliante áabai banácali jí'ineerri higuera lishínaa shínaashi ita'au, liá'inaamiu licába liácta higos, ne jiní línucta líta. 7 Jáiwa'ee limá lirrú liá'a washíalicuerri túyerri lishínaa shínaashi: ‘Jicábateni, matáli camuí nuínuca numúrru líta liáni higuéraca, ne jiní wérri nuínuca líta. Jiwíchuani, ¿tándashia ta liwína liyá néeni cáinabi újni?’ 8 Ne liá'a túyerri lirrú cáinabi limá'ee léeba lichuáni: Nuwácali, jimáaca újnibini le camuícaja liáni; nuwáseda'a lirrú cáinabi nuáque'e lirrú abono. 9 Cháminaa cájbami liá lítau; ne jóctacala, ya ta jiwíchuacojoni.”

Jesús chúni báquetoo ñinetoo mulídu wójunaa éerdi nawówa íyabactacoo

10 Áabai éerri, éerdi nawówa íyabactacoo, Jesús chánau léewidaca áabai sinagoga rícu; 11 ya néeni báquetoo

íinetoo bálinechoo báinacu wérri dieciocho camuí. Áabai espíritu máashii máacani mulídu ruwójuna, jócau éewa rumáchiquiniacoo sáica. ¹² Quéécha'inaami Jesús cába ruyái, limáida rulí limá'ee:

—Íinetoo, jiyá'au chúnicuwai jishínaa bálínacaalashi yúcha.

¹³ Néenee lichánaa licáajiu runácu, liyáalimi ruéewa rumáchiquiniacoo, jáiwa ruchánau ruá sáicai Diosrui. ¹⁴ Ne liá'a sinagoga wácalica íiwirri liwówa, níwata Jesús chúnica'ee ruyá éerdi nawówa íyabactacoo, limá'ee nalí náa'a chóniwenaica:

—Ái seis éerri já'a éerdi natráawajaaca; íinu liyáali éerri quéewique'e ichúnicoo ibálinacaala yúcha, ne jócai éerdictaca nawówa íyabactacoo.

¹⁵ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Chámai wítee, ¿jócu iwáseda ishínaa pacáa o burro léerdi nawówa íyabactacoo, quéewique'e itée líirra shiátai? ¹⁶ Ne ruáni íinetoo, Abrahám táquetoomica, Wawásimi ya rulí liéni bálínacaalashica dieciocho camuí, ¿ne jócuminaata nuéewa nuchúni nuwáseda rúcha léerdi nawówa íyabactacoo?

¹⁷ Quéécha'inaami Jesús ma léji liéni, lijínai máaqueneu báinata; ne quinínama náa'a chóniwenaica sáicta nawówa nacába liá'a máanui Jesús médanica.

Liá'a licábacanaa líimi nácuha liá'a banácali j'i'ineerri mostaza

(Mt 13:31-32; Mr 4:30-32)

¹⁸ Jesús má'ee léchho: “¿Chíta licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca ya tána cábacanaa nuíwa irrú jíni? ¹⁹ Chái léjta áabai mostaza íimi báqueerri washíalicuerri yáabanani lishínaa shínaashi íta'au, ya ta lidáwinacuwei máanui, cáashia limédacoo áicubayu máanui ya ta náinu náa'a míshiiduca naméda nábanau linácai nácu.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a wáneerri páani múrracacoo

(Mt 13:33)

²⁰ Jesús má'ee léchho: “¿Chíta nuéewa numéda licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca? ²¹ Chái cábacanaa léjta liá'a wáneerri páani múrracacoo báquetoó íinetoo ruéewidani matálii íinabishi íibirra, quéewique'e liwána íinabishi múrracacoo quinínama.”

Áulabai cuíta núma
(Mt 7:13-14,21-23)

²² Jesús liá'a'inaamiu liácoo iníjbaa lícu Jerusalénra, Jesús éewida liácoo chacáalee máanuini rícu ya júbini libésunactacoo liácoo. ²³ Báqueerri sáta'ee léemiwani:

—Nuwácali, ¿áulabani yáainecoo'inaa Dios néerra?

Jesús éeba'ee lichuáni:

²⁴ —Éeneda iméda idánaniu iwárruacoo lirrícu liá'a cuíta nánibala áulabaica; jiníwata numá irrú íchaba éenedaminaa nawárruacoo, ne jócuminaa nawárruoo. ²⁵ Liáwinaami libárruacoo liá'a cuíta wácalica ya libáya cuíta núma, iyá yáaine bináawa imáidaminaa iyáca: 'Wawácali, jiméecu walí cuíta núma.'

Ne léebaminaa ichuáni: 'jócu nuá léenaa chítashia sána iyái.' ²⁶ Néenee ichánaminau imáca: 'Wayáwa nárra íyenaimi ya wáirra jíjcha, ya jéewidate washínaa cáaye rícu.' ²⁷ Ne léebaminaa ichuáni: 'Jái nunísa numá irrú, jócu nuá léenaa chítashia sána iyái. ¡Ishírriu núcha iyá médenai máashii!'

²⁸ Néeniminaa ícha irrúwoo cáiwinaa yáamuedacta éeu chíchichinaa, icába nawáacoo Abrahám, Isaac, Jacob ya quinínama náa'a cáiwadedacanimi Dios chuáni báinacu yáainai Dios wánacaalactalaca, ne ya iyá najédani bináawala. ²⁹ Jiníwata náinuminaa chóniwenaica matuínaami íiba nácueji, ya báacheeji, ya cáirricueji ya áaqueji náawacaque'iu nawáacoo náayaca Dios wánacaalactalaca. ³⁰ Néenee áabiminaa chóque'e náa'a jócani cawéni cábacoo éenajta, náa'inaminaa cawénini'inaa, ya chóque'e náa'a cawénini cábacoo nayá'inaa mawénini'inaa.

Jesús ícha Jerusalén nácu

(Mt 23:37-39)

³¹ Néenee náiiu lécchoo áabi fariséobini namá'ee Jesúsru:

—Jiáu mayéji áani níwata Herodes wówerri líinua jiyá.

³² Jesús éeba'ee nachuáni:

—Yáa namówai imá lirrú lierra újni iyáliduca: 'Jicábateni, wáalee ya cajójcha nujéda demonio ya nuchúni náa'a bálinaicoo ya batáijinaami nunísajoo.'

³³ Ne arrúnaa nusíguia nushínaa iníjbau wáalee, cajójcha ya batáijinaami, jiníwata jócai éewau máanali báqueerri cáiwadedacai Dios chuáni Jerusalén yúcha báawachala.

³⁴ ¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya ínueda íbayuni náa'a índenai irrú ínuenai náiiwa irrú Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda iyá nuéenibiyu,

léjta ruá'a cawáamai yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajbau, ne iyá jócani wówai! ³⁵ Ne icábate, liá'a iyáctaca máaquerri'inau jinícta'inaa yáairri; ne numá irrú jócuminaa éejoo icába nuyá, cáashia línu liá'a éerrica imácta'inaaca: '¡Saíctai wérrí liá'a ínuerrica lijí'inaa liá'a wácalishica!'

14

Jesús chúni báqueerri bálinnerriu iméemai náanai

¹ Libésunateu áabai éerrii léerdi nawówa iyabactacoo, Jesús yáau líiyaca líibana néerra liá'a fariséobini wácalica, ne áabi fariséobini néeda'ee nayá natuínaa. ² Néeni lécchoo báqueerri washiálicuerri yáa Jesús náneewa, bálinnerriu liyú liá'a iméemai wána lináanai. ³ Jesús sáta'ee léemiu náa'a éewidenai ley nácu ya náa'a fariséobinica:

—¿Tána imá iyái? ¿Dios índaminaa wachúni bálinnerriu léerdi nawówa iyabactacoo, jajá o jócuweeca?

⁴ Ne nayá namáaca'eewoo manúma. Néenee liwína liá'a bálinnerricoo, lichúni'e jíni ya ta limá lirrúí léewaquee'e líacuwei. ⁵ Ya fariséobinirru limá'ee:

—¿Tána éenaa iyái, jicúulee o jishínaa pacáa cáctau útawi rícula, jócu ijéda liyáalimijani, áawita léerdi nawówa iyabactacoo?

⁶ Ne jócu néewa néeba lichuánii.

Náa'a nacúmidani áabai fiestarru boda shínanaaca

⁷ Jesús cába'inaami'e náa'a nacúmidanica namúrru yáarrubaishi mawíyii cawéni namáaca nawáaque'iu líta'aa mesa nácula, liá'ee nawítee limá'ee nalí:

⁸ —Jáicta báqueerri cúmida iyái áabai fiestarrui licásaque'iniu, u'iwáau náarrubai íta'aa náa'a cawénini yúcha mawí, éewerri báqueerri ínu mawí cawéni yúcha; ⁹ ne liá'a cúmideerri iyá chámatanaa éewerri línu limá jirru: 'Jimáaca liáarrubai líáni báqueerrica'. Ne ya táminaa báinata jibárruacoo jíacoo jiwáacoo último yáarrubaishi íta'aa. ¹⁰ Báawacha wáucha, nuyá ma jirru:

Jáicta nacúmida jiyái, jiwáayu quéecha nácu sái yáarrubaishi íta'aa, quéewique'e áicta línu léji liá'a cúmideerri jiyá, limá jirru:

—'Nujúnicaí, jibésunau jiwáacoo áabai yáarrubaishi cawéni mawí ítala.' Cháminaa liwána cawéni jiyá nanáneewa náa'a wáainecoo nayá jíajcha mesa nácula. ¹¹ Jiníwata liá'a máanui jicábacoo, carrúni jináatai'inaa médacoo; ne liá'a carrúni jináatai médacoo, máanui'inaaminaa médacoo.

¹² Jesús má'ee lirrú lécchoo liá'a cúmideerri liyá:

—Jáicta jiwáalia áabai fiesta o léerdi jiyaca, ujicúmida náa'a jijúninaica, ya jéenajinai, o wéena, jiní náa'a rí cubini yáainai jirru urru; níwata nayá léchho nacúmida minaa jiyá chacá bacanaa, cháminaa jinísa jimáacacoo cawéni.

¹³ Ne uliámaca, numá irru:

—Jáicta jiméda áabai fiestai, jicúmida náa'a carrúni jináatanica, náa'a jócani éewa najínacoo, náa'a tucútucuni jinacoo, ya náa'a matuínica. ¹⁴ Cháminaa saícta jiwówa. Nayácala jócani éewa napáida jiyá lijúniba, ne jiyáminaa wáaleerri'inaa jiwéniu, éerri nacáwio náa'a chóniwenai saícanimica.

Liá'a licá bacanaa linácu liá'a máanui'inaa iyacaishica
(Mt 22:1-10)

¹⁵ Néemi'inaami liéni báqueerri wáairricoo liyá mesa nácula, limá'ee Jesúsru:

—¡Saícta wérri liá'a íyeerri'inaa iyacaishi máanui wérri Dios wánacaalactalaca!

¹⁶ Jesús má'ee lirru:

—Báqueerri washiálicuerri méda áabai iyacaishi wérri, ya ta libánua nacúmida íchaba wérri chóniwenai.

¹⁷ Quéecha'inaami léerdicai liá'a iyacaishica, libánua lishínaa cashíruedacai lirru líiwa nalíni náa'a nacúmida nica: 'Déjcaa jái ya saícai quinínamai.' ¹⁸ Ne quinínama nachána'eewoo namáaca. Limá'ee liá'a báqueerri quéechanacu: 'Chóca rími nunísa nuwéni áabai cáinabi, arrúnaa nuáacoo nucá bacani. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirru.'

¹⁹ Báqueerri má'ee: 'Nunísa nuwéni diez pacáa, píquedenai'inaa cáinabi, arrúnaa nuáacoo nuénda nucába wáni. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirru.' ²⁰ Ya báqueerri má'ee: 'Nunísa nucásacoo chóca rími já'a, jócu nuéewa nuáacoo.'

²¹ Liá'a cashíruedacaica léejo'eewoo liwácali néerrau, líiwa'ee liwácalirru quinínama, jócau'u nawówai náinuca. Néenee íwirri wérri liwówa liá'a liwácalica, ya tá'ee limá lirru liá'a cashíruedacai lirru: 'Jiá namówai madéjcanaa cáaye rícula ya plaza rícula chacáalee shínaaca, ya jínda áani náa'a carrúni jináatanica, náa'a macáwanica ya náa'a matuínica ya náa'a tucútucunica.'

²² Déecu'inaami'e mawí cashíruedacai má'ee: 'Nuwácali, nunísa numéda jirru jiwánani numédaca, aí újnibi já'a yáarruishi.' ²³ Néenee liwácali má'ee lirru liá'a cashíruedacaica: 'Jiáu iníjbaa lícu ya náa'a yáainai carretera éemanacu, ya jimésuda nawówa náinuque'e nawáarruacoo, quéewique'e cashíamu núbana. ²⁴ Jiníwata numá irru, jiní'inaa néena

náa'a nacúmida quéechanacu jócani'inaa éenaa náaya núya nuíbi.'

Chíta quéewau wáacoo Cristo íshirricu jini
(Mt 10:37-38)

²⁵ Íchaba chóniwenai yáau Jesús íshirricu; jáiwa léejoo limá'ee nalí: ²⁶ “Ne báqueerricta iinu nulí, ya jócu caníinaa licába nuyá mawí lisálijinaa yúchau, ya litúwa, ya líinu, ya léenibi, ya léenajinai, ya léenajetoo, ya liyá jájiu mawí, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo. ²⁷ Ne liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu líinu nuíshirricu, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha. ²⁸ Ne báqueerricta éenaa wówai liméda áabai cuíta wérri, ¿jócuminaa quéechanacu liwáau lijútada léenacta linísacani? ²⁹ Ne áabatayu, liúcacta lidáni ya liáwinaami jócu léenaa linísacani, quinínama náa'a cábenaicani, nachána'inaa nacáidaminaa líiwanaa, ³⁰ namá'ee: ‘Liéni washíalicuerrica lichánau liméda cuíta, ne jócai léenaa linísaca.’ ³¹ O báqueerri rey yáctau jináwiurru báqueerri rey júnta, ¿jócuminaa liwáau quéechanacu lijútada, léenacta diez mil soldado yáajcha léewa limédacoo lijúnta liá'a ínuerri lijúnta veinte mil soldado yáajcha? ³² Ne jócta léenaa línua yáacacoo lijúnta, áicta únibi déecucheji liyá báqueerri reyca, libánuaminaa catéecai chuánshi yáajcha lijúnta jócubeecha naméda jináwiu. ³³ Cháwa licábacanaa, matuínaami éenaa jócai wówai limáaca quinínama liwáalianica, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha.

Jáicta iwíduma jócu liá'a lijúwacawai
(Mt 5:13; Mr 9:50)

³⁴ “Liá'a iwídumaca saícai; ne jócta liá'a lijúwacau, ¿chítaminaa léejoo limédacoo saícai jini? ³⁵ jócai éewau áawita cáinabirru, jiní léewacalau namédaque'e liyú abono. Jiní wéni náucaca. Nawáalianai nawíbau éemiu.”

15

Jesús méderri áabai licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo
(Mt 18:10-14)

¹ Narrúni'eewoo Jesúsru íchaba néenaa náa'a jédenai warrúwa chóniwenai yúcha gobiernorru, ya náa'a áabi chóniwenai máashiini íiwanaa cajíconaanica, lécchoo néemi'e lirrú. ² Néenee náa'a fariséobinica ya náa'a éewidenai ley Moisés shínaa natáania máashii linácu liá'a Jesúsca namá'ee:

—Liáni chóniwerrica lirríshibia náa'a cajíconaanica ya líiya náajcha.

³ Néenee Jesús íiwa nalí áabai licábacanaa, limá'ee: ⁴ “¿Áicta báqueerri íibi já'a wáalierrri cien oveja ne liúca áabai, jócuminaata limáaca náa'a noventa y nueve chaléeni bacháidala, ya ta limúrru liácoo liá'a áabai oveja yúcairrimicoo cáashiaque'e líinu linácu? ⁵ Jáicta líinu linácuí, sáicta liwówa liúca liséjcu íta'auni, ⁶ jáicta líinu líibana néerrawai, liáawaqueda lijúninai ya náa'a yáainai lirrú urrúni, limá'ee nalí: ‘Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuínu linácu liá'a oveja yúquerrimicoo núcha.’ ⁷ Numá irrú cháí cábacanaa sáicta wérrri wówashí áacairra báqueerri cajíconai nácueji éejuederrieta liwíteu Diosru, náucha náa'a noventa y nueve chóniwenai sáicanica jócani arrúnaa éejueda nayáu Diosru.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a báquetoo ínetoo íinuechoo rushínaa moneda nácuu

⁸ “O léchchoo, ¿chíta báquetoo ínetoo wáaliechoeta diez monedani ya bátui yúcau rúcha, jócuminaa rutúculia áabai lámpara ya ta rujíchuda cuíta lícui, rumúrru arrájuata cáashia ruínu linácu? ⁹ Ne jáicta ruínu linácuí, ruáawaqueda rujúninaiu ya náa'a yáainai rulí urrúni, rumá nalí: ‘Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuínu linácu liá'a moneda yúquerrimicoo núcha.’ ¹⁰ Numá irrú chacábacanaa léchchoo ái sáictani wówa náa'a ángelbini Dios shínaaca báqueerri cajíconaica éejueda liwíteu Diosru.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a lisálijinaa míya máecha licúulee jíconau

¹¹ Jesús íiwadeda'ee léchchoo: “Báqueerri washiálicuerri wáalieta chámata léenibiu. ¹² Liá'a, mawí icúlirrijuica, limá'ee lisálijinaarru: ‘Nusálijinaa, jiá nulí léena liá'a nushínaa jiwáaliani nulí sái'inaaca.’ Néenee nasálijinaa shírrida nalí quinínama liá'a liwáalianica nanácu. ¹³ Jócai íchaba éerri néenee liáwinaami, liá'a licúulee náishiimica liwénda lishínaa quinínama éena, ya liyú liá'a warrúwaca liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, ligástactala máashii quinínama liá'a liwáalianica, liyácta cáwicaishi cacháninai rícu. ¹⁴ Ne linísa'inaami ligásta quinínama liwárruaníu, jáiwa áabai ínaaishi wérrri íinu lítala liá'a cáinabi liyáctalaca, néenee liwántedani lináiwai. ¹⁵ Jáiwa liáu lisáta lirrúwoo tráawaju báqueerri washiálicuerri yúcha, lítala liá'a cáinabi yáctalaca, jáiwa libánua lishínaa finca néerrau jíni litúya puítí. ¹⁶ Liá'a icúlirrijuica wówerrieta'ee líiya cáawaina liá'a puítí

íyanibica, ne jiní yáirri líiyani. ¹⁷ Néenee'e lipénsaa lirrúwoo limá'ee: 'Íchaba tráawajadorbini ya nusálijinaa íbana néeni wáalianai íyacaishi yúctacoo, nácula nuyá áani máanali nuyá nunáiu! ¹⁸ Nuéjocatawai nusálijinaa íbana néerrawai, ya numáminaa lirrújoo: Nusálijinaa, numéda nujíconau Diosru ya jirrú lécchoo; ¹⁹ nuyá jócai saícanata jimáida jicúuleeyu mawiá; jicába nuyá léjta báqueerri jishínaa tráawajadorbiniu.' ²⁰ Néenee liwína'ee injíbaa ya tá'ee léejocoo lisálijinaa íbana néerrawai.

"Líinu'inaa déecucheji újni'ii, lisálijinaa cába'ee jini carrúni jináata'ee licábaqui jini. Licánaca'eewoo licúulee júntau lishíquia'ee ya lishíshi liwídani. ²¹ Néenee licúulee má'ee lirrú: 'Nusálijinaa, nuyá méderri nujíconau Diosru ya jirrú lécchoo. Nuyá jócai saícanata jimáida cúuleeyu mawiá.' ²² Ne lisálijinaa má'ee nalí náa'a lishínaa chóniwenai tráawajainai lirrú: 'Íjéda liá'a íbalashi mawí saíctaca isúwa linácuni. Ya isúwa áabai aníyu licáaji nácu ya áabai zapato líiba nácu. ²³ Índa liá'a becerro mawí quéenaaca ya ínuani, wáya áani waméda'aa fiesta saícta'a wawówa. ²⁴ Léca liáni nucúuleeca nédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerri licáwiacoo, nédacanimicoo nácu yúcacoo, ne wáinu linácui.' Jáiwa nachánau naméda fiesta saícta nawówai.

²⁵ "Ne nácula liá'a licúulee nabéecanaataca chalé'e yáa bacháidala. Líinu'inaa urrúni cuítarru, léemi'e shímashi wítama yá'ee nawáilaaca. ²⁶ Néenee'e limáida báqueerri icúlirrijui, ya lisáta'ee léemiu liyá tánashia léji líerra. ²⁷ Icúlirrijui má'ee lirrú: 'Jéenajirri jái éejuacuwai, tánda jisálijinaa wána wáinua liá'a becerro mawí quéenaaca, licúulee éejuacalau lirrú saíca cáwicalani.' ²⁸ Ne jáiwa'ee bájjiala íwirri liwówai, jóca'ee liwówai liwárruacoo. Néenee táda'ee lisálijinaa jiáu litáania liájcha liwówa yáajchau liwárruaque'iu. ²⁹ Ne limá'ee lisálijinaarru: 'Jicábateni íchaba camuí nutráawajaa jirrú, séewirri numéda jiwánacaala, ne jiyá jócai yáacaji nulí áabai cabra rími nuínuaque'ini saíctaque'e nuwówa nujúnicaibini yáajchau. ³⁰ Ne líinu'inaa liéni jicúuleeca, gástairri máashii jishínaa warrúwa rúmbabini nácula, aí jáji jiyá wáneerri náinua lirrú becerro mawí quéenaaca.'

³¹ "Ne lisálijinaa éeba'ee lichuáni: 'Nucúulee, jiyá séewirrinaa yáa nuájcha, quinínama liáni nuwáalianica jishínawa líerra. ³² Tánda arrúnaa waméda fiesta, saíctaque'e wawówa lécchoo, léca liáni jéenajirrica nuédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerri

licáwiacoo, nuédacanimicoo yúcacoo, ne wáiiinu linácuí.'
 ”

16

Liá'a licábacanaa linácu liá'a catúyacaica jócai machácani

¹ Jesús íiwa'ee lishínaa éewidenaicoo liáni: “Báqueerri washíalicuerri rícuerri liwáaliante báqueerri túyerri lishínaa; jáiwa'ee áabi yáau náiiwa lirrú liá'a rícuerrica léca'ee liá'a limáacani túya lishínaa, gásteerri'e liyá máashii lishínaa. ² Liwácali máida'ee lirrú ya tá'ee limá lirrú: ‘¿Tána léji liéni namáni nulí jinácucha? Jíiwadeda nulí chítashia liá'a quinínama jishínaa tráawajuca, jiyá jócai éewa jitúya nushínaa mawiá.’ ³ Lédacani'eewoo lirrúwoo liá'a catúyacaimi rícuerri shínaa: ‘¿Tána'ee numéda chóquejoo nuwácali jócai yáa nulí mawiá tráawaju? Jiní nudánani nutráawajau'inaa nulíwoo cáinabi, ya báibee nujinanicoo nusáta áabi yúcha. ⁴ Ya ta nuá léenaa tánashia numédani'inaa, quéewique'e ái ríshibierri nuyá já'a návana licúlau, jáicta numáacau jiní nulí tráawajujoo.’ ⁵ Néenee limáida'ee bácaínaa náa'a mówinianai liwácalirru. Lisáta'ee léemiu báqueerri quéechanacu: ‘¿Chíta máanaba jimówinia nuwácalirru jini?’ ⁶ Léeba'ee lichuáni: ‘Numówinia lirrú cien tímbu aceite.’ Limá'ee liá'a catúyacai rícuerri shínaa: ‘Jishínaa recibo liáni yáa áani; jiwáayu madéjcanaa ya jitána áabata cincuenta, béewamicta bácaijani.’ ⁷ Néenee liáwinaami lisáta léemiu báqueerri: ‘¿ya jiyá, chíta máanaba jimówinia lirrú jini?’ Léeba'ee lichuáni: ‘Cien máanabaca trigo ínaabishi.’ Limá'ee lirrú: ‘Jishínaa recibo liéni; jiméda áabata ochenta, béewamicta máayabacajani.’ ⁸ Liá'a liwácali yáa léenaa licába liá'a limáacani wánacaala, yáairri léenaa liyá liméda léjta liwówau'u. Ne jáicta chúnsai nashínaa negocioca, náa'a máinecoo éerri rícu, mawíni cáwi tuí naméda nashínanu, náucha náa'a éewidenai Dios chuáni.

⁹ “Ne nuá iwítee iyá wáalianai irrícucau éerri rícu cajíconaica, igáanaque'e ijúninaiu, quéewique'e jáicta amáarra rícucaishi áani, narríshibia iyá návana licúlau jócai amáarra.

¹⁰ “Liá'a sáicai médacoo áulabai yáajcha, cháminaa cábacanaa léchchoo sáica limédacoo íchaba yáajcha; ne liá'a jócai sáica áulaba yáajcha, cháí cábacanaa léchchoo jócai éewa sáica limédacoo íchaba yáajcha. ¹¹ Ne cháwa cábacanaa, liyú liáni rícucai éerri rícu sái cajíconaica, iyá jócani sáica médacoo, ¿tánaminaa éewida'inaacu yáawaa,

nácta irrú liá'a rícucai jócai amáarra? ¹² Ne jóctaca imédau saíca liájcha liá'a jócai ishínaa, ¿tánaminaa yáa irrú ishínaa'inaa yáawaa?

¹³ “Jini cashíruedacai éewacala lishírueda chámata liwácanairru; jiniwata máashiiminaa licába báqueerri ya caníinaa licába báqueerri, o machácaniwee báqueerrirruni o lichániwee báqueerri. Jócai éewa washírueda Diosru ya rícucairru.” ¹⁴ Naa'a fariséobinica máanalini warrúwa nácu, néemi'inaa quinínama liáni nacáida'ee Jesús náawa. ¹⁵ Jesús má'ee nalí: “Iyá wanárna bésunenaicoo saícanyu chóniwenai náneewa, ne Dios yáirri léenaa iwówa; ne liá'a washiálicuerri wáaliani áacai mawí, Dios cháanini.

Liá'a ley ya Dios wánacaalactalaca

¹⁶ “Jócu'inaami Juan Bautista ínu újnibi, Dios wówerrieta nayá náa'a chóniwenai áabenaa nawówa liájcha liá'a leyca ya liá'a natánanimica náa'a cáiwadecanimi Dios chuáni. Néeneete nuíwadede saíca chuánshica Dios wánacaalactalaca nácu, ya quinínama naméda nadánaniu quéewiquinicta nawáruacoo.

¹⁷ “Mawí jócu tráawaju amáarra liá'a éerrica ya cáinabi líucha liá'a licúmpliacoo quinínama tánerricoo ley rícu.

Jesús éewida linácu liá'a namáaca yáacactau

(Mt 19:1-12; Mr 10:1-12)

¹⁸ “Báqueerri washiálicuerri máacacta línuu ya léeda línuu báquetoo, liméda máashii línayu; ya liá'a éederri línu ruá'a máaquechoo rúnirriu, cháí lécchoo méda máashii línayu.

Liá'a rícuerrica ya liá'a Lázaro carrúni jináataica

¹⁹ “Báqueerri washiálicuerri rícuerrri yáate, séewirrinaa lisúweda líbala cawéninamai ya saícabeetai, ya éerri jútainchu liméda fiesta máanui wérri. ²⁰ Báqueerri lécchoo carrúni jináatai jí'ineerri Lázaro, yáairri cacháunai wérri liwá'eewoo cáinabi rícu líbana núma lícu liá'a rícuerrica. ²¹ Liéni washiálicuerri carrúni jináataica wówerri'e cáawaica liyú liá'a iyacaishi tábi cáirricoo rícuerrri shínaa mesa ítacha; yá'ee áuli narrúni'eewoo nabérruda lichúrruani. ²² Áabai éerri'e máanali léji liá'a carrúni jináataimica, yá'ee náa'a ángelbinica natée'e liyá Abrahám néerra paraíso rícula. Liá'a rícuerrimi máanali lécchoo jini, jáiwa'ee nabáya jini.

²³ “Nácula carrúni jináata rícuerrri yáca náarrui rícula náa'a máanalínica, linácuda'ee linániu licába'ee déecucheji Abrahám, ya Lázaro liájcha. ²⁴ Néenee'e

limáidada liá'a rícuerrica limá'ee: '¡Nuwérri Abrahám, carrúni jináata jicába nuyá! Jibánua Lázaro jisábida licáaji juátau shiátai yáacula, ya línuque'e lidúji nuínanee náculani, níwata carrúni jináata nuyá bájalanaa lirrícu liáni chicháica.' ²⁵ Ne Abrahám éeba'ee lichuáni: 'Nutáqueerri, jedacaniu linácu liá'a sáica'umi jiyá cáinabi ita'aa, yá'ee Lázaro máashiimiyaca. Chóque'e sáicta lirríshibia liméda liwówau áani, ya nácula jiyá carrúni jináata. ²⁶ Nácula liúcha liáni, ái áabai carrátalia wérri wáucha wáacoo já'a ya jiájcha; tándawa náa'a wówerri nabésunacoo mayéji áani jiyáctalaca, jócani éewa nabésunacoo, áawita náa'a yáaine chérta wówai nabésunacoo máyala áani, jócani éewa lécchoo nabésunacoo máyala áani.

²⁷ "Limá'ee liá'a rícuerrica: 'Nusátani wérri jiúcha, nuwérri Abrahám, jibánuaque'e Lázaro nusálijinaa íibana néerra, ²⁸ nuwáaliacta cinco nuéenajinaiu, quéewique'e litáania líiwa nalí, jócubeecha náinu máyala áani carrúni jináata nuyá.' ²⁹ Abrahám éeba'ee lichuáni: 'Nayá jái wáalia liá'a Moisés tánanimica ya nachuánimi náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu; ¡namédaque'e nawánacaala!' ³⁰ Léeba'ee liá'a rícuerrimica: 'Jajá, nuwérri Abrahám, ne báqueerri máanalimicta éejoo licáwiacoo, ya líiyadau nalí, ya táminaa néejueda nawíteu.' ³¹ Ne Abrahám má'ee lirrú: 'Ne jócta nawówai néemi Moisés chuánimi tánerricoo, ya nachuáni náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, jócuminaa néebida lécchoo áawitata báqueerri máanalí cáwiacoo nalí.' "

17

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula
(Mt 18:6-7,21-22; Mr 9:42)

¹ Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo: "Ái séewirrinaa cúmideerri naméda jíconaashi; ne ¡carrúni jináatai liá'a washíalicuerri wáneerri naméda najíconau! ² Sáicaita líerra chóniwerri náuca manúa yáaculani nabáji liwáa nácu bátui íiba máanui wérri, liwánaca naméda najíconau náani júbini rímica. ³ ¡Cáwiwa yúchajoo!

"Jéenajirri médacta máashii jirrú, jiárta liyá; ne licámbiacta liwíteu, jimíya máecha lijíconaá limédani jirrú. ⁴ Éewita liméda jirrú máashii sietechu áabai éerri, ya sietechu línu limá jirrú: 'jóca nuéejoo numéda jirrú máashii', sietechu arrúnata jimíya máecha lijíconaá."

Éebida Dios nácu léewa liméda íchaba

5 Naa'a apóstolu nasáta Jesús yúcha: —Jiá walí wéebidaque'e mawí. 6 Jesús éeba'ee: —Iwáaliactata éebidau, éewita píitui rími, léjta bátui líta íimi liá'a mostaza, éewa imá lirrú liáni banácali jí'ineerri sicómoro: 'Jéerruau wayéji áani, ya jiáabanau manuá yáacula', ya banácali liméda liwánacaala.

Tána arrúnaa liméda liá'a cashírruedacaica

7 "Báqueerri éenaa liwáaliacta báqueerri cashírruedacai éejuerriu bacháideji liáwinaami liyá lipúrreda cáinabi o litúya pacáa, ¿Limáminaa, jiwáaroo jiwácoo jíyaca? 8 jócai, újni limá lirrú: 'jiwáaroo jichúni núyanibi, ya lístau quéewique'e jiméda nuwánacaala, nácula núya ya nuírra. Liáwinaami jéewa jíya ya jíirrai.' 9 Ya lécchoo jócani liá sáicai cashírruedacairru, tánashia liá'a liwána limédaca. 10 Cha lécchoo iyá, jáicta inísa iméda quinínama liá'a Dios wánani limédaca, ya ta éewa imáca: 'Wayá cashírruedacani jócani cawéni, níwata waméda bácai liá'a arrúnai wamédaca.'

Jesús chúni náa'a diez washíalicuenai bálíneneu chorrówayu

11 Quéecha'inaa'ee Jesús yáacoo Jerusalén néerra, libésunau béewami náa'a cáinabica jí'ineenai Samaria ya Galilea. 12 Liwárrua'inaa'eewoo áabai chacáalee rími rícu, najiáu lijúnta náa'a diez washíalicuenai bálíneneu chorrówa nácu, nabárrua'eewoo déecucheji, 13 namáidada'ee cadánani namá'ee: ¡Jesús, quéewidacai, carrúni jináata jicába wayá! 14 Licába'inaa'ee nayá liá'a Jesúsca, limá'ee nalí: —Yáau iyadacoo sacerdotébinirru. Nácula'ee náawai, sáica jini náa'a bálíneneemicoo. 15 Néenee'e báqueerri néenaa licába'inaa sáica liyái, léejua'eewowai liá'ee Diosru sáicai cadánani, 16 litúyau linánimiyu cáinabi nácula Jesús náneewa, liá lirrú sáicai. Liáni washíalicuerrica, licáinaberra jí'ineerri Samaria. 17 Néenee'e Jesús má'ee: —¿Ya jócai diez namáanabaca náa'a chúneneecoo? ¿Ya náa'a nueve, tanácucha nayá jini? 18 ¿Jini éejueneu náa Diosru sáicai mawí bácai rími liáni déecucha sáica? 19 Néenee'e Jesús ma lirrú, —Jibáaroo, jiá namówai, jéebidacala sáica jíyá.

*Chíta línu'inaa jini liá'a Dios wánacaalactaca
(Mt 24:23-28,36-41)*

20 Naa'a fariséobini nasáta néemiu Jesús, chacálita'inaa línu liá'a Dios wánacaalactaca, ya liyá léeba náuchani:

—Jáicta línu Dios wánacaalactaca iyá jócainaa jéewa icábaca. ²¹ Jiní namá irrú: 'Liáni yáa áani', 'jócta liá'a yáa á'a'; níwata Dios wánacaalactaca jái yáa íibii.

²² Ya Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: —Línuminaa éerri iwówaiminaa icábacani nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ne jóciminaa icába. ²³ Áabi máminaa: 'Liáni yáa áani', jócta 'Liá'a yáa á'a'; ne oyáau néerra, jiní isíguiacalani. ²⁴ Cháminaaajoni icába éenu bérrudeerrica jáicta liquénai quinínama éerri rícu, cháminaa nuínucojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁵ Ne quéechanacu rúnaa nusúfria bájjialanaa, ya nacháani nuyá náa'a chóniwenai liyáali éerri. ²⁶ Cháminaa libésunacoo léjta Noé yá'inaami, cháminaa libésunacoo lécchoojoo liáni éerrica rícu léejtocta'inaacoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁷ Chóniwenai liyáali éerrimi íyenai ya íirrenai ya lécchoo cáseneu, cáashia línu liá'a éerrica Noé wárrua'inau barco rículai, línu'inaa liá'a únésacaca, ya quinínama máanali nayá. ²⁸ Chacábacanaa libésunacoo léjta Lot yá'inaami: Yáanimita rícu, chóniwenai cha nawíteemija náaya ya náirra, nawéni ya nawénda, ya náabana ya naméda nábanau; ²⁹ Ne Lot já'inaawai liúcha liá'a chacáalee Sodomaca, liúwa'eewau éerri rícue chichái, ya azufre amuíiyii lécchoo ya quinínama máanali nayái. ³⁰ Cháminaa liéni éerri rícu líyadaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.

³¹ "Liyáali éerrijoo, línuni nácujo cuíta íta'aa, liúrrucoo liáque'iu machácani, jócubecha liwárroo cuíta rícula léeda lishínaa liá'a yéerri lirrícu; liá'a yéerri bacháida rícu, jócubecha léejoo cuíta néerra. ³² Édacaniteu runácu ruá'a Lot íinumica. ³³ Liá'a cáarrui máanali Dios jí'inaa nácu, liúcaminau; ne liá'a jócai cáarru máanalica Dios jí'inaa nácu, léeminaa wárruau Dios yáctalaca.

³⁴ "Numá irrú liyáali táayee nayáminaaajoo chámata máaminaa nayá áabai yáarrubaijaa íta'aa: Báqueerriminaa yáujoo, ya báqueerriminaa máacaujoo. ³⁵ Chámata ína júlenai nayáca molinoyu, báquetoo yáaicho'inau, báquetoo máaquecho'inau. [³⁶ Chámata washiálicuenai yéenai bacháida rícu: báqueerri yáairri'inau, báqueerri máaqueerri'inau.]

³⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús: —¿Nuwácali, tanácuha'inaa libésunau léju lierra? Néenee'e limá nali: —Táshia liyácta liá'a máanalimi, náinuminaa náa'a wáachulica néerra.

18

Liá'a licábacanaa linácu ruá'a máanirriuca ya liá'a wánacaleerrica

¹ Jesús íiwa'ee nalíni áabai licábacanaa léewidaque'e na'óraca jócubeecha sámú nayá. ² Limá nalí: "Ái báqueerri washiálicuerri já'a áabai chacáalee rícu, báqueerri wánacaleerri, jócai cáarru cába Dios, jócai cawáunta chóniwenai. ³ Liyá chacáaleeca ái báquetoo máanirriu, ruá'eewau liyáctala liá'a wánacaleerrica liyúdaque'e ruyá licástigaaque'e liá'a washiálicuerrica méderri rulí máashii. ⁴ Íchaba éerri liá'a wánacaleerrica jócai liwówai liyúda ruyá, ne liáwinaami lipénsaa: 'Áawita jócu cáarru nucába Dios, jóca cawáunta washiálicuenai lécchoo', ⁵ ne néenee léjta ruáni máanirriuca éerrii jútainchu ruínu rutáania nuájcha nuyúdaque'e ruyá rushínaa pleito nácu, ya tácoojoo nuyúda ruyájoo, jócubeecha ruínu usébica nuwówa mawía."

⁶ Jesús má'ee nalí mawí: "Léewa limáni liáni washiálicuerri wánacaleerrica máashiica. ⁷ Wée, saíca cajáni, ¿ya jócuminaa Dios túya lécchoo náa'a éebidenai linácu sátenaícoo liúcha éerri jútainchu ya táayee? ¿Liwánaminaa nanéndaca? ⁸ Numáminaajoo léemiminaa ya liyúda nayá madéjcalicunaa. Ne jáicta nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuínu, nuínuminaa náa'a chóniwenai yéenai cáinabi íta'aa, ¿áani újni éebida nunácu já'a?"

Liá'a licábacanaa linácu liá'a fariséoca ya liá'a cacóbracai impuesto

⁹ Jesús íiwa'ee nalí liéni áabai licábacanaa áabibirru máine'e nalíwoo nayá saícani wítee náucha náa'a áabica: ¹⁰ "Chámata washiálicuenai yáaineu templo néerra na'óraca: báqueerri fariseo ya báqueerri lierra cacóbracai impuesto Romarru. ¹¹ Liá'a fariséoca, libárruau li'óracoo chá'a: 'Oh Dios, nuyá nuá jirru saícai jiníwata nuyá jócai cha léjta náa'a áabica, canédini, máashiica, méderri líinayu máashii líinu yúchau, ya jiníwata jócala cha nuyá léjta lierra cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha. ¹² Nuyá nuyúnaa chámai éerri semana nácu, ya nuá diezmo liá'a quinínama nugáananica.' ¹³ Ne liá'a cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha, limáaca'eewau déecuchata, jócai wíta'ee nácuda linániu áacairra, ta jíairriu cáinabi nácula cáiwii ya liwówa lícu limá'ee: '¡Oh Dios, carrúni jináata jicába nuyá, nuyá cajíconai!' ¹⁴ Numá jirru liá'a cacóbracai impuesto, léejo'eewoo líbana néerrau jái Dios

pérdonaa jíconaa, ne liá'a fariseo jócai Dios pérdonaa jíconaa. Ne liá'a máanui wérrri cábacoo, jócainaa cawéni; liá'a carrúni jináatai cábacoo jiníca, léewani máanui'inaa Dios yáa wítee."

Jesús dúnu sáamanai nácu quéewique'e Dios yúda nayá
(Mt 19:13-15; Mr 10:13-16)

¹⁵ Náinda'ee Jesúsru sáamanai júbini lécchoo lidínuque'e nanácu, quéewique'e Dios yúda nayá. Nacába'inaa'ee jíni náa'a éewidenaicoo, nárra'ee nayá náa'a índenai sáamanai. ¹⁶ Néenee'e Jesús máida sáamanairru limá'ee:

—Imáaca náarra sáamanaica náínuque'e nuyáctala, o'iyabaida nayá, nayácala jicá'a sáamanai nawárruaminau á'a Dios wánacaalactalaca. ¹⁷ Yáawaiyíi numá irrú, táanashia jócai wówai Dios wánacaalactalaca liyá léjta báqueerri samálita, jócaininaa'ee liwárruau lirrícula liá'a Dios wánacaalactalaca.

Báqueerri washiálicuerri rícuerrri únuerri litáania Jesús yáajcha

(Mt 19:16-30; Mr 10:17-31)

¹⁸ Báqueerri washiálicuerri wánacaleerri lisáta'ee léemiú Jesús:

—Quéewidacai saícaí, ¿tána'inaa numédai nuéewaqué'e nuéena liá'a cáwicashi jócai amáarra?

¹⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Tánda jimá nulí saícaca nuyá? Saícaí aí já'a bácai rímii: Dios. ²⁰ Jáí jiá léena linácu liá'a Dios bánuanica: 'Ujiméda jíinayu máashii báquetoo ínetoo yáajcha, ujíinua, ujinédu, ujiméda jinúma yúwicau báqueerriru, ya cawáunta ya jitúya jisálijinaarru ya jitúwa lécchoo.'

²¹ Liá'a washiálicuerrica limá'ee Jesúsru:

—Quíninama nucúmplianicai quéecha'inaa icúlirrijui nuyá. ²² Quéecha'inaa Jesús léemiqui jíni, Jesús má'ee lirrú: cháucta jibéecha áabata mawí: jiwénda quinínama liárra jiwáalianica jiáque'e nalíni náarra carrúni jináatanica. Ya táminaacojoo jiwáalia mawíjoo áacairra. Néenee jíinu chérra jisíguia nuyá.

²³ Né'e léemi'inaa liá'a washiálicuerrica liáni, jáiwa'ee máashii liwówai, níwata liyá rícuerrri wérrri. ²⁴ Jesús cába'inaa máashii liwówa liá'a washiálicuerrica, Jesús má'ee:

—¡Tráawajui wérrri nalíwoo náa'a rícubinica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca! ²⁵ jócaininaa tráawaju lirrú liá'a caméeyuca liwárruaque'iu lituí

rícu liá'a ishídui yájuca, tráawajui wérri naliwoo náa'a rí cubinica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca.

²⁶ Náa'a éemenaicani nasáta'ee néemiu:

—¿Tána éenaa liácoo Dios néerrai?

²⁷ Jesús éeba'ee nalí: Liá'a jócai washiálicuenai éenaa namédaca, Dios éenaani limédaca.

²⁸ Pé'eru má'ee lirrú:

—Nuwácali, wayá máaquenai quinínama washínau wasíguiaque'e jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—Yáawaiyi numá irrú tánashia máaquerri nunácueji, líibanau, ya líinu, ya léenajinai, ya lisálijinaa, ya léenibi lécchoo, ³⁰ lirríshibiaminaa máanui wérri áani líta'aa líeni cáinabica, ne liáwinaami liá'a cáwicashi áani, lirríshibia licáwica jócai amáarra áacairra.

Jesús íwerrri matálichu arrúnaaca máanali liyá

(Mt 20:17-19; Mr 10:32-34)

³¹ Jesús máida'ee báawachala náa'a lishínaa doce éewidenaicoo, limá'ee nalí: “Chóquejoo wáaminajoo chaléni chacáalee Jerusalén néerra, licúmpliactala'inaacoo quinínama namánimi náa'a íiwadedeene Dios chuáni báinacu natánanimica urrúnicala jini nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.

³² Néejuedaminaajoni nuyá nalí náa'a chóniwenai báawache sánaca, nacáidaminaa nuyájoo, máashiiminaa nanúma nulíjoo, nawísadaminaa nuyájoo. ³³ Nabásedaminaa nuyájoo ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálie éerri rícula nuéejoo nucáwiacoo báaniu.”

³⁴ Nayá jócai yáa léenaa néemi quinínama Jesús mánica, jini náacala léenaa liá'a litáaniani nácu, ne áabi jócai néenaa náa léenaa nácu.

Jesús chúni'e báqueerri matuíyii chacáalee Jericó rícu

(Mt 20:29-34; Mr 10:46-52)

³⁵ Urrúni'inaa Jesús íinu lirrú liá'a chacáalee Jericóca, báqueerri matuíyii wáairriu liyá iníjbaa éemanacu, sáteerri liyá tánashia náani lirrú. ³⁶ Léemi'inaa'ee nawítama bésunacoo náa'a chóniwenai, lisáta'ee léemiu tána jinárra. ³⁷ Namá'ee lirrú Jesús Nazaret néenee sái líerra bésunau árra, ³⁸ liá'a matuíyiica limáida'ee:

—¡Jesús, David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!

³⁹ Náa'a yáainecoo libéecha jáiwa'ee nacáita jini, manúmata jiyabau, ne liyá liá'a matuíyiica limáidada mawí cadánani:

—¡David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁰ Néenee'e Jesús libárroowai liwána naíndacani. Urrúni'inaa'ee liyá líinu Jesús néerra lisáta'ee léemiu liyá:

41 ¿Tána jiwówai numéda jirrúi?

Liá'a matúyiica má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai jiá nulí nutuí nuéewaque'e núcába báaniu.

42 Jesús má'ee lirrú:

—Jiwáalia jituí báaniu! Jiwáliaca jéebidaca nunácu sáica jiyái.

43 Liyáalimi'eewai licábai, jáiwa'ee liáwai Jesús íshiirricu liá'ee lirrú sáicai Diosru. Quinínama náa'a chóniwenaica nacábani, má'ee sáicai Diosru lécchoo.

19

Jesús táanierra Zaqueo yáajcha

1 Néenee Jesús wárruwai á'a Jericó rícula libésunacta'eewoo liácoo néerra. 2 Ái báqueerri washíalicuerri néerra jí'ineerri Zaqueo, nawácali náa'a jédenai impuesto Romarru. 3 Liwówa'ee licábacani tánashia jíni liá'a Jesúsca, ne jócai léewa licábacani jócta'ee íchaba chóniwenai yá'ee bájjiala pítuicani liá'a Zaqueoca. 4 Jáiwa licánacawai Jesús béecha néenee lírrawai áabai áicuba nácu jí'ineerri sicómoro quéewique'e licábacani á'a libésunacta'inaacoo liá'a Jesúsca. 5 Quéechanacu Jesús ínuca chalé'e liyáctala liá'a Zaqueoca, licába'ee áacairra, néenee'e licába jíni. Licába'inaa jíni, néenee'e limá lirrúi, “Zaqueo, jiúrrucoo cálicu chérra, arrúnaaca numáacacoo wáalee jíbana néerra.” 6 Néenee'e liúrrucua'eewowai madéjcalicu sáicta wérri liwówa licúmida Jesúsca líbana néerrau. 7 Nacába'inaa quinínama léji liáni, natáania'ee máashii linácu liá'a Jesúsca, namá'ee liácala'eewoo limáacacoo chaléeni liájcha liá'a cajíconaica. 8 Náiinu'inaa líbana néerra liá'a Zaqueoca, néenee liáwinaami Zaqueo bárruwai limá'ee liwácalirru:

—Jicábateni, Nuwácali, nuáni'inaa nalí náa'a carrúni jináata béewami liá'a nushínaaca. Tánashia nunéduni náucha náa'a áabica, nuéejueda nalí cuatro mawí.

9 Néenee Jesús má'ee lirrú:

—Wáalee línu liwáseda iyá quinínama náani yáainai lirrúcu liáni cuítaca, liyácala liáni washíalicuerrica cháí lécchoo litáqueerrimica liá'a Abrahámca. 10 Táda'ee nuyá, liá'a Washíalicuerrica Dios Cúuleeca, nuyá ínuerri numúrruca ya nuwásedaca cajíconaani náa'a chóniwenai yúquenaimicoo nayáca.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácueji

¹¹ Náa'a chóniwenaica éemenai nayáca Jesús máni liyáca quinínama liáni, jáiwa líiwa nali áabai licábacanaa, jiníwata urrúnicala náinu náacoo Jerusalénra, yá'ee napénsaa náacoo linácu liá'a Dios wánacaalactaca jáicala'ee líinu liyáalimi.

¹² Limá'ee nali:

—Báqueerri washiálicuerri cawénii yáte, jáiwa'ee liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, quéewiquini'e namáaca reyni ya ta léejocoo néenee. ¹³ Jóctana'e liájau limáida'ee lishínaa diez tráawajadorbinu, liá'ee nali bácaínaa manuába warrúwa, ya tá'ee limá nali: 'Tráawajaa liyú liáni warrúwaca cáashia nuéejocoo.' ¹⁴ Ne chóniwenai lishínaa cáinabi ítala sánaca jócai nawówai liyá, nabánua líshirricu áabi téenee lirrú áabai chuánshi máirri'e: 'Jócu wawówai liéni washiálicuerri washínaa reyyu.'

¹⁵ "Ne máayabaca limáacacoo reyyui ya tá'ee léējuacuwai lishínaa cáinabi ítala. Quéecha'inaami línuca libánua namáida lishínaa tráawajadorbinu, náa'a léējuedaminaa nali warrúwa, quéewique'e liá léénaa chítashia máanaba nagáana jini bácaínaa. ¹⁶ Quéechanacu sáica línu'e líyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu mawí diez máanabachu lítala mawí.' ¹⁷ Rey éeba'ee lichuáni: 'Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai wérri; machácanicala jimédacoo áulaba yáajcha, numáacaminaa jiwánacaalaca diez chacáalee.' ¹⁸ Línu'e líyadacoo báqueerrica lishínaa tráawajador, limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu cinco máanabachu mawí.' ¹⁹ Rey éeba'ee lichuáni liéni léchchoo: 'Jiyáminaa numáaca jiwánacaala cinco chacáalee.'

²⁰ "Ne báqueerri línu'e líyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani liáni ya áani. Nuwáliiwa nudájidaqui jini wárrumashidami íibi; ²¹ cáarruwa nucába jiyái, níwata jiyá washiálicuerri camáashiicaica, yáawaquederri jócta jimáacani ya jiáawaqueda banácali jócta cáji jiáabana.' ²² Néenee limá'ee lirrú liá'a reyca: 'Tráawajador máashii, jichuániyuja nuá jijíconaa. Ne jiácta léénaa washiálicuerri camáashiicai nuyá, nuáawaqueda jócta numáacani ya nuáawaqueda banácali jócta nuáabana, ²³ ¿tánda jócu jitée nuwárruani lirrícula liá'a cuíta nawáliadacta warrúwa, quéewiquinicta jéejueda nulí ligáananica jáictata nuéejoo cuíta néerrai?' ²⁴ Rey má'ee nali náa'a yáaine néeni: 'Éeda liúcha warrúwa líarra, ya yáa lirrúni liá'a gáneerri diez máanabachu mawí.' ²⁵ Namá'ee reyrru: 'Wawácali, ¡ne liyá ái wáalia

diez máanabachu mawí!' ²⁶ Léeba'ee liá'a reyca: 'Ne numá irrú, liá'a wáalierrri, náaminaa lirrú mawí; ne liá'a jiní wáaliani, áawita áulabai liwáalianica nédaminaa liúchani. ²⁷ Ya náa'a nujínai jócanimi wówai rey nuyá, índa áani áani ya ta ínuua nunáneewa jiní.' "

Jesús wáaroo Jerusalénra

(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11)

²⁸ Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús síguia lishínaa iníjbau Jerusalénra. ²⁹ Quéecha'inaami urrúni línu nalií náa'a chacáalee júbini jí'ineenai Betfagé ya Betania, urrúni lirrú liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, libánua'ee chámata lishínaa éewidenaicoo, ³⁰ limá'ee nalií:

—Yáau narrícula náa'a chacáalee júbinica yáainai ijúntami, jáicta ínu néerrajoo ínuminaa áabai burro bájerriu, jiní írraniu íta'aa újnibi. Iwásedani ya índa nulíni. ³¹ Ne áicta sáteerri léemiu iyá já'a tádashia iwásedani, imá lirrú wawácali rúnaani.

³² Náa'a éewidenaicoo ná'inaami'eewoo náinu linácu quinínama léjta Jesús máyu'u nalií. ³³ Nácula nawáseda nayáca liá'a búrroca, nawácali sáta'ee léemiu nayá:

—¿Tánda iwásedani?

³⁴ Nayá néeba'ee lichuáni:

—Jiníwata Wawácali rúnaani.

³⁵ Ne nadáquinia'ee náabalau burro íta'aa, natée'e jiní Jesúsru nawá'ee lírracoo líta'aa. ³⁶ Léjta Jesús jináu'u liácoo, náa'a chóniwenai nadáquinia'ee náabalau iníjbaa lícu. ³⁷ Ya urrúni'inaami liúrrucocoo liácoo dúuli ítacha jí'ineerri Olivos, quinínama náa'a yáainecoo liájcha nachánau namáidadaca nawówa chúnicaú náa saícai Diosru quinínama linácueji liá'a jócai nacába cáji.

³⁸ Namá'ee:
—¡Sáicta wérri liá'a rey ínuerri Wawácali jí'inaa nácu!
¡Sáictacta nawówa áacairra ya licámarra áacairra wérri!

³⁹ Néenee áabi fariséobini yáainai chóniwenai íibi namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jíarra náarra jínanenaicoo jiájcha.

⁴⁰ Ne Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne numá irrú náctaca manúmata náani, íiba máidadaminaa.

⁴¹ Quéecha'inaami urrúni línu Jerusalénra, licába'inaami liá'a chacáaleeca Jesús íicha'ee linácueji, ⁴² limá'ee: "¡Jiáctata léenaa, linácueji liéni éerrica liá'a éewerri liá jirrú saítaque'e liwówa! Ne chóque'e liá'a báyeerricoo jiúcha jócainaa jéewa jicábaca níwata jicháanica nuyá. ⁴³ Ne línuminaa ítala liá'a éerri máashiica, jijínai naméda pared máanui jitéeji ayáacai

áani, narríjcuedaminaa jiyá ya natáca iyá matuínaami,
 44 ya táminaa namárda iyái quinínama. Náiiuaminaa
 quinínama chóniwenai yáainai jirrícu, jiníminaa
 namáacani jirru áawita bátui íiba lítaba wáacoo, jiníwata
 jócala jíá léenaa jéemica éerdi Dios bánua nuwáseda iyá."

Jesús jéda náa'a wéndenai Templo rícu

(Mt 21:12-17; Mr 11:15-19)

45 Liáwinaami liéni, Jesús wárroo templo rícula ya jáiwa
 lijéda néenee náa'a wéndenai nayá lirrícu, 46 ya limá'ee
 nalí:

—Á'a cáashta ita'aa Dios chuánica limá: 'Núbanaminaa,
 cuíta nasáacta'inaacoo', ne iyá imédani áabai cuíta
 chaléjta canédibini íibana.

47 Éerri jútainchu Jesús éewida templo rícu, ya
 náa'a sacerdotébini wácanaica ya quéewidacanica ley
 shínaa, ya náa'a lécchoo chacáalee wácanaica, namúrru
 namáacoo chítashia náiinua'inaa Jesús. 48 Ne jócu
 náiiinu chítashia namédau'inaa jíni, jiníwata quinínama
 chóniwenai éemenai nayá nawówa yáajchau liá'a
 limánica.

20

Liá'a Jesús wánacaalacta liwítee dánani yáajchau

(Mt 21:23-27; Mr 11:27-33)

1 Áabai éerri, nácula Jesús yáa liyá templo rícu,
 léewida liyá náa'a chóniwenáica ya líiwa nalí Dios chuáni,
 náiiinu náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a
 éewidenai ley shínaaca, náajcha náa'a salínaica. 2 Ya
 namá'ee lirrú Jesúsca:

—¿Tánayu jéewa jiméda léji liáni? ¿Tána yáa jirru jíni
 líerra jidánanica?

3 Jesús éeba'ee nalí:

—Nuyá nusáta nuéemiu iyá lécchoo. Éeba nulí: 4 ¿Tána
 bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai?

5 Jáiwa'ee natáania nalí wáacuwai: "Wamá lirrú
 Dios bánuani, limá walí: ¿Táda jóca éebida lirrú jíni?"

6 Quini wéewa wamá lirrú jáica washiálicuenai jíni,
 táda chóniwenai wówai náiinua wayá íibayu, quinínama
 néebidaca Dios bánuaca Juan báutisaca." 7 Jáiwa éeba'ee
 lichuáni jócala náa léenaa tánashia bánua Juan báutisacai.

8 Néenee Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne nuyá lécchoo jócai núiwa irrú tánashia dánaniyu
 jíni numéda léji liáni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbini máashiinica

(Mt 21:33-44; Mr 12:1-11)

⁹ Jáiwa lichána litáania nalí chóniwenai ya líiwaque'e líáni licábacanaaca:

—Báqueerri washiálicuerri yáabaneerri áabai shínaashi uva, jáiwa limáaca nalí liá'a cáinabi shínaashi yáctaca nalí náa'a áabi tráawajadorbinica quéewique'e na-tráawajaacani ya nashírri lishínaa éenaa lirrú, jáiwa liáwai déecuchala wérri. ¹⁰ Liáwinaami linísa liá'a banácalica, libánua báqueerri tráawajadorbini lisáta náucha liá'a banácali íta éenaa náabananica, ne nayá jáiwa nabása jini liáu cháji'i. ¹¹ Néenee liwácali bánua báqueerri, ne lécchoo jáiwa nacáita jini, nabásani ya nabánua cha jini. ¹² Léejoo libánua báqueerri, ne náa'a tráawajadorbini nawínani catúcaca lécchoo, jáiwa nabánua jini.

¹³ “Néenee limá jiliá'a cáinabi wácalica: ‘¿Tána numédai? Nubánua nucúuleu caníinai nucábaca; cájbami cawáunta liyá.’ ¹⁴ Ne nacába'inaa jini náa'a tráawajadorbinica namá'ee, léewata'ee máaquerri'inau liájcha líeni shínaashica, wáiiinuani, limáaque'iu walí liá'a cáinabica. ¹⁵ Cháwa'ee najéda jini liúcha liá'a shínaashica, jáiwa náiinua jini.

“¿Tána imácai, tánashia liméda náajcha liá'a shínaashi wácalica? ¹⁶ Ne liyá yáairriu línuaminaa náa'a tráawajadorbinica ya ta líaminaa shínaashi áabirru”.

Néemi'inaa jini léji liérri, namá'ee:

—Jóctata'inaa libésunau wáajcha!

¹⁷ Ne Jesús cába nayá limá cháa:

—Néenee ¿tána liwówai limácai Dios chuáni tánerrimicoo?:

‘Liá'a íiba nacháaninica náa'a médenai cuíta, wáalee limáaca liérri íibaca mawíyi rúnaacoo’.

¹⁸ Tánashia cáirriu líta'aa liá'a íibaca lisúbirriaminau, ya íiba cáctau matuínaami íta'aa, limédani'inaa pucúpucubeyu.

¹⁹ Náa'a wánacaleenai sacerdotébini ya náa'a quéewidacai ley shínaaca, nawówai nawína Jesús preso liyáalimi, níwata náaca léenaa litáania nanácu. Ne cáarru nacába chóniwenai.

Linácu liá'a napáidau impuesto

(Mt 22:15-22; Mr 12:13-17)

²⁰ Liáwinaami nabánua áabi éeda lituínaa, namédacoo washiálicuenai sáicanica, namédaque'e Jesúsru líáni chuánshica quéewiquinicta nawínacani natéequinictani

lirrú liá'a chúnsai wánacaaalaca. ²¹ Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Quéewidacai, wáa léenaa jéewida machácani, jiyá jinírru liwéni lierra mawí rúnaacau. Jiyá éewiderri wayáca léjta Dios bánau. ²² ¿Sáicaminaa wapáida impuesto lirrú liá'a wánacaleerrica Roma sáica, o jócuweeca?

²³ Jesús yáa léenaa nanácu nawítee máashii natéenica náacoo, limá nali:

²⁴ —Jiyadani nulí áabai moneda. Nabésuneda'inaa lirrú liá'a moneda licábaque'e, lisáta'ee léemi nayá: ¿tánashia náani jini, tána jí'inaa jini lierra yéerri moneda nácu?

Néeba'ee lichuáni:

—Wánacaleerrica.

²⁵ Jesús ma nali:

—Yáa lirrúni liá'a wánacaleerrica lishínaawa jáni, yáa Diosru lishínaaca.

²⁶ Quini limá nali chóniwenai náneewa, quini náiinuni lijiconaca natéequ'e preso; nacáarrudawai limá nali manúma nayái.

Nasáta néemiu liá'a Jesúsca linácu liá'a máanali éejoctau nacáwiacoo

(Mt 22:23-33; Mr 12:18-27)

²⁷ Liáwinaami áabi saduceos yáau nacába Jesús. Saduceos namá'ee máanalini jócani cáwui; táda náiiwa lirrú jini liáni bésuneerricoo, ne jócai yáawaiyi.

²⁸ Quéewidacai, Moisés limáacani walí tánerriu, báqueerri washíalicuerri cáserriu máanalicta jini, jiníca léenibi ruájcha ruá'a línuca, liá'a léenajirrica licásau ruájcha ruá'a máanalíu íinirri, limáacaque'e léenibiu lirrú liá'a léenajirri liá'a máanalimica. ²⁹ Ne sáicai, báitate nácu nayá siete léenajinai, quéechanacu sái néenajirrica, nabéecanaataca léeda línuwai, ne máanali jini, jini limáacacta cúuleu. ³⁰⁻³¹ Liá'a léenajirri líshíirricu sáica ya liá'a matálitaictacani, léeda línu lécchuni ya quinínama náa'a léenajinai, ne náa'a sieteca jáiwa máanali jini, jini namáacala nacúuleu ruájcha. ³² Néenee liáwinaami máanali ruyá lécchoo. ³³ Ne sáicai, ne nacáwiacacta'inau ¿tánashia náibicha, náa'a éedenai náinu ruyá, tána'inaa chúnsai rúnirricai?

³⁴ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Líta'aa liáni cáinabica, washíalicuenai cásenenaiu íina yáajcha; ³⁵ náa'a éewenai náinuca lítala liá'a áabai cáinabica néejoo nacáwiacoo, nayá washíalicuenai jócta íina, jócuminaa néejoo nacásacoo mawía, ³⁶ jócani éewa máanali mawí. Cháminaa nayá jicá'a ángelbini, Dios

éenibiminaa nayá nacáwicalau liúcha liá'a máanalicaica, tánda jócu néewa nacásacoo mawiá. ³⁷ Moisés liyája limáaca wáa léenaa litániactaca linácu liá'a banácali éemerrimicoo, náa'a máanalini nacáwicalau báaniu. Á'a limá Wácalishi liá'a Dios shínaa Abrahám, Isaac ya Jacob. ³⁸ ¡Dios jócai máanalini shínaa, nashínanaa cáwinica, quinínama lirrú cáwini!

³⁹ Néenee áabi quéewidacani ley shínaa namá lirrú:

—Sáicai wérri jimáca, quéewidacai.

⁴⁰ Jócuwa'ee náa'a nawówau nasáta néemiu mawiá jíni, carrúnata namáacacoo báí nayá.

¿Tána táqueerri léji liáni Cristoca?

(Mt 22:41-46; Mr 12:35-37)

⁴¹ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Táda imá iyá Cristoca David táqueerrimi? ⁴² Ne David liyája, liá'a cáashta lijí'inaa salmos, limá'ee:

'Dios limá'ee nuwácali:

Jiwáau sáicaquictejica,

⁴³ cáashia nuyá méderri jishínaa jijínai máaqueneu jíiba yáajba.'

⁴⁴ ¿Chíta quéewau'u Cristo David táqueenaimi, David liyája lijí'inaa nuwácalica?

Jesús liá najíconaa náa'a éewidenai ley shínanaaca

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 11:37-54)

⁴⁵ Quinínama chóniwenai éemenai nayáca, Jesús ma lishínaa éewidenaicoo liájcha: ⁴⁶ "Itúyau náucha náa'a éewidenai ley nácu, ya sáicta nawówa jínanicoo náabala machéni rícu, náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai sáicanica. Nawówai itáa nalí cawáuntaiyu plaza rícu. Namúrri yáarrubaishi mawí sáicaca sinagoga rícu, ya mawí sáictacta yáarruishi náayadaquictaca; ⁴⁷ néeda náabana náa'a máanirrinica, ya náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai sáicanica; nasátacoo déecu; nayá narríshibaminaa mawíyii máashiica".

21

Liá'a warrúwa ruáni ruá'a máanirriu carrúni jináatauca
(Mr 12:41-44)

¹ Jesús cába náa'a rí cubinica náuca warrúwaca liárrui rículau warrúwa yáarruica. ² Jesús cába lécchoo báquetoo ínetoo máanirriu, carrúni jináataurruca chámai moneda rími cóbreyu sána. ³ Néenee Jesús ma: Yáawai numá irrú, ruáni ínetoo carrúni jináatauca yáichoo náucha mawí;

⁴ ne quinínama yáine warrúwa lénabimica nalí, ne ruyá, carrúni jináataca ruyá, ruá quinínama ruwáalianimica ruyáu'inaami.

Jesús má'ee templo cárralerrí'inau
(Mt 24:1-2; Mr 13:1-3)

⁵ Áabi táanianai nayáca templo nácu, náa'a íiba saícabeetanica, ya náa'a cachílinaica chóniwenai téenica. Jesús ma nalí: ⁶ Líinumináa éerrica, quinímináa icábani jiní máaquerrí'inau, áawita bátui íibana máaquerrí'inaa wítáu. Quinínama'inaa cárraliacoo.

Báawataminaa licábacanaa liá'a éerrica jóctanaa amáarra liá'a cáinabica
(Mt 24:3-28; Mr 13:3-23)

⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Quéewidacai, ¿chacálita libésunau léji liéni? ¿Tána léji liéni wacábani wayáca jái atéwa bésunacoo liyácai?

⁸ Jesús éeba'ee nachuáni: “Ícábawa yúchajoo nachálujueda'eecha iyájoo. Íchabaca náinucojoo máine'inaa nuyáwa Cristo. Máine'inaa, ‘nuyáwa jáni’ ya ‘wáalee éerrija.’ Ne iyá uwáyau náishiirricujoo. ⁹ Jáicta éemi jináwi íiwanaajoo ya íinua yáaquenaiu, ówa icáarrudaujoo, léca liéni rúnaináa bésunacoo quéecha, újnibii jócai íinu néerra amáarractalacani.”

¹⁰ Jesús má'ee nalí mawí:

—Áabai cáinabi líinua yáacamináa áabai cáinabi júnta, áabai país limédaminaa jináwiu áabai país júnta. ¹¹ Líinumináajoo liá'a cáinabi cúsuerrí'inaacoo máanui ya ínaaishi ya bálínacaalashi yáirri'inau matuínaami cáinabi íta'aa; éerri náani nácu wacáamináa íchaba cacháninai wérrí ya máanui wérrí jócai wacába cáji.

¹² Ne quéechanacu mináajoo nawína iyájoo nawánaminaa carrúni jináata iyá, ya nacánaquedaminaa iyájoo. Natéemi'inaa iyájoo sinagogala nacástigaaque'e iyá. Nawárruedaminaa cuíta manúmai rícula. Natéeminaa iyájoo nanáneewa náa'a reyesca ya wánacaleerri náneewa nunácueji. ¹³ Chámináa éewa itáania nalí liá'a yáaini léenaa nunácueji. ¹⁴ O'ipénsaa libéecha liá'a imáni'inaaca chítashia itúya'inau jini. ¹⁵ Jiníwata nuyá nuá irrú chuánshi wawíteé quinímináa, ijínai jiní éewa'inaa naméda iyá. ¹⁶ Ne iyá néejuedaminaa iyájoo cáashia isálíjinaaja, jéenajinai ya ijúnicaí. Éenaaminaa iyájoo náinuaminaa iyájoo. ¹⁷ Ya quinínama chóniwenai íwirri nawówa cába iyá nunácueji. ¹⁸ Ne jinímináa yúquerrii bácuá iwíta báinaa. ¹⁹ ¡Jiyá

machácani Dios chuáni nácu, éewaque'e Dios iwáseda iyájoo!

²⁰ “Jáicta icába chacáalee jí'ineerri Jerusalén narríjcuedacani náa'a soldado máanabanaami yáa léenaa cawíquinta'inaa namárdacani. ²¹ Néenee náa'a yáaineca liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, cánaquenai'inau awáca íbirra; náa'a yáaine chacáalee rícu jí'ineerri Jerusalén, najiáque'iu chacáalee rícuca. Náa'a yáaine bacháida rícu, jócubeecha néjoo chacáalee rícula. ²² Liyáli éerriminaajoo línuminaajoo liá'a carrúnataica, jáicta licúmpliaujoo quinínama liá'a Dios chuánica tánerricoo. ²³ ¡Carrúni jináatani náa'a ínaca liyáli éerri quéenibinica, o nawáalia néenibiu írrene náini! Liyáalimi'inaajoo íchaba carrúni jináata cáinabi íta'aa, línuminaa carrúnatai máanui wérrí linácula liáni chacáaleeca. ²⁴ Áabiminaa máanalini'inaa espadayu, ya áabiminaa natéeminaa nayá preso áabata cáinabi ítala, náa'a jócani judíobini nabáwedaminaa quinínama macárruninaa ya náiinuedaminaa chóniwenai Jerusalén rícu sána, táshia linúmami Dios wówaiqui jíni.

Jáicta nuéejoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca
(Mt 24:29-35,42-44; Mr 13:24-37)

²⁵ “Liyáaminaa jócai wacába cáji linácu liá'a cáiwíaca, walícuí nácu ya sáalii nácu; ya liá'a cáinabica náa'a nasiónica jiníminaa nawíteejoo, nacáarrudaminau bájjiala, cáiwínaa wérrí liwítamayu ya manuáca ya marrádaca shínaa. ²⁶ Náa'a chóniwenai mawíteeminaa nayájoo nacáarruniu libésunau'inau liáni cáinabica; ne náa'a espíritu yéenai áacai lítacha liéni cáinabica wáalenai nadánaniu cháminaa cábacanaa licúsuda nayá. ²⁷ Néenee icábaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuínuminaa sáanai íibeji nudánaniyu nuchúnicayu. ²⁸ Jáicta léju liáni nachána médanicoo, cadánani méda iwíteu ya ibárrueda iwítai, jiníwata cawíquintaminaa nawáseda iyájoo.”

²⁹ Chacábacanaa liméda nalí liá'a licábacanaa: “Icábate áicuba jí'ineerri higuera jócta áabata áicuba mawíá. ³⁰ Jáicta icába libáinaa cárracuwei, jái urrúni liá'a camuíca*.” ³¹ Chacábacanaa, jáicta icába jiliéni libésunacoo liéni, yáa léenaa Dios wánacaleerrica jái urrúnicai. ³² Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liáni bésuneerri'inau, jóctanaa máanalí náani chóniwenai liyáli éerri sánaca.

* **21:30** Cháwa Israel néerra jíni, ne Colombia íta'aa jócai cha, libáinaa jíerriu jáicta liwárrua liá'a uníabica.

33 Liá'a éerrica ya liá'a cáinabica amáarrai'inaa, ne nuchuáni jócainaa éenaa amáarraca.

34 “Cábawa yúchajoo u'índa cabálini iwówa linácu liá'a éerri rícu sáica liá'a iwítee, icámadedauca ya urrúni iwówa linácu liáni icáwica rícu sáica, quéewique'e liyáli éerri jócu licáu cawíquinta íta'aa léjta áabai trampaca.

35 Níwata ínuerri'inaa nanácula quinínama náa'a yéenai líta'aa liéni cáinabica.

36 Iyá ichúni iwówau sáica, isátau éerri jútainchu Dios yúcha, quéewique'e éenaa imánicoo quinínama liúcha liáni bésuneerri'inaujoo, ya quéewique'e éewa íyadacoo sáicai nunáneewa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.”

37 Liyáli éerri Jesús éewiderri éerrinacu templo rícu, ne táayee liáu limáaca líibi liá'a awáca jí'ineerri Olivos.

38 Ya quinínama náa'a chóniwenaica yáaineu manúlacaiba templo rícula néemique'e lirrú.

22

Judas wówairri léejueda Jesús cabáyainta

(Mt 26:1-5,14-16; Mr 14:1-2,10-11)

1 Jái'e urrúnicai liá'a fiestaca jí'ineerri'e Pascua náayacta'inaa'ee liá'a páanica jiní'e éewisaa léewaquee'e limúrracacoo. 2 Náa'a nawácanaica náa'a sacerdótebinica yá'ee náa'a éewidenai Moisés chuáni, namúrruni chítashia'ee néewau'inaa náiinuaqui jiníni liá'a Jesúsca, né'e cáarru nacába chóniwenai. 3 Néenee Wawásimi wárruau Judas wówa lícu, lé'e liá'a jí'ineerrica Iscariote, namáanabacami náa'a doce apóstolubinica.

4 Quéechanacu'e liáu litáania náajcha náa'a sacerdótebini wácanaica, náa'a nawácanai túyenaica templo máanui lécchoo, chítashia'ee léewau'u léejueda nalí jiníni liá'a Jesúsca. 5 Nayá'ee sáicta'ee nawówa nabáuli'e náa lirrú warrúwa liá'a Judasca. 6 Liyá'ee wée limá'ee nalí, ya múrruerri'e chítashia léejuedayu'u'inaa'ee nalíni cabáyainta chóniwenai yúcha.

Jesús íya náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha pascua léerdi rícu

(Mt 26:17-29; Mr 14:12-25)

7 Quéecha'inaa líinu liá'a éerrica náayacta liá'a páanica méewisaiica, náiinuaacta liá'a cuésherri jí'ineerri cordero líyani'inaa liá'a fiesta pascuaca. 8 Jesús máida liá'a Pé'eruca ya Juan, limá nalí:

—Yáau ichúni liá'a íyacaishi pascua shínanaaca.

9 Nayá nasáta néemiu Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai wamédaqui jiníni?

¹⁰ Jesús má'ee nalí:

—Yáayu chacáalee néerra, á'a linúma lícu liá'a chacáalee Jerusalénca icába báqueerri washiálicuerri téerri shiátai urrúwa rícu. Yáau líshiirricu táshia liwárruaquictalau jíni lirrícua liá'a cuítaca. ¹¹ Imá lirrú liá'a cuíta wácalica: “Liá'a quéewidacai liwówai liá léenaa táshia liyá jiliá'a sala líyacta'inaa lishínaa éewidenaicoo yáajchau táayee pascua éerdi rícu”. ¹² Liyá líyadaminaa irrú cuíta rícu áacairra áabai sala máanui ya lichúnini. Iméda iyau néenii, quinínama tánashia irrúnaani.

¹³ Pé'eru ya Juan náa'eewoo nacábaca náiiunu'e quinínama léjta Jesús máyu, liyáalimi nachána liá'a iyacashica pascua íyaninaaca.

¹⁴ Líinu'inaa léji liá'a hóraaca, Jesús ya lishínaa éewidenaicoo nawáau náayaca. ¹⁵ Néenee Jesús ma nalí: “Nuyá wówerri wérri núya yáajcha le pascua liáni, jóctanaa carrúni jináata nuyá numáanalica béechau. ¹⁶ Ne yáawaa numá irrú, jócuminaa nuéejoo núya yáajcha liáni iyacashica mawiá cáashia linísa limédacoo liáni Dios wánacaalactalaca.”

¹⁷ Néenee liwína áabai copa vino, jáiwa liá sáicai Diosru, limá'ee:

—Áajee liáni ichújidau inácu wáacuwani; ¹⁸ ne yáawaiyi numá irrú, jócuminaa nuíirra vino mawiá, cáashia líinu liá'a Dios wánacaalactalaca.

¹⁹ Liáwinaami liwína páani liá sáicai linácu Diosru; néenee litúcuedani jíni, liá jíni lishínaa éewidenaicoorru ya limá nalí: —Liyáwa nuínaa liárta, wáni irrú ínuaque'ini numédaque'e irrú sáicai. Chóque'e wabéechalawoo iméda liáni édacanique'iu nunácu jáicta isúbirreda liá'a páanica.

²⁰ Chacábacanaa liméda liájcha liá'a cópaca, liáwinaami líiyaca, Jesús má'ee:

—Liéni vinoca léewa nuíirranaa líerra nuádedeerricoo inácueji. Linácueji líerra Dios méda áabai iwítee wáalii. ²¹ Liá'a éejuederri'inaa nuyá yéerri áani, wáairriu liyáca wáajcha mesa nácula. ²² Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, máanaliminaa nuyájoo léjta Dios máyu. Ne liá'a éejuederri nuyá máashii wérriminaajoo libésunacoo.

²³ Jáiwa náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu nayá wáacoo tánashia éenaa liméda liárta léejuedaminaa Jesúsjoo.

Liá'a mawí cawítee quinínama yúcha

²⁴ Néenee náa'a éewidenaicoo naméda yáaca'eewau tánashia'ee mawí cawéni náibicha. ²⁵ Néenee Jesús má'ee nalí:

—Líta'aa liéni cáinabica, náa'a reybinica nawánacaala máashii, léjta nawówau'u nachóniwenai. Mawí náa'a nawácanaica wánacaleenai namá'ee náa'a washiálicuenai médenai saícai. ²⁶ Ne iyá jócani éewa médacoo léjta nayá. Iméda báawachala, liá'a mawí cawéni yúcha, éewerrieta mawítee yúcha mawí; liá'a nawácalica quinínama arrúnaa liyúda náa'a áabica lécchoo.

²⁷ “Ipénsate liéni: ¿Tána mawí cawénicai, liá'a shírruederri iyacaishi? ¿O léewee jiliá'a wáairricoo líiyaca mesa nácula? ¿Ya jócu liéni liá'a wáairricoo líiya mésa nácula? Ne nuyá yáairri íibi nushírruedaque'e irrú íya quinínama. ²⁸ Iyá tálidedeenai nuyá liyáli éerri máashiiquictaca. ²⁹ Tádawa nuá irrú áabai wánacaleerri, léjta nusálijinaa yáu nulí nuwánacaalactaca. ³⁰ Chaléeni nuwánacaalactala'inaaca néerra, iwáaminau íyaminaa ya írra nushínaa mesa íta'aa, iwáaminau nuárrubai íta'aa nuéma nácu íwaque'e saícacta jócta máashii nayá náa'a doce tribu israelítabinica”.

Jesús íwa Pé'erurru libáya'inaacala lináwa
(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31)

³¹ Néenee Jesús má'ee Pé'erurru:

—Simón Pé'eru, jéemi saícani. Liá'a Wawásimica sáteerri Dios yúcha, lénedaque'e licábau iyá, ya Dios wánaca. ³² Ne nuyá sáteerri Dios jócubeecha cháucta jirru liá'a éebidauca, ya jiyá jéejoo'ínaa nulí báaniu, jiyúdaque'e jéenajinau, nayáque'e cabálininaa nuchuáni nácu.

³³ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, rúnacta nuáacoo jiájcha cuíta manúmai rícula, nuájoo; ne arrúnacta máanali nuyá jiájcha, máanali nuyájoo.

³⁴ Ya Jesús éeba'ee Pé'erurru:

—Pé'eru, numá jirru wáaleejaa, jóctanaa gáayu máida, matálichuminaa jibáya nunáawa jócala jiá léenaa nunácu.

Líinu urrúni liá'a léerdi liá'a léenedacta'inaa.

³⁵ Néenee Jesús sáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:

—¿Quéecha'inaa nubánua iyá mashínaa machácalee, jiní shínaa moneda yáarrui, jiní zapato, cháucta irrú áabata mawí? Jiní, namá'ee lirru.

³⁶ Néenee Jesús má'ee nalí:

—Wée, ya báaniu aí áabatacai, liá'a wáaleerri chácala, liténi, ya wáaleerri lichácaleu warrúwa yáarru'inaa

lécchoo; liá'a jiníctarru espadani jiwénda jisácuniu jiwéni'a liyú áabai espada. ³⁷ Ne numá irrú, arrúnaaca libésunacoo nunácu liáni limáni jiliéni Dios chuánica tánerricoo: 'Ne najútadani náibi náa'a camédacani máashii'. Ne liá'a tánerricoo quinínama nunácueji arrúnai'inaa médacoo.

³⁸ Náa'a éewidenaicoo namá'ee:

—Wawácali, áani ái chámai espada já'a.

Jesús éeba'ee:

—Ája árra.

Jesús óreerri lirrícua liá'a lij'inactala Getsemani

(Mt 26:36-46; Mr 14:32-42)

³⁹ Jesús nísá'inaa litáania náajchai, lijiáwai cuíta rícuha. Léjta liwítee séewirrínaaja, liáwai áabai dúuli ítala jí'ineerri Olivos, náa'a lishínaa éewidenaicoo náau lishiirricui. ⁴⁰ Línu'inaa néerrai, limá nalí:

—I'óra, jócubeecha máashii wíteeshi wárruau irrú, icá'eechau.

⁴¹ Néenee lidáanau náucha píituita liá'a Jesúsca, lidéecucha lidáanacoo náucha léjta báqueerri éenactala liúca bátui íiba, litúyawai li'óraca. ⁴² Néenee limái: "Nusálijinaa, jijéda nuyá liúcha liá'a cáwi'inaaca jócubeecha nusúfria bájiala, jiwówaicta, ne jócaita bésunau nuwánacaala nácu nuyá, ne jiwánacaala nácu jiyá."

[⁴³ Néenee líyadau lirrú báqueerri ángel áacai sái quéewique'e liá lidánani liá'a Jesúsca. ⁴⁴ Carrúni jináatai lícáwica nácuu órerri danáanshiyu mawí ne lirruéca jicá'a írrai dújuerriu máanui cáirriu cáinabi rícua.]

⁴⁵ Libárrua'inau liúcha liá'a oraciónca, liáu lishínaa éewidenaicoo néerrau, línu nanácu máainai nayáca máashii wérricala nawówa. ⁴⁶ Limá'ee nalí:

—¿Tánda imá iyáca? Ibárruo ya i'óra jócubeecha icáu máashii rícua.

Nawína preso Jesús

(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50)

⁴⁷ Nácula litáania Jesúsca újnibi, náinu lirrú íchaba chóniwenai. Liá'a yáairricoo nabéecha, jí'ineerri Judas, néenaa náa'a lishínaa doce éewidenaicoo. Lierra rúneerriu lishíshique'e Jesús wídani. ⁴⁸ Néenee Jesús ma lirrú:

—Judas, ¿áabai ishíshicala nuwídani jimáaca nuyá nacáaji rícu náa'a nujínaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúleeca?

⁴⁹ Quéecha'inaa éewidenaicoo cába liá'a namédani'inaaca, nasáta néemiu liyá liá'a Jesúsca:

—Wawácali, ¿jiwówai wáiinua nayá espadayu?

⁵⁰ Néenaa náa'a éewidenaicoo, liwána catúca liá'a méderri liwánacaala liá'a sacerdote wácalica, liwánani catúcaca, liwíchuani wíiba sáicaquictejica. ⁵¹ Néenee Jesús ma nalí:

—Imáacani, ája árra.

Néenee lidúnu liwíba liá'a lishínaa camé'ecai liwánacaala, jáiwa lichúni jíni. ⁵² Néenee Jesús sáta léemiu náa'a sacerdótebini wácanaica, náa'a liwácali náa'a nawácanai túyenai templo, ya náa'a salínaica, iinuenai natéequé'inini:

—¿Tánda índá áicubayu ya espadayu újni icábacuchu canédi nuyá? ⁵³ Éerri jútainchu nuyá yáajcha templo rícu, ne jócai néenaa natée cuíta manúmai rícula. Ne wée, léewa éerdi ishínaa líeni, éerdi liwánacaala liá'a wíteeshi máashiica.

Pé'eru máirri jócala licúnusia Jesús

(Mt 26:57-58,69-75; Mr 14:53-54,66-72)

⁵⁴ Náa'a wínenai Jesús preso natéeni chaléeni náabana néerra náa'a sacerdótebini wácanaica. Pé'eru yáairriu déecuchecta lisíguia liácoo nayá. ⁵⁵ Á'a, béewami patio, natúculia chichái, nawáaniu nanábaca litéeji; ya Pé'eru wáairriu náajcha lécchoo. ⁵⁶ Nácula Pé'eru wáau liyá néeni, báquetoo ínetoo camé'ecau nawánacaala, rucába'inaa Pé'eru wáairriu liyáca chichái dáni, rucába jíni, rumá'ee:

—Cháiwatee yáa Jesús yáajcha liárra.

⁵⁷ Pé'eru má'ee jócala licúnusiani, limá'ee:

—Ínetoo, jócu nucúnusia Jesús.

⁵⁸ Néenee íchaitaa rími, báqueerri cába jíni, limá'ee:

—Jiyá néenaa náa'a Jesúsca.

Pé'eru má'ee léebacani:

—Jócu, washíalicuerri, jócu nuyáni.

⁵⁹ Néenee áabai hóraa liáwinaami, báqueerri éejoo limáca:

—Liyáwa yéerrimi Jesús yáajcha liárra. Chái Galilea néenee sái.

⁶⁰ Pé'eru má'ee:

—Washíalicuerri, jócu nuá léenaa tánashia nácu jítáania.

Liyáalimi, litáaniacta liyáca, jáiwa áabai gáayu máida.

⁶¹ Néenee liá'a Jesúsca lináawau licába Pé'erurru, jáiwa Pé'eru lédacaniu liá'a Jesús mánimi lirrú: “Wáaleeminaa, jóctanaa gáayu máida, matálíchujoo jimámínaajoo jócala jiá léenaa nunácu.” ⁶² Pé'eru jiáu néeni, lícha lirrúwoo cáiwinaa wérri.

*Náasacala Jesús**(Mt 26:67-68; Mr 14:65)*

⁶³ Naa'a washiálicuenaica túyenai nayá Jesús, náasacala ya nabásaida liyá. ⁶⁴ Nabáya lituí, nabásaida liyá, néenee nasáta néemiu liyá:

—¡Jiácta léenaa jiiwa walíni tánashia báseda jiyái!

⁶⁵ Ya máashii nanúma lirrú, namá lirrú íchaba chuánshi mawí máashii.

*Jesús nanáneewa náa'a judíobini wácanaica**(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64)*

⁶⁶ Jái'inai jucámarrai, náawacau náa'a salínai judíobini, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a éewidenai ley nácu, ya natée Jesús nalí néenaa náa'a cawénini mawí jí'ineerri Junta Suprema Wácanai.

⁶⁷ Néerra nasátani néemiu liá'a Jesúsca:

—Jiiwa walí: ¿Jiyá liá'a Dios Cúuleeca, liá'a Mesíasca?

Jesús má'ee nalí:

—Numácta irrú jajá, jócai'inaa éebida nulí. ⁶⁸ Nusátacta nuéemiu iyá, jócai'inaa éenaa éeba núcha. ⁶⁹ Ne chóque'e, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáu saícaquictejica lidáni liá'a Dios cadánani wérri wítee.

⁷⁰ Néenee quinínama nasáta néemiu liyá:

—¿Yáawaiyi jiyá Licúulee liá'a Diosca?

Jesús má'ee nalí:

—Iyá jájiu májani.

⁷¹ Nayá namá'ee:

—Jócu mawíá warrúnaa náa'a íiwenai walíni. Wayá jájiu wéemi liérta jinúma licuéji.

23*Jesús Pilato náneewa**(Mt 27:1-2,11-14; Mr 15:1-5)*

¹ Quinínama nabárruo natée Jesús Pilato náneewa.

² Lináneewa nachánau náa lijíconaa, namá'ee:

—Wáiiinu linácu liáni washiálicuerrica cáarrulederri limáacoo washínaa chóniwenai ásana áani cáinabi íta'aa. Limá'ee jócala wéewa wapáida impuesto lirrú liá'a chúnsai wánacaala, ya cadájcueta limá liyácala'ee Dios níwani, reyca liyá.

³ Pilato sáta'ee léemiu wáni:

—¿Yáawaa jiyá rey judíobini shínaaca?

—Jesús éeba'ee: —Jiyái mácaja.

⁴ Néenee Pilato ma nalí náa'a sacerdotébini wácanaica ya chóniwenairru:

—Jiní nuínucta áabai lijíconaa liéni washiálicuerrica.

⁵ Ne nayá namá mamáarraca danánshiyu:

—Liyú liá'a léewidauca wáneerri matuínaami chóniwenai wítee. Lichánau quéechanacu Galilea shínaa cáinabi íteeji, ya chóque'e lichánau liméda áani áani Judea.

Jesús Herodes náneewa

⁶ Quéecha'inaami Pilato éemi liéni, lisáta'ee léemiu Jesúscta Galilea sái. ⁷ Namá'inaamite lirrú néenee saicalani, libánua'ee Heródesruni, wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi ita'aa, ne liyáalimi éerri chalée yáacani Jerusalénra. ⁸ Herodes cába'inaami Jesús, sáita wérri liwówa, jiníwata íchaba wérri éerri liwówa licába Jesús, léemica'ee natáania linácu ya linénda liméda lináneewa áabai jócai licába cáji. ⁹ Ne íchabachu lisáta léemiu Jesús, ne Jesús jócai éeba lichuáni. ¹⁰ Ya néeni nayá lécchu náa'a sacerdotébini wácanaica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, ná'ee lijíconaa mamáarraca. ¹¹ Néenee Herodes ya lishínaa soldado náasacala nacáida nacábacani, ya nacáidaque'e nacábacani nasúwa líibala léjta reybini íibala. Néenee Herodes bánua Pilatorru báaniu jíni. ¹² Liyáli éerrimi sáicta nawówa médacoo Pilato ya Herodes, máashiinimi cába yáacacoo quéecha.

Jesús nawánani náiiinuaca

(Mt 27:15-26; Mr 15:6-15)

¹³ Pilato yáawaqueda náa'a sacerdotébini wácanaica, ya náa'a wáalianai wánacaleenaica ya quinínama chóniwenai, ¹⁴ limá'ee nalí:

—Iyá índa nulí liáni washiálicuerrica, liwánaca matuínaami chóniwenai wítee; ne nuyá sátaderri nuéemiu wáni jiní nuínucta áabai lijíconaa liá'a imáni linácucha. ¹⁵ Jiní Herodes ínuca lijíconaa lécchoo, tándawa jicá'a léējueta walí jíni. Jái ínisa icábacai jiní lijíconaa, jócai saicanata máanalica. ¹⁶ Nuwána'a nabásedacani ya liáwinaami nuwásedajoni. [¹⁷ Fiesta éerdi rícu Pilato wánaque'e sáicta chóniwenai wówa liájcha liwáseda nalí báqueerri preso tánashia nawówaini.]

¹⁸ Ne quinínama nayá nachánau namáidaca:

—¡Jiwána náiiinua Jesús! ya ¡Jiwáseda Barrabás!

¹⁹ Liéni Barrabásca, naníquini cuíta manúmai rícula, liwánaca quinínama chóniwenai ínuca yáacacoo lijúnta liá'a wánacaleerri chacáalee rícu, ya líinuacala lirrúwoo, báqueerri chóniwerri. ²⁰ Pilato, wówerri liwáseda Jesús, léējuo litáania nalí báaniu; ²¹ ne néējuo namáidada mawí cadánani:

—¡Itáata cruz náculani! ¡Itáata cruz náculani!

²² Matálichu Pilato éējuo limá nalí báaniu:

—Ne ¿tána máashii lijíconaa limédai? Nuyá jiní nuíinucta lijíconaa quéewique'e máanalicani. Nuwána'a nabásedacani, néenee ta numáaca machúnucajoni.

²³ Ne nayá namáidada mamáarraca, nawánaque'e natáata cruz náculani; ne namáidadacala mamáarraca nawána náiinua Jesúsmi. ²⁴ Pilato máaca liyáu liá nalí liá'a nasátanica; ²⁵ jáiwa liwáseda nalí liá'a Barrabás nawówaini jíaco, liá'a yáairrimi cuíta manúmai rícula, línuacala lirrúwoo ya léewidacala chóniwenai wítee máashii, ya ta liá nalí Jesús quéewique'e naméda liájcha léjta nawówau'u.

Jesús natáatani cruz nácula
(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32)

²⁶ Quéecha'inaami soldado téé Jesús natáataque'inini cruz nácula, iníjbaa lícu náiiinu báqueerri washiálicuerri Cirene néenee sái, jí'ineerri Simón, jáiwa'ee nawána litée cruzca Jesús íshiirricu. Liyáli éejuerriu liácoo bacháide, yáairriu chacáalee jí'ineerri Jerusalén.

²⁷ Íchaba chóniwenai ya íchaba íina yáainaiu Jesús, yáainai íchenai ya máidadenai máashiicala nawówa linácu. ²⁸ Néenee Jesús cába nayái náa'a ínaca limá'ee nalí:

—Íina Jerusalén néenee sána, u'ícha nunácu, ícha inácu ya éenibi nácu. ²⁹ Jiníwata línuminaajoo liá'a éerrica namáctaca: 'Sáictaminaa nawówa náa'a jócani éewa nawáalia néenibiu, sáictaminaa nawówa náa'a jócani yáawi rícucaji, jiníni éenibi náani'inaa írra'. ³⁰ Néenee nachánaminau namáca náa'a chóniwenai awácarru: '¡Icáu wáata'aa!' ya náa'a dúulirru: '¡Ibáya wayá!' ³¹ Ne nuyá jiní médani máashiica, náiinua nuyá cháa, ¿chítaminaa náji náa'a médenai máashii?

³² Lécchoo natée chámata washiálicuenai máashiini natáataque'e cruz náculani Jesús yáajcha. ³³ Náiiinu'inaa liyácta liá'a yáarrushi jí'ineerri iyájimi, jáiwa natáata Jesús ya náa'a chámata máashiinica, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri máashiquiteji. [³⁴ Jesús má'ee:

—Nusálijinaa, jimíya máecha najíconaa, jiníwata jócai náa léenaa liá'a namédanica.]

Náa'a soldádoca nachújida liá'a íibalashica, tánashia saícai yáajba máaquerri'inau Jesús íbala yáajcha. ³⁵ Náa'a chóniwenai yéenai néeni nacábani nayáca; báawita náa'a wánacaleenaica nacáida liyá namá'ee:

—Liwáseda áabi, chacábacanaa liwásedau liyá jájui, liyácta yáawaa liá'a Cristo, Dios wínanica.

³⁶ Naa'a soldádoca yáasacalenai Jesús lécchu. Narrúniu náa líirra liá'a vinoca ijíshiica, ³⁷ namá'ee lírrú:

—¡Jiyácta liá'a nashínaa rey náa'a judíoca, jiwásedau jiyá jájiu! ³⁸ Ya ái áabai já'a tánerriu liwícau, máirri'e: "*Léwata nashínaa rey náa'a judíoca.*"

³⁹ Báqueerri léenaa, liá'a máashiicaica cuérricoo cruz nácu, licáita'ee limá'ee:

—¡Jiyácta liá'a Cristoca, jiwásedau jiyá jájiu ya wayá lécchu!

⁴⁰ Ne liá'a báqueerrica líarra'ee liá'a lijúnicaicoo limá'ee lírrú:

—¿Jócu cáarru jicá'a Dios, jiyá yáairri jiyá liáajba léja líáni cacháninaica? ⁴¹ Wayája carrúni jináatanica, yáawaa níwata wapáida wajíconau liá'a wamédanica; ne líeni washílicuerrica, jiní médani máashiica.

⁴² Néenee limá mawí:

—Jesús, jédacaniu nunácu jáicta jichánau jiwánacaalacojoo.

⁴³ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Numá jirru yáawaa wáaleeminaa jiyá nuájcha saíctactala wérrica rícula.

Jesús máanalica

(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41)

⁴⁴ Wíyaicumi yáwinaami ya léjta las tres táicala'inaami, quinínama cáinabi catáwacai máacacoo. ⁴⁵ Liá'a cáiwiaa jócai quéena, ya liá'a cortinaca lishínaa liá'a temploa shírricuerriu béewami áaquejei cáinaculanaa. ⁴⁶ Jesús máidada cadánani limá'ee:

—¡Nusálijinaa, jicáaji rícu numáaca nushínaa nucáwicau!

Limá'inaa líáni, máanali jíni.

⁴⁷ Quéecha'inaa liá'a nawácali romanoca licába'inaa líarra bésuneerricoo, jáiwa liá saícai Diosru limá'ee:

—Yáawaiyi líeni washílicuerru jiní jíconaa.

⁴⁸ Quinínama náa'a chóniwenai máanabanaamica yéenai néeni, nacába liá'a bésuneerricoo, yéenai máashiini wówa nábana néerrau náinueda nacútau, náaca léenaa cajíconaa nayá. ⁴⁹ Ne quinínama náa'a Jesús júnicaica, ya náa'a íina yáainai liájcha Galilea néenee namáacau néeni, nacába'ee déecuche liá'a bésuneerricoo.

Jesús naquénni

(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47)

⁵⁰⁻⁵¹ Liyáte báqueerri washílicuerru saícai ya liá'a yáawaiyica, jí'ineerri José che saími chacáalee jí'ineerri Arimatea, yéerri Judea shínaa cáinabi ita'aa. Néenaa

náa'a nawácanai náa'a judíobinica. Liyája liárri José, nénderri Dios wánacaalacai líta'aa liáni cáinabi. Liyá jócai áabenaa wówa náajcha náa'a limáanabaca wánacaleenaica namá'inaa náa'a áabi wánacaleenaica máanalicaala'inaa Jesús. ⁵² Liá'a Joséca yáairriu Pilato néerra, lisáta liúcha Jesús máshicaimi. ⁵³ Néenee liúrrucueda'inaa Jesús máshicaimii liwówanaa jíni áabai wáarruma cabálai íibi, limáacani áabai útawi rícu áabai dúuli wáaleerri útawi jócta náucacaji chóniwenai. ⁵⁴ Liyáli éerri biéernimi, náa'a judíoca chúndadeneu nawówa iyabaque'iu lirrícu liá'a sábadoca, níwata áí atéwa íinu néerra liá'a éerrica.

⁵⁵ Náa'a íinaca táldedeenai Jesús chéni Galilea néenee, náau nacába liá'a útawica, ya nacába'ee chítashia namáacau Jesús máshicaimi. ⁵⁶ Néenee néejuawia cuíta néerra, nachúndada juménibee najúsuedaque'e Jesús máshicaimi náconi. Néenee nawówa iyabau sábadó rícu léjta liwánacaalau liá'a Moisés shínaa leyca.

24

Liá'a Jesús cáwiactacoo

(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8)

¹ Náa'a íinaca nawówa iyabau sábadó rícu, léjta cábacanaa nawítee yáayu'u, ne domingomi manúlacaiba wérri néejoo Jesús shínaa útawi néerra, natée liá'a juménibeeca nachúnini. ² Néenee náiiinu'inaa néerrai nacába liá'a íiba nabáyau linúma útawi yáairri báawachala. ³ Néenee nawárruawai útawi rícula, ne jíní náiiinu Jesús máshicaimi lirrícu. ⁴ Nayá cáarrudenaiu, jíní náa léenaa naméda árra, ne cawíquinta nacába chámata washíalicuenai bárruenaiu urrúni nalí, nábala cabálai ya balíbalí wérri. ⁵ Náa'a íinaca cáarru wérri nayá natájeda nanániu cáinabi nácula, ne namá nalí náa'a washíalicuenaica:

—¿Tánda imúrru máanalini íibi liá'a cáwica? ⁶ Jíní áani, cáwerriwai. Édacaniu linácu liá'a limánimica liyá'inaa újnibi Galilea: ⁷ Liyácala, licúulee liá'a Washíalicuerrica arrúnaacala'inaa néejueda nacáaji rícu náa'a cajíconaanaica, natáataque'inini cruz nácu, ne matáli éerriminaajoo licáwiaminaujoo.

⁸ Néenee nédacaniwai linácu liá'a Jesús mánimi nalí náa'a íinaca. ⁹ Néenee néejoo'inaawai chéni útawi néenee, náiiwa nalíni náa'a once apóstolucá ya nalí náa'a quinínama chóniwenai. ¹⁰ Náa'a téenai liá'a chuánshica nalí náa'a apóstolucá ruá'a María Magdalenaca, Juana, María Santiago túwaca ya áabibi íina mawí. ¹¹ Ne náa'a

apóstolucua namá'ee naliwoo mawítee yúquenaicoo nárra, ya jócai nawówai néebida nalí.

¹² Ne máayabaca, Pé'eru cánacau liácoo útawi néerra; ne licába'inaa lirrícui licába léeyeimica jiní néeni. Néenee léējuawai cuíta néerrai, cáarruderriu liácoo licába liá'a bésuneerricoo.

Iníjbaa yáairricoo chacáalee Emaúsra
(Mr 16:12-13)

¹³ Liyáalimi éerri, chámata éewidenaicoo ná'eewoo áabai chacáalee rícula jí'ineerri Emaús, máaquerricoo once quilómetros Jerusalén yúcha. ¹⁴ Natáania náacoo quinínama linácu liá'a bésuneerricoo. ¹⁵ Nácula natáania náacoo, ya náiiwadede, Jesúsja lirrúni'eewoo nalí, lichána'eewoo lijínacoo náajcha. ¹⁶ Ne áawita nacábacani nayá, jócai'e nacúnusia nacába Jesús shía jíni. ¹⁷ Jesús sáta'ee léemiui nayá:

—¿Tána itáania yáacoo nácuí iníjbaa lícu?

Jáiwa nabárruawai máashicta nawówa, ¹⁸ báqueerri néenaa jí'ineerri Cleofás léeba'ee:

—¿Jiyá bácai rímii yáairri Jerusalén, jócai yáa léenaa liá'a bésuneerricoo lirrícui éerri jiliéni?

¹⁹ Jesús sáta'ee léemi wáni:

—¿Tána bésunawai?

Namá'ee lirrú:

—Linácue sái Jesús Nazaret néenee sáica, báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni wíteeshi dánaniyu liá'a limédanica, ya lichuáni Dios náneewa ya quinínama chóniwenai náneewa; ²⁰ ne náa'a sacerdotébini wácanaica ya náa'a wáalianai wánacaalashi wéenaaca, jáiwa néējueda nalíni náa'a romanobinica quéewique'e náiiuacani natáata cruz náculani. ²¹ Wayá éebidenaimi liyácala liá'a ínuerri liwáseda Israel quinínama máashii yúcha. Ne jái matálii éerri máanaliqui jíni. ²² Áajuani manúlacaiba áabi íina wéenaaca, nacáarruda wayá, náa'eewoo manúlacaiba wéerri namáacactami Jesús, ²³ ne jócala náiiuu limáshicaimi néejoo nábana néerrau. Ya náiiwadede áabi ángel iyadau nalí, namá'ee nalí cáwica'ee Jesús. ²⁴ Ne áabi wajúnicaí wéenaa náuu liáwinaami nabáyactalami Jesús, cháí yáca léjta namáyu'u náa'a íinaca. Ne Jesús jócai nacába.

²⁵ Néenee Jesús má'ee nalí:

—¡Chábala iwítee báyacoo jírra, ne jócani éenaa éebidaca léjta namáyuni náa'a éewidenai Dios chuáni rícuéji! ²⁶ ¿Ya jócu arrúnaa carrúni jináata limédacoo liá'a

Cristoca quinínama liáni bésuneerricoo, quéecha'inaa jóctanaa Dios yáa lirrú witeeshi cawénica?

²⁷ Néenee lichánau líiwa nalí sáica liá'a Dios chuánica táanierri linácu, lichána léewidaca Moisés cáashtami rícueji, ya quinínama lichánau nacáashtami rícueji náa'a íiwadedenaimi Dios chuánshi rícueji báinacu.

²⁸ Náiiinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleeca, Jesús méda'eewoo jicá'a liá'a bésuneerri'inaacoo machácani.

²⁹ Ne jáiwa'ee namáisia jíni namá'ee lirrú:

—Jimáacau wáajcha, jái táicala cái. Wówerri samáacai.

Jesús wárrua'eewowai limáacaque'iu náajcha. ³⁰ Ne quéecha'inaami nawáacoo nayá mesa nácula náayaque'e, Jesús wína licáaji rícu liá'a páani, liá'e sáicai Diosru, litúcueda'ee liá nalí jíni. ³¹ Ne liyáalimi natuí méecu nacúnusia Jesús; jáiwa lichálinawai, náau natuí rícuha.

³² Namá'ee nalí wáacoo:

—¿Jócai újni yáawaa litáania'inaami liáacoo walí iníjbaa lícu lichánau líiwa walí sáica liá'a Dios chuánica, wasíntia wawówa lícuu jicá'a áabai chichái éemerricoo liyáca?

³³ Jócu nanénda mawiá, jáiwa néejoo Jerusalén néerrai, náiiinu nanácu náa'a once apóstolu yáawaquenaiu ya quinínama najúnicai. ³⁴ Náa'a apóstolucá namá'ee nalí:

—Yáawaiyi cáwiacoo liá'a wawácalica, líyadau Simónru.

³⁵ Néenee náa'a chámataca náiiwa nalí liá'a bésuneerricoo náajcha iníjbaa lícu, ya néewau'u nacúnusia Jesús quéecha'inaami litúcueda nalí páani.

*Jesús íyadau nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha
(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18)*

³⁶ Natáaniacta nayá újnibi quinínama liá'a bésuneerricoo, jáiwa Jesús íyadau nalí béewami litá'ee limá'ee nalí:

—Sáictacta iyáca.

³⁷ Jáiwa'ee nacáarrudau bájjalái nacábacani nalí tá'ee liwówanaami. ³⁸ Ne Jesús má'ee nalí:

—¿Tánda icáarrudau? ¿Tánda jócai éewa éebida iwówa licuéjiu? ³⁹ Icába nucáaji ya nuíiba. Nuyáwajani. Idúnu nunácu ya icába nuyá. Áabai wówanaashimi jócai wáalia líinau ya liyájide, léjta icábau'u nuwáaliacani.

⁴⁰ Limá'inaami liéni, líyada licáajiu nalí ya líiba.

⁴¹ Ne jócala néenaa néebida újnibi sáictaca nawówa ya nacáarrudau, Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Iwáalia íyacaishi wáya'inaa?

⁴² Jáiwa natúcua lirrúi bácu cubái mídiquinaa. ⁴³ Jáiwa liwína náucha jíni líya nanáneewa jíni. ⁴⁴ Néenee limá'ee nalí:

—Liá'a bésuneerricoo nunácula léewa nuiwanimite irrú quéecha nuyá'inaami yáajcha: arrúnai cúmpliacoo nunácue saíca Moisés shínaa ley rícue saíca, ya nacáashta rícuesaimi náa'a tánenaimi Dios chuáni rícueji, ya cáashta salmos shínaaca.

⁴⁵ Néenee liwána náa léenaa saíca liá'a Dios chuáni tánerricoo báinacu. ⁴⁶ Ya limá'ee nalí:

—Jái tánacuwai, arrúnaaca'ee máanali liá'a Cristoca, ya licáwiacoo matáli éerri rícula. ⁴⁷ Nují'inaa nácu, ya Jerusalén néenee, arrúnaa íiwa quinínama cáinabi néejuedaque'e nawíteu Diosru, quéewique'e liméetua najíconaa. ⁴⁸ Iyá'inaawa nárra arrúnaani'inaa íiwa quinínama liáni. ⁴⁹ Nubánuaminaa irrú liá'a nusálijinaa báulini liá irrú. Ne iyá imáacau áani, chacáalee Jerusalénca, cáashia irríshibia liá'a wíteeshi dánanica íinuerrri áaqueji.

Jesús yáairriu áacairra

(Mr 16:19-20)

⁵⁰ Néenee Jesús téé nayá bináawala chacáalee, urrúni Betániarru, linácuda licáajiu liáque'e nalí saícai. ⁵¹ Nácula liá nalí saícai, lishírriu náucha, jáiwa liáu áacairrai. ⁵² Nayá nácula, caníinaa nacába liyá náa lirrú saícai, néejoo Jerusalénra saíctani wérri wówa. ⁵³ Éerri jútainchu nayá templo rícu, náa saícai Diosru.

LOS HECHOS de los Apóstoles

Limáni liáca linácu liá'a Espíritu Santoca

¹ Ne nushínaa quéechanacu sái cáashta, nujúnicaí cawéni wérri Teófilo, tánerri urrúni quinínama liá'a Jesús médanica ya liá'a léewidanica quéechanacu, ² cáashia'inaamitee éerri lírracoo áacairra. Ne jóctanaa liájau áacairra, léewida nayá Espíritu Santo rícueji, náa'a apóstolubínica liwínanica quéecha, liá'a arrúnai'inaa namédaca. ³ Ne liáwinaami máanalini, líyadau cáwi chóniwerriyu, yáawacaala cáwijani. Cuarenta éerri líyadacoo liyá náajcha, litáania nalí Dios wánacaalactala nácu, ne ta liácoo áacairra. ⁴ Quéecha'inaami liyá újnibi náajcha náa'a apóstolubínica, Jesús má'ee nalí jócu béecha éenau chéni Jerusalén néenee. Ne limá nalí:

—Inéndau liá'a nusálijinaa mánimi irrú, linácu liá'a nutáanianimi irrú nácu. ⁵ Ne yáawaiyi liá'a Juanca báutiseerri shiátaiyu, ne wabéechalawoo Dios báutisa iyájoo liá'a Espíritu Santoyu.

Jesús úrrerriu áacairra

⁶ Náa'a yéenaimi Jesús yáajcha náawacau nasáta néemiu liyá:

—Wawácali, ¿jiwána nawánacaala báaniu Israel lirrícu éerri jiliéni?

⁷ Néenee Jesús má'ee nalí: —Ne jócai arrúnaa yáa léenaa tánashia éerri o jócta áabata éerri bácai nusálijinaa Dios éewerri liméda liáni. ⁸ Quéecha'inaa línu liá'a Espíritu Santo inácuda, irríshibiaminaa lidánanijoo, ijiáminau itáania nunácu, á'a Jerusalén, quinínama Judea shínaa cáinabi ita'aa ya Samaria cáinabi ita'aa lécchu, ya quinínama déecuchala áabata cáinabi itala.

⁹ Nácula limá nalí léja lierra, nácula nacába nayáca jíni, Jesús nácadau liáque'iu áacairra, jáiwa libáyau sáanaí íibirra, jócu nacába mawiá jíni. ¹⁰ Nácula nacába Jesús írrau'u áacairra, chámata washiálicuenai jiáu nalí cabálani íibala, ¹¹ namá nalí:

—Chóniwenai Galilea néenee sána, ¿tánda icába iyá áacairra? liyája liárta Jesús yéerrimi yáajcha yáairriu áacairra, línuminaajoo chacábacanaa léjta liáyui'imi.

Nawína liá'a Matíasca Judas yáarrumirra

¹² Ne chéni lítee liá'a dúulica jí'ineerrica Olivos, néejoo náa'a apóstolubínica Jerusalén néerra; urrúni rími, léjta númami línda najínanicoo liá'a ley liyáali éerri nawówa iyabactacoo. ¹³ Quéecha'inaa náinucai lirrícula liá'a chacáaleeca, náirrau lirrícula liá'a cuítaca áacairra namáctala nayáca. Náa'a apóstolucá Pé'eru ya Juan, ya Santiago, ya Andrés, ya Felipe, ya Tomás, ya Bartolomé, ya Mateo, ya Santiago Alfeo cúlee, ya Simón liá'a Celóteca, ya Judas licúulee liá'a Santiagoca. ¹⁴ Quíninama nayá náawacau séewirri quéewique'e na'óraca náajcha náa'a Jesús éenajinaica, ruájcha ruá'a Mariáca Jesús túwaca, ya náajcha náa'a áabi íinaca.

¹⁵ Liyáalite náawacau náa'a éebidenai Dios nácu, namáanabaca újni ciento veinte chóniwenai, jáiwa Pé'eru táania limá'ee nalí: ¹⁶ “Nuéenajinai, arrúnaa licúmpliacoo liá'a Espíritu Santo máni Davidru, jái limácai lirrícu liá'a tánerricoo linácu liá'a Judasca, liá'a yúderri náa'a Jesús jínaica nawínaque'e preso liyá. ¹⁷ Liá'a Judasca wéenaami, wáaleerrimi tráawaju léjta wayá. ¹⁸ Ne jáiwa liáu liwéni áabai cáinabi liyú liá'a warrúwaca ligáanani máashiicaca liyá; néenee licáwai lijuátamiyu, jáiwa lipáquiawai, lijiáu quíninama líyacuaca. ¹⁹ Quéecha'inaa néemiqui jíni náa'a yéenai Jerusalén, jáiwa náa lijí'inaa liá'a cáinabica Acéldama, nachuániyu wówerri limáca: ‘bacháida íirrai.’ ²⁰ Jiniwata líta'aa liá'a cáashta Salmoca limá'ee:

‘Liá'a jíibanaca máaquerri'inau bácai,

jini'inaa yáa rícu.

Ya limá'ee lécchoo:

Báqueerri wíneerri'inaa jishínaa tráawajumi.’ ”

²¹ Néenee Pé'eru má'ee nalí: “Wawáalia áani washíalicuenai tálidedeenaimi wayá quíninama éerri Jesús máa'inaami wáajcha, ²² jínanenaiu wáajcha quéecha'inaami libáutisactami Jesús liá'a Juanca, cáashia líirracoo wáucha áacairra. Mawíminaa sáica, néenaa máacacoo wáajcha, quéewique'e áabena wáajcha natáania sáica licáwiacaalau liá'a Jesúsca.”

²³ Néenee namáaca chámata: José, jí'ineerri Barsabás, ya áabai lijí'inaa Justo, matáli lijí'inaa, lijúnicai báqueerrica Matías. ²⁴ Ya jáiwa nasátau Dios yúcha cháji'i: “Wawácali, jiyá cúnusierrri nawówa quíninama, jiyada walí tánashia jiwínani néenaa náani chámataca. ²⁵ Quéewique'e liwína tráawajumi apóstolu shínaa, lipérdiani liá'a Judasca lishínaa lijíconaa nácueji, quéecha'inaa liácoo chaléeni liárrui yáctalaca.”

²⁶ Naméda léjta judíobini wítee napóstaca. Jáiwa naméda léji liéni Matías gánaa, ne liyáalimi limáacau náibirrai náa'a once apóstolua.

2

Líinu'inaa liá'a Espíritu Santoca

¹ Liyáalite léerdi ínu'inaa liá'a fiesta jí'ineerri Pentecostés, quinínama náa'a máaquenai nawówa Dios nácu, yáawaqueneu macáishita áabai cuíta rícuu. ² Cawíquinta, néemi áacaiji cawítamai wérri ínuca, léjta áabai cáuli cadánani, cawítamai wérri lirrícula liá'a cuítaca nayáctaca. ³ Líyadau nalí léjta chichái íimini bérrucuta, cáirri nanácu quinínama. ⁴ Ya quinínama namáacau cashiámu nayá Espíritu Santoyu, jáiwa nachánau natáania áabi chuánshiyui, léjta Espíritu Santo liwána natáaniaca. ⁵ Liyáli éerri áabi judíobini yéenai Jerusalén rícu, náani éebidenai linácu liáni Dios wánani namédaca, ínuenai bájirra cáinabi íteeji. ⁶ Náa'a chóniwenaica yáawaquenaiu néemi liá'a wítamashi, jiní néewau namáca, jiníwata bácaínaa néemicala natáania náa'a éebidenaica Jesús nácu chúnsai nachuániyu. ⁷ Nayá cáarrudedeeneu wérri nasátada néemi nayá wáacoo:

—¿Ya jócani Galilea néenee sána náji náani cháni wéemi táaniaca? ⁸ ¿Tánda wéemi néewa natáania chúnsai wachuániyu? ⁹ Áani ái chóniwenai já'a báawache sána jí'ineerri Partia, ya Media shínaa, ya Elam shínaa, ya Mesopotamia shínaa, ya Judea shínaa, ya Capadocia shínaa, ya Ponto shínaa, ya Asia shínaa cáinabi, ¹⁰ ya Frigia shínaa, ya Panfilia shínaa, ya Egipto shínaa, ya náa'a cáinabi Libia shínaaca urrúni Cirénerru. Ái áabibi já'a ínuenai Roma néenee; ¹¹ áabi judíobini já'a, áabi náaweneu judíobiniyu. Ya ái chóniwenai já'a ínuenai Creta néenee ya Arabia néenee. ¡Ya quinínama wéemi natáania chúnsai wachuániyu, linácu liá'a Dios médani máanuica!

¹² Quinínama nacáarrudau jiní náa léenaa namáca; ya nasáta néemi nayá wáacoo bácaínaa:

—¿Tánda libésunau liéni cháica?

¹³ Ne áabi nacáida'ee namá'ee:

—¡Cámenai nárra!

Pé'eru úwadede Jesús chuáni

¹⁴ Néenee Pé'eru bárruawai náajcha náa'a once apóstolua, limá'ee cadánani: “Judíobini, ya quinínama náa'a yéenai Jerusalén néenee, yáa léenaa quinínama liáni, éemi sáica liáni nuíwani'inaa irrú. ¹⁵ Náani jócani

cáma nayáca léjta imáyu, wáalii las nueveca manúlacaiba.
 16 Jócái cha, léjta limáyumi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni
 báinacu jí'ineerri Joel, limá'inaami:

17 'Bésuneerri'inau á'a amáarracta'inaa éerri, limá liá'a
 Diosca,

nuwátani'inaa nushínaa Espíritu Santo quinínama
 chóniwenai íta'aa;

náa'a éenibica washíalicuenaica,

ya náa'a íinaca éenibinaaca natáaniaminaa nučuáni
 nácu chóniwenairru,

náa'a icúlinaica nacábaminaa natuírricu sái, ya náa'a
 salínaica nadájuniminaa dajuíshi.

18 Ya lécchoo nanácu náa'a médenai nuwánacaala, ya
 nanácu náa'a íinaca médenai nuwánacaala,

chóniwenai nuwátaminaa nalí nuwítee dánaniu liá'a
 Espíritu Santoca liyáali éerri, natáaniaminaa
 nunácu.

19 Éerri rícu núyadaminaa jócái icába cáji,
 ya cáinabi íta'aa íirrai, ya chichái, ya íisa léjta sáanai
 cáinabi íta'aa.

20 Liá'a cáiwica catáwacai'inaa, ya liá'a quéerrica
 náawerri'inau léjta íirrai,

jóctanaa líinu léja liá'a Wawácalica, léerdi máanui ya
 saíctai wérri.

21 Ne quinínama náa'a mánulicuenai Wawácali jí'inaa
 nácu, wásedeerri'inaa nayá.'

22 "Éemiu iyá, israelítabinica, liá'a numáni'inaa irrú:
 Léjta yáa léenau'u sáica, liá'a Jesús Nazaret néenee

sáica, liyá washíalicuerri Dios wínani ináneewa limédaca
 lirrú léjta liwówau'u, Dios méda lirrícueji máanui saíctai

wérrica, jócái icába cáji ya señal íibi. ²³ Ne quéewanaa
 ná'inaa néewa náa'a icáaji rícu jíni, léjta limáyu liá'a Dios

quéecha, iyáa iwínani preso íinuaque'inini itáatani cruz
 nácu, nawánacanaa washíalicuenai máashiini wérrica.

²⁴ Ne jáiwa Dios cáweda jíni, liwáseda jíni liúcha liá'a
 cáiwibeeca máanalicaica, jócái léewa liwáalia néeni

mamáarraca jíni. ²⁵ Liá'a rey Davidca, limáte Jesús
 nácucha:

'Nuyá cáberri séewirri liá'a Nuwácalica nunáneewa;

nuyácta liájcha sáicaquicteji, jiníminaa wána nucáacoo.

²⁶ Tándawa saícta wérri nuwówa, ya nurrába nuínaneyu
 saíctaca nuwówa.

Cadánani nuwówa cábacoo jinácu.

²⁷ Jiníwata jócuminaa jimáaca nunáanai útawi rícula,

chacábacanaa jócu jínda nuínaa bádacoo, nuyáwa
 jishínaa cashírruedacai jirrú majíconaica.

²⁸ Jíyadate nulí iníjbaa yáirri nucáwica,

ya jicámusheda nuyá sáitau'u jiwána nuwówa jináneewa.'

²⁹ "Nuéenajinai, índate nuliwa irrú quinínama yáawaa liá'a wawérrimi Davidca máanalíyi ya naquénini, liá'a lishínaa útawica yéerri wáiiibi újnibii. ³⁰ Ne liá'a Davidca íwadedeerri Dios chuáni, ne liá léenaa Dios ma lirrú yáawaiyi liá'a báqueerri litáqueerri rey'inaa. ³¹ Chacábacanaa újni licábani liyáca, David táanierrimi liyáca Cristo cáwiactacoo nácu, ya limá'ee liárta jócai'inaa lináanai máacau útawi rícula, jiní limáshicaimi máashiidacaalau. ³² Ne sáicai, quinínama iyá yáine léenaa Dios cáwedacala liá'a Jesúsca, linácueji quinínama wayá wáiiwadede líiwanaa. ³³ Jesús nácu derriu quéewique'e liácoo liwáacoo sáicaquictejica Dios lisálijinaa éemanacu, tándawa Lisálijinaa yáa lirrú Espíritu Santo limánimi liáca, tándawa chóque'e Jesús yáa walí léja liérta Espíritu Santo icábani iyáca ya éemini. ³⁴ Wáa léenaa David jócai írrau áacairra, liyá jájiu limá:

'Dios ma Nuwácali, Cristorru:

Jiwáau nuémanacu sáicaquictejica,

³⁵ cáashia numáaca jijínai jíiba yáajba.'

³⁶ "Yáa léenaa quinínama chóniwenai Israel shínaa cáinabi ítesana, quinínama yáawaiyica, liéni Jesús itáatanimi cruz nácula, Dios máacani Wawácaliyu ya Cristo."

³⁷ Naa'a yáawaquenaicoo néemi'inaami liéni, máashii wérri nawówa cáiwinaa, ya nasáta'ee néemiu Pé'eru ya náa'a áabi apóstolucanamá'ee:

—Numánubaca, ¿Tána arrúnaa wamédacai?

³⁸ Pé'eru éeba'ee:

—Éejueda iyáu Diosru, ya ibáutisau bácaínaa Jesucristo jí'inaa nácu, quéewique'e Dios méetuerrí ijícona, ya cháminaa liá irrú liá'a Espíritu Santoca. ³⁹ Liáni libáulini liáca irrú sái'inaawa liérta ya éenibirru, ya léchho nali náa'a yáainai déecuchala; liwówau'u limáca, quinínama náa'a Dios wawácali wówaini limáidaca.

⁴⁰ Liyú liáni chuánshica, Pé'eru táania ya liá nawítee limá'ee nali:

—¡Ishírriu náucha nárra chóniwenai máashiini cajícona!'

⁴¹ Ne náa'a éewidenai lichuáni, jáiwa nabáutisawai; ne liyáalimi éerri nawínau náiibirra náa'a éebidenaica namáanabaca tres mil chóniwenai. ⁴² Quinínama nayá cabálininaa léjta apóstolu éewidau nayá, ya nashírda nanácu wáacoo quinínama liá'a nawáalianica ya na'órau náawacacoo náayaca.

Chíta nayáyu'u quéechanacu náa'a éebidenaimica

⁴³ Quíninama nayá nacáarrudacoo, nacába liá'a jócai nacába cáji Dios médanica narrícueji náa'a apóstolua, liyadaque'e liwítee dánaniu. ⁴⁴ Náa'a éebidenaica yáawaquenaiu saíctaca nawówa náajcha wáacoo, ya nashírridani nashínau nanácu wáacoo; ⁴⁵ nawéndadani nashínau ya quíninama liá'a nawáalianica, ya nashírridani liá'a warrúwaca nanácu wáacoo náa'a carrúni jináatanica. ⁴⁶ Éerri jútainchu náawacacoo templo rícua, ya nábana lícu wáacoo náaya macáishita saíctaca wérri nawówa, jiní báawatai cábacoo liúcha wáacoo. ⁴⁷ Náa saícai Diosru, ya quíninama chóniwenai caníinaa nacába nayá; ya éerri jútainchu Wawácali dáwineda namánabaca náa'a liwásedani'inaaca.

3

Báqueerri macáwai chúneerri

¹ Áabai éerri, Pé'eru ya Juan náau templo rícua táicala las tres, éerdi judíobini óracoo. ² Néeni, templo núma lícu, báqueerri washiálicuerri macáwai lijíaniu yáajcha, natéeni éerri jútainchu linúma licúla liá'a templo jí'ineerri Hermosa, quéewique'e lisáta náucha warrúwa náa'a wárruenaicoo náacoo. ³ Quéecha'inaami macáwai cába Pé'eru ya Juan, jáni wówai nawárruacuwai templo rícua, lisáta náucha warrúwa. ⁴ Pé'eru ya Juan yáajcha narrátueda'ee lirrú, jáiwa'ee Pé'eru má'ee lirrúi:

—Jicába walí.

⁵ Liá'a washiálicuerri licába'ee nalí, linénda tánashia náa lirrúi. ⁶ Ne Pé'eru má'ee lirrú:

—Jiní nulí warrúwa ya oro, ne liá'a nuwáalianica nuá'a jirrúni: Jesucristo Nazaret néenee saí jí'inaa nácu, jibárroo jijínacoo.

⁷ Linísa'inaami limá liáni Pé'eru, wína licáaji saícaquictejica ya libárrueda jini, ya liyáalimi danáanshi ínu líiba rícu ya licúdi nácu. ⁸ Liá'a macáwaica léenuu libárruacoo, ya lichánau lijínacoo, jáiwa liwárroo náajcha templo rúculai, chúnsai lijínacoo líibayu, léenunicoo liá saícai Diosru. ⁹ Quíninama náa'a cábenai lijínacoo ya liá saícai Diosru, ¹⁰ nacáarruda'eewoo nacábacani linácueji liá'a bésuneerricoo, náaca'ee léenaa nacába liá'a washiálicuerrica ya náa léenaa liyácala liá'a séewirrimi wáacoo lisáta warrúwa templo núma lícu jí'ineerri Hermosa.

Pé'eru táania templo júntami

¹¹ Liá'a macáwai níseerri saícacai, jócai máaca Pé'eru ya Juan. Quíninama chóniwenai nacáarrudau, nacánacau liyácta liá'a templo númaca néerra jí'ineerri Salomón shínaa, á'a nayácta nayáca. ¹² Pé'eru cába'inaa liáni, limá nali: "¿Tánda icáarrudau iyá israelítabini? ¿Tánda icába walí újni wayáchu chúni liéni washiálicuerri, újni wayáchu wána lijínacoo wadánaniyu o wéebidaca Dios nácu?" ¹³ Liá'a Abrahám shínaa Diosmica, Isaac ya Jacob, wawérrinaimi shínaa Dios, liyáwa Dios bánuerri wawácali Jesús, liwánacaalaeque'e mawí quinínama yúcha. Ne iyá éejueda romanobinirru quéewique'e náinuacani, ya áawita Pilato wówai liwásaidacani, iyá jócai índa liwásaidacani. ¹⁴ Jócubeecha isáta Pilato yúcha liwásedaque'e liá'a majíconaica ya saícaica, iyá isáta liwásedaque'e irrú báqueerri cáinuacai. ¹⁵ Ya cháte ínuua liá'a yáirri wacáwica. Ne Dios cáweda báaniu jíni, táda linácueji wayá wáiiwadede linácu yáawaiyi. ¹⁶ Liá'a wáneerri cadánani licáwa liéni washiálicuerri icábani iyá icúnusianica, léebidaca lijí'inaa Jesús nácu. Liá'a limáacau liwówau Jesús nácu liyáwa wáneerri lichúnicoo saíca quinínama, léjta icábau'i quinínama.

¹⁷ "Nuá léenaa, nuéenajinai, quéecha'inaa iwácanai ínuua Jesús, yáawaiyi iyá ya iwácanai jócai yáa léenaa liá'a imédanica. ¹⁸ Ne Dios méda cha licábacanaa liá'a náiiwanimi libéecha náa'a quinínama íiwadedenai Dios chuáni báinacu: Léecala'e liá'a Cristoca máanali'inaa. ¹⁹ Tánda, iyá rúnaa éejuacoo Diosru, ináwida iwíteu, quéewique'e liméetua yúcha ijíconau. Ne cájbami Wawácali bánua irrú eerri iwówa íyabaque'iu, ²⁰ libánua irrú Jesús, liá'a liwínani quéechanacu léjta Cristo irrú'inaa. ²¹ Báawita chóque'e Jesucristo yáa chaléja áacairra, cáashia Dios lichúni quinínama, léjta limáyumi nali náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu yéenaimi báinacu. ²² Moisés íiwadede nanácu náa'a wawérrinaimica: 'Liá'a wawácali Diosca liwána báqueerri jiácoo éewiderri Dios chuáni léjta nuyá. Éewidau lirrú quinínama liá'a limánica, ²³ jiníwata quinínama liáni jócai méda liwánacaala liá'a íiwadedeerri Dios chuáni, jíerri'inau lirrícucha liáni chacáaleeca.'

²⁴ "Ya quinínama náa'a íiwadedenai Dios chuáni, ne íiwadedeerri Samuel quéechanacu, natáania lécchu linácu liáni éerrica. ²⁵ Iyája irríshibiaminaa liá'a Dios máni liáca narrícueji náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu, ya lécchoo irríshibiaminaa liá'a Dios mánica nali náa'a wawérrinaimica. Ne Dios ma Abrahámru: 'Quíninama náa'a chóniwenai yéenai

cáinabi ita'aa narríshibiaminaa sáicai nanácu náa'a natáqueenaimica.' ²⁶ Quéécha'inaa Dios cáweda licúuleu, libánuani quééchanacu iyáctala, quéewique'e litúya iyá, quéewique'e iyá bácaínaa imáacaque'e ijíconau éejuaque'iu lirrú."

4

Pé'eru ya Juan nanáneewa náa'a wánacaleenaica

¹ Újnibii Pé'eru ya Juan táanenaimi nayáca chóniwenairru, jáiwa náiiinu nalí náa'a sacerdotéca, liájcha liá'a liwácali liá'a catúyacai templo ya náajcha náa'a saduceobinica. ² Íwirri wówa jiniwata Pé'eru ya Juan éewidenai náa'a chóniwenai, ya namá'ee léecala'e liá'a nacáwiactacoo máanalicai yúcha yáawaiyi, jiniwata licáwiacaalau liá'a Jesúsca. ³ Jáiwa nawína nayá preso, ya jái táicalacai, nawárrueda nayái cuíta manúma ricúla cáashia jucámarraca. ⁴ Ne íchaba náa'a éemenai lichuáni, náa'a éebidenai Jesús nácu; namáanabaca náa'a chóniwenai éebidenai lichuáni atéwani cinco mílca jócai wajútada náa'a sáamanaica ya ína. ⁵ Cajójchanaami náawacau lirrúcu liá'a Jerusalén náa'a judíobinica wácanaica, ya náa'a salínaica ya náa'a quéewidacánica ley shínaaca. ⁶ Néeni yáca liá'a Anás, nawácali náa'a sacerdotébini, Caifás, Juan, Alejandro ya quinínama náa'a néenajinai náa'a sacerdotébini wácanai éena. ⁷ Nawána natéeca Pé'eru ya Juan, naínda nayá nasáta néemiu nayá:

—¿Tána wánacaala nácu, ya tána jí'inaa nácu jini iméda iyáji líáni?

⁸ Jáiwa Pé'eru, cashiámui Espíritu Santoyu, léeba jini:

—Chóniwenai wácanai ya salínaibini: ⁹ Iyá isáta éemiu wayá linácu líáni bálínerricoo, yáaque'e léenaa chítashia éewau sáicaqui jiníni. ¹⁰ Wée sáicai, wáiiwa irrúni quéewique'e náa léenaa náa'a quinínama chóniwenai Israel néenee sánaca, ne líeni washíalicuerri yéerri áani, quinínama náneewa, sáicacai Jesucristo jí'inaa nácu Nazaret néenee sái, liyája lierra iwánaniami natáata cruz nácu, liá'a Dios cáwedanimica. ¹¹ Líeni Jesús léjta íiba iyá camédacani cuíta jócaimi iwówai, ne liyáwa ínuerri limédacoo yáawaiyi íibaca. ¹² Quiní báqueerri mawiá éeneerri litée wayá áacairra, jiniwata mawiá éerri rícu Dios yáni mawiá báqueerri washíalicuerri éeneerri liwáseda wayá, újni Jesúsca.

¹³ Ne nacába'inaa jini, náa'a chóniwenai wácanaica, natáania danáanshiyu náa'a Pé'eru ya Juan, náa léenaa

washiálicuenai jócani éenajta éewa naliáca, yáni léenaa májta rímii, jáiwa jiní namácai nacáarrudacuwai, ya náa léenaa jini éewidenaicoo Jesús shínaa. ¹⁴ Mawí'inaa, lécchoo liá'a bálinerrimiu jái saícacai, néeni limáaca náajcha, tánda quiní néewa namáca linácucha. ¹⁵ Jáiwa nawána najiácuwai náawacactacoo yúcha, jáiwa namáacau natáaniaca nayáca nayáwoo. ¹⁶ Nayá namá'ee:

—¿Tána waméda náajcha náani washiálicuenaica? Quinínama chóniwenai yéenai Jerusalén rícu yáine léenaa namédau liéni jócai wacába cáji, quiní wéewaca wamáca jóca namédani. ¹⁷ Ne léju liáni jócubecha wawówai wéemi nanúma licuéji, wacáarruda nayá, jócu béecha natáania mawiá Jesús jí'inaa nácu.

¹⁸ Jáiwa namáida nayái namá nalí jócu béecha natáania mawiá, jócu béecha néewida mawiá, quiní nácu mawiá lijí'inaa nácu liá'a Jesúsca. ¹⁹ Ne liá'a Pé'eru ya Juan néeba nachuáni:

—Isátate éemiu iyá jájiu, saíactani Dios náneewa, wéewidaquicta ichuáni quéechanacu ya jócuweeca wéewida Diosru. ²⁰ Wayá jócani éewa wamáaca wamá liá'a wacábanica ya liá'a wéeminica.

²¹ Náa'a chóniwenai wácanaica nabáulida nayá, ne namáaca nayái. Quní náiiinu najíconaa, jiníwata náa'a chóniwenai médenai saícai Diosru quinínama, linácucha liá'a bésuneerricoo. ²² Liá'a washiálicuerrica chúneerricoo saíca léjta licábacanaa jócai nacába cáji, wáaleerri'e mawí cuarenta camuí yúcha.

Náa'a éebidenaica Jesús nácu sátenai Dios yúcha nadánaniu jócai cáarrunaa

²³ Pé'eru ya Juan jáni nawásedacai, náawacacoo najúnicaí yáajchau náiiwa nalíni quinínama nawácanai náa'a sacerdotébini ya salínai máni nácuca.

²⁴ Néemi'inaamini, quinínama áabebacta nasáta Dios yúcha, namá cháa: “Wawácali, jiyá méderri éerri, ya cáinabi, ya manuí ya quinínama liwáaliani néeni, ²⁵ jimáte lirrícue liá'a Espíritu Santoca ya linúma licuéji liá'a lishínaa cashírruedacai jirru Davidca:

‘¿Tánda cha chóniwenai ya cárra?

¿Tánda naméda mawítee liáni?

²⁶ Náa'a reyebini ya náa'a wánacaleenai cáinabi íwirri nawówa,

nayá quinínama náajcha áabenaani yáca Dios júnta, ya najúnta liá'a Dios wínanica, liá'a Mesíasca.’

²⁷ “Yáawaiyica lé'e liá'a Heródesca ya Poncio Pilato yáawaqueneu áani, lirrícú liáni chacáaleeca,

náajcha náa'a chóniwenai báawatani chuáni ya náa'a israelítabinica, najúnta náa'a jishínaa Santoca shírruederri jirru Jesúsca, léjta liá'a jiwínanica Mesíasca. ²⁸ Chámínaaja, nayá namédaminaa léjta jinísau jimácai, arrúnai'inaa bésunacoo. ²⁹ Wáalee, Wawácali, jicábateni nabáulidau wayá, ne wayá shírruedenai jirru, jiyúda wayá jócubecha cáarru wáiiwa jichuáni. ³⁰ Ne jidánaniyu saícaque'e náa'a chóniwenai bálinaaicoo, wamédaque'e báawataica ya jócai wacába cáji lijí'inaa nácu liá'a Santo shírruederri jirru Jesúsca."

³¹ Nanísa'ínaami nasátacuwai, á'a nayáctaca jáiwa licúsuwai; jáiwa cashiámu nayái Espíritu Santoyu, náiiwani cha nawíteemija liá'a Dios chuánica.

Quinínama méenaami nashínaa nashínaa quinínama

³² Náa'a éebidenai íchabani, ne quinínama áabenaawówa náajcha wáacoo. Quiní máirri jishínaacalani bácai, ne nashínaa quinínama. ³³ Náa'a apóstolubini íiwenai cadánani wawácali Jesús cáwiactacoo, ya Dios túya nayá máanui quinínama. ³⁴ Quiní liyáli náiiibi carrúni jináatai, nawáalianai cáinabi, ya cuíta nawéndani, liá'a warrúwaca, ³⁵ náani apóstolubinirru nachújidaque'ini quinínamaru, léjta narrúnijina bácaínaa. ³⁶ Cháwate libésunacoo báqueerrirru néena náa'a levítabinica jí'ineerri José, Chipre néenee saí, liá'a apóstolubini yáni jí'inaashi báawatai jí'ineerri Bernabé (liwówaiyu limáca "Liá saíctai wówa chóniwenai yáajcha"). ³⁷ Liéni washíalicuerrica wáaleerri áabai cáinabi, jáiwa liwénda jini limáca warrúwa nacáaji rícu náa'a apóstolubínica.

5

Liá'a jíconaashi Ananías shínaaca ya Safira shínaaca

¹ Ne néeni báqueerri, jí'ineerri Ananías, ne nayá Safira línu yáajchau, wéndenai áabai cáinabi. ² Liéni washíalicuerrica, limédani línu yáajchau namáacau warrúwa éena yáajcha, ya namáaca áabata warrúwa nacáaji rícu apóstolubinirru. ³ Pé'eru ma Ananíasru:

—Ananías, ¿tánda jinda Wawásimi wáaroo jiwówa licúla, jéenedaquinicta lichálujueda jiyáca Espíritu Santoca, áawita jiwína warrúwa éena napáidaumi jirru cáinabi? ⁴ ¿Ya jócai jishínaa léji lierra cáinabica? Ya jiwéndana jini ¿jócai jishínaa lierra warrúwaca? ¿Jiá jiwówai jiméda jinúma yúwicau? Jócai méda jiyá jinúma

yúwicau washialicuenairru, méderrri jiyá jinúma yúwicau Diosru.

⁵ Ananías éemi'inaami liáni, licáu máanalina. Naa'a quinínama yáine léenaa cáarru wérri nayá. ⁶ Jáiwa áabi icúlinai íinui, nadájida liá'a limáshicaimi natéeni naquéniqui'ini.

⁷ Újni matáli hora liáwinaami ruwárruau ruá'a Ananías íinuca, jócu yáa léenaa tánashia bésuneerriwai. ⁸ Pé'eru sáta léemiu ruyá:

—Jíiwa nulíni: ¿Iwénda iyá liárta cáinabica le liwéni imáni nácucha?

Jáiwa ruéeba jíni:

—Jajá, léewa liwéni liérta.

⁹ Pé'eru ma rulí:

—¿Tánda itáania chárta éeneda iyáca Espíritu Wawácali shínaa? Naa'a íinu chéji téenaimi nabáyau jíinirri, chócaya natée jiyá lécchooja.

¹⁰ Jái liyáali rucáu ruá'a Safira máanali'inaa Pé'eru íiba néeni. Nawárruau'inaa icúlinai, náiiinu runácu máanali, ya natéu naquéni ruyá rúnirri éema nácu. ¹¹ Quinínama náa'a iglesia ísanaca, ya náa'a quinínama yáine léenaa liá'a bésuneerricoo, jáiwa cáarru wérri nayái.

Íchaba jócai nacába cáji ya méderricoo

¹² Dios yúda apóstolubini namédaque'e jócai nacába cáji ya méderricoo wérri chóniwenai íibi; ya quinínama yáawaquenaiu templo núma néerra jí'ineerri Salomón shínaa. ¹³ Quiní néenaa náa'a áabica liwówai liwína yáacacoo náajcha, cáarruca nacába nawácanai, báawita quinínama chóniwenai cawáunta nayá natáania nanácucha sáica. ¹⁴ Jáiwa manuába nayá washialicuenai ya íinaca, náa'a éebidenaica nawácali nácu. ¹⁵ Najéda náa'a bálinaicoo cáaye rícula cama ita'aa ya yáarrubaishi ita'aa, jáicta Pé'eru bésunawai, cadánia litána winaque'e nayá. ¹⁶ Ya lécchoo áabi chacáalee urrúnini liyáca yáaineu íchaba chóniwenai Jerusalén néerra, téenaiu bálineseu ya chóniwenai wáaleenai espíritu máashii; ne quinínama sáicani'inaa.

Naa'a apóstolubínica nacánaquedani

¹⁷ Liá'a sacerdotébini wácalica ya náa'a saduceobini éenaaca, yáainai liájcha, jáiwa cadéni nayái. ¹⁸ Jáiwa nawína apóstolubinimi preso naníqui nayá cuíta manúmai rícula chacáalee shínaa. ¹⁹ Ne báqueerri ángel Wawácali shínaa liméecu táayee linúma liá'a cuíta manúmaica, jái lijéda nayái jáiwa limá lirrúi: ²⁰ “Yáa namówai, íbayu templo rícula, íiwa chóniwenairruni liéni cáwicaishi

wáliica.” ²¹ Léjta éemiu'inii, cajójchanaami nawárrroo manúlacaiba templo rícu, jáiwa néewidai. Nácula, liá'a sacerdotébini wácanai ya náa'a yéenai liájcha, namáida salínaibini israelita áabai yáawaquedenaiu nawácanai nayáwoo, nawána nácu néeda cuíta manúmai rícujeji náa'a apóstolubinica. ²² Ne náinu náa'a catúyacani cuíta manúmai rícula, jócu náinu nanácu náa'a apóstolubinica. Jáiwa néejoowai chuánshi yáajcha, ²³ namá'ee:

—Wáinu cuíta manúmai báyeerricoo sáica, ya soldado néenini túyaca cuíta núma júntami; ne waméecu'inaani quiní wáinuni nácu lirrícula.

²⁴ Quéecha'inaa léemiqui jini sacerdotébini wácalica, ya liá'a nawácali náa'a catúyacani templo, ya nawácanai náa'a sacerdotébini, nasáta'ee nayá wáacoo táshia liáu léju liáni. ²⁵ Néenimichu báqueerri ínu, limá'ee nalí:

—Náa'a iwárruedanimica cuíta manúmai rícula, náa'a yáa templo rícula éewidenai nayáca chóniwenai.

²⁶ Liá'a nawácali náa'a catúyacanica náajcha náa'a túyenai, náau néeda nayá; ne jócani náinueda, cáarruca nacába chóniwenai ínueda nayá íbayu. ²⁷ Náinu'inaami natée nayái najúntanaa nawácanaicoo, liá'a nawácali náa'a sacerdotébini limá nalí:

²⁸ —Wayá wanísa wamá irrúí jócubecha itáania mawiá, linácu mawiá léji liérta jí'inaashi liérta. ¿Lyá tána imédajoo? Jáí cashiámu iméda Jerusalén liyú liérta éewidauca, ya líta'aa mawí iwówai yáa wáta'a limáanalica líerra washiálicuerrica.

²⁹ Pé'eru ya náa'a apóstolubini néeba'ee chá'a:

—Mawí cawéni liá'a Dios wánani wamédaca, liúcha liá'a washiálicuenai shínaaca. ³⁰ Liá'a Dios wawérrinaibimi shínaa cáwedeerri Jesús, léja liérta ínuanimica icuájidani cruz nácu. ³¹ Dios nácuda liyá limáaca liyá machácaniquicteji, limáaca liyá nawíta ya wásedeerri nayá, quéewique'e chóniwenai quinínama Israel shínaa néejoocoo Diosru ya néewaqué'e najíconaa méetuacoo. ³² Wayá yáini léenaa lécchoo wacábacaalani, tánda wáiwani lécchoo, liá'a Espíritu Santo Dios yáni nalí léquichoo náa'a éebidenaica.

³³ Quéecha'inaa néemi jiliáni, íwirri wérri nawówa, jáiwa nawówai náinuaqui jini. ³⁴ Ne náibi náa'a nawácanaica, báqueerri fariseo jí'ineerri Gamaliel, báqueerri quéewidacai ley shínaa, chóniwenai íchaba cawáuntani'e. Jáiwa libárruawai ya liwána najéda nayá náa'a apóstolubini íchaitaa. ³⁵ Néenee limá nalí náa'a áabi wánacaleenaica:

—Israelítabini, cáwi icába yúchaujoni namédani'inaa náani washiálicuenaica. ³⁶ Édacaniu báinacu nácu báqueerri washiálicuerri jíateu jí'ineerri Teudas, máirri'e liyá washiálicuerri wérricala'e liyá, jáiwa'ee cuatrocientos washiálicuenai yáau liájcha. Ne liéni náinuanica ya náa'a yáainaimicoo liájcha cárralianaiwai, jáiwa amáarra quinínama jíni. ³⁷ Néenee liáwinaami, liá'a censo éerdimi, jáiwa lijiáu báqueerri Judas, Galilea néenee sái, jáiwa'ee línu áabi yáaineu liájcha; jáiwa náinua jíni léchchoo, ya náa'a yáainaimicoo liájcha cárralianaiwai. ³⁸ Tánda, nuá iwítee imáaca náani washiálicuenaica, u'iníquiui náajcha. Jiniwata liáni shínaashica washiálicuenai shínactani bésuneerri'inau. ³⁹ Ne Dios shínactani, jócainaa éenaa yáajcha. Cáwiwa icá yúchaujoo, wíshiquicta iméda iyá danáanshi Dios júnta.

Nayá naméda liwánacaala. ⁴⁰ Jáiwa namáida apóstolubini, néenee nabásaida nayá, jáiwa néeneda náiiwaca jócubeecha náiiwa Jesús jí'inaa mawiá; liáwinaami nawáseda nayái. ⁴¹ Náa'a apóstolubinica jiáineu nanáneewa náa'a wánacaleenaica sáitani wérrí wówa, léca, Dios wówaiyu carrúni jináatai máashiicaishi linácucha liá'a Jesús jí'inaaca. ⁴² Éerri jútainchu néewidaca ya náiiwaca liá'a sáicaica chuánshica Jesús shínaa liá'a Mesíasca, léjta templo rícu ya cuíta lícu.

6

Namáaca siete cayúdacani iglesia rícu

¹ Liyáali éerrimi, namáanabaca náa'a éebidenaica dáwinerri liáacoo mawí, natáania néemi griégoyu, jáiwa najútawai nanácu náa'a táanianai hebreoyu, namá'ee nanácucha náa'a máanirriini griegasca jócala néenaa natúya nayá sáica jáicta éerdi nachújidaca. ² Náa'a doce apóstolubini náawaqueda'ee náa'a éebidenai quinínama, namá'ee nalí:

—Jócai sáica wamáaca liá'a wáiiwadede Dios chuáni linácu jiliáni washírruedau náaya náa'a chóniwenai carrúni jináatanica. ³ Tánda, wéenajinai, imúrru íibi siete washiálicuenai icúnusiani wítee, cawíteenibinai ya cashiámu Espíritu Santoyu, wamáacaque'e nalí liéni tráawajuca. ⁴ Wayáminaa mamáarraca sátacoo ya wáiiwadede Dios chuáni.

⁵ Quinínama áabenaawawówa, jáiwa nawína Esteban, washiálicuerri cashiámui wítee éebiderrí ya Espíritu Santo nácu, ya Felipe, ya Prócoro, ya Nicanor, ya Timón, ya Parmenas, ya Nicolás, báqueerri Antioquía sái,

quéecha níquerriu judaismo rícula. ⁶ Jáiwa natée nayá apóstolubini néerra, jáiwa nasáta Dios yúcha nanácuda nacáajiu náta'aa, quéewique'e Dios yúda nayá linácu liáni tráawajuca.

⁷ Liá'a Dios chuánica mamáarracai dáwinacoo libéechalawoo, liá'a namáanabaca náa'a éebidenaica mamáarracai manuábaca Jerusalén rícu. Mawíquichuca íchabani sacerdote judío éebidenai linácu.

Nawína preso Esteban

⁸ Esteban cashiámui Dios wíteeyu, ya saícabeeyu Dios shínaa, liméda jócai nacába cáji ya liá'a méderricoo chóniwenai íibi. ⁹ Áabibi sinagoga rícu jí'ineerri cashírruedacani jáni wasácuwai, náajcha náa'a áabi Cirene néenee sána, Alejandría néenee, Cilicia néenee, cáinabi Asia néenee sái, náani chóniwenai jáiwa nacáita yáacawai Esteban yáajcha; ¹⁰ ne jócai néenaa liájcha, jiníwata litáaniacala lidánaniyu liyú liá'a liwíteeyu Espíritu Santo yáni lirrú. ¹¹ Napáida'ee áabibi léchchoo náiiwaque'e Esteban íiwaca chuánshi máashii Moisés júnta yá Dios júnta léquichoo. ¹² Cháwa cábacanaaji nacáarralia chóniwenaiji ya salínai ya quéewidacai ley shínaabini; tánda natáca Estébanmi, nawínani preso, jáiwa natée jini chaléeni nawácanai néerra. ¹³ Jáiwa namúrru chóniwenai canúmai yúwicani, namá'ee:

—Liéni washíalicuerrica jócai éenaa manúmaca lijúnta liáni santo temploca ya lijúnta liá'a leyca. ¹⁴ Ne wéemi jimáca lierra'ee Jesús Nazaret néenee saíca, licáarraliani'inaa lierra temploca, náawiderrí'inaa liá'a wíteeshica Moisés máacanimica.

¹⁵ Náa'a wánacaleenaica, náa'a quinínama wáainecoo, nacába'inaa Esteban, nacába lináni jicá'a báqueerri ángel.

7

Esteban méderri liwícaubaliu

¹ Liá'a sacerdotébini wácanai lisáta léemiu Esteban, liá'a namáni jinácucha yáawactajani, ² jáiwa léeba jini: “Iyá numánubaca ya iyá nujúnicaica, éemiteni nulíni: Washínaa Dios cadánani balíbalí wérrica, líyada liyáu wawérrimi Abrahámru, liyá'inaami cáinabi Mesopotamia shínaa, jóctanaa liáu liyáca Harán rícula, ³ ne limá lirrú: ‘Jimáaca jishínaa cáinabiu ya náa'a jimánubaca, jiá namówai chaléeni cáinabi núyadani'inaa jirrú.’ ⁴ Jáiwa, Abrahám jiáu chéji Caldea néenee, jáiwa liáu liyá Harán rículai. Liáwinaami máanali jisálijinaami ya Dios índá Abrahám áani ínuctala iyá chóque'e. ⁵ Ne

quiní lishínaa limáacani néeni; quiní wíta liwáidactana líbau. Ne limá lirrú liáminaa lirrújoo liáni cáinabica quéewique'e liáwinaami máanalicojoni limáacau litáqueenairru, (áawita liyáli éerrijo Abrahám jiníte cúlee). ⁶ Lécchoote, Dios ma lirrú, táqueenaiminaajoo yáaine'inaa chaléjta chóniwenai báawatani áabai cáinabi báawatai ita'aa, chóniwenai íjirra, máashiiminaa nacába nayájoo cha mánubaca cuatrocientos camuájoo. ⁷ Lécchoo Dios ma lirrú: Nuyáminaaajoo cástigaa nayájoo yáaine líta'aa lierra cáinabi náa'a wánenaica nájirra nayá, liáwinaami'inaajoo najiáminau che jorra náinuminaa nusírbia nulíjoo líta'aa liáni cáinabicojoo. ⁸ Limácanica Dios méda Abrahám yáajcha, liwána náiju nachíipi dácú íimanaa. Tándá, liwáalianami ocho éerri lijiácuwai jicúulee Isaac, Abrahám íju lichípi dácú íimanaa. Cháwa liméda Isaac licúulee Jacob yáajchau, ya Jacob liméda lécchoo léenibi yáajchau, nayáwa'ee nasálijinaa náa'a doce tribu israelítabinica.

⁹ “Náani Jacob éenibica, náa'a wawérrinaibimi quéecha, cadéni'inaa nacába néenajirri José, jáiwa nawénda jini natéque'e jini Egiptola léjta nájirra. Ne Dios yéerri José yáajcha, ¹⁰ ne litúya liyá liúcha liá'a máashiu liwówa. Dios liá lirrú wíteeshi máanui, jáiwa saíca licáacoo Faraónrui, rey Egipto shínaa, jáiwa limáaca Josémi wánacaleerri Egipto rícu ya cuíta máanui wérrí rícúla.

¹¹ “Liyáli éerrija ínaashi ya máashii wérrí nawówa quinínama cáinabi Egipto rícu ya Canaán rícu ya náa'a quéecha wawérrinaibi quinínibinai wáalia náaya'inau. ¹² Quéecha'inaami Jacob yáa léenaa Egipto néeni ái'e trigoja, libánua'ee néerra léenibiu, nuwówayu numáca náa'a wawérrinaibimica. Léewate quéecha nácuí náctamiu namédanimi liáni. ¹³ Náa'a náau chámaichui, jáiwa José líyadau nalí néenajinaica liyá, jáiwa Faraón yáa léenaa tánashia éenaa léji liá'a Joséca. ¹⁴ Mawí libéechau, jáiwa José libánua jisálijinaa Jacobru ya náa'a jéenajinai, setenta y cinco chóniwenai, natéquene'e nayá Egiptola. ¹⁵ Léewau'inaa Jacob éewa liácoo Egipto néerra; liáwinaami néeni máanali jini, liáwinaami néeni lécchoo máanali náa'a wawérrinaimi. ¹⁶ Liá'a nayájidemi Jacob natéeni Siquem néerra, naquénique'e nayá líta'aa cáinabi liá'a Abrahám liwénini warrúwayu néenibi yúcha náa'a Hamor, Siquem néeni.

¹⁷ “Quéecha'inaami urrúni liá'a éerri licúmpliactala'inaacoo liá'a Dios máni liá'a Abrahámru, náa'a chóniwenai israelítabinica manuába wérrí nadáwinacoo Egipto shínaa cáinabi ita'aa. ¹⁸ Ne liyáli

éerri báqueerri rey wánacaala Egipto rícu, jócai cúnusia José. ¹⁹ Liáni rey lichálujuedate washínaa chóniwenai, ya liá nali cáiwinaa náa'a wawérrinaimica; liwána máashiyyu namáaca ya náinua nacúuleu wáaliimi jiácoo. ²⁰ Ne liyáali éerrimi Moisés jiáu. Liyá samálitaca saíctai Dios cába liwítee, ya lisálijinaa ya litúwa dáwina jini liyá liibana lícuu matáli quéerri. ²¹ Ne quéecha'inaami arrúnaa namáaca liyái, Faraón míyacauala éeda jini ta rudáwinaqui jini jicá'a chúnsai rucúuleeca. ²² Tándawa Moisés éewidau nawítee rícueji náa'a egipcioa, jáiwa lináwau washialicuerri máanui wérri wítee, chuánshiyu ya liá'a limédani nanáneewa.

²³ “Liwáalia'inaami cuarenta camuí, Moisés yá'eewoo licábadedaca israelítabini, náa'a chúnsana lishínaa chóniwenai lírranaa wéenaica. ²⁴ Ne licába'inaa báqueerri egipcio ínueda liyá báqueerri israelita léena, Moisés wárrua'eewoo liyúda léenaaca, jáiwa línua egipciomi. ²⁵ Ne jiníwata Moisés máirri lirrúwoo léenajinai israelítabini yáaquinicta léena, lirrícue'inaacala Dios jéda nayá liúcha liá'a carrúnatabeeca; ne nayá jócu néena náa léena jini. ²⁶ Ne áabai éerri ricúla, Moisés ínu licába chámata israelítabini ínu yáaquenaiu nayáca, ne liwówai lichúni nayá, limá'ee nali: ‘Iyá éenajinai yáaquenaiu; ¿tánda ínueda iyácau? ²⁷ Néenee liá'a báqueerri ínuederri liyá lijúnicaui lidána'ee Moisés limá'ee lirrú: ¿Tána máaca jiyái wawácali ya cáberri'inaa wanácu? ²⁸ ¿Ya jiwówai jínua nuyá léchho léjta jínua'u táiquicha egipcioa? ²⁹ Quéecha'inaami léemi liéni, Moisés máni'eewoo liácoo Madián shínaa cáinabi néerra. Néerra liyái áawita jócaini néerra sáimi, liwáalia chámata léenibiu néerra.

³⁰ “Cuarenta camuí liáwinaami, liyá chaléeni jiníctala yáa, urrúni lirrú liá'a dúuli jí'ineerri Sinaí, báqueerri ángel iyadau lirrú áabai banácali jí'ineerri zarza jújunerriu íbi liyáca. ³¹ Moisés cáarruda'eewoo licába liá'a licábani liyáca, ne quéecha'inaami lirrúnicoo licába mawí urrúni, léemi'e liwácali chuáni, limá'ee lirrú: ³² ‘Nuyáwa liá'a Dios iwérrinaimi shínaaca. Nuyáwa Dios Abrahám shínaa, ya Isaac ya Jacob.’ Moisés chána'eewoo lichéchinacoo licáarruniu, jóca'ee liá liwówau licábacani. ³³ Néenee liwácali má'ee lirrú: ‘Jimídu jizápatoeu, jiníwata liérra cáinabi jibáwacta jiyáca madúnucunai. ³⁴ Jucámarranaa nucába carrúni jináata nushínaa chóniwenai yáainai Egipto nácu. Nuéemi nawítama jútacoo, tándawa núrrucuaui quéewique'e nujéda nayá

máashii yúcha. Tándawa jínu chérra, quéewique'e nubánua jiyá Egiptola.'

³⁵ "Ne áawitate nacháani Moisés ya namáte lirrú: '¿Tána máaca jiyái wawácali cáberri'inaa wanácu?', Dios bánua liyá nawácali'inaa jéderrri'inaa nayá máashii yúcha, lirrícueji liá'a ángel iyaderricoo lirrú banácali zarza jújunerriu íibi. ³⁶ Ne Moisés walierra jéderrite wawérrinaimi Egipto rícuha, liá'a méderrite jócai wacába cáji ya liá'a wacábanica líta'aa liá'a cáinabi Egipto shínaaca, chaléeni manuí quíirrai néerra ya chaléeni jiníctala yáairri cuarenta camuí'inaa. ³⁷ Léwa Moisés léja líerra máirrimi nalí náa'a israelítabinica: 'Dios wánaminaa lijíacoo íibicha báqueerri cáiiwadedacani nuchuáni léjta nuyá. ³⁸ Léwa Moisés lécchoo léja líerra jinederrimi israelita wítabi jinícta yáairri, liájcha liá'a ángel táanierri lirrú dúuli jí'ineerri Sinaí néeni, ya náajcha náa'a wawérrinaibimica; liyáwa liá'a ríshibierrimi chuánshi cáwii quéewique'e libésuneda walíni.

³⁹ "Ne náa'a wawérrinaibimi jócu nawówai néewida lirrú, quéewanaa nacháanicajani nawówai néejocoo Egiptola. ⁴⁰ Namá'ee Aarónru: 'Jiméda walí áabibi diose jinedeerri'inaa wawítabi, jiníwata jócai wáa léenaa tánashia yéesa léji líeni Moisés jéderrimi wayá Egiptojeji'. ⁴¹ Néenee naméda áabai ídolo léjta pacáa cúulee cábacanaa, náiinua lirrú cuéshinai ta naméda liyánaami áabai fiesta wérri, lirrú liá'a becerro cábacanaaca nayái médaca. ⁴² Tándawa linácueji, Dios shírriu náucha línda náa lirrú saícai náa'a sáliica. Ne cháwa litánacoo nacáashte ita'aa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu:

'Israelítabini, ¿Ya jócute cuarenta camuí jinícta yáairri, yáate nulí cuéshinai éemanimica ya áabata mawí?

⁴³ Ne jócu cha jíni, quéewanaa yáanaida licábacanaa liá'a dios jí'ineerri Moloc,

ya liájcha liá'a sálii cábacanaa lishínaa liá'a dios Refán, dios cábacanaa quéewique'e yáa nalí saícai.

Tándawa núcaminaa iyá chaléeni áabai cáinabi ítala, mawí chaléeni jí'ineerri Babilonia.'

⁴⁴ "Wawérrinaibimi wáalianaite chaléeni jinícta yáairri templo licábacanaa léjta tólda máanui, cháí médacoo léjta Dios íiwaumi Moisésruni, léjta líyadau lirrú licábacanaa.

⁴⁵ Náa'a wawérrinaibimica narríshibia líeni templo cábacanaaca máaquerricoo nalí, ya náa'a ínuenaimi Josué yáajcha naínda yáajchau jíni quéecha'inaami néeda áabi chacáalee cáinaberra, náa'a Dios jédani nabéechau.

Chacábacanaa cáashia David yáctalaca. ⁴⁶ Liá'a rey Davidca sáica Dios cábaqui jíni, liwówaite liméda áabai yáarruishi nayácta'inaamicta náa'a Jacob táqueenaimica.

⁴⁷ Ne Salomón walierra bárruedeerrimi templo Dios shínaaca. ⁴⁸ Áawita liá'a Dios áaque sáica jócai yáa templo rícu namédani nacáajiyu washiálicuenaica. Léjta limáyu'u liá'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu:

⁴⁹ 'Liá'a éerrica léwa nuárrui,
liá'a cáinabica léwa numáacacta nuíbau.

¿Chítashia cábacanaa liá'a cuíta nabárruedani nulí?,
limá liá'a wácalishica;
¿tánashia nuárrui nuwówa íyabacta'inau jíni,

⁵⁰ ne nuyáwa lierra méderri quinínama yáairrica?'

⁵¹ "Ne Esteban má'ee nalí mamáarraca: Iyá mamáarracani mawíteeca, wáalianai iwíbau ya iwówa jócai éebida. Séewirri iyá lijúnta liá'a Espíritu Santoca. Cháni cábacanaa léjta iwérrinai. ⁵² ¿Tána náibicha náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu jócani iwérrinai ínueda? Nayá ínuenai náa'a íiwenai línucala'inaa liá'a chóniwerri machácanica, ne chóque'e linísaca línu liéni washiálicuerri machácanica, iyá yáa lijíconaa ya ta ínuaqi jíni. ⁵³ Iyá, ríshibienai liá'a ley narrícueji náa'a ángelbinica, jócai iméda wánacaala."

Esteban máanalica

⁵⁴ Quéecha'inaami néemi jiliéni, íiwirri wérrí nawówa, náamueda néu Esteban júnta. ⁵⁵ Ne liyá, cashiámui Espíritu Santo wíteeyu, licába áacairra licába'ee Dios cámarra, licába'ee Jesús bárruerri liyáca sáicaquictejica Dios éema nácu. ⁵⁶ Néenee limá'ee:

—¡Icábate! nucába éerri méecucúo, ya Washiálicuerri Dios Cúuleeca sáicaquictejica Diosru.

⁵⁷ Ne nayá nabáya'ee nawíbau, namáidada'ee cadánani náu'eewoo linácula quinínama. ⁵⁸ Najéda'ee chacáalee rícuha jíni ya náinuuda'ee íibayu jíni; yá'ee yáinai lijíconaa namáaca'ee liá'a líibalaca báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Saulo, quéewique'e litúyacani.

⁵⁹ Nácula náinuuda íibayuni, Esteban óra'eewoo limá'ee: "Nuwácali Jesús, jirríshibia nucáwica." ⁶⁰ Néenee litúyau liúrrui juátamiyu limáidada'ee cadánani limá'ee: "¡Nuwácali, ujédacaniu linácu líáni najíconaaca!" Ne linísa'inaami limá léji liéni, máanalí jíni.

8

¹ Saulo néeni yáaca, áabenai wówa náajcha náinua'inaa Esteban.

Saulo cánaquedeerri náa'a éebidenai Dios chuáni

Liyáali éerrimi lichána naméda jináwiu najúnta náa'a éebidenai Dios chuáni Jerusalén rícu. Ne bácai rími náa'a apóstolubini máaquenai Jerusalén rícu, ne náa'a quinínama éebidenai nacáarraliau quinínama cáinabi ítala Judea shínaaca ya Samaria. ² Áabi washialicuenai saícani naquéni Estébanmi yá'ee náicha bájjialanaa linácueji. ³ Nácula Saulo licánaqueda náa'a éebidenai Dios chuáni, liwárrua'eewoo cuíta jútainimi lijédaque'e liárdedani washialicuenai ya ína, ya libánua nayá cuíta manúmai rícula.

Náiiwadede saícai chuáni Samaria rícu

⁴ Ne náa'a rúnaanimi jiácoo Jerusalén rícuha, náiiwadede'ee Dios chuáni táshia náctau jíni. ⁵ Felipe, báqueerri néenaa, liá'eewoo chacáalee mawí cáiiwanaca Samaria shínaaca lichána'eewoo litáania nalí Cristo nácue sái. ⁶ Náawaca'eewoo náa'a chóniwenaica, quinínama nábedacoo Felipe chuáni nácu, nacábacala liméda jócai nacába cáji nanáneewa. ⁷ Íchaba chóniwenai wáalianai espíritu máashiini chúneneu, ya náa'a espíritu máashiinica najiá'eewoo namáidada náucha, ya lécchoo íchaba macáwani ya náa'a tucútucunica chúneneu. ⁸ Linácueji liéni saícta wérri nawówa lirrícu liá'a chacáaleeca.

⁹ Ne néeni báqueerri washialicuerri jí'ineerri Simón, quéecha éewerri lirrúwoo limálica, lichálujueda chóniwenai Samaria ísanaca libésunacoo washialicuerri cawéni wérri. ¹⁰ Quinínama, náa'a sáamanai ya náa'a salínaica, néemi'e lirrú quinínama, ya namá'ee: "Léwa namáni nácuha liáni 'liá'a Dios wíteeca'."

¹¹ Naméda'ee liwánaca néewida'ee lirrú, jiniwata limálicaji rícueji, lichálujueda nayá íchaba éerri. ¹² Ne quéecha'inaami néebida saícai chuánshi nácu Felipe íiwadedani, linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca, ya linácue sái liá'a Jesucristoca, tándawa washialicuenai ya ína nabáutisau. ¹³ Áawita Simónimi léebida liwána nabáutisa liyá lécchoo, lichána'eewoo litálideda Felipe, licáarrudau licába liá'a máanui jócai licába cáji ya señal licábanica.

¹⁴ Quéecha'inaami náa léenaa náa'a apóstolu yáaine Jerusalén rícu, Samariacala'ee éebiderri Dios chuáni, nabánua'ee néerra Pé'eru ya Juan. ¹⁵ Náiiinu'inaami néerra, na'óra nanácu náa'a éebidenai Dios chuáni Samaria rícu, quéewique'e narríshibia Espíritu Santo. ¹⁶ Jiniwata jócai ínu nanácu újnibi liá'a Espíritu Santoca; bácai rímii nabáutisau Jesús Wawácali jí'inaa nácu.

17 Néenee Pé'eru ya Juan nachánaa nacáajiu nanácu, cháwa'ee narrishibia Espíritu Santo.

18 Simón, licába'inaa Espíritu Santo ínu nanácula, jáicta apóstolubini chánaa nacáajiu chóniwenai nácuí, libáuli'e liá nalí warrúwa, 19 limá'ee nalí:

—Yáa nulí lécchoo lierra wíteeshica, quéewique'e nuchánacta nucáajiu, lirrishibiaque'e lécchoo Espíritu Santo.

20 Néenee Pé'eru éeba'ee lichuáni:

—Jiwárruani yúcau jiájcha, jiníwata jimáca jirruwoo jiwéni warrúwayu liá'a Dios wíteeca! 21 Jiyá jiní wána jirrishibia jiyáca, jiníwata Dios náneewa jiwówa jócai machácani. 22 Jimáca lierra jijíconaaco, ya jisáta cáiwinaa Dios, cájbamicta liméetua jijíconaa chácala jimá jirru wawarra. 23 Nucábacala jiyá cashiámu jiwówa máashiiyu, ya jijíconaa bájiderri jiyá.

24 Simón éeba'ee:

—I'óraa iwácaliu nunácueji, jócubeecha máashii libésunacoo léjta imáyu'u nulí.

25 Liáwinaami quinínama náyada nayáu náiiwadede Dios chuáni, náa'a apóstolucá náiiwa sáicai chuánshica íchaba chacáalee júbini Samaria shínaa rícu, ya tá'ee néejoocoo Jerusalénrai.

Felipe ya liá'a jí'ineerri etiope

26 Liáwinaami liáni, báqueerri ángel wawácali shínaa limá Feliperru: “Jibárruau ya jiáu báchairra, lirrícuba liá'a iníjbaa Jerusalén néenee sáica yáairricoo Gazala.” Liéni iníjbaa bésuneerriu jiníctala yáairri. 27 Felipe bárrua'eewoo, jáiwa liáwai; ne iníjbaa lícu lijúnta yácau báqueerri cawéni wérri, wánacaleerri ruwárruani ruá'a reina Etiopía sáica. Liéni washiálicuerrica yáairriu Jerusalénra liá sáicai Diosru. 28 Jái éejoocoo liácoo lichácaaleerrau, wáairriu liácoo carroza rícuu ya liliá'ee liácoo licáshtemi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaías.

29 Espíritu má'ee Feliperru: “Jiáyu jirruñiu lirru lierra carrozaca.” 30 Quéecha'inaami Felipe lirrúnicoo, léemi'e etiope liliá liácoo Isaías cáashtemica; néenee Felipe sáta léemiú jini:

—¿Jiá léenaa jémica léja lierra jiliéni jiyáca?

31 Léeba'ee liá'a etiopeca:

—¿Chíta quéewoo'u nuá léenaa nuéemiqui jiníni, jiní yáa léenaa líiwa nulí?

Néenee lisáta Felipe yúcha quéewique'e líirracoo liwáacoo léema nácu. 32 Liá'a tánerricoo cáashta ita'aa liliéni liyáca liwówau limáca:

“Natéete liyá jicá'a áabai oveja natéeni náinuactalacani; jicá'a áabai oveja máachu, máaquerricoo manúma nanáneewa náa'a dáulenai nayá líchuna, chacábacanaa lierra washiálicuerrica jócu liméecu linúmau.

³³ Carrúni jináatate namédacani, ya jócu naméda lirrú machácanica;

¿tána éewa natáania litáqueenaimi nácueji?

Jiniwata licáwica nédani cáinabi ítacha.”

³⁴ Liá'a cawénii washiálicuerri etiopeca, lisáta léemi Felipe:

—Jíiwate nulí, yáawaiyini, ¿tána nácueji litáania liyá léji liéni cáiwadedacai Dios chuáni báinacu, linácu liyá jájiu o báqueerriweeca?

³⁵ Néenee Felipe, liwína cáashta liliácta liyá quéecha nácu, etiope liéni liyáca, líiwa lirrú saícai chuánshi Jesús nácue saí. ³⁶ Mátacachu, nabésunau áabai shiátai yácta, limá'ee liá'a cawéni washiálicuerrica:

—Áani ái shiátai já'a; ¿nuéewaminaa nubáutisacoo?

[³⁷ Felipe má'ee lirrú:

—Jéebidacta quinínama jiwówa yáajchau, éewerri.

Liá'a washiálicuerri léeba'ee:

—Nuéebida Jesucristocala Dios Cúulee.]

³⁸ Néenee liwána carroza bárruacoo; jáiwa náurrucoo chámataanaa shiátai yáacula, jáiwa Felipe báutisa liá'a etiopeca. ³⁹ Quéecha'inaa najiácoo shiátai yácuha, Espíritu Wawácali shínaa lité Felipe, liá'a cawénii washiálicuerrica jócu léejoo licába mawiá jini; ne liyá mamáarraca lijínacoo lishínaa iníjbaa lícuu saícta wérrí liwówa. ⁴⁰ Felipe ínu'e Azótola, ya libésunau chacáalee jútainimi líiwa liácoo saícai chuánshica cáashia línu Cesareala.

9

Saulo éejueda'inaa liyá Diosru

(Hch 22:6-16; 26:12-18)

¹ Nácula, Saulo jócai íiyabau libáulida línuu náa'a éebidenaica linácu liá'a Jesúsca. Tándá, liáu sacerdotébini wácanai néerra, ² tándá lisáta liúcha cáashta léewaqué'e limédacani, liáque'iu sinagoga chacáalee jí'ineerri Damasco, wówerri liácoo limúrruca náa'a éebidenaica Jesús chuáni nácu, chaléjta washiálicuenai ína lécchoo, natéequé'e nayá preso Jerusalén rícula.

³ Ne urrúni'inaami línu liácoo chacáalee Damasco, áabai cámarashi ínuerri áaqueji quéena litéji cawíquinta.

⁴ Saulo cáirriu cáinabi ricúla, léemi áabai chuánshi máirri lirrú: “Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá?”

⁵ Saulo sáta léemiu: “¿Tána jiyá, nuwácali?” Liwítama éeba lichuáni: “Nuyáwa Jesús, léja liá'a cháí jicánaqueda jimácoo.” ⁶ Jibárroo jiwárroo chacáalee rícula, néerraminaa náiiwa jirrú liá'a jimédani'inaaca.

⁷ Náa'a yáainecoo séewirri Saulo yáajcha cáarruni wérri, néemica áabai chuánshi, ne quiní nacábani. ⁸ Jáiwa, Saulo bárruawai cáinabi ítachá; ne liméecu'inaa lituúu jócu léewa licábaca. Jáiwa nawína licáaji nácu natéeque'e liyá Damasco rícula. ⁹ Néeni liyá matálii éerri jócai éewa licábaca, jócai íya ya jócai írra shiátai.

¹⁰ Á'a Damasco báqueerri washiálicuerri éebiderri Dios chuáni jí'ineerri Ananías, Dios iyadaniu lirrú licábani lituírricuejiu ya limá lirrú: “¡Ananías!” Jáiwa léeba lichuáni: “nuyá liéni yáa áani, nuwácali.”

¹¹ Liá'a liwácalica ma lirrú: “Jibárroo ya jiáu jiwína liá'a cáaye jí'ineerri Machácani, Judas íibana néeni, lisáta jéemiu báqueerri washiálicuerri Tarso néenee sái, jí'ineerri Saulo. Sáterriu liyáca, ¹² licába lituírricuejiu báqueerri jí'ineerri Ananías wárruerriu lichánaa licáajiu líta'aa léewaque'e licába báaniu.”

¹³ Ne léemi'inaami, Ananías má'ee: “Nuwácali, íchaba táania nulí linácu liáni washiálicuerrica, líwanaa liá'a máashii limédanica Jerusalén rícu jishínaa chóniwenai majíconaani. ¹⁴ Chóque'e ínuerri áani, nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini wácanaica, natéeque'e preso quinínama náa'a mánulicuenai jijí'inaa.”

¹⁵ Ne liwácali ma lirrú: “Jiá namówai, léca lierra washiálicuerrica nuniwani litáaniaque'e nují'inaa áabi chóniwenairru bájirra cáinabi ítala, ya nashínaa reybinirru, léquichu israelítabinirru. ¹⁶ Nuyá núyadaminaa lirrú máanui carrúni jináatau'inaa liyá nunácu.”

¹⁷ Ananías yáu chalée cuíta néerra Saulo yáctaca. Liwárrua'inaami liácoo limáaca licáajiu linácu, ya limá lirrú:

—Nuéenajirri Saulo, liá'a nuwácali Jesús, liá'a jicábanimi injbaa lícu jíinuctani, jíácoo nuyá libánuani jéewaque'e jicába báaniu, quéewaque'e cashiámu jimáacacoo Espíritu Santoyu.

¹⁸ Néenimichu licáu Saulo tuí rícueji jicá'a chíchubeshi, jáiwa léewa licábacai. Jáiwa libárruawai libáutisawai. ¹⁹ Jáiwa líyai, jáiwa cadánani jíni, jáiwa limáacau píitui éerri rími náajcha náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Damasco rícu.

Saulo íiwerri Dios chuáni Damasco rícu

²⁰ Liáwinaami Saulo lichána íiwa Dios náawa sinagoga lícu, Jesús liá'a Dios Cúuleeca. ²¹ Quíninama náa'a éemenaicani nacáarruda'eewoo néemicani, ya namá'ee:

—¿Jócai liyá léji liéni cánaquedeerri Jerusalén rícu liáni náa'a táanianai Jesús chuáni nácu? ¿Jócai liyá báaniu léji liéni cháí íinu áani liwína preso náa'a éebidenai Jesús nácu, litée léejuedaque'e nayá sacerdotébini wácanairru?

²² Ne liá'a Saulo táanierri ne jócai cáarrunaa, limáaca nayá mawítee náa'a judíobini yéenai Damasco rícu, íiyaderri yáawaa lé'e liá'a Jesús léewa'ee Mesías liarra.

Saulo máanerriu judíobini yúcha

²³ Jái'inaami íchaba éerri bésunawai, náa'a judíobini natáania nayá wáacoo náinuaque'e Saulo. ²⁴ Jáiwa liá léenaa jíni. Éerrinacu ya táayee nanénda liyá linúma lícu liá'a chacáaleeca náinuaque'ini. ²⁵ Ne náa'a éebidenai Jesús nácu namáaca liyá áabai canasto máanui rícu, ne áabai táayee náurrucueda liyá bádánicaishi máanui ríjcuederri chacáalee. Cháwa limánicoo jírra.

Saulo yáairri Jerusalén néerra

²⁶ Jái'inaami línu Saulo Jerusalén néerra, liwówai liáawacacoo náajcha náa'a éebidenai Jesús nácu; ne nayá quíninama cáarru nacába liyá, jíníwata jócai néebida Pablo yáawaiyi máacaca liwówau Jesús nácu lécchoo. ²⁷ Ne jáiwa Bernabé téé jíni, líyada apóstolubinirru jíni Saulo cába'ee Jesús iníjbaa lícu, jáiwa'ee liwácali Jesús táania lirrú, né'e Damasco rícu Saulo íiwa'ee Jesús nácu jócai cáarrunaa. ²⁸ Jáiwa Saulo máacawai Jerusalén rícu, ya jínaneerriu náajcha. Táanierri liwácali Jesús nácu cadánani liwówa. ²⁹ Táanierri náajcha ya méda yáaquerri náajcha judíobini náa'a táanianai Griego; ne náani nawówaini náinuaca. ³⁰ Náa'a áabi éebidenai Dios chuáni, náa'a náa léenaa nawówai náinuacani, natée Saulo lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, néenee nabánua liyá chacáalee jí'ineerri Tarso.

³¹ Néenee liá'a iglésiaca, quíninama liá'a cáinabica Judea shínaaca, Galílea shínaaca ya Samaria chaiwíteemi yácajaa, ya mamáarracai dáwinacoo Dios wíteeshi nácu. Yáainai carrúicai yáajaba nawácali Jesús nácuu, ya liyúda liyá liá'a wíteeshi Espíritu Santoyu, mawí dáwinacoo líacoo namáanabacoo náa'a éebidenai Jesús nácu.

Pé'eru chúni liá'a Eneasca

³² Pé'eru, jínaneerriu íchaba cáinabi ítaba, licábaque'e líacoo náa'a éebidenaica wawácali Jesús nácu. Áji éerri

léquichoo liáu licába náa'a éebidenai Jesús chuáni nácu yéenai chacáalee rícu jí'ineerri Lida. ³³ Néeni línu báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Eneas, jái'e liwáalia ocho camuí liyá yáarrubaishi ita'aa, macáwai. ³⁴ Pé'eru ma lirrú:

—Eneas, Jesucristo chúneerri'inaa jiyá. Jibáaroo ya jichúni jiárrubaimiu.

Eneas bárroowai cawíquinta. ³⁵ Ya náa'a yéenai quinínama Lida néeni ya Sarón rícu nacábani bárroo quinínama, jáiwa néejueda nayáu Nawácali Jesúsru.

Tabita éejuechoo rucáwiacoo

³⁶ Liyáli éerri liyáte lirrúcu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Jope, báquetoo éebidechoo Jesús chuáni jí'ineechoo Tabita, griego liwówayu limáca Dorcas. Ruáni ínetooca ruméda séewirri saícai ya ruyúdaca náa'a carrúni jináatanica. ³⁷ Liyáli éerrica, ruá'a Dorcas rubálinawai néenee máanali ruyái. Rumáshicaimi nanísa'inaa nabádedaqui jini, namáaca ruyá áabai cuarto rícu áacai piso rícu. ³⁸ Jope yéerri urrúni Lida, Pé'eru yáctaca; ne náa'a náa léenaa náa'a éebidenai Jesús chuáni, Pé'eru néeni yáca, nabánua chámata washiálicuenai náiiwa lirrú: “Jínu chérra Jope néerra madéjcanaa.”

³⁹ Ya Pé'eru yáairriu náajcha. Línu'inaami néerra natée liyá cuarto licúla ruyácta ruá'a mashíquishimi. Ne nayá quinínama náa'a ínaca máanirrinica yáainai Pé'eru téji náichaca, náyada náabalau ya natúnicue Dorcas médanimi'e quéecha'inaa'ee cáwi ruyá. ⁴⁰ Pé'eru wána najiácoo quinínama, jáiwa litúyawai ya lisáta Dios; néenee licába ruá'a máanaliuca, limá:

—¡Tabita, jibáaroo!

Ruyá ruméecoo rutuíu, rucába'inaa Pé'eru jáiwa ruwáawai. ⁴¹ Jáiwa liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; jáiwa limáida náa'a éebidenai Jesús chuáni ya náa'a máanirrinica, líyada ruyá cáwiu. ⁴² Liéni quinínama náa léenaa chacáalee Jope shínaaca ya íchaba éebida wawácali Jesús. ⁴³ Pé'eru máacau néeni íchaba éerri lirrúcu liá'a chacáaleeca, áabai cúita báqueerri íbana cachúnicaí ímanaashi jí'ineerri'e Simón.

10

Pé'eru ya Cornelio

¹ Liyáte chacáalee jí'ineerri Cesarea, báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Cornelio, wánacaleerri áabi soldado jí'ineenai Italiano. ² Báqueerri washiálicuerri saícai wérri, quinínama léenajinai yáajcha liá saícai

Diosru. Yáirri manuába warrúwa lécchoo liyúdaque'e náa'a judíobini carrúni jináatanica, ya séewirri lisáta Dios lécchoo. ³ Áabai éerri táicalate las trésmi, licábate lituírricu sáiu:

Licába jucámarranaa báqueerri ángel Dios shínaa, liwárroo liyáctala limá lirrú: “¡Cornelio!” ⁴ Jáiwa Cornelio cába lítalai liá'a ángel, licáarruni íibejiu lisáta léemiu liyá: “¿Tána jiwówai, nuwácali?” Ángel ma lirrú: “Dios éemi jichuáni ya licába lécchoo liá'a jimédani náajcha náa'a jiyúdacala carrúni jináatani. ⁵ Jibánua báqueerri liá'a chacáalee jí'ineerri Jope jiwánaque'e línu liá'a Simónca, ya áabai lijí'inaa lécchoo Pé'eru. ⁶ Ái yéerri áabai cuíta rícu báqueerri jí'ineerri Simón, báqueerri cachúnicaí íimanaashi yéerri manuá tácoowa.”

⁷ Jái'inaa ángelmi yáawai liá'a táania rími lirrú, Cornelio máida chámata cashírruedacani ya báqueerri soldado bájalai éebidaca ya liá'a líisainica. ⁸ Liáwinaami'inaa líiwa nalí jíni libánua nayá chacáalee jí'ineerri Jope.

⁹ Cajójchanaami, léjtaminaa wíyaicumí, nácula náawa iníjbaa urrúni Joperru, Pé'eru íirrau lisáta Dios cuíta juátaba lícu. ¹⁰ Sámui wówa ne liwówai'e líyaca, nácula naméda nayá líya, licába'ee lituírricu sáiu: ¹¹ licába'ee éerri méecucoo lirrú, yá'ee liúrrucocoo lirrú cáinabi ítala, áabai újni sábanaca máanui bájerriu quinínama náa'a cuatro lijuátaca. ¹² Líibi liá'a sábanaca nayá'ee quinínama cuéshinai cábacanaa náa'a wáalianai cuatro náibau, ya lécchoo náa'a cuéshinai yáarrudenaicoo ya lécchoo náa'a míshiiduca. ¹³ Pé'eru éemi áabai chuánshi máirri lirrú: “Jibárroo Pé'eru, jíinuani ya jíyani.”

¹⁴ Pé'eru éeba'ee lichuáni: “Jócai, nuwácali, nuyá jócai íyacaji íyacaishi casáculai, jócaini línda wáaya liá'a ley Moisés shínaaca.” ¹⁵ Léemi lichuáni wítama báaniu, limá lirrú: “Liá'a Dios yáni jí'inaa sáicai, ujimá máashiicalani.”

¹⁶ Jái matálichu libésunacuwai, jáiwa sábaná íirrau báaniu áacairra. ¹⁷ Pé'eru urrúni wéerri wówa, limá'ee lirrúwoo chítashia liwówau limá jiliérra liá'a licábaniu lituírricu, náiiinu'inaami néerra náa'a Cornelio shínaa washíalicuenai cuíta núma néeni, sátenai'e náacoo néemiu Simón íibana nácu. ¹⁸ Náiiinu'inaa néerra, nasáta néemiu cadánani, jáicta'ee néeni líerra jí'ineerri Simón, cháí namájirru lécchoo lijí'inaa Pé'eru.

¹⁹ Ne nácula Pé'eru újnibi édacanirriu liyáca linácu liá'a licábani lituírricuu, liá'a Espíritu Santoca limá lirrú: “Jicábateni, matálitai washíalicuenai namúrru jiyá.

²⁰ Jibárroo, jiúrrucoo jiáu náajcha ujiásacala, jiníwata nuyáwa bánua nayá.”

²¹ Pé'eru yúrrucoo limá nali náa'a washiálicuenaica:

—Nuyáwajani liá'a cháí imúrruca. ¿Tána ínu imédacai?

²² Nayá néeba chá'a:

—Wayá ínuenai liwánacaala nácu liá'a Cornélioca, báqueerri washiálicuerri majíconai, yá'ee saícai wérri Diosru. Quíninama náa'a judíobini cawáuntani ya nawówaini. Báqueerri ángel Dios shínaa limá'ee lirrú, quéewiquini'e limáida jiyá jiáqueni'eewoo líibana néerra, léemiquini'e jirrú tánashia jimáni'inaa lirrú.

²³ Néenee Pé'eru wána nawárruacoo, jáiwa namáa néeni liyáali táayee. Cajójchanaami, jáiwa Pé'erumi yáu náajcha, ya áabi mawí éebidenai Dios chuáni Jope néenee sána, yáau liájcha.

²⁴ Néenee cajójchanaami náiiinu Cesarea néerra, chalée Cornelio néndactala liyá nayá, náajcha náa'a áabi chóniwenai léenaaja, ya lijúnicaí urrúni rími, nayá'ee náa'a Cornelio máidani'inaica. ²⁵ Quéecha'inaami Pé'eru ínu líibana néerra, jáiwa Cornelio jiáu lijúntedacani, jáiwa litúyawai lináneewa liá lirrú saícai. ²⁶ Pé'eru nácuda liyá limá lirrú:

—Jibárroo jíbayu, nuyá cháí washiálicuerri lécchoo jicá'a jiyá.

²⁷ Nácula litáania liácoo liájcha, liwárroo'inau liácoo líinu íchaba chóniwenai yáainai macábaita. ²⁸ Pé'eru ma nali:

—Iyá yáine léenaa liá'a judíobini wítee jócai línda liyá litáania áabi chóniwenai yáajcha ya nawárroo'inau áabi íibana licúla. Ne liá'a Dios éewiderri nuyá jócubeecha nují'inaa máashiicai nuyá ya jócubeecha casácula nuyá quiní chóniwenairru. ²⁹ Tándawa, náiiwa'inaa nulí jíni, nuíinu'inaa jócaita nuínuque'e numéda nuyá máashiica. Nuwówai nuá léenaa tándashia namáida nuyá.

³⁰ Cornelio éeba jíni:

—Jái cuatro éerri néenee, léeminaa hóraa léja liáni, nuyá yáairri núbana rícuu yúnerri nuyáca ya méderrri oración liyáali táicala, jáiwa báqueerri washiálicuerri iyadau nulí balíbalí íibala. ³¹ Limá nulí: ‘Cornelio, Dios éemi jishínaa jisátaucoo, lédacani'eewoo linácu liá'a jiyúdayu náa'a carrúni jináatanica. ³² Jiwána líinu jiliá'a chacáalee jí'ineerri Jope, jiwána líinu néenee liá'a Simónca, liyá cháí jí'inaa lécchoo Pé'eru. Ái ya Simón íibana rícu lécchoo, báqueerri cachúnicaí íimanaashi yáairri manuá tácoowa.’

³³ Tándá nuwána nácu namúrru jiyá madéjcanaa, ne jiyá

nuáni léenaa méda jilierra. Wayá náani ya áani quinínama Dios náneewa, ne wawówai wéemi jirru liá'a wawácali bánuani jíiwa walí.

Pé'eru táanierra Cornelio úbana rícu

³⁴ Jáiwa Pé'eru lichána táania liyácai, limá cháa:

—Ta nuá léenaa yáawaiyi Dios jócai cába báawacha áabi chóniwenai yúcha, ³⁵ jócta matuínaami cáinabi ítabaa liwínani nanácucha náa'a éebidenaicani náa'a cawáuntai liyá ya naméda saícai. ³⁶ Dios táania nali náa'a Israel táqueenairru, íwenai chuánshi saítacta nawówa Jesucristo chuániyu, léwa'ee quinínama Wácali. ³⁷ Iyá yáinai léenaa saíca linácu liá'a bésuneerricoo quinínama liá'a cáinabica nashínaa náa'a judíobinica, lichána á'a Galilea néerra, liáwinaami liá'a Juan íwanaa liá'a narrúnaa nabáutisacoo. ³⁸ Yáa léenate liá Dios cashiámui liwíteeyu, ya Espíritu Santoyu liá'a Jesús Nazaret néenee saí, ya liá'a Jesús jínaneerriu liméda saícai, ya lichúnica náa'a quinínama náa'a carrúni jináatanica lirrú liá'a lidánaniyu liá'a Wawásimica. Léewa liméda liáni jiníwata Dios yáani yáajcha. ³⁹ Wayá lécchoo wacábani quinínama liá'a limédanica liá'a Jesúsca á'a líta'aa liá'a Judeaca ya á'a Jerusalén rícu. Liáwinaami liá'a náiinua jini, nacujidani áabai cruz nácu. ⁴⁰ Né'e Dios cáweda jini matáli éerri rícula, jáiwa liméda liyadawai walí. ⁴¹ Jócai iyadau quinínama chóniwenairru, walí rímija, náa'a Dios níwanica queécha náa'a queéwique'e wáiiwa quinínama wáyu léenaa linácu. Wayá íyenai ya wáirra liájcha liáwinaami liá'a licáwia'inou. ⁴² Liyá bánua wayá wáiiwaque'e chóniwenairru, lé'e liá'a Dios máacanica nawácali náa'a chóniwenai, cáberri liá'a máashiica ya liá'a saícaica cáberri'inou cáwinica ya náa'a máanalínica. ⁴³ Quinínama náa'a íwadedenai Dios chuáni báinacu náa'a táanianaica Jesús nácu, ya namá lécchoo tánashia náa'a éebidenai linácu, narríshibia'ee linácu méetuerra'inou najíconou —Pé'eru má'ee nali.

Náa'a jócani judíobini narríshibia Espíritu Santo lécchoo

⁴⁴ Újnibi Pé'eru táanierra liyáca, liyáli éerri Espíritu Santo ínu náta'aa náa'a éemenai nayáca liá'a Dios chuáni líiwani liyá nácu. ⁴⁵ Ya náa'a éebidenaica Dios chuáni nácu natáqueenaibiminaa israelítabini, ínuenai Pé'eru yáajcha, nacáarruda'eewoo nacábacani Espíritu Santo wínaca nayá lécchoo náa'a jócani judíobini, ⁴⁶ néemi'e natáania áabi chuánshi báawataiyu, ya naméda saícai Diosru. ⁴⁷ Néenee Pé'eru má'ee:

—¿Ya nayá jócani'eewoo lécchoo nabáutisacuwai, náani chóniwenai ca cháni ríshibia Espíritu Santo léjta wayá?

⁴⁸ Jáiwa libánua nayái nabáutisaque'iu lijí'inaa nácu liá'a Jesucristoca. Liáwinaami náa'a chóniwenai ca namá lirrú quéewique'ini'e limáacacoo náajcha áabi éerri rími mawí.

11

Pé'eru úwa chuánshi iglésiabirru Jerusalén rícu

¹ Náa'a apóstolubinica ya náa'a néenajinai yáainai Judea rícu néemi'e chuánshi lécchoo náa'a jócai judíobini nawína'ee Dios chuáni lécchoo. ² Ne Pé'eru éejoo'inau Jerusalén néerra, natáania máashii linácu náa'a éebidenai Dios chuáni natáqueenaibimi náa'a israelítabini. ³ Nasáta léemi u liyá:

—¿Tánda jiwárruo náii birra náa'a jócani judíobini, jáiwa jimáacoo náajchai, ne tánda jíya náajcha?

⁴ Pé'eru úwa nalí lidáni néenee quinínama liá'a libésunaucoo. Limá nalí:

⁵ —Nuyá yáairri chacáalee jí'ineerri Jope, nácula nutáania Dios yáajcha, nuwáalia áabai nutuírricu sái: Nucába jicá'a áabai sávana máanui nabájerriu náa'a cuatro lijuátaca, ínuerri éerri néenee chalée nuyáctalaca.

⁶ Jáiwa nucába sáica jíni tánashia yáa lirrícui, jáiwa nucába líibi cuéshinai cuatroni íiba, ya cuéshinai cawálani, ya náa'a yáarrudenaicoo cáinabi íta'aa ya náa'a míshiiduca. ⁷ Jáiwa nuéemi lichuáni wítama méerri nulí: 'Jibárruo, Pé'eru, jíinuani ya jíyani.'

⁸ Nuyá éeberri: 'Jócai, Nuwácali, quiní wárruerriu nunúma lícu máashiica ya casáculai.' ⁹ Néenee lichuáni wítama éerri néeneeji léejoo litáania nulí: 'Liá'a Dios yáni jí'inaa sáicai, ujimá máashiicalani.'

¹⁰ Liáni jái bésunacuwai matálichu, jáiwa quinínama léejoo lírracuwai áacairra.

¹¹ Liyáalimi, matálitai washíalicuenai nabánuani Cesarea néenee sána namúrru nuyá, náii nu cuíta néerra á'a nuyáctalaca.

¹² Liá'a Espíritu Santoca libánua nuyá, jócubecha né'e nuásacala, nuáaqueene'eewoo náajcha. Ya náani seis nuéenajinaica yáaineu nuájcha lécchoo. Quinínama wawárruacoo áabai cuíta rícu báqueerri washíalicuerri shínaa, ¹³ líiwa walí licába'ee báqueerri ángel líibana rícu, licába báqueerri ángel bárruacoo, limá lirrú: Jibánua áabibi chalée chacáalee rícula jí'ineerri Jope, jiwánaque'e líinu néenee liá'a jí'ineerri Simónca, ya áabai lijí'inaa lécchoo Pé'eru. ¹⁴ Limáminaa jirrújoo chítashia'eewoo wáseda jiyá ya quinínama yáainai jíbanaa lícu. ¹⁵ Quéecha'inaami nutáania nalí,

Espíritu Santo ínu'inaami náta'aa, léjta línu'inaami wáta'a quéecha. ¹⁶ Jáiwa nuédacani linácu liáni wawácali mánimica: 'Yáawaiyi Juan báutisa shiátaiyu, ne iyáminaa báutiseene'inau Espíritu Santoyu.' ¹⁷ Wée sáicai, Dios yácta nali lécchoo, léjta liá'a Dios yáni walí, wayá éebidenaica wawácali Jesucristo nácu, ¿tána nuyái nuyáque'e Dios júnta?

¹⁸ Quéecha'inaami náa'a néenajinai yáainai Jerusalén néeni néemi'inaa liáni chuánshica, jáiwa manúma nayái, jáiwa naméda sáicai Diosrui namá'ee:

—¡Namá'ee léquichoo náa'a jócani judíobini liá'e nali néejooque'iu wawácali Diosru, nénaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra!

Liá'a iglesia Antioquía néenee sáica

¹⁹ Liáwinaami liá'a Esteban máanalicamica, jáiwa nacánaquedenai náji náa'a éebidenaica Dios chuáni, néewau nacánacacuwai cáinabi jí'ineerri Fenicia, Chipre ya Antioquía. Néerra náiiwa nali náa'a judíobinica chuánshi sáicai, jócaita áabirru. ²⁰ Ne máayabaca, áabi éebidenai Dios chuáni Chipre néenee sána ya Cirene néenee sána, náiiwu chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, jáiwa natáania nali léquichoo náa'a jócani judíobini, náiiwa nali sáicai chuánshi nácu linácu liá'a Jesús, wawácalica. ²¹ Liá'a Dios wítee cadánani yéerri náajcha, tánda íchaba máaca nawíteemiu ajuítemi, jáiwa néebida Jesús nácuwai.

²² Náa'a iglesia Jerusalén néenee sána, néemi'inaami liáni chuánshica, nabánua Bernabé Antioquía néerra. ²³ Quéecha'inaami Bernabé ínu néerra, licába Dios túya nayáu, sáicta wérri liwówa. Liá nawítee quinínama namáaca nawówau cadánani linácu liá'a éebidani Jesús nácu. ²⁴ Jiníwata liá'a Bernabé washiálicuerri sáicai, cashiámui Espíritu Santoyu ya éebiderri. Tánda íchaba chóniwenai máaca nawówau Wawácali nácu.

²⁵ Liáwinaami liáni, Bernabé yáairriu áabai chacáalee jí'ineerri Tarso néerra, limúrru Saulo. ²⁶ Línu'inaami linácu, jáiwa litée jini Antioquía. Néenee nayá yáajcha náa'a iglesia ísanaca áabai camuí quinínama, néewida íchaba chóniwenai. Antioquía néeniwa náa'a éewidenaicoo nácta nají'inaa náa'a quéechanacu sánaca cristiánobinica.

²⁷ Liyáali éerri, áabi quéewidacai Dios chuáni yáaineu Jerusalén néenee Antioquía néerra. ²⁸ Báqueerri néenaa náa'a jí'ineerri Agabo, jáiwa libárruawai Espíritu ma lirrú, líiwa'ee áabai ínaaishi wérri ínuerri'inaa'ee quinínama

cáinabi ítala, jáiwa libésunawai yáawaa, léerdimi liá'a wánacaleerri jí'ineerri Claudio. ²⁹ Jáiwa náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Antioquía néenee sánaca, jáiwa nawówai nabánua nayúda nayájoo náa'a néenajinaí yéenai Judea néeni, bácaínaa tánashia néenaani náacai. ³⁰ Jáiwa naméda cha jini, nawánaca liá'a Bernabé ya Saulo, natée nali nayúdaunaa nayá náa'a salínaica yéenai Judea néeni.

12

Santiago máanalica ya nawárrueda Pé'eru cuíta manúmai rícula

¹ Liyáali éerimi, liá'a rey Heródesmi, jáiwa lichánau licánaquedani nayá náa'a áabi iglesia ísana. ² Libánua línua espada númayu Santiagomi, liá'a Juan éenajirrimica. ³ Licábaca'ee sáica licáacoo judíobinirru, jáiwa nawína preso Pé'erumi. Liáni bésunawai liyáali éerri fiesta'inaami, náaya'inaami páani jócai múrracau. ⁴ Liáwinaamite nawína liyá preso, Herodes wána naníqui liyá Pé'eruca cuíta manúmai rícula, éedenai nayáca natúnaa cuatro grupo soldado, ne cuatro soldado grupo namáni máanubaca. Liwówaini líyadaca chóniwenai náneewa quinínama, liáwinaami liá'a fiesta jí'ineerri pascua. ⁵ Liyáali Pé'eru yéerri cuíta manúmai rícula, natúyani wérri, ne náa'a iglesia ísanaca mamáarracani sáta linácu Dios yúcha cadánani wérri.

Dios jéda Pé'eru cuíta manúmai yúcha

⁶ Áabai táayee libéecha liyáali éerri Herodes iyadacta'inaamini chóniwenairruni, Pé'eru máairri liyáca chámata soldado éemanacu, bájerriu chámai cadénayu, nácula áabi soldado yéenai túyenai linúma liá'a cuíta manúmaica. ⁷ Cawíquinta báqueerri ángel iyadacoo Wawácali shínaa, jáiwa cashiámu camarrashiyu liá'a cuíta manúmaica. Liá'a ángel lidúnu Pé'eru bárrai nácu, jáiwa licáweda jini, limá lirrú: “¡Jibárroo cálicu!” Liyáalimi cadena licáwai Pé'eru cáaji nácuha, ⁸ jáiwa ángel ma lirrú: “Jisúwa jíbalau, jisúwa jishínaa sandalias.” Cháwa Pé'eru médacani, ángel ma lirrú báaniu: “Jisúwa jishínaa capau wayúwai.”

⁹ Pé'eru yáau líshirricu liá'a ángel, jócai liá léenaa yáawashia liá'a ángel médanica. Cájbami lirrúta'ee litúirricu sái cháí licábaca. ¹⁰ Ne nabésuneda quéechanacu sána catúyacanica, néenee néejoo nabésuneda áabi catúyacani báaniu, ne náiiinu'inaami néerra linánibala jíárrui néerra yáairri bináawe, jáiwa liméecu liá'a linánibala bácai. Najiá'inaamiwai,

nanísa'inaami najínacuwai áabai cáaye, ángel máaca liyá bácai.

¹¹ Jáiwa cawítee Pé'erumi, limá'ee: “Chóque'e nucába yáawaiyi, liá'a Wawácali, bánuerri nulí ángel litúyaque'e nuyá Herodes yúcha, náucha lécchoo náa'a quinínama judíobini wówaini naméda nuájcha.” ¹² Liáni léenaa jíni, Pé'eru yáau cuíta María íibana néerra, ruá'a Juan túwaca, jí'ineerri lécchoo Marcos, íchabacta náawacacoo natáania Dios yáajcha. ¹³ Limáida liá'a cuíta núma yéerri cáaye rícueji, báquetoo miyácau jí'ineechoo Rode rujiáu rucába tánashia jíni. ¹⁴ Rucúnusia'inaa ruéemi Pé'eru wawítama, jáiwa sáicta ruwówai jócuwa ruméecu lirrúi, jáiwa rucánacawai cuíta licúla rufiwa nalíni, Pé'eru yáairri cuíta núma lícu. ¹⁵ Nayá namá rulí:

—¡Jiyá mawítee!

Ruyá rumá yáawaiyii. Nayá namá'ee:

—Jócai liyá, léwa jishínaa ángel lierra.

¹⁶ Nácula, liyá Pé'eru mamáarracai limáida nalí cuíta núma licué. Naméecu'inaamini, ya nacába liyá, jáiwa nacáarrudawai. ¹⁷ Ne liyá liméda nalí licáajiu, manúmataque'e nayá, jáiwa líiwa nalí jíni chítashia liwácali jédau liyá cuíta manúmai rícueji. Jáiwa limá:

—Jíiwa liáni Santiagorru ya léenajinairru.

Jáiwa lijíawai liáu báawachalai.

¹⁸ Quéecha'inaami jucámarracai, jáiwa natáania matuínaami nayá wáacoo náa'a soldado, jiníwata jócta náa léenaa chítashia nabésunau'u jíni Pé'eru yáajcha. ¹⁹ Jáiwa Herodes bánua namúrruqui jíni, ne jóca néenaa náiiinuqui jíni, liáni náata náa'a guárdiaca, jáiwa liwána náiiinua nayái. Liáwinaami liáni, Herodes jiáu Judea yúcha, jáiwa liáu liyácai Cesarea néerra.

Dios cástigaa Herodes Agripa

²⁰ Herodes íwirri wówa náajcha náa'a chóniwenai yéenaica chacáalee jí'ineerri Tiro ya Sidón. Tándá néenaa náa'a chóniwenai náacoo natáania Herodes yáajcha, jáiwa'ee néenaa naméda najúnicaí liá'a Blástoca, báqueerri chóniwerri cawéni wéerri liájabasai liá'a rey Heródesca. Tándá nabánua nachuániu Blasto yáajcha Heródesru: Wayá jócai wówai wáiinua yáacacoo jíajcha, jiníwata wayá cúnsiguenai íyacaishi jishínaa cáinabi. Néenee lécchoo Blasto táania liájcha liá'a Heródesca, quéewique'e lirrishibia nayá. ²¹ Liyáali éerri lirrishibia'inaa jíni liá'a Heródesca lisúwa'ee líibalau rey shínanaa, jáiwa'ee liwárruawai lishínaa líarrubai ita'aa. Néenee'e máanui cábacoo litáania

nalí. ²² Néene'e chóniwenai nachána namáidada'ee; "¡Jócaiwa washiálicuerri liéni cháí jitáania, wamá báqueerri Dios!" ²³ Liyáalimi'e, báqueerri ángel Dios shínaa liwána Herodes bálínacoo, jiníwata liá'a Herodes jócai méda Dios carrúninaa, cáberriu jicá'a dios. Néenee libéechalawoo máanali jíni éenishi íyani.

²⁴ Nácula'ee liá'a Dios chuánica cárralerrriu mamáarraca náiiwa quinínama cáinabi ita'aa.

²⁵ Bernabé ya Saulo nanísa'inaa'ee nashínaa tráawaju Jerusalén rícu, néejoo'eewoo Antioquía néerra. Náajcha'eewoo natée Juan lijí'inaa léquichoo Marcos.

13

Bernabé ya Saulo nachána nashínaa tráawaju Diosru

¹ Liá'a iglésiaca yéerri Antioquía ái íiwadederri Dios chuáni já'a ya éewiderri. Nayá Bernabé, Simón (yá'ee liá'a jí'ineerri léquichoo cachájulai), yá'ee Lucio Cirene néenee sái, Manaén (liá'a dáwinerricoo Herodes yáajcha, liá'a wánacaleerri Galilea rícu) ya Saulo. ² Áabai éerri, nácula'ee nayá'ee nayá culto rícu lirrú'e Wawácalica liyáali nayá jócai íya, yúnenai, liá'a Espíritu Santo má'ee nalí: "Ishírri nulí liá'a Bernabé ya Saulo lirrú liá'a tráawajuca numáidani nayá nácu." ³ Néenee, liáwinaami na'óra'inaa ya nayúnaa léquichoo, namáaca'ee nacáajju nanácu ya tá'ee náiiwa nanáwau nalí.

Téennai Dios chuáni Chipre néerra

⁴ Espíritu Santo bánua nayá, náa'a Bernabé ya Saulo ná'eewau áabai chacáalee jí'ineerri Seleucia, néenee'e ná'eewau náurrucoo lancha ricúla náaque'iu áabai liwówai néerra jí'ineerri Chipre. ⁵ Náiiu'inaa'ee liá'a lancha chánactacoo néeni jí'ineerri Salamina, liwówata néeni jí'ineerri Chipre. Jáiwa nachána'ee náiiwa Dios chuáni lirrícula liá'a sinagoga judíobini shínaa, Juan yáairriu náajcha léquichoo jicá'a liá'a tálidederri nayá.

⁶ Najína'eewau quinínama litéeji liá'a liwówaica náiiu'e áabai chacáalee jí'ineerri Pafos, náiiu'e báqueerri washiálicuerri camálicai judío jí'ineerri Barjesús, washiálicuerri canúma yúwicai jócai íwa yáawaiyi Dios chuánica. ⁷ Liéni camálicaica yáairri liyá liájcha liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Sergio Paulo, washiálicuerri cawítee. Liá'a wánacaleerri libánua namáidaca Bernabé ya Saulo, jiníwata wówairri léemica Dios chuáni. ⁸ Ne liá'a camálicaica, lijí'inaa griégoyu Elimas, jócu'e liwówai wánacaleerri éebidaca Jesucristo nácu. ⁹ Néenee liá'a Sauloca, jí'ineerri léquichoo Pablo,

cashiámui Espíritu Santoyu, licába'ee ya lirrátueda'ee lirrú, ¹⁰ limá'ee lirrú:

—¡Canúma yúwicai, máashii wítee, Wawásimi cúulee, lijínai liá'a quinínama sáicaica! ¿Tánda jísai jináawida báawachala Dios chuáni? ¹¹ Chóquejoo Dios cástiguerrí'inaa jiyái: jiyá máaquerri'inau matuí'inaa, íchaba éerriminaajoo, jiyá jócai'inaa éewa jicábaca cáiwia cámarraa. Liyáalimi'e camálicaica Elimasca limáaca'eewoo báitanacu catáwacai rícu, matuí jócai cába, limúrru'e báqueerri washiálicuerri téerri'inaa licáaji nácu jiníwata jócai cába. ¹² Wánacaleerri cába'inaa jíni, jáiwa léebidai Dios chuáni nácu, jiníwata cáarruderríu léemica liá'a náiiwanica Jesucristo chuánica.

Pablo ya Bernabé téenai Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Antioquía Pisidia shínaa

¹³ Pablo ya náa'a máinaicoo liájcha, náurrucoo á'a Pafos néeni lancha ricúla náaque'iniu áabai chacáalee jí'ineerri Perge, cáinabi íta'aa jí'ineerri Panfilia; néenee Juan máacau éejoowai Jerusalén néerra. ¹⁴ Náiiinu'inaa Perge néerrai nabésunau Antioquía néerra, yáairri urrúni Pisidia. Néenee, sábadoca, éerri nawówa íyabactacoo, nawárrua'eewoo sinagoga rícu, nawáa'eewawai. ¹⁵ Néenee náa'a sinagoga néenee sána, naliá'inaa cáashta shínaa ley ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, nawácanai náa'a sinagogaca namáida nalí ya namá'ee:

—Nuéenajinai, áicta iwáaliani iwówa lícuu já'a íiwa walíni wéemi áani sáicta'a wawówa yáajcha, íiwa walíni.

¹⁶ Néenee Pablo libárrua'eewau liméda licáajiu nalí manúmataque'e nayáca, limá'ee:

—Éemiu iyá, israelítabini, iyá chajá chóniwenai báawatani chuáni, cáarruni cába Dios. ¹⁷ Liá'a Dios shínaa chóniwenai Israel wíneerri wawérrinaibimi; liméda chacáalee wérrinai quéecha'inaa nayáca újnibi yáainai báawachala Egipto rícu, néenee lidánaniyu Diosca najiáu néenee lirrícucha liá'a cáinabica. ¹⁸ Dios guánta náajcha liá'a máashii namédani lirrú, chaléeni liá'a cáinabi jiníctala yéerri cájbami cuarenta camuí, ¹⁹ néenee limárda siete naciones cáinabi jí'ineerri Canaán, quéewique'e liá nalí cáinabi náa'a wawérrinaibimi. ²⁰ Quinínama liéni lidécudau újni cuatrocientos cincuenta camuí. Liáwinaami liá wánacaleenai chóniwenairru cáashia liá'a léerdi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Samuel. ²¹ Néenee nasáta'ee báqueerri rey wánacaleerri'inaa, ne Dios yáa rey Saul licúulee liá'a Cisca, Benjamín éenajinaimirru; Saul rey cuarenta camuí. ²² Liáwinaamite

Dios éeda liárru liá'a Saúlca, liá rey Davidruni, Dios má'ee David liúcha: 'nuíinu liá'a washiálicuerri Davidca, licúulee liá'a Isaíca, washiálicuerri nugújtani, méderri quinínama liá'a nuwówainica'.²³ Néenaa náa'a natáqueenaimi liá'a Davidca, néenaa Jesúsja, liá'a Dios bánuanica quéewique'e liwáseda israelítabini, léjta limáyu liá'a Diosca.²⁴ Jóctanaa Jesús ínu, Juan jái íiwa Dios chuáni quinínama chóniwenai Israelru, limá nali néejooque'iu Diosru nabáutisaque'iníu.²⁵ Juan urrúni'inaa máanaliqui jíni limá'ee nali: 'Nuyá jócai léjta imáyu'u irrúwoo; ne liáwinaamijoo línu báqueerri, nuyá jócai nuénaminaa nuwásaidaca líba nácucha cotizas.'

²⁶ "Nuéenajinai Abrahám táqueenaimi, iyá báawacha sánaca cáarruni cába Dios: líeni chuánshica léewa éewerri litée iyá áacairra.²⁷ Náa'a yéenamica Jerusalén rícu, ya náa'a wánacaleenaica, jócani yáa léenaa tánashia Jesús, jócai néemi léquichoo náiiwani náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, liá'a cáashta iliánica sábado rícu; cháwa nalíwoojoo, namá'inaa Jesús rúnai'inaa máanalica, línu'inaa néerra liá'a Dios máni nácucha báinacu.²⁸ Jíni náiinuni linácu máashii limédanica néewaqué'e náiiinuacani, nasáta'ee Pilato yúcha nawánaqué'e náiiinuacani.²⁹ Néenee liáwinaami, jái sámú liméda quinínama liá'a limáni nácucha Dios chuáni, náurrucueda cruz nácucha jíni, naquéni jíni.³⁰ Ne Dios éejoo licáwiadacani.³¹ Íchaba éerrite, Jesús iyadau nali náa'a yáainemicoo liájcha Galilea Jerusalén néerra, ne chóque'e nayá náa'a táanenai Jesús nácu chóniwenairru.

³² "Ne cháwa wayá índenai wayá irrú líani saícai chuánshica: Liá'a Dios máni nácucha nali náa'a wawérrinaimica,³³ Ái Dios méda wáajchai, wayá natáqueenaimica. Líeni limédani léejueda Jesús cáwica, újni litánau rey David salmo chámai rícu, linácu liá'a Dios mánimi Jesúsru: 'Jiyá nucúulee, nuyá jisálijinaa yáawaiyi.'³⁴ Dios jái íiwaquí jíni liyá éejuerri'ináu cáwica, jócubeecha máashii liá'a línaaca, limá'inaate náa'a tánenaicoo: 'Numédani'inaa liá'a majíconaa ya yáawaiyica numánimi Davidru báinacu.'³⁵ Tánda limá léquichoo áabai rícu: 'Jócuminaa línda lináanai bádacoo liá'a lishínaa majíconaa cashírruedacaica.'³⁶ Néenee saícani, yáawaiyi liá'a Davidca sírbeerri lirrú liá'a chóniwenanica lishínaa éerrimi, léjta Dios wánacaalau liyá, néeneete máanali jíni liáawacau liwérrinaibini náajchau, néenee lináanaimi bádawai.³⁷ Ne lináanai liá'a Jesús, Dios éejuedani cáwicai, jócu bádacoo.³⁸ Chái cábacanaa, nuéenajinai, iyá arrúnaa yáa léenaa léca liá'a

lipérdonaayu'u wajíconaa wáiiwani irrú Jesús íiwanaa rícueji. ³⁹ Ne náa'a quinínama máaquenai nawówau Moisés shínaa ley nácu, jócai nawáalia bádedeerri'inaa najíconaa nácuejiu, ne chóque'e quinínama máaquenai nawówau Jesús nácu libádeda najíconaa. ⁴⁰ Icábawa yúchaujoo, jócubeecha licáu inácula liá'a natánani náa'a íiwadenaica Dios chuáni báinacu:

⁴¹ 'Icábani, iyáte cháaneenaicani,

icáarrudau ya amáarra iyái,

jiniwata ishínaa éerri numédaminaa máanui wówashica jócai éebida nácu, áiquita íiwerri irrújani'i'.

⁴² Liá'a Pabloca ya náa'a lijúnicaica najiá'inau lirrícucha liá'a sinagogaca judíobini shínaa, náa'a jócani jiáu judíobini, namésuda'ee nayá néejooque'iu báaniu liá'a áabai sábadoca natáaniaque'e nalí quinínama liáni.

⁴³ Amáarrai'inaami liá'a náawacactacoo sinagoga rícu, íchaba judío ya náa'a báawache sánaca éebidenai nanácu náa'a judíobinica, jáiwa náau yáajchai Pablo ya Bernabé. Ya náa nawítee nayáquini'e machácani mamáarraca linácu liá'a Dios nísau'u limáida nayái.

⁴⁴ Liá'a áabai semana, sábadu rícu, atéwa quinínama chóniwenai chacáalee rícu sána yáawaquenai'inau néemique'e Wawácali chuáni. ⁴⁵ Ne náa'a judíobinica nacába'inaa íchaba chóniwenai yáawacacuwai, jáiwa cadéni nayái, jóca áabenaa nawówa Pablo yáajchai, ya namá cacháni chuánshi Pablorry. ⁴⁶ Néenee liá'a Pabloca ya liá'a Bernabéca, natáania'ee cadánaniyu, namá'ee nalí:

—Wawáalia arrúnaaca wáiiwa Dios chuáni quéechanacu irrú iyá judíobinica; ne iyá jócani icábau icáwicaca jócai amáarra, yáaliminaa wáujoo nayáctala náa'a jócani judíobini. ⁴⁷ Jiniwata cháwa Dios bánua wayá jírra, limá walí:

'Numáaca jiyá jicá'a áabai cámarashi quinínama chóniwenairru,

itée nuchuáni wásedeerri'inaa cáashia ínu amáarractala cáinabi.'

⁴⁸ Néemi'inaa jini, náa'a jócani judíobini saícta'ee nawówa nachána'eewoo namáca liá'a Dios chuánica saícai; yá'ee néebida quinínama náa'a yáainai linácu liwínanica liáque'e nacáwica jócai amáarra. ⁴⁹ Cháwa náiiwa Wácalishi chuáni jírra quinínama cáinabi. ⁵⁰ Ne náa'a judíobinica natáania'ee náajcha náa'a ína saícáni wérri ya cawéninica ya washíalicuenai cawéninica lirrícu liá'a chacáaleeca, natáania Pablo nácu ya Bernabé quéewique'e nacánaqueda nayá, néewaque'e najédani lirrícucha liá'a cáinabica. ⁵¹ Néenee Pablo

ya lijúnicaica, jáiwa'ee natútuda náiiiba nácuchau liá'a pucúpucubeeca, limáyu'inaa jócani nawówai Dios chuáni náa'a chóniwenica, néenee náa'a éewawai Iconio néerra. ⁵² Ne náa'a éebidenaica cashiámuni Espiritu Santoyu ya saíctani wówa.

14

Pablo ya Bernabé Iconio rícula

¹ Liá'a chacáalee jí'ineerri Iconio, Pablo ya Bernabé nawárroo lirrícula chámataanaa liá'a sinagoga rícula judíobini shínaa, natáania'ee saícai wérrri chuánshica nalí, íchaba'ee chóniwenai éebida nalí liá'a náiiwanica, náa'a judíoca ya náa'a jócani judíobini. ² Ne náa'a judíobinica jócani éebida natáania máashii nalí náa'a jócani judío, nawánaque'e napénsaa máashii nanácucha náa'a néenajinaica. ³ Tándaa náa'a apóstolua namáaca'eewoo néeni íchaba éerri, máaquenai nawówau Dios nácu natáania quinínama yáawaiyi Dios chuáni nácu; ya liá'a wawácalica íyada liá'a namánica liá'a níinaashica Dios wáalianica, liáyu nalí liwíteu namédacai shínaashica ya jócai nacába cáji. ⁴ Ne náa'a chóniwenica chacáalee rícu sánaca jócani áabena wówa, áabibi judíobini yáajcha, áabibi yéenai apóstolu yáajcha. ⁵ Néenee náa'a judíobinica, ya náa'a jócani judío natáania'ee náajcha náa'a wánacaleenaica nabásedaque'e nayá ya léquichoo náiiinuaque'e nayá íibayu. ⁶ Ne Pablo ya Bernabé ná'inaa'ee léenaa jíni, jáiwa namániwai chacáalee jí'ineerri Litra rícula, ya léquichoo chacáalee jí'ineerri Derbe, chacáalee cáinabi jí'ineerri Licaonia, ne cáinabi líteeji saíca, ⁷ néeni léquichoo náiiwa nalí Dios chuáni saícaica.

Náiiinueda Pablo íibayu chacáalee Litra rícu

⁸ Liá'a chacáalee Listraca néeni'e liyá liá'a washiálicuerri jócai éewa lijínacoo. Jócai jínacajiu, jiniwata lijédanirra. Liéni washiálicuerri wáairriu liyáca, ⁹ éemerri liyáca liá'a Pablo íiwanica, liá'a Pabloca cába lirrú, yá'ee licába wáliierri'e éebiderrri lichúni'inau. ¹⁰ Néenee Pablo ma lirrú cadánani chuánshiyu:

—¡Jibárroo machácani jicáwayu!

Liá'a washiálicuerrica, jáiwa libárruawai ya léenuwai ya lijínawai. ¹¹ Náa'a chóniwenica nacába'inaa liá'a Pablo médanica, jáiwa'ee namáidada chuánshi Licaoniayu:

—¡Diose újnini washiálicuenaica yúrrucuenaiu wayáctalaca!

¹² Nacába'ee liá'a Bernabéca jicá'ee nashínaa dios jí'ineerri Zeus, ya liá'a Pabloca jicá'ee dios jí'ineerri Hermes, jiniwata liyáwa mawí táaniaca. ¹³ Liá'a sacerdotéca Zeus shínaa, wáalierrri áabai templo injbaa wáruerricoo chacáalee rícula, línda'ee pacáa yá'ee cachílinai íwinaashi; liyá'ee ya chóniwenai nawówai'e nasátacoo apóstolubini yúcha, yá'ee náinu pacáa néemani'inaa nalí. ¹⁴ Ne liá'a Bernabéca ya Pabloca ná'inaa'ee léenaa jini chóniwenai méda nayá náajcha, jáiwa'ee nashírricueda nábalawai, jáiwa nawárrroo chóniwenai íbirrai, namáidada'ee:

¹⁵ —Washiálicuenai, ¿ne tánda iméda lierra? Wayá washiálicuenai léjta iyá. Tánda jicá'a wáinuca wáiiwa irrúni, jócubeecha iméda mawiá liá'a jiniyi iwéni, éejooque'iu lirrú liá'a Dios cáwiica, liá'a méderri éerri ya cáinabi ya manuí ya quinínama yáairri lirrúcu. ¹⁶ Báawita íchaba éerri néenee bésuneerricoo Dios máaca bácainaa nawína nashínaa injbau, ¹⁷ séewirri táania liyá jájiu ne liá'a yáawaiyiica; liyá bánuerri irrú únua quéewique'e iwáalia banácali, yáirri quinínama irrú iyacaishi quéewique'e iyacani saíctaque'e iwówa.

¹⁸ Ne áawita namá nalí quinínama liáni, ne atéwa cabálini wérri nalí jócu naínda chóniwenai ínuua náa'a pacáaca náque'e irrú cuésherri éemerriu, ya náa irrú saícai.

¹⁹ Ya liyáalimi náinu náa'a judío Antioquía néenee sánaca, ya náa'a Iconio néenee sána, natáania'ee náajcha náa'a chóniwenai nanáawidaque'e nawítee; néenee jáiwa náinuua Pablo íbayu, jáiwa'ee namá'ee nalíwoo máanalíyi, jáiwa'ee nánda jini bináawala chacáalee yúcha. ²⁰ Né'e náa'a éebidenaica jáiwa'ee nayá Pablo téejii, jáiwa'ee libárruawai léejo'eewau chacáalee rícula, áabai éerri cajócha'inaami jáiwa lijiáwai Bernabé yáajcha chacáalee jí'ineerri Derbe.

²¹ Liáwinaami líiwa'inaa Dios chuáni saícai Derbe rícu, léejuedacta íchaba chóniwenai Diosru, jáiwa'ee néejoo bániwai Listra néerra, Iconio néerra, ya Antioquía néerra léquichoo. ²² Narrícu nárra chacáaleeca náa nadánani'e náa'a éebidenai namá'ee nalí iyáwajoo cadánani Dios chuáni nácujo, namá'ee nalí wawárruaque'iu Dios wánacaalactalaca rúna'ee wabésuneda carrúni jináata liá'a íchaba máashiica. ²³ Ne léquichoo namáaca wánacaleenai quinínama iglesia máanabaca, ya liáwinaami na'óra'inaa'ee ya nayúna'inaa, jáiwa'ee namáaca Dios cáaji rícu jini, náa'ee éebidenaica.

Pablo ya Bernabé néejoo Antioquía shínaa Siria néerra

²⁴ Nabésuna'eewoo liá'a cáinabi shínaa jí'ineerri Pisidia, náiiu'e cáinabi jí'ineerri Panfilia néerra. ²⁵ Náiiwa'ee Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Perge rícu, jáiwa náawai chacáalee jí'ineerri Atalía néerra; ²⁶ náurrucua'eewoo lancha rículai chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, liá'a chacáalee nasátactani nanácu namáacactani nayá quéechanacu Dios cáaji rícu, linácu liá'a tráawaju jáiyi nanísacai. ²⁷ Náiiu'inaa Antioquía néerrai, náawaca'eewau náa'a iglesia ísanaca quinínama, ya tá'ee náiiwa'ee nalí quinínama liá'a Dios médani náajcha, ya léjta wácalishi méecu nalí iníjbaa náa'a jócani judíobini, quéewique'e néewa néebida léquichoo. ²⁸ Pablo ya Bernabé namáaca'eewoo néeni íchaba éerri náajcha náa'a éebidenaica Dios nácu.

15

Náawaca'eewau Jerusalén rícu

¹ Liyáali éerrimi'e, áabibi chóniwenai jiánaimicoo Judea néenee Antioquía néerra, nachána'eewau néewidaca náa'a néenajinaica jócani'e nawásedacoo néebida linácu liá'a náijuque'e nachípi ímanaa juáta, cha léjta Moisés liwána namédaca. ² Pablo ya Bernabé, jáiwa nacáita yáacau wérri náajchai, néenee Pablo ya Bernabé ya áabibi mawí nawína áabai washiálicuenai náaque'iniu Jerusalén néerra ya natáaniaque'e linácu liáni náajcha náa'a apóstolua ya náa'a salínai iglesia ísanaca Jerusalén néenee sánaca.

³ Nabánua'ee náa'a iglesia Antioquía néenee sánaca, nabésuneda'inaa liá'a cáinabi jí'ineerri Fenicia ya Samaria, jáiwa'ee náiiwa náa'a jócani judíos namáaca'ee nawítee ajuitaimica quéewique'e nasíguia Diosru. Ya quinínama náa'a máaquenai nawówau Dios nácu, saícta'ee wérri nawówa néemi'inaa liá'a chuánshi saícaica.

⁴ Náiiu'inaa Jerusalén néerra, Pablo ya Bernabé narríshibia'ee nayá iglesia ísanaca ya náa'a apóstolua ya náa'a salínaibinica, náiiwa'ee nalí quinínama liá'a Dios médani náajcha. ⁵ Ne áabi náa'a fariséobinica éebidenai Jesús nácu, nabárrua'eewau ya namá'ee:

—Arrúnaa'ee nawíchua nachípi ímanaa juáta náa'a éebidenaica jócani judío, nabánua'ee nacúmpliaque'e ley Moisés wánani namédaca.

⁶ Jáiwa'ee náawacawai náa'a apóstolubinica ya náa'a salínaica quéewique'e natáaniacani linácu. ⁷ Néenee liáwinaami natáania linácu, jáiwa'ee Pé'eru bárruawai limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, iyá yáine léenaa báinacu Dios máiderrite nuyá íibicha nuíwaque'e irrú saícai chuáninica liá'a wásedeerri'inaa nalí náa'a jócani'inai judíobini, quéewique'e nayá néebidaca. ⁸ Dios yáa léenaa wawówa, líiyada'ee walí lirríshibiaca nayá, liá'ee nalí Espíritu Santo, léjta liáyu'u walíni. ⁹ Dios jiní limédani báawatani wítee wáucha nayá ya wayá, ne léquichoo nayá bádedeenai nawówau níwata namáacaca nawówau linácu. ¹⁰ Ne chóque'e çtánda éeneda Dios iwána namédaca liá'a nawítee ajuítaimica, jócaite wéenaa wacúmpliacte jiní wérri áawita náa'a wawérrinaimica? ¹¹ Báawachala wáucha, wayá éebidenai wawásedacoo mawéniyu saícaca wáajcha liá'a Wawácali Jesúsca, nayá wáseneu liúcha liá'a máashii léquichoo léjta wayá.

¹² Quinínama nayá manúmata néemi'e nayáca liá'a Pablo ya Bernabé táaniani liyá nácu liá'a shínaashi ya liá'a jócai wacába cáji Dios médani náajcha náibicha náa'a jócani judíobini. ¹³ Jáí'inaa nanísa natáaniacai, Santiago má'ee:

—Nuéenajinai, éemite nulí: ¹⁴ Simón íiwa walíni léjta Dios caníinaa licába nayá quéechanacu náa'a jócani judíobini, liwína'ee néenaa chóniwenai namédaque'e chacáalee Diosruja. ¹⁵ Liáni áabenai léjta natánaumini náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, léjta limáyu Dios chuánica:

¹⁶ 'Ne liáwinaami liáni nuéejoominaajoo nubárrueda báaniuajoni liá'a cuíta cáarralierricoo liyáca David shínaaca;

nuchúniminaa báaniuajoni ya nubárruedaminaa báaniuajoni,

¹⁷ quéewique'e quinínama náajcha náa'a namúrruque'e Wácalishi nawówa yáajchau léquichoo,

náajcha náa'a quinínama cáinabi ítesanaca náa'a máaquenai nayáu báawacha nují'inaa nácu.

¹⁸ Liá'a Wawácalica, wáneerri náa léenaa liáni quinínama báinacumi, liá'a máaquerri lichuániu'.

¹⁹ “Nuá léenaa nulíwoo, jócai saíca wabánua naméda liá'a jócai rúnau náa'a jócani judío, máaquenai nawíteu ajuítaimica nasíguiaque'e Diosru. ²⁰ Rúnaaminaajoo watána nalí nashírrique'iu liúcha liá'a namédani nalí náa'a jócani Dios. Cáwique'e nacá'a náuchau naméda máashii náinaayu. Jócubeecha íya lierra cuéshinai sácumenaicoo íinaa, jiní liá'a jórquerricoo, ya jócai léquichoo íirrai. ²¹ Ne wawówaicta wáa léenaa báinacu saími ái néenaa já'a chacáalee rícu, náa'a éewidenaica Moisés shínaa

ley, liá'a naliénica sinagoga rícu éerri jútainchu nawówa íyabactacoo.

Liá'a cáashtaca nalí náa'a jócani judíobinirru

²² Apóstolubínica ya náa'a salínaica, ya náa'a quinínama iglesia ísanaca, jáiwa nawína áabi néenaa náa'a éebidenáica nabánuaque'e nayá Antioquía néerra Pablo ya Bernabé yáajcha. Jáiwa'ee nawína Judas, né'e léquichoo lijí'inaa Barsabás, ya Silas, washíalicuenai cawíteenica náiiibicha náa'a éebidenáica, ²³ náajcha nabánua áabai cáashta méerri chá'a:

“Wayá apóstolubínica ya náa'a salínaica náa'a éenajinaica watáa wéenajinai náa'a jócani judíobini, náa'a yéenai Antioquía rícu, ya Siria rícu léquichoo ya Cilicia léquichoo. ²⁴ Wáa léenaa áabi chóniwenai yáaineu wayéji áani jócani wabánua néerra, ijódia'ee liyú liá'a ichuánicoo, jócai náa léenaa chítashia nayáu'inaa jíni. ²⁵ Tándá, wáawacawai, sáica wacábaca wawína wéenau náaque'iniu nacába iyáctalaca náajcha náa'a sáictani wéerri wítee wéenajinai Bernabé ya Pabloca, ²⁶ náa'a máaqueneu nayáu carrúnatairru Jesucristo jí'inaa nácu. ²⁷ Ne léquichoo wabánua Judas ya Silas léquichoo: Nayájoo natáaniaminaa yáajchajoo náiiwaque'e irrú quinínama liáni. ²⁸ Ne sáicai wéerri wacába liá'a Espíritu Santoca ya wayá léquichoo, jócuminaa wabánua irrú quéewique'e iméda quinínama léjta Moisés tánimica, báawacha liúcha liáni: ²⁹ Jócubeecha íya cuéshinai íinaa náani néemani nalí náa'a jócani diose. Jócubeecha íya íirrai, ya léquichoo náa'a cuéshinai sácumenaicoo, cáwique'e nacába náuchau naméda máashii náinaayu. Itúyactau wáujoo liúcha léju liáni, imédaminaa sáicaijoo. Sáicaque'e yáajabajoo.”

³⁰ Ne nayájoo, néenee náiiwa'inaa nanáawau, náau Antioquía néerra, náawacacoo'eewau náa'a iglesia ísanaca néntregaa cáashta nalí. ³¹ Náa'a néenajinaica naliá'inaa cáashtai sáicta wéerri nawówa. ³² Liá'a Judasca ya Silasca wáalenai Dios wítee nawówa lícu, náiiwani'inaa chóniwenairru sáicta wéerri'e nawówa néenajinai yáajchau. ³³ Liáwinaami liá'a éerrica, náa'a néenajinaica náiiwa'ee nanáawau nalí, nabánua nachuániu nalí sáicta wéerri nawówa, quéewique'e néejooocoo báaniu náa'a bánuenai nayá. [³⁴ Ne liá'a Silasca wówerri limáacacoo.] ³⁵ Ne Pablo ya Bernabé namáacau Antioquía rícu, íchaba yáajcha mamáarraca néewida ya náiiwa Jesucristo chuáni.

Pablo chánau lijiácoo chámaichu'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru

³⁶ Áabai éerri liáwinaami, Pablo má'ee Bernabérru:

—Wáu wacába náibeji báaniu náa'a wéenajinaica chítashia nayáu jíni quinínama chacáalee rícuba, liá'a wáiwactamite wawácali chuáni, wacábaque'e chítashia nayáu jíni.

³⁷ Bernabé wówerri litée náajchau Juan, liá'a jí'ineerri léquichoo Marcos; ³⁸ Ne Pablo jócai wówai litée Marcos, jiniwata liá'a Marcosca limáaca bácai Pablo ya Bernabé Panfilia rícu, jócai wówai liácoo náajcha liá'a tráawaju namédanica. ³⁹ Jáiwa náawacawai naméda yáacacuwai linácu liáni, jáiwa'ee nashírria yáacawai. Bernabé litée'e liájchau Marcos náurrucoo'eewau lancha rícula náaque'iniu liwówai jí'ineerri Chipre, ⁴⁰ nácula Pablo liwówaiyu liwína'a Silas, ya náa'a néenajinaica nasáta'ee nanácu Dios jí'inaa nácu, jáiwa'ee najiá'eewau néenee, ⁴¹ nabésuna'eewau Siria ya Cilicia náa'ee nadánani náa'a néenajinaicoo yáainai iglesia rícu.

16

Timoteo tálideda Pablo ya Silas

¹ Pablo línu'e Derbe ya Listra néerra, línuctala'ee linácu liá'a báqueerri quéebidacai Jesucristo nácu, jí'ineerri Timoteo, rucúlee ruá'a báquetoo ínetoo judía quéebidacau Jesucristo nácu, lisálijinaa griego. ² Náa'a néenajinaica yéenai Listra rícu ya Iconio rícu, natáania'ee saícai wérri linácu. ³ Pablo wówerri'e Timoteo yáacoo liájcha, ne quéechanacu liwána náiju nachíipi ímanaa juáta, quéewique'e jóca íwirri nawówa náa'a judíobinica náa'a yéenaica líta'aa liá'a cáinabica, ne quinínama yáine léenaa Timoteo lisálijinaa griego. ⁴ Quinínama chacáalee nabésunactacoo, náiiwa'ee náacoo néenajinairru, linácu liá'a náiiwani náa'a apóstolubinica ya náa'a salínaibinica náa'a iglesia Jerusalén ísanaca. ⁵ Náa'a iglesia ísanaca, jáiwa'ee nadáwina nawíteewai Jesucristo jí'inaa nácu, náa'a máaquenai cabálininaa, ya liá'a namánaba náa'a éebidenaica lidáwinau mawí.

Pablo dájuni báqueerri washíalicuerri Macedonia rícu saí

⁶ Liá'a Dios shínaa Espíritu Santoca jócai wówai náiiwa Jesucristo chuáni léenaa lirrícu liá'a cáinabi jí'ineerri Asia shínaaca, jáiwa'ee nabésunawai liá'a cáinabi jí'ineerri Frigia ya Galacia, ⁷ náiiu linúmamirra liá'a cáinabica jí'ineerri Misia. Ne néenee namá'inaa'ee

nalíwoo nabésunacoo cáinabi jí'ineerri Bitinia, ne liá'a Espíritu Jesús shínaaca, jócai línda jíni. ⁸ Néenee'e, nabésunau machácani Misiarra, náurrucua'eewau á'a lancha chánactau jí'ineerri Troas. ⁹ Liyáali éerrimi Pablo dájuni'e dajuíshi táayee; licába'ee báqueerri washíalicuerri shínaa cáinabi jí'ineerri Macedonia, libárrua'eewau limá'ee Pablorry: "Jibésunau Macedonia rícula jiyúda wayá." ¹⁰ Pablo quéecha'inaa lidájuni'inaa líarra dajuíshica, jáiwa wachúni washínaa injbaawai wáaque'iu Macedoniala shínaa cáinabi ítala, yáawaiyi Dios máiderri liyá wayá wáaque'iu wáiiwa nalí saícai chuánshica liá'a Dios chuánica.

Pablo ya Silas Filipos rícu

¹¹ Wáurrucoowai Troas néenee, wáau machácani liwówai jí'ineerri Samotracia, áabai éerri néenee wáiiinu áabai chacáalee jí'ineerri Neápolis. ¹² Néenee jáiwa wáawai áabai chacáalee jí'ineerri Filipos, liá'a chacáalee mawí máanuica líta'aa liá'a cáinabi Macedonia shínaaca, nayácta íchaba náa'a romanobini. Néerra wayáte jócai íchaba éerri. ¹³ Áabai éerri liá'a wawówa iyabactacoo, jáiwa wajiáwai bináawala chacáalee, méeda tácoowala, liá'a wamáacta walíwoo áabai yáarrushi nasáactau náa'a judíobinica. Jáiwa wawáawai watáania saícai chuánshi, nalí náa'a íinaca yáawaquenaicoo wáajcha. ¹⁴ Báquetoo néenaa jí'ineechoo Lidia; ruyá néenee sáu áabai chacáalee jí'ineerri Tiatira, wéndechoo wárruma cawéni quíirrai wérri. Ruáni ínetoooca, yáichoo saícai Diosru, éemechoo'e ruyáca, liá'a Wawácalica jáiwa lidúnu ruwówai ruémique'e liá'a Pablo táaniani liyá nácu. ¹⁵ Ruéebida Jesucristo nácuí rubáutisawai, náajcha náa'a quinínama ruéenajinaica, ne liáwinaami, jáiwa rusáta wáucha:

—Ne iyá imáacta iwówau yáawaiyica yáliminaa nuyá nuéebidaminaa Jesucristo nácu, íinu chérra yáaque'iniu núbana néerra.

Jáiwa ruwána wamáacaque'iniu ruájcha.

¹⁶ Libésunate áabai éerri wá'inaateu chaléeni náctalacoo nasáta Dios yúcha, jáiwa wáiiinu báquetoo miyácau wáalechoo áabai espíritu cadíbinacai. Ruyá nawánacaala yáarru, ruyá yáichoo léenaa wérri jiníwata áabai espíritu máashii íiwaca rulíni. Tándá ruwácanai jéda íchaba warrúwa. ¹⁷ Ruáni miyácauca, jáiwa ruchánau rujínacoo Pablo ya wáajchai, rumáidada'ee ruácoo:

—¡Náani washíalicuenaica sírbenai Diosru liá'a yéerri áacairra, náa'a íiwenai irrú, chítashia Dios éewa'inaa litée iyá áacairra'inaa!

¹⁸ Liáni rumédani íchaba éerri, cáashia Pablo, wówa íiwirri liwówa, jáiwa'ee léejoo báaniu limá'ee lirrú liá'a espíritu yéerri runácu ruá'a miyácauca:

—Lijí'inaa nácu liá'a Jesucristoca, nuwána jijiácoo rúcha. Liyáalimi espíritu máashiica limáaca ruyái.

¹⁹ Ne náa'a ruwácanaica ruá'a miyácauca, nacába'ee jócai sáica nagáana runácu warrúwa mawí, jáiwa'ee nawína Pablo ya Silas, jáiwa natéque'e nayá wánacaleenairru, liá'a plaza chúnsaica. ²⁰ Jáiwa nabárrueda nayái nawácanai náneewa namá'ee:

—Náani judíobinica ínuenai naméda walí máashii nacáarralia washínaa chóniwenai, ²¹ éewidenai nawíteeyu wayá jócai wéena warríshibiaca, jócai wéena namédaca, jiníwata wayá romanobini.

²² Néenee náa'a chóniwenai nabárruo nanácula liá'a Pablocá ya Silas, ya namá'ee náa'a nawácanaica namídudaque'e náabala nabásaidaque'e bárayuni.

²³ Néenee nanísa'inaa nabásaida nayái, naníqui jini cuíta manúmai rícula, namá'ee lirrú liá'a catúyacaica liá'a cuíta manúmaica licábaque'e nayá, jócubeecha najiáu nayáca. ²⁴ Quéecha'inaa lirríshibia liáni catúyacaica cuíta manúmai liníqui wéerri nayá sáica, ya liníqui náiiiba áacairra linácula liá'a áicuba cadúcunica lijí'inaa cepo.

²⁵ Ne liyáalimi béewami táayebee, Pablo ya Silas nasátau ya narrába shímashi Diosru, ya náa'a áabi yáainai cuíta manúmai rícu néemini nayáca, ²⁶ ne liyáalimi licúsu liá'a cáinabica cadánani wéerri lichúnda liá'a cuíta manúmaica. Liyáalimi liméecu linúma liá'a cuíta manúmaica quinínama, náa'a yéenai cuíta manúmai rícu liwásau liá'a nashínaa cadénaca. ²⁷ Quéecha'inaa licáwíaco liá'a catúyacai cuíta manúmai licába quinínama linúma liá'a cuíta manúmaica méecuerriu, lijéda lishínaa espadau línuaque'e liyáu, jiníwata limá lirrúwoo náa'a yéenai cuíta manúmai rícu máanenaiwai. ²⁸ Ne jáiwa Pablo máidada lirrúi:

—¡Ujínua, wayá náani ya áani quinínama!

²⁹ Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lisáta áabai licámarrau liwárruo licánacacoo ya chéchinau licáarruniu licuá Pablo ya Silas yáajba. ³⁰ Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lijéda Pablo ya Silas ya lisáta léemiu nayá:

—Washíalicuenaí, ¿tána arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau Dios yáajcha?

³¹ Namá'ee lirrú:

—Éebidau linácu liá'a wawácali Jesúsca, jiwáaliaminaa jicáwicau Dios yáajcha jócai amáarra ya jéenajinai lécchoo.

³² Jáiwa natáania lirrúi linácu liá'a Wawácali chuánica ya nalí náa'a yéenai lishínaa cuíta néeni. ³³ Ne liyáalimi hóraaca táayebeeca, liá'a catúyacai cuíta manúmai litée jini báawachala libádeda natúca náa'a Pabloca ya Silas, jáiwa nabáutisawai liyá ya léenajinai. ³⁴ Néenee litée nayá líibana néerrau, liá náaya, liyá ya léenajinai sáitani wérri wówa néebidacala Dios nácu.

³⁵ Manúlacaiba, náa'a nawácanaibinica nabánua áabi catúyacani chaléeni catúyacai cuíta manúmai quéewique'e nawáseda Pablo ya Silas. ³⁶ Liá'a catúyacai cuíta manúmai limá'ee Pablorru:

—Náa'a nawácanaibinica nabánua nuwásedaque'e iyá; tánda yáa namówai chaiwíteemija'a.

³⁷ Ne Pablo má'ee nalí náa'a catúyacanica:

—Ne wayá cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca, nabásaida wayá chóniwenai náneewa, jóctanaa náa léenaa wajíconaa, naníqui wayá cuíta manúmai rícula; ¿ya chóque'e iwówai iwáseda wayá cabáyainta? ¡Ne jóca! Náiiunque'e nayá jájiu najéda wayá.

³⁸ Náa'a catúyacani náaniu náiiwaca nalí náa'a nawácanaibinica, jáiwa nacáarrudawai náa'ee léenaa nayá'ee cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca. ³⁹ Náawai náa'a nawácanaibinica, nasáta perdón Pablo ya Silas yúcha, ya najéda jini cuíta manúmai rícuca, ya namá'ee nalí najiáque'iu lirrícucha liá'a chacáaleeca. ⁴⁰ Najiá'inau lirrícucha liá'a cuíta manúmai náa'a Pablo ya Silas, jáiwa náawai rúbana néerra ruá'a Lidiaca, néenee nanísa nacába náa'a éebidenai Dios chuáni náa nadánani, jáiwa náau néenee.

17

Nacáarralia yáacacoo Tesalónica rícu

¹ Pablo ya Silas náau mamáarraca nabéechalau. Nabésunau lirrícu náa'a chacáalee jí'ineerri Anfípolis ya Apolonia, jáiwa náiiui chaléeni chacáalee jí'ineerri Tesalónicaca, nawáaliacta áabai sinagoga judíobinica.

² Pablo, léjta liwíteeja, liáu chaléeni sinagoga néerra, táshia éerri jini liwówa iyabactacoo, léjta matálii semana litáania náajcha. Léewida nayá léjta limáyu liá'a Dios chuánica, ³ líiwadeda nalí liá'a Mesíasca arrúnai'inaa máanalica, ne máanalicai yáawinaami licáwiaminau báaniu. Limá nalí:

—Liyája liáni Jesús numáni irrú, liyája liérna Mesíasca.

⁴ Áabi néenaa náa'a judíobinica néebidani, nawína yáacau Pablo yáajcha ya Silas. Cha lécchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica yáine Diosru saícai ya íchaba íina cawénini wérri. ⁵ Ne náa'a áabi judíobinica cadéni nayá. Namúrru áabai chóniwenai máashiini jínanenaiu cáaye rícu jiníni médani, quéewique'e nacáarraliaca ya najódiaque'e chóniwenai chacáalee rícu sánaca. Náani máashiinica lécchoo náau líibana nácula liá'a báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Jasónca, najédaque'e néenee Pablo ya Silas quéewique'e néejuedaque'e chóniwenairruni. ⁶ Ne jócala náiiinu Pablo ya Silas, jáiwa nárdeda Jasón ya áabi éebidenai Dios nácu nanáneewa náa'a chacáalee wácanaica, máidadenai náacoo:

—¡Nayája náani washiálicuenai jínanenaiu quinínama cainabi naméda namáacoo quinínama máashii chóniwenai íibi, náiiinu léquichoo áani, ⁷ ya Jasón wína nayá líibana néeniu! ¡Quinínama nayá jócani méda liwánacaala liá'a chúnsai liwácali romano shínaaca, ne namá jáicala báqueerri reyja'a, léja liá'a Jesúsca!

⁸ Néemi'inaa liáni, jáiwa chóniwenai ya náa'a cawánacaalacani cáarrudenai. ⁹ Ne Jasón ya náa'a áabibica napáida áabai warrúwa, ya nawáseda nayá.

Pablo ya Silas Berea rícu

¹⁰ Ne táaye'inaami, náa'a éebidenaica nabánua Pablo ya Silas náaque'iu báitanacu chaléeni chacáalee jí'ineerri Berea. Náiiinu'inaami náau báitanacu chaléeni sinagoga néerra judíobini shínaaca. ¹¹ Náani judíoca, mawíni saíca wítee náucha náa'a Tesalónica néenee sánaca, narrishibiani saíca wérri nawówa yáajchau liá'a chuánshica, mawí éerri néewidau Dios chuáni nácu, nacábaque'e namáni nalí yáawaictajani. ¹² Ne íchaba néenaa éebidenai, ya lécchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica, cha lécchoo íina cawénini wérrica ya washiálicuenai. ¹³ Ne náa'a judíobinica Tesalónica néenee sánaca, náa léenaa'inaa Pablo íiwadeda liá'a chuánshi Dios shínaa á'a Berea lécchoo, náau néerrai nacáarraliaque'e náa'a chóniwenai. ¹⁴ Ne náa'a áabi éebidenaica nawána Pablo jíacoo madéjcata chaléeni litácoowala liá'a manuáca, ne Silas ya Timoteo máaquenai á'a Berea. ¹⁵ Náa'a tálidedeenai Pablo yáaineu liájcha atanúma á'a chacáalee jí'ineerri Atenas. Néenee néejuawai náiiwa nalí náa'a Silasca ya Timoteo náaque'iu madéjcata Pablo íshiirricu.

Pablo Atenas rícu

¹⁶ Nácula Pablo nénda á'a Atenas néerra liá'a Silas ya Timoteo, máashii wérri liwówa licábacala liá'a chacáalee cashiámu diosnai jócai yáawaiyi. ¹⁷ Tándawa liméda yáacau sinagoga rícu, náajcha náa'a judíobinica ya áabi chóniwenai yáinai saícai Diosru, ya éerri jútainchu naméda yáacacoo náajcha náa'a yáawaquenaicoo plaza rícu. ¹⁸ Cha lécchoo áabi quéewidacani néenaa jí'ineenai epicúreos ya estóicos, nachána naméda yáacacoo Pablo yáajcha. Áabi má'ee:

—¿Tána litáania léji liéni catáaniacaica?

Ya áabi má'ee:

—Jicá'a liá'a táaneerri áabata diosnai déecuche saí nácu.

Léewa'ee namáni lierra níwata Pablo íiwadederri linácu liá'a chuánshi saícaica Jesús nácu, néewacala nacáwiacoo náa'a máanalínica. ¹⁹ Néenee natée jíni chaléeni Areópago néerra. (Atenas néerra jí'ineerri Areópago, náarrui náa'a wánacaleenai chacáalee rícu). Liá'a yáarrushi saíctata nacába náawacacoo, nasáta néemiu Pablo:

—¿Jéewa jíiwa walí liá'a wáalii chuánshi jéewidani nácu jíndani walí? ²⁰ Ne jítaania walí áabata chuánshi báawatai, ya wawówaini wáa léenaa tánashia jiwówai jimácai.

²¹ Ya quinínama náa'a yéenai Atenas néerra, léjta lécchoo náa'a déecuche sánaca yéenaimi á'a, bácainaa saíctai néemica ya natáaniaca chuánshi wáalii.

²² Pablo bárroo nalí béewami Areópago rícu, limá'ee:

—Chóniwenai Atenas néenee sánaca, quinínama liáni nucábanica, iyá chóniwenai éebidenai wérri linácu liá'a witeeshica. ²³ Nácula nujínaniu chacáalee rícu, nucába iyá isátau íchaba diose yúcha, ya nuínu áabai altar liá'a tánerricoo cháa: 'Liá'a Dios jócai wacúnusia'. Wée saícai, lierra Dios isátanicoo yúcha jócai icúnusia, linácuwa nutáania irrú.

²⁴ "Liá'a Diosca quénuderri quinínama cáinabi quinínama liá'a yéerri líta'aa, liyáwaja lierra wácalishi áacai saíca ya cáinabi íta'aa. Jócai yáa lirrícu liá'a temploca washiálicuenai médanica. ²⁵ Jiní lirrúnaani naméda liwícaubali, liyája liárta yáirri wacáwica quinínama, cáuli ya quinínama mawí.

²⁶ "Bácai rímii washiálicuerri rícue quénuderri quinínama chóniwenai, nayáque'e quinínama cáinabi íta'aa; líyadani nalí liá'a éerrica ya liá'a yáarruishica néewacta nayáca, ²⁷ namúrruque'e Dios, ya cáajbami, újni najísedauca néewaqué'e náinucani, báawita

yáawaa jócu Dios ya wáucha déecucha bácaínaa. ²⁸ Jiníwata wayá yéenai Dios nácula, wachúniniu ya wéewa wayáca; ya léjta léquichoo náa'a áabibi éewenai najéda chuánshi nawíta rícuejiu nashínaaca namá'ee: 'Wayáca Dios táqueenaibimi'. ²⁹ Wayácta Dios táqueenaibimi, jócu arrúnaa wamá waliwau léecala, liá'a Dios litánaaminaa óroyu, ya platayu, jócta íibayu namédani náa'a washiálicuenaica nawíteeyu. ³⁰ Báinacu Dios míya máecha quinínama namédani líarra, jiníwata jócala náa léenaa liá'a namédanica; ne chóque'e, Dios bánua quinínama chóniwenai, quinínama cáinabi néējuacoo lirrú, néebidaque'e linácu. ³¹ Dios ái wína áabai éerri, ya liyáli éerri, jiní licábacala báqueerri chóniwerri saícai áabi yúcha; liyáminaa májoo chóniwenai médacta saíctai o máashii. Quinínama líerra limédani'inaa báqueerri washiálicuerri rícueji liá'a liwínanica, jí'ineerri Jesús. Dios íyadani chóniwenairru cháca rúnaa libésunacoo, liyáwa wáneerri Jesús cáwiacoo náibicha náa'a máanalínica”.

³² Néemi'inaa liáni nacáwicalau máanalícai yúcha, áabibi nacáida'ee ya áabi namá'ee:

—Wanísaminaa wéemicojoni áabata yáajcha.

³³ Néenee Pablo máaca nayái, jáiwa liáwai. ³⁴ Ne áabi yáau liájcha néebidani. Náibi yéerri liá'a Dionísioa, néenaa náa'a Areópagoca; ya léquichoo báquetoo ínetoo jí'ineechoo Dámaris, ya áabi mawí.

18

Pablo Corinto rícu

¹ Liáwinaami liáni, Pablo jáu Atenas rícuha, jáiwa liáwai lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Corinto. ² Néerra línu báqueerri washiálicuerri judío jí'ineerri Aquila, liyá che saíni cáinabi jí'ineerri Ponto. Liyáli íchaitaa Aquila ya línu Priscila ínuenai lítee liá'a cáinabica jí'ineerri Italia, chéni rúnacte najiácoo jiníwata liá'a nawácali jí'ineerri Claudio, wáneerri najiácoo quinínama náa'a judíobínica, najiáque'iu chacáalee jí'ineerri Roma. Pablo yáairri lícaba nayá, ³ jiníwata Pablo wáaleerri léenaa liá'a tráawajuca, namédaque'e tólda nawéndacta'inaa nashínau, íchaitaa limáacau náajcha limédaque'e náajcha liá'a tráawaju. ⁴ Ne éerri jútáin chu nawówa íyabactacoo, Pablo yáairriu sinagoga rícula, natáaniactaca néewidactaca náa'a judíobínica ya náa'a jócani judío, quéewique'e néebida Jesús nácu.

⁵ Quéecha'inaa Silas ya Timoteo náiiinu'inaa á'a Macedonia, Pablo liyá'inaaja líiwadeda quinínama éerri liá'a chuánshica, líyadaque'e nalí náa'a judíobinica Jesúsca léja liá'a Mesíasca. ⁶ Ne nayá nachána namédacoo báawacha liúcha namá lirrú chuánshi máashii; jáiwa Pablo tútuda líibalau, liwówau limáca nayá médenai máashii jócai néebida, ya limá nalí:

—Iyáminaa wáalia ítalashi iyá jájiu yúcaque'iu; nuyá jócai wáalia ítalashi. Chóque'e libéechalawoo nuáu jócani judíobini néerra.

⁷ Lijiáu chéni sinagoga, néenee liáu líibana néerra liá'a báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Ticio Justo, sáterriu Dios yúcha, yéerri léema nácu liá'a sinagogaca.

⁸ Báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Crispo, liwácali liá'a sinagogaca, léebida Jesús nácu quinínama yáainai líbana lícu. Ya léechu quinínama náa'a Corinto sánaca, néemi liá'a Jesús chuánica, jáiwa néebida jíní nabáutisawai.

⁹ Áabai táayee, liá'a Wawácalica limá'ee Pablorry liá'a áabai lituírricu sái: “Ucáarru jiyá; jiáyu jíiwadeda liá'a chuánshica mamáarraca. ¹⁰ Jiníwata nuyá yéerri jiájcha, jíní éewa lidúnu jinácu limédaque'e jirrú máashii, ne nuyá wáaleerri íchaba chóniwenai lirrícu liáni chacáaleeca.”

¹¹ Tándawa Pablo máacau áabai camuí ya béewami á'a Corinto, léewidaca náiiibi liá'a chuánshica Dios shínaaca.

¹² Ne liyáli éerri liá'a Galiónca wánacaleerri á'a Acaya, náa'a judíobinica náawacau Pablo júnta'inaa; natéeni nawácanaibini júnta, ¹³ ne má'ee lirrú liá'a wánacaleerrica:

—Liáni washiálicuerrica jínaneerriu éewiderri limácoo náa'a chóniwenai, quéewique'e náa Diosru sáica liyú liá'a áabatata lijúnta liá'a leyca.

¹⁴ Pablo ái'inaata táaniacai, quéecha'inaa Galión máca nalí náa'a judíobinica:

—Ne jíconaashiquictani, jócta cáinuacai áabi, nuyáminaa nuémiminaa irrújoni iyá judíobinica; ¹⁵ ne liyú'inaa liérta chuánshica, jí'inaashi ya ishínaa ley, ichúniu iyá jájiuni, jiníwata nuyá jócai wówai nuwárruacoo linácu liárta.

¹⁶ Ya lijédani lirrícucha liá'a náawacactacoo náa'a wánacaleenaica. ¹⁷ Néenee nawína báqueerri namánabayu jí'ineerri Sóstenes, liwácali liá'a sinagogaca, nabásaidani néeni, nanáneewa náa'a nawácanaibinica. Ne Galión jíní wérri wéni lirrú liérta.

18 Pablo máaquerriu íchaba éerri á'a Corinto. Liáwinaami líiwa lináwawai léenajinairru, liájcha Priscila ya Aquila, náurrucoo náaque'iu lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Siria. Liá'a chacáaleeca jí'ineerri Cencrea, jóctanaa liúrrucujau, lirrírreda liwíta báinawai, quéewique'e licúmpliaque'e liá'a chuánshi limánimica. 19 Quéecha'inaa náinucai á'a Éfeso, Pablo máaca Priscila ya Aquila, jáiwa liáwai sinagoga néerra litáaniactaca náajcha ná'a judíobinica náawacactacoo. 20 Nayá namésudani wówa namáaque'iu íchaba éerri mawí, ne jócu liwówai, 21 ne jáiwa líiwa lináawawai limá'ee nalí: "Dios wówaicta, nuéjuaminajoo nucába iyá báaniu."

Néenee Pablo yúrrucoo báaniu, jáiwa liáwai Éfeso néenee. 22 Quéecha'inaa línucai á'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, liáwai Jerusalén néerra, liáque'iu litáa nalí ná'a éebidenai Dios nácu, néenee liáu chaléeni Antioquía néerra. 23 Liáwinaami áabi éerri, liáu báaniu lijínanicoo áabainaa lirrícu liá'a chacáalee liá'a cáinabi jí'ineerri Galacia ya Frigia, liá nadánani quinínama ná'a éebidenai Dios chuáni.

Apolos úiwadederri Dios chuáni Éfeso rícu

24 Ne liyáli éerrimi línu Éfeso néerra báqueerri judío jí'ineerri Apolos, chacáalee jí'ineerri Alejandría néenee sái. Yáirri wérrí léenaa sáica, cúnusierri sáica liá'a tánerricoo Dios chuánica. 25 Yéerri sáica wérrí Dios chuáni nácu, ya táaneerri jucámarranaa liwówa yáajchau, léewidaca jucámarranaa Jesús nácu, báawita bácai licúnusia linácu liá'a bautísmoca Juan shínaaca. 26 Liá'a Apólosca libárroo litániaca chóniwenai náneewa sinagoga rícu; ne néemi'inaami jíni Priscilaca ya Aquila, néenee natée jíni báawachala náiiwa lirrú jíni sáica wérrí liá'a Dios chuánica. 27 Quéecha'inaa Apolos wówai liácoo nayáctala ná'a chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa jí'ineerri Acaya, néenajinai yúdani, ya natána áabai cáashta nalí ná'a éebidenai Dios nácu néenee sánaca, quéewique'e narríshibia sáicani. Ne línu'inaa Acaya néerrai, liyúda íchaba nalí ná'a éebidenai, jiníwata Dios sáicai wérrí néebidaque'e linácu. 28 Ne quinínama náneewa namá judíobini nácuha, limáni nalí jócai néenaa nabáyaca, líyada Dios chuáni nácu, léewidani yáawacaala léja liá'a Jesúsca liá'a Mesíasca.

¹ Nácula Apolos yáa á'a Corinto, Pablo chuáu líibi liá'a awácaca líinu Éfeso néerrai, líinu íchaba éebidenai Dios nácu. ² Jáiwa lisáta léemi nayái:

—¿Irríshibia léji liá'a Espíritu Santoca éebida'inaami Jesús nácu?

Nayá néeba liúchani:

—Jócai wíta wéemi natáania nácu liá'a Espíritu Santoca.

³ Pablo sáta léemiu nayá:

—Ne, ¿chíta nabáutisau iyá jíni?

Nayá éeba'ee:

—Liyú liá'a bautismo Juan shínaamica.

⁴ Pablo má'ee nalí:

—Jajá, Juan báutiseerri náa'a éejuenaicoo Diosru, ne limá'ee nalí éebida linácu liá'a ínuerri'inaa báaniu nuíshirricu, wówerri limáca, liyáca Jesús.

⁵ Néemi'inaa liáni, jáiwa nabáutisawai Jesús jí'inaa nácu; ⁶ ya néenee Pablo máaca'inaa licáajiu nanácu, líinu nanácu liá'a léquichoo liá'a Espíritu Santoca, natáania áabai chuánshi báawatai, néewidau chuánshi Dios yáani nalí. ⁷ Namánabaca doceca náa'a washiálicuenaica.

⁸ Ne liyáali matálii quéerri, Pablo yáairriu liyáca sinagoga néerra, líiwadedacta jócai cáarrunaa chuánshi, cáiteerri nayá yáawai wérriyu, ya liwówai métaa néebidaque'e Dios wánacaalactaca. ⁹ Ne áabibi,

liyájurricani, jócani wówai néebidaca, újni chóniwenai náneewa natáania máashii linácu liá'a wáalii chuánshica. Néenee Pablo lishírriu náucha, ya litée náa'a éebidenaica chaléeni escuela néerra lishínaa báqueerri jí'ineerri Tirano. Chaléeni litáania éerri jútainchu, ¹⁰ Cha

limédaqui jíni chámacua camuí, cháí léjta náa'a yéenai quinínama líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia, ya náa'a judíobinica ya náa'a jócani judío, néemi liá'a wawácali chuánica. ¹¹ Dios limédaca máanui jócai nacába cáji Pablo nácueji, ¹² báawita liá'a pañueloca, ya liá'a íibalashi dúnuerri lináanai natéeni bálinenairru, ne liáni éederri nabálinacaala ya náa'a espíritu máashiica jíerriu náucha.

¹³ Ne áabibi judíobini, jínanenaiu cáaye rícu jédenai namácoo chóniwenai yúcha espíritu máashii, nawówaini namédaca lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesúsca; namá'ee nalí náa'a espírituca: “¡Lijí'inaa lícu liá'a wawácali Jesúsca, Pablo íiwanica, nabánua jírru jijíáyú!”

¹⁴ Léwa liáni namédani náa'a siete léenibi liá'a judíoca jí'ineerri Esceva, liá'a báqueerri nawácalica náa'a sacerdotébini. ¹⁵ Ne áabai éerrimite liá'a espíritu máashiica limá'ee: “Nucúnusia Jesús, ya nuá léenaa Pablo; ne iyá ¿tána iyái?”

¹⁶ Ne liyáalimi, liá'a washiálicuerrica wáaleerri espíritu máashii ínuerri nanácula, ya quinínama lidánani yáajchau liméda mawí náucha quinínama, líinueda bájjiala nayá carrúnatai, najiáwai návana rícuha jushícai ya catúcai. ¹⁷ Quinínama náa'a yáainai Éfeso rícu, judíobini ya jócani judío, ná'inaa léenaa, jáiwa cáarru wérri nayái. Ne chacábacanaa licáarraliau Jesús jí'inaa íiwanaa cawéni wérrica.

¹⁸ Ya lécchoo íchaba náa'a éebidenaica náiiinu náiiwadedaca quinínama liá'a máashiica namédani quéecha, ¹⁹ ya íchaba médenaiu camálicaniyu, náinda nashínaa cáashtau néemaque'ini quinínama náneewa. Quéecha'inaa májna nalíwoo liwéni liá'a cáashtaca, liwéni jiá'eewoo léjta cincuenta mil éerri tráawaju shínaa. ²⁰ Cha járra liá'a lichuánica liá'a wawácalica yáairriu mamáarraca cáarraliacoo matuínaami, liácoo íyaderriu liácoo liwíteu.

²¹ Liáwinaami liáni bésuneerricoo, Pablo wówai liácoo Macedonia néerra ya Acaya néerra, ya liáu mamáarraca chaléeni Jerusalén néerra. Ya léquichoo limá'ee néenee liáu Jerusalén néerra ya arrúnaa liácoo léquichoo chaléeni Roma néerra. ²² Ya néenee libánua Macedonia néerra chámata liájcha sána, Timoteo ya Erasto, nácula limáacau áabata éerri mawí á'a Asia.

Matuínaamini méda yáacacoo Éfeso rícu

²³ Ne liyáali éerrimi, naméda á'a Éfeso rícu íchaba cáarraleneu nayáca urrúni lirrú liá'a néewidani wáliiyu, ²⁴ liwánaca liá'a báqueerri jí'ineerri Demetrio, tráawajeerri jiárru saícai jí'ineerri warrúwa, méderri quinínama méenaami cábacanaa. Liáni washiálicuerrica méderri mawí licábacanaa cuíta píitui rími, léjta templo diosa jí'ineechoo Artemisa, liáni namédanica yáirri nali manuába warrúwa, lirrú ya náa'a tráawajenai liájcha. ²⁵ Liáawaqueda náani, áabi yáajcha tráawajenai áabenaa tráawajuca, limá'ee nali: "Nawácali, yáa léenaa washínaa cashínanica wayáque'e saíca wacábajoni liáni washínaa tráawajuca. ²⁶ Ne iyá cábenai ya éemi, liárta Pabloca máirri limácoo náa'a diosnai washiálicuenai médani áani, jócaita diosnai; cha léewida íchaba chóniwenai, jócaita báabajuta áani Éfeso rícu, á'a atéwa quinínama cáinabi Asia íta'aa. ²⁷ Liáni carrúnatai, jiniwata washínaa negocio carrúnatai yúcacoo, ya léja liá'a temploca lishínaa liá'a diosa cawéninica jí'ineechoo Artemisa, éewerri lipérdia liá'a cawénica lishínaaca, chacábacanaa náuca ruá'a

máanui cábacoo jicá'a diosa náani jirru sáicai á'a Asia ya quinínama macájirra cáinabi."

²⁸ Néemi'inaa quinínama liáni, íwirri wérri nawówa, jáiwa namáidada namá'ee: "¡Sáicacajani Artemisa efesios sána shínaa!"

²⁹ Jáiwa namáidada mamáarracai lirrúcu liá'a chacáaleeca. Jáiwa náinu lináculai ná'a Gayo ya Aristarco, chámata washíalicuenai Macedonia sána máinaiu Pablo yáajcha, jáiwa nánda jini chaléeni áabai cuíta máanui wérri quiní báinaa jí'ineerri teatro, náawacactacoo. ³⁰ Pablo wówai liwárruacoo lirrúcu liá'a cuíta máanuica, quéewique'e litáania nalí ná'a chóniwenaica, ne ná'a'éebidenaica jócu náinda jini. ³¹ Ya léquichoo náibi ná'a cawánacaalacánica Asia sánaca ái néenaa já'a Pablo júnicai, nabánua nachuániu lirrú jócala léewa liwárruacoo néerra. ³² Nácula, lirrúcu liá'a náawacactacoo, áabi máidada báawatai, áabi báawata, jiniwata ná'a chóniwenaica yáawaquenaiu matuínaami; ná'a áabibica jócai náa léenaa tándashia náawacawai. ³³ Ne áabi néenaa náiiwa lináwa liá'a Alejandro. Liyá judíobini dáanedani quinínama náneewa. Alejandro nácuda licáajiu quéewique'e náyabacoo, litáaniaque'e liwícaubali chóniwenai náneewa. ³⁴ Ne ná'inaa léenaa liá'a Alejandroca judío lécchoo, namáidada quinínama chámai hóraa: "¡Sáicacajani Artemisa efesios sána shínaa!"

³⁵ Báqueerri nawácali ná'a chacáaleeca, léewa'inaa liyábeda ná'a chóniwenaica, limá'ee: "Chóniwenai Éfeso sána, quinínama ná'a chóniwenaica lísana liáni chacáaleeca namáacani túyaca liáni temploca shínaa máanuica diosa Artemisa, ya rushínaa tánaashi cáirriu áacaiji. ³⁶ Jiniwata jini éewa libáya liáni, iyabau iyá, u'iméda jóctanaa yáa léenaa sáica. ³⁷ Jiniwata náani washíalicuenaica índanica jócani méda máashii templorru, jini natáaniacala máashii runácucha ruá'a washínaa diosaca. ³⁸ Ya Demetrio ya ná'a tráawajene liájcha wáalenai áabata chuánshi linácucha, wánacaleenai ná'a ya néeni ya náarru ná'a wánacaleenaica; nasátaque'e néemiu nanáneewani ná'a wánacaleenaica natúyaque'iu nashínaa bácaínaa. ³⁹ Ya iyá isátacta áabata mawí, arrúnaa náawacacoo yáawaiyi. ⁴⁰⁻⁴¹ Liá'a bésuneerricoo wáalee carrúnatai, jiniwata néewa náiiwacai wayá cáinua yáacacanicoo, jini áabai chuánshi wéewani wáiiwaca, nasátacta néemiu wayá linácu liáni wacáarraliactacoo." Linísa'inaa limáqui jiliéni, líiwa lináwawai chóniwenairru.

20

Pablo yáairriu Macedoniala ya Greciala

¹ Amáarra'i'inaa léji liá'a nacáarraliactacoo macáishita, Pablo máida náa'a éebidenaica quéewique'e léewida nawítee. Néenee líiwa lináwau nalí, jáiwa liáwai Macedoniala. ² Ne liáu licába nashínaa cáinabi néerra quinínama, liá nadánani íchaba limácala nalí náa'a léenajinaica; ya néenee líinu Greciala. ³ Grecia néerra limáacau matálicua quéerri. Áimi yáacoo liyá cáí lancha rícua quéewique'e liácoo Siriala, liá'inaa léenaa náa'a judíobinica nawówai naméda lirrú máashii. Néenee liwówai liácoo macáshtai, libésunau báaniu Macedonia. ⁴ Natálideda liyá náa'a Sópater Berea néenee sái, lisálijinaa jí'ineerri Pirro; ya Aristarco ya Segundo Tesalónica néenee sánaca, Gayo, Derbe sái, Timoteo ya léquichoo Tíquico ya Trófimo chésa náani líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia. ⁵ Náani wéenajinaica náau wabéecha nanénda wayá á'a Troas. ⁶ Wayá, liáwinaami liá'a fiestaca wáayacta liá'a páanica méewisaa jócta limúrracau wajiáu chéni Filipos néenee lancha rícu, ne cinco éerri rícua wáiiinu nanácu á'a Troas, wamáactacoo siete éerri.

Pablo yáairriu Troas néerra

⁷ Ya néenee áabai éerri domingo rícu, wáawaca yáacau náajcha náa'a éebidenai Jesús nácuí, wáirraque'e liá'a Santa Cenaca, Pablo táaneerri liyáca náajcha náa'a éebidenaica. Arrúnaaca liácoo cajójchanaami, Pablo íiwa nalí Dios chuáni cáashia béewamicta táayebeeca. ⁸ Wáawaca yáacau áabai cuarto rícu áacairra matálii piso rícua, íchabactala lámpara túculenai; ⁹ ya báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Eutico wáairri liyáca ventana númacua íta'aa. Ne Pablo táaniacala déecu wérri, néenee cadájuni jíni liá'a icúlirrijuica, jáiwa limáaca béemi, néenee licáwai chéni matálii piso ítee; jáiwa nabárrueda jíni máanali. ¹⁰ Néenee Pablo yúrrucuawai liyácta liá'a icúlirrijuica, liwína jíni lishíquia jíni. Limá'ee léenajinairru:

—U'icáarrudau, cáwi.

¹¹ Néenee Pablo éejoo lírracoo, lisúbirreda páani, wáaya jíni, jáiwa lisíguia litáaniaca cáashia jucámarraca. Néenee liáwai. ¹² Néenee natée jíni liá'a icúlirrijuica, cáwi líibana néerrau, liyú saícta wéerri nawówa.

Yáairriu chaléeni Troas néenee Mileto néerra

¹³ Wayá yáainaiu nabéecha wáau lancha rícu, chaléeni Aso néerra wáque'iu wéda Pablo, le namáyu'u, jiniwata liwówaicala liácoo macáshtai. ¹⁴ Quéecha'inaa wáiiinu

linácui á'a Aso, liúrrucoo wáajchai wáawai Mitilene néerra. ¹⁵ Wajíáu néenee, cajójchanaami wabésunau lijúntami liá'a Quío, wáiiinu áabai éerri liáwinaami liájba lícu liá'a Samos. Ne batáijinaami náau áabai éerri mawí, wáiinui Mileto néerra. Liáwinaami wabárruacoo áabai chacáalee jí'ineerri Troguílio. ¹⁶ Liméda cháa, jiniwata Pablo, jócubeecha lidécudau bájjiala Asia néeni, jócu liwówai liácoo Éfeso néerra; liwówai linísacoo madéjcata Jerusalén néerra, léewactau liyáca Jerusalén néerra léerdi liá'a Pentecostés.

Pablo táaneerri náa'a silínaica Éfeso néenee sána

¹⁷ Nayá'inaa chacáalee jí'ineerri Mileto rícu, Pablo wána namáida náa'a salínai yáainai iglesia Éfeso rícu litáaniaque'e náajcha. ¹⁸ Quéecha'inaa náiiinuca limá'ee nalí: “Iyá yáine léenaa saícai, chítashia nuyáu jini quéechanacu'inaa nuúinu cáinabi Asia rícula. ¹⁹ Éerri jútainchu nuyá yáajcha nusírbia nuwácali nuwówa yáajchau, rúnaa nuúchaca liá'a máashii nubésunedanica, náa'a nawówaini naméda nuájcha náa'a judíobinica. ²⁰ Ne jócai numáaca iyá nuúwaque'e irrú, liá'a saícai'inaa irrú, nuéewida iyá chóniwenai náneewa ya nábana rícu lécchoo. ²¹ Náa'a judíobinirru ya náa'a jócani judíobini numá nalí éejooque'iu Diosru imáaca iwówau Jesús nácu. ²² Chóque'e nuáu Jerusalén néerra, Espíritu Santo wána nuáacoo néerra, jócai nuá léenaa tánashia yéesa nuyá néerrai. ²³ Ne nuá léenaa máayabaca táshia nuúinucta chacáalee náiiwa nulí, Espíritu Santo ma nulí rúnaaminaa natée nuyájoo cuíta manúmai rícula carrúni jináataminaa nuyá néerrajoo. ²⁴ Ne nulí, áawita libésunacoo liáni, jini wéni máanaliquicta nuyá. Ne nuwówaini nutée liá'a saícai Dios chuánica, Dios caníinaa licába wayá, léjta Jesús nuwácali bánua nuyá.

²⁵⁻²⁶ “Nuyá nuá léenaa yáawaiyi jócuminaa éejoo icába nuyá mawiá, iyá nuúiwani irrú Dios chuáni wánacaalactalaca. Nuwówai numá irrú nunísa nuúwa irrú Dios chuáni, tánda linácue jóca nuá léenaa cajíconaa nuyá. ²⁷ Jái nunísa nuúwa irrú Dios chuáni máyu'uca. Jócai nubáya yúcha. ²⁸ Ne rúnaa iyáca, cawíteeyu itúyau'inaa quinínama náa'a máaquenai nawówau; Espíritu Santo máacánica pastorbini, natúyaque'e chóniwenai iglesia rícu sána Dios shínaaca, liá'a liwénini chúnsai líirranayu. ²⁹ Ne nuá léenaa jáicta nuáawai, náiiinuminaa áabi chóniwenai, jicá'a náa'a cháawi carrúnatanica, wówainai namáardaca chóniwenai iglesia rícu sána. ³⁰ Ne íbicha lijíáminau chóniwenai

iiwadedenai nanúma yúwicau quéewique'e náa'a éebidenaica náaque'u líshiirricu. ³¹ Yáainai cáwi tuíshiyu; édacaniteu linácu liá'a matáli camuíca, éerrinacu ya táayee, nuéewida iyá ya nuúicha irrú bácainaa yáajcha.

³² “Ne chóque'e, nuéenajinai, iwína iwówa lícula Dios, canínaa Dios cába iyá. Dios wáaleerri lidánaniu liwánau náa wadáwinacoo lichuáni nácu, liáminaa irrú quinínama liá irrú iyá lishínaa chóniwenai majíconaanaica.

³³ Jócai nuwówai nulíwoo nuyá, liá'a warrúwaca ya liá'a íibalashica jiní shínaa; ³⁴ jócai cha, ne iyá yáine léenaa nuyá tráawajairri nucáajiyu nuínu'inaa quinínama liá'a nurrúnaani jinánica ya náa'a yáainai nuájcha.

³⁵ Séewirri nuéewidani iyá nácu léquichoo cháwa wéewa watráawajaaqui jírra, wayúdaque'e náa'a carrúni jináatanica, wédacanique'u linácu liá'a wawácali Jesúsca: ‘Dios túyerri liá'a yáairri lishínaa'eenau báqueerrirru.’ ”

³⁶ Ne liáwinaami limá'inaa léji liáni, Pablo litúyau liúrrui juátayu lisáta Dios liúcha náajchau quinínama.

³⁷ Jáiwa'ee quinínama náichai, ya jáiwa'ee nashíquia yáacawai nashíshi'e Pablo wídani nácu. ³⁸ Jáiwa'ee máashii nawówai, jiníwata limáca'ee nalí jóca néejoo nacába liyá mawiá. Jáiwa'ee náau liájchai lancha néerrai.

21

Pablo yáairriu Jerusalén néerra

¹ Liáwinaami wamáaca'inaa náa'a wéenajinaica, jáiwa wáurrucoo lancha rículai machácani Cos néerra, áabai éerri liáwinaami jáiwa wáawai Rodas néerra, ne néenee jáiwa wáau báaniu Pátara néerra. ² Pátara néenee jáiwa wáinu áabai lancha yáairriu Fenicia néerra, jáiwa wáurrucoo lirrículai.

³ Wabésuna'inau wáacoo wacába liwówai jí'ineerri Chipre, wamáaca'inaami béema waná apáulicue sáica, wabésunau machácani Siria néerra. Liá'a lanchaca, arrúnaaca limáaca shínaashi liájba lícu Tiroca, jáiwa warrúniu néeni.

⁴ Jáiwa wáinu néeni áabibi máaquenai nawówau Dios nácu, jáiwa wamáacau náajchai siete éerri. Espíritu Santo má'ee nalí, jócubeecha Pablo yáau Jerusalén néerra. ⁵ Jái'inaa libésunawai siete éerri, jáiwa wajiáwai. Quinínama náinu ya néenibi yáajchau léchoo, jáiwa náau wáajchai bináawala chacáalee yúcha, chaléeni cáina ítala, jáiwa watúyawai wasátacoo Dios yúcha.

⁶ Jáiwa wáiiwa wanáwau nalí ya wáurrucoo lancha rículai wáawai néeni, nayá éejoo návana néerra.

⁷ Jáiwa wanísa washínaa injbaawai manúa yáacu yáaineu Tiro néenee, Tolemaida néerra, watáaniactala'inaa náajcha náa'a wéenajinaica, jáiwa wamáacau náajcha áabai éerri. ⁸ Áabai éerri liáwinaami, jáiwa wajiáwai wáinu Cesarea néerra. Jáiwa wáawai Felipe íibana néerra, liá'a éewiderri Dios chuáni, liyáwa'ee néenaa náa'a siete cayúdacanica apóstolubini, wamáacau liájchai. ⁹ Liá'a Felipeca wálierri cuatro miyácanai máanirri, íiwadedenai Dios chuáni. ¹⁰ Íchaba éerri'inaa wayáca néeni, jáiwa báqueerri íinu chésaini Judea íiwadederri Dios chuáni jí'ineerri Agabo. ¹¹ Líinu'inaa wáibirrai, jáiwa liwína wálibeshi Pablo shínaa, jáiwa libáji lináu ya jicáaji ya líiba chámajanaa, limá'ee:

—Espíritu Santo ma Jerusalén néeni, náa'a judíobinica nabájdaminaa chá'a léquichoo liwácali liéni wálibeshica, ya néejudaminaajoo nacáaji rícuti náa'a chóniwenai báawatanica.

¹² Wéemi'inaa léji liéni, wayá ya náa'a Cesarea néenee sánaca, jáiwa wamá Pablorry jócubeecha liáu Jerusalén néerra. ¹³ Ne Pablo éeba'ee nachuáni:

—¿Tánda íicha iwánaque'e máashii nuwówa? Nuyá yáairri sáica, jócaita bácai nabáji nuyá, nuyá yáairri sáica máanalique'e nuyá Jerusalén néerra Jesús Nuwácali nácue.

¹⁴ Jóca'inaa wéenaa wáayabeda liyái, wamáaca liyái, wamá'ee:

—Máta Dios méda liájcha léjta liwówau.

¹⁵ Ne liáwinaami liáni, jáiwa wáchúndadaniwai wáque'iniu Jerusalén néerra. ¹⁶ Jáiwa náau wáajcha náa'a wéenajinaica Cesarea néenee sánaca, jáiwa natée wayái líibana néerra liá'a báqueerri washíalicuerri Chipre sái, jí'ineerri Mnasón, máaquerri'e liwówau báinacu wérri, yáirri'inaa walí cuíta wamáctala'inaa.

Pablo yáairriu licába Santiago

¹⁷ Wáinu'inaa Jerusalén néerra, náa'a wéenajinaica narríshibia wayá sáictacta nawówa yáajchau.

¹⁸ Cajójchanaami Pablo yáau wáajcha licába Santiago, néerra nayá léquichoo quinínama náa'a salínaica. ¹⁹ Pablo tá'ee nalí, jáiwa líiwa nalí quinínama liá'a Dios médani lirrícueji náajcha, náa'a jócani judíobini. ²⁰ Néemi'inaa jini, jáiwa'ee náa sáicai Diosrui. Namá'ee Pablorry:

—Wée, nuéenajirri, náibi náa'a judíobinica íchaba máaquenai nawówau, quinínama nayá yáaineu namáca rúnaa wamádaque'e Moisés shínaa ley. ²¹ Náiwani nalí, jiyá éewidenai quinínama náa'a judíobinica

náa'a yéenai déecuche áabai cáinabi ítee, jócubeecha naméda Moisés wánacaala, limá'ee nalí jócubeecha iméda iwíchua nachúipi íimanaa dácu, jócubeecha nasíguia liá'a wawíteeca. ²² ¿Tána jimá linácucha jiliéni? Ne chóniwenai yáine léenaa jinácu jínucala'inaa. ²³ Cájbamiminaa jimédaque'e saícai chá'a: Áani wáiiibi, cuatro washiálicuenai rúnaa namédaca liá'a namáni nácuha ínuerri'inaaca. ²⁴ Jitée jiájcha wáni, jichúni jiwíteu náajcha, jipáida nashínaa arrúnai páida nalí, quéewique'e néewa nabíchu nawíta báinau. Cháwa jáni quinínama nacábaque'inini jócai yáawaiyini liá'a namáni jinácucha, jócai báawacha jiyá éwiderrri liá'a ley Moisés máacánica. ²⁵ Náa'a wéenajinai jócani judíobini, máaquenai nawówau, wayájani nisa watánacai liá'a waméda'inaaca: jócubeecha íya ínaashi náani lirrú liá'a jóca Dios, ya írrai léquichoo jócai wéewa wáayaca, ya liá'a ínaashica cuéshinai sácumenaicoo, cáwique'e nacába náuchau naméda máashii náiiinaayu.

Nawína Pablo templo rícu natéeni cuíta manúmai rícula

²⁶ Néenee Pablo téé nayái cuatro washiálicuenaica, cajóychanaami, jáiwa'ee lichúni libádeda liwówawau náajchai; jáiwa liwárrroo templo rículai líiwaque'e nalí linácu liá'a chacálitashia éerdi néewa naméda liá'a namáni nácuha, liwówai limáca, chacálishi éerri néewa bácaínaa naté nashínaa náni'inaa Diosru.

²⁷ Jái'inaa nawówai nanísa nayáca siete éerrica, áabi judíobini cáinabi jí'ineerri Asia néenee sána, nacába'ee Pablo templo rícu, jáiwa'ee nacáarralia chóniwenai. Jáiwa'ee náau Pablo júnta, ²⁸ máidadenai náacoo: “¡Israelítabini, iyúda wayá! Liéni washiálicuerrica jínaneerriu quinínama éerri rícu, léewida chóniwenai máashii lijúnta liá'a wíteeshi washínaa chacáaleerru, táanierri máashii linácucha liá'a ley Moisés shínaa, ya linácucha liáni temploc. Áawita mawí, jáiwa'ee liwárrueda áabi griégobini, jóca cawáunta liéni templo santoca.”

²⁹ Namá'ee liáni, jiníwata nanísaca'ee nacábate liájcha liá'a Trófimo Éfeso néenee saí, nayá máinaí naliwoo jáica'ee Pablo téé liyái templo rícula.

³⁰ Quinínama chóniwenai chacáalee ísanaca íiwirrini wówa, cánaqueneu Pablo néerra. Nawína'ee Pablo'ee, jáiwa'ee nánda bináawala templo yúcha, jáiwa'ee nabáya madéjcanaa templo númai. ³¹ Atéwai náiiinuaca, liá'a nawácalica batallón romanoca, léemi'inaa'ee líiwanaa náiiwa lirrú jini quinínama chóniwenai Jerusalén ísanaca

íiwirrini wówa. ³² Liá'a wánacaleerri liáawaqueda'ee lishínaa soldádobini ya náa'a áabica licánaca'ee náau chaléeni chóniwenai yáctalaca. Nacába'inaa'ee liá'a wánacaleerri ya náa'a soldádoca, jóca'ee nabáseda Pablo mawiá. ³³ Néenee'e liá'a wánacaleerrica lirrúniu nali, liwína preso Pabloi, liwána nabáji Pablo chámai cadénayu. Néenee lisáta léemiu chóniwenai tána washiálicuerriqui jini ya tána limédai. ³⁴ Ne áabi namáidada matuínaami náibeji wáacoo, tándawa linácueji, liá'a wánacaleerrica jócai léewa liá léenaa jini, bájalacala namáidada matuínaami; tándawa liwána natéequi jini nayáctalaca. ³⁵ Náiiinu'inaa ásacaleera númami soldado íibana rícu, jáiwa'ee nanácuda jini nawárruedaqui'inini, chóniwenai yúcha; ³⁶ jiniwata quinínama máidadenai náacoo lishiirricu “¡máanali jiyá!”

Pablo táanierrri liwícaubaliu chóniwenai náneewa

³⁷ Jái'inaa natée chaléeni náawacactalacoo soldado íibana néerra, Pablo sáta léemiu liá'a wánacaleerri soldado:

—¿Nuéewa nutáania yáajcha íchaitaa rími?

Liá'a wánacaleerrica léeba'ee:

—¿Jéewa jitáania griégoyu? ³⁸ ¿Jócaita jiyá liá'a egipcio méderri máashii báinacumi jijjá'inaamiu áabai cáinabi ítala wáunamactalaca cuatro mil washiálicuenai máashiini wérri yáajcha?

³⁹ Pablo má'ee nali:

—Nuyá judío, nuyá Tarso shínaa Cilicia sái, jiáirriu áabai chacáalee máanui wérri; ne nusáta jiúcha sáicai jída nutáania chóniwenairru.

⁴⁰ Liá'a wánacaleerrica jáiwa líná litáaniacai, Pablo bárrua'eewau á'a ásacaleera númami yáctaca licáajiyu liwána manúma náa'a chóniwenai. Manúmata'inaa nayácai, jáiwa'ee litáania chuánshi hebreoyui, limá'ee:

22

¹ “Nuéenajinai ya nusálijinaanai, éemi liéni nuúiwani'inaa irrú nuwícaubaliu, jócaita yáawaiyi liá'a éeminica.” ² Néemi'inaa litáania chuánshi hebreoyu, jáiwa'ee mawí néemi lirrúi. Pablo Mamáarraca'ee litáaniaca:

³ “Nuyá judío. Nuyá jiáirriu Tarso shínaa Cilicia, ne nuyá dáwinerriu Jerusalén rícu. Nuyá éewiderrri liájcha liá'a Gamaliel, nuyá áabenai wítee náajcha náa'a wawérrinaimica. Ne nuyá séewirri wówai nushírrueda Diosru quinínama nuwówa yáajchau, chaléjta imédanica chóque'e éerri. ⁴ Nuyáte quéecha nucánacaida wérri náa'a chóniwenai wínenai liáni

wáalii iníjbaaca, nuwína nayá nuwárruedaque'ini cuíta manúmai rícula, ya washíálicuenai ya íina lécchoo. ⁵ Liá'a nawácali sacerdotébinica ya náa'a salínaica yáine léenaa linácu liáni bésuneerricoo. Nayá tánenai nulí cáashta nuéewaque'e nuwína náa'a wéenajinai judío yéenai Damasco rícu, néerrate nuáu numúrru nayái náa'a éebidenaica Jesús nácu, nuíndaque'e nayá áani Jerusalén rícu cacástigaaque'e nayá.

Pablo úwerri chítashia Jesús lináawidau liyá jini

⁶ “Nuá'inau nuáacoo iníjbaa lícu urrúni'inaa nuyá Damascorru, újnita wíyaicumi, nucába áabai cámarashi quéneerri áacaiji nuyáctaca ya nutéeji, ⁷ jáiwa nucáu cáinabi rículai. Nuéemi áabai chuánshi mérrí nulí: ‘Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá?’ ⁸ Nusáta nuéemiu liyá: ‘¿Tána jiyái, nuwácali?’ Liá'a táaneerri liyá nulí limá nulí: ‘Nuyáwa Jesús Nazaret sái, nuyáwa liá'a jicánaquedanica.’ ⁹ Náa'a chóniwenai yáainecoo nuájcha, nacába'ee áabai cámarashi quéneerri, Jáiwa'ee nacáarrudawai, ne jócai néemi liá'a chuánshi táaneerri liyáca. ¹⁰ Nusátai nuéemiu: ¿Tána nuéewa numédacai nuwácali Jesús? Nuwácali Jesús ma nulí: Jibárrroo jíá namówai iníjbaa yáairricoo Damasco néerra. Néerraminaajoo náiiwau jirrújoo liá'a jimédani'inaaca. ¹¹ Liá'a cámarashi máaquerri nuyá matuí, náa'a nujúnicaica natée nucáaji nácu Damasco néerra.

¹² “Néerra báqueerri washíálicuerri jí'ineerri Ananías, saícai wérrí washíálicuerrica máaquerri liwówau Moisés shínaa ley máyu'uca; quinínama náa'a judíobinica yáainai Damasco rícu, natáania'ee linácu saícai wérrí washíálicuerrica. ¹³ Ananías ínu licába nuyá, líinu'inaa limá nulí: ‘Nuéenajirri Saulo, jirríshibia wáalii jituí.’ Liyáalimi nucábai jucámarranaa, nuéewa nucába Ananías. ¹⁴ Néenee Ananías ma nulí: ‘Wawérrinaibimi shínaa Dios, liwína jiyá jicúnusiaque'inini léjta liwówau'u, jicábaque'e liá'a Jesús machácani wérrí, jéemique'e jiwíbayu limáni linúmayu chúnsai Jesúsca. ¹⁵ Jiyá yáairri'inau jíiwa lichuáni quinínamai chóniwenairru, jíiwaminaa nalíjoni liá'a jicábanica ya liá'a jéeminica. ¹⁶ Ne chóque'e, ujinénda mawiá. Jibárrroo, jibáutisau, jimánu lícu Wawácali jí'inaa quéewique'e libádeda jijíconaa.

Pablo úiwa chítashia liáyu'u nalí náa'a jócani judíobini

¹⁷ “Nuéejoo'inau Jerusalén néerra, jáiwa nuáu templo néerra nu'óraca, nucábani nutuírricu. ¹⁸ Nucába Jesús, limá nulí: ‘Madéjcalicunaa, jijíáu Jerusalén rícuha,

jiniwata jóca néebida jirrújoni liá'a jiiwani nunácu'.
 19 Numá lirrú: 'Nuwácali, nayá yáine léenaa, nuyá yáairriu quinínama sinagoga ya nutée cuíta manúmai rícula náa'a máaquenai nawówau, nabáseadaque'e nayá.
 20 Quéecha'inaa náiinua jishínaa cashírruedacai jirrú Esteban, liyá táanierrimi saíca jinácu, nuyáwa yéerri náajcha néeni, nuyá áabenai wówa náiinuaque'e Esteban, néenee nutúya náabala náa'a ínuenaicani.' 21 Ne nuwácali Jesús ma nulí: 'Jiáu injbaa rícula, nubánuaminaa jiyájoo bájirra cáinabi ítala déecuchala nalí náa'a jócani judíobini.' "

Pablo yáirri cáaji rícu liá'a wánacaleerri

22 Atanúma ája'arra léemi lirrú jini; né'e jáiwa namáidada cadánani: "¡Liéni washíalicuerrica jócai saícanata cáwica! ¡Jimárdani lítacha liáni cáinabica!"

23 Ya léjta mamáarraca namáidadaca, nacúsuda'ee náabalau, nawína'ee pucúpucubee náuca'ee áacairrani.

24 Liá'a wánacaleerrica liwána'ee nawárrueda Pablo soldado íbana rícula, liwána'ee nabásedacani, líiwaque'e nalí ne tándashia chóniwenai máidadai linácuchai.

25 Jái'inaa'ee nabájida nayáqui jini nabásaidaque'inini, Pablo sáta'ee léemiu liá'a wánacaleerrica liá'a yéerri náajcha néeni:

—¿Iwáaliaminaa liá'a wánacaalashi, libáseadaque'e liá'a báqueerri washíalicuerri cháí cábacanaa léjta náa'a romanobinica, ya mawí jóca isátadani éemiu yáawacta cajíconaajani?

26 Léemi'inaa liá'a wánacaleerrica, jáiwa'ee liáwai líiwa lirrú liá'a wánacaleerri liúcha mawí, limá'ee:

—¿Tána'inaa jimédai? Liáni washíalicuerri cháí jicá'a náa'a chóniwenai Roma shínaa cáinabi ítesanaca.

27 Néenee liá'a wánacaleerrica lirrúniu Pablorry, lisáta léemiu liyá:

—¿Jiyá yáawai Roma shínaa cáinabi ítesai?

Pablo éeba'ee:

—Jajá.

28 Liá'a wánacaleerrica limá'ee:

—Nuyá cawéni wérri jiácoo nulí warrúwayu quéewique'e éewa romano saí nuyá.

Ya Pablo éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jiáirriu cháí cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana.

29 Ne linácue, náa'a wówenaica nabáseada Pablo, jáiwa náawai; liá'a wánacaleerrica, liá'inaa léenaa linácu romano néenee saícalani, jáiwa'ee cáarru liyái liwánaca nabájida Pablo.

Pablo yáairri nanáneewa náa'a wánacaleenai judíobinica

³⁰ Cajójchanaami, liá'a chúnsai wánacaalaca, wówairri liá léenaa sáica tándashia náa'a judíobini náa Pablo jíconaa, jáiwa liwáseda liúcha cadena licáaji nácuchai, jáiwa'ee liwána náawacacoo náa'a wánacaleenaica sacerdotébini, ya quinínama néenaa wánacaleenaica jí'ineenai Junta Suprema. Jáiwa najéda Pablo limáaca nanáneewa jini.

23

¹ Pablo cába nalí náa'a wánacaleenaica limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá yáairri sáica machúnuca nuwítee chóque'e Dios náneewa.

² Néenee liá'a Ananíasca, nawácali sacerdotébinica, libánua'ee náa'a yéenai urrúni Pablorry nabásaque'e linúma. ³ Ne Pablo éeba'ee lirrú:

—¡Dios básairri'inaa jiyájoo, chámainsi wítee! Jiyá wáairricoo árra, jiáque'e nujíconaa léjta limáyu liá'a ley, ¿tánda jiwána nabáseda nuyá, jócai ley bánua imédaca?

⁴ Náa'a yéenai néeni namá lirrú:

—¿Chá'a máashii jinúma lirrú, liá'a sacerdote wácali Dios shínaaca?

⁵ Pablo má'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá jócai yáa léenaa liyáshia wánacaleerri sacerdotébini; ne limá liá'a Dios chuánica limá: 'umáashii jinúma linácucha liá'a wánacaleerri jishínaa chacáalee'.

⁶ Ne, liá'a'inaa léenaa náa'a áabi néenaa náa'a wánacaleenaica náa'a saduceobinica, áabi mawí néenaa náa'a fariséobinica, Pablo má'ee máanui chuánshiyu:

—Nuéenajinai, nuyá fariseo, wéenajinai fariséobini shínaa; iyá múrruenai nujíconaa méducta máashii nuéebida linácu liá'a nacáwiactacoo náa'a máanalínimica.

⁷ Néenee Pablo má'inaami léji liéni, náa'a fariseo ya saduceo nachánau najútacoo naliwaacoo, jáiwa nashírrida náucha wáacuwai. ⁸ Jiníwata náa'a saduceo máinai jócala máanalini éejoo nacáwiacoo, jinícala'ee ángelbini ya wówanaashi; ne náa'a fariséobinica éebidenai quinínama líani. ⁹ Quinínama namáidadaca; ya áabi quéewidacani ley shínaabinica, néenaa náa'a fariséobinica, nabárruau namá'ee:

—Liáni washíalicuerrica jiní médani máashiica, cájbami báqueerri wówanaashimi jócta báqueerri ángel táania lirrú.

10 Ne nacáarraliacalau mamáarraca, liá'a wánacaleerrica cáarru liyá, carrúnataca nasúberreda Pablo, jáiwa libánua namáida lishínaa soldado quéewique'e lijéda néeneeni ya liwárrueda soldado íibana rículani. 11 Áabai táayebee rícula, liá'a Wawácali líyadau Pablorry limá'ee: “Cadánani, Pablo, léjta jítáaniau'u nunácu áani Jerusalén rícu, chacábacanaa arrúnaa jítáania Romala.”

Nabúlidacta chítashia néewau'u náiinua Pablo

12 Áabai éerri ricúla, áabi judíobini nachánau áabenaawáitee quéewique'e náiinua Pablo, jáiwa najúrau máashii máashiinaa wérri jócu náaya, jiní náirraca shiátai cáashia náinuacani. 13 Namánabaca cuarenta washíalicuenai náa'a máaquenaicoo naméda cháí jiliéni. 14 Jáiwa náau nayáctala náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, namá'ee nalí:

—Wayá júrenai máashiinaa jócubeecha wáaya nácula wáiinua Pablo. 15 Chóca já'a, iyá ya náa'a áabi ijúninai, isátau liúcha liá'a wánacaleerrica soldado, quéewique'e náinda cajójchani ináneewa, iwówai yútaa yáque'e léenaa linácu arrájuata; ya wayáminaajoo nénda wayácojoni quéewique'e wáinuacani jóctanaa linísau irrú.

16 Ne Pablo éenajetoo cúulee, jáiwa liá léenaa linácu jiliáni, jáiwa liáu soldado íibana néerrai líiwa Pablorry. 17 Jáiwa Pablo máida báqueerri néenaa wánacaleenaica, limáa'ee lirrú:

—Jitée liéni samálitaca lirrú liá'a wánacaleerri soldado, jiníwata wáalierrri chuánshi líiwani'inaa lirrú.

18 Liá'a wánacaleerri litée samálitamica lirrú liá'a wánacaleerri soldado, limá'ee lirrú:

—Liá'a preso Pabloca limáida nulí quéewique'e nuínda jirrú liáni samálitaca wáalierrri áabai chuánshi jirrú.

19 Liá'a wánacaleerri soldado liwína samálita licáaji nácu litée báawachalani lisáta léemiu wáni:

—¿Tána jiwówai jíiwa nulí?

20 Samálita má'ee lirrú:

—Náa'a judíobinica áabenaani wówa quéewique'e nasáta jíúcha cajójcha jitéeque'e Pablo nalí náa'a wánacaleenai nanácu, nawówai yútaaque'e náa léenaa linácu mawí. 21 Ne jócu jéebida nalí jóni, jiníwata mawí cuarenta washíalicuenai néndenai nayá liájaba cabáyainta, jiníwata júrenai máashiinaa jócu náaya, jiní náirraca shiátai cáashia náiinua'ee Pablo; chóca já'a néndenai nayá jichuáni tánashia jimá nalí.

²² Néenee liá'a wánacaleerrica soldado, libánua samálitami limá lirrú jócu béecha líiwadeda liá'a líiwani lirrú.

Nabánua Pablo lirrú liá'a Félix wánacaleerrica

²³ Liá'a wánacaleerri soldado limáida chámata wánacaleenai liájabata, libánua nachúndadanica doscientos soldado náiiibayu sána, ya setenta éema ita'aa, ya doscientos cuélaleyú sána, quéewique'e náacoo liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea las nueve táayebeeca. ²⁴ Ya mawí liwána nachúni éema Pablo yáni'inau ita'aa ya liwána natée saícani cáwi lirrú liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Félix. ²⁵ Náajcha libánua áabai cáahsta máirri liliáacoo:

²⁶ “Nuyá Claudio Lisias, nutána jirrú nuédacánica jinácu jiyá chóniwerri cawénica Félix cawánacaalacai: Nutáa jirrú: ²⁷ Náa'a judiobinica nawína preso liáni washialicuerrica quéewiquinicta náiiinuacani, ne quéecha'inaami nuá léenaami cháí cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana, jáiwa nuáu nushínaa soldado yáajchawai, jáiwa nuéda náucha jini. ²⁸ Ne nuwówaicala nuá léenaani tánashia nácueji náa lijiconaa, jáiwa nutée liyái nanáneewa náa'a judiobini wácanai. ²⁹ Cha nuá léenaa náani nayá jiconaa linácueji liá'a ley nashínaaca; ne jócai cajiconaa náiiinua'inaacani, jini saícanata liyá cuíta manúmai rícula. ³⁰ Ne nuáca léenaa náa'a judiobini nawówai náiiinaucani, liarra nubánua jirrú; ne nusáta náucha náa'a yáinai lijiconaa, quéewique'e namá jináneewa liá'a arrúnai'inaa namáni'inaaca”.

³¹ Náa'a soldado, léjta nawácali bánua nayá, nawína Pablomi, jáiwa natée táayee jini áabai chacáalee jí'ineerri Antípatris rícula. ³² Áabai éerri rícula náa'a soldado yáainemicoo náiiibayu néejoo nárrui licúla báaniu, ne náa'a éema ítanacaa náau Pablo yáajcha. ³³ Ne náiiinu'inaami Cesareala, jáiwa néejueda lirrú cáashta lirrú liá'a wánacaleerri néeni ya néejueda lirrú lécchoo Pablomi. ³⁴ Liáwinaami liliá cáashtaca liá'a wánacaleerri néeni, lisáta léemiu Pablo chítashia saí jiníni; ne liá'inaami léenaa Cilicia saícani, ³⁵ limá'ee Pablorry:

—Nuémiminaajoo jichuáni cáashia náiiinu náa'a yáinai jiconaa. Néenee liwánacaala nácu liwána natúya lirrícuni liá'a Herodes íbana wérrí rícu, jócubecha limániu.

24

Pablo táanierrí liwícaubaliu Félix náneewa

¹ Cinco éerri liáwinaami, Ananías sacerdotébini wácalica, líinu Cesareala áabi salínai yáajcha ya báqueerri catáaniacai sáica, quéewique'e liá Pablo jíconaa, jí'ineerri Tértulo. Náinu náyadacoo Félix cawánacaalacai náneewa, quéewique'e náa Pablo jíconaa. ² Quéecha'inaami náinda Pablo, Tértulo chánau liá lijíconaa, limá Félixru:

—Sáicai wérri jiwítee, jiyá wánacaleerrica, wayá sáicta wawówa, ya jiwítee rícueji jiméda sáicai wérri washínaa cáinabirru. ³ Liáni warríshibiani wawówa yáajchau séewirrinaa ya quinínama wayáctaca, jiyá cawítee Félixca, sáicai wérri wáa jirru. ⁴ Ne quéewique'e jócu nuéda jiúcha bájiala éerri, nusáta jiúcha nuwówa yáajchau jéemique'e walí íchaitaa. ⁵ Wáinu linácu liáni washíalicuerri carrúnataica, quinínama cáinabi íta'aa jínaneerri léewida liwána máashii nacába yáacacoo náa'a judíobinica, léewa'ee nawíta náa'a éewiderri áabai wíteeshi jí'ineenai nazarenos. ⁶⁻⁷ Ya jini wéni licába lirrúwoo liá'a Dios íbanaca, tándawa linácueji wawína natée cuíta manúmai rícula jini. Ne wawówaini wáa léenaa quinínama liá'a limédanica, quéewique'e wacástigaacani léjta washínaa ley; ne liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Lisias, jáiwa léeda wáucha danáanshiyu jini; ne limá'ee náa'a yáine nayá lijíconaa arrúnaa náacoo náayadacoo jiyáctala. ⁸ Jiyá éewa jisáta jéemiu jáni, tánashia nácue yáawaa wáa lijíconaa.

⁹ Náa'a judíobinica yáaine néeni chacábacanaa namá lécchoo. ¹⁰ Liá'a Félix wánacaleerrica limá'ee licáajiyu Pablorry litáaniaque'e, jáiwa'ee Pablo má'ee:

—Sáicta nuwówa nutáania nuwícaubaliu irrú, nuácala léenaa jiyá yáirri léenaa jéemica sáicactani o máashiiquictani; jiyá wánacaleerri líta'aa liáni cáinabica báinacu wérri. ¹¹ Léjta jiyá jájiu éewerri jisátada jéemiu, walícanama doce éerri néenee nuínu Jerusalén néeni, quéewique'e nuá sáicai Diosru. ¹² Jini náinuucta nunácu nucáita yáacacoo áabi yáajcha, jini nucáarraliaca numácoo chóniwenai Dios íbana rícuha, jini sinagoga rícuha, jini báawachala chacáalee yúcha. ¹³ Náani chóniwenai jócani éewa náyada yáawaaca cajíconaa nuyá. ¹⁴ Ne ta liyá nuúiwani nusírbia Diosru léjta nuwérrinaibimi, áabena liájcha liá'a wáalii iníjbaaca liá'a namáni linácucha jáicala nuéewidacala jócai yáawai, jiniwata nuéebidacala liá'a ley tánerricoo cáahsta ley íta'aa, léjta namáyu'u náa'a éewidenai Dios chuáni báinacu. ¹⁵ Ya nuwáalia, chaléjta nayá, nuéebida Dios

nácu nacáwia'inaacalau náa'a máanalinimica, léjta náa'a saícanica ya náa'a máashiinica. ¹⁶ Tándawa linácueji séewirrinaa nuéeneda nuyá masácula nuwítee Dios náneewa ya washiálicuenai náneewa.

¹⁷ “Liáwinaami nujínanicoo íchaba camuí matuínaami cáinabi ita'aa, nuéejoo nushínaa cáinabi itala, quéewique'e nuá warrúwa nalí náa'a carrúni jináatanica ya nuá ofrendaca. ¹⁸⁻¹⁹ Numédacta nuyá liáni, liáwinaami nuchúni nubádeda nuyáu léjta wawítee méda'u séewirriini, áawita áulaba chóniwenai yáajcha, jiní wíta cáitadedeerrri nuyá, quéecha'inaami áabi judíobini chésanani Asia náiiinu nunácu templo rícu. Nayáwa éewenai náiiinu áani náyadacoo náaque'e nujíconaa, yáawacta nawáalia nunácula jíconaashi. ²⁰ Ne jócta, náani yáaine áani namáque'e yáawacta náiiinu nujíconaa quéecha'inaami nuyá nanáneewa náa'a wánacaleenai judío. ²¹ Ne jócuminaa nuyá'inaami náiiibi numá cadánani chuánshiyu: ‘Wáalee yáa iyá nujíconaa nuéebidacala nacáwia'inaacoo náa'a máanalinimica.’

²² Félix éemi'inaami liéni, liáca léenaa linácu liá'a wáalii iníjbaaca, limáaca léji liéni léejo'inaacoo litáania linácu báaniu, limá'ee nalí:

—Jáicta línu léju liá'a Lisias wánacaleerri soldado, líwaminaa nulí saíca léju liá'a ichuánica.

²³ Félix bánua liá'a wánacaleerri liájbata quéewique'e nawáalia cuíta manúmai rícula Pablo újnibi, ne quéewique'e línda máayaba nacábacani náa'a lijúninaica nashírruedaque'e lirrú.

²⁴ Liáwinaami áabata éerri rícula léejo baaniu néerra liá'a Félixca, ruájcha ruá'a línu Drusila, judíobini éenaa. Félix bánua namáida Pablo, léemiu Pablo chuáni linácue saí liá'a léebidau'u Jesucristo nácu. ²⁵ Ne Pablo táania'inaami linácu liá'a cáwicaishi machácanica, ya wéewau'inaa wawánacaalacoo wayá jájiu, ya carrúnatabee ínuerri'inaaca, Félix cáarrudau léemicani, limá'ee lirrú:

—Cái jiá namówai. Nuéejoominau numáida jiyájoo jáicta nuwáalia éerrijoo.

²⁶ Ne limédacalau, Félix néndacta Pablo yáa lirrú warrúwa, quéewiquinicta liwásedacani; tándawa íchabachu limáida áji éerri náani litáaniaque'e liájcha. ²⁷ Cháji'i chámai camuí bésunacuwai; néenee jócu Félix wánacaala mawiá, ne liárrumirra báqueerri wáaroo jí'ineerri Porcio Festo. Ne Félix wówaica saíca limáacacoo judíobini yáajcha, limáaca preso Pablo.

25

Pablo lináneewa liá'a Festoca

¹ Festo ínu quéewique'e liwína yáarruishi liwánacaalacta'inaaca, matáli éerri yáawinaami lijíáu Cesarea néenee Jerusalén néerra. ² Néerra sacerdotebini wácanaica ya náa'a judíobini cawénini mawí náiiwa lirrú Pablo jíconaa nácue sái. ³ Nasáta liúcha cáiwinaa, quéewiquinicta libánua Pablo Jerusalénra. Nawówa licuéjiu quéewiquinicta náiinua iníjbaa licué jini. ⁴ Ne Festo éeba'ee nachuáni Pabloca yáairri cuíta manúmai rícula Cesarea néerra, ne liyá jájiu éejuerri'inau áulaba éerri rícula. ⁵ Limá nalí:

—Tándawa, náa'a iwácanaica, éewenai náacoo nuájcha Cesareala, ne liárra washiálicuerrica yáawacta ái limédau lijíconau, já'a néeniminaa éewa yáa lijíconaa.

⁶ Festo máacau Jerusalén néerra újni ocho o diez éerri mawí, néenee léejoo Cesareala. Áabai éerri rícula liwáau liárrubai íta'aa liwánacaalacta'inaaca, jáiwa liwána náinda lirrú Pablo. ⁷ Quéecha'inaami Pablo wárruacoo, náa'a judíobini ínuenai Jerusalén néenee narrúniu nawárruacoo, náa lijíconaa cáiwinaa, áawita jócu néewa náa léena yáawaitani. ⁸ Pablo, liyája, táania liwícaubaliu:

—Nuyá jócai méda nujíconau, jiní linácula liá'a ley judíobini shínaaca, jiní templo nácula léchchoo, jiní linácula liá'a wánacaleerri Roma.

⁹ Ne Festo wówaica saíca limáacacoo judíobini yáajcha, lisáta léemiu Pablo:

—¿Jiwówai jíacoo Jerusalénra quéewique'e néerra nucába tánashia jijíconaa?

¹⁰ Pablo éeba'ee:

—Nuyá yáairri lináneewa liá'a wánacaleerri Roma, néeniwa néewa náa nujíconaa. Léjta jéewau'u jíá léenaani, jiní máashii numédani nanácula náa'a judíobinica. ¹¹ Ne yáawacta ái nujíconaa cáiwíica já'a saícanatai náiinua nuyá nácueji, jócu cáarru máanali nuyá; ne jinícta yáawaiyíi liá'a náayu'u nujíconaa, jiní yáirri léejueda nuyá nalí. Nusáta quéewique'e liyá yáa nujíconaa léja liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaaca.

¹² Néenee Festo sáta léemiu náa'a yáainai'inaa liwítee, néenee limá'ee:

—Ne jáicala jisáta liáque'e jíconaa liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaa, néerraminaa jáu lirrújoo.

Pablo lináneewa liá'a rey jí'ineerri Agripa

¹³ Liáwinaami áabi éerri bésunau, liá'a rey Agripa ya Berenice náau Cesareala nacába Festo néerra. ¹⁴ Ne nayácala néerra íchaba éerri, Festo líiwa linácu liá'a reyca, linácue sái liá'a Pabloca. Limá'ee lirrú:

—Ái báqueerri washiálicuerri ája áani Félix máacanitee cuíta manúmai rícula. ¹⁵ Quéecha'inaamite numáacoo Jerusalénra, náa'a sacerdotébini wácanaica ya náa'a salínai judíobinica, náyada nulí áabai jíconaashi linácula, nasáta núcha quéewique'e náiiinuacani. ¹⁶ Nuyá nuéeba nachuáni náa'a wánacaleenai Roma rícu, jócani ísadau náiihua cháji'i cáashia najéda nanániu áani náa'a yáine lijícona, quéewique'e léewa litáania liwícaubaliu. ¹⁷ Tándawa, náiiinu'inaami áani, jócu núcha éerri, jáiwa cajójchanaami nuwáau nuárrubai ita'au nuwánacaalacta'inaaca, jáiwa nuwána náinda léji liá'a washiálicuerrica. ¹⁸ Ne náa'a ínuenai náa lijícona, jócu natáania máashii wérri linácula, léjta jíconaashi máanui léjta numáyu'u nulíwau. ¹⁹ Liyárrimi namáni linácuha liá'a léjta nawítee éebidau, ne ya báqueerri cáiwanaí jí'ineerri Jesús máanalimi, ne Pablo máirri cáwicalani. ²⁰ Ne jócala nuá léenaa numéda linácueji liéni, nusáta nuéemiu Pablo liwówaicta liácoo Jerusalénra quéewique'e náiiwa lijícona méenaami. ²¹ Ne liyá sáteerri quéewique'e liyá yáa lijícona liyá máanui wánacaalaca, tándawa linácue nuwána nawáalia preso cáashia nuéewa nubánua lirrúni.

²² Néenee Agripa ma lirrú liá'a Festoca:

—Nuyá wówerrieta nuéemi lichuáni liérra washiálicuerri lécchoo.

Néenee Festo éeba'ee lichuáni:

—Cajójchaminaa jéemi lichuánijoo.

²³ Áabai éerri rícula, Agripa ya Berenice ínu nawárrroo cacábacanani wérri líibana rícula liá'a wánacaleerrica, náajcha náa'a soldado wácanaica ya náa'a wánacaleenai chacáalee rícu. Festo bánua natéequ'e lirrú Pablo, ²⁴ Festo limá'ee:

—Rey Agripa ya iyá wánacaleenai yáawaquenai wáajcha áani: liérra iwáalia árra washiálicuerrica. Quíninama judíobini yáa nulí lijícona, léjta Jerusalén néenee, ya chacábacanaa áani Cesarea rícu, jócu iyabau imáidada nulí quéewique'e máanalicani. ²⁵ Ne nulí jiní méducta lijíconau cáiwii quéewique'e máanalicani. Ne liyá jájui, sáta núcha quéewique'e liyá yáa lijícona liá'a máanui liyá wánacaleerrica, jái nuwówai nubánua lirrú jini Romala. ²⁶ Ne jinícala nuá léenaa yáawaiyii nutána jirrú lijícona nácue sái, liyá máanui wánacaleerrica linácue

sái, nuínda ináneewani, ya jináneewa jiyá, rey Agrípaca, jáicta quéewique'e jisátada éemi wáni nuwáalia chuánshi nutánani'inaa lirrú, liá'a máanui wánacaleerri quinínama Roma. ²⁷ Ne nucába jócu sáicta nubánua lirrú preso, jócai náiiwa tánashia lijíconaa.

26

Pablo úiwa tánashia nácueji náa lijíconaa rey Agríparru

¹ Néenee Agripa ma Pablorry:

—Jéewa jítáania jiwícaubaliu.

Pablo nácuda lináu, jáiwa lichánau litáania chá'a: ² Sáicta nuwówa nuéewacala nutáania wáalee jináneewa jiyá cawéni wánacaalaca, oh jiyá rey Agripa, quéewique'e nutáania nuwícaubaliu linácueji liá'a nujíconaa náani núta'a judíobinica. ³ Jiníwata jiyá máanui wánacaalaca, yáirri léenaa jicába nawítee quinínama náa'a judíoca ya léewa wacáita yáacaniu nácueji. Tándawa nusáta jiúcha quéewique'e jéemi nulí arrájuata jiwówa yáajchau.

Pablo cáwica jócu léējueta liyáu újnibii

⁴ “Quinínama judíobini yáine léenaa chítashia nucáwicami jíni náiiibi, nucáinabi ita'aa ya Jerusalén rícue, icúlirrijui'inaate nuyái. ⁵ Chái náa léenaa, néewani náiiwaca nawówaicta náiiwadedacai, nuyá séewirrinaa fariséoca, léewa máanabacashi mawíyii machácani wéebidani nácu. ⁶ Ne chóque'e náa nujíconaa nuéebidacala liá'a Dios mánimi wawérrinaimirru. ⁷ Washínaa doce tribu Israel shínaaca, nanénda licúmpliacoo liá'a limáni liá walí, tándawa náa sáicai Diosru nashírrueda lirrú éerrinacu ya táayee. Linácue liéni wanéndani wayáca, oh rey Agripa, náa'a judíobini náa nujíconaa chóque'e. ⁸ ¿Ne tándaa jócu éebida Dios éenaaca licáwedaca náa'a máanalinimica?”

Pablo úiwadeda licánaqueda náa'a éebidenai

⁹ “Nuyá jájiu numáte nulíwoo quéecha nuéebacta'ee numéda íchaba méenaami lijúnta liá'a Jesús jí'inaaca Nazaret néenee sáica, ¹⁰ ne cháwa numéda Jerusalén néeni jíni. Nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini wácanaica, nawárrueda íchaba cuíta manúmai rícula, náa'a éebidenai Jesús nácu; jáicta náiinua nayái, nuyá áabenai wówa náajcha. ¹¹ Íchabachu numéda nali máashii quéewiquinicta nuwána namáaca néebidauca. Liéni numédani quinínama sinagoga rícu, áawita nuyá camáashicai wérrí náajcha nucánacaida nayá áabata chacáalee rícula báawachala.

Pablo úiwa báaniu chítashia léejuedau liyáu jíni

¹² “Linácue jiliérra nuáteu nuáacoo chacáalee jí'ineerri Damasco rícula, nawánacaala nácu nuáu náa'a sacerdotébini wácanaica. ¹³ Ne iníjbaa lícu, oh rey, nucába wíyaicumí áabai jucámarrabee éerri rícueji, mawí cadánani cáiwia cámarra yúcha, liquéna nutééji náajcha náa'a yáainecoo nuájcha. ¹⁴ Quíninama wacáu cáinabi rícula, jáiwa nuéemi áabai chuánshi méerri nulí hebreoyu: ‘Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá? Jiyá jájiu máashii jiméda jirruwoo, jicá'a liá'a jidúrruchucoo jicúshtau.’ ¹⁵ Néenee numái: ‘¿Tána jiyái, nuwácali?’ Jáiwa Wawácali éeba nuhuáni: ‘Nuyáwa Jesús, léja liá'a jicánaquedani jimáacoo. ¹⁶ Ne jibárroo, jíiba íta'au, ne jiniwata núyadau jirru quéewique'e shírrueda nulí ya jíiwaque'e quinínama liá'a jicábani wáalee, ya liá'a jicábani'inaa nuájcha mawí. ¹⁷ Nujéda'a jiyá náucha náa'a judíobinica, ya náucha náa'a jócani judíobini, chóque'e nubánua jiyá nalí. ¹⁸ Nubánua jiyá nalí quéewique'e jiméecu natuí, jócubeecha najínaniu catácta, quéewique'e najínanicoo jucámarrabee rícu, jócubeecha náinda Wawásimi wánacaala nayá mawí, quéewique'e náaque'iu Diosru; ya néebidaque'e nunácu ya nawínaque'e liá'a numéetuau'u najíconaa, ya áabai saícabee náibi náa'a chóniwenai majíconaanica Dios shínaaca.’

Pablo méda liwánacaala liá'a licábanica

¹⁹ “Cháwa jíni, oh rey Agripa, jáiwa nuéebida linácu liá'a nucábani áacaiji, ²⁰ quéechanacu núiwa nalí chuánshi náa'a yéenai Damasco rícu, liáwinaami nalína náa'a Jerusalén rícu sánaca, ya quinínama cáinabi Judea shínaaca, ya nalí léchchoo náa'a jócani judío, numáida néejocoo, néejueda nayáu Diosru, ya namédaque'e liá'a saícaica iyadenai nayá yáawaaca néejueda nayáu. ²¹ Linácueji liáni nawína nuyá templo rícu náa'a judíobinica, nawówai náiinua nuyá. ²² Ne Dios yúdacala nuyá numédau cabálininaa újnibi wáalee, nutáania Dios nácu quinínamaru, júbinica ya máanui namánirru. Jócu náiiwa báawachala náucha náa'a táanianaimi Dios wítee rícueji, Moisésca arrúnai'inaa bésunacoo; ²³ liá'a Dios wínanica arrúnaacala máanalicani, ne liáwinaami máanalicani lé'e nawáa quéechanacu saí cáwíacoo liérra, ne líiwaminaajoni nawásedacoo jucámarranaa, léjta washínaa chóniwenairru ya áabata cáinabi ítesana.”

Pablo éenedau liwána Agripa náawacoo cristiánoyu

²⁴ Linísa'inaami litáania linácu liáni Pabloca, Festo máidada cadánani:

—¡Báawa jiwítee, Pablo! Bájialacala jéewidacoo jináwau jiyáca báawa jiwítee.

²⁵ Ne Pablo éeba'ee:

—Nuyá jócai báawa wítee, jiyá cawénica Festo; jócai cha léjta jimáyu'u, liá'a numánica cawíteeyui numáca yáawaiyiica. ²⁶ Liérta yáa árra rey Agrípaca, yáirri léenaa sáica quinínama liáni, tándawa nutáania chawítemija'a lináneewa; náucala léenaa yáawaa liá léenaa quinínama linácu liáni, jiniwata jócala watáania wayá cabáyainta liúcha liáni. ²⁷ ¿Jéebida jiyá máanui wánacaleerri, namánimi náa'a éewidenaimi Dios chuáni báinacu? Nuáni léenaa jéebidaca.

²⁸ Agripa éeba'ee lichuáni Pablorru:

—Atéwata jiwána nunáawacoo cristiánoyui.

²⁹ Pablo má'ee:

—Áawita atéwa áulabacani ya manuába, Dios wówaicta, jócai jiyá bácai máanuica wánacaalaca, áawita quinínama náa'a éemenai nayá nulí wáalee, néenaaquinicta namédacoo léjta nuyá, áawita jócu liájcha liáni cadena nubájica.

³⁰ Néenee libárruo liá'a reyca, ya lécchoo liá'a wánacaleerri liájbata, ruájcha ruá'a Bereníseca ya quinínama náa'a wáainecoo nayá náajcha, ³¹ ya ta náacoo báawachalai natáania linácu liáni. Namá'ee nalí wáacoo:

—Liáni washiálicuerri jiní médani máashiica éewaquee'e máanalicani; jócaita sáicanata nabáya cuíta manúmai rícula.

³² Agripa má'ee Festorru:

—Sáica natái iwáseda liáni washiálicuerri, jóctata liyá jájiu sáta queéwique'e liyá yáa lijíconaa liá'a máanui wánacaleerri Roma.

27

Pablo nabánuani Romala

¹ Quéecha'inaami namácacoo nabánua wayá Italiala, Pablo ya áabi presobini, jáiwa'ee néejueda jini báqueerrirru wánacaleerri jí'ineerri Julio, néenaa náa'a soldado yáarruica jí'ineerri Emperador shínaa.

² Wáurrucoo lancha rícula, áabai lancha chánactacoo jí'ineerri Adramitio jái jiácoo liyácai iyaberri'inau liácoo chaléeni áabi lancha chánactacoo liá'a cáinabi jí'ineerri Asia. Yáairri wáajcha lécchoo báqueerri jí'ineerri Aristarco, che sáini Tesalónica néenee sái, áabai chacáalee yáairri Macedonia shínaa cáinabi íta'aa.

³ Cajójchanaami wáiiinu áabai chánactacoo lijí'inacta Sidón, néenee Julio sáica limédacoo Pablo yáajcha,

linda Pablo yáacoo licába náa'a lijúnicaí quéewique'e nashírrueda lirrú. ⁴ Wajíáu Sidón néenee, jáiwa wanáwau liwójuna íteeji liá'a liwówaica jí'ineerri Chipre, jiníwata liá'a cáulica cánaquerriu wajúnta. ⁵ Wachuáu manúá lirrícu lijúntamirra liá'a litácoowa jí'ineerri Cilicia ya Panfilia, ya ta wáiiinu chalée jini Mirala, áabai chacáalee Licia shínaa.

⁶ Liá'a wánacaleerri soldado líinu áabai lancha mawíyii máanuica nácu che sáini Alejandría sái, yáairri'eewoo liyáca Itialia, jáiwa liwána wáurrococoo wawína washínaa iníjbau úniacu. ⁷ Íchaba éerri wáau arrájuata, ya carrúni jináatayu wáiiinu lijúntamirra liá'a jí'ineerri Cnido. Ne áicala újnibii cáuli cánacau wajúnta já'a, wabésunau lijúntami liá'a jí'ineerri Salmón, warríjcocoo liwówai íteeji liá'a Crétaca; ⁸ wachuáu carrúni jináatayu litácoowala, wáiiinu áabai yáarruishi jí'ineerri Buenos Puertos, urrúni lirrú liá'a chacáalee jí'ineerri Lasea.

⁹ Jái wáuca íchaba éerri, jái carrúnata wamáacacoo manúá yáacoo, jiníwata jái urrúni wárruacoo liá'a uniábica. Linácueji Pablo yáa nawítee:

¹⁰ —Washiálicuenai wánacaleenai, nucába liáni wáctacoo carrúnatai wérri'inaa, ya wáucaminaajoo liá'a lanchaca ya liá'a quinínama watéeni lirrícu, ya carrúnata wáuca wacáwicau.

¹¹ Ne liá'a soldado wácalica, léewida lirrú mawí liá'a lancha wácalica ya liá'a wánacaleerri litée lancha, Pablo yúcha mawí. ¹² Ne jócala sáica liá'a nachánactacoo nabésunedau'inaa uniábi néeni, jáiwa quinínama namá'ee naliwoo sáicanata najiácoo néenee, néenedaquinicta náiiinu Fenice néerra, áabai náiinucta nachánacoo Creta shínaa yáairri lijúntami liá'a cáiwia wárruactalacoo ya léemalawoo báchairra, ya néeni wawówaicta wabésuneda uniábi.

Cáuli wérri manúá yáacu

¹³ Namá naliwoo najínacoo báaniu machúnuca lijiáu áabai cáuli arrájuata chéni sur néenee, najiá'eewoo nachuáu litácoowa liá'a liwówai jí'ineerri Creta. ¹⁴ Ne arrájuata rími liáwinaami áabai cáuli wérri ínuerri léemamiyu, báseerri cadánani lancha nácula, ¹⁵ jáiwa lichánau liwátanedaqui jini. Jócu wéena wamáchiquinia cáuli júnta liá'a lanchaca, arrúnana wáida litée wayái. ¹⁶ Wabésuna'inau liwójuna ítee áabai liwówai píitui rími jí'ineerri Cauda, jiníwata liá'a cáuli jócai énajta bása néenee cadánani, ya jócai súti tráawajo wéenaque'e wáawaqueda liá'a íida éenibi natéenica. ¹⁷ Néenee

náirda'inaa lirrícula, narrúnaa nabájiqúi jíni jócubeecha liájoo dujiwala liá'a lanchaca. Néenee'e cáarru náiiinu lítala liá'a cáina jí'ineerri sirte, náaca'ee léenaa limícheda nayá, náinda'ee cáuli téee nayá. ¹⁸ Cajójchanaami, liá'a cáuli wérri ái újni cadánani já'a, cháwa'ee nachánaa náuca manuá yáacula liá'a shínaashi natéeni lancha rícu. ¹⁹ Matáli éerri ricúla'inaami, náuca nacáajiyu quinínama yáairri lancha rícu sáica ²⁰ Íchaba éerri jócai wéewa wacába cáiwia ya náa'a sáliica, liyú liá'a cáuli wérri básairri wayá, wayá walíjani yúacuwai.

²¹ Jiniwata wabésunau íchaba éerri jini wáayani, Pablo libárruacoo béewami nalí, limá nalí:

—Nuwácanai, imédactata sáica nuwánacaalai jócu wajiáu chéni Creta; jócuminaata wabésunau cháiji'i, jini wáuquedaca washínau yáairrimi lancha rícu. ²² Ne wáalee, áawita wabésunacoo cha, oyúrruqueda iwówa, jiniwata íbicha éenaa máanali'inaa, áawita liúcacoo liá'a lanchaca. ²³ Ne táayee báqueerri ángel iyadau nulí Dios bánuani, nuyá Dios shínaa lécchoo nusírbia lirrú, ²⁴ limá nulí: —Ocáarru jiyá, Pablo, jiniwata arrúnaa jíyadacoo lináneewa liá'a máanui wérri wánacaalaca Roma néenee sáica, ne jinácueji Dios jócu línda máanali jiyá ya náa'a yáainai jíjcha lancha rícu. ²⁵ Tándawa, nuwácanai, o'éjueda iwówau, jiniwata nuéebida Dios nácu nuyá yéerri yáawaiyi quinínama liá'a bésuneerricoo limá'ee nulí liá'a ángel. ²⁶ Ne arrúnaa wachánacoo áabai liwówai nácula.

²⁷ Áabai táayebee, libésunau chámai semana nácu, jáiwa wáiiinu manuá, áabai jí'ineerri Adriático, litécala bajiálanaa liá'a cáulica, ne liyáli béewami táayebee, ne náa'a téeni'inaacoo lancha náa léenaa warrúnicoo wáacoo cáinabirru. ²⁸ Néeneda lidujíwaca liá'a shiátaica, ne liwáalia treinta y seis metros, ne mawí libéechala néeneda báaniu, liwáalia'ee veintisiete metros. ²⁹ Ne cáarrucala nayá carrúnataca náiiinuacoo íiba wérrica nácula, jáiwa náuca cuatro náa'a gámbera wérrinai chéni líishii néenee liá'a lanchaca, nácula nasáta Dios yúcha quéewique'e jucámarraca. ³⁰ Ne náa'a téene nácu lancha namá'ee nalíwoo quéewique'e namánicoo lancha rícu, jáiwa nachánau náurruqueda náa'a íida éenibirrimica, namédacala'eewoo nayáca jicá'a náa'a yúquenai'inaa gámbera wérrinai lancha béecha. ³¹ Ne Pablo líiwa'ee lirrú liá'a wánacaleerrica ya lishínaa soldáorru lécchoo, limá'ee:

—Ne jócta namáacau lancha rícu, iyá jócai'inaa cáwi.

³² Néenee náa'a soldáoca, nawíchua nabáji náa'a íida éenibirrimica, jáiwa náida licáacoo shiátai yáacula.

33 Ne wówai'inaa jucámarracai, Pablo íiwa nali quinínama quéewique'e náaya máayabaca, limá'ee nali:

—Jái chámai semanacai wanénda wacábaca libésunau'u, iyá jócaini íya léjta iwítee séewirrinaa. 34 Nusáta yúcha íyaque'e máayabaca. Sáicabee'inaawa irrú liérta quéewique'e cáwi iyá, jiní'inaa yúquerriu yúcha, jiní áabai iwíta báinaa.

35 Linísa'inaami limá liéni, Pablo wína licáaji rícuu áabai páani, liá sáicai Diosru quinínama nanáneewa. Lishírridani jini, jáiwa lichánau líyaqui jini. 36 Jáiwa liá nadánani quinínamai nachánau náaya lécchu. 37 Wayá'ee wamánaba lancha rícu doscientas setenta y seis chóniwenai quinínama. 38 Liáwinaami nanísa'inaa'ee náaya liá'a nawówainica, náuca'ee liá'a trigo manúa yáacula jéewique'e lijínacoo madéjcalicu liá'a lanchaca.

Lancha yáajuerriu

39 Jái'inaa jucámarrai, náa'a téenai nácu lancha jócu náa léenaa táshia nayá jini, ne nacába áabai libéerricula liwáalia'ee cáina; nawówai narrúnda lancha néerra. 40 Nawíchueda licuábai náa'a gámberria wérrinaimica, namáaca'ee manúa yáacu jini, ne nawáseda jini náa'a téenaca sírbierru litée lancha. Jáiwa nanácuda cáulirru liá'a vela libéechala sáica, jáiwa liá'a lanchaca lichánau lirrúnicoo cáina nácula. 41 Ne liáu cáina ítala macáshtairra, limáacactala'inau liá'a barco machúnucunaa. Liá'a libéechala sáica cháneerru júchananaa cáina íbirra, jócta néewa nachúnidacani, nácula liá'a líishiicaa néenee sáica lichána'eewoo lisúbirriedacoo lidánaniyu'e liá'a marrádacaca.

42 Náa'a soldádoca nawówai'e náiinua náa'a presobinica, jócubecha náindata namánicoo námarracoo. 43 Ne liá'a nashínaa wánacaleerri soldado, liwówai lijédacani liá'a Pablocá, jócu línca namédacani, jiníwata liwánacaala nayá, tánashia éewerri lámarracoo shiátai yáacu quéecha mawí ínu litácoowala. 44 Ne náa'a áabica náa'eewau líta'aa liá'a tabla lancha shídanaamica. Cháwa'ee wáinu quinínama cáwi cáinabi ítala.

28

Pablo yáairri liwówai íta'aa jí'ineerri Malta

1 Quéecha'inaa cáwi wayá quinínama, wáa léenaa liá'a liwówai jí'ineerri Malta. 2 Náa'a chóniwenai néeni sánaca narríshibia wayá sáica wérru quinínama, jiníwata yúwairriu liyáca ya casálini lécchoo, natúculia chichái wérru, jáiwa namáida wayá warrúnicoo néerra. 3 Pablo yáawaquederri chichába máacarrai liníquini liyá

libówanaa, ne bácia áai cánacau lijiácoo líibicha liá'a amóeyica, jáiwa'ee liwówanau licáaji nácuí liámuacani. ⁴ Nacába náa'a chóniwenai ca nacába áai cuácoo licáaji nácu liá'a Pablocá, namá'ee nalí wáaco: "Ta liá'a washíalicuerri cájbami cáinuacai léji líeni, ne áawita jócu lisácumawai manúá yúcha, ái áabai wíteeshi cadánani jócai'inaa índa cáwi liyá."

⁵ Ne Pablo licúsuda liúcha liá'a áaica chichái ricúla, ne jiní libésunawai. ⁶ Quinínama nanénda nayáca limúrracacoo, jócta licáu máanalina; néenee íchaba liáwinaami nanénda jiní'e libésunawai, nanáawida'ee nawíteu yá'ee nachánau namáca Pablo cála'ee dios.

⁷ Urrúni lirrú liá'a áabai cáinabi lishínaa liá'a chóniwerri wánacaleerri liwówai néeni, jí'ineerri Publio, ríshibia wayá sáica ya licába wanácu matáli éerri. ⁸ Ne bésuneerriu liá'a lisálijinaa liá'a Publio yéerri liárrubaiu ita'aa, bálinerri'eewoo cáiwinaa, licámuna nácu ya suliá wérri nácu. Pablo yáa'eewoo licábaqui jini, néenee liáwinaami lisáta Dios yúcha jini lichánaa'ee licáajiu linácu, jáiwa'ee sáica jini. ⁹ Ne linácueji, náinu náa'a áabica bálinenecoo náa'a yáaine liwówai ita'aa, jáiwa'ee sáica nayá léchcho. ¹⁰ Jáiwa'ee náa walí quinínamai ne liáwinaami jái'inaa wáirrau wayá báaniu náa walí quinínama liá'a warrúni jinánica washínaa wáni'inau yáajcha.

Pablo ínu Roma néerra

¹¹ Libésunau'inaa matáli quéerri nayá liwówai ita'aa, wáirrau áabai lancha rícula néeni bésuneda uniábi; lishínaa lancha áabai chacáalee jí'ineerri Alejandría, téerri linácu licábacanaa liá'a nashínaa diosca jí'ineenai Cástor ya Pólux. ¹² Wáinu chaléeni nachánactalacoo jí'ineerri Siracusa, néeni wamáacau matáli éerri. ¹³ Néeni wáau báaniu urrúni litácoowala cáashia wáinu áaquirra chacáalee jí'ineerri Regio. Cajójchanaami cáuli cánacau sur néenee, áabai éerri táicala mawí wáinu áabai chacáalee jí'ineerri Puteoli, néeni wabárruau. ¹⁴ Wáinu áabi wéenajinau nawána wamáacacoo áabai semana náajcha; cháji'i wanísacoo waliwoo Roma néerra macáshtai. ¹⁵ Náa'a wéenajinau Roma néenee sánaca, jái nawáalia chuánshi wáiwanaa néerrai; ne jái najiáu najúnteda wayái Foro de Apio, néerra liá'a liyáctaca jí'ineerri Matáli Tabernas. Pablo licába'inaa, liá'ee sáicai Diosru ya liá'ee léenaa cadánani liyá. ¹⁶ Ne wáinu'inaa chaléeni Roma néerra, namáaca'ee Pablo liyáaque'e

báawachala, bácairrimi soldado túyajani jócubeecha limániu.

Pablo Roma rícu

¹⁷ Matáli éerri liáwinaami línucai, Pablo bánua namáida nachúnsanaca judíobini Roma rícu. Jái'inaa náawacawai limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá jiní médani nanácula náa'a judíobinica, jiní linácula liá'a nawíteemi wawérrinaimi shínaa, ne báawachata Jerusalén néeni nawína nuyá néejueda nuyá nalí náa'a romanobinica. ¹⁸ Néenee liáwinaami nunísa nutáaniaca nawówai nawáseda nuyá, jiníwata jiní náiinuni nunácue, éewaqué'e náiinua nuyá. ¹⁹ Ne náa'a judíoca jócu nawówai nawáseda nuyá, arrúnaacala nusáta liúcha liá'a máanui wérri wánacaalacai libánua náiinua nuyái, o nawásaidawee nuyá, áawita jiní máashii nuwáaliani linácueji liá'a nushínaa cáinabica. ²⁰ Tada linácue, numáida iyá quéewique'e nucába ya nutáania irrú, tánda linácueji wawáaliaque'e wéebidaca wayá israelítabinica, jicába nuyáyu cabáji áani.

²¹ Namá'ee lirrú:

—Wayá jiní ríshibiani áabai cáashta Judea néenee sái jinácue, jiní áabi wéenajinai judío íinuenai néenee, jiní'e namá jinácucha máashii jinácue. ²² Wawówai wémica chítashia jiwítee jini, jiníwata wáa léenaa quinínama cáinabi natáania linácucha líáni wáalii éewidacalashica.

²³ Tánda namáca áabai éerri, liá'a lijíáctemicoo íchaba chóniwenai liá'a Pablo yáctamica. Néenee manúlacaiba cáashia táicala, Pablo táania Dios wánacaalactaca. Liwówai'e líiwa nalí Jesús nácu, táda béewami ley Moisés shínaa, natána náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

²⁴ Áabi éebidenai liá'a Pablo íiwanica, ne náa'a áabica jócani éebida. ²⁵ Ne jócu áabenaawawówa nalíwoo, nachána'eewoo náacoo. Ne jóctanaa náawai, Pablo má'ee nalí:

—Sáicai litáania Espíritu Santo nalími náa'a iwérrinaibimica ibéechala sánamica, linúma rícue liá'a íiwadedeerri Dios chuáni Isaías, limá'ee:

²⁶ 'Jiá namówai jíiwa nalí náa'a chóniwenai:

Ne áawita mawí néemica, jócai'inaa néewa néemica;
áawitaque'e mawí nacábaca, jócai'inaa nacába.

²⁷ Ne liwítee líeni chóniwenai cabálini wérri,
nawíba báyau,

ya liá'a natuí báyerri léchho,
jócubeecha néewa nacábaca,
jiní néewaca néemica,

jiní néewaca náa léenaani;
quéewique'e jócu néejoo nulí,
jócubeecha nuchúni nayá.'

²⁸ Yáaque'e léenaa iyá, chóque'e ibéechalau, liéni liwásedauca Dios shínaa, liáni nalí áawita náa'a jócani judíobini, ta nayá éemenaijani. [²⁹ Quéecha'inaa Pablo máirri liáni, náa'a judíobini náawai nacáita yáacacoo nayáwacoo.]

³⁰ Pablo máacau chámai camuí machácani á'a lijédacta lirrúwoo cuíta, liwínau liyá nayá, náa'a quinínama yáainecoo nacába liyá. ³¹ Cha liwíteemi íiwa Dios wánacaalactaca, léewidacala urrúnica liá'a wawácali Jesucristo, jiní cáarrucalani jiní namáshidacalani.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, léjta Dios wówau'u, nutáa irrú iyá yáainai chacáalee jí'ineerri Éfeso, iyácala chóniwenai Dios shínaa, éebidacala áabenaá iwówa Cristo Jesús nácu. ² Ya Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, yáa irrú mawéni saícaica ya saíctaque'e iwówa.

Dios yáa walí Cristo nácu

³ Wáa saícai Dios lisálijinaa liá'a wawácali Jesucristoca, Dios Cristo nácu liá walí saícaica áacairra, quinínama saícabee cábacanaa Espíritu nácu. ⁴ Dios wína wayá Cristo nácu jócu'inaami liquénuda cáinabi újnibii, quéewique'e majíconaá wayá lirrú, jini'inaa máashii wawítee lináneewa. Quéechami canínaa licába wayá, ⁵ liwínanite quéewique'e liméda léenibiyu wayá Jesucristo nácu, áabenaá léjta liwówau'u naméda liwánacaala. ⁶ Linácue jiliéni wáa saícai séewirrinaa Diosru, saícacala liwítee carrúni jináata licába wayá, liá walí saícai licúlee nácuu canínaaca licábaca. ⁷ Níwata Dios canínaa licába wayá bájalanaa quéechami, Cristo nácueji ya lírranaa jiérricoo máanali'inaa cruz nácu, wawáalia liwásedaque'e wayá, ya liméetua wajíconaá. ⁸ Dios íiyada walí canínau'u licába wayá, liá quinínama wawítee ya wáaque'e léena wéemica, ⁹ ya liwána wáa léena Wacába liwánacaala báyeerrimicoo. Léjta limáyu'u liá'a yáairrimi liwíta lícu, cháwa limédaqui jini. ¹⁰ Liéni léjta limáyumi, limédaminau machácani wérri, quéecha'inaami línu léerdicai. Dios bánua liáawacacoo liwánacaalaque'e quinínamani liá'a Cristoca, léjta náa'a áacai sánaca ya náa'a cáinabi íta'aa sánaca.

¹¹ Dios wína wayá quéechai quéewique'e wayá macáishita Cristo nácu, wawáalia lirrícua éena, léjta áabenaá Dios wówaumijani, quinínama liméda léjta saícai liwówau'u licábacani. ¹² Limédani cháji'i, quéewique'e wayá quéechanacu wamáaca wéebida Cristo nácu, quéewique'e wayá quinínama wáa lirrú saícai liwítee dánani nácueji. ¹³ Saícacajani Cristo, iyá lécchoo éemenai chuánshi yáawaiyica, liá'a saícai chuánshi liwásedau'inaa iyá, ya iwárruacala éebidaca, Dios yáa irrú lishínaa Espíritu Santo léjta áabai marca, cháwa limá liáacani quéecha. ¹⁴ Liéni Espíritu Santoca léewa libéecha saí

lierra yáawacaala'inaa Dios yáa walí lirrícua éenau, jáicta wanísa wawásedacoo quinínama yúcha, ya ta liméda wayái lishínaa chóniwenai liyáni'inaa yáajcha, quéewique'e quinínama wáa lirrú saícai liwítee dánani nácueji.

¹⁵ Linácueji liéni, nuá léenaa éebida wawácali Jesús nácu, ya Canúinaaca icába náa'a chóniwenai Dios shínaaca. ¹⁶ Jócu numáaca nuá saícai Diosru inácueji, nuédacaniu inácu jáicta nusátau Dios yúchai. ¹⁷ Nusáta Dios wawácali Jesucristo shínaaca, liwítee dánani liá'a wasáljinaaca liáque'e irrú wíteeshi áacai saí, quéewique'e yáa léenaa liá'a Dios íyadani, quéewique'e yáa léenaa Dios mawí mawí. ¹⁸ Nusáta Dios yúcha quéewique'e liméecu iwítee ya jucámarranaa, quéewique'e yáa léenaa liá'a inéndani iyáca linácueji limáida iyá, saíctacala wérri liwítee ya cawénii liá'a Dios yáani nalí lishínaa chóniwenai. ¹⁹ Yáawaiyii máanuica ya jiní nómami liá'a jiwítee dánanica, liá'a yáairri wadánani wayá éebidenai. Léewa wíteeshi máanui Dios íyadanimi lidánaniyu ya liwítee dánani yáajcha, ²⁰ quéecha'inaami licáweda Cristo ya liwána liwáacoo saícaquictajica léema nácu áacairra. ²¹ Dios limáacani quinínama wíteeshi dánani ita'aa, Dios yáirri Cristorru liwíteu máanui mawí, ya Cristo wánacaleerri quinínama náucha mawí náa'a wánacaleenai áacairra nácu ya áani cáinabi ita'aa, léjta liáni léerdica ya liá'a ínuerri'inaaca. ²² Limáaca Cristo íiba yáajba quinínama, ya Cristoja limáacani nawíta quinínama náa'a éebidenai Dios chuáni. ²³ Ne liá'a iglésiaca léwa Cristo náanai, tándawa liá'a iglésiaca Cristo rícueji liwáalia quinínama, Cristoca liá'a téerri quinínama saícai wérricalani.

2

Cristo wáseda wayá canúinaaca Dios cába wayá

¹ Quéecha iyá léjta máanaliniimi yáca linácueji liá'a jíconaashica ya máashiica, ² liá'a iyánimi rícu, imédacala léjta éerri wówau'u, ya liwánacaala liá'a espíritu máashii wánacaleerri cáuli rícu, yáairri nadánani náa'a jócani méda Dios wánacaala. ³ Cháwate wayámi jirra lécchoo quinínama wayá'inaa báinacumi wawíteeyu, wamédacaalami máashii léjta wawówau'u, ya waméda licábacanaa liá'a wawítee cajíconaica, ya waméda liwánacaala liá'a wawítee máashiica. Linácueji, lierra máashiica saíca natá'inaata línu wátala liá'a cacháninabeeca Dios, máashiicaca áabenaa náajcha náa'a

áabi jócani éebida. ⁴ Ne liá'a Dios carrúni jináatai cába wayá ya caníinaa wérri licába wayá bájjialanaa. ⁵ Liyá yáirri wacáwica áabena Cristo yáajcha, quéecha'inaa léjta máanali wayá újnibii liwánaca liá'a wajíconaaca. Jiniwata Dios caníinaí cába iyá éewani iwáseda ijícona ya éewani yáacacoo áacairra. ⁶ Dios cáweda wayá Cristo Jesús yáajcha, ya liwána wawáacoo liájcha áacairra. ⁷ Liméda liáni quéewique'e líiyada liá'a éerri wabéecha, caníinaa licába wayá bájjialanaa ya liá'a saícai wérri liyá wáajcha Cristo Jesús nácu. ⁸ Ne saícai wérrica liá'a Dios, iyá éewenai yáacoo áacairra, inísaca éebida Jesús nácu. Liéni jócai ínu iyá jájiu, níwata liáni wíteeshica Dios yáani irrú. ⁹ Jócai ínu liwánaca liá'a imédanica, jini béecha éewerri saícta licábacoo, ¹⁰ ne Dios méderri wayá; liyá quénuderrri wayá Cristo Jesús nácu, quéewique'e waméda saícai cábacanaa; Dios quéechanacu lichúni walí wamédani'inaa.

Liá'a saíctaica wawówa Cristo yáani walí

¹¹ Ne cháí'inaa, iyá, náa'a jócani judíobini, náa'a náani jí'inaa "jócani náiju nachípi dácu íimanaa", náa'a judíobini (náiju washiálicuerri tácai saíca, ne nayá jájiu nají'inaa náiju nachípi dácu íimanaa). ¹² Édacaniteu áabata éerrimite iyá jócani yáa léena Cristo nácu, shírreneu chóniwenai Israel shínaa yúcha, ya jócani yáa néeni á'a Dios litáania'inaa nalí náa'a chóniwenai Israel shínaaca, ne liá'a limáni liméda lishínaa chóniwenai yáajchau. Iyá líta'aa liáni cáinabica jini irrú Dios ya jini inéndacala línu liá'a éerrica Dios wásedactala'inaa iyájoo. ¹³ Ne chóque'e, iyá yáainemi Dios yúcha déecuchejijani, nísá irrúnicuwai lirrú, yáaine macáishita Jesucristo nácu, linácueji liá'a lírranaa jíerricoo máanali'inaa cruz nácu.

¹⁴ Cristo yáirri walí saíctaque'e wawówa. Liyá'ee méderriu judíobinica ya jócani judíobini áabai chacáalee néenee sána, licáarralia liá'a báyeerrimi nayá wáacoo ya licáarralia lináanaiyu liá'a íiwirri nawówa nayá wáacoo. ¹⁵ Cristo méderri amáarra leyca, liá'a ley wáaleerri liwánacaalau'u ya limá'ee chítashia nayáyu'inaa náa'a chóniwenai; linácueji liméda chámai chacáalee áabai rími chacáalee wáalii. Cha liméda léji liéni saíctacta'inaa nawówa. ¹⁶ Cristo máanali cruz nácu amáarra jini jócu náiinua yáacau mawiá náa'a chámai chacáalee, limáaca nayái saíctaica nawówa Dios yáajcha, liméda nayá áabai rími nanáishija.

17 Cristo íinu líná nali saícaw chuánshica saíctaque'e nawówa quinínama, chaléjta iyá yáainai déecucha Dios yúcha, chaléjta lécchoo náa'a yáainai urrúni. 18 Cristo nácueji, náa'a áabica ya náa'a áabi, wéewa warrúnicoo wasálijinaa Diosru áabai rímii Espíritu nácueji. 19 Tándawa, iyá jócani áabai cáinabi íta'ai sána mawiá, jócani yáa báawachala ishínaa cáinabi yúchau, ne chóque'e ishírrida liá'a chacáalee Dios shínaa áabena, cháni léjta Dios éenibi. 20 Iyá éebidenaica chaléjta áabai cuítaca, méderri líta'aa liá'a íibaca cabálininaaca, iyá nayáwa néewidani náa'a apóstolubínica ya náa'a éewidenai Dios chuáni, liyáwa Cristoca léjta íiba cawénii. 21 Chaléjta liá'a cuítaca yáairri linácula wáacoo nácuderri liácoo quinínama áabena, cáashia líinu limédacoo léjta templo majícona ya wáni Wawácalirru. 22 Chacábacanaa iyá lécchoo, yáainai Cristo yáajcha macáishita, yáawaaca yáaqueu éewaqué'e iyá chaléjta áabai templo, Dios yáaque'e néeni linácueji lishínaa Espírituyu.

3

Pablo éewida lítée Dios chuáni nali náa'a jócani judíobini.

1 Linácueji liéni, nuyá Pablo, nuyá cuíta manúmai rícula, Cristo Jesús nácue, saícabee'inaa irrú iyá jócani judíobini. 2 Iyá jáini arrúnaa yáa léena saícaca liá'a Diosca limáaca nulí liáni tráawajuca, nuíwaqué'e irrúni linácue liá'a caníinaabeeca lichúnica. 3 Chítashia Dios wánau'u nuá léena linácu liá'a jócaini chóniwenai yáa léena nácu quéecha, léjta nunísau'u nutána irrú áabai chuánshi píitui rími. 4 Áicta ilíá éemiujoni, néenee yáa léenaajoo nuá léena saíca linácu liá'a jócaini chóniwenai yáa léena báinacumi, ne chóque'e Cristo limédani'inaa. 5 Dios jócai íiwa nali liáni náa'a chóniwenai yáainai wabéecha, ne chóque'e liwána lishínaa Espíritu íiwa nalíni náa'a majíconaica apóstolua, náajcha náa'a íiwenai Dios chuáni, liwínani namédaqué'e lirrú saíca léjta liwówau'i. 6 Néenee, liéni cabáyainta Dios wána nuá léena linácu: Jáicta náa'a judíobini ya náa'a jócani judío éewidenai náa'a saíca chuánshica Dios bánuanica urrúni Cristo, Dios yáani nali náa'a quinínama náa'a saícabeeca. Liwówai limá, quinínama nayá áabenaani lináanaija, liyá léjta Cristo lináanai, nayá náa'a jócani judíobini narríshibia lécchoo liá'a Dios limánimi líaca léjta nája náa'a judíobínica. 7 Dios yúderri wérri nuyá nutráawajaqué'e lirrú, nuéewaqué'e nuíwadedá

chóniwenairru liáni chuánshi sáicaica wásedeerri'inaa nayá. Báawita jócai sáica nuyá, nuéewa numéda quinínama liáni liyú liá'a Dios wíteeca liáni nulí.

⁸ Áawita nuyá mawéni mawí Diosru náucha náa'a quinínama chóniwenai Dios shínaa, liyúda nuyá nuéewa que'e nuíwadedá nalí náa'a jócani judío liáni chuánshi sáicaica cawénii wérrica Cristo shínaa. ⁹ Dios, liá'a quénuderrí quinínama éerri, bánuerri nuyá nuíwaque'e lichuáni mamáarraca, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa Dios wásedeerri lécchoo náa'a jócani judíobini. Dios quéecha jócai índani quinínama chóniwenai yáa léenaa linácu liáni chuánshica. ¹⁰ Liméda liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai Dios shínaaca, náyadaque'e nalí náa'a ángelca, wánacaleenai áacairra, náyadaque'e nalí lécchoo náa'a espíritu máashiinica, sáictai wérrica Dios wíteeca méderri sáicai quinínama ¹¹ Dios méda liáni léjta liwówau'u liméda áabena queéchanacu éerrite, liméda liáni lirrícue liá'a Wawácali Jesucristo. ¹² Cristo nácue wawáalia wawáseda wajíconau wéewa que'e warrúnicoo Diosru, tádawa jócu cáarru warrúnicoo waléenaca wéebida linácu. ¹³ Tádawa nusáta yúcha jócubecha yúrrucueda iwówau inácueji carrúni jináata nuyáca, jiníwata liáni yáawaiyi numá irrú sáicai wérrica.

Cristo caníinaa wérrí cába wayá

¹⁴ Nuédacaniu'inaa linácu liáni, chítashia Dios méda'u iyá jócani judíoca áabenaani náajcha náa'a judíoca, nutúyau nu'óraaque'e lirrú liá'a Lisálijinaa liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Tánashia ríshibianai jí'inaa quinínama chóniwenai chaléjta yáainai áacairra, cha náa'a náani yáainai cáinabi íta'aa. ¹⁶ Nusáta liúcha liá'a Diosca, wálierrí quinínama sáicai áacairra, quéewique'e liá irrú danáanshi iwówa lícu linácueji liá'a Espíritu Dios shínaa. ¹⁷ Nusáta Dios yúcha Cristo yáaque'e iwówa lícu éebidau linácu. Nuyá sáteerri lécchoo quéewique'e quinínama liá'a imédanica caníinaaca icába liá'a Diosca ya quinínama náa'a chóniwenai. ¹⁸ Ya chacábacanaaque'e yáa léenaa náajcha náa'a quinínama chóniwenai Dios shínaa, chítashia manújirrau, limáchenica ya liáacaica ya lidujíwaca liá'a níinaashica Cristo shínaa. ¹⁹ Nusáta icúnusiaque'e caníinau Cristo cába iyá, mawíyi máanui liúcha liá'a quinínama wéewa wacúnusianica, chacábacanaaque'e cashiámu iyá Dios wíteeyu.

²⁰ Ya chóque'e, wáa sáicai wérrí Diosru, liwáliaca danáanshi limédau'inaa íchaba mawí liá'a wasátani o liá'a wapénsani, linácu liá'a lidánani tráawajairri'inaa

wanácu. ²¹ Wayá yéenai iglesia rícu, wayá macáishita Cristo Jesús yáajcha, arrúnaa séewirrinaa wáa saícai Diosru mamáarraca. Chácajani.

4

Iyá macáishita liyú liá'a Espírituca

¹ Táda linácue nuyá cuíta manúmai rícula, linácueji liá'a Wawácalica, nusáta yúcha imédaque'e saíca léjta náa'a Dios máidanica, chacábacanaa léjta iyá. ² Imíya iyá ya saíca iyá; u'urrúni iwówa ya iwánta yáajcha wáacoo canínaabeeyu. ³ Éneda iyá séewirrinaa yáajcha wáacoo, lidánaniyu liá'a Espiritu Santo, ya lirrícueji liá'a saícta iwówa liwána saíca iyá áabena. ⁴ Ái bácai rímija náanaishi, ya bácairrimi Espiritu, chaléjta Dios máidau'u inénda áabai rímii. ⁵ Ái bácai rímija Wawácalija, wéebida áabai rími chuánshija, ái áabai rími bautísmoja. ⁶ Ái bácai rími Diosja, liyáwa Wasálijinaa'inaa quinínama; Dios wájani wawácali wayá'inaa quinínama. Dios méderri quinínama inácueji; Dios méderriu quinínama wanácu. ⁷ Ne wayá bácainaa ái ríshibia wíteeshi Espiritu yánica Cristo wówaini liáca. ⁸ Tándawa limá liá'a tánerrimicoo: "Líirrau áacairra litée liájchau náa'a yáainemi preso, ya liá nali wíteeshi áacai saí washiálicuenairru."

⁹ ¿Ya tána liwówau limáca líirracalau áacairra? Wówerri limáca quéechanacu liúrrucoo líta'aa líeni cáinabica. ¹⁰ Ne liá'a yúrrucuerrimicoo liyáwajani léja liá'a íirrericoo mawí áacairra quinínama éerri wícau, quéewique'e licámusheda macájirra éerrimi liwánaca. ¹¹ Ya liyája yáa áabi quéewique'e apóstolu nayá, ya áabi íiwadedeerri Dios chuáni, ya áabi íiwenai Dios chuáni nali náa'a jócani éebida, áabi pastorbini ya quéewidacanica. ¹² Cháwa lichúni náa'a chacáalee majíconanica, áabai tráawajo lirrú machácani, quéewique'e lidáwinacoo liá'a Cristo náanaica. ¹³ Cáashia quinínama wáiiinu áabebata wayá wéebidaca ya cawítee wayá linácu liá'a Dios cúuleeca, ya wéena wáiiinuca salírriicta wayá, áabenaaque'e wamáanuibaca léjta Cristo. ¹⁴ Ne jócuminaa léjta sáamanai wayá mawiá, jócani déecuna wanáawida wítee wapénsaca, ya jócani déecuna wáardaca áabai wáalii néewidauca, ya waínda wachálujueda nayá nayú náa'a chóniwenai canúma yúwicanica, náa'a jínenaicoo iníjbaa yúquerriu rícu. ¹⁵ Mawí saícaca, watániaca liá'a yáawaiyica ya liá'a caníinai'u wacába yáacacoo, arrúnaa wadáwinacoo quinínama Cristo nácu, liyáwa

liwíta liá'a iglésiaca léjta lináananai. ¹⁶ Ya Cristo nácu liá'a náanaishica quinínama licháanacoo lirrúnicoo sáica, liyú liáwacau quinínama litánai sáica; ya jáicta quinínama léewawai sáica, lidáwinau liácoo linácu liá'a canínau nacába yáacacoo.

Liá'a wáalii cáwicaishica Cristo nácu.

¹⁷ Léwa numáni irrú liáni ya nucárgueda irrú Wawácali jí'inaa nácu, jócubeecha imédau mawí léjta náa'a jócani yáa léenaa Dios nácu. Náa'a yáainai áabenaa léjta mawítee mawéni máyu nalí, ¹⁸ nayá catáwacai wítee, jócani yáa léenaa néemica. Nayá jócani wáalia cáwicaishi Dios yáanica, jiníwata mawíteeni, cháni járra jiníwata nawówa náawerriu cabálini ya jócani nasíntia. ¹⁹ Cabálinini wérri médacoo ya náijueda nayáu éerri shínanaarru, nasíguia naméda quinínama máashii jócani bárroo. ²⁰ Ne iyá nisenai icúnusia Cristo, néenee u'iyá léjta náa'a jócani cúnusia Cristo. ²¹ Ne yáawacta éemi chuánshi linácuca ya éewidau iyáca chaléjta liwówau'u, chaléjta liá'a yáawaiyiica yéerri Jesús nácu. ²² Ne léjta iyáyumi báinacu, ijiáyu liúcha liérta wíteeshi ajuítaimica, ijiáque'iu liá'a iyánimi rícu quéecha, máashiiderricoo, chálujuedeerri nawówau'u naméda máashii. ²³ Iyá arrúnaa iméda wáalii iwíteu ya iwówa. ²⁴ Iyá arrúnaa ináawidacoo quinínama iwíteu, quénuerricoo léjta Dios wówau'u, qéewique'e quinínama chóniwenai éewa nacába iyá machácani, majíconaa ya bárruerricoo lirrícueji liá'a yáawaiyiica.

Chíta arrúnaa wayáyu'u chóqueji'i.

²⁵ Tándawa, jóca iméda inúma yúwicau mawiá, ne itáania yáawaiyiica iyácachuirru, jiníwata wayá quinínama léjta bácai rími wanáanaija.

²⁶ Íwirriicta iwówa áabi yáajcha, u'iméda ijíconau, ya iméda idánaniu jócubeecha íwirri iwówa éerri yájinaa. ²⁷ O'imáaca yáarrushi lirrú liá'a Wawásimica.

²⁸ Liá'a néduerrica, jimáaca jinédiu, jichánau jitráawajaaca, jiméda sáica tráawaju jicáajiyu, quéewique'e éewa jiá narrúnijinaa náa'a carrúni jináatanica.

²⁹ U'imá chuánshi máashii, ne imá bácai chuánshi sáicai ya léerdi rícu, iyúdani dáwinacoo ya líná sáicabee nawíba licúla náa'a éemenaicani. ³⁰ U'iwána máashii liwówa Espíritu Santo Dios shínaaca, Dios yáaca irrú lishínaa Espíritu liáque'e léenaa lishínaa iyá, liyáli éerri'inaa liá irrú quinínama liwásedaque'e iyá.

³¹ Idána yúchau liá'a máashiu'u iwówa, ya liá'a iwówau'u iméda máashii, ya íiwirriu iwówa, ya imáidadau'u nawítee, ya máashiu inúma, ya quinínama méenaami máashiica. ³² Sáicai iyá, carrúni jináata icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya imíya máecha ijíconaa wáacoo, léjta Dios méetuau ijíconaa Cristo nácu.

5

Chítashia quéewo'u nayáqui jini náa'a Dios éenibica

¹ Iyá léjta Dios éenibi caníinaani'inai licábaca, éeneda imédacoo léjta liyá. ² Caníinaa icába yáacacoo quinínama, léjta caníinaa Cristo cába wayá léentregau quéewique'e natáata cruz náculani wanácueji. Liá'a Cristo máanalicaca, léjta áabai ofrenda ya carrúni jináata limédacoo, saítaque'e Dios wówa.

³ Iyáwa chóniwenai Dios shínaa, jócani saícanata táania linácu liá'a éerri shínanaa namédau náinaayu máashii, jiní méenaami casáculai, jiní yawíquica. ⁴ U'imá chuánshi máashii, jiní chuánshi mawénii, jiní chuánshi jócai saícanata itáaniaca, jiníwata liéni jócai saíca irrú; mawí yáa saícai Diosru. ⁵ Ne yáani léenaayii liá'a méderri máashii línayu, áabata jíconaashi casáculai, o yawíquicani, (cháí léjta liá'a yáirri saícai jócai Dios), jócai éewa liwáalia lishínau chaléeni Cristo wánacaalactalaca ya Dios.

⁶ Jiníbeeche chálujueda iyá linácu liá'a chuánshi mawéniica, jiníwata yáawaiyi linácueji liéni línu liá'a carrúnatai wérri Dios shínaaca, nanácula náa'a jócani méda léjta Dios máyu'u. ⁷ U'iníquiu náajcha nárra chóniwenai chánicarra. ⁸ Iyá quéechanacu yáainaimi léjta wajínani'inaamiu catáwacai jirrúcu, ne chóque'e, wayácala warrúnicoo Wawácalirru, yáainai léjta wamáctau éerrinacu, iyáyu léjta náa'a wáalianai jucámarrabee, ⁹ ne liá'a Espíritu Dios shínaa wáneerri saíca wayáca, wáneerri wayá machácani ya wáneerri watáania yáawaiyii. ¹⁰ Éeneda iméda liá'a saícaica Wawácalirru. ¹¹ U'iméda iwówau áabena náajcha náa'a jócani cúnusia Dios, ne liá'a namédani nayá jiní wéni. Máajiani, iwána nacába najíconau ya liá'a máashiica. ¹² Ne yáawaiyi báinatai watáania linácu liá'a namédani cabáyainta. ¹³ Ne jáicta jucámarrai, wéewa wacába quinínama, wéewa wacába chítashia yáawai jiníni. ¹⁴ Jiníwata liá'a jucámarrabeeca méecuerrri liwícau quinínama. Tándawa litánau:

“Jicáwiau, jiyá máairrica;

jibárroo liúcha liá'a léjta náa'a máanalínica, ya Cristo quéena jiyá”.

¹⁵ Tándawa, itúyau iyáyu'uca. U'iyá mawíteeta, iyá cawíteeyu. ¹⁶ U'índa léerdi bésunacoo cháji'i, jiniwata liáni éerrica chóniwenai médacta íchaba máashii. ¹⁷ Jócu imédau mawíteeta; éenedau éemica tánashia Wawácali wówai imédacai. ¹⁸ U'icáma mawíá, lierra téerri iyá chaléeni jócai saícanata imédaca; báawachata, índa Espíritu Santo cámuisheda iyá. ¹⁹ Itáania irrú wáacoo salmoyu, himnos ya shímashi Espírituyu, ya irrábau yáa saícai iwówa yáajchau Wawácalirru. ²⁰ Yáa mamáarraca saícai quinínama nácu liá'a Dios wasálijinaaca, lij'inaa nácu liá'a Wawácali Jesucristo.

Liá'a cáwicaishi léenajinai liá'a éebiderri Cristo nácu.

²¹ Iméda iwánacala yáacau, cawáunta Cristo nácu.

²² Iyá náinuca éewenai iméda íinirri wánacaalau, chaléjta imédau Cristo wánacaalacta iyá. ²³ Níwata liá'a rúnirrica wánacaleerri ruá'a línucóo, léjta Cristo wánacaalau chóniwenai iglesia rícu sána, liá'a iglesia chaléjta lináanai liá'a Cristoca; ya liyá lécchoo téerri ruyá áacairra. ²⁴ Chaléjta náa'a chóniwenai yéenai iglesia rícu néebida Cristo nácu, cha lécchoo náa'a náinuca arrúnaa néebida náanirri chuániu quinínama.

²⁵ Iyá náanirri, canínaa icába íinu, chaléjta canínau Cristo cába náa'a chóniwenai iglesia rícu sána, máanali liyá nanácueji. ²⁶ Liméda liáni saícai'inaa lirrú jájiu, libádedaque'e liyú liá'a lichuánica ya libádedaque'e nayá shiátaiyu, ya líiwa nalí libádedacala nayái, ²⁷ quéewique'e líyada liyá jájiu, léjta áabai iglesia saíctai wérri, jiní jíconaa ya íiwirribee, jiní wérri máashii, jócta majíconaa ya machácani. ²⁸ Chaléjta rúnirri canínaa licába lináananai liyá jájiu, chacábacanaa canínaa licába línuu. Liá'a canínai cába línuu, canínaa licába liyá jájiu. ²⁹ Níwata jiní máashii cába liyá jájiu, ne litúyani wérri saíca, léjta Cristo médau chóniwenai iglesia rícu sána, ³⁰ níwata liá'a iglésiaca léjta lináanai. Wayá léquichu léjta léenaa liá'a lináananaica. ³¹ Tánerriwai: “Néenee, liá'a washíalicuerrica limáacaminaajoo lisálijinau ya litúwa, quéewique'e cáinu liyá, nayáminaa chámatanaa léjta áabai rími náinaa.” ³² Léja liáni áabai chuánshi máanui wérri cabáyainta ya manúmata, ne nuyá nutáania nuyáca Cristo nácu ya náa'a iglesia ísanaca. ³³ Ne tándawa, iyá bácaínaa arrúnaa canínaa icába ruá'a ínucoo, léjta canínau jícába jiyá jájiu, ya náa'a íninaica, bácaínaa cawáuntaque'e nayá náanirrirru.

6

¹ Iyá néenibi, éebidau isálijinaarru canínaa icába liá'a Wawácalica, níwata liéni machácani. ² Liá'a quéechanacu sái liwánacaalauca Dios shínaaca limánica méderri saícai nalí náa'a éebidenai lirrú, léwani liéni: "Cawáuntaque'e ya jitúyau jisálijinaarru ya jitúwarru lécchoo; ³ quéewique'e saíca jiwówa ya iyáque'e machéni jicáwica líta'aa liáni cáinabica."

⁴ Ya iyá nasálijinaa, u'iwána íwirri nawówa náa'a éenibicoo, mawí saícaca idáwinani iwána naméda saícai, éewidani léjta liá'a éebiderri wawácali nácu arrúnaa limédacani.

⁵ Iyá wáalianai iwácanai, éebidau iyá líta'aa liáni cáinabica nalí náa'a ishínaa iwácanaica. Iméda nalíni cawáuntani, cáarructani ya iméda yáawaiyi iwówa yáajchau, léjta imédau Cristorru. ⁶ Ishírrueda, jócaita á'a nacábacta nayá iyá, quéewique'e saíca imáacacoo náajcha, chaléjta náa'a shírruedenai Cristorru, iméda yáawaiyi liá'a Dios wówainica. ⁷ Imédau jishínaa tráawaju saíca iwówa yáajchau, léjta Wawácalirru jócaita chóniwenairru. ⁸ Ne jái yáa léenaa bácaínaa, wánacaala yáarru, jócaita liwánacaala, lirrishibiaminaa Wawácali yúcha liá'a léjta jáni limédanica saícaica.

⁹ Ya iyá, nawácanai, imédau saíca náajcha náa'a iwánacalanica, jiní ibáulidacala nayá. Édacaniu tándawa iyá ya nayá yáaine licáaji rícu liá'a Wawácalica yéerri áacai, ya liyá jócai níwa liyá chóniwenai, liyá cáberri áabenaa quinínama.

Lishínaa arma liá'a éebiderri Cristo nácu.

¹⁰ Ya chóque'e, nuéenajinai, iméda idánaniu macáishita Wawácali yáajchau, linácula cabálininaa jiní éenaa liméda liájchaa. ¹¹ Itúyau quinínama liyú liérta ármaca Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iyáca cabálininaa liúcha liá'a lichálujuedau liá'a Wawásimica. ¹² Jiníwata jócani ínuua yáacau wayáca chóniwenai júnta náa'a wáalianai náinau ya iyájji, báawachata, najúnta náa'a demonio jócani wáalia náinaa ya nayájideu lécchoo, ne wáalianai danáanshi máanui nawánacaalau'inaa líta'aa liáni cáinabica catáwacaica rijcuederri wayá. ¹³ Tándawa, iwínuua quinínama liá'a arma Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iwántaca liá'a éerri jáicta Wawásimi línu ináculai, ya liáwinaami néenee lichúniu saíca, iyáque'e cabálininaa.

¹⁴ Tándawa, nuéenajinai, iyáyu cadánani, isúwa íbalau liá'a yáawaiyica, léjta áabai íbalashi, itúyau iméda quinínama liá'a machácanica. ¹⁵ Iyá séewirrinaa saíca

ijíaque'iu íiwadeda liá'a lichuáni saíctaica wána iwówa. ¹⁶ Quééchanacu saí quinínama, lishínaa liá'a léebidauca léjta áabai escudo túyerri iyá lipúyani tuculerricoo chicháiyu, Wawásimi yúcani inácula. ¹⁷ Liá'a ishínaa wásederri iyá cháí léjta áabai casco túyerri iwíta nácu, ya liá'a Dios chuánica léjta liá'a espadaca Espíritu Santo yáni irrú. ¹⁸ Iyá u'imáaca liá'a isátaucoo, isátau wérri Dios yúcha mamáarraca, yáau Espíritu Santo yáajcha. Iyá cawíteenyu, uyúrrucueda iwówau, ya isáta Dios yúcha lécchoo quinínama lishínaa chóniwenai nácu. ¹⁹ Isáta Dios yúcha nunácu, quéewique'e Dios yáa nulí chuánshi numáni'inaa, ya nuéewaqué'e nutáania jócai cáarru, ya nuyá éewerri núiwacani liá'a Dios máanimi cabáyainta liyácala saícai chuánshi nácu. ²⁰ Dios bánua nuyá lijí'inaa lícuu nutée liáni lichuánica, chóque'e linácueji liáni lichuánica nawáalia nuyá cuíta manúmai rícula. Isáta Dios yúcha quéewique'e nutáania linácu liá'a lichuáni jócubeecha cáarru nuyá.

Litácta liájumirrau

²¹ Tíquico, washínaa wéenajirri caníinai wacábaca, ya séewirri yúda wayá tráawaju Wawácalirru, litéeminaa quinínama liá'a chuánshica nunácu ya liá'a numédani nuyáca. ²² Tándawa nubánua irrúni, quéewique'e líiwa irrú chítashia wayáyu jíni, chacábacanaa liá idánani. ²³ Liá'a Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, liáque'e irrú iyá wéenajinaica saítaque'e iwówa yáca ya caníinaaque'e icába yáacacoo, liyú liá'a éebidauca. ²⁴ Dios liáque'e lishínaa saícai nanácu quinínama caníinaani cába Wawácali Jesucristo caníinaiyu mamáarraca.

Primera carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa nuéenajinai iglesia ísanaca liá'a chacáalee jí'ineerri Tesalónica, yáainai áabenaawówa Dios Lisálijinaa yáajcha ya Wawácali Jesucristoca. Dios yáa irrú sáicai wérri ya sáictaque'e iwówa iyáca. Liá'a nawítee sáicaica nanácu náa ébidenai náa'a chóniwenai yáainai Tesalónica rícu.

² Séewirrinaa wáa sáicai Diosru inácueji quinínama, ya wédacaniu inácu jáicta wasátau Dios yúcha. ³ Éerri jútainchu wédacaniu inácu lináneewa liá'a Dios Wasálijinaaca, linácu liá'a ébidani nácu itráawajaacala, iwówa yáajchau isírbiacala lirrú bájalanaa ya liá'a máanui wérrica inéndanica Wawácali Cristo nácu, quinínama liérra liyúda iyá liá'a idánani ya danáanshi iwántaque'e liá'a carrúni jináatabeeca. ⁴ Nuéenajinai, Dios canínai cába iyá, ya wáa léenaa liwína iyá. ⁵ Ne jáicta wayá wáiwadeda irrú liá'a chuánshica wásedeerri'inaa, jócai báabajuta chuánshiyu, léchho liá'a lidánaniyu liá'a Espíritu Santoca ya quinínama yáawai wérri liáni chuánshi yáawaiyiica. Yáani léenaa chítashia wayáyu jini íbi, wamúrri sáicai irrú.

⁶ Iyá inácueji, iwína wawítee, ya liwítee liá'a Wawácali, ya irríshibia liá'a chuánshica sáictai wówashiyu Espíritu Santo yáani irrú, báawitate nawána carrúni jináata iyáca, náa'a jócani ébida Cristo nácu. ⁷ Chacábacanaa ínu imédaca sáicai iwítee nalí náa'a quinínama náa'a ébidenai Dios nácu, náa'a yáainai cáinabi jí'ineerri Macedonia ya Acaya. ⁸ Jíerriu inácueji, liá'a Wawácali chuánica cáarralerriu jócaita bácai Macedonia rícu ya Acaya rícu, ya quinínama liáni cáinabica léchho, ya náa léenaa ébida Dios nácu, tánda wayá jócu arrúnaa watáania mawí quinínama linácu jiliáni. ⁹ Ne báawachata, nayája táanianai linácue liá'a wamá'inau néerra, ya sáicai wérri irrú iwína wayá, ya chítashia imáacau'inaa náji náa'a ídoloca, quéewique'e isíguia liá'a Dios cáwiica yáawaiyiica ya quéewique'e ichánau isírbia lirrú. ¹⁰ Cha léchhu náiiwacani inéndaca iyá quéewique'e léejocoo áaqueji liá'a Jesúsca, Dios Cúuleeca, liá'a Dios cáwedanica

máanalini íibicha. Jesús liyá'inaa wáseda wayá liúcha liá'a máanui wérri carrúnataica íinuerrí'inaaca.

2

Liá'a tráawajuca Pablo shínaa Tesalónica rícu

¹ Iyá jájiu, nuéenajinai, yáine léenaa liá'a wéewidau iyá jócai'inaa mawéni. ² Mawí sáica, áawita yáa léenaa jíni, báawita quéechami nacáitadede wayá ya náiinueda wayá lirrícu liá'a chacáalee jí'ineerri Fili-pos, Dios yúda wayá wáiiwaque'e irrú liá'a lichuánica wásedeerri'inaaca iyá, jócu cáarru wayá béewami lirrú liá'a danáanshi carrúnataica. ³ Níwata wayá jócani yúcau wayáca linácu liá'a wéewidani nácu, jiní watáaniacala máashii wíteeshiyu, jiní wawówaicala wachálujueda wamácoo áabi. ⁴ Báawachata, Dios nísa léeneda wayá, ya limáaca wayá quéewique'e wáiiwa liá'a chuánshica wásedeerri, cháwa cábacanaa watániaca. Jócaita wawánaque'e sáicta chóniwenai wówa wáajcha, Diosru wáa wamédani, léewa cáberri wawówa. ⁵ Létja yáayu léenaa, jócai cáji watáania irrú chuánshi sáictaica, jiní wachálujuedaca wamácoo iyá wéedaque'e yúcha warrúwa. Dios yáirri léenaa quinínama liáni. ⁶ Jócai cáji wamúrri sáicai walíwau wayá jájiu, jiní yúcha, jiní áabi yúcha. ⁷ Báawita wéewa waméda wawánacaalau inácu, jiníwata wayá wánacaleenai chalétja apóstolubini Cristo nácuji, wayá wéewacta caníinaa wérri wacábacoo íibi. Chalétja báquetoo íinetoo dáwinechocta ya rutúya chúnšai ruéenibiu. ⁸ Chái cábacanaa caníinaa wérri wacába iyá, wawówaicta wáa irrú sáicai chuánshi Dios shínaa, jóctacala wáa irrú wacáwicau inácueji lécchoo. ¡Caníinaacala wérri wacába iyá! ⁹ Nuéenajinai, éedacaniu chítashia watráawajaayumi jini ya yáacaliyu wérri quéewique'e wéewa wawáalia quinínama liá'a warrúnaanica wacáwicarru. Watráawajaa éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubeecha imá iyáca jáicala itúya wayá nácula wáiiwadedanimi irrú Dios chuánica, tándawa waméda chámai tráawaju báitanacu.

¹⁰ Iyá éewenai yáa léenaa sáicaica, ya Dios lécchoo, wayáca jiní máashii wamédani, wayácala machácani, jiní éewerri lijútacoo wanácu iyá éebidenai Dios nácu. ¹¹⁻¹² Ya iyá yáine léenaa lécchoo, wayácala yáine idánani ya sáicta iwówa bácainaa iyá, létja lisálijinaa yáayu'u léenibi wíteu. Wamánimi irrú quéewique'e sáica iyáca létja náa'a Dios shínaaca, limáidacaalami iyá quéewique'e iwáalia ishínau liwánacaalactaca cadánani wíteeshiyu balíbalictalaca.

13 Linácueji wáa saícai Diosru séewirrinaa, quéecha'inaami éemi liá'a Dios chuánica liá'a wáiwadedani irrú, irríshibiani yáawai wérri léjta Dios chuáni, ne jócai chaléjta washíalicuenai chuáni. Ne yáawaiyi Dios chuánicaa, liáni chuánshica saícai wérri méda irrú éebidenaica. 14 Quéecha'inaami iyá nuéenajinai, carrúni jináata nacánaqueda iyá nacáaji rícueji náa'a chóniwenaica éenaaca, ibésunau léjta náa'a iglesia Dios shínaaca yáanai Judea cáinaberra ita'aa, Jesucristo shínaaca, nayá lécchoo cháni cábacanaa nacánaqueda nacáaji rícueji náa'a chóniwenai néenaaca, judíobinica. 15 Náani judíobini náinuuate Wawácali Jesús, léjta quéecha náinua náa'a éewidenai Dios chuáni báinacu, náwa nabánua bináawala wayá. Jócai naméda saícai Diosru yáaine lijúnta quinínama. 16 Wawówaicta watáaniaque'e nalí náa'a jócani judío, quéewique'e nawásedacoo lécchoo, náa'a judíobini jócai náinda wamédaca. Chacábacanaa jáica cashiámu jíni najíconauyu jíni. Ne chóque'e, ya ta, línu cáí liá'a máanui wérri carrúnatabee Dios shínaaca ínuerri nátala.

Pablo wówerri liácoo báníu náa'a Tesalónica ísanaca

17 Nuéenajinai, quéecha'inaa wadánacoo yúcha íchaitaa, báawita jóca wacába iyá, séewirrinaa wédacanicoo wawáalia iyá wawówa lícuu ya wawówai iyá bájjialanaa wáacoo wacába iyá. 18 Wawówai metá, wáacajau chaléjta nuyá Pablo, íchabachu nuwówai numédacani, ne liá'a Wawásimica jócu línda wamédaqui jíni. 19 Ne ¿tána léji liá'a washínaa wanéndanica, washínaa saíctai wérri wawówa, saícta wérri wawówa bájjialanaa, ya saícta wawówa cábacoo wayá jájii? ¡Iyáwajani jáicta léejocoo washínaa Wawácali Jesucristo! 20 Jajá, iyáwa wánenai saícta wawówa bájjialanaa, éewauna saícta wawówa.

3

1 Néenee quéecha'inaa jócu nuwánta mawí, jáiwa nuwówai numáacacoo nuyá bácai, chacáalee jí'ineerri Atenas. 2 Nubánua washínaa wéenajirri Timoteo, liyá cayúdacaica Dios chuáni nácu, quéewique'e líiwa saícai chuánshica Cristo nácue saí. Nubánuani quéewique'e liácoo licába iyá, liáque'e idánani quéewique'e néebida mamáarraca Dios nácu. 3 Quéewique'e jócu yúrrucueda iwówau áawita línu wátala liá'a máashiica. Ne iyá jájii yáine léenaa arrúnaaca carrúni jináata wamédacoo quinínama liáni. 4 Ya mawí, quéecha'inaate wayá

yáajcha újnibii, wáiiwa irrú jini wawáaliacala'inaa máashii wawówau, cháwa libésunacuwai, léjta yáayu léenaa. ⁵ Tándawa, jócu nuwánta mawí, nubánua lisáta léemiú chítashia iyáqui jini éebidau Dios nácu, ne cáarru nuyá jócubeecha Wawásimi dáana iyá máashictalaca ya washínaa tráawaju yúcacoo.

⁶ Ne chóque'e Timoteo éejuerriu Tesalónica néenee, linda walí saícai chuánshica éebidauca, ya caníinaa icába yáacacoo. Limá walí séewirrinaa édacanicoo nácu caníinaiyu, ya iwówai icába wayá, léjta wawówai wacába iyá lécchoo. ⁷ Táda liáni chuánshica, nuéenajinai, áawita íchaba carrúnataica ya máashii wówa, ne saícta wawówa bájjalanaa wáaca léenaa yáaineu cabálininaa éebidauca Dios nácu. ⁸ Ne wáa léenaa iyá saíca Wawácali chuáni nácu, wáne cadánani wawówa. ⁹ ¿Chítata wéewa wáa saícai wérri mawí washínaa Diosru inácue ya le saícta wérri wawówa iwánaca lináneewa liá'a Diosca? ¹⁰ Éerrinacu ya táayenaa wasáta liúcha liá'a Diosca, quéewique'e léejueda wayá báníu wacábaque'e wanáni wáacoo, wachúnique'e wáa irrú liá'a cháuctai irrú liá'a éebideni Dios nácu.

¹¹ Wawówai liyáque'e Diosja Wasálijinaaca ya Wawácali Jesúsca, liyúda wayá quéewique'e wáacoo wacába iyá, ya watráawajaaque'e yáajcha mawí. ¹² Quéewique'e Wawácali liwána idáwinaacoo, ya iwáaliaque'e mawí caníinaabee icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya quinínama yáajcha, léjta caníinau'u wacába iyá. ¹³ Quéewique'e liyá cabálininaa iwówa rícu, ya majíconaa lináneewa liá'a Diosca Wasálijinaa, jáicta léejocoo Wawácali Jesús quinínama náa'a éebidenai linácu. Chácajani.

4

Liá'a cáwicaishica saíctai Dios cábaca

¹ Chócojoo, nuéenajinai, wasáta irrú ya numá irrú liáni lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca: Quéewique'e iyá saíca imédaque'e (léjta séewirrinaa iméda yáacuwani) léjta wéewidau'u iyá, quéewique'e saícta Dios cába iyá.

² Iyá yáine léenaa liá'a wéewidani iyá nácu, liwánacaala nácu liá'a Wawácali Jesúsca. ³ Liá'a Dios wówaini yúcha quéewique'e iyá lirrú majíconaa, jiníbeeche méderri máashii lijíconaa líinaayu. ⁴ Quéewique'e bácaínaa náa léenaa saícaque'e liyá líinu yáajchau, jiní jíconaa cawáuntai líinu yáajchau. ⁵ Jócaita lijíconaa yáajcha ya máashii wówashí yáajcha, léjta náa'a chóniwenai

jócani yáa léenaa Dios nácu. ⁶ Jiní chóniwenai méderri máashii, jiní lichálujuedacala áabi linácu liáni, jiníwata Wawácali carrúnatai wérrí quinínama liáni jíconaashi, léjta wanísau'u wáiiwami irrúni. ⁷ Ne Dios jócai máida wayá quéewique'e wayá wajíconaa rícuu, máiderri wayá quéewique'e wayá saíca lirrú. ⁸ Cháwajani, liá'a cháaneerri liáni wéewidacala, jócai cháani washiálicuerri bácai, cháaneerri liyá quéechanacu Dios, liá'a yáirri lishínaa Espíritu Santo irrú.

⁹ Ne linácu liá'a caníinaabee icába yáacacoo, éenajinai wáacoo, jócu rúnaa watána irrú, jiníwata Diosja liyá éewida caníinaa icába yáacacoo. ¹⁰ Ne léji liáni imédani náajcha quinínama náa'a éenajinai yáainai liá'a cáinabi jí'ineerri Macedonia. Ne wasáta yúcha, wéenajinai, caníinaaque'e icába yáacacoo mamáarraca. ¹¹ Éenedate iyá machúnuca ya iméda chúnsai ishínau, itráawajaa icáajiyu, léjta wawánau imédacani. ¹² Quéewique'e cawáunta nacába iyá náa'a yáainai, bináawe jócani éebida, ya quéewique'e jiní cháucta irrú.

Liá'a léējuacta'inaacoo Wawácalica

¹³ Nuéenajinai, jócai wawówai imáacacoo jócta yáa léenaa liá'a bésuneerri náacoo náajcha náa'a máanalinimica, quéewique'e iyá jócu máashii wówa léjta náa'a áabica, jiníni nénda nayáca. ¹⁴ Léjta wéebidau quéecha'inaa máanali Jesús, ya liáwinaami licáwiawai máanalicai yúcha, cháwa wéebida lécchoo, Dios cáwedeerri'inaa Jesús yáajcha, náa'a máanalinimica éebidenai linácu. ¹⁵ Tándá wamá irrú, léjta Wawácali éewidau'u, wayá máaquenaicoo cáwi cáashia léejocoo liá'a Wawácalica, jócuminaa wáau nabéecha náa'a máanalinimica. ¹⁶ Jiníwata wéemiminaa áabai chuánshi cadánani wérrí, lichuáni liá'a ángel wánacaleerri ya liwítama liá'a trompetaca Dios shínaaca. Liyáminaaja Wawácali Jesús yúrrucuerri'inau áaqueji. Ya náa'a máanalinimica éebidenaimi Cristo nácu, nacáwiauaminau quéechanacu; ¹⁷ liáwinaamijoo, wayá cáwininaica, lítéeminaa wayá liájchaujoo, áabenaaque'e wacába yáacacoo náajcha sánai íbirra, quéewique'e wajúnteda Wawácaliu cáuli íibi; cháminaa wayá liájcha liá'a Wawácalica mamáarraca éerri. ¹⁸ Ya idánani yáacau liyú liáni chuánshica.

5

¹ Ne linácu liá'a éerrica ya léerdi'inaaca, nuéenajinai, jócai arrúnaa nutána irrú. ² Iyá yáine léenaa saíca,

liá'a éerri léejocta'inaacoo, liá'a Wawácalica ínuerri'inaa jócacta wanénda wayácani, léjta báqueerri canédi ínuerri táayee linéduca. ³ Jáicta namá náa'a chóniwenaica: “Quinínama yáairri sáica wérri, jiní bésuneerri”, néeneeminaa línu cawíquinta náta'aa limárdactana nayá, léjta línu rulí cáiwibeeca ruá'a ínetooca cúlicuecho'inaaca, jiníminaa náctalau liúcha. ⁴ Ne iyá, nuéenajinai, jócai yáa mawítee mawíá, quéewique'e liá'a éerrica línucta'inaa liá'a Wawácalica licáarruda iyá léjta báqueerri canédi. ⁵ Iyá quinínama éebidenai Wawácali nácu, léwa iyáyu'u léjta jucámarrabee, cámarra lícuu, jócaita léjta táayebée catáwacabeeca; ⁶ tándawa jócu wéewa mawítee wayáca léjta náa'a áabica, arrúnaa wayá cáwi ya wawítee sáicaque'e wayáca. ⁷ Náa'a mawíteenica chání léjta náa'a máainai éerri nácu, chaléjta náa'a cámadedeenaí éerri nácu; ⁸ ne wayá yáainai jucámarrá jirrícu, arrúnaa wayá séewirrinaa sáicai witeeshiyu. Wayá éebidenaica, arrúnaa wamúrruca watúya'inau wayáu sáica, jócubeecha wamáda máashii wajícónaacoo. Táda arrúnaa wéebidaca Jesucristo chuáni sáica, ya jéewique'e caníinaa wacába yáacacoo, ya jéewique'e wamáaca wawówau Jesucristo nácu, liwásedaque'e wayá Dios shínaa carrúnatai yúcha. ⁹ Jiníwata Dios jócai shírri wayá quéewique'e warrishibia carrúnatabee, Dios shírri wayá quéewique'e wéena wáacoo áacairra linácueji liá'a Wawácali Jesucristo. ¹⁰ Jesucristo máanali wanácueji, quéewique'e báawita cáwi wayá, o máanali wayá, quéewique'e wayá liájcha mamáarraca. ¹¹ Tándawa, yáa idánani wáacoo, ya danáanshiyu icába inácu wáacoo, cháí léjta imédau iyácajani.

Pablo yáa nawítee náa'a éebidenai Dios nácu

¹² Wéenajinai, wasáta yúcha cawáuntaque'e icába náa'a tráawajenai íibi, náa'a yáaine iwítee ya éewidenai sáicai chuánshi Wawácali nácu. ¹³ Arrúnaa iwówaica ya caníinaa wérri icába nayá, linácueji liá'a tráawaju namédanica. Sáictaque'e iwówa iyá wáacoo.

¹⁴ Wéenajinai, Wamá irrú lécchoo, yáarraque'e náa'a jiníni wówai namédaca. Yáa nadánani náa'a máajinaani Dios chuáni nácu, iyúdaque'e náa'a madánaninica ya iwántaque'e chajiwítemija'a quinínama yáajcha.

¹⁵ Icábawa yúchaujoo jócubeecha éejueda júnibai irrú wáacoo. Báawachata, arrúnaa iméda mamáarraca liá'a sáicaica, chacábacanaa yáajcha wáacoo ya quinínama chóniwenai yáajcha.

¹⁶ Sáicta iwówa éerri jútainchu. ¹⁷ I'óra éerri jútainchu.
¹⁸ Yáa sáicai Diosru quinínama nácu, jiníwata léwa liwówaini yúcha, léjta éebidenai Cristo Jesús nácu.

¹⁹ Ujóca imá jáicta Espíritu Santo wána imédaqui jini.
²⁰ Ujicháani liá'a chuánshica Dios wánani natáaniaca.
²¹ Éenedani quinínama ya iwína liá'a sáicaica. ²² Ishírriu quinínama méenaami máashii yúcha.

²³ Ne Diosja, liá sáicaica, liméda iyá sáica wérri majíconaana lijí'inaa nácu, ya litúya iyá quinínama inácu sáica, iwówa, icáwica ya ináanai jiní cháucta irrú libéecha liá'a línucta'inaa Wawácali Jesucristoca. ²⁴ Liá'a Dios máiderri iyá machácani wérri, ya licúmpliaminaa quinínama liáni.

Litáa irrú ya liá nali sáicai liájumirrau

²⁵ Nuéenajinai, isáta Dios yúcha wanácu lécchoo.
²⁶ Itáa nali quinínama náa'a wéenajinaica áabai ishíshicani majíconaiyu. ²⁷ Numáca irrú, Wawácali jí'inaa nácu, iliá'que'e liáni cáashtaca quinínama wéenajinai éebidenaicarru. ²⁸ Quéewique'e Wawácali Jesucristo yáa irrú sáicabeeca quinínama irrú.

Segunda carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo, liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa nuéenajinaica iglesia ísanaca liá'a chacáaleeca jí'ineerri Tesalónica, yéenai áabenea nawówa Dios Wasálijinaa ya liá'a Wawácali Jesucristoca. ² Nusáta Dios Wasálijinaa yúcha ya Wawácali Jesucristo yúcha liá irrú mawénii ya liáque'e irrú sáitau'i iwówa inácu.

³ Nuéenajinai, séewirrinaa warrúnaa wáa sáicai Diosru inácue, níwata rúnaaca wamédacani, níwata liá'a éebidanica dáwinerriu liácoo ya liá'a canúinaabee icába yáacacoo, mawí máanui éerri jútainchu. ⁴ Táda, wayá jájiu wataánia inácu sáica wérri iglesia rícu Dios shínaaca, linácue liá'a danáanshica ya liá'a éebidauca iyadani, béewami lirrú liá'a quinínama nacánaquedaniyu iyá, ya máashiica nawána ya carrúni jináatabee íibi. ⁵ Liáni Dios iyada liyáu machácani léjta liyá limédanica, liwáliaca iyá sáica iwárrua'inau liwánacaalactalaca, linácueji liá'a carrúni jináata iyáca.

⁶ Ne Dios méderri machácaniyuni liwánaca carrúni jináata namédacoo náa'a wánenai carrúni jináata iyá; ⁷ Ya iyá náa'a carrúni jináatanica, liáminaa irrú iwówa iyabacta'inaacoo léjta wayá. Liáni bésuneerri'inau liyáli éerri, jáicta Wawácali Jesús ínujoo lishínaa ángelbini cadánaninica, línuminaa áaqueji íibi liá'a chichái cámarra. ⁸ Ínuerri'inaa liméda nayá carrúni jináata náa'a jócani wówai Dios, jiní namédacala Wawácali Jesús chuáni wánacaala, wásedeerri'inaata wayá máashii yúcha. ⁹ Náani carrúni jináataminaa liméda nayájoo cáiwinaa jóctala éewa amáarra nayá, ya táminaa liúca nayá déecuchala lináneewa yúchau liá'a Wawácali, ya lidánani ya licámarra yúchau. ¹⁰ Jáicta línu liá'a Wawácalica liyáli éerriminaa, náa lirrú sáicai náa'a lishínaaca, ya sáicta wérri nawówa náa'a quinínama éebidenaica, ne iyájani éebida linácu liá'a wamáni irrú Jesús nácue sáica.

¹¹ Wayá sátenai Dios yúcha inácu séewirrinaa, quéewique'e liméda iyá sáica éewaqué'e iméda liá'a tráawaju limáidani iyá nácu. Wasáta Dios yúcha quéewique'e liyúda iyá imédaqué'e liá'a sáicaica iwówaini imédaca, ya éewaqué'e iméda náa'a tráawaju éebidauca

idánani yáajchau Dios nácu. ¹² Chacábacanaa, lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca náaminaa lirrú saícai inácueji, ya liyá liáaminaa irrú saícai léjta licábacanaa caníinaabeeca washínaa Dios, ya Wawácali Jesucristo shínaaca.

2

Lichúni líiwa linácueji liá'a léējuacta'inaacoo liá'a Wawácalica

¹ Chóque'e, nuéenajinai, ne linácu liá'a léējuacta'inaacoo Wawácali Jesucristoca ya wáawacacta'inaacoo liájcha, wasáta yúcha, ² quéewique'e jócu ináawida iwíteu madéjcanaa, jini índaca nacáarruda iyá, áawita báqueerri máca espíritu táaniacala lirrú, jócta máirri jáicala wéewida jini, o watánaca lirrú áabai cáashta, jáicala wamáí Wawácali éerri jái ínu cáí. ³ ¡O'índa nachálujueda iyá jini wérri nácuejoo! Libéechajoo liá'a éerrica chóniwenai náasacalaminaajoo liá'a Dios máni'inaacucha, jáicta lijíajúoo liá'a washíalicuerri máashiicai wérrica, liá'a yúqueerri'inaacoo amáarraca. ⁴ Léwa lijínai bárruerriu lijúnta náa'a quinínama téenai Dios jí'inaa, o arrúnaa náa saícai wérri liúcha, ya lécchoo línuminaa limáaca liárrubaiu Dios íbana rícu, limáminaajoo liyá waliá Dios, liá lirrú saícai.

⁵ ¿Jócu édacaniu nutáania'inaami irrú linácu liáni nuyá'inaami yáajcha? ⁶ Ya chóque'e iyá yáine léenaa tánashia chá'a bárrueda liyácani, quéewique'e jócu líiyadau jóctanaa léerdi ínuu. ⁷ Ne liá'a limédani cabáyainta máashiica, jái naméda nayácai líerra méenaami máashiica yáairri cabáyainta; cháucta bácai já'a léedacoo béewami liá'a wíneerri liyácani. ⁸ Néenee líiyadaminau liá'a máashiicaica, liá'a Wawácali Jesús línuani'inaa linúma cálesayu, ya limárdani'inaa jáicta léejojoo lidánani cárrayu. ⁹ Ne liárra máashiicaica, ínuerri'inaa Wawásimi dánaniyu; línuminaa wíteeshi dánaniyu, ya limédaminaa chóniwenai náneewa jócai nacába cáji, quéewique'e lichálujueda nayá. ¹⁰ Ya limédaminaa quinínama máashiica, quéewique'e lichálujueda náa'a yáaine'inaacoo náucacoo, jócala nawówai néebidaca, ya jócu nawówai naméda Dios chuáni wánacaala, quéewiquinicta néenaa náacoo áacairra. ¹¹ Tándawa, Dios índa nachálujueda nayá ya néebidaque'e liá'a númashi yúwicaca. ¹² Quéewique'e náucacoo

quinínama náa'a jócani wówai néebida liá'a yáawaiyiica, báawachata saícta nawówa méda liá'a máashiica.

Dios wínani quéewique'e náacoo áacairra

¹³ Ne wayá séewirrinaa arrúnaa wáa saícai Diosru inácue, wéenajinai caníinaa licába iyá liá'a Wawácalica, jiníwata Dios wíneerri iyá quéewique'e iyá quéechanacu éenaaque'e ínu icáwicau Dios yáajcha, lirrícueji liá'a Espíritu wáneerri majiconaa iyá, ya liá'a yáawaiyii éebidani nácu. ¹⁴ Tándawa, Dios máida irrú lirrícueji liá'a chuánshi saícai wayái íiwadeda irrú: Quéewique'e ínu iwáalia léenaa liá'a licámarra liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Tándawa, nuéenajinai, yáau machácani ya jócu imíya máecha liá'a wéewidau'u iyá wanáanacaiyu ya cáashta rícueji. ¹⁶ Wayá sáta Wawácali Jesucristocaja, ya Dios Wasálijinaa, caníinaaca licába wayá ya liá walí saíctaque'e wawówa mamáarraca, ya áabai saícai wanéndani wayáca saícacala liyá, ¹⁷ saícta liméda iwówa ya limáaca cadánani iyáca, quéewique'e liá'a imánica ya liá'a imédanica saícaque'ini quinínama.

3

Isáta wanácu Dios yúcha

¹ Léwa liájumirra sái liáni, nuéenajinai, isáta wanácu, quéewique'e liá'a Wawácali chuáni línu madéjcanaa quinínama cáinabi, quéewique'e caníinaa nacábacani, léjta libésunau yáajcha. ² Isáta Dios yúcha lécchoo quéewique'e litúya wayá náucha náa'a chóniwenai máashiinica ya náa'a cajíconaanica, níwata jócai quinínama néebidaca. ³ Ne Wawácali liá'a machácanica, liyáminaa wáalia iyájoo machácani iwítee ya litúya iyá máashii yúcha. ⁴ Wawácali nácu wawáalia éebidani iyá imédacala iyáca, ya imédani'inaa mamáarraca, léjta wabánau'u imédacani. ⁵ Wawácali liyúda iyá caníinaaque'e icábaca yáacacoo, léjta Dios caníinaa licábaca, ya iwáalia carrúni jináatabee danáanshi Cristo nácu.

Arrúnau'inaa tráawajaaca

⁶ Nuéenajinai, wabánua lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e ishírricoo náucha náa'a wéenajinai jócani wówai natráawajaaca, ya jóca áabenaawáitee linácu liá'a wéewidani iyá nácu. ⁷ Iyá yáine léenaa chítashia'eewo'u iyáqui jíní quéewique'e éewa iméda léjta wamédanica: Wayá séewirrinaa watráawajaaca quéecha'inaami wayá íibi, ⁸ jiní wáayacala

iiyanibi mawéni, séewirri wapáidaca. Báawachata, watráawajaa yáacaliyu éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubecha wáinu waméda imánubaca quiní irrú. ⁹ Ne yáawaiyii natáa, wéewa wasáta yúcha iyúdaquinicta wayá, ne jócu cháa jíni, watráawajaa quéewique'e wáa irrú wacábacanau éewani'inaa iméda yácanaa. ¹⁰ Quéecha'inaa wayá yáajcha, wáa irrú chítashia arrúnaa iyáqui jíni: Liá'a jócai wówai litráawajaaca, chacábacanaa jócu líiya. ¹¹ Ne wáa léenaa áabi éenaa, yáainai cháji'i jócani tráawajaa, níwata awátuini wérri, naníquicoo jóctalata néewa naníquicoo. ¹² Náarra chóniwenaica wabánua nalí ya wamá nalí, liwánacaala nácu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e natráawajaa cha nawíteemi já'a, néewaque'e nawáalia narrúnijinau.

¹³ Nuéenajinai, osámu iméda liá'a saícaica. ¹⁴ Jóta áabi éenaa jócani méda wawánacaala liá'a watánani líta'aa líáni cáashtaca, éeda lituínaa tánashiajoni, ya u'iwína yáacau liájcha, quéewique'e báicani. ¹⁵ Ne jócu iwáalia ijínaiyu wáni, yáa liwíteee léjta éenajirri.

Sáicai liá nalí liájumirrau

¹⁶ Ya liyá jájiu Wawácali saíctactaca nawówa yáca, liá irrú saíctacta iwówa quinínama éerri ya matuínaami. Liá'a Wawácali yáa yáajcha quinínama. ¹⁷ Nuyá, Pablo, nutána irrú nutáayu irrú, chúnsai nucáaji yá nushínaa letrayu. Cháwa nutána nují'inau quinínama nushínaa cáashta nácu, cháwa nutánacani'i. ¹⁸ Ya Wawácali Jesucristo yáa irrú saícai quinínama irrú.

Primera carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

¹ Nuyá, Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu wásedeerri wayá, Wawácali Jesucristo, washínaa wanéndani wayáca. ² Nutána jirru líani cáashta Timoteo, yáawayi nucuúlee éebidani nácu, nuwówai Dios Wasálijinaa ya Cristo Jesús washínaa Wawácali yáa jirru liwíteu, jishínaa carrúni jináatai ya saíctactaca jiwówa yáca.

Núiwani jirru lijúnta náa'a éewidenai jócani yáawaiyii

³ Léjta jinísa numá jirruí quéecha'inaa jóctanaa nuáu chaléeni cáinabi jí'ineerri Macedonia, quéewique'e jimáacacoo chacáalee jí'ineerri Éfeso, quéewique'e bánua nalí chóniwenai quéewique'e jócu néewida báawatai wíteeshica, ⁴ u'éemi nachuáni náa'a náiiwadedanimica ya chuánshi jócai amáarra nanácu náa'a nawérrinaibimica. Líani wíteeshi téenai bácai nacáita yáacaque'iu, jócai éewa liwána liwáalia néebidauca liá'a Dios wówaini limédaca.

⁵ Liá'a Dios wówaini liméda liájcha líani rúnaa canínaa wacába yáacacoo, liájcha liá'a canínaabee ínuerri áabai wówashi masáculai, áabai wíteeshi saícai, ya áabai wéebidani yáawaiyica. ⁶ Áabi jiéneu báawachala liúcha líani ya yúqueneu cáita yáaqueneu, jócai áanama nácueji. ⁷ Nawówaini namédacoo quéewidacani liá'a ley Dios shínaa, ne jócai néemi liá'a namánija, ne jiní liá'a néewidani jicá'a liá'a yáawaiyi namáca.

⁸ Wáa léenaa liá'a ley saícai wérri, chácta waméda léjta liwówai limédaca, léjta liyáyu'u. ⁹ Rúnaa wédacanicoo, jiní ley náa nalí náa'a médenai saícaica. Liá'a ley náani quéewique'e náa léenaa náa'a médenai máashii ya náa'a jócani éemi, ya náa'a máashiicanica ya cajíconaonica, náa'a jócani cawáunta Diosru ya liá'a éebidani nácu, ya náa'a ínuenai nashínaa nasálijinau ya natúwa, quinínama ínuenaica. ¹⁰ Ya náa'a médenai máashii náiiinaa yáajchau, ya náa'a washíalicuenai médenai máashii náajcha wáacoo, ya náa'a ínaca médenai máashii nayá wáacoo léchchoo, ya náa'a nawénda ya nawéni chóniwenai, ya náa'a canúma yúwicanica; ya náa'a júrenaiu mawéni; líani liwówaiyu limáca, náa'a médenai liá'a yáirrico éewidenai saícai júnta. ¹¹ Ya líani saícai éewidani léewa

wáiinuni sáicai wérri chuánshi, léewidani wayá nácu wéewaunaa wáacoo áacairra, liá'a Dios sáicai wérri máacani nulí.

Yáirri sáicai nácu liá'a carrúni jináatai Dios shínaaca

¹² Nuá sáicai washínaa Wawácali Jesucristo, liyá yáirri nulí danáanshi, níwata cáberri nuéebida linácu limáaca nuyá nuyúdaque'e lishínaa tráawaju nácu, ¹³ báawita nuyá quéecha numá chuánshii máashii linácula, nucánaquedani ya nucáitani. Ne liyá Dios carrúni jináata licába nuyá, níwata nuyá újnibi jócai éebida linácu ya jócu nuá léenaa liá'a numédanica. ¹⁴ Cháwa jáni washínaa Wawácali yáa nulí liwíteu máanui wérri, ya liá nulí liá'a nuéebidani nácu, ya liá'a caníinaabee wawáalianica washínaa rúneerriu Cristo Jesúsru.

¹⁵ Liéni yáawaiyi wérri, quinínama rúnaa néebidacani: liá'a Cristo Jesús ínuerri cáinabi ítala quéewique'e litée náa'a cajícanaanica áacairra, náucha nárra nuyá quéechanacu sái. ¹⁶ Tándawa, Dios wáalia carrúni jináata licába nuyá; quéewique'e Jesucristo íyada nunácu quinínama sáica wíteeshica. Nuyá ínue numédacoo núyadacoo nalí náa'a rúnaa néebida linácu, quéewique'e wéewa nawáalia liá'a cáwicaishi jócai amáarra. ¹⁷ ¡Wáa lirrú máanui licábacoo, ya cadánanibee wérri mamáarraca éerri, lirrú liá'a rey jócai amáarra, liá'a jócai éewa máanalica, jócai wéewa wacábaca liyá bácai Dios! Chácajani.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, nucúulee, nuá jirrú liáni tráawajuca quéewique'e jíinua yáacacoo sáica liáni ínua yáacashica jéebidani nácu, ya sáicai wíteeshiyu, léjta liá'a namáni quéecha náa'a éenajinai náa'a táanianaimi jinácu lijí'inaa lícu Diosca. Áabi jócta néemi jiwánacaala nashínaa nawíteu yúqueneu nashínaa néebidani nanácu. ²⁰ Liéni bésuneerriu nalí náa'a Himeneo ya Alejandro, náani néejueda Wawásimirru quéewique'e néewidacoo jócubeecha namá máashii chuánshi Dios júnta.

2

Chítashia arrúnaa isátacoo Dios yúcha.

¹ Quéechanacu numáca irrú iméda isáta Diosru, isáta Dios yúcha, isáta íchaba ya yáa sáicai Diosru quinínama nanácu náa'a chóniwenaica. ² Arrúnaa wasáta Dios yúcha nanácu náa'a wánacaleenaica, ya náa'a bánuenaica, quéewique'e wéewa sáicta wawówa ya wacáwica machúnuca, ya jiní ínua yáaquenaiu, cawáunta wayá

Diosru, ya cawáuntaque'e quinínama licábacanaa. ³ Liáni saícai ya licába saíctai liá'a Diosca téerri wayá áacairra. ⁴ Liyá wówerri quéewique'e quinínama náinu náa léenaa yáawaiyiica, ya náaque'iu quinínama áacairra. ⁵ Ái bácai rimi Dios já'a; ái báqueerri Washiálicuerri éeneerri litée quinínama washiálicuenai quéewique'e nayá Dios yáajcha, lijí'inaa liá'a Washiálicuerrica Jesucristo. ⁶ Níwata Jesucristo éejuederri licáwicau quéewique'e quinínama chóniwenai éewa náacoo áacairra, léjta liáyu chuánshi liyáali léerdimi rícu. ⁷ Tándawa nuyá Dios máacani téerri'inaa lichuáni ya apóstolu, ya namáaca nulí quéewique'e éewiderriu linácu éebidani, ya liá'a yáawayiica náa'a jócani judío. Ne liéni numáni yáawaiyi walierra; jócaita númashi yúwica.

⁸ Cháwa jáni, nuwówai náa'a washiálicuenaica nasáta Dios yúcha quinínama matuínaami, ya nanácuda nacáajiu Diosru wówashí masáculai, jiní iíwirri wówa ya jiní cáiteerri ⁹ Ya nuwówai quéewique'e náa'a ínaca nasúwa nábalau léjta ína íbala cábacanaa, imíyaiyu ya sensíyuiyu lécchoo; quéewique'e nachúnicoo ne jócai jíerri ruwítatu quéewique'e nacába ruyá, jiní óroyu, ya íiba cawénini, jiní íibalashi cawéni wérri, ¹⁰ arrúnaa iméda saícai, léjta arrúnaa naméda náa'a ínaca máaqueneu nayáu Diosru. ¹¹ Ruá'a ínetoo rúnaa ruéemi liá'a néewidani nácu manúmata, cawáuntaque'e quinínama ruyá náajcha wánacaleenaica; ¹² ya jócu nuínda quéewique'e ruá'a ínetoo éewida íchaba chóniwenai náneewa, ya jócaque'e ruwánacala liá'a washiálicuerrica. Nuwówai ruyáque'e manúmata, ¹³ níwata Dios méderri quéechanacu Adán, liáwinaami ruá'a Évaca; ¹⁴ ya Adán jócaite Wawásimi chálujueda, ruyáwani ruá'a ínetooca, lichálujuedate ruyá rucáu jíconaashi rículate. ¹⁵ Dios méetuaminaa rujícona ruá'a ínetooca ya támina litée ruyá áacairra, rumédacta quinínama saíca léjta túwashi, ya ruéebidacta mamáarraca, canínaabee nácu, jiní rujícona ya imíya ruyá.

3

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a wánacaleenaica iglesia rícu

¹ Liéni yáawaiyii waliáni: Báqueerri wówerriicta liárru iglesia rícu liwánacaalaque'e, wówerri áabai tráawajo saícai. ² Tádawa, liá'a licábacanaa liá'a wáaleerri liá'a wánacaalashica léjta wánacaleerri jiní jícona. Arrúnaa liwáalia bácau rími línuwa, ya liyáque'e áabai

cáwicaishi cawáuntai, áabai chuánija, catráawajaacai ya jóca liséwica yáarru. Arrúnaa léewa liwína chóniwenai líibana rículau mamáarraca; arrúnaa léewa léewidaca. ³ Jócai arrúnaa cáirracalaicani, jiní liwówaica línua yáacacoo, arrúnaa sáicai wérri liyá, machúnucai ya jócai máaca liwówau warrúwa nácu. ⁴ Arrúnaa léewa liwánacaala líibana rícu sána, ya léewidaque'e léenibiu juménani nayá ya cawáuntani quinínama. ⁵ Ne jóctacala léewa liwánacaala chúnsai líibana rícu sánaca, ¿chítate quéewau'u jini litúya liá'a iglesia Dios shínaaca? ⁶ Tándawa, liá'a wánacaleerrica jócai éewoo báqueerri wáalii éebidaca, carrúnataca máanui licábacoo, ya licáacoo léjta Wawásimi cáayu'u lirrícula liá'a cacháninaica. ⁷ Arrúnaa cawáunta nacábacani náa'a jócani éebida Dios nácu, quéewique'e jócu licáu báiabee rícula nanáneewa náa'a chóniwenai, ya licá'echau Wawásimi shínaa máashii rícula.

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a nayúdenai pastor iglesia rícu

⁸ Chacábacanaa, náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, rúnaa washíalicuenaicani cawáuntani, ya séewirrinaa naméda liá'a namánica, ya jócani cáirracalani, jiní nawówaicala nawáalia shínaashi méenaami naméda máashii chóniwenairru. ⁹ Arrúnaa nacháanacoo lirrú liá'a yáawaiyi náyadanica, liá'a wéebida nácu ya nawáaliaque'e masáculai wíteeshica. ¹⁰ Quéechanacu arrúnaa néeneda nayá, ya liáwinaami, ya jócta nawáalia najíconau néewaminau namédacoo léjta nayúdenai pastor iglesia rícu. ¹¹ Chacábacanaa, náa'a ínaca cawáuntani wérri, jócani cáiiwadedacani chuámshi shínanaa, cawáuntani ya machácani quinínama nácu. ¹² Báqueerri yúderri pastor iglesia rícu, rúnaa liwáalia bácau rími línuja, ya léewa liwánacaala sáica wérri léenibiu ya lishínaa quinínama líibana rícu sána. ¹³ Níwata náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, médenai sáica nashínaa tráawajo, náiinuni'inaa nalíwoo áabai yáarruishi cawéni, ya chawíteemi wérri já'a néewaminaa natáaniaca néebidauca Cristo Jesús nácu.

Liá'a yáawaiyiica úyaderricoo linácueji liá'a wéebidani nácu

¹⁴ Nunénda nuáacoo nucába jiyá; ne nutána jirru liáni, ¹⁵ quéewique'e, báawita nudécudau, jíaque'e léena chítashia jini rúnaa jimédacoo Dios shínaa éenajinai íibi, léwa liáni iglesia Dios cáwiica, liá'a iglesia wíneerri ya túyerri yáawaiyica. ¹⁶ Yáawaiyii atéwai jócu wéewa

wáiwadedaca liá'a wéebidani nácu bájjialai máanui wérrica:

“Cristo ínuerri cáinabi ítala limédacoo washiálicuerriyu, néenee Espíritu Santo íiyada majíconaiyu, ya náa'a ángelbini nacábani.

Náiiwa nalí chóniwenai yáaine quinínama cáinabi íta'aa, náa'a éebidenai linácu quinínama cáinabi, ya narríshibiani sáicai wérrí áacairra.”

4

Náa'a shírruedenai nawíteu liúcha liá'a néebidani nácujuo

¹ Ne liá'a Espíritu Santo limá'ee jucámarranaa, cha lé'e amáarractala'inaa liyáca liá'a éerrica, áabiminaa dánaujuo liúcha liá'a néebidani nácu, nasíguiaminaa náa'a espíritu cachálujuedacanica ya néewidani nanácu náa'a ínuenai demonjo néenee. ² Namédaminaa nawánacaala náa'a chóniwenai chámainsi wíteeshi ya canúma yúwicani, nashínaa nawítee márquerriu nashínaa jíconaashi újni jírruyucani. ³ Náani chóniwenai nácu nánda néda yáacacoo, ya jócu nánda náaya matuínaami íyacaishi, ne Dios quénudanica quéewique'e náa'a éebidenai ya lécchoo náa'a yáine léenaa liá'a yáawaiyica náayaque'ini, náaque'e sáicai Diosru. ⁴ Ne quinínama liá'a Dios quénudanica sáicai wérrí; ya jiní wéewani wadánaa jíucha warríshibiactani wáa sáicai Diosru, ⁵ níwata liá'a Dios chuánica ya isáta Dios yúcha limédani majíconaa.

Báqueerri sáicai catráawajaacai Jesucristorru

⁶ Ne jéewidacta quinínama liáni nalí náa'a jéenajinai, ya jíya liá'a Dios chuánica ya liá'a sáicai jéebidanica nácu séewirrinai jíyá nácu, jíyá bácai cashírruedacai sáicai Jesucristorru.

⁷ Ne jócai jiméda liwánacaala náa'a chuánshi éerri rícu sánaca ya mawíteeca. Jimáaca jícáwicau Dios cáaji rícu mamáarraca; ⁸ áawita liá'a ejercicio sáicai wanánairru máayabaca, jimáaca jíyáu Diosru sáicai quinínamarru, níwata índa walí sáicai liáni wacáwicaca, ya liá'a wacáwica wabéechala sáica. ⁹ Liáni yáawaiyíi waliáni, arrúnaa quinínama néebidacani. ¹⁰ Tándawa liáni, watráawajaa ya waméda wadánaniu, níwata wamáaca wanéndaca liáni liá'a Dios cáwiica, liá'a wásedeerri quinínama chóniwenai, nalí chúnsai náa'a éebidenai linácu.

¹¹ Liáni arrúnaa jibánua ya jéewida áabi mawí. ¹² Ujicába jiyáu jiníca jiwéni, báawita icúlirrijui jiyá, mawí jiyáda jiwíteu nalí chaléjta éebiderri Dios chuáni nácu, chaléjta jitáaniacala, chaléjta jiyáyu'u jiwówa yáajchau, ya jéebidacala ya jicáwica jiní jíconaa. ¹³ Nácula nuínu jichána jiliá nalí náa'a chóniwenai ca liá'a Dios chuánica, jiá nadánani náa'a jéenajinai ya jéewida nayá. ¹⁴ Ujinda amáarraca liá'a saícabee Dios yáani jirru, quéecha'inaami Dios wána salínaica iglesia ísanaca nachánaa nacáajiu jinácu.

¹⁵ Jimáaca quinínama jiwíteu linácu liáni, néewaquee nacába quinínama léjta jidáwinacoo jinácu. ¹⁶ Jitúyau jiyá jájiu, liá'a jéewidau'u áabi, jiáu cabálininaa quinínama nácu. Ne jimédacta cháni'i, jéewaminaa jiácoo áacairra jiyá jájiu, ya chacábacanaa náa'a éemenai jirru, néewaminaa náacoo áacairra lécchoo.

5

Chíta éewau'u jiyá náajcha náa'a éebidenai ca

¹ Ujicáitadede liá'a salírranica, báawachata, jéewida liwítee chaléjta újni jisálijinaa, jiyá náibi náa'a icúlinaica ya jiá nawítee léjta jéenajinai. ² Náa'a salítuenica, jiyá ruájcha chaléjta jitúwa; ya náa'a miyácanai, chaléjta jéenajinai ina, wíteeshi majíconaiyu.

³ Jiyúda máanirrinica náa'a jócani wáalia tánashia yúderri nayái. ⁴ Ne báquetoo máanirriuctani ruwáalia rucúuleu jócta rutáqueerri, nayáwa quéechanacu éewenaa néewidacoo naméda nacábacanau náajcha náa'a chúnsana néenajinaica, canínaaque'e nacába nasálijinau léjta canínaa nacába nayá lécchoo, léwa saícai liéni, saícai Dios cába lécchoo. ⁵ Ne ruá'a yáawaiyí máanirriuca, ruá'a máaquechooca bácai, máaquechoo ruwówau Dios nácu, jócau íiyabau rusátacoo Dios yúcha éerri jútainchu ya táayee lécchoo, quéeewique'e Dios yúda ruyá. ⁶ Ne ruá'a máanirriuca médechoo léjta éerri wówau, máanaliu yáca rucáwica yáajchau. ⁷ Jibánua nalí náa'a quinínama liáni, quéeewique'e jócubecha arrúnaa nacáida íwanaa. ⁸ Ne liá'a jócaita túya léenaaca, mawí'inaa chúnsana léenajinaica, jócai méda nacábacanaa náa'a éebidenai Dios chuáni, cháí jicá'a liá'a mawí cacháninai wítee náucha náa'a jóca éebida Dios nácu.

⁹ Táshia natánacta nají'inaa náa'a máanirrinica, arrúnaa nayáca bácai nája náa'a wáalenai mawí sesenta camuí, ne ruá'a wáalechoomi bácairrimi rúnirrijau.

¹⁰ Néewani náa léenaa nácu liá'a saícai rumédanica: Dáwinechoo saíca ruéenibiu, saíca wítee náiinucta rúbana rícula, bádedeechoo náiba náa'a éebidenaica, ruyúdacta náa'a carrúni jináatanica; ne lécchoo, ruwówa rumédaca quinínama saícai. ¹¹ Ne jócu tána nají'inaa néeni náa'a máanirrinica wáalianai píitui camuí, níwata ruíinaa wána rushírricoo Cristo yúcha, wówainai nawína yáacacoo wáaliyu báníu, ¹² nawáalia najíconaa nayá jájiu, jóca naméda léjta namáyu nalí quéechanacu. ¹³ Ne lécchoo najínaniu cuíta jútainchu, ya naméda náinuniu lécchoo, ne jócanita ínu bácai canúma yúwicani lécchoo, níqueneu quinínama nácu ya náiiwadede jócai saícanata náiiwadedaca. ¹⁴ Tánda nuwówai náa'a máanirrinini miyácanaica ruéewa ruéda yáacacoo wáaliyu, nawáaliaque'e néenibiu, natúyaque'e nábanau léjta ína, jócubeecha náa lirrú yáarrushi liá'a najínaica. ¹⁵ Ne áabi náa'a máanirrinica najiáu Jesucristo yúcha, jáiwa náawai Wawásimi yáajcha.

¹⁶ Ne báquetoo ínetoo éebidechoo Cristo nácu, ruwáaliacta ruéenajinai máanirrinini íbiu, arrúnaa iyúdacani, jócubeecha cadúcuni liyá iglésiarru; cháminaa iglesia éewa liyúda nayá náa'a máanirrinica jiníni yúda mawí.

¹⁷ Náa'a salínaica wánacaleenai saíca iglesia, éewenai cawáunta icába mawí, náa'a yáawaiyínica íiwa ya éewidenai Dios chuáni. ¹⁸ Ne liá'a Dios chuáni limá'ee: "U'ibáji linúma liá'a pacáaca jáicta litráawajaa liyá cáí". Né'e limá'ee lécchoo: "Liá'a tráawajeerrica iglesia rícu, éewerri lirríshibia liwéníu lécchoo".

¹⁹ Ujiméda nawánacaala náa'a táanianai lijúnta liá'a salírrani éewiderri iglesia rícu, jócta liwáalia chámata jócta matálitai cábenai liyá. ²⁰ Náa'a médenai náacoo najíconau, arrúnaa náarracani quinínama náneewa, quéeuque'e chacábacanaa cáarru náa'a áabica.

²¹ Nubánua jiyá Dios náneewa, Jesucristo náneewa ya náa'a ángelbini Dios wínani lécchoo, jiméda quinínama liá'a nuwánani jimédaca, ya machácani jiyá quinínama yáajcha, jicába quinínama áabena. ²² Ujichánaa jicáajiu áabi nácu jóctanaa já léenaa liwítee saíca, jócubeecha jiméda jijíconau náajcha. Jitúyau liúcha liá'a quinínama máashiica.

²³ Níwata éerri jútainchu bálínacoo jíawai nácu, ujírra shiátai bácai liyáwoo, jéewa jíirra píitui vino lécchoo.

²⁴ Najíconaa náa'a áabica, nacábani jucámarranaa jóctanaa náau liyáctala cáberri yáawacta cajíconaajani, ne áabata náani léenaa liáwinaami. ²⁵ Ne chalécchoo, liá'a

sáicai namédani lécchoo nacábani jucámarranaa; ya liá'a jócai nacába, jóca'inaa máacau libáyacoo séewirrinaa.

6

¹ Naa'a arrúnaani tráawajaaca nawácanairru mawéni, arrúnaa náa'a nacáarruni'inau nawácalirru, arrúnaa cawáunta nayá, jócubeecha licáida náiiwanaa Dios jí'inaa nácucha, jiní natáaniacala máashii linácu liá'a wéewidani nácu. ² Ne áabi wáaliacta nawácanai éebidenai Dios chuáni, néewaqué'e cawáuntaqué'e nayá, níwata néenajinaiwajani éebiderri Jesucristo chuáni nácu; tádawa, arrúnaa iyúda nayá sáicai wérri mawí, tándawa náa'a ríshibianai nashínau sáicai tráawajuca, éebidenai lécchoo, ya éenajinai caníinaa icába nayá.

Rícucaishi yáawaiyiica

Jéewida ya jiiwa nalí liáni: ³ Ne áabi éewidacta iyá báawatai liúcha liá'a léewidani iyá nácu, ya jócu áabena liyá liájcha liá'a yáawaiyica néewidani nácu, Wawácali Jesucristo nácue sáica, ne jócani éewida léjta wawítee, ⁴ ne báqueerri sáictai cábacoo liyá jájiu liwítee rícuejiu, ne jiní yáani léenaa. Íserrri litáania nanácu náa'a chuánshi jócani sáica licábaca, ne yáairri linácu chaléjta bálínacaalashi; ne léwa línucteji liá'a cadéni nacába yáacacoo, jócu áabenaawítee, máashii linúma, jócu léebida linácu, ⁵ ya línua yáacau éerri jútainchu áabi yáajcha, náajcha náa'a chóniwenai máashii wítee, ya jócai liá léenaa liá'a yáawaiyica, wíneerri liá'a wíteeshica cháji'i warrúwa nácueji. ⁶ Ne jucámarrai yáaca liá'a wawíteeca, yáawaiyii cawéni wérrica, ne bácai lirrú liá'a sáictai wówa liájcha liá'a liwáalianica. ⁷ Táda jiní waíndani lítala léji liéni cáinabica, jiní'inaa wéewani watéecojoo. ⁸ Áicta wáayanijaa ya ái wábalajaa, ta éewa sáicta wawówai liájcha liáni. ⁹ Naa'a wówenai nawáalia máanui wérri warrúwaca, jócu néenaa nawánta liá'a máashii méda nawówa lícu, ya liwána napénsaa áabata matuínaami mawíteeyu, ya liá'a máashiica téerri washíalicuenai carrúni jináatactala'inaa nayá, ya chaléeni náucaquictala'inaacoo. ¹⁰ Níwata lináinaa liá'a warrúwaca, náawiderri nawítee náa'a washíalicuenaica, namédaqué'e máashii liyú liá'a warrúwaca, náa'a sáictani cábacani liá'a warrúwaca, lináawida nawítee liúcha liá'a néebidauca. Jáiwa carrúni jináata naméda nacáwica nayá jájiu.

Liá'a sáicai línua yáaquerricoo linácu liá'a léebidauca

11 Ne jiyá, washiálicuerri Dios shínaa, jimáaniu liúcha liáni quinínama máashiica. Jitée cáwicau machácani, máaquerri jiwówau Dios nácu, jiwáliaca jéebidauyu, canínaaca jicábacani, u'ínu jiyá nu chuáni nácu mamáarraca, jiáu jibéechalau, imíyaiyu jiwówa yáajchau. 12 Jíinua yáacoo linácue liá'a saícaica jéebidau Dios nácu, ujínda liácoo jiúcha liá'a cáwicashe jócai amáarra, linácuejiwa Dios máida jiyá, tánda linácueji líiwa jirru quinínama nanáneewa náa'a chóniwenai. 13 Chócaja'a, Dios náneewa, yáairri nacáwica quinínama yáanai lirrúcu liáni éerrica, ya Jesucristo náneewa, cha léchho liméda áabai líiwa nalí saícai, ya líiwa saícai chuánshica lináneewa liá'a Poncio Pilatoca; nubánua jiyá, 14 jimédaque'e chaléjta nubánua, jócai jéewa jiwána nanáawidaca, jócubeecha arrúnaa nucáita jiyá. Jiméda cháni cáashia línuctala liá'a Wawácali Jesucristoca. 15 Dios méda quinínama áabena licábacanaa chaléjta limáyu, liyáwa bácai Dios saícai wérrri yáairri quinínama ita'aa, náibicha náa'a reyebinica liyá mawí máanui náucha ya náibicha náa'a wánacaleenaica, liyá mawí máanui náucha. 16 Liyáwa bácai jócai máanali, yáairri áabai camarrashiyu jinícta éena lirrúnicoo. Jiní báqueerri washiálicuerri éeneerritee licábacani, jócai'inaa léena licábacani. ¡Bácai Dios yáairri'inaa mamáarraca éerri! Cháwajani.

17 Náa'a wáalianai warrúwa líta'aa liáni cáinabica, jibánua nalí jócubeecha máanui nacábacoo, jócubeecha namáaca nawówau linácu liá'a nanéndani nayáca warrúwa nácu, níwata liá'a warrúwaca éewerri amáarraca, jiní wéni. Imáaca iwówau Dios nácu, liyáminaa yáa walí quinínama liá'a warrúnaani'inaa walíwoo, quéewique'e liméda walí saícai. 18 Jiwána naméda liá'a saícaica, quéewique'e namédacoo ríubiniyu naméda saícaica. Jíiwa nalí nanéndaque'e nayúdau'inaa náa'a carrúni jináatanica. 19 Cháwaminaa nawáalia ríubinique'e nayá, lámínaa nalí nadánani, yáairri'inaa nalí cabálininaa nabéechalau, náinuminaa liá'a nacáwica jócai amáarra.

Líiwa lirrú báitaa liá'a Timoteoca

20 Timoteo, túya saíca liáni nuáni jirru jicáaji rícu. Ujéemi chuánshi matuínaami éerri rícu saí mawéniica, jiní jiácala liwíbanaa nalí náa'a chóniwenai máinai náacala léena, ne jiníni yáani léena; 21 ne áabi náa'a nanáawida nawíteu, liúcha liáni nawítee jócai yáawaiyi, shírreneu

liúcha liáni léebidauca. Nusáta Dios yúcha irrú'inaa
liáque'e irrú sáicabee inácu'inaa.

Segunda carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

¹ Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu, chaléjta Dios máyu'u liá'a cáwícashii Cristo Jesús nácu. ² Nutána jirru liáni cáashtaca liá'a Timoteoca, caníinai nucábaca jicá'a nucúulee. Nuwówai Dios wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo liá jirru jidánani ya carrúni jináatau ya saícai wérrí jinácu.

Wáiwadedau Cristo nácu

³ Nuédacaniu'inaacu séewirrinaa jáicta nusáta nuyáwai Dios yúcha, ya nuá saícai Diosru éerrinacu ya táayee, liá'a nushírruedanirru saíca nuwítee, léjta nashírruedaumi náa'a nuwérrinaibimi lécchoo. ⁴ Nuédacaniu séewirrinaa jituí yáabi nácu, ya nuwówaiyu ta nucába jiyá, quéewiquinicta saícta wérrí nuwówa. ⁵ Níwata nuédacaniu jéebidau machácani, quéechanacumi ruéebida ruwáalia ruá'a jirruída Loidaca ya jítuwa Eunice, ya nuyá éebiderri lécchoo jiyácala cháí wáliacajani jéebidauca.

⁶ Tándá linácue nuárta jiyá, quéewique'e ujínda líacoo jíucha liá'a jiwítee saícaica Dios yáani jirru, quéecha'inaami nusáta jinácu nuchánaa nucáajiu jinácu. ⁷ Ne Dios jócai yáa liyá walí áabai wíteeshi cáarruica, yáairriu walí áabai wíteeshi cadánani, caníinaa wacábaca ya wéewa watúyaco wayá jájiu. ⁸ Ubái jiyá jíiwadeda saícai wawácali nácu, ubái jiyá nunácueji lécchoo, nuyá naníquini cuíta manúmai rícula linácu liá'a Jesús bánuani wamédaca; báawachata, liá'a danáanshi Dios yáani jirru, jiwánta liá'a carrúni jináatabee ínuerri'inaaca linácueji liá'a chuánshi saícaica. ⁹ Dios wásedeerri wayái ya limáida wayá quéewique'e wamáacaque'e licáaji rícu quinínama wacáwicau, jócaita linácu liá'a wanísani wamédacai, níwata léwa liwówau jáni ya caníinaaca licába wayá Cristo Jesús nácueji. Dios caníinaa licába wayá quéecha'inaa jiní éerri újnibii. ¹⁰ Dios íyaderri walí caníinaa licába wayá chóque'e, quéecha'inaa líinu Jesucristo téerri'inaa wayá áacairra, liá'a mánderri máanalicaí dánani, ya lirrícueji liá'a Dios chuánica lijéda jucámarranaa liá'a cáwicaishica jócai amáarra.

¹¹ Dios máaquerri nuyá núiwaque'e liáni chuánshica, ya libánua nuyá léjta apóstolu ya géewidacaica. ¹² Tándá

linácueji liáni carrúni jináata nuyá quinínama. Ne jócu báí nuyá linácueji, níwata nuá léenaa tánashia nácu nuéebidai, ne nuyá yáairri léenaa liyá wáliierri liwítee dánaniu quéewique'e núíwa lichuáni mamáarraca, cáashia línuuctala'inaa liá'a amáarracta cáinabi.

¹³ Jéewidau léjta jicábau nuéewida liá'a chuánshi yáawaiyiica, liá'a jinísani jéewidacoo nácu nuájcha, ya jéebidaque'e mamáarraca, ya liá'a níinaashi wawáalianica wayáyuca macábaita Cristo Jesús nácueji. ¹⁴ Espíritu Santo dánaniyui yáairri wanácu, jitúya linácu liá'a chuánshi machácanica liá'a Dios máacani jirru.

¹⁵ Léjta jiáyu léenaa, quinínama cáinabi Asia shínaa ítesana, namáaca nuyái bácai, náiiibicha náa'a Figelo ya Hermógenes. ¹⁶ Wawácali carrúni jináataque'e licába náa'a léenajinai liá'a Onesíforo, níwata liyá íchabachu línu liyúda nuyá, ne jócu báí línu licába nuyá yáairri cuíta manúmai rícula. ¹⁷ Bávachata, jái'inaami línu Romalai, lichánau limúrru nuyái jócai wówa iyabau cáashia línu nunácu. ¹⁸ Wawácali carrúni jináataque'e licábacani, liyáli éerri jáicta amáarra cáinabijoo. Jiyá jái yáa léenaa íchabachuca liyúda wayá Éfeso rícu.

2

Báqueerri soldado saícai Jesucristo shínaa

¹ Ya jiyá, Timoteo, nucábani jicába nucúulee, jéderri danáanshiyu liá'a Jesucristo yáani jirru. ² Liá'a jéeminica numáca íchaba chóniwenai náneewa, jéewidani náa'a washiálicuenaica jiísainica, náa'a éeneenai néewidaca áabi.

³ Jiyá saícai wérri léjta soldado Jesucristo shínaa, éewerri jiyá saícai áawita carrúni jináata naméda jiyá linácueji. ⁴ Jiní báqueerri soldado éewerri liwína áabai tráawaju, arrúnaa liyá linácuja éewaqué'e saícta liwácali cábacani. ⁵ Chacábacanaa, liá'a caséwicacaica, jócai éewa lirríshibia liá'a premioca, jóctacala liséwica léjta licábacanaa liséwicau'inaa. ⁶ Liá'a tráawajeerri bacháida lícu, quéechanacu arrúnaa litráawajaaca, quéewique'e liáwinaami léewa liáwaqueda líta liá'a liáabananica. ⁷ Jédacaniu linácu liáni numánica jirru, liá'a wawácalica liwánaminaa jiá léenaaca quinínama.

⁸ Jédacaniu Jesucristo nácu, cáwerrimicoo máanalicaí yúcha, David táqueerrimi; léwa chuánshi léewidani wayá nácu, wéewaunaa wáacoo áacairra ya núíwadedani. ⁹ Linácu liáni chuánshica nuwánta carrúnatabee, ya nabáji nuyá léjta báqueerri cáinuacai; ne liá'a Dios

chuánica jócai bájiu. ¹⁰ Tándawa nuwánta quinínama, quéewique'e numédaque'e saícai nalí náa'a Dios wínanica, quéewique'e nayá néenaaque'e náacoo áacairra, liá'a saíctai wérrica, ya jócai amáarra Cristo Jesús nácu.

¹¹ Liáni yáawaiyii wérri:

Máanalicta wayá linácu, cáwiminaa wayá liájcha lécchoo;

¹² Carrúni jináatacta wayá linácu, wawáaliaminau washínau liájcha liwánacaalactalaca;

ya wabáyacta lináwa wáa léenaa linácu, chacábacanaa libáya wanáwa lécchoo;

¹³ jócta machácani wayá, liyá mamáarracai méda machácanii,

níwata jócai éewa limáaca licábacanau, le licábacanaaja lierra.

Báqueerri catráawajaacai saícai wérri

¹⁴ Jédacaniu séewirrinaa nalí linácu liáni: Limá nalí Dios náneewa u'icáita yáacau linácu jilierra chuánshi. Náa'a cáitenai jócai saícai, méderri máashii nalí náa'a éemenai nayácani. ¹⁵ Jiméda quinínama tánashia jéewani jimédaca, Dios náneewa jicá'a báqueerri washíalicuerri catráawajaacai méderri saícai, jócai éewa báica, éewiderri saíca léjta licábacanaa liá'a Dios chuánica yáawaiyiica. ¹⁶ Ujitáania chuánshi máashii cáinabi ita saí, jiní wéni, léca liá'a natáaniani nácu cha, yúquerri nayá mawí máashiiquictala, ¹⁷ ya liá'a néewidacalaca cáarralerru chaléjta liá'a bálnacaalashi cachánaninica. Léwa libésunau liáni náajcha náani washíalicuenai nají'inaa Himeneo ya Fileto, ¹⁸ náawa yáainiu náani báawachala liúcha liá'a yáawaiyiica; namá'ee linácucha liá'a wacáwiactacoo jái bésunacuwai, ya jínaneneu nacáarraleda chacábacanaa náa'a áabi éebidenaica. ¹⁹ Ne Dios máaca áabai liárrubai cadánaniyaca, tánda litánaa nalí: "Liá'a wawácali yáirri léenaa náa'a lishínaaca", ya "Quinínama náa'a sátenaicoo Dios yúcha, arrúnaa nashírrique'iu liúcha liá'a jíconaashica".

²⁰ Waméda áabai cuíta máanui cábacanaa: Áabai cuíta máanui, jócai báabajuta oro yáca ya warrúwa ái néeni já'a, lécchoo áicuba ya bádánicaishi, áabi namédaniyu saícai, ya áabata mawí cuíta lícu saí. ²¹ Cháwa libésunacoo á'a cuíta wawácali shínaaca. Ne wayácta majíconaa quinínama máashii yúcha, cháiminaa léjta liá'a cawéninamaica, yáairri saíca wawácali cáaji rícu, méderri'inaa quinínama méenaami saícaica.

22 Jidánau liúcha liá'a máashiica icúlinai wíteeca. Jimúrru jiyá machácaniyu ya jéebida mawí, canínaa jicába, ya saítaque'e jiwówa, náajcha náa'a quinínama chóniwenai wáalianai nawówau masácula nasátacoo Wawácali yúcha. 23 Ujiméda liwánacaala náa'a cáitenai matuínaami, jicá'a náa'a chóniwenai mawíteeni, jái jái léenaa índeerri ínua yáacashi. 24 Báqueerri washiálicuerri tráawajeerri wawácalirru, jócai jínaniu línua yáacacoo, báawachata, arrúnaa saíca limédacoo quinínama yáajcha, arrúnaa éeneerri léewida saíca, ya arrúnaa liwántaa quinínama. 25 Ya jiárna imíyayu jiwówa yáajchau náa'a médenai lijúnta máashii, jínda Dios náawida nawíteejoo náaque'e léenaa liá'a yáawaiyiica. 26 Nawítee cáwíaque'iu, néewaque'e najiácoo liúcha liá'a cachálujedacaica Wawásimi wálierri nayá mawítee, limédaque'e náajcha léjta liwówainica.

3

Chítashia nacábacanaa náa'a chóniwenai urrúnictala amáarra cáinabi

1 Ya lécchoo arrúnaa jái léenaa, liá'a éerdi éenamicojoo línuminaajoo éerri carrúnatai'inaa. 2 Náa'a chóniwenaiica cadénimínaa nayájoo, canínaaminaa wéerri nacá'a nawárruaníu, wachósuni ya cábadedeenaicoo nayá jájiu. Natáaniaminaajoo máashii Dios nácu, jócuminaajoo néewidajoo nasálijinaarru; nayáminaa quiní'inaajoo máj nali, quiní nabústanijóo, jóca'inaa náa'a licáarruninaa liá'a Dios máni nácuca. 3 Jiní caníinai nacábacoo, jiní carrúni jináataca nacába áabi, nayá catáaniacani, nanúma yúwicau, jócuminaa néenaa nawánacaalacoojoo liúcha liá'a máashiica; nayá liyájurricani, najínai'inaa quinínama liá'a saícaica. 4 Nayá cachálujedacani, jócani cawáunta, nayáminaa cashiámuni wítee wachósuni, namúrruminaa léjta nawítee máashii wówau'u, méewanita múrru Dios. 5 Namédaminaa újnii jicá'a náa'a éebidenaica ne újni namá nayáca, ne iyada nayá léja liá'a máashii namédanica. Níwata nayá jócai néebida Dios chuáni dánani. O'iwína yáacoo náajcha náarra chóniwenaiica. 6 Níwata nayá néenaa náa'a wárruenai lirrícula liá'a cuítaca nachálujueda náa'a májinani ínaca, cashiámuni jíconaa, liárdanica quinínama wíteeshi máashiica, 7 nayá séewirrini éewidacoo, ne jócu néenaa náa léenaa linácu liá'a yáawaiyiica. 8 Chaléjta náa'a camálicai jí'ineenai Janes ya Jambres, jáiwa naméda máashii Moisés júntai, léquichoo náa'a chóniwenaiica

jócu néewida liá'a yáawaiyiica. Jiniwata washíalicuenai nawítee máashii wérrí najíconaiyu, máashiderríu, jócani éebida linácu. ⁹ Ne quini'inaa namédani bájjalajoo, níwata náa'a quiniinama náa léenaajoo chóniwenai mawíteeni, chaléjta nabésunaucóo náa'a chámataca Janes ya Jambres Moisés júnta.

Pablo úwa Timoteorrúni liá'a limédani'inaaca

¹⁰ Ne jiyá Timoteo, jái éewidacuwai linácu liáni nuéewidau chóniwenai, léjta nucábacanaa yáayu, nuwówaini numéda séewirrinaa, nuéebidanica, nuyá jócai íiwirri wówa áawitate naméda nulí máashii, ne caníinaa nucába chóniwenai, ya nudánani nuwántaque'e quiniinama, ¹¹ léjta nacánaquedau nuyá ya carrúni jináata numácoo. Jái léenaa quiniinama liá'a nubésunaucóo á'a Antioquía, ya Iconio, ya Listra, nacánaquedau nuyá carrúni jináata, ne nuyá liá'a wawácali túyerri nuyá quiniinama yúcha. ¹² Yáawaiyii waliáni, quiniinama náa'a wówenai nayáca saícai wérrí Cristo Jesús yáajcha, nabésunedaminaa carrúni jináatabee. ¹³ Ne náa'a máashiinica, ya náa'a cachálujuedacanica mawíminaa máashii náacojoo, nachálujuedaminaa ya áabi chálujueda nayá léchho.

¹⁴ Jiyá yáairri cabálini quiniinama linácu liá'a jéewidanicoo nácu, yá jéebidau'uni. Jiniwata jiyá ái yáa léenaa tánashia éewida jiyái. ¹⁵ Jédacaniu samálista'inaami jiyá yáirri léenaa Dios chuáni, jái éewa léewida jiyá ya litée jiyá áacairra, jéebidauca Cristo Jesús nácu. ¹⁶ Quiniinama liá'a Dios chuáni tánerricoo saícai wérrí, ya Dios yáni walí, saícai léewidaca ya liarra wayá, quéewique'e lichúni wayá, léewidaque'e wayá, áabai witeeshi machácaniyu, ¹⁷ quéewique'e liyá washíalicuerri Dios shínaaca, éeneerri limédaca quiniinama, wáaleerri quiniinama liwíteu ne yáirri léenaa léewaqué'e liméda quiniinama méenaami saícai.

4

¹ Dios náneewa ya Cristo Jesús náneewa, líinuminaa jicá'a reyjoo, líiwa najíconaajoo, náa'a cáwinica ya náa'a máanalínica ne numá jirru bájjala, ² jíiwa Dios chuáni liá'a saícaica, ya mamáarraca jiyáca jáicta léerdi ya jócta léerdi, jiwána léewidaca, jíarrani, ya jái jidánani, jéewidau cawáunta ya u'íiwirri jiwówa. ³ Líinuminaa léju liá'a léerdica, náa'a chóniwenai jócu nawánta néewida saícai chuánshicojoo, namédaminaa nawíteeyu liá'a nawówaini namédaca; namúrruminaa manuába

géewidacani néewidaminaa léjta nawówau néemicani.
 4 Nanáawida nawójunaa lirrú liá'a yáawaiyiica, namédaminaa quinínama liwánacaala liá'a chuánshica.
 5 Ne jiyá wáalierrri séewirri liá'a saícai wíteeshica, jiwántaque'e carrúni jináatabeeca, jiméda mamáarraca jiiwa Dios chuánica, jiméda machácani jishínaa tráawaju.

6 Jái urrúni náiinua nuyái, nucáwica nuáni Dios cáaji rícu. 7 Nuyá yáairri machácani nuéebidaca mamáarraca, áawita cacháninabee ínu nútala, léjta báqueerri washiálicuerri ínu yáaquerriu jináwiu rícu. Nunísa nuínu chaléeni nuéewactala nuínuca, nuyá jócai numáaca nuéebidauca Dios chuáni nácu. 8 Chóque'e nushínaa premio nénda nuyá, nugáananica, ne liá'a nuwácali liá'a chóniwerri éewerri licábaca liá'a máashii o liá'a saícaica, liyáli éerri liáaminaa nulíjoni. Léeminaa liá'a nulí ya nalí náa'a quinínama náa'a caníinaani cába liyá, néndenai liyá cáashia línuca.

Pablo éewidacala bácai Timoteo

9 Jiméda quinínama jínuque'e madéjcanaajoo jicába nuyá. 10 Ne liá'a Demas caníinai cába mawí liá'a éerri shínaaca, jáiwa limáaca bácai nuyái, jáiwa liáwai Tesalónica néerra, Crecente liáu déecuchala Galacia, ya Tito yáa Dalmacia néerra. 11 Bácai Lucas yáa nuájcha, jimúrru nulí Marcos ya jíndani jíájchawoo, níwata yúderri'inaa nuyá tráawajorru. 12 Liá'a Tíquico nubánuani Éfeso néerra. 13 Jáicta jíinujoo jínda nushínaa capa, numáacani Troas tána íibana néeni liá'a Carpo. Lécchoo jínda nushínaa cáashta, ya náa'a cáashta báinacu sánami, jí'ineenai pergamino.

14 Alejandro jíarru shínanaa, máashii wérri médacoo nuájcha. Liyá wawácali lipáida liyájoo, léjta linácu liá'a limédanica. 15 Jitúyau jiyá liúcha, níwata máashii médacoo wajúnta linácue líáni wéewidanicoo nácu.

16 Quéechanacu nutáania nubícaubaliu nanáneewa náa'a wánacaleenaica quiní yúda nuyá, quinínama namáaca bácai nuyá. Nunénda Dios jócubeecha licóbra liúcha liá'a máashii namédanica. 17 Ne liá'a nuwácalica liyúdawa nuyái, ne liá nudánani quinínama nutéequ'e líeni núíwa Dios chuáni, liá'a chuánshi saícaica wásedeerrica, quéewique'e néemicani quinínama náa'a jócani judiobini. Cháwa wawácali túyerri nuyá liúcha liá'a carrúnatai újni cháawi quiirrai núma rícuha. 18 Liá'a nuwácali litúyaminaa nuyá quinínama liúcha liá'a máashiica, liwáliaminaa nuyá lishínaa liwánacaalactaca

éerri ítala. Wacábactala balíbalibee ne liyá yáawaiyii, cháí'inaa.

Nutáa jirrú ya nuá jirrú saícai nuájumirrau

¹⁹ Nuédacaniu Prisca nácu ya Aquila nácu, ya náa'a tána éenajinaica Onesíforo. ²⁰ Erasto liá'a máacau Corinto néeni ya Trófimo numáaca bálinerriu á'a Mileto néeni. ²¹ Jimédawa jidánijoo jíinu uniábi béechajoo. Nabánua jirrú nédacani'eewoo jinácu Éubulo, Pudente, Lino, Claudia ya quinínama éenajinai éebidenaica Cristo nácu. ²² Liá'a Wawácali Jesucristoca liyá jiájcha. Dios cámuşheda iyá liwíteeyu quinínama irrú.

Carta de SAN JUDAS

Nuédacaniu Inácu

¹ Nuyá, Judas, cashírruedacai Jesucristo shínaa ya Santiago éenajirri, nutána liáni cáashtaca nalí náa'a chóniwenai caníinaani Dios wasálijinaa cábaca ya limáida nayá, náa'a Jesucristo túyanica. ² Irríshibia iyá máanui bájjala carrúni jináata, saíctacta iwówa ya caníinaabee.

Náa'a éewidenai númashi yúwica

³ Nuéenajinai caníinaani nucábaca, nuwówai nutána máanui wérri linácu liá'a wásedeerri iyá ya chacábacanaa nuyá léchcho, ne chóque'e nucába rúnaacala irrú, quéewique'e ínua yáacacoo linácu liá'a éebidauca quéechamite léejueda nalí náa'a Dios shínaaca.

⁴ Níwata linácu nachálujueda nawárruacoo íbirra áabi chóniwenai, nalí liá'a chuánshi Dios shínaa líyadanica quéechamite linácula liá'a náucaquictalacoo. Náa'a washíalicuenai máashiicanica, náa'a pénsenaica caníinaaca Dios cába wayá bájjala, jócuminaa carrúni jináata licába wayájoo quinínama liá'a máashii wamédanica, ya namá Jesucristocala jócai wánacaala wayá jiní wawácalicalani.

⁵ Báawita iyá ái yáa léenaa, nuwówai édacanicoo liá'a Wawácalica, liáwinaami lijéda náa'a chóniwenai Israel shínaaca Egipto lícucha, limárda nayái náa'a jócanimi éebida. ⁶ Ya nalí náa'a ángelbini jócani máacau saíca, jiníwata néechate chúnsai náarru, Dios wáaliani cuíta manúmai catáwacai ya jócani amáarra, liyáli éerri máanui Dios mácta'inaa tánashia yáau áacairrai ya tánashia yáau infierno rículai. ⁷ Chacábacanaa léjta náa'a ángelbinica, léchcho náa'a chacáalee jí'ineenai Sodoma ya Gomorra ya náa'a chacáalee léema nácu sánaca, naméda'inaa náa'a rúmbabini médanica, ya naínda natée nayá máashiiquictala lijúnta liá'a licábacanaa. Tándá nasúfria carrúni jináatami liá'a chichái jócai amáarra ya namáaca náiiwanau chacábacanaa quinínamarra.

⁸ Báawitate náa léenaa lierra, náarra washíalicuenai léchcho, nayá léjta dajuíshi rícula, nasáculéda nanáanai, nacháani liá'a wánacaleerri wawácali chuánica ya nacáitadedá nanáawa náa'a wánacaleenai mawí. ⁹ Liyája liá'a ángel Miguel, liá'a wánacaleerri máanui mawí náucha náa'a áabi ángelbinica, quéecha'inaami línuu

yáacacoo lijúnta liá'a Wawásimica quéewique'e léda liúcha Moisés máashiicaimi, jócu léenaa liúca chuánshi máashiiyu, léerrimi'e limáni lirrú: “¡Liá'a Wawácali liárta jiyájoo!”¹⁰ Ne náarra washiálicuenai natáania máashii linácu liá'a jócai náa léenaa; ya liá'a náani léenaa cábacanaa, léjta náa léenau'u cuéshinaica jiníni wítee, namédani chúnsai'inaa náucacooyu.

¹¹ ¡Áchunu carrúni jináata nayá! Quéewique'e wínenai léjta chacábacanaa liá'a Caínca. Linácu nagáana warrúwa nanáawawai, léjta liá'a washiálicuerri jí'ineerri Balaam, ya léjta liá'a jí'ineerri Coré, máanalini jócala léemi nalí namáni nácuha.¹² Náa'a báinatanica shímashi caniínacta nacábacoo náiiibi éenajinai ya ijúnicaí saíctacta naméda nawówau. Liyáli éerri náayactaca ya náirra saíctai wéerri nawówa, jócu náyada nayáu cawáunta. Cháni léjta pastorbini natúyenaícoo nayá jájiu. Cháni léjta liá'a sánai jinírru shiátai, litéeni liá'a cáulica. Cháni léjta banácali jócai yáa lítau léerdi rícuu, máanalí chámáichu ya lijíchu éerruau.¹³ Cháni léjta marrádaca carrúnatai wéerri manúá shínaaca, náucani léjta licáli náa'a máashii namédanica, wáneerri báinata nayá. Cháni léjta sáalii yúquenaiu nájabaa yúchau, yéenai yúquenai'inau lirrícula liá'a mawí catáawacabee jócai amáarra.

¹⁴ Lécchoo liá'a washiálicuerri jí'ineerri Enoc, liyá sietechu, Adán yáawinaami, litáania Dios lijí'inaa nácu, limá'ee nanácuha náa'a chóniwenaica: “Nucába wawácali, iínuca íchaba wéerri ya íchaba wéerri lishínaa ángelbini yáajchau,¹⁵ licábaque'e cajíconaani ya jiní jíconaa quinínama washiálicuenai, ya liúcaque'e quinínama náa'a máashiinica, quinínama máashii namédanica nalíwoo, ya liá'a quinínama chuánshica jócai saícanata namáca, léjta máashiicani cajíconaani namánimi linácuha.”¹⁶ Quinínama najútau, quinínama náasacala, bácai namúrru nalíwoo saícaque'e nayá. Natáania wachósuniyu, ya natáania áabi nácu újni saíca néedaque'e náucha saícabee nalíwoo.

Liárrani náa'a éebidenáica

¹⁷ Ne iyá, caniínaani nucába nuéenajinai, édacaniu linácu náa'a apóstolubini wawácali Jesucristo shínaa
¹⁸ mánimi nácuha: “Liá'a éerri éenamictala'inaa nayáminaajoo náa'a chóniwenai cáscalacani, nayáminaa áabena náajcha náa'a wówenai naméda liá'a máashiica.”
¹⁹ Nayáwa náarra wówenai nashírredacoo; naméda nawíteu léjta nawówau ya jinínirru Espíritu Dios shínaa.
²⁰ Ne iyá, caniínaani nucábaca nuéenajinai, iyá saíca

cabálininaa majíconaa linácu liáni éebidani nácu. Isáta Dios yúcha índá litée iyá liá'a Espíritu Santo.

Isáta Dios yúcha índá litée iyá liá'a Espíritu Santo.

²¹ Iyá canínaani icába Dios mamáarraca ya inénda liá'a éerrica linácu liá'a Wawácali Jesucristoca, carrúni jináata wayá linácueji, liá walí licáwica jócai amáarra. ²² Carrúni jináata icába náa'a jócani éenajta éebidaca. ²³ Áabibi iwáseda ijéda nayá néenee chichái yúcha, ya carrúni jináata icába náa'a áabica, áawita itúyacoo náucha ya máashii icába lécchu liá'a náabala natéenica casáculaica máashiica nayá.

Liá sáicai Diosru liájumirrau

²⁴⁻²⁵ Liyá Dios bácai rími, liá'a wásedeerri wayá, wáaleerri danáanshi litúyaque'e iyá jócubeecha iméda ijíconau, ya quéewique'e líyada iyá jiní wérri jíconaa ya sáicta wérri iwówa lináneewa balíbalibeeca. Liyája liá'a balíbalibeeca, máanui wérrica, liá'a cadánanica ya liwánacaalauca, linácu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéecha'inami, chóque'e ya mamáarraca. Chácajani.